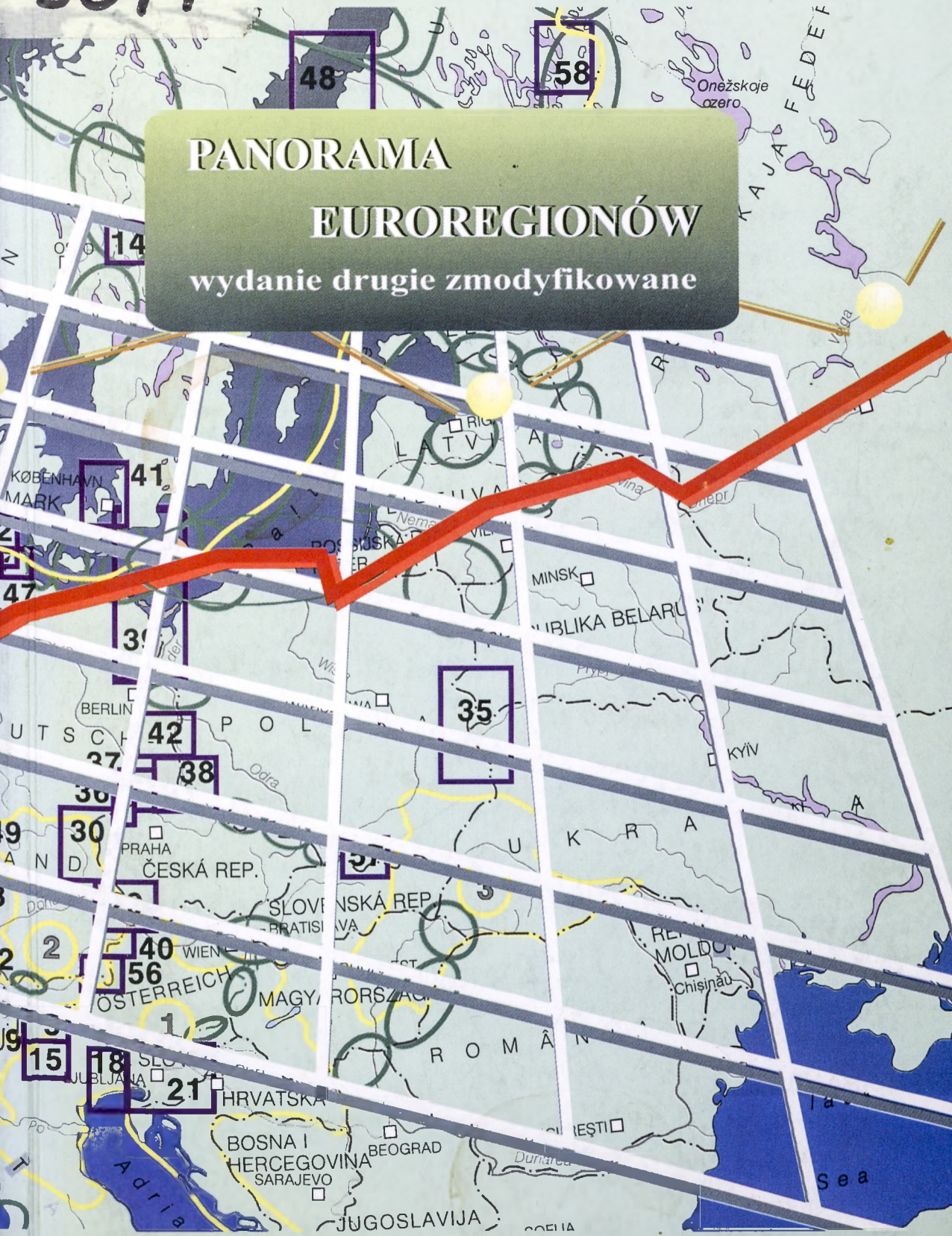
3674

URZĄD STATYSTYCZNY W JELENIEJ GÓRZE

PANORAMA EUROREGIONÓW

wydanie drugie zmodyfikowane

JELENIA GÓRA 1998

URZĄD STATYSTYCZNY W JELENIEJ GÓRZE

PANORAMA EUROREGIONÓW

wydanie drugie zmodyfikowane

Opracowanie

Tadeusz Borys

Zbigniew Panasiewicz

WOJEWÓDZKI URZĄD STATYSTYCZNY
w Jeleniej Górze
BIBLIOTEKA
Nr ewidencyjny 3674

JELENIA GÓRA lipiec 1998

Zespół redakcyjny

Kazimierz Żurawski - przewodniczący

Sławomir Banaszak

Anna Jaskulska

Dorota Wilczyńska

Tadeusz Borys - rozdział 1. i podrozdziały: 2.1., 2.2., 2.3. i 2.4.

Zbigniew Panasiewicz - podrozdział 2.5. i rozdział 3.

Zbigniew Kulik (*współpraca* - podrozdział 1.2.)

Redakcja techniczna

Alina Bieńkowska

Projekt okładki

Krystyna Dąbrowska

Opracowanie map

Witold Bieńkowski

All rights reserved

Przy korzystaniu z niniejszej publikacji prosimy o podanie źródła

ISSN 83-904949-7-3

Format B 5, nakład 500 egz.
Druk i oprawa: Oddział Poligraficzny Urzędu Statystycznego
59-220 Legnica, ul. Jaworzyńska 65

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne 4

1. Współpraca transgraniczna w Europie 7

1.1. Euroregion jako szczególna forma regionu transgranicznego 7

1.2. Instytucje europejskie wspierające współprace transgraniczną 15

1.3. Podstawy prawne i ogólne zasady funkcjonowania euroregionów .. 25

1.4. Rozwój sieci euroregionów 37

2. Euroregiony w Polsce 46

2.1. Podstawy prawne i instytucjonalne 46

2.2. Zasady funkcjonowania euroregionów 51

2.3. Rozwój sieci euroregionów 60

2.4. Doświadczenia współpracy euroregionalnej 65

2.5. Podstawowe dane o euroregionach 94

3. Obszary współpracy euroregionalnej na polskich granicach 99

3. 1. Euroregion „*Pomerania*" 101

3. 2. Euroregion „*Pro Europa Viadrina*" 121

3. 3. Euroregion „*Sprewa - Nysa - Bóbr*" 145

3. 4. Euroregion „*Neisse - Nisa - Nysa*" 169

3. 5. Euroregion „*Glacensis*" 207

3. 6. Euroregion „*Pradziad*" 225

3. 7. Euroregion „*Śląsk Cieszyński*" 239

3. 8. Euroregion „*Tatry*" 251

3. 9. Euroregion „*Karpacki*" 265

3.10. Euroregion „*Bug*" 283

3.11. Euroregion „*Niemen*" 297

3.12. Euroregion „*Bałtyk*" 313

Aneks: umowy międzynarodowe, międzypaństwowe oraz ważniejsze dokumenty dotyczące współpracy transgranicznej 332

Bibliografia, w tym źródła cytowane 372

Wykaz map, rysunków, tablic, ważniejszych dokumentów dotyczących euroregionów i aneksów 381

Wykaz adresów 387

SŁOWO WSTĘPNE

Przekazane Państwu drugie zmodyfikowane wydanie **„PANORAMY EUROREGIONÓW"** jest odpowiedzią na bardzo pozytywny odbiór pierwszego wydania i szybkie wyczerpanie nakładu. Podobnie więc jak pierwsze wydanie **Panorama** jest rodzajem przewodnika po tych wszystkich obszarach na granicach Polski, na których są rozwijane i umacniane więzi euroregionalne z krajami najbliższego sąsiedztwa.

Przedstawiony w **Panoramie** podstawowy zasób wiedzy o euroregionach zawiera ujęcie zbiorcze (rozdział 2), jak i analityczne (rozdział 3). Przy opisie każdego euroregionu wymieniono jednostki administracyjne tworzące tę strukturę, podano datę powstania, przedstawiono schemat organizacyjny, zasady funkcjonowania i podstawowe cele, zamieszczono charakterystykę obszaru (uwzględniając aspekty gospodarcze, społeczne i kulturalne), poinformowano o źródłach finansowania i ważniejszych publikacjach opisujących euroregion oraz ukazano rozmiary zagranicznego ruchu. Ponadto procesy tworzenia euroregionów na granicach Polski są opisywane na tle doświadczeń współpracy transgranicznej w Europie, z podkreśleniem podstaw prawnych, zasad funkcjonowania, rozwoju oraz charakterystyki europejskich instytucji wspierających współdziałanie ponad granicami (rozdz. 1).

W porównaniu z pierwszym wydaniem **Panoramy** publikacja zawiera m.in.:

- istotnie rozszerzoną informację opisową i statystyczną o zagranicznych częściach euroregionów,
- wzbogacony zestaw map poszczególnych euroregionów, zawierający nie tylko mapy jednostek administracyjnych, ale także po raz pierwszy specjalnie opracowane dla niniejszego wydawnictwa, mapy fizyczne obszarów transgranicznych,
- dodatkowo opracowany podrozdział charakteryzujący dotychczasowe doświadczenia współpracy transgranicznej.

Uwzględniając opinie Czytelników, utrzymano w publikacji aneks zawierający komplety podstawowych dokumentów prawnych, tworzących ramy

funkcjonowania euroregionów, teksty porozumień międzypaństwowych o współpracy transgranicznej oraz uchwały i statuty euroregionów.

Wydawnictwo przygotowano m.in. na podstawie:

- wielu źródłowych opracowań, tematycznie związanych z funkcjonowaniem euroregionów,
- biuletynów informacyjnych wydawanych przez sekretariaty i biura euroregionów,
- protokołów z posiedzeń władz euroregionów i grup roboczych,
- traktatów międzypaństwowych, porozumień i uchwał o współpracy przygranicznej oraz statutów, regulaminów i umów euroregionów,
- specjalnych opracowań i informacji dla potrzeb publikacji, które przekazali nam dyrektorzy urzędów statystycznych: w Wałbrzychu - ***Elżbieta Małecka***, w Krośnie - ***Jan Jędrusiak***, w Suwałkach - ***Jan Jusiński***, w Gorzowie Wielkopolskim - ***Ewa Niekrewicz***, w Chełmie - ***Kazimierz Mazurek***, w Szczecinie - ***Tadeusz Persz***, w Nowym Sączu z siedzibą w Limanowej - ***Mieczysław Kurnik***, w Zielonej Górze - ***Stefan Ogrodowicz***, w Gdańsku - ***Janusz Łyskawa***, w Opolu - ***Kazimierz Teleguj*** oraz ***Agata Mikołajczak*** z Biura ds. Euroregionu „*Pomerania*" i Zarządu Miasta Szczecina, ***Urszula Berlińska*** - Dyrektor Biura Komunalnego Związku Celowego Gmin Pomorza Zachodniego „Pomerania", ***Henryk Maciej Woźniak*** - Prezydent *Euroregionu „Pro Europa Viadrina"*, ***Bożena Buchowicz*** - Dyrektor Biura Stowarzyszenia Gmin Euroregionu „*Sprewa - Nysa - Bóbr*", ***Julian Golak*** - Sekretarz Euroregionu „*Glacensis*" i Pełnomocnik Stowarzyszenia Gmin Ziemi Kłodzkiej do spraw Współpracy Przygranicznej, ***Jan Rożkowski*** - Prezes Stowarzyszenia Gmin Dorzecza Osobłogi, ***Lesław Werpachowski*** - Sekretarz Euroregionu „*Śląsk Cieszyński*", ***Antoni Nowak*** - Sekretarz Euroregionu „*Tatry*", ***Piotr Heliński*** - Dyrektor Wykonawczy Euroregionu „*Karpackiego*", ***Zbigniew Suski*** - Kierownik Biura Euroregionu „*Karpackiego*", ***Katarzyna Lenik*** - Sekretariat Euroregionu „*Karpackiego*", ***Zbigniew Moskal*** - Zastępca Kierownika

Sekretariatu Euroregionu „*Bug*", ***Agnieszka Opanowska*** z Biura Euroregionu „*Niemen*", **Zdzisław Olszewski** - Dyrektor Sekretariatu Euroregionu „*Bałtyk*" i ***Andrzej Jankowski*** oraz ***Maciej Gałęski*** z Biura Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu „*Nysa*".

Serdecznie dziękuję wymienionym Osobom za ich wkład pracy.

PANORAMĘ EUROREGIONÓW przygotował zespół pracowników Urzędu Statystycznego w Jeleniej Górze.

Mam nadzieję, że drugie wydanie **Panoramy Euroregionów** spotka się, tak jak wydanie pierwsze, z dużym zainteresowaniem Czytelników i dostarczając kompleksowej wiedzy o obszarach współpracy transgranicznej w Polsce, przyczyni się do rozwoju oraz pogłębienia tej współpracy w latach najbliższych.

Kazimierz Żurawski

Dyrektor Urzędu Statystycznego

w Jeleniej Górze

Jelenia Góra, lipiec 1998

1. Współpraca transgraniczna w Europie

1.1. Euroregion jako szczególna forma regionu transgranicznego

W „Europejskiej Karcie Regionów Granicznych i Transgranicznych" ***współpracą transgraniczną*** nazywa się współpracę sąsiedzką przylegających do siebie regionów granicznych lub współpracę zagraniczną władz szczebla regionalnego i lokalnego, organizacji lub instytucji reprezentujących obszary graniczne. Współpraca ta pomaga w łagodzeniu niekorzystnych skutków istnienia granic i w przezwyciężaniu skutków położenia terenów przygranicznych na narodowych obrzeżach państw oraz służy poprawie warunków życiowych osiadłej tam ludności [Europejska 1995].

Jest to zgodne z „Europejską Konwencją Ramową o współpracy transgranicznej pomiędzy wspólnotami i władzami terytorialnymi", w której za współpracę transgraniczną uważa się każde wspólnie podjęte działanie mające na celu umocnienie i rozwój sąsiedzkich kontaktów między wspólnotami i władzami terytorialnymi dwóch lub większej liczby stron, jak również zawarcie porozumień i przyjęcie uzgodnień koniecznych do realizacji takich zamierzeń [Europejska 1980].

Istota tych określeń oddana jest także we wszystkich umowach i porozumieniach dotyczących współpracy transgranicznej, jakie w ostatnich latach Polska zawarła z sąsiadami. W dokumentach tych współpraca transgraniczna oznacza „wszystkie uzgodnione przedsięwzięcia natury ekonomicznej, społecznej, prawnej, administracyjnej, technicznej, naukowej i innej, zmierzające do umocnienia i rozwoju stosunków między władzami regionalnymi i lokalnymi obu państw, jak również zawieranie przez nie stosownych porozumień" (por. np. [Umowa 1995a]). *Współpraca transgraniczna jest to więc proces, poprzez który regiony lub samorządy lokalne jednoczą swoje wysiłki w celu wspólnego rozwiązywania problemów, pomimo oddzielającej je granicy państwowej.*

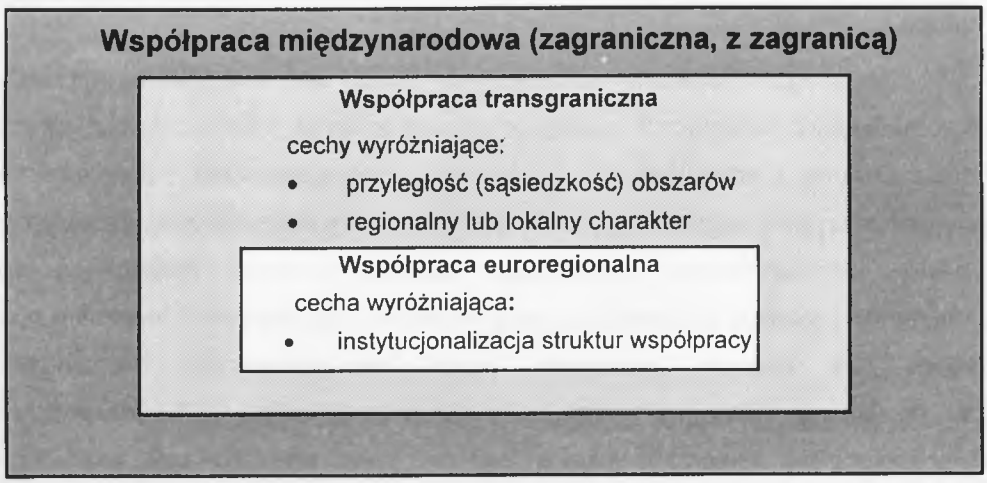
Przytoczone określenia eksponują wyraźnie dwie podstawowe cechy tej współpracy:

- sąsiedzkość kontaktów, tzn. że dotyczy ona bezpośrednio do siebie przylegających obszarów przygranicznych,
- regionalny lub lokalny poziom współpracy.

Współpraca transgraniczna jest szczególną formą współpracy międzynarodowej (zagranicznej, z zagranicą), podobnie jak ***współpraca euroregionalna*** jest szczególną formą współpracy transgranicznej, która wyróżnia się dodatkowo następującymi cechami (por. rys. 1):

- wyższym stopniem instytucjonalizacji struktur współpracy transgranicznej (np. powoływanie rad euroregionu, sekretariatów, grup roboczych itp.),
- licznymi powiązaniami z wyspecjalizowanymi krajowymi i międzynarodowymi organami koordynacji współpracy transgranicznej,
- specyficznym charakterem powoływania euroregionu przy możliwości pierwszeństwa zarówno inicjatyw oddolnych (lokalnych), regionalnych, jak i rządowych.

Rys.1. Relacje między terminami: współpraca międzynarodowa - - współpraca transgraniczna - współpraca euroregionalna

Ź r ó d ł o: [Borys 1996, s. 7 i 16]

Pojęcie współpracy euroregionalnej, odwołujące się do różnych form współpracy transgranicznej, nie jest więc z nią tożsame. Współpraca transgraniczna nabiera cech współpracy euroregionalnej z chwilą wprowadzenia stałych, instytucjonalnych form współdziałania. Współpraca transgraniczna jest zatem pojęciem szerszym. Dla jej prowadzenia nie są konieczne wspólne struktury po obu stronach granicy. Pojęcie współpracy transgranicznej inkorporuje w sobie przede wszystkim element funkcjonalny; akcentuje się jej przedmiot i cele. Pojęcie współpracy euroregionalnej wprowadza natomiast element strukturalny, kierując uwagę na problem jej ram instytucjonalno-prawnych (por. [Międzynarodowa 1997, s.108]).

Przy identyfikacji obszarów współpracy euroregionalnej, zgodnie z powszechnie przyjętą konwencją, nie obejmującej współpracy zagranicznej regionów wewnętrznych[1], ważne jest względnie jednoznaczne rozumienie takich terminów, jak: pogranicze, region, region graniczny (przygraniczny), region transgraniczny i euroregion (por. [Borys 1996, s. 16-19]).

Pogranicze to obszar (strefa) w pobliżu granicy; pogranicze dość powszechnie pojmowane jest jako obszar zróżnicowany etnicznie i kulturowo, położony na obrzeżach państwa. Tak rozumiane pogranicze uwidacznia się w życiu społecznym, ekonomicznym i w kulturze jako styk (**obszar stykowy)** wskazujący z jednej strony na odrębność dwóch obszarów, a z drugiej strony - na wzajemne wpływy (przenikanie) w wyniku różnorodnych kontaktów przekraczających granicę. To przenikanie czyni z pogranicza **obszar przejściowy**, rodzaj **pomostu** .

Region to pojęcie o relatywnym znaczeniu . W tradycji polskiej jest ono w szerokim znaczeniu rozumiane jako wydzielony, stosunkowo jednorodny obszar, odróżniający się od terenów przyległych cechami naturalnymi lub nabytymi. W jeszcze szerszym znaczeniu - region to względnie jednorodny obszar, wyodrębniony na podstawie określonych kryteriów (cech). W zależności od wybranej cechy lub zespołu cech delimitujących można mówić o regionie historycznym, klimatycznym, demograficznym, geograficznym, granicznym,

[1] Tzn. takich regionów, które nie sąsiadują z terytorium innego państwa.

transgranicznym, ekologicznym, ekonomicznym, administracyjno-politycznym itp.[Borys 1993, s.74]. W europejskiej terminologii i w delimitacji regionów Unii Europejskiej podkreśla się jednocześnie kilka cech: ***region*** to największa jednostka podziału administracyjnego kraju o władzy wybieralnej, podmiotowości prawnej i własnym budżecie. W Polsce od prawie ośmiu lat utrzymuje się sytuacja, w której definicji tej odpowiada tylko gmina. Obecne województwo nie spełnia bowiem żadnego z wymienionych warunków. Ich przywrócenie jest jednym z zasadniczych celów nowej koncepcji podziału administracyjnego kraju (por. [Międzynarodowa 1997, s. 11])

Region graniczny (przygraniczny) to region zlokalizowany po jednej stronie granicy, czyli region, którego jedną z granic tworzy granica państwowa [Fic 1995]. Podobne określenie zawiera „Praktyczny przewodnik współpracy transgranicznej": region graniczny to region lub subregion, przylegający do granicy państwowej i jego władze lokalne [Praktyczny 1997].

Region transgraniczny to region zlokalizowany po obu stronach granicy, tzn. gdy cecha lub cechy delimitacji regionalnej obszaru mają charakter transgraniczny. Regiony transgraniczne w Europie reprezentują szerokie spektrum pod względem przestrzennym, demograficznym (np. gęstości zaludnienia), stopnia rozwoju gospodarczego i społecznego. Można je więc klasyfikować według różnych kryteriów. Charakter tych kryteriów często określają konkretne problemy, z jakimi mają regiony transgraniczne do czynienia, oraz różne przeszkody utrudniające współpracę.

Do istotnych kryteriów rozróżniania regionów transgranicznych należą przede wszystkim [Borys 1996, s.18-19; Praktyczny 1997]:

- ***stopień jednorodności regionu*** *(geograficznej, ekonomicznej, wspólnoty kulturowej, świadomości regionalnej itp.),*
- ***eliminacja lub niska formalizacja granicy państwowej,***
- ***stopień rozwoju i status regionu,***
- ***umiejscowienie regionu wzdłuż granic Unii Europejskiej,***
- ***istnienie współpracy ponadgranicznej oraz stopień instytucjonalizacji struktur tej współpracy.***

Przy uwzględnieniu aspektu ***jednorodności geograficznej*** (parametrów fizyczno-geograficznych) region transgraniczny to „terytorium po obu stronach granicy państw, które z geograficznego punktu widzenia stanowi wyraźną całość" [Fic 1995, s.3]. Wyższy stopień tej jednorodności wykazują regiony transgraniczne położone wzdłuż granic lądowych, niższy - wzdłuż granic morskich. Do tych ostatnich zalicza się np. regiony transgraniczne „Sardynia (Włochy) - Korsyka (Francja)", „Nord-Pas-de-Calais (Francja) - Kent (Wielka Brytania)", czy „Walia (Wielka Brytania) - Irlandia".

Przykładem określenia uwzględniającego szerzej kryterium jednorodności jest definicja regionu transgranicznego jako terytorium po obu stronach granicy, stanowiącego „jednolity kompleks terenów, wykazujących cechy wspólne, których ludność ma wspólne tradycje kulturowe i chce ona współpracować, by pobudzać rozwój kulturalny, społeczny i gospodarczy" [Fic 1995, s.3]. Należy podkreślić ogromne znaczenie występowania tych cech dla perspektyw rozwoju współpracy ponadgranicznej na tych obszarach. Niektóre regiony transgraniczne mają wysoko rozwinięte poczucie wspólnej tożsamości lub świadomości regionalnej, gdzie współpraca występuje jako proces naturalny. Takie poczucie wspólnej tożsamości może wynikać z *czynników historycznych, kulturowych i językowych* [np. Północna Portugalia - Galicja w Hiszpanii, pogranicze duńsko-niemieckie, Irlandia - Irlandia Północna, Triest (Włochy) - Słowenia - Chorwacja], a także *komplementarność gospodarcza* lub *zwartość regionu.* Zwartość może wynikać z istnienia wspólnego rynku pracy w regionie transgranicznym, miejskiej lub wiejskiej komplementarności z miastem po jednej stronie granicy, obsługującym tereny wiejskie po drugiej stronie granicy (np. miasto Enschede, Euregio; Triest, Friuli-Venezia-Giulia). Są też regiony, w których brak jest takiej wspólnej tożsamości z powodów historycznych, kulturowych lub ekonomicznych (np. część pogranicza hiszpańsko-portugalskiego, granice grecko-bałkańskie) oraz czynników geograficznych, takich jak morze czy pasma górskie (por. [Praktyczny 1997]).

Eliminacja lub niska formalizacja granicy państwowej to drugie kryterium kategoryzacji regionów transgranicznych (por. np. [Przybyła 1995, s. 14-15]. Cecha ta jest charakterystyczna dla regionów transgranicznych na obszarze Unii Europejskiej, lecz w odniesieniu do krajów Europy Środkowej i Wschodniej

jest to cecha możliwa do spełnienia dopiero w przyszłości, w miarę postępów procesów integracyjnych poszczególnych państw z Unią.

Kryterium trzecie - ***stopień rozwoju i status regionu transgranicznego*** - wynika wprost z polityki strukturalnej Unii Europejskiej i pozwala uszeregować regiony od najmniej rozwiniętych (tereny wiejskie, często o peryferyjnym położeniu oraz niektóre tereny o dużym spadku produkcji przemysłowej) poprzez bardziej zaawansowane, w większości położone w centrum Unii (tereny przemysłowe i regiony podupadłe o stopie bezrobocia powyżej średniej Unii, o wyższej stopie zatrudnienia w przemyśle niż średnia w Unii oraz ze spadkiem zatrudnienia w tym sektorze itp.) do najbardziej rozwiniętych gospodarczo regionów transgranicznych, nie podlegających polityce regionalnej Unii Europejskiej (por. [Praktyczny 1997]).

Kryterium czwarte - ***umiejscowienie regionu w odniesieniu do granic Unii Europejskiej*** - jest kolejnym kryterium klasyfikacji regionów transgranicznych z punktu widzenia państw Unii i nie jest z tego powodu podziałem wyczerpującym zbiór tych regionów. Wyróżnia ono regiony transgraniczne położone wzdłuż wewnętrznych granic Unii oraz regiony usytuowane na jej zewnętrznych granicach, w tym peryferyjne obszary graniczne i obszary o niższym poziomie rozwoju (np. pogranicza grecko-bałkańskie, polsko-niemieckie oraz niemiecko-czeskie) oraz wysoko rozwinięte regiony w Europie (np. pogranicza włosko-szwajcarskie, niemiecko-szwajcarskie, austriacko-włoskie, krajów skandynawskich itp.). Dla uzyskania kompletności tego podziału należałoby wyróżnić także grupę regionów transgranicznych, usytuowanych poza granicami Unii Europejskiej (np. na pograniczu wschodnim i południowym Polski).

Kryterium ostatnie kategoryzacji - ***istnienie współpracy ponadgranicznej oraz stopień instytucjonalizacji struktur tej współpracy*** - związane jest z powstawaniem różnych struktur transgranicznych, których kształt określa wiele czynników. Do pozytywnych można zaliczyć istnienie ogólnego zobowiązania partnerów do prowadzenia współpracy, zawartego w postaci umowy ramowej czy programów finansowania, wspierających rozwój współdziałania ponadgranicznego. Do negatywnych czynników należą ograniczenia nałożone przez władze regionalne i lokalne, przez ustawodawstwo krajowe oraz różnice w kompetencjach między samorządami i szczeblami administracji w sąsiadujących krajach. Niektóre

ze struktur transgranicznych polegają na utworzeniu nowych organizacji (nowych osób prawnych), podczas gdy inne zakładają dostosowanie lub połączenie istniejących podmiotów. Występują też nieformalne struktury typu *ad hoc*, które nie mają żadnej formy prawnej. Kryterium formalizacji struktur pozwala określić ***euroregion jako szczególną odmianę (formę) regionów transgranicznych.*** Wyróżnia się ona najwyższym stopniem instytucjonalizacji struktur współpracy transgranicznej (np. typową strukturą organizacyjną, składającą się z wybieralnej Rady Euroregionu, sekretariatów, grup roboczych itp.). Niekiedy przy określaniu euroregionu wymienia się też dwie dodatkowe cechy wyszczególnione przy charakteryzowaniu istoty współpracy euroregionalnej (przyległość obszarów i regionalny lub lokalny poziom współpracy).

Wyróżnione cechy euroregionu i współpracy euroregionalnej widoczne są - choć w różnym stopniu - w dwóch grupach określeń *euroregion* (por. m.in. [Borys 1996]). W pierwszej akcentowana jest ***„transgraniczność związków (powiązań, instytucjonalizacji)".*** I tak **euroregion** to:

- zinstytucjonalizowany związek formalny, zawarty między organizacjami państwowymi lub samorządowymi, lub nieformalny, utworzony przez stowarzyszenia zawodowe bądź naukowe dla współpracy obszarów przygranicznych,
- sformalizowana struktura współpracy transgranicznej pomiędzy regionalnymi lub lokalnymi podmiotami władzy, ewentualnie z udziałem partnerów gospodarczych i socjalnych,
- porozumienie sąsiadujących regionów przygranicznych o współpracy transgranicznej,
- lokalna instytucjonalizacja współpracy transgranicznej z pełnym uznaniem granic państwowych i praw obowiązujących w krajach uczestniczących w tworzeniu danego euroregionu,
- ponadgraniczna struktura zrzeszająca stowarzyszenia związków administracyjnych poszczególnych obszarów wchodzących w jego skład w celu wzajemnej współpracy,

- organizacja ponadgraniczna, której ramy są wyznaczone przez podobne problemy, sploty stosunków, a także gotowość do kooperacji poszczególnych jednostek i instytucji lokalnych.

W tej grupie określeń znajduje się definicja euroregionu, przyjęta w „Praktycznym przewodniku współpracy transgranicznej", według której **euroregion** to: „formalna struktura współpracy transgranicznej skupiająca przedstawicieli szczebla lokalnego i regionalnego, a także w uzasadnionych przypadkach partnerów gospodarczych i społecznych" [Praktyczny 1997]. Euroregiony są więc odpowiednio powołanymi podmiotami prawnymi, które stawiają przed sobą wiele celów i posiadają rozległe możliwości działania.

W drugiej grupie określeń akcentowana jest "**transgraniczność obszaru**". I tak **euroregion** to:

- obszar przekraczający co najmniej jedną granicę państwową, stanowiący sumę co najmniej dwóch przestrzeni społeczno-politycznych o policentrycznym sposobie integracji,
- terytoria należące do regionów granicznych dwóch lub więcej państw, które wchodzą w skład określonych struktur współpracy ponadgranicznej.

Termin *euroregion* nie ma charakteru oficjalnego w tym sensie, że nie występuje on w odróżnieniu od terminów: *współpraca transgraniczna* czy *region graniczny* w oficjalnych dokumentach Unii Europejskiej i w większości umów międzypaństwowych odnoszących się do regionów prowadzących współpracę ponadgraniczną. Jest to zatem nadal określenie raczej potoczne, lecz mocno już ugruntowane w literaturze i mass-mediach, a także występujące często w różnych oficjalnych dokumentach regionalnych i lokalnych związanych z formalizacją współpracy transgranicznej (por. [Międzynarodowa 1997, s.106]).

Z punktu widzenia kryterium formalizacji współpracy regionów granicznych w krajach Unii Europejskiej wyróżnia się też inne struktury transgraniczne o niższym niż euroregiony stopniu instytucjonalizacji struktur współpracy transgranicznej. Są to:

- ***Wspólnoty Robocze***, tj. wspólne struktury transgraniczne o luźnej formie organizacji, skupiające zazwyczaj przedstawicieli władz oraz organizacji regionalnych i działające w oparciu o umowy robocze. Mają one mniejsze niż euroregiony możliwości działania i bardzo rzadko uczestniczą w zarządzaniu programami INTERREG; przykładami takich struktur są francusko-szwajcarsko-włoska *Wspólnota robocza regionów i kantonów Alp Zachodnich* czy *Wspólnota robocza Jura* (por. [Praktyczny 1997]),
- różnego rodzaju ***uzgodnienia instytucjonalne***, posiadające bądź nie posiadające formy prawnej, o różnym stopniu zintegrowania struktury. Tego typu struktury, będące często formą dochodzenia do w pełni wykształconych cech współpracy euroregionalnej, są charakterystycznym zjawiskiem na granicach krajów Europy Środkowej i Wschodniej; na granicach Polski przykładem tego typu struktur jest *Związek Gmin Górnego Śląska i Północnych Moraw.*[2]

1.2. Instytucje europejskie wspierające współpracę transgraniczną

Ważną przesłanką instytucjonalną, a jednocześnie stymulatorem rozwoju współpracy transgranicznej na poziomie regionalnym i lokalnym jest wsparcie różnych form współdziałania ponadgranicznego przez instytucje i organizacje międzynarodowe, międzyrządowe i krajowe komisje (komitety) oraz biura zajmujące się problemami tej współpracy. Szczególną rolę w promowaniu współpracy transgranicznej w Europie odgrywają:

- ***Rada Europy***,
- struktury ***Unii Europejskiej***,
- ***międzynarodowe organizacje pozarządowe*** wspierane solidarnie przez Radę Europy i Unię Europejską.

[2] Region ten w niektórych publikacjach jest zaliczany do struktur euroregionalnych (por. np. [Wykaz 1996; Europejska 1996, s. 24]).

Rada Europy od wielu lat wspiera aktywnie rozwój instytucjonalnych form współpracy transgranicznej. W jej ramach organizacyjnych działają ([por. Międzynarodowa 1997, s. 96-101]):

- *Kongres Władz Lokalnych i Regionalnych* (CLARE) utworzony w 1994 roku w wyniku przekształcenia Europejskiej Konferencji Samorządu Lokalnego działającej od 1961 roku jako stały organ doradczy Rady Ministrów Rady Europy; najbardziej widocznymi efektami działalności Kongresu jest opracowanie szeregu dokumentów przyjętych następnie w formie konwencji państw należących do Rady Europy. Są to przede wszystkim Europejska Ramowa Konwencja o Współpracy Transgranicznej, Europejska Karta Języków Regionalnych i Mniejszościowych oraz Europejska Karta Samorządu Lokalnego. Obecnie trwają prace nad założeniami Europejskiej Karty Samorządności Regionalnej,
- *Komitet Zarządzający Władz Lokalnych* (CEMR), który w przeciwieństwie do Kongresu stanowi forum współpracy przedstawicieli rządów. Działalność Komitetu jest uzupełnieniem pracy nad rozwojem samorządności lokalnej i różnych form współpracy, w tym transgranicznej w ramach struktur Rady Europy. Zgodnie z zasadą subsydiarności główny ciężar rozwijania tej współpracy wzięły na siebie samorządy w ramach prac CLARE.

Ponadto pod auspicjami Rady Europy odbywa się regularnie co dwa lata Europejska Konferencja Ministrów odpowiedzialnych za samorządy lokalne i działa także Komisja do Współpracy Ponadgranicznej, Komisja Ekspertów do spraw Współpracy Ponadgranicznej, Biuro Studiów i Dokumentacji Współpracy Ponadgranicznej Organizacji Regionalnych oraz Zebranie Regionów Europejskich i usytuowana przy nim grupa robocza ds. regionów granicznych. Merytoryczne i organizacyjne podstawy współpracy przygranicznej Rada Europy określiła w czasie ośmiu konferencji międzynarodowych, jakie odbyły się w latach 1972-1996.

Współpraca regionów przygranicznych należy od lat do priorytetów **Unii Europejskiej.** Już w 1976 roku Parlament Europejski przedłożył projekt

rozporządzenia o tworzeniu związków regionów przygranicznych[3]. Bardziej owocne były prace rozpoczęte na początku lat osiemdziesiątych. Komisja Wspólnot zalecała i wspierała finansowo współpracę transgraniczną wzdłuż granicy holendersko-niemieckiej. Rosnące zainteresowanie Wspólnot Europejskich współpracą transgraniczną znalazło swój wyraz w rozporządzeniu Rady Europejskiej[4] z 19 czerwca 1984 roku, w myśl którego Komisja Wspólnot powinna zwracać szczególną uwagę na popieranie tej formy współpracy międzyregionalnej i rozwijanie różnych form wsparcia finansowego. Komisja Wspólnot od lipca 1991 roku i następnie Komisja Europejska od listopada 1993 roku udziela pomocy finansowej regionom przygranicznym w ramach specjalnego programu INTERREG. W 1994 roku powołano *Komitet Regionów* jako organ doradczy Rady Europy i Komisji Europejskiej, a jednocześnie jako przedstawicielstwo organów lokalnych i regionalnych z 15 państw członkowskich Unii Europejskiej.

W celu zwiększenia swojej roli we współpracy europejskiej regiony, w tym regiony przygraniczne same zaczęły się organizować, tworząc **międzynarodowe organizacje pozarządowe.** Pierwszą taką instytucją pozarządową była *Rada Wspólnot i Regionów Europy* (CCRE), powołana w 1995 roku w celu obrony niezależności władz lokalnych przed centralizacją państwa. W 1984 roku Rada przyjęła nazwę *Zgromadzenie Władz Lokalnych i Regionalnych Europy* (CPLRE). Rok później powstała *Rada Regionów Europy* (CRE) jako międzyregionalne zgromadzenie parlamentarne. W 1987 roku w miejsce tej Rady powołano *Zgromadzenie Regionów Europy* (ARE) z siedzibą w Strasburgu. Zgromadzenie skupia obecnie ponad 300 regionów z 23 państw europejskich. Głównym celem ARE jest promocja współpracy między regionami oraz wzmocnienie oddziaływania regionów na rządowe i parlamentarne instytucje europejskie (por. [Międzynarodowa 1997, s. 103; Euroregiony 1998, s. 49-50]).

---

[3] Propozycja ta nie doczekała się realizacji ze względu na brak akceptacji ze strony Komisji Wspólnot.

[4] Rada Europejska w odróżnieniu od powołanej w 1993 roku Rady Unii Europejskiej nie jest, formalnie rzecz biorąc, organem Wspólnot Europejskich. Rada Europejska to regularne spotkania głów państw lub szefów rządów krajów Wspólnot Europejskich i przewodniczącego Komisji Europejskiej [ABC 1997].

W ostatnich latach największe znaczenie dla regionów przygranicznych w Europie ma działalność ***Stowarzyszenia Europejskich Regionów Granicznych*** (SERG).[5] Stowarzyszenie to odgrywa obecnie kluczową rolę w rozwoju idei współpracy transgranicznej oraz w promowaniu doświadczeń i osiągnięć poszczególnych euroregionów.

Idea powołania *Stowarzyszenia* zrzeszającego regiony graniczne w Europie zrodziła się już w 1965 roku w czasie konferencji poświęconej planowaniu przestrzennemu w strefach nadgranicznych, zorganizowanej w Bazylei, na obszarze dzisiejszego Euroregionu "Basiliensis". Po sześciu latach intensywnych przygotowań, w dniach 17-18 czerwca 1971 roku na zamku Anholt (powiat Borken)[6] w Republice Federalnej Niemiec odbyła się konferencja 10 euroregionów, które powołały dobrowolną organizację pozarządową pod nazwą *Stowarzyszenie Europejskich Regionów Granicznych* (Arbeitsgemeinschaft Europäischer Grenzregionen - AGEG). SERG jest stowarzyszeniem zarejestrowanym, którego statut uchwaliło zgromadzenie członków w dniu 21 stycznia 1977 roku; ostatnich zmian w statucie dokonano 25 listopada 1994 roku w czasie zgromadzenia w Trieście (por. aneks 13). Siedzibą *Stowarzyszenia* jest miasto Gronau w Republice Federalnej Niemiec. SERG może tworzyć ekspozytury regionalne i upoważniać do reprezentowania swoich interesów na szczeblu państwowym.

Celem *Stowarzyszenia* działającego na rzecz europejskich regionów granicznych i transgranicznych jest:

- ❒ eksponowanie ich specyficznych problemów, szans i podejmowanych działań,
- ❒ reprezentowanie generalnych interesów tych regionów wobec narodowych i międzynarodowych parlamentów, organów władzy i instytucji,

---

[5] Na określenie tej organizacji w języku niemieckim używa się skrótu AGEG, francuskim - ARFE i w angielskim - AEBR.

[6] Na obszarze dzisiejszego Euroregionu "Euregio".

- inicjowanie, wspieranie i koordynowanie współpracy transgranicznej w całej Europie,
- wymiana doświadczeń i informacji w sposób umożliwiający formułowanie oraz uzgadnianie wspólnych interesów i możliwych rozwiązań, przy uwzględnieniu różnorodności problemów i szans współpracy transgranicznej w poszczególnych częściach Europy.

Do zadań SERG należy w szczególności:

- realizowanie wspólnych programów i projektów, wnioskowanie o środki finansowe, deponowanie i dysponowanie nimi,
- organizowanie imprez związanych z problematyką współpracy transgranicznej,
- współudział przy rozwiązywaniu problemów transgranicznych i wspieranie szczególnie ważnych, modelowych inicjatyw,
- przygotowywanie i realizacja wspólnych akcji,
- rozbudowa "centrum europejskich regionów granicznych i transgranicznych" w ścisłej współpracy z Unią Europejską i Radą Europy,
- informowanie polityków i opinii publicznej w Europie o kwestiach współpracy transgranicznej.

Do Stowarzyszenia Europejskich Regionów Granicznych mogą przystąpić, jako członkowie zwyczajni z prawem głosu, europejskie regiony graniczne i transgraniczne państw członkowskich Unii Europejskiej lub Rady Europy oraz porozumienia regionów granicznych z obszaru kilku państw, o ile ich członkowie nie należą samodzielnie do SERG. W pracach *Stowarzyszenia* bez prawa głosu mogą uczestniczyć:

- członkowie honorowi szczególnie zasłużeni dla SERG,
- regiony graniczne i transgraniczne, w których nie jest wyjaśniona kwestia przedstawicielstwa (przez dwa lata w roli obserwatora),
- osoby cywilne, zrzeszenia osobowe, instytucje i instytuty, które działają dla rozwoju współpracy transgranicznej (tzw. członkostwo doradcze).

O przyjęciu nowego członka decyduje prezydium SERG. Wymaga to zatwierdzenia przez zgromadzenie członków. Członkowie współdecydują o charakterze i kierunku działań *Stowarzyszenia*. Informowani są o aktualnej problematyce transgranicznej i rozwoju różnych form współpracy międzyregionalnej na poziomie europejskim. Mają oni prawo korzystania z usług, programów i urządzeń SERG. Zobowiązani są do uczestniczenia w pracach *Stowarzyszenia* i do uiszczania składek uchwalonych. Organami SERG są:

- *walne zebranie członków* (zgromadzenie członków); najwyższy organ *Stowarzyszenia*, który m.in. określa główne kierunki działania, wybiera przewodniczącego (prezydenta) i prezydium, przyjmuje i wyklucza członków, ustala wysokość składek,
- *prezydium* (wybierane na dwa lata); w jego skład wchodzą przewodniczący, czterech wiceprzewodniczących (wiceprezydentów), skarbnik oraz 20 członków (przedstawicieli regionów granicznych i transgranicznych przy uwzględnieniu reprezentatywności poszczególnych części Europy). Prezydium odpowiada za reprezentację SERG, zajmowanie stanowiska w najważniejszych kwestiach dotyczących współpracy transgranicznej oraz za współpracę z europejskimi i narodowymi instytucjami, organizacjami i związkami. Prezydium mianuje sekretarza generalnego. Prezydentami Stowarzyszenia byli kolejno - Alfred Mozer (1971-1976), Horst Gerlach (1976-1979), Wolfgang Schäuble (1979-1983), Karl Ahrens (1983-1996) i od 1996 roku Juan Vallve, deputowany do Parlamentu Europejskiego z Katalonii (Hiszpania). W 1994 roku na zgromadzeniu członków SERG w Trieście (Włochy) w skład prezydium tej organizacji wszedł Zbigniew Kulik z *Euroregionu "Nysa"*, jako pierwszy w historii tej organizacji przedstawiciel reprezentujący euroregiony Europy Środkowej i Wschodniej. W czasie zgromadzenia członków, które odbyło się w listopadzie 1996 roku w Rheine (Niemcy), Zbigniewowi Kulikowi powierzono funkcję jednego z wiceprezydentów SERG, a przedstawiciela *Euroregionu "Pomerania"* Mariusza Talerczyka wybrano do prezydium *Stowarzyszenia*,

- *sekretarz generalny* (podobnie jak prezydent *Stowarzyszenia,* ma prawo do reprezentowania SERG i do podejmowania decyzji); funkcję tę kolejno pełnili: Georg Wieck (1971-1979), Hartmut Hausmann (1979-1983) i od 1983 roku Jens Gabbe - honorowy Sekretarz Generalny SERG.

W celu realizacji zadań SERG prezydium może powoływać *komisje* mające głos doradczy, w skład których wchodzą przedstawiciele europejskich gremiów politycznych, stowarzyszeń oraz innych organizacji i instytucji o różnym zakresie oddziaływania społecznego. W 1977 roku powołano *Radę do spraw Współpracy Transgranicznej.* Jej zadaniem jest fachowe doradztwo SERG we wszystkich sprawach współpracy transgranicznej i przygotowywanie propozycji rozwiązań, a zwłaszcza stworzenie trwałych, metodycznych podstaw dla opracowywania programów współpracy transgranicznej. Składa się ona z naukowców, którzy zajmują się problemami współpracy transgranicznej i mają na swym koncie konkretne osiągnięcia w dziedzinie transgranicznej polityki regionalnej i planowania regionalnego. Rada jest zapleczem naukowo-konsultacyjnym zgromadzenia członków stowarzyszenia i zbiera się raz lub dwa razy w roku. Ponadto informuje o najnowszych osiągnięciach naukowych, badaniach, wynikach konferencji i innych spotkaniach poświęconych zagadnieniom współpracy transgranicznej i międzyregionalnej.

Reprezentacja najważniejszych interesów regionów granicznych i transgranicznych wobec instytucji międzynarodowych jest ważnym, stałym zadaniem *Stowarzyszenia*, które nawiązało ścisłe kontakty z Radą Europy, Komisarzem Unii Europejskiej oraz Radą Gmin i Regionów Europy (RGRE). SERG wspiera Radę Europy w jej działaniach w zakresie poprawy współpracy transgranicznej fachowymi analizami i pomocą organizatorską, a przede wszystkim organizowanymi corocznie od 1972 roku konferencjami europejskich regionów granicznych i transgranicznych. W 1979 roku *Stowarzyszenie* uzyskało status oficjalnego obserwatora przy Radzie Europy. Oznacza to, że SERG może uczestniczyć w Konferencji Władz Lokalnych i Regionów oraz w innych działaniach Rady Europy. Dzięki temu *Stowarzyszenie* aktywnie uczestniczy w licznych konferencjach specjalistycznych organizowanych przez Radę Europy. Przy

aktywnym udziale SERG, Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy, organizuje od lat europejskie konferencje regionów granicznych. Ponadto, w ciągu ostatnich 25 lat Zgromadzenie przyjęło wiele rekomendacji *Stowarzyszenia,* dotyczących rozwoju współpracy transgranicznej.

Stowarzyszenie jest też członkiem komitetu doradczego przy Dyrektorze Generalnym Biura Polityki Regionalnej Unii Europejskiej. Uczestniczy także w pracach Komitetu Planowania Regionalnego i Przestrzennego oraz Komitetu Polityki Regionalnej Parlamentu Europejskiego. Wiele zaleceń SERG zostało włączonych do postanowień Europejskich Konferencji Ministrów odpowiedzialnych za planowanie regionalne i przestrzenne. Dzięki ścisłej współpracy Parlamentu Europejskiego ze *Stowarzyszeniem,* współpraca transgraniczna została zapisana w art. 58 Ramowego Traktatu Unii Europejskiej.

W pierwszym okresie działalności, tj. w latach 1972-1976, SERG zrealizowało kilka wspólnych projektów o charakterze transgranicznym. W latach 1976-1977 organizacja ta umocniła swoje struktury i koncentrowała się na pełniejszej realizacji zadań statutowych. W latach osiemdziesiątych położono nacisk na usprawnienie wymiany informacji pomiędzy poszczególnymi regionami przygranicznymi Europy. W 1981 roku powołano m.in. *Doradczy Komitet Parlamentarny* (DKP), dzięki któremu *Stowarzyszenie* zyskało uznanie zarówno narodowych, jak i międzynarodowych instytucji i organizacji. Komitet jest politycznym forum dyskusyjnym o wszystkich problemach regionalnej współpracy transgranicznej, ze szczególnym uwzględnieniem granic Unii Europejskiej i państw Rady Europy. W pracach Komitetu mogą uczestniczyć parlamentarzyści zajmujący się problemami regionów granicznych. W 1978 roku zdecydowano, że Komitet tworzyć będą głównie członkowie Komitetu Planowania Regionalnego i Władz Lokalnych Rady Europy oraz przedstawiciele Komitetu Planowania i Polityki Regionalnej Parlamentu Europejskiego. Zadaniem DKP jest rozwiązywanie wszystkich problemów regionów granicznych na forum parlamentu oraz informowanie władz stowarzyszenia o wszystkich ważnych decyzjach parlamentarnych dotyczących regionów granicznych.

Przy współudziale SERG opracowano m.in. *Europejską Konwencję Ramową o współpracy transgranicznej między wspólnotami i władzami*

terytorialnymi i *Europejską Kartę Planowania Przestrzennego. Stowarzyszenie* uchwaliło w dniu 19 listopada 1981 roku swój podstawowy dokument programowy - pierwszą wersję *Europejskiej Karty Regionów Granicznych i Transgranicznych*, nowelizowaną w 1987 i 1995 roku. Od 1981 roku stowarzyszenie jest członkiem założycielem Biura Współpracy Europejskiego Wybrzeża i Starych Regionów Przemysłowych (BLORE). W 1982 roku uzyskało możliwość współpracy z Radą Doradczą Komisji Komunalnych i Regionalnych Instytucji Krajów Wspólnoty Europejskiej. Ilość członków SERG wzrosła w tym czasie do 24.

W końcu 1983 roku *Stowarzyszenie* uczestniczyło w przygotowaniu pierwszego transgranicznego planu rozwoju regionalnego. Rozwiązywanie problemów regionów granicznych i transgranicznych przez SERG, zarówno na granicach wewnętrznych, jak i zewnętrznych Unii, odbywało się przy istotnym wsparciu Komisji Europejskiej, dysponującej zarówno funduszami, jak i dużymi możliwościami koordynowania rozwoju i współpracy na obszarach transgranicznych. W 1985 roku *Stowarzyszenie* uczestniczyło - jako członek założyciel - w tworzeniu Rady Regionów Europy, późniejszego *Zgromadzenia Regionów Europejskich*. Wspierało także tworzenie europejskich programów przestrzennego rozwoju i polityki komunikacyjnej oraz współuczestniczyło w kreowaniu kolejnych transgranicznych programów rozwoju.

W 1983 roku zorganizowano w Gronau (Euroregion "Euregio" - Gronau/Enschede) *sekretariat* Stowarzyszenia oraz opracowano "Propozycje do urządzenia europejskiego centrum dla regionów granicznych", które w kilka lat później stworzyły podwaliny pod *Program LACE - Obserwatorium* (Linkage Assistance and Cooperation for the European Border Regions). W czasie kolejnych zgromadzeń członków SERG i corocznych konferencji zajmowano się m.in. problemami ochrony środowiska, turystyką, współpracą kulturalną i rozwojem technologicznym w regionach granicznych i transgranicznych.

Wymiana informacji pomiędzy regionami granicznymi, pomoc i doradztwo oraz budowa sieci organizacyjnej i informacyjnej dla tych regionów należą do bardzo ważnych zadań własnych SERG. Działalność informacyjna *Stowarzyszenia* polega m.in. na kolportażu periodycznych materiałów informacyjnych, wymianie informacji podczas posiedzeń komisji i zgromadzenia członków, organizowaniu

i wspieraniu konferencji tematycznie związanych ze współpracą transgraniczną, opracowywaniu dla różnych instytucji aktualnych raportów dotyczących stanu i rozwoju tej współpracy.

Źródła finansowania zadań statutowych SERG tworzą składki członkowskie oraz środki pochodzące ze specjalnych programów instytucji europejskich, a zwłaszcza Unii Europejskiej. Składki członkowskie w ciągu ostatnich ośmiu lat wzrosły ponad 12-krotnie; z około 20 tys. DEM do kwoty 250 tys. DEM. Wystarczało to tylko na pokrycie najważniejszych potrzeb administracyjnych i na organizację dorocznego zebrania członków oraz realizację małych projektów.

Świadomość, że problemy i trudności współpracy międzyregionalnej, w tym transgranicznej są istotnymi przeszkodami dla rozwoju wspólnego rynku i integracji europejskiej, była podstawą dla utworzenia przez Unię Europejską - przy istotnym udziale SERG - specjalnych programów INTERREG I (1989-1994) i INTERREG II (1995-1999). Dopiero jednak finansowe wsparcie w 1990 roku przez Unię Europejską projektu SERG *"Obserwatorium współpracy transgranicznej"* (*LACE*), stworzyło *Stowarzyszeniu* nowe możliwości udzielenia pomocy technicznej i fachowej regionom granicznym i transgranicznym. W latach 1990-1993 budżet projektu wynosił 4,1 mln ECU, w tym środki Unii Europejskiej - około 2,4 mln ECU i środki własne *Stowarzyszenia* - 1,7 mln ECU.

Program LACE umożliwił m.in.:

- zorganizowanie posiedzeń 80 grup roboczych, w których wzięło udział około 7 tysięcy uczestników,
- opracowanie prawie 60 specjalistycznych sprawozdań,
- wydanie publikacji o łącznym nakładzie prawie 70 tysięcy egzemplarzy, w tym „Praktycznego przewodnika współpracy transgranicznej",
- przyjęcie w siedzibie SERG wielu delegacji i ekspertów z całej Europy.

Na początku 1996 roku Generalna Dyrekcja Komisji Europejskiej podpisała z SERG umowę na realizację programu *"LACE/PHARE - Crossborder"*. Głównym celem tego programu było powiązanie terenów granicznych w Europie Środkowej

i Wschodniej, objętych programem PHARE, z regionami granicznymi Unii Europejskiej. W ramach tego projektu zorganizowano seminaria w Albanii, Bułgarii Republice Czeskiej, Słowacji, Słowenii oraz na Węgrzech. Specjalny cykl szkoleń prowadzono dla krajów graniczących akwenami wodnymi, m.in. dla Albanii i Włoch oraz dla krajów bałtyckich.

We wrześniu 1996 roku Unia Europejska przyjęła przygotowany przez SERG program *LACE - TAP* (Technical Assistance), obejmujący swoim zasięgiem wszystkie granice wewnętrzne i zewnętrzne Unii. Będzie on realizowany do 2002 roku przy rocznym budżecie 2,7 mln ECU (1,8 mln ECU - środki Unii i 0,9 mln ECU - środki SERG). Program LACE - TAP zakłada: tworzenie sieci specjalistów i naukowców o dużym doświadczeniu eksperckim z regionów granicznych, organizację seminariów i konferencji, odbywanie posiedzeń grup roboczych, wymianę ekspertów i organizowanie wyjazdów studyjnych. Regularnie ukazywać się będą specjalistyczne publikacje. Biuro łącznikowe programu znajduje się w Brukseli, a grupa sterująca pracuje w sekretariacie SERG w Gronau. Poza nim tworzone będą przedstawicielstwa zagraniczne.

Program LACE - TAP realizowany w ramach *"Obserwatorium współpracy transgranicznej"* powinien coraz lepiej służyć rozwojowi współpracy transgranicznej w Europie. Pierwszym polskim euroregionem, który przystąpił do *Stowarzyszenia,* jest Euroregion *„Nysa"* (1992). W 1994 roku również inne polskie euroregiony włączyły się aktywnie do prac SERG, które jest swoistym "związkiem zawodowym" regionów transgranicznych. W 1996 roku, czyli po 25 latach funkcjonowania, *Stowarzyszenie* liczyło 60 członków, obejmując swoim zasięgiem prawie 100 różnych form i związków transgranicznego współdziałania w Europie, w tym euroregiony.

1.3. Podstawy prawne i ogólne zasady funkcjonowania euroregionów

Współpraca euroregionalna jest ważnym instrumentem tworzenia w Europie nowych stosunków międzypaństwowych i międzyregionalnych. Rozwój współdziałania ponadgranicznego zależy od formalnoprawnych możliwości podejmowania przez regiony i społeczności lokalne różnych inicjatyw o zasięgu

przekraczającym granicę. Podstawę nowej infrastruktury prawnej stosunków dwustronnych stanowią ***umowy wielostronne*** (międzynarodowe), w których jedną z najważniejszych zasad jest nawiązywanie i rozwój różnych form współpracy transgranicznej. Wśród konwencji i umów międzynarodowych, stanowiących najważniejszy i najtrwalszy instrument określania ram dla współpracy transgranicznej, można wymienić:

- umowy międzynarodowe w zakresie integracji regionalnej, np. umowa o współpracy transgranicznej krajów nordyckich z 1997 roku,
- umowy sporządzane i uchwalane przez instytucje międzynarodowe, a zwłaszcza przez Radę Europy czy SERG. W tej grupie umów szczególne znaczenie mają:
  - Europejska Konwencja[7] Ramowa o współpracy transgranicznej między wspólnotami i władzami terytorialnymi z 1980 roku, nazywana w skrócie Konwencją Madrycką, wraz z Protokołem Dodatkowym do Konwencji,
  - Europejska Karta Regionów Granicznych i Transgranicznych z 1981 roku,
  - Europejska Karta Samorządu Terytorialnego[8] z 1985 roku,
  - Europejska Karta Samorządu Regionalnego[9] z 1997 roku.

-Dorobek wielu konferencji międzynarodowych organizowanych w latach 1972-1980 i poświęconych współpracy transgranicznej umożliwił w pierwszej połowie 1980 roku opracowanie ***Europejskiej Konwencji Ramowej o współpracy transgranicznej między wspólnotami i władzami terytorialnymi*** (por. aneks 1). Do Konwencji tej, uchwalonej przez Radę Europy 21 maja 1980 roku w Madrycie, przystąpiło dotychczas ponad 20 państw poprzez złożenie Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy dokumentu ratyfikacyjnego, bądź dokumentu przyjęcia lub zatwierdzenia. Konwencja Madrycka ma charakter otwarty

---

[7] Konwencja - umowa międzynarodowa dotycząca specjalnych zagadnień.
[8] Nazywana też Europejską Kartą Samorządu Lokalnego.
[9] Nazywana też Kartą Samorządności Regionalnej.

w tym sensie, że Komitet Ministrów Rady Europy może poprzez jednomyślne postanowienie zaprosić każde państwo europejskie nie będące członkiem Rady Europy do przystąpienia do Konwencji. Zaproszenie to wymaga jednak zgody każdego z państw, które przystąpiło już do umowy wielostronnej. Konwencja składa się z dwóch części, o nieco odmiennym charakterze prawnym. Część pierwszą stanowi preambuła i 12 artykułów. W preambule Konwencji stwierdza się, że państwa - sygnatariusze powinny w najszerszym stopniu wspierać współpracę transgraniczną i w ten sposób przyczyniać się do postępu gospodarczego i społecznego obszarów przygranicznych oraz umocnienia poczucia wspólnoty, które łączy narody i regiony Europy. Państwa - sygnatariusze zobowiązują się także do usuwania, w miarę możliwości, wszelkich przeszkód i trudności poprzez odpowiednie ukształtowanie swoich ustawodawstw wewnętrznych. W Konwencji dwukrotnie (art. 2 i 3) podkreśla się *pierwszeństwo prawa wewnętrznego kraju w stosunku do umów zawieranych przez partnerów współpracy transgranicznej.* Art. 2 stanowi, że współpraca transgraniczna ograniczona jest ramami właściwości wspólnot i władz terytorialnych w sposób określony przez prawo wewnętrzne. Dalej, w art. 3. postanawia się, że porozumienia i uzgodnienia w zakresie współpracy transgranicznej zawarte zostaną z poszanowaniem przewidzianych przez prawo wewnętrzne właściwości każdej ze stron kontraktu w kwestii stosunków międzynarodowych i ogólnej polityki, jak również z poszanowaniem przepisów dotyczących kontroli i nadzoru, którym podlegają wspólnoty i władze terytorialne. Część drugą stanowi aneks zawierający zestaw wzorcowych umów, porozumień i statutów dotyczących różnych form współpracy regionów przygranicznych. Aneks zawiera tylko propozycje możliwe do wykorzystania przez państwa - strony Konwencji oraz przez jednostki regionalne i lokalne przy nawiązywaniu współpracy transgranicznej.

Europejska Karta Regionów Granicznych i Transgranicznych uchwalona została przez Radę Europy 15 października 1985 roku w Euregio na pograniczu Niemiec i Holandii. Nowa wersja tej Karty (por. aneks 2), opracowana na Zgromadzeniu SERG, które odbyło się 1 grudnia 1995 roku w Szczecinie w Euregionie „*Pomerania*", jest próbą podsumowania doświadczeń i działalności SERG oraz wiedzy na temat tej współpracy, jaką zgromadzono podczas wymiany doświadczeń na forum SERG. Karta stanowi kompleksowy dokument, który:

- ❒ w preambule odnosi się do najważniejszych dokumentów i postanowień Rady Europy, Parlamentu Europejskiego i Unii Europejskiej,
- ❒ precyzuje zamierzenia i 5 grup głównych celów, które powinny być uwzględniane w rozwoju regionów granicznych i transgranicznych. Sprowadzają się one do:
  - zmiany charakteru granic i przezwyciężenia krępujących do tej pory uregulowań państwowych dotyczących nieprzenikalności granic,
  - umacniania warunków gospodarczych i społeczno-kulturalnych,
  - uczynienia ze zdecentralizowanych regionów siły napędowej współpracy ponadgranicznej,
  - ułatwienia realizacji europejskiej polityki zagospodarowania przestrzennego,
  - usunięcia przeszkód i nierówności ekonomicznych oraz infrastrukturalnych,
- ❒ zawiera syntezę dotychczasowych europejskich doświadczeń, dążeń i możliwych kierunków wspólnego działania na obszarach transgranicznych,
- ❒ przedstawia zakres i skalę problemów godnych podjęcia na pograniczach państw,
- ❒ charakteryzuje metody rozwiązywania problemów, przejawów niedorozwoju i uciążliwości charakterystycznych dla obszarów peryferyjnych,
- ❒ formułuje postulaty określające, jak budować podstawy wzajemnego zaufania i współpracy z najbliższymi sąsiadami, a także najważniejsze rekomendacje wobec instytucji i organizacji europejskich postulujące poprawę współpracy między instytucjami europejskimi i ich efektywności.

Karta wymienia również *najważniejsze przedsięwzięcia* w zakresie: infrastruktury, polityki gospodarczej i regionalnej, ochrony środowiska i ochrony

zespołów wiejskich, przygranicznego ruchu osobowego, sponsorowania współpracy transgranicznej w dziedzinie kultury, doskonalenia mechanizmów konsultacji, koordynowania planowania i statystyki oraz niezbędne przedsięwzięcia organizacyjne, prawne i finansowe. Przy charakterystyce historii i aspektów politycznych współpracy transgranicznej podkreśla się rolę tej współpracy w jednoczącej się Europie oraz konieczność usunięcia barier gospodarczych, kulturowych, językowych i innych. Regiony graniczne mają więc funkcjonować jako „*pomosty*" i „*kamienie milowe*" jedności europejskiej, kształtujące trwałe podstawy wzajemnego zaufania i krzewiące wiedzę o najbliższych sąsiadach.

Należy zwrócić uwagę, ze Karta jest w zasadzie tylko międzynarodową deklaracją współpracy i zbiorem doświadczeń z działalności SERG. Nie ma mocy obowiązującej, takiej jak konwencja międzynarodowa. Jest więc raczej przykładem "miękkiego" prawa międzynarodowego. Znaczenie tej Karty dla rozwoju regionów transgranicznych Europy Środkowej i Wschodniej trudno przecenić. Jest ona w tych regionach swoistą „receptą na sukces" bardziej doświadczonych demokracji europejskich (por. [Międzynarodowa 1997 , s. 106]).

W ramach europejskich standardów prawnych pobudzających i ułatwiających współpracę transgraniczną ważną rolę odgrywa - obok Konwencji Madryckiej i Europejskiej Karty Regionów Granicznych i Transgranicznych. ***Europejska Karta Samorządu Terytorialnego*** (por. aneks 3), przyjęta przez Radę Europy w Strasburgu 15 października 1985 roku. Dzięki karcie idea autonomii lokalnej została włączona do prawa międzynarodowego. Karta ta jest zbiorem postanowień, a zarazem gwarancji dotyczących statusu i rozwoju lokalnej samorządności. Państwo ratyfikujące Kartę powinno respektować generalne zasady demokracji lokalnej, w tym *prawo do zrzeszania się społeczności lokalnych w międzynarodowych związkach i porozumieniach współpracy transgranicznej* (art. 10, pkt 1 i 2 ; por. aneks 3). Dzięki uzgodnieniu podstawowych rozwiązań prawnych odnoszących się do samorządu terytorialnego, Karta umożliwia przyspieszenie procesów decentralizacji państwa.

Karta jest w zasadzie umową międzynarodową, wiążącą te państwa, które ją podpisały i ratyfikowały. Elastyczność postanowień Karty ma zapewnić możliwość ich stosowania państwom o różnej specyfice systemów prawnych

i administracyjnych. Państwa są zobowiązane do przestrzegania pewnego minimum wymagań. Do 1996 roku Kartę ratyfikowało 21 spośród 39 państw członkowskich Rady Europy.

W wyniku trzyletnich debat w czerwcu 1997 roku Kongres Władz Lokalnych i Regionalnych Europy przyjął ***Europejską Kartę Samorządu Regionalnego.*** Jej zapisy są odpowiednikiem na poziomie regionu uprawnień, w tym uprawnień do współpracy transgranicznej, jakie proponuje Europejska Karta Samorządu Terytorialnego na poziomie lokalnym. Karta we wstępie określa region jako element państwa odzwierciedlający europejskie zróżnicowanie i przyczyniający się do wzbogacenia jego kultury. Preambuła wskazuje region jako drogę do realizacji zasad demokracji, decentralizacji władzy i subsydiarności, które są w Europie wartościami powszechnie uznanymi.

Szczegółowe postanowienia Karty wskazują region jako podmiot samorządowy prowadzący własną politykę i szeroko zakrojoną współpracę międzynarodową, w tym transgraniczną. Szczególnym uprawnieniem regionów byłaby możliwość wprowadzania własnego ustawodawstwa, którego ramy byłyby określone w ustawach. Proponując tak szeroka autonomię regionów, Karta zawiera gotowy katalog zastrzeżeń, jakie mogą wnosić państwa przy ewentualnej ratyfikacji Karty. Należy przewidywać, że do końca roku 1998 Karta stanie się konwencją Rady Europy [Międzynarodowa 1997.s. 100].

Wymienione niżej wielostronne uregulowania prawne przewidują szereg warunków zawierania umów międzypaństwowych lub porozumień między władzami regionalnymi lub lokalnymi. Te międzynarodowe akty prawne mają jednak ograniczony charakter, gdyż same nie stanowią umowy regulującej współpracę transgraniczną, lecz są jedynie ***regulacją ramową,*** która musi być przetransponowana na ustawodawstwo krajowe. Należy ponadto uwzględnić występujące różnice w strukturze władz regionalnych i lokalnych oraz w systemach prawnych państw-sygnatariuszy. W wielu przypadkach uniemożliwia to zawarcie bezpośredniego porozumienia między władzami regionalnymi lub lokalnymi, powoduje trudności w utworzeniu stałego organu współpracy, działającego na podstawie prawa publicznego lub prywatnego i bardzo często prowadzi do przekazania wyłącznych kompetencji władzom krajowym w zakresie prawa

publicznego i współpracy transgranicznej. Niektóre ustawodawstwa krajowe są bardziej liberalne pod względem uznawania kompetencji prawnych władz regionalnych i lokalnych do bezpośrednich inicjatyw w zakresie współpracy transgranicznej i w zarządzaniu programami. Stąd też udział władz regionalnych i lokalnych w umowach międzynarodowych jest w Europie zróżnicowany, co wpływa na różny stopień decentralizacji zarządzania programami transgranicznymi. W praktyce ograniczenia te i brak w Europie jednolitego instrumentu prawa publicznego w zakresie współpracy ponadgranicznej powodują konieczność zawierania przez państwa-strony Konwencji Madryckiej oddzielnych dwu- lub trójstronnych umów [Praktyczny 1997].

Zestawienie ważniejszych uregulowań prawnych współpracy transgranicznych w powiązaniu z instytucjami, które je wprowadziły przedstawia tablica 1.

Tabl. 1. Organizacje i uregulowania prawne współpracy transgranicznej

Organizacje	Regulacje prawne
RADA EUROPY	
• Kongres Władz Lokalnych i Regionalnych • Komitet Zarządzający Władz Lokalnych i Regionalnych • Europejska Konferencja Ministrów Odpowiedzialnych za Samorządy Lokalne • Komisja dla Współpracy Transgranicznej	• Europejska Konwencja Ramowa o współpracy transgranicznej między wspólnotami i władzami terytorialnymi • Europejska Karta Samorządu Terytorialnego • Europejska Karta Samorządu Regionalnego
UNIA EUROPEJSKA	
• Komitet Regionów	• Traktat o Unii Europejskiej; art. 198a-198c • Wspólnotowa Karta Regionalizacji
ORGANIZACJE POZARZĄDOWE	
między innymi: • Stowarzyszenie Europejskich Regionów Granicznych • Bałtycka Konferencja Współpracy Subregionalnej	• Europejska Karta Regionów Granicznych i Transgranicznych

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Międzynarodowa 1997, s.95-96].

Międzypaństwowe umowy dwu- lub trójstronne regulują współpracę transgraniczną wyłącznie między władzami centralnymi w formie traktatów, umów, porozumień lub protokołów. Tego rodzaju współpraca opiera się często na tworzeniu ***komisji międzyrządowych*** o ogólnym lub wyspecjalizowanym zakresie działania, planujących w różny sposób swoje zadania i działających na różnych obszarach geograficznych. Komisje takie są tworzone od lat sześćdziesiątych w całej Europie. Ten mechanizm współpracy transgranicznej jest szczególnie zalecany od 1970 roku, tj. po pierwszej konferencji ministrów planowania przestrzennego Rady Europy. Od tego czasu takie komisje powstały na wielu granicach Europy Zachodniej (np. niemiecko-francuskiej, niemiecko-holenderskiej) oraz na granicach państw Europy Środkowej (np. polsko-niemieckiej, austriacko-węgierskiej, polsko-rosyjskiej: Obwód Kaliningradzki). Zajmowały się one dotychczas m.in. poprawą współpracy transgranicznej w dziedzinie planowania przestrzennego lub problemami ochrony środowiska rzeki Ren (Francja, Republika Federalna Niemiec, Szwajcaria, Luksemburg i Holandia), jeziora Genewskiego (Francja i Szwajcaria), sprawami pomocy wzajemnej w przypadku katastrof i klęsk żywiołowych (Belgia i Holandia; Belgia i Francja; Federalna Republika Niemiec i Francja) itp.

Inicjatywy wielostronne dotyczące rozwoju współpracy transgranicznej obserwowane są nie tylko w krajach Wspólnot Europejskich, lecz również w Europie Środkowej. W Deklaracji Krakowskiej państw Grupy Wyszehradzkiej z 6 października 1991 roku państwa tej grupy opowiedziały się za „nieskrępowanym rozwojem różnych form regionalnej, subregionalnej i transgranicznej współpracy, która przyczynia się do przezwyciężania podziału Europy" [Deklaracja 1992, s. 170]. W Deklaracji Praskiej z 5 maja 1992 roku państwa te zadeklarowały chęć nawiązania trójstronnej współpracy ponadgranicznej, a także podpisania szczegółowych porozumień w oparciu o Konwencję Madrycką. Poparcie dla takiej współpracy wyrażono również w deklaracji przyjętej podczas spotkania na szczycie państw członkowskich Inicjatywy Środkowoeuropejskiej (ISE) 16 lipca 1993 roku w Budapeszcie. Planami, dokonaniami i rozwojem współpracy euroregionalnej zainteresowane są również kraje wchodzące w skład Rady Państw Morza Bałtyckiego [Euroregiony 1998, s. 60].

Umowy międzypaństwowe mogą również umożliwiać szeroki udział władz regionalnych we współpracy międzynarodowej, prowadzonej na szczeblu władz centralnych. Takie rozwiązania są często stosowane w europejskich państwach federalnych, w których umowy o współpracy między władzami publicznymi różnego szczebla umożliwiają współpracę, w szczególności w zakresie realizacji projektów transgranicznych.

W większości przypadków władze regionalne i lokalne oraz inne określone podmioty publiczne są upoważnione do bezpośredniego zawierania umów publicznych z partnerem zagranicznym w zakresie swoich kompetencji i pod kontrolą władz centralnych. *Każde państwo europejskie zachowało więc prawo do zawetowania lub zatwierdzania działań tych podmiotów zgodnie z wyłącznymi kompetencjami państwa w zakresie polityki zagranicznej.* Ponadto państwo podpisuje lub decyduje w sprawie zawiązywania umów, które stwarzają ogólne - oparte na Konwencji Madryckiej - ramy współpracy transgranicznej na poziomie regionalnym i lokalnym. Przykładami takich umów są m.in. Transgraniczna Konwencja Beneluksu z 1989 roku, Umowa o niemiecko-holenderskiej współpracy transgranicznej z 1991 roku oraz podobne umowy między Francją i Włochami, Francją i Hiszpanią oraz między Republiką Federalną Niemiec, Francją, Luksemburgiem i Szwajcarią. Tego rodzaju umowy są często uzupełniane szczegółowymi zasadami realizacji programów współpracy, które są coraz bardziej powszechnym instrumentem współpracy transgranicznej w odniesieniu do wszystkich aspektów i etapów programu (planowania, monitorowania i finansowania). Na przykład umowa niemiecko-holenderska z 1991 roku umożliwiła zawarcie dodatkowego porozumienia o decentralizacji zarządzania i realizacji programów transgranicznych w ramach INTERREG.

Umowy międzynarodowe i międzypaństwowe prowadzą często do nawiązywania współpracy transgranicznej na poziomie regionalnym lub lokalnym w oparciu o zawierane ***regionalne lub lokalne umowy czy porozumienia***, regulowane przede wszystkim przez prawo publiczne zgodnie z kompetencjami państwa. *W przypadku euroregionów współpraca ta ma z reguły charakter formalny, tj. oparty na jasno określonej formule prawnej* (por. [Szumowski 1994]). W przypadku innych, mniej zinstytucjonalizowanych, form współdziałania

transgranicznego przeważa bardziej nieformalny charakter wzajemnych stosunków, np. protokoły robocze, gentlemen's agreements, działania uzgodnieniowe, koordynacyjne, porozumienia, wspólne komisje itp. Przykładem takich praktyk jest podpisywanie wielu protokołów roboczych, prowadzących do utworzenia tzw. *Wspólnot Roboczych* na wewnętrznych i zewnętrznych granicach Unii Europejskiej; np. Communaute de Travail des Alpes Occidentales (COTRAO), Communaute de Travail des Pyrenees (CTP), czy Communaute de Travail des Jura (CTJ). Są to związki partnerskie, których oficjalne uznanie przez państwo jest często warunkiem dopuszczenia do udziału w zarządzaniu programami o charakterze transgranicznym. Zarówno w pierwszym, jak i drugim przypadku z zawieranych porozumień nie wynikają jednak konkretne prawa i obowiązki natury prawnej [Skrzydło 1996, s.1].

Niezależnie od aktów prawnych, ustalających ogólne lub szczegółowe ramy współpracy ponadgranicznej, funkcjonujące euroregiony wypracowały szereg zasad współdziałania o bardzo różnym stopniu skodyfikowania. Wśród **podstawowych zasad**, na których powinna się opierać działalność euroregionów i które członkowie Stowarzyszenia Europejskich Regionów Granicznych uznali za wiodące, należy wymienić [Europejska 1996]:

1) ***zasadę pomocniczości (subsydiarności),*** rozumianą bardzo szeroko jako pomoc instytucji i organizacji międzynarodowych oraz centralnych krajowych w realizacji przez regionalne i lokalne społeczności celów współpracy transgranicznej; zasada ta jest narzędziem służącym określaniu optymalnego poziomu działania, niekiedy w skali lokalnej i regionalnej, niekiedy w skali krajowej, a niekiedy w skali europejskiej lub też przy uwzględnieniu wszystkich tych poziomów działania; pomocniczość oznacza również wzmocnienie szczebla regionalnego i lokalnego poprzez delegowanie kompetencji na możliwie najniższy szczebel administracji;
2) ***zasadę partnerstwa, równoprawności i równorzędności stron tworzących euroregion***; zasada partnerstwa zawiera dwa elementy:
   - *partnerstwo pionowe*, tj. z udziałem szczebla międzynarodowego (np. Unii Europejskiej), centralnego, regionalnego i lokalnego, po

każdej stronie granicy uzupełniające istniejące struktury bez elementów konkurencji,

- oraz *partnerstwo poziome*, tj. między partnerami z regionu po obu stronach granicy. Ten rodzaj partnerstwa opiera się na parytecie stron niezależnie od wielkości kraju w sensie przestrzennym, gospodarczym czy demograficznym. Dla rozwinięcia tego rodzaju partnerstwa należy pokonać szereg przeszkód wynikających z różnic w zakresie administracji, kompetencji i źródeł finansowania;

3) ***zasadę solidarności obszarów transgranicznych***, wprowadzoną do najnowszej wersji Europejskiej Karty Regionów Granicznych i Transgranicznych przez przedstawiciela Polski w SERG. Podkreśla ona konieczność dążenia do kompromisu pomiędzy konkurencyjnymi poglądami. Takie kompromisy muszą być oparte na uczciwej równowadze, w której żadne opcje nie mogą być automatycznie preferowane w stosunku do pozostałych. Silniejszy nie powinien wykorzystywać swojej sytuacji, jeśli miałoby to wywoływać poczucie nieuzasadnionej straty. Przykładem niestosowania tej zasady jest uniemożliwianie stronie polskiej żeglugi przez Cieśninę Pilawską. Zasada solidarności daje szansę wniesienia szczególnych zasobów i specyficznego potencjału każdego z regionów przygranicznych do tworzonej wspólnoty;

4) ***zasadę istnienia koncepcji bądź strategii rozwoju transgranicznego***;[10] respektowanie tej zasady jest konieczne dla stworzenia ram strategicznych oraz dla perspektywy długotrwałej współpracy. Strategie te uwzględniają odpowiednie programy krajowe oraz określają potrzeby i przyszłe cele współpracy transgranicznej dla przezwyciężenia izolowanego rozwoju tylko po jednej stronie granicy

[10] W *Praktycznym przewodniku współpracy transgranicznej* zasadę tę zalicza się do ogólnie uznanych zasad współpracy transgranicznej [Praktyczny 1997, s. 2-3].

i dla wypracowania wspólnej perspektywy transgranicznego rozwoju regionalnego.

Do równie ważnych kanonów, wypracowanych w praktyce działania euroregionów, należy także zaliczyć (por. [Borys 1996, s.12-13; Informationsbroschüre 1991,s.1-4]):

1) **zasadę dobrego sąsiedztwa mieszkańców pogranicza,**
2) **zasadę zachowania tożsamości (narodowej, państwowej, regionalnej i lokalnej) przez współpracujące jednostki terytorialne i społeczności lokalne,**
3) **zasadę dobrowolności uczestniczenia w euroregionie i w różnych formach współpracy**; zasada ta przejawia się m.in. w sposobach wstępowania i występowania ze struktur euroregionalnych,
4) **zasadę dążenia do symetrii i parytetów**; zasada ta polega na tym, że we wszystkich organach każda ze stron dysponuje taką samą ilością miejsc (głosów) i takim samym prawem do reprezentowania interesów euroregionu; zasada parytetu dotyczy również sposobu finansowania struktur euroregionalnych,
5) **zasadę pragmatyzmu oraz analizy rachunku kosztów i korzyści,**
6) **zasadę kierowania się przyjaźnią i zaufaniem w uzgadnianiu wspólnych zamierzeń przekraczających granice,**
7) **zasadę consensusu,** czyli ustawicznego szukania wspólnego stanowiska w drodze rozmów, negocjacji itp.; w praktyce realizacja tej zasady napotyka na wiele trudności, zwłaszcza tam, gdzie przedmiotem uzgodnień są istotne interesy poszczególnych stron, nie pokrywające się ze sobą lub wręcz rozbieżne,
8) **zasadę rotacji,** tzn. zmiany miejsc organizacji i przeprowadzania różnych inicjatyw, spotkań itd.; zasada ta wyraża się też w zmianach w przewodniczeniu różnym gremiom i instytucjom euroregionu.

1.4. Rozwój sieci euroregionów

Współpraca transgraniczna w regionach granicznych ma w Europie długą tradycję. Struktury euroregionalne, jako wyższe stadium organizacyjne współdziałania transgranicznego, sprawdziły się w Europie Zachodniej w kilkunastoletniej, a w niektórych przypadkach nawet kilkudziesięcioletniej praktyce funkcjonowania. Na podstawie dotychczasowych doświadczeń europejskich do podstawowych przesłanek rozwoju współpracy transgranicznej należy zaliczyć przede wszystkim (por. np.[Europejska 1995; Praktyczny 1997]):

- ***przesłanki historyczne***; granice państw narodowych podzieliły wspólnoty historyczne, ich regiony i grupy narodowościowe, ale nie spowodowały ich zaniku. Wspólnemu dziedzictwu historycznemu towarzyszy bowiem często podobieństwo warunków geograficznych, podobieństwo funkcjonalne i strukturalne obszarów podejmujących współpracę transgraniczną,
- ***przesłanki polityczne***; współpraca transgraniczna stanowi dla państw Unii Europejskiej i krajów aspirujących do członkostwa w Unii istotną część składową procesu politycznej integracji europejskiej. Związane jest to z ewoluowaniem - w miarę postępu integracji - *pojęcia granicy* i powolnego osłabiania efektu bariery granicy państwowej, który ukształtował się pod wpływem wydarzeń historycznych, jakie miały miejsce w okresie ostatnich trzech stuleci, wzmocniony oddziaływaniem polityki wojskowej, administracyjnej i społeczno-gospodarczej. Ewolucja pojęcia granicy w krajach Unii Europejskiej, nie uchylając jej prawnego aspektu, jako linii ograniczających zasięg suwerennego obszaru państw, doprowadziła z jednej strony - do eliminacji różnorodnych barier, a z drugiej strony - do zmiany politycznych aspektów granicy. Jej istota polega na stopniowym odchodzeniu od tradycyjnego pojęcia granicy jako końca terytorium i granicy władzy ekonomicznej, kulturalnej i politycznej i początku obszaru „obcego", czasem wrogiego, do przezwyciężania granic i ich zanikania w sensie gospodarczym, kulturowym, językowym, komunikacyjnym oraz sprowadzenia roli granicy do znaczenia czysto administracyjnego,

- **przesłanki gospodarcze;** konieczność aktywizacji ekonomicznej regionów przygranicznych oraz oczekiwane korzyści ekonomiczne - to najważniejsze przesłanki współpracy transgranicznej. Oczekiwania na priorytetowe potraktowanie obszarów przygranicznych i uzyskanie w związku z tym swoistej *„renty położenia"*, zwiększone w stosunku do regionów wewnętrznych możliwości korzystania ze środków pomocowych Unii Europejskiej, istnienie i poszukiwanie komplementarnych struktur gospodarczych - wszystko to stanowi podstawę kooperacji transgranicznej, zaś siła lub słabość każdej ze stron uczestniczących we współpracy jest w dużej mierze wypadkową siły lub słabości narodowej gospodarki i sprawności zarządzania, a także skali dostrzegania spraw pogranicza przez centralną politykę wewnętrzną i zagraniczną. Współpraca transgraniczna ujawnia też często zjawiska asymetrii rozwoju gospodarczego. Podstawową przesłanką tej współpracy jest osłabienie, a w perspektywie likwidacja występujących różnic w rozwoju gospodarczym na obszarach przygranicznych. Z doświadczeń europejskich wynika, że względnie bezkonfliktowy rozwój współpracy transgranicznej jest wynikiem uzyskanej porównywalności potencjałów gospodarczych,
- **przesłanki socjologiczne (społeczne);** podstawowym celem społecznym współpracy jest nawiązanie autentycznych i pozytywnych stosunków międzyludzkich przy poszanowaniu i zachowaniu odrębności kulturowej współdziałających regionów przygranicznych. Wspólnymi cechami współpracy transgranicznej jest:
  - dążenie do przełamywania wzajemnych barier i uprzedzeń,
  - zainicjowanie i wzmocnienie formalnych i nieformalnych kontaktów międzyludzkich, zwłaszcza między społecznościami lokalnymi poszczególnych części obszaru współpracy transgranicznej.

Z wymienionych przesłanek wynika, że ***euroregionom przypada rola pomostów w procesie integracji europejskiej.*** Tak było w Europie Zachodniej, Północnej i Południowej na przełomie lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych i tak jest od początku lat dziewięćdziesiątych na granicach krajów Europy Środkowej

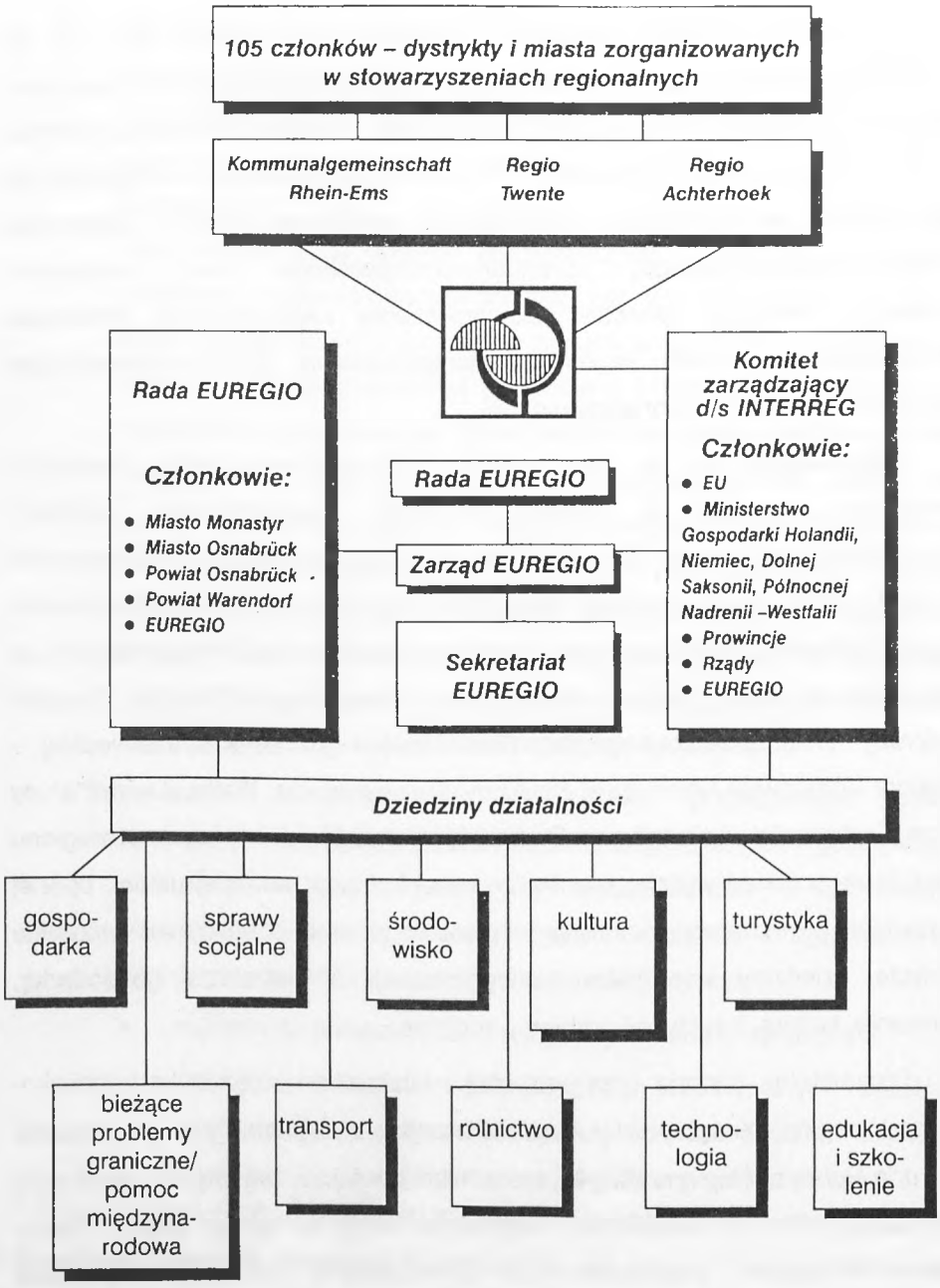
i Wschodniej, a zwłaszcza na granicach z Unią Europejską i z państwami aspirującymi do członkostwa w Unii.

W Europie rozwój współpracy transgranicznej datuje się od lat pięćdziesiątych. Największe w tym zakresie doświadczenia mają regiony położone wzdłuż granicy północnej, zachodniej i południowej Republiki Federalnej Niemiec i w krajach skandynawskich. Pionierski charakter miały utworzone na początku lat pięćdziesiątych związki regionów granicznych, przede wszystkim z pogranicza norwesko-szwedzko-fińskiego, holendersko-niemieckiego oraz niemiecko-francuskiego. Powstałe wówczas stowarzyszenia transgraniczne, działające w konkretnych dziedzinach wspólnego zainteresowania, były najwcześniejszą formą struktur współpracy ponadgranicznej.

Doprowadziły one do utworzenia w 1958 roku na granicy niemiecko-holenderskiej pierwszej w Europie w pełni sformalizowanej struktury euroregionalnej pod nazwą ***Euregio.*** Ten najstarszy euroregion o powierzchni 6 tys. km^2, leżący między rzekami Ren, Ems i Rijn, liczy obecnie 105 członków (dystrykty i miasta) zorganizowanych w trzech stowarzyszeniach regionalnych: po stronie holenderskiej - *Związek Współpracy Twente* (region Twente), *Związek Współpracy Oost-Gederland* (region Gederland) i po stronie niemieckiej - *Wspólnota Komunalna Rhein-Ems.* Struktury *Euregio* tworzą: Rada, Zarząd, grupy robocze i sekretariat z siedzibą w Gronau (por. rys. 2). Układ tego euroregionu stanowi dobry przykład wysoko scentralizowanej i zintegrowanej struktury, opartej na zasadach partnerstwa poziomego i pionowego oraz obejmującej wszystkie ważniejsze dziedziny współpracy transgranicznej, a zwłaszcza gospodarkę, komunikację, kulturę, turystykę i problemy socjalne.

Długoletnią historię ma również trilateralny, niemiecko-francusko-szwajcarski region transgraniczny ***Regio.*** Początkiem współpracy w tym regionie była *Grupa Robocza Regionu Bazylei*, która miała zachęcać regiony do współpracy ekonomicznej, odnowy kontaktów z sąsiadami, które w wyniku wojen zostały osłabione. Początkiem instytucjonalizacji tej współpracy było utworzenie przez władze lokalne i regionalne w 1971 roku stałej konferencji do spraw koordynacji współpracy transgranicznej. Postawiono sobie bardzo konkretne cele: budowę lotniska, otwarcie nowych przejść granicznych oraz poprawę komunikacji na Renie.

Rys. 2. Schemat organizacyjny Euregio

Źródło: [Praktyczny 1997]

W 1975 roku rządy Szwajcarii, Francji i Niemiec zawarły umowę międzynarodową, która stała się podstawą prawną do utworzenia w 1996 roku *Regionu Górnego Renu* .

Najwyższym organem *Regio* jest trójstronna komisja i dwa komitety jej podporządkowane: trójstronny i dwustronny (francusko-niemiecki). W ramach tych komitetów działa 7 grup roboczych zajmujących się m.in. polityką regionalną, ochroną środowiska, regionalną polityką gospodarczą, środkami masowego przekazu, kulturą, rozwojem komunikacji. Działalność tych organów oparta jest na porozumieniu trzech stowarzyszeń narodowych o różnych statusach prawnych. W części szwajcarskiej (*Regio Basilensis)* jest to stowarzyszenie prywatne podlegające szwajcarskiemu prawu cywilnemu, w części francuskiej (*La Regio du Haut-Rhin)* - stowarzyszenie lokalne i w części niemieckiej (*Freiburger Regio Gesellschaft)* organizacja mająca według prawa niemieckiego status stowarzyszenia [Euroregiony 1998, s. 53].

Obydwa euroregiony - *Euregio* i *Regio-* są podawane jako klasyczne przykłady przełamywania historycznych konfliktów narodowych między Niemcami a Holandią oraz między Niemcami a Francją. *Regio* jest przykładem współpracy krajów należących do Unii Europejskiej z krajem do niej nie należącym.

Do najstarszych regionów transgranicznych o najbardziej rozwiniętych formach współpracy należą także m.in.:

- utworzony w 1963 roku niemiecko-holenderski ***Euregio Rhein-Waal***, liczący 48 członków (wspólnoty i organy szczebla regionalnego, działające w oparciu o prawo publiczne). Jego struktury instytucjonalne tworzą - Rada, Komitet Wykonawczy, grupy robocze i Sekretariat,
- powołany w 1976 roku trilateralny belgijsko-holendersko-niemiecki ***Euregio Maas-Rhein***, będący związkiem jednostek komunalnych i innych instytucji lokalnych, np. izb przemysłowo-handlowych o charakterze transgranicznym. Organy euroregionu tworzą - Rada prowincji (po stronie belgijskiej), Parlament prowincji (po stronie holenderskiej) i Związek rejonu Aachen (po stronie niemieckiej), Zarząd, grupy robocze i Biuro koordynacyjne.

Lata siedemdziesiąte i osiemdziesiąte to okres sprzyjający tworzeniu się w Europie Zachodniej nowych form i porozumień transgranicznych; np. ***Arge-Alp*** (1972 rok; Niemcy, Włochy, Szwajcaria), ***Alpe-Adria*** (1978 rok; Włochy, Austria, Węgry, Jugosławia i Niemcy), ***Palmina*** (1988 rok; Niemcy, Francja). W niektórych krajach południowej i południowo-zachodniej Europy, takich jak Grecja, Hiszpania i Portugalia, współpraca transgraniczna mogła się odbywać dopiero w latach osiemdziesiątych, dzięki głębokim przemianom politycznym, ustanowieniu demokracji i przystąpieniu do Unii Europejskiej. Nowe uwarunkowania, dynamizujące rozwój współpracy transgranicznej, pojawiły się w Europie w końcu lat osiemdziesiątych. Chodzi tu głównie o trzy niezwykle ważne dla współpracy ponadgranicznej procesy (por. [Praktyczny 1997]):

- dalszy, postępujący szczególnie szybko od stycznia 1993 roku, *demontaż granic wewnętrznych Unii Europejskiej*. Towarzyszy temu ewolucja granic państwowych w kierunku granic zewnętrznych Unii z innymi państwami. Proces ten stał się jeszcze ważniejszy z momentem przyjęcia do Unii Austrii, Szwecji i Finlandii,
- *działania na rzecz ustanowienia nowych kontaktów międzyregionalnych i transgranicznych wzdłuż nowych granic zewnętrznych Unii Europejskiej* w celu ułatwienia wymiany intelektualnej, kulturalnej i gospodarczej z państwami trzecimi, np. Szwajcarią, krajami Europy Środkowej oraz z krajami śródziemnomorskimi. To właśnie propozycje niemieckie zainicjowały proces powstawania euroregionów na granicy wschodniej Unii (z Czechami i Polską),
- *zmiany systemu politycznego i gospodarczego w krajach Europy Środkowej i Wschodniej*, zapoczątkowane w 1989 roku zmianą ustrojową Polski. Odzyskanie suwerenności politycznej, transformacja gospodarki w kierunku gospodarki rynkowej, demokratyzacja państwa i budowa społeczeństwa obywatelskiego połączona z rozwojem samorządności lokalnej i rozwojem świadomości regionalnej - to zarówno fundamenty transformacji państwa, jak i główne czynniki rozwoju współpracy euroregionalnej na granicach tych państw.

Dotyczy to głównie granic Polski i Republiki Czeskiej, gdzie w latach 1991-1997 powstało kilkanaście regionów transgranicznych posiadających większość cech euroregionów; 12 euroregionów na granicach Polski (od Euroregionu „*Nysa*" w 1991 roku po euroregiony „*Niemen*" i „*Pradziad*" w 1997 roku oraz „*Bałtyk*" i „*Śląsk Cieszyński*" w 1998 roku)[11], 8 euroregionów na granicach Czech (3 czesko-niemieckie: „Elbe-Labe", „Erzgebirge" i „Egrensis"; 1 czesko-austriacko-niemiecki Euregio Bayerwald /Bohmerwald i 1 czesko-polsko-niemiecki „*Nysa*" oraz 3 czesko-polskie „*Glacensis*", „*Pradziad*" i „*Śląsk Cieszyński*").

Wymienione procesy mają od kilku lat bezpośredni wpływ na kształtowanie nowych stosunków między regionami granicznymi w Europie, przyczyniając się do istotnego rozszerzenia i pogłębienia współpracy transgranicznej, w której euroregiony odgrywają coraz ważniejszą rolę.

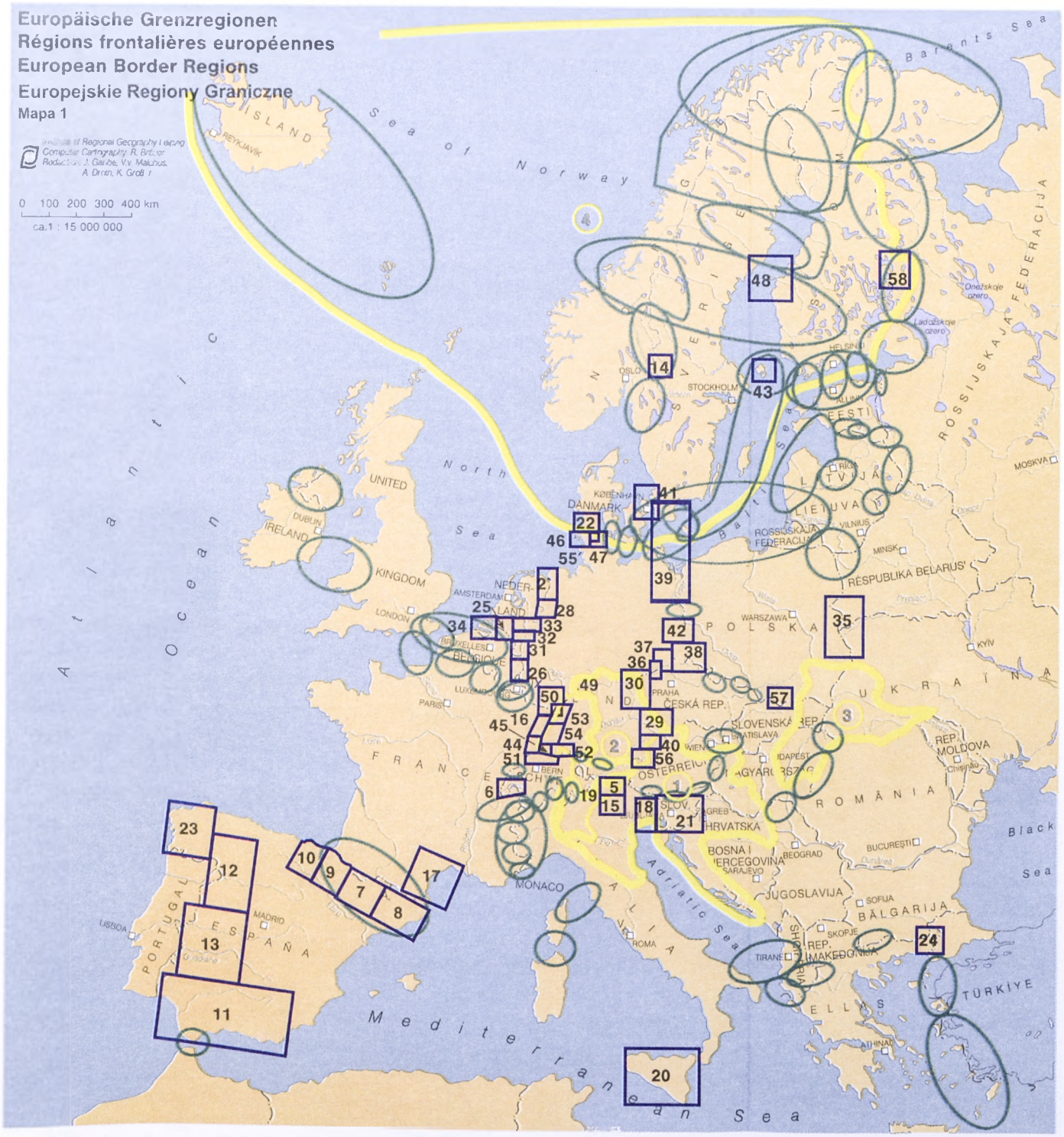
Należy zwrócić uwagę na pewne ***trudności z identyfikacją liczby euroregionów***. Występowanie cech współpracy euroregionalnej nie zawsze przesądza o umieszczaniu terminu „euroregion" w nazwie obszaru czy porozumienia; na ponad 100 zarejestrowanych w 1997 roku porozumień (obszarów) współpracy transgranicznej w Europie tylko w 15% obszarów częścią składową ich nazwy jest *euroregion* lub *euregio* (por.[Ulmann 1995]). Dotyczy to zarówno regionów transgranicznych w Europie Zachodniej, jak i powstałych w latach dziewięćdziesiątych ponadgranicznych obszarów współpracy na granicach Polski i Czech. W Polsce najmniejsze obawy związane z tą nazwą występowały w procesach integracyjnych na granicy zachodniej, gdzie pojęcie *euroregionu* wiązano często z automatyzmem przyznania środków pomocowych Unii Europejskiej. Wyraźne obawy i niechęć widoczne są - choć w coraz mniejszym stopniu - na pozostałych granicach, gdzie potoczne określenie *euroregion* traktowane jest niekiedy, i bez dostatecznego uzasadnienia, jako sugestia istnienia jednej transgranicznej całości terytorialnej (obszaru i organizacji ponadpaństwowej), przy stopniowym wyłączaniu suwerenności państwa wobec tej

[11] Szerszy opis powstawania tych euroregionów przedstawia podrozdział 2.3 i rozdział 3.

części obszaru przygranicznego, która weszła w skład euroregionu [Fic 1995,s.4].[12] Problemy takie wystąpiły na pograniczu polsko-białoruskim, polsko-słowackim (*Euroregion „Tatry"*) oraz nadal występują w *Regionie Transgranicznym „Śląsk-Morawy"*. Mimo tych trudności z identyfikacją dokładnej liczby euroregionów, można przyjąć, że jest ona zbliżona do liczby członków Stowarzyszenia Europejskich Regionów Granicznych. Lokalizację tych regionów, a także innych obszarów i porozumień współpracy transgranicznej przedstawia mapa 1. Na jej podstawie można sformułować dwa ważne wnioski (por. [Praktyczny]):

- euroregiony są utworzone praktycznie na wszystkich granicach wewnętrznych i zewnętrznych Unii Europejskiej, a także granicach innych krajów europejskich. Możliwości współpracy ponadgranicznej wynikają często ze zróżnicowanego statusu granic zewnętrznych Unii. Można tu umownie wyróżnić cztery kategorie regionów graniczących z:
  - rozwiniętymi krajami EFTA (Szwajcarią i Norwegią),
  - państwami posiadającymi umowy stowarzyszeniowe z Unią („umowy europejskie") umożliwiające przyszłe członkostwo (Czechy, Polska, Węgry, Słowacja i Bułgaria) oraz z pozostałymi państwami (np. republiki bałtyckie, Słowenia i Chorwacja), które również zamierzają zawrzeć w przyszłości umowy stowarzyszeniowe,
  - z innymi państwami Europy Środkowo-Wschodniej (Albanią, Federacją Rosyjską),
  - poprzez granicę morską z państwami śródziemnomorskimi, w tym z Marokiem,
- *współpraca transgraniczna jest bardziej rozwinięta w niektórych regionach i częściach regionów niż w pozostałych.* W pierwszej grupie są regiony objęte programami INTERREG I, a przede wszystkim pogranicza: francusko - szwajcarsko - niemieckie, francusko -szwaj-

[12] Skąd blisko do wyrażanego w przeszłości poglądu, że powstające euroregiony to koncepcja „rozbioru Polski po kawałku" (por. [Pawłowski 1993]).

Europäische Grenzregionen
Régions frontalières européennes
European Border Regions
Europejskie Regiony Graniczne
Mapa 1
Institute of Regional Geography Leipzig
Computer Cartography: R. Brücker
Redaction: J. Garbe, Vy. Malchus,
A. Drost, K. Groß
0 100 200 300 400 km
ca.1 : 15 000 000
Atlantic Ocean
Sea of Norway
Barents Sea
North Sea
Baltic Sea
Adriatic Sea
Mediterranean Sea
Black Sea
ISLAND
REYKJAVÍK
UNITED KINGDOM
IRELAND
DUBLIN
LONDON
DANMARK
KØBENHAVN
NEDER-LAND
AMSTERDAM
BRUXELLES
BELGIQUE
LUXEMBOURG
PARIS
FRANCE
SVERIGE
OSLO
STOCKHOLM
HELSINKI
SUOMI
EESTI
LATVIJA
LIETUVA
RIGA
VILNIUS
ROSSIJSKAJA FEDERACIJA
MOSKVA
Onežskoje ozero
Ladožskoje ozero
MINSK
RESPUBLIKA BELARUS'
POLSKA
WARSZAWA
PRAHA
ČESKÁ REP.
SLOVENSKÁ REP.
BRATISLAVA
WIEN
ÖSTERREICH
MAGYARORSZÁG
BUDAPEST
UKRAINA
KYIV
REP. MOLDOVA
ROMÂNIA
BUCUREŞTI
SLOV.
HRVATSKA
ZAGREB
BOSNA I HERCEGOVINA
SARAJEVO
BEOGRAD
JUGOSLAVIJA
SOFIJA
BĂLGARIJA
SKOPJE
REP. MAKEDONIJA
SHQIPËRIA
TIRANË
ELLAS
ATHINAI
TÜRKIYE
ESPAÑA
PORTUGAL
LISBOA
MADRID
ITALIA
ROMA
MONACO
SCHWEIZ
BERN
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
15
17
18
19
20
21
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58

MIĘDZYNARODOWE ORGANIZACJE REGIONÓW GRANICZNYCH I TRANSGRANICZNYCH (CZŁONKÓW SERG)

1 Arbeitsgemeinschaft Alpen–Adria (D/A/I/H/SLO/HR)

2 Arbeitsgemeinschaft Alpenländer (D/CH/A/I)

3 Carpathian Euroregion (H/PL/SR/UA)

4 Nordisk Ministerrand (DK/IS/N/S/SF)

REGIONY GRANICZNE I TRANSGRANICZNE BĘDĄCE CZŁONKAMI SERG

5 Autonome Provinz Bozen–Südtirol (I)

6 Canton de Genève (CH)

7 Diputación General de Aragón (E)

8 Generalitat de Catalunya (E)

9 Gobierno de Navarra (E)

10 Gobierno Vasco (E)

11 Junta de Andalucia (E)

12 Junta de Castilla y León (E)

13 Junta de Extremadura (E)

14 Kommunförbundet Värmland (S)

15 Provincia Autonoma di Trento-Trentino (I)

16 Région Alsace (F)

17 Région Languedoc–Roussillon

18 Regione Autonoma Friuli–Venezia Giulia (I)

19 Regione Autonoma Trentino-Alto Adige Autonome Region Trentino-Südtirol (I)

20 Regione Siciliana (I)

21 Republica Slovenija (SLO)

22 Sönderjyllands Amtskommune (DK)

23 Xunta de Galicia (E)

24 Association of Rhodopy Municipalities (BG/GR)

25 BENELUX–Middengebied (B/NL)

26 Eifel–Ardennen–Region (B/D/LUX)

27 Ems–Dollart–Region (D/NL)

28 EUREGIO (D/NL)

29 Euregio Bayerwald/ Böhmerwald (D/A/CZ)

30 Euregio Egrensis (D/CZ)

31 Euregio Maas–Rhein (B/D/NL)

32 Euregio Rhein–Maas–Nord (NL/D)

33 Euregio Rhein–Waal (NL/D)

34 Euregio Scheldemond (B/NL)

35 Euroregion Bug (UA/PL)

36 Euroregion Erzgebirge (D/CZ)

37 Euroregion Elbe-Labe (D/CZ)

38 Euroregion Neisse–Nisa–Nysa (D/CZ/PL)

39 Euroregion Pomerania (D/PL)

40 Inn-Salzach-Euregio (A/D)

41 Öresundskomiteen (DK/S)

42 Euroregion Spree–Neisse–Bober (D/PL)

43 Åalands Landskapstyrelse (SF)

44 Département du Haut–Rhin (F)

45 Freiburger Regio–Gesellschaft e.V. (D)

46 Landkreis Nordfriesland (D)

47 Landkreis Schleswig–Flensburg (D)

48 Österbottens Förbund (SF)

49 Planungsgemeinschaft Rheinpfalz/ Koordinierungsstelle Südpfalz (D)

50 Planungsgemeinschaft Pfalz (D)

51 Regio Basiliensis (CH)

52 Regionalverband Hochrhein–Bodensee (D)

53 Regionalverband Mittlerer Oberrhein (D)

54 Regionalverband Südlicher Oberrhein (D)

55 Stadt Flensburg (D)

56 EuRegio Salzburg - Berchtesgadener Land-Traunstein (A/D)

57 Euroregion Tatry (PL)

58 Nordra Kareleus Län (SF)

REGIONY GRANICZNE I TRANSGRANICZNE NIE BĘDĄCE CZŁONKAMI SERG

carskie, niemiecko - szwajcarskie, włosko - szwajcarskie, niemiecko - czeskie i włosko - słoweńskie. Na różnym stopniu rozwoju jest współpraca na granicach państw kwalifikujących się do wsparcia ze strony Unii w ramach programu INTERREG II. Dotyczy to pogranicza wschodnich landów niemieckich z regionami Polski i Czech oraz pogranicza Austrii z regionami Czech, Słowacji, Węgier i Słowenii, kilku krajów nadbałtyckich oraz pogranicza morskiego Hiszpanii z Marokiem. Zróżnicowana sytuacja jest także np. na pograniczu hiszpańsko-portugalskim, gdzie współpraca ta jest najbardziej zaawansowana w regionie Norte (Portugalia) - Galicja (Hiszpania) o wyraźnej wspólnej tożsamości regionalnej, czy na pograniczu Irlandii i Irlandii Północnej, Grecji i Macedonii, Bośni i Hercegowiny z krajami, republikami byłej Jugosławii - gdzie granice są nadal barierami współpracy bardzo wrażliwymi na zmieniającą się sytuację polityczną.

2. Euroregiony w Polsce

2.1. Podstawy prawne i instytucjonalne

Szczególne znaczenie dla ustanowienia ogólnych ram prawnych dla współpracy transgranicznej w polskich regionach przygranicznych i wprowadzenia na grunt polski sprawdzonych w Europie Zachodniej standardów tej współpracy mają ***Konwencja Madrycka i Europejska Karta Samorządu Terytorialnego***.

W sensie zobowiązań międzynarodowoprawnych przystąpienie Polski[1] do *Konwencji*, które odbyło się 19 stycznia 1993 roku, i jej ratyfikacja przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 10 marca 1993 roku unormowały generalnie kwestię działalności zagranicznej polskich władz regionalnych i lokalnych, nie tylko regionów przygranicznych. Drugim obok Konwencji Madryckiej europejskim aktem prawnym, określającym ramy formalnoprawne oraz formy uczestnictwa społeczności lokalnych w kontaktach międzynarodowych w oparciu o standardy europejskie, jest *Europejska Karta Samorządu Terytorialnego*, którą Polska przyjęła w lutym 1993 roku. Zapisane jest w niej m.in. prawo społeczności lokalnych do współpracy ze społecznościami lokalnymi innych państw (por. [Skrzydło 1996, s. 2]). Rozwiązania prawne polskiego modelu samorządu terytorialnego nie kolidują z postanowieniami Karty. Przy tworzeniu Ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie terytorialnym wzięto pod uwagę postanowienia Karty. Obowiązujące ustawodawstwo polskie nie stanowiło więc przeszkody w podpisaniu i ratyfikacji dokumentu.

Bardziej szczegółowe ramy formalne współpracy transgranicznej na granicach Polski określają ***traktaty międzypaństwowe,*** w których jedną z zasad jest nawiązywanie i rozwój różnych form współpracy transgranicznej. W oparciu o te traktaty zawarte zostały stosowne umowy i porozumienia, stwarzające podstawy prawne dla współpracy polskich władz regionalnych i lokalnych z ich

---

[1] Jako członka Rady Europy od 26 listopada 1991 roku.

partnerami w państwach sąsiedzkich. W ostatnich latach zawarto 13 umów i porozumień o współpracy transgranicznej lub międzyregionalnej, w tym ze wszystkimi sąsiadami. W przyjętych dokumentach, zgodnych ze standardami europejskimi, strony podkreślają znaczenie, jakie przywiązują do regionalnej i lokalnej współpracy transgranicznej, oraz wyrażają wolę wspierania tej współpracy dla skuteczniejszego rozwiązywania trudnych problemów regionów granicznych. Wszystkie podpisane umowy i porozumienia:

- definiują pojęcia współpracy transgranicznej, władz regionalnych i lokalnych,
- nakładają na strony obowiązek informowania władz regionalnych i lokalnych o możliwościach ich działania w zakresie współpracy transgranicznej,
- zobowiązują do rozwiązywania problemów natury prawnej, administracyjnej lub technicznej, które mogą zakłócić rozwój tej współpracy,
- wyszczególniają dziedziny współpracy transgranicznej, które strony zobowiązują się popierać i w zakresie których władze regionalne i lokalne obu państw mogą planować i organizować współpracę, w tym zawierać umowy w ramach posiadanych kompetencji,
- zakładają możliwość tworzenia na szczeblu lokalnym lub regionalnym wspólnych organów koordynacyjnych do spraw współpracy transgranicznej, a także w celu koordynacji ogólnych lub tematycznych kierunków współpracy dwustronnych komisji międzyrządowych,
- zawierają klauzulę dotyczącą możliwości ograniczenia stosowania przez każdą ze stron obowiązywania umowy w odniesieniu do części terytorium swojego państwa, przedmiotu lub formy współpracy,
- podkreślają wymóg zgodności działań transgranicznych z prawem krajowym oraz zobowiązaniami międzynarodowymi każdego z obu państw.

Na poszczególnych granicach Polski ramy formalne współpracy transgranicznej określają przede wszystkim (por. aneksy 6-13):

Na granicy zachodniej:

- Traktat między Rzecząpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o potwierdzeniu istniejącej między nimi granicy z 14 listopada 1990 roku,
- Traktat między Rzecząpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy z 17 czerwca 1991 roku,
- Porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Federalnej Niemiec o współpracy regionalnej i przygranicznej z 17 czerwca 1991 roku *(w formie wymiany not)*,
- Nota Ministra Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej do Federalnego Ministra Spraw Zagranicznych Republiki Federalnej Niemiec w sprawie utworzenia Niemiecko-Polskiej Komisji Międzyrządowej do spraw Współpracy Regionalnej i Przygranicznej z 17 czerwca 1991 roku,
- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Federalnej Niemiec o współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych z 19 maja 1992 roku.

Na granicy południowej:

- Traktat między Rzecząpospolitą Polską a ĆSFR o dobrym sąsiedztwie, solidarności i przyjaznej współpracy z 6 października 1991 roku,
- Porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Słowackiej o współpracy transgranicznej, sporządzone w Warszawie 18 sierpnia 1994 roku,
- Porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Czeskiej o współpracy transgranicznej, sporządzone w Warszawie 8 września 1994 roku,

- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Czeskiej o małym ruchu granicznym, sporządzona w Pradze 17 stycznia 1995 roku.

Na granicy wschodniej:

- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Ukrainy o handlu i współpracy gospodarczej z 4 października 1991 roku,
- Traktat między Rzecząpospolitą Polską a Ukrainą o dobrym sąsiedztwie, przyjaznych stosunkach i współpracy z 18 maja 1992 roku,
- Porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Białoruś o głównych zasadach współpracy transgranicznej, sporządzone w Warszawie 24 kwietnia 1992 roku,
- Porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Ukrainy o współpracy transgranicznej, sporządzone w Kijowie 24 maja 1993 roku,
- Traktat między Rzecząpospolitą Polską a Republiką Litewską o przyjaznych stosunkach i dobrosąsiedzkiej współpracy z 28 kwietnia 1994 roku,
- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Litewskiej o współpracy transgranicznej, sporządzona w Wilnie 16 września 1995 roku.

Na granicy północnej:[2]

- Deklaracja o dobrym sąsiedztwie, wzajemnym zrozumieniu i współpracy między Rzecząpospolitą Polską a Federacją Rosyjską z 10 października 1991 roku,
- Traktat między Rzecząpospolitą Polską a Federacją Rosyjską o przyjaznej i dobrosąsiedzkiej współpracy z 22 maja 1992 roku,

[2] Tylko z Danią i Szwecją Polska nie ma uregulowań prawnych na poziomie międzypaństwowych traktatów i porozumień o współpracy transgranicznej.

- ❒ Porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Federacji Rosyjskiej o współpracy północno-wschodnich województw Rzeczypospolitej Polskiej i Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej, sporządzone w Moskwie 22 maja 1992 roku,
- ❒ Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Federacji Rosyjskiej o współpracy transgranicznej, sporządzona w Warszawie 2 października 1992 roku.

Istotną rolę we ***wspieraniu instytucjonalnym współpracy transgranicznej*** w Polsce odgrywają:

a) *wyspecjalizowane instytucje centralne*. Do instytucji tych należy zaliczyć przede wszystkim Wydział Współpracy Transgranicznej i Międzyregionalnej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Wydział Współpracy Transgranicznej Departamentu Instytucji Europejskich w Ministerstwie Spraw Zagranicznych;

b) *komisje międzyrządowe* powoływane z reguły na podstawie porozumień lub umów o współpracy transgranicznej, których zadaniem jest badanie i rozwiązywanie problemów wspólnego zainteresowania władz regionalnych i lokalnych krajów sąsiadujących oraz wspieranie na pograniczu rozwoju kontaktów między państwowymi i niepaństwowymi podmiotami.

Na granicach Polski funkcjonują już lub w najbliższym czasie funkcjonować będą m.in.:

na granicy zachodniej:

- Niemiecko-Polska Komisja Międzyrządowa do spraw Współpracy Regionalnej i Przygranicznej, w ramach której m.in. działa Komitet do Spraw Przygranicznych;

na granicy południowej:

- Polsko-Czeska Komisja Międzyrządowa do spraw Współpracy Transgranicznej,
- Polsko-Słowacka Komisja Międzyrządowa do spraw Współpracy Transgranicznej;

na granicy wschodniej:

- Polsko-Ukraińska Międzyrządowa Rada Koordynacyjna do spraw Współpracy Międzyregionalnej,
- Polsko-Białoruska Międzyrządowa Komisja Koordynacyjna do spraw Współpracy Transgranicznej,
- Polsko-Litewska Komisja Międzyrządowa do spraw Współpracy Transgranicznej;

na granicy północnej:

- Polsko-Rosyjska Komisja do spraw Współpracy Międzyregionalnej.

W tworzeniu tych specjalnych struktur dla współpracy międzyrządowej Polska osiągnęła w pełni standardy europejskie.

2.2. Zasady funkcjonowania euroregionów

Szczegółowe zasady funkcjonowania euroregionów regulują statuty, porozumienia i regulaminy ich organów[3]. W dokumentach tych m.in.:

- ❒ uwzględnia się większość - wymienionych w podrozdziale 1.2. - ***ogólnych zasad*** wyznaczających europejskie standardy współpracy transgranicznej na poziomie regionalnym i lokalnym,
- ❒ stwierdza się, że wszystkie zawierane porozumienia regionalne i lokalne o współpracy transgranicznej nie są sprzeczne z wewnętrznym prawem państwowym oraz z obowiązującymi umowami międzynarodowymi, a powoływane instytucje tej współpracy nie są organizacjami ponadpaństwowymi z wydzieloną autonomią spod narodowych jurysdykcji, administracji czy kontroli.

Zasady funkcjonowania euroregionów w dużym stopniu zależą od formy i stopnia instytucjonalizacji kontaktów transgranicznych uwarunkowanych m.in. (por. [Przybyła 1995, s. 23-34]):

- ❒ relacją kompetencji władzy regionalnej i samorządowej stron współpracujących,

[3] Treści tych dokumentów podane są po charakterystyce każdego euroregionu w rozdz.3.

- „otwartością" wewnętrzną i zewnętrzną obszarów kooperujących, tzn. ich zdolnością do transformacji wewnątrzregionalnych struktur organizacji i zarządzania oraz zdolnością do oddziaływania na otoczenie i wypracowywania modelowych rozwiązań,
- głębokością „przenikania" współpracy transgranicznej, która jest tym większa, im bardziej kontakty są wielopłaszczyznowe (instytucji, organizacji, mieszkańców itp.) oraz obejmują szerszy zakres współdziałania,
- aktywnością strefy przygranicznej i „przepuszczalnością" granicy, mierzonej np. liczbą funkcjonujących przejść granicznych.

W dotychczasowej polskiej praktyce współpracy euroregionalnej w procesie formalizacji współdziałania stosowane są przez władze regionalne i samorządy lokalne w zasadzie ***dwa modele*** tworzenia podstaw prawnych i instytucjonalnych (por. m.in. [Grabowski 1996, Skrzydło 1996]):

- ***pierwszy,*** częściej stosowany, zwłaszcza na granicy zachodniej, to tworzenie po stronie polskiej w pierwszym etapie ***celowego związku gmin*** i rejestrowanego przez właściwy sąd polski w oparciu o *Prawo o Stowarzyszeniach* i następnie zawieranie porozumienia oraz tworzenie struktury euroregionalnej z podobnym związkiem jednostek terytorialnych partnera lub partnerów zagranicznych. Model ten można nazwać w uproszczeniu ***samorządowym***, bowiem tworzenie struktur współpracy transgranicznej jest efektem inicjatyw społeczności lokalnych i ich samorządów (gmin i ich związków oraz porozumień). Ten typ formalizacji współpracy dominuje na pograniczu zachodnim, a także na dużej części pogranicza południowego. Wykorzystali go w praktyce m.in. twórcy takich euroregionów jak: „*Nysa*", „*Sprewa-Nysa-Bóbr*", „*Pro Europa Viadrina*", „*Pomerania*", „*Glacensis*", „*Pradziad*" i „*Śląsk Cieszyński*";
- ***drugi,*** to tworzenie ponadgranicznego ***związku międzyregionalnego*** posiadającego wspólny dla stron współpracujących statut. Ten drugi model można nazwać ***administracyjno-samorządowym***, charakteryzujący się aktywnym współuczestniczeniem w procesie

formalizacji współpracy transgranicznej władz regionalnych i/lub centralnych oraz samorządowych. Ten typ tworzenia podstaw współpracy dominuje na pograniczu południowo-wschodnim i wschodnim. Istotne włączanie się we współpracę czynnika rządowego (a zwłaszcza Ministerstwa Spraw Zagranicznych) oraz urzędów wojewódzkich na tych obszarach wynika przede wszystkim ze specyfiki politycznej partnerów współpracy, a także z przekonania o dużych możliwościach wniesienia przez władze regionalne nowych jakości do współdziałania ponadgranicznego. Przykładem takiego „odgórnego" sposobu instytucjonalizacji współpracy euroregionalnej był proces tworzenia euroregionów: „*Karpackiego*", „*Bug*", „*Niemen*" i "*Bałtyk*", a także w pewnym zakresie *Euroregionu* „*Tatry*". W przypadku *Euroregionu* „*Karpackiego*" związek międzyregionalny został potraktowany przez część opinii publicznej jako instytucja ponadpaństwowa, nadająca poszczególnym częściom Euroregionu cechy autonomiczne. Kontrowersje te, których nasilenie przypada na rok 1993, wpłynęły niekorzystnie na dynamikę procesów euroregionalizacji w latach 1994-1995 (por. [Skrzydło 1996,s. 3-4]).

Należy zwrócić uwagę, że również w pierwszym „czysto samorządowym" systemie budowy współpracy transgranicznej w praktyce występuje na ogół na określonym etapie włączanie się władz regionalnych w proces stymulowania współpracy, co stanowi - jak wynika to z dotychczasowych doświadczeń polskich - bardzo ważny czynnik powodzenia kooperacji transgranicznej. Wiele takich przykładów włączania się urzędu wojewody do współpracy dostarczają procesy tworzenia się euroregionów: „*Nysa*", „*Sprewa-Nysa-Bóbr*", „*Pro Europa Viadrina*" i „*Pomerania*". Syntetyczną charakterystykę porównawczą polskich euroregionów z punktu widzenia wyróżnionych modeli tworzenia podstaw prawnych i instytucjonalnych przedstawia tablica 2.

Tabl. 2. Status euroregionów na granicach Polski

A. Model samorządowy

Nazwa euroregionu	Strony porozumienia	Sygnatariusze porozumienia
„Pomerania" (polsko-niemiecko-szwedzki)	Komunalny Związek Celowy Gmin Pomorza Zachodniego „Pomerania" , miasto Szczecin, Niemiecki Związek Komunalny "Pomerania" i Związek Gmin Skanii	przewodniczący stowarzyszeń, prezydent związku i prezydent miasta
„Sprewa Nysa Bóbr" (polsko-niemiecki)	Stowarzyszenie Gmin Rzeczypospolitej Polskiej i Niemieckie Stowarzyszenie Miast i Powiatów	przewodniczący stowarzyszeń
„Pro Europa Viadrina" (polsko-niemiecki)	Związek Gmin Polskich Euroregionu "Pro Europa Viadrina" i Niemieckie Stowarzyszenie „Środkowa Odra"	przewodniczący stowarzyszeń
„Nysa" (czesko-polsko-niemiecki)	Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu "Nysa", Euroregion "Nysa" Regionalne Komunalne Stowarzyszenie Miast i Gmin Północnych Czech oraz Komunalne Stowarzyszenie Euroregionu "Nysa". Sekcja niemiecka	przewodniczący stowarzyszeń i w przypadku Czech dodatkowo przewodniczący powiatów
„Glacensis" (polsko-czeski)	Stowarzyszenie Gmin Ziemi Kłodzkiej i Regionalne Stowarzyszenie do spraw Współpracy Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej	przewodniczący stowarzyszeń
„Pradziad" (polsko-czeski)	Stowarzyszenie Rozwoju Gmin Dorzecza Osobłogi, Unia Turystyczna Ziemi Nyskiej oraz Stowarzyszenie miast i gmin Powiatów Bruntal, Jesenik i Sumperk	przewodniczący stowarzyszeń
„Śląsk Cieszyński" (polsko-czeski)	Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza" oraz Regionalne Stowarzyszenie Współpracy Czesko-Polskiej Śląska Cieszyńskiego	przewodniczący stowarzyszeń

B. Model administracyjno-samorządowy

Nazwa euroregionu	Strony porozumienia	Sygnatariusze porozumienia
„Tatry" (polsko-słowacki)	Stowarzyszenie „Euroregion Tatry" i Związek "Region Tatry"	przedstawiciele wsi i miast czeskich oraz polskich gmin (wójtowie, burmistrzowie i prezydenci)
„Karpacki" (polsko-słowacko-ukraińsko-węgiersko-rumuński)	Związek Międzyregionalny „Euroregion Karpacki"	wojewodowie i przewodniczący sejmików gmin 2 województw, przedstawiciele Stowarzyszenia Regionu Karpackiego 6 miast słowackich, przedstawiciel Prezydenta Ukrainy na Obwód i przewodniczący Rady Obwodu oraz 2 pełnomocników Prezydenta Republiki Węgierskiej na komitaty i przedstawiciele Zgromadzeń Regionalnych oraz miast o statusie stolicy komitatu, przewodniczący 5 okręgów rumuńskich
„Bug" (polsko-ukraiński)	Związek Transgraniczny „Euroregion Bug"	wojewodowie 4 województw i przewodniczący Rady Obwodowej
„Niemen" (polsko- białorusko-litewski)	Związek Transgraniczny „Euroregion Niemen"	wojewoda, przewodniczący Obwodowego Komitetu Wykonawczego oraz zarządcy 2 powiatów litewskich
„Bałtyk" (polsko-duńsko-litewsko-łotewsko-rosyjsko-szwedzki)	Hrabstwo Bornholmu, miasto i region Liepaja, Okręg Kłajpedzki oraz merostwa miast Kłajpedy, Pałangi i Neringi oraz rejonów Kłajpedzkiego, Kretingskiego, Szyłuckiego i Skuodskiego, Stowarzyszenie "Gmin Rzeczypospolitej Polskiej - Euroregionu Bałtyk" oraz Urzędy wojewody i Sejmiki Samorządowe Gmin Województw elbląskiego, gdańskiego, olsztyńskiego i słupskiego, Związek Municypalny Obwodu Kaliningradzkiego, Stowarzyszenia Władz Lokalnych i Rady województw Blekinge i Kronoberg, Urząd Wojewódzki Administracji Blekinge oraz Rada Regionalna Województwa Kalmar	wojewodowie, przewodniczący sejmików, stowarzyszeń i rad związków, merowie miast i rejonów oraz dyrektorzy rad wojewódzkich

Źródło: [Materiały 1998]

Istotnym aspektem funkcjonowania euroregionów są ich ***struktury organizacyjne***. Określone w statutach organy euroregionów wykazują pewne podobieństwa, ale i też różnice na poszczególnych pograniczach. Identyczną strukturę mają euroregiony na pograniczu zachodnim, wschodnim i północnym („*Nysa*", „*Sprewa-Nysa-Bóbr*", „*Pro Europa Viadrina*", „*Pomerania*", „*Bałtyk*", „*Bug*" i „*Niemen*"). Pewną specyfiką charakteryzują się organy pozostałych euroregionów („*Glacensis*", „*Pradziad*", „*Tatry*", „*Karpacki*" i "*Śląsk Cieszyński*")

Zestawienie tych struktur przedstawia tablica 3.

Tabl. 3. Organa euroregionów na granicach Polski

"Bałtyk", "Bug" i "Niemen" oraz 4 euroregiony pogranicza zachodniego	„Glacensis"	„Pradziad"	„Tatry"	„Karpacki"	„Śląsk Cieszyński"
Rada Euroregionu	Rada Euroregionu	Parlament Euroregionu	Kongres	Rada Euroregionu	Rada Euroregionu
Prezydium	-	Prezydium Walne zgromadzenia i rady czeskiej i polskiej części Euroregionu	Rada	Dyrektor wykonawczy	-
Sekretariat[a/]	Sekretariat	Sekretarz polski i czeski	Sekretarz polski i słowacki	Sekretariat Przedstawicielstwa Krajowe	Sekretariat
Grupy robocze	Grupy robocze	Grupy robocze	Komisje robocze	Komisje robocze w tym:	-
Komisja rewizyjna[b/]	Komisja rewizyjna	-	Komisja rewizyjna	Komisja rewizyjna	-

[a/] W *Euroregionie „Niemen"* sekretariat nazywany jest biurem euroregionu.

[b/] W euroregionach: "*Pro Europa Viadrina*", "*Bug*" i "*Bałtyk*"; w *Euroregionie* "*Bałtyk*" jako grupa robocza.

Ź r ó d ł o: Schematy organizacyjne euroregionów.

Przewidziane w statutach do powołania komisje robocze nie są organami w euroregionach: „*Niemen*" i „*Bug*". Nie jest też organem komisja rewizyjna w Euroregionie „*Karpackim*", a w euroregionach: „*Nysa*", „*Sprewa-Nysa-Bóbr*" i „*Pomerania*" Komisja ta jest organem tylko w statutach stowarzyszeń komunalnych. Tylko w jednym przypadku (*Euroregion „Karpacki*") sekretariat nie jest organem, choć jest integralną statutową częścią struktury organizacyjnej euroregionu.

Pewne różnice występują też między euroregionami przy tworzeniu ***wspólnej siedziby***. Mają ją tylko euroregiony: "*Bałtyk*" (Elbląg), „*Pomerania*" (Szczecin), „*Pro Europa Viadrina*" (Dąbroszyn) i „*Niemen*" (Suwałki). Wspólną siedzibą Euroregionu „*Nysa*" jest wprawdzie Zittau, ale istnieją też siedziby krajowe (Jelenia Góra i Liberec). Podobnie jest w przypadku euroregionów "*Niemen*" i "*Bałtyk*". Pozostałe euroregiony mają tylko krajowe siedziby, a w przypadku Euroregionu „*Karpackiego*" jest w Statucie tylko ogólny zapis, że o lokalizacji siedziby euroregionu decyduje Rada. W przypadku Euroregionu „*Bałtyk*" siedziba sekretariatu zmienia się rotacyjnie wraz ze zmianą Prezydenta Sekretariatu. W 1998 roku sekretariat znajduje się w Elblągu, a w przyszłym roku zostanie przeniesiony do Kłajpedy. W każdym przypadku siedziba euroregionu jest tożsama z siedzibą sekretariatu.

Sposoby finansowania współpracy euroregionalnej są z reguły jasno określone w statutach euroregionów. Zgodnie z porozumieniem stron współpracujących, członkowie euroregionu mają **obowiązek współdziałania w finansowaniu** jego działalności w uzgodnionej wysokości oraz formie. Środki te gromadzone są na oddzielnych kontach i pochodzą z takich źródeł, jak:

- składki członkowskie płacone przez uczestników porozumienia euroregionalnego, składki członków wspierających, dary itp.,
- inne źródła finansowania:
  - subwencje jednostek administracyjnych wyższego szczebla, w tym środki regionalne i centralne (np. przy opłacaniu składek członkowskich w SERG),

- środki programów pomocowych Unii Europejskiej, a zwłaszcza programu regionalnego PHARE (np. „Interreg I" - lata 1990-1994, „Interreg II" - lata 1995-1999 „CBC - Cross Border Cooperation" - lata 1995-1999, „Credo", a także „Czarny Trójkąt", „Struder", „Uwertura" i „Obserwatorium - Lace") oraz fundacji (np. Fundacji Konrada Adenauera czy Fridricha Eberta). Bardziej szczegółowe informacje na temat programów pomocowych wspierających współpracę transgraniczną zawiera tablica 4.

Dochody pochodzące ze składek umożliwiają utrzymanie organów współpracy euroregionalnej (struktur stowarzyszeń i związków komunalnych, sekretariatów oraz pracy grup roboczych itp.). Wykorzystanie tych środków na wspólne cele ustalane jest w drodze uzgodnień pomiędzy stronami euroregionu.

Tabl. 4. Ważniejsze programy pomocowe wspierające współpracę transgraniczną

Program	Cele i charakterystyka	Kryteria udziału w programie	Działania w Polsce	Budżet Programu w ECU
INTERREG II Program Zachód -Zachód Dyrekcja UE-DG- XVI	Współpraca transgraniczna z możliwością współfinansowania działań na granicach UE z krajami Europy Środkowej (INTERREG A)	Wszystkie regiony położone przy wewnętrznych i zewnętrznych granicach UE są uprawnione do udziału. Do projektów dopuszczone są podmioty publiczne, prywatne i organizacje pozarządowe. Projekty dotyczą z reguły wspólnych planów rozwoju, sieci transportowych, ochrony środowiska, szkoleń, tworzenia miejsc pracy itp.	Wszystkie projekty dotyczące polskich partnerów są ulokowane na granicy polsko-niemieckiej	3315 mln
PHARE - CBC (Cross-Border) Program Wschód -Zachód Dyrekcja UE-DG- IA	Współpraca transgraniczna regionów z krajów graniczących z regionami granicznymi UE	Wszystkie regiony położone w krajach Europy Środkowej graniczące z UE. Większość projektów dotyczy budowy infrastruktury technicznej na granicach lub w ich bezpośredniej bliskości. Pozostałe projekty odpowiadają kryteriom stosowanym w Programie INTERREG.	Wszystkie województwa graniczące z UE uczestniczą w projektach PHARE-CBC	169 mln
PHARE - CREDO Program Wschód - Wschód Dyrekcja UE-DG- IA	Współpraca transgraniczna regionów objętych programami PHARE	Wszystkie regiony krajów objętych Programami PHARE są uprawnione do udziału z wyjątkiem granic z UE. Projekty dotyczą z reguły wspólnych planów rozwoju, sieci transportowych, ochrony środowiska, szkoleń, tworzenia miejsc pracy itp.	Wszystkie regiony przygraniczne Polski z pogranicza południowego i wschodniego mogą aplikować o projekty w programie	100 mln

Ź r ó d ł o: opracowanie własne na podstawie [Międzynarodowa 1997, s. 144 - 147].

2.3. Rozwój sieci euroregionów

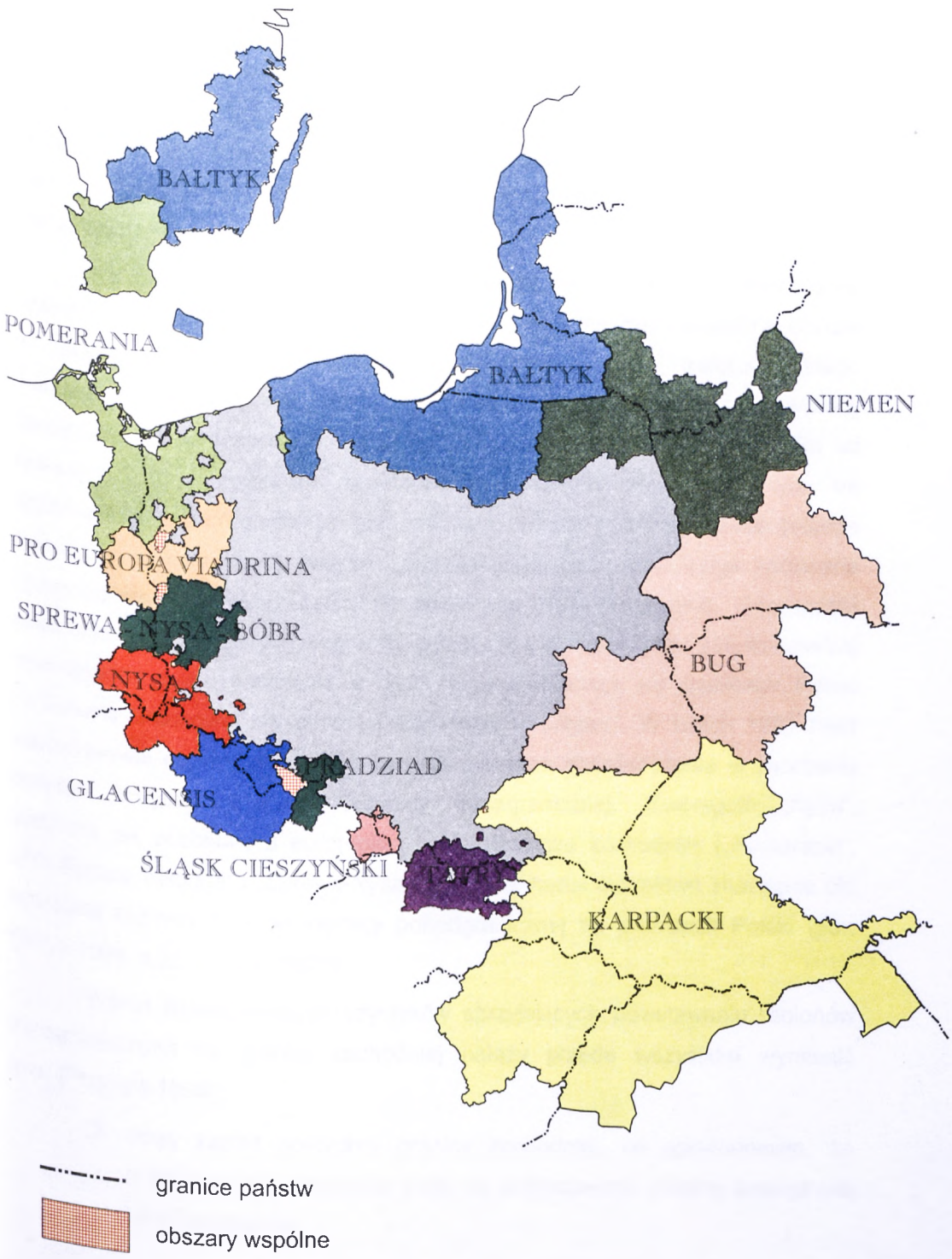
W Polsce wzrost zainteresowania współpracą transgraniczną obserwuje się od początku lat dziewięćdziesiątych. W sferze praktycznej przejawia się to w utworzeniu i funkcjonowaniu na granicach Polski ***12 euroregionów,*** z tego :

- 4 na ***granicy zachodniej***: polsko-niemieckie euroregiony „*Sprewa-Nysa-Bóbr*" (wrzesień 1993) „*Pro Europa Viadrina* (grudzień 1993) i „*Pomerania*" (grudzień 1995) oraz położony na styku pogranicza zachodniego i południowego *Euroregion* "*Nysa*",
- 5 na ***granicy południowej***: „*Tatry*" (grudzień 1994; Polska, Słowacja) „*Glacensis*" (grudzień 1996; Polska, Czechy), „*Pradziad*" (lipiec 1997; Polska, Czechy) i „*Śląsk Cieszyński*" (kwiecień 1998; Polska, Czechy) oraz położony na styku pogranicza wschodniego i południowego *Euroregion* „*Karpacki*" (luty 1993; Polska, Ukraina, Słowacja i Węgry),
- 2 na ***granicy wschodniej***: „*Bug*" (wrzesień 1995; Polska, Ukraina) i położony częściowo także na pograniczu północnym *Euroregion* „*Niemen*" (czerwiec 1997; Polska, Białoruś i Litwa),
- 1 na **granicy północnej**" „*Bałtyk*" (luty 1998; Polska, Dania, Litwa, Łotwa, Rosja i Szwecja).

Wykaz i lokalizację euroregionów w Polsce przedstawia mapa 2. Należy zwrócić uwagę na istnienie na granicach polskich także innych struktur współpracy transgranicznej o zbliżonej do euroregionów formalizacji powiązań z partnerem zagranicznym. Na 11 różnego rodzaju porozumień transgranicznych (związków, stowarzyszeń itp.) aż w 8 przypadkach *główną cechą jednorodności obszaru współpracy transgranicznej jest kryterium ekologiczne*. Są to:

- na granicy zachodniej: Bilateralny Obszar Chroniony Doliny Dolnej Odry,
- na granicy południowej: Transgraniczny Obszar „Czarny Trójkąt", Bilateralny Rezerwat Torfowiskowy „Izera", Bilateralny Rezerwat Biosfery „Karkonosze/Krkonose", Bilateralny Rezerwat Biosfery „Tatry" i Międzynarodowy Rezerwat Biosfery „Karpaty Wschodnie",

EUROREGIONY NA GRANICACH POLSKI
Mapa 2

- na granicy wschodniej: Zielone Płuca Europy i Transgraniczne Stanowisko Światowego Dziedzictwa Ludzkości „Białowieża".

Ponadto do regionów rozwijających współpracę ponadgraniczną należy też zaliczyć: Region Związku Gmin Górnego Śląska i Północnych Moraw, Transgraniczny Region Beskidu Żywieckiego i Transgraniczny Region Beskidu Sądeckiego.

Na ***granicy zachodniej*** inicjatywy lokalne, reprezentowane przez osoby prywatne, władze samorządowe, jak i władze wojewódzkie, doprowadziły w efekcie w latach 1991-1995 do pełnego ukształtowania się instytucjonalnego 4 euroregionów. Mają one charakter prekursorski dla inicjatyw współpracy transgranicznej na innych granicach Polski. To na tej granicy na początku lat dziewięćdziesiątych praktyka nawiązywania kontaktów ponadgranicznych na szczeblu lokalnym i regionalnym przez różnego rodzaju podmioty polskie (władze regionalne, samorządowe, związki i porozumienia gmin, organizacje społeczne i gospodarcze itp.) wyprzedzała znacznie uregulowania prawne. Szczególne znaczenie dla powstających na granicy niemiecko-polskiej, a także polsko-czeskiej euroregionów miało powołanie w 1991 roku pierwszego na granicach Polski i w Europie Środkowej i Wschodniej ***Euroregionu „Nysa"***. W latach 1991-1993 wypracowywał on w układzie trójstronnym pierwsze doświadczenia w tworzeniu podstaw instytucjonalnych współpracy transgranicznej. *Euroregion „Nysa"*, podobnie jak pozostałe 3 euroregiony na pograniczu zachodnim („*Pomerania*", „*Pro Europa Viadrina*" i „*Sprewa-Nysa-Bóbr*"), ma nadal modelowe znaczenie dla tworzenia różnych form współpracy ponadgranicznej na granicach Polski (por. [Borys 1996, s.22; Piasek 1993]).

Wśród najważniejszych czynników sprzyjających powstawaniu regionów transgranicznych na granicy zachodniej należy przede wszystkim wymienić (por. [Przybyła 1995]):

- nowy kształt polityczny granicy zachodniej, co spowodowało, że granica polsko-niemiecka stała się jednocześnie granicą zewnętrzną Unii Europejskiej,

- zawarcie układu stowarzyszeniowego Polski z Unią Europejską, co nadało polsko-niemieckiej współpracy transgranicznej charakter prekursorski w skali Europy Środkowej i Wschodniej,
- aktywność środowisk lokalnych i regionalnych w nawiązywaniu współpracy transgranicznej.

Od kilku lat także na ***granicy południowej*** obserwuje się rosnące zainteresowanie różnymi formami współpracy ponadgranicznej. Istotne znaczenie dla dynamizacji procesów tej współpracy miało, podobnie jak na pograniczu zachodnim, nadanie granicy południowej nowego kształtu politycznego. Granica z Czechami i Słowacją stała się równocześnie granicą między państwami stowarzyszonymi z Unią Europejską. Jest to także granica wewnętrzna państw Grupy Wyszehradzkiej i granica wewnętrzna w ramach utworzonej przez to ugrupowanie Strefy Wolnego Handlu (CEFTA). Korzystne zmiany polityczne ostatnich lat stwarzają nowe możliwości dla zbliżenia i wzajemnej koordynacji rozwoju oraz odnowy powiązań międzyregionalnych i lokalnych na tym pograniczu. Sprzyja temu podobieństwo historii, wielowiekowe tradycje współpracy, podobieństwo aktualnych przeobrażeń systemowych oraz pokrewieństwo językowe.

Istotne znaczenie dla rozwoju współpracy transgranicznej na pograniczu południowym mają także:

- opracowanie przez były Centralny Urząd Planowania Rzeczypospolitej Polskiej (CUP) i Ministerstwo Gospodarki Republiki Czeskiej *Studium koordynacyjnego pogranicza polsko-czeskiego* oraz przez CUP i Centrum Studiów Strategicznych Republiki Słowackiej *Studium koordynacyjnego rozwoju polsko-słowackich obszarów przygranicznych,*
- promocja doświadczeń współpracy ponadgranicznej, m.in. przez wydawanie *„Biuletynu pogranicza polsko-czeskiego".*

Tak więc i na granicy południowej coraz większe znaczenie mają dokonujące się europejskie procesy integracyjne. Wśród wielu inicjatyw współpracy transgranicznej, jakie pojawiły się w latach 1991-1998 na pograniczu

południowym Polski, należy wymienić przede wszystkim formalizację i instytucjonalizację współpracy transgranicznej w postaci powołania 5 euroregionów: 2 w Sudetach Wschodnich („*Glacensis*", „*Pradziad*") oraz 3 w Karpatach („*Śląsk Cieszyński*", „*Tatry*" i „*Karpacki*").

Na ***pograniczu wschodnim*** współpraca euroregionalna najbardziej zaawansowana jest z Ukrainą, czego efektem było powołanie we wrześniu 1995 roku pierwszego w Europie Wschodniej euroregionu - ***Euroregionu „Bug"***. Do 1995 roku znacznie niższą dynamikę rozwoju bilateralnych kontaktów o charakterze regionalnym i lokalnym obserwowało się na pograniczu polsko-białoruskim i polsko-litewskim. Szczególnie widoczne było spowolnienie procesów tworzenia Bilateralnego Rezerwatu Biosfery „Puszcza Białowieska" oraz realizacji idei powołania największego w Europie transgranicznego regionu ekologicznego *„Zielone Płuca Europy"*. W tym czasie współdziałanie ponadgraniczne nie miało charakteru działań zmierzających do wyodrębnienia specjalnych regionów transgranicznych i instytucjonalizacji struktur współpracy. Koniec 1995 roku przyniósł istotny postęp w tworzeniu pierwszego na styku pogranicza wschodniego i północnego obszaru współpracy euroregionalnej. Uwieńczeniem przeszło dwuletniego procesu przygotowań było powołanie w połowie 1997 roku polsko-białorusko-litewskiego ***Euroregionu „Niemen"***.

Na ***pograniczu północnym*** pierwsze inicjatywy nadania form instytucjonalnych współpracy transgranicznej pojawiły się w 1997 roku. W wyniku intensywnych prac organizacyjnych środowisk lokalnych i regionalnych obszarów przygranicznych państw nadbałtyckich w lutym 1998 roku podpisano w Malborku umowę o utworzeniu ***Euroregionu „Bałtyk"*** obejmującego przygraniczne obszary Polski, Danii, Litwy, Łotwy, Rosji (obwód Kaliningrad) i Szwecji.

Istotną rolę w rozwoju sieci euroregionów odgrywają:

- rosnące możliwości udziału polskich regionów w pracach Stowarzyszenia Europejskich Regionów Granicznych (SERG)[4],

[4] por. podrozdział 1.2.

- coraz lepiej zorganizowane próby „oddolnej" koordynacji i umacniania idei współpracy transgranicznej polskich regionów granicznych.

W 1994 roku, z inicjatywy Ministerstwa Spraw Zagranicznych, polskie euroregiony włączyły się do prac SERG i obecnie odgrywają ważną rolę w działalności merytorycznej i organizacyjnej tego Stowarzyszenia. Przykładem „oddolnych" inicjatyw koordynacyjnych jest powołanie przez przedstawicieli 4 euroregionów na granicy zachodniej ***Forum Polskich Regionów Granicznych.*** Na spotkaniu powołującym Forum, które odbyło się 16 stycznia 1995 roku w Szczecinie, postanowiono, że ma ono charakter konsultacyjno - opiniodawczy i ma służyć przede wszystkim (por. [Europejska 1996]):

- wymianie informacji, doświadczeń, koordynowaniu działań międzyregionalnych i prowadzeniu konsultacji w sprawach stanowiących przedmiot wspólnego zainteresowania,
- stanowić wspólną reprezentację na zewnątrz polskiej strony tych euroregionów, które dobrowolnie zgłosiły chęć uczestniczenia w Forum, zarówno w kontaktach z instytucjami centralnymi i parlamentem, jak i w kontaktach zagranicznych, a zwłaszcza wobec SERG.

Przyjęto zasadę, że w odbywających się co kwartał, każdorazowo w innym euroregionie, spotkaniach uczestniczy po trzech przedstawicieli każdego euroregionu. Przykładem wspólnych działań jest organizacja w kwietniu 1997 roku w Zielonej Górze konferencji poświęconej wzmocnieniu polskich ośrodków naukowych na zachodnim pograniczu i ściślejszego ich związania z transgraniczną aktywnością. Na drugim spotkaniu sygnatariuszy Forum, które odbyło się w Karpaczu, podkreślono otwartość Forum dla innych regionów granicznych. Duże zainteresowanie pracami *Forum* wykazują pozostałe euroregiony, a zwłaszcza „*Tatry*" i „*Karpacki*".

Duże znaczenie dla instytucjonalnej koordynacji działań poszczególnych euroregionów i działalności *Forum* powinno mieć planowane utworzenie w Szczecinie ***Biura Informacyjnego Stowarzyszenia Europejskich Regionów Granicznych*** (SERG). Szczecińskie przedstawicielstwo SERG ma być krajowym centrum informacji o współpracy transgranicznej i funkcjonujących w Europie

euroregionach. Będzie też spełniać rolę biura „kontaktowego" ułatwiającego nawiązywanie współpracy ponadgranicznej. Działalność Biura będzie finansowana ze środków Programu PHARE z przeznaczeniem na organizację seminariów, szkoleń i publikacje poświęcone problematyce rozwoju współpracy euroregionalnej. Podobne biura powstaną w Czechach, Bułgarii i na Węgrzech.

Należy zwrócić uwagę, że pełna wartość współpracy euroregionalnej jako stymulatora procesu integracji Polski z Unią Europejską może się ujawnić nie tylko w dostosowaniu się do standardów europejskich, lecz również w ścisłym zespoleniu tej współpracy ze strategicznymi interesami i celami Państwa. W integracji europejskiej ostatecznie chodzi o zbliżenie państw i regionów. Euroregiony, spełniając role pomostów, ułatwiają i umożliwiają ten proces.

2.4. Cele, zadania i doświadczenia współpracy euroregionów

Generalny cel i zakres współpracy transgranicznej określone są w *Europejskiej Karcie Regionów Granicznych i Transgranicznych*. Uznaje się w niej, że „celem działań w regionach granicznych oraz współpracy transgranicznej jest niwelowanie przeszkód i usuwanie kwestii mogących dzielić te regiony, a w rezultacie przezwyciężanie granic względnie sprowadzanie ich do administracyjnego znaczenia. W warunkach postępującej integracji europejskiej i rozwoju współpracy gospodarczej mieszkańcy terenów przygranicznych muszą także wnieść własny wkład w urzeczywistnianie swych praw do równorzędnych warunków i szans życiowych w nowej Europie. „Ludzkie oblicze" polityki europejskiej ma szansę sprawdzić się przede wszystkim tam, gdzie wola współpracy jest koniecznością życiową praktykowaną na co dzień, a więc w regionach granicznych. Właśnie tu zachodzi konieczność niwelowania barier i zmiany sytuacji „odwróconych do siebie plecami" na współżycie „twarzą w twarz" [Europejska 1995, s.10].

Wśród specyficznych dla europejskich obszarów przygranicznych problemów Karta wymienia [Europejska 1995, s.16].:

- powszednie problemy graniczne,

- codzienny ruch wahadłowy ludności na obszarach granicznych,
- rozbudowę niezbędnej infrastruktury lokalnej o szerokim zasięgu przestrzennym,
- znoszenie ograniczeń handlowych w drodze uregulowań administracyjnych i prawnych,
- często jednokierunkowy i niewystarczający rozwój gospodarczy spowodowany peryferyjnym położeniem w kraju,
- ochrona środowiska naturalnego,
- usuwanie barier kulturowych i językowych.

Wymienione problemy znajdują odzwierciedlenie w ***głównych celach współpracy transgranicznej*** zapisanych w statutach i umowach polskich euroregionów. Próbę ich identyfikacji i pogrupowania przedstawia tablica 5. Ogólność zapisów niektórych celów istotnie utrudniała jednoznaczną i precyzyjną ich kwalifikację. Dokonane przyporządkowanie nie oznacza więc, że nie wymienione przy konkretnym euroregionie cele nie są realizowane w praktyce.

Choć od momentu powstania pierwszych na granicach Polski instytucjonalnych form współpracy transgranicznej upłynęło niewiele czasu, to można już odnotować wiele ***konkretnych przykładów i doświadczeń współdziałania w różnych dziedzinach***. Dokładna rejestracja tych doświadczeń jest bardzo trudna, ponieważ nie zawsze można łatwo oddzielić efekty istnienia euroregionów od działalności władz regionalnych i samorządowych prowadzonej bądź niezależnie od organów współdziałania ponadgranicznego, bądź polegającej na wzajemnym wspomaganiu i inspirowaniu różnych inicjatyw o charakterze transgranicznym.

Dotychczasowe doświadczenia współpracy euroregionalnej koncentrują się głównie wokół problemów:

- rozwoju regionalnego, w tym gospodarczego i planowania przestrzennego,
- rozwoju infrastruktury technicznej,
- współdziałania w sferze społecznej,

- ochrony środowiska,
- statystyki transgranicznej.

Pierwsze doświadczenia w tworzeniu ***wspólnych programów rozwoju regionalnego, w tym gospodarczego i planowania przestrzennego*** obszarów transgranicznych odnotowano na początku lat dziewięćdziesiątych na pograniczu zachodnim i południowym. Już przy powoływaniu pierwszego na granicach Polski *Euroregionu „Nysa"* grupa robocza *Planowanie regionalne* była jedną z najaktywniejszych, m.in. w pracach przygotowujących konferencję inicjującą powstanie Euroregionu. Doświadczenia zdobyte także w innych euroregionach pogranicza zachodniego pozwoliły opracować na przełomie 1993/1994 roku koncepcje rozwoju dla trzech euroregionów: rozwoju gospodarczego *Euroregionu „Nysa"* [Koncepcja 1993a]), rozwoju i działania *Euroregionu „Sprewa-Nysa-Bóbr"* i *„Pro Europa Viadrina"* [Koncepcja 1993b; Koncepcja 1993c]). Opracowane programy rozwoju regionalnego - mimo wielu dyskusyjnych problemów i ocen - są przykładem solidnej, opartej na rzetelnych podstawach analizy regionalnej i konkretnych wyborów najbardziej obiecujących dla euroregionów działań. Strukturę tych programów i zastosowany system budowy transgranicznego planu regionalnego prezentują rys. 3 i 4. We wszystkich trzech przypadkach funkcję koordynatora i głównego wykonawcy pełniła firma niemiecka Dornier GmbH, która wygrała przetarg ogłoszony przez Ministerstwo Gospodarki i Pracy Wolnego Państwa Saksonii.

Należy zwrócić uwagę, że podobną rolę na granicy wschodniej spełnia rząd polski, który za pośrednictwem Komitetu Badań Naukowych ogłosił w 1997 roku konkurs na opracowanie *Koncepcji rozwoju Euroregionu „Niemen"*, obejmującej m.in. jednolity plan zagospodarowania przestrzennego całego obszaru Euroregionu oraz scenariusze współpracy w różnych dziedzinach życia gospodarczego i społecznego tego obszaru transgranicznego. W 1998 roku zespół Politechniki Białostockiej przystąpił do opracowywania tej *Koncepcji*. Podobny projekt finansowany ze środków Komitetu Badań Naukowych realizowany jest w *Euroregionie „Bug"*. Jego celem jest analiza możliwości współpracy transgranicznej i zaproponowanie konkretnych form rozszerzenia tej współpracy.

Tabl. 5. Główne cele współpracy euroregionów na granicach Polski

Lp.	Główne cele współpracy	"Pomerania"	"Pro Europa Viadrina"	"Sprewa-Nysa-Bóbr"	"Nysa"
1.	Aktywizacja współpracy, wymiana doświadczeń i informacji				
2.	Wyrównywanie i stała poprawa warunków życia				
3.	Wspieranie rozwoju regionalnego				
4.	Wymiana doświadczeń i informacji dotyczących rynku pracy				
5.	Rozwój gospodarki i handlu				
6.	Rozwój infrastruktury, zwłaszcza technicznej				
7.	Rozwój turystyki w obszarze przygranicznym				
8.	Usprawnianie ruchu granicznego				
9.	Ochrona i poprawa stanu środowiska				
10.	Współpraca w zapobieganiu i zwalczaniu klęsk żywiołowych i katastrof				
11.	Współpraca w zakresie planowania przestrzennego				
12.	Współpraca w zakresie działalności humanitarnej i socjalnej				
13.	Współpraca służb górskich				
14.	Współpraca w dziedzinie szkolnictwa				
15.	Współpraca w dziedzinie sportu				
16.	Współpraca w dziedzinie ochrony zdrowia				
17.	Wymiana kulturalna i opieka nad wspólnym dziedzictwem kulturowym				
18.	Wymiana grup społecznych, zawodowych i młodzieży				
19.	Ogólna poprawa stosunków międzyludzkich				
20.	Rozpatrywanie skarg obywateli w przypadkach o znaczeniu ponadgranicznym				
21.	Budowa struktur transgranicznych				

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Międzynarodowa 1997 s. 144 - 147].

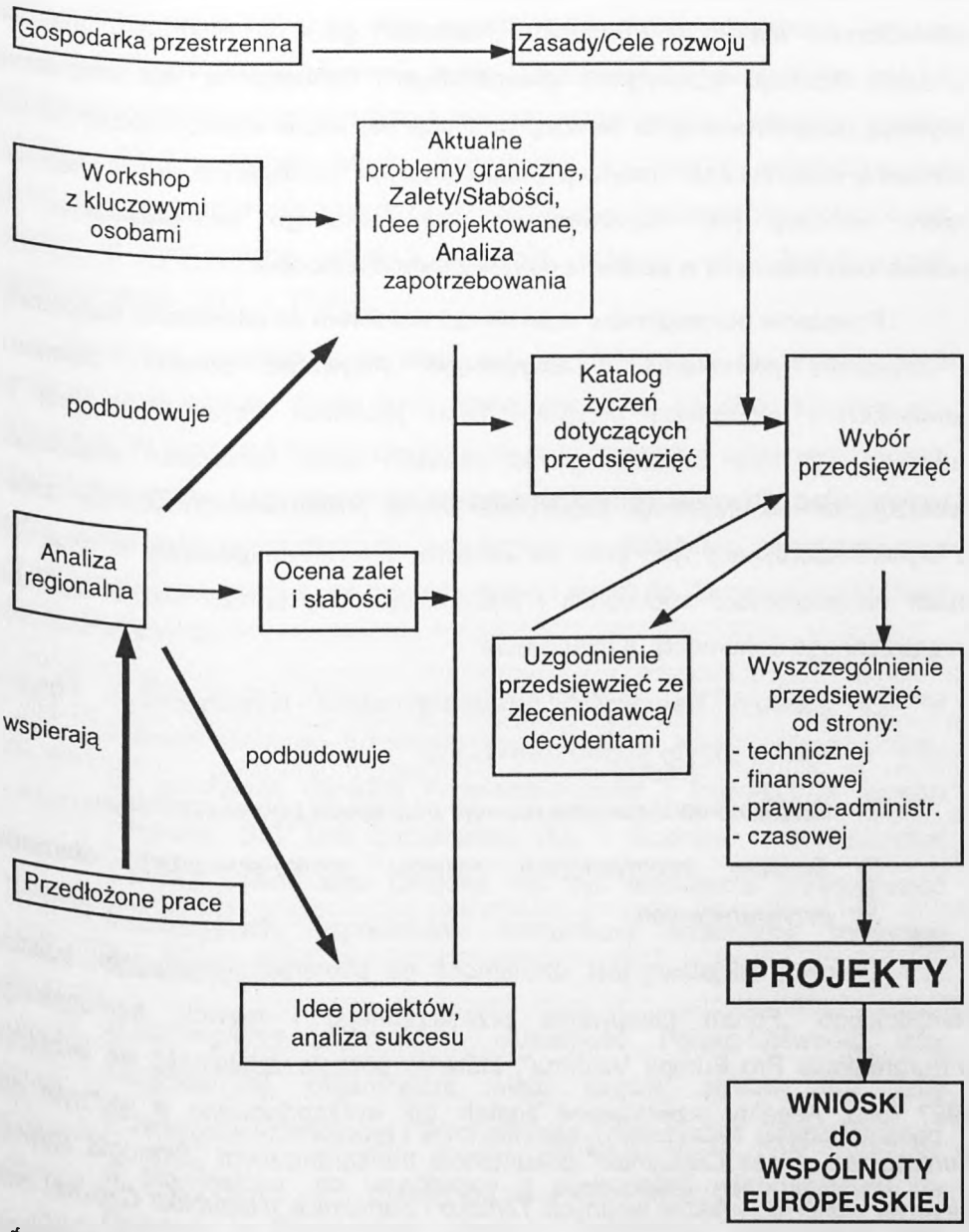
"Glacensis"	"Pradziad"	"Śląsk Cieszyński"	"Tatry"	"Karpacki"	"Bug"	"Niemen"	"Bałtyk"	Lp.
								1.
								2.
								3.
								4.
								5.
								6.
								7.
								8.
								9.
								10.
								11.
								12.
								13.
								14.
								15.
								16.
								17.
								18.
								19.
								20.
								21.

Rys.3. Różnice i podobieństwa w strukturze transgranicznych planów regionalnych

Koncepcja rozwoju gospodarczego Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa grudzień 1993 styczeń 1994	Koncepcja rozwoju i działania Euroregionu Sprewa-Nysa-Bobr listopad 1993	Koncepcja rozwoju i działania Euroregionu Pro Europa Viadrina październik 1993
Rozdziały	Rozdziały	Rozdziały
Zadania i możliwości ich realizacji	**Cele i realizacja**	**Euroregiony - cele i zadania**
↓	↓	↓
Analiza regionalna	Analiza regionalna	**Euroregion „Pro Europa Vadrina" - cele i założenia**
↓	↓	↓
Mocne i słabe strony	**Zalety i słabości Euroregionu**	Strefa pograniczna środkowej Odry (analiza regionalna)
↓	↓	↓
Koncepcja rozwoju	**Koncepcja działania**	Partnerzy przedstawiają się: potencjał gospodarczy gmin i powiatów
↓	↓	↓
Wskaźniki i ich zestawienie	**Operatywne planowanie projektów**	Kooperacja
↓	↓	↓
Ogólne wskaźniki metodyczne	Cele, zakresy działania i projekty rozwoju Euroregionu	Park przemysłowy „Most Odrzański"
↓	↓	↓
Metodyka z podziałem na dziedziny działania	Instytucjonalne zabezpieczenie przyszłej pracy	Rozbudowa gospodarczej sieci telekomunikacyjnej
↓	↓	↓
Planowanie operacyjne projektów	**Katalog projektów**	Telekomunikacja oraz pozostała infrastruktura
		↓
		Turystyka i ekologia
		↓
		Kultura, nauka, oświata
		↓
		Bilans słabych i mocnych stron

Źródło: [Borys 1996, s. 99]

Rys.4. Koncepcja metodyczna budowy transgranicznego planu regionalnego

Źródło: [Borys 1996, s. 100]

Wyniki prowadzonych badań pomogą określić kierunki i zasady wspomagania rozwoju całego obszaru *Euroregionu „Bug"*. W projekcie bierze udział około 130 osób z uczelni lubelskich i instytutów naukowych z Warszawy. Ciekawe doświadczenia ma także *Euroregion „Karpacki"*, gdzie w 1994 roku powstała Fundacja Rozwoju Euroregionu „Karpackiego". Fundacja ta jest niezależną instytucją zarejestrowaną na Słowacji i zajmuje się wspieraniem, poprzez pomoc finansową i techniczną, instytucji pozarządowych działających w Euroregionie. Celem Fundacji jest doprowadzenie do większego zaangażowania się społeczności lokalnych w działania na rzecz swych regionów.

Powstanie euroregionów stało się też impulsem do odnowienia współpracy w dziedzinie *planowania przestrzennego*. Aktywność polskich, czeskich, niemieckich i słowackich przygranicznych jednostek terytorialnych jest tu znacząca. Po obu stronach granic powstało wiele opracowań studialnych nawiązujących do przyszłego zagospodarowania przestrzennego tych obszarów. W wyniku koordynacji tych prac na szczeblu centralnym powstały w ostatnich latach na pograniczu zachodnim i południowym trzy bardzo ważne dla ładu przestrzennego dokumenty, a mianowicie:

- *Studium kierunkowe zagospodarowania przestrzennego obszaru wzdłuż granicy polsko-niemieckiej,*
- *Studium koordynacyjne rozwoju pogranicza polsko-czeskiego,*
- *Studium koordynacyjne rozwoju polsko-slowackich obszarów przygranicznych.*

Ciekawą inicjatywą jest działalność na pograniczu zachodnim polsko-niemieckiego „Forum planowania przestrzennego i rozwoju komunalnego w Euroregionie Pro Europa Viadrina", które rozpoczęło działalność we wrześniu 1997 roku. Aspekty przestrzenne zostały też wyeksponowane w ważnym dla *Euroregionu „Śląsk Cieszyński"* dokumencie transgranicznym *„Strategia rozwoju turystyki wokół zbiorników wodnych Těrlicko i Žermanice (Republika Czeska) oraz Goczałkowice (Polska)" (1998)* oraz w opracowanym w 1997 roku w *Euroregionie „Glacensis" - „Studium uwarunkowań i możliwości rozwoju pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej"*.

Nieco odmiennie przedstawia się sytuacja na dwóch pozostałych granicach Polski - północnej i wschodniej. O ile na obszarze pogranicza wschodniego prace nad koncepcją kompleksowego zagospodarowania przestrzennego nie wyszły poza sferę projektów (np. projekt utworzenia Centrum Koordynacji Przestrzennej „Niemen"), o tyle pogranicze północne objęte jest już konkretnymi działaniami wprowadzania ładu przestrzennego w ramach programu *VASAB - 2010 - Obszar Morza Bałtyckiego*. Tu zakres tematyczny, jak i przestrzenny wykracza znacznie poza dotychczasowe ujęcia planistyczne, co jest związane z realizowaną wizją i strategią ochrony wód Bałtyku (por. [Międzynarodowa 1997, s. 77-78]).

Konkretne doświadczenia mają też euroregiony w zakresie *rozwoju współpracy gospodarczej*. Służą temu liczne umowy na szczeblu lokalnym czy regionalnym. W umowach tych przewiduje się m.in. tworzenie polsko-niemieckich podmiotów gospodarczych, wspólnych izb przemysłowo-handlowych, pośrednictwo między podmiotami gospodarczymi, współpracę w dziedzinie energetyki oraz budowę i rozbudowę stacji benzynowych, hoteli i moteli itp. Dobrymi przykładami takich działań są m.in.:

- w *Euroregionie „Nysa"* - przygotowania władz Görlitz i Zittau wspólnie z izbami handlowo- przemysłowymi w Dreźnie, Jeleniej Górze i Libercu do utworzenia Ośrodka Przedsiębiorczości i Innowacji w ramach programu BIC Unii Europejskiej (EU - Business and Innovation Centre); celem tego Ośrodka ma być wspieranie przedsięwzięć innowacyjnych, usprawnienie komunikacji wzajemnej, marketing lokalizacyjny itp,
- w *Euroregionie „Niemen"* - działalność Polsko-Litewskiej Izby Gospodarczej, organizatora wielu targów, wystaw itp., Izby Przemysłowo-Handlowej i Wschodniego Towarzystwa Gospodarczego w Białymstoku[5] do współpracy z podmiotami gospodarczymi na Białorusi, w *Euroregionie „Bałtyk"* - działalność Olsztyńskiej Izby

[5] Formalnie Białystok nie należy do Euroregionu „Niemen", lecz w sensie organizacyjnym i merytorycznym istotnie wspiera działalność struktur tego Euroregionu.

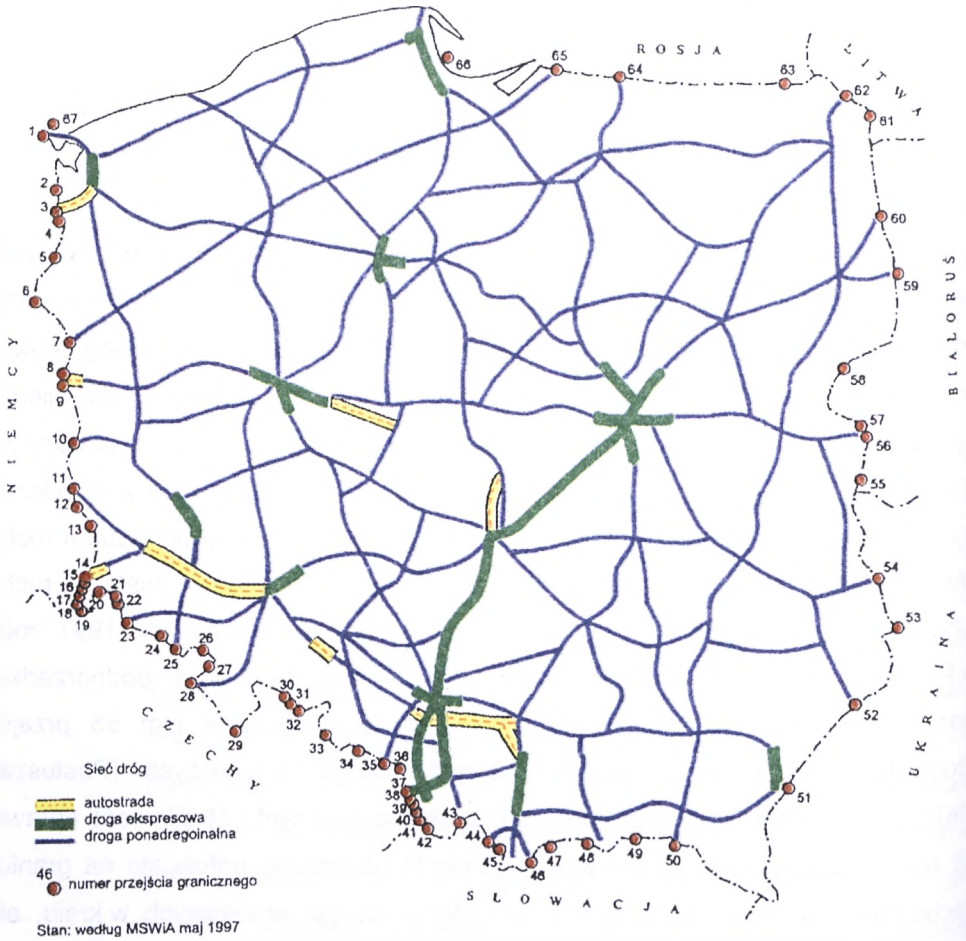
Przemysłowo-Handlowej powołanej do współpracy z Obwodem Kaliningradzkim, w *Euroregionie „Karpackim"* - Podkarpackiej Izby Gospodarczej, która rozpoczęła współpracę z izbami gospodarczymi ze Lwowa, Michalowiec i Koszyc, w *Euroregionie „Pro Europa Viadrina"* - organizacja Międzynarodowego Zachodniego Centrum Gospodarczego, w *Euroregionie „Sprewa-Nysa-Bóbr"* - działalność Forum Gospodarczego Miast Bliźniaczych itp.,

- działalność Polsko-Niemieckiego Towarzystwa Wspierania Gospodarki S.A. (TWG) powołanego w 1994 roku z inicjatywy Polsko-Niemieckiej Komisji Międzyrządowej ds. Współpracy Regionalnej i Przygranicznej. Zakres działania TWG obejmuje m.in. zbieranie i analizę ofert lokalizacyjnych, działania informacyjno-doradcze, promocję pogranicza itp.,
- organizacja targów jako forma corocznej prezentacji ofert gospodarczych poszczególnych części euroregionów; Przykładami takich inicjatyw są np. w *Euroregionie „Karpackim"* - Krośnieńskie Targi Euroregionalne „Kontakt", czy targi w Rzeszowie, Miskolcu i Nyíregyháza, w *Euroregionie „Nysa"*- euroregionalne Targi Turystyczne, w *Euroregionie „Pradziad"* - Międzynarodowe Targi Przedsiębiorczości i Rzemiosła „Interregion", w *Euroregionie „Sprewa-Nysa-Bóbr"* - Targi Euroregionu i organizowane od 1997 roku tzw. „Rozmowy na przejściu granicznym", poświęcone prezentacji firm oraz ich możliwości i potrzeb współpracy. Głównym celem targów jest zbliżenie środowisk gospodarczych pogranicza, a ich zakres obejmuje na ogół wszystkie dziedziny gospodarki: produkcję, handel i usługi,
- powoływanie specjalnych stref ekonomicznych; np. w *Euroregionie „Niemen"* od 1996 roku funkcjonuje Suwalska Specjalna Strefa Ekonomiczna, utworzona w celu przyspieszenia rozwoju gospodarczego w regionie północno-wschodnim, a w *Euroregionie „Pro Europa Viadrina"* przykładem takiej inicjatywy jest utworzenie Kostrzyńsko-Słubickiej Strefy Ekonomicznej itp.,

- tworzenie euroregionalnych banków informacji gospodarczej; przykładem efektów takich działań jest Bank Informacji Gospodarczej w *Euroregionie „Sprewa-Nysa-Bóbr"* utworzony w postaci komputerowej bazy danych. Są w nim umieszczone dane o firmach polskich i niemieckich w wersji dwujęzycznej. W odstępach miesięcznych wydawany jest Biuletyn Banku Informacji Gospodarczej Euroregionu, kolportowany jako egzemplarz bezpłatny po obu stronach granicy. Pomaga to w nawiązywaniu kontaktów firmom polskim i niemieckim.

Bardzo szeroka jest również ***współpraca w zakresie rozwoju infrastruktury technicznej*** dotycząca zwłaszcza przejść granicznych, układów komunikacyjnych i urządzeń komunalnych. Szczególnie ważnym segmentem współpracy transgranicznej, decydującym o wielkości i nasileniu kontaktów miedzy społecznościami lokalnymi obszarów przygranicznych oraz ułatwiającym współpracę gospodarczą, jest *ilość i jakość przejść granicznych.* Liczba i przepustowość istniejących przejść granicznych nie odpowiada potrzebom ruchu granicznego. Dzielą się one na ogólnodostępne, do obsługi małego ruchu turystycznego i o uproszczonej obsłudze ruchu granicznego. W 1997 roku w Polsce funkcjonowały 73 Graniczne Placówki Kontrolne, którym podporządkowanych było 128 przejść granicznych ogólnodostępnych, w tym 65 przejść drogowych, 33 kolejowe, 17 morskich i 5 rzecznych oraz 8 lotniczych. [Pastuszak 1997, s.42]. W 1997 roku granice Polski przekroczyło ponad 271 mln osób i prawie 78 mln pojazdów samochodowych. Największe obciążenie notuje się na granicy zachodniej, gdzie znajduje się 1/4 wszystkich przejść granicznych w kraju, ale przypada na nie ponad połowa przekroczeń granic w ruchu osobowym i prawie 2/3 ruchu samochodów osobowych i autobusów (por. [Ruch 1998, s. 10-12]). Liczba i przepustowość istniejących przejść granicznych nie odpowiada potrzebom ruchu granicznego. Dotyczy to wszystkich granic Polski, na zachodniej ze względu na bardzo duże obciążenie, a na wschodniej i południowej ze względu na zbyt dużą odległość między nimi (por. rys. 5).

Rys. 5. Główne drogi i ogólnodostępne przejścia graniczne

Źródło: [Międzynarodowa 1997]

Przejścia graniczne:

1. Świnoujście - Ahlbeck
2. Lubieszyn - Linken
3. Kołbaskowo - Pomellen
4. Rosówek - Rosow
5. Krajnik Dolny - Schwedt
6. Osinów Dolny - Hohenwützen
24. Przełęcz Okraj - Pomezni Boudy
25. Lubawka - Královec
26. Golińsk - Meziměsti
27. Tłumaczów - Otovice
28. Kudowa Słone - Nachod
29. Boboszów - Dolni Lipka
47. Nidzica - Lysa
48. Piwniczna - Mniśek/Poprad
49. Konieczna - Becherov
50. Barwinek - Komarnik
51. Medyka - Szeginije
52. Hrebenne - Rawa Ruskaja

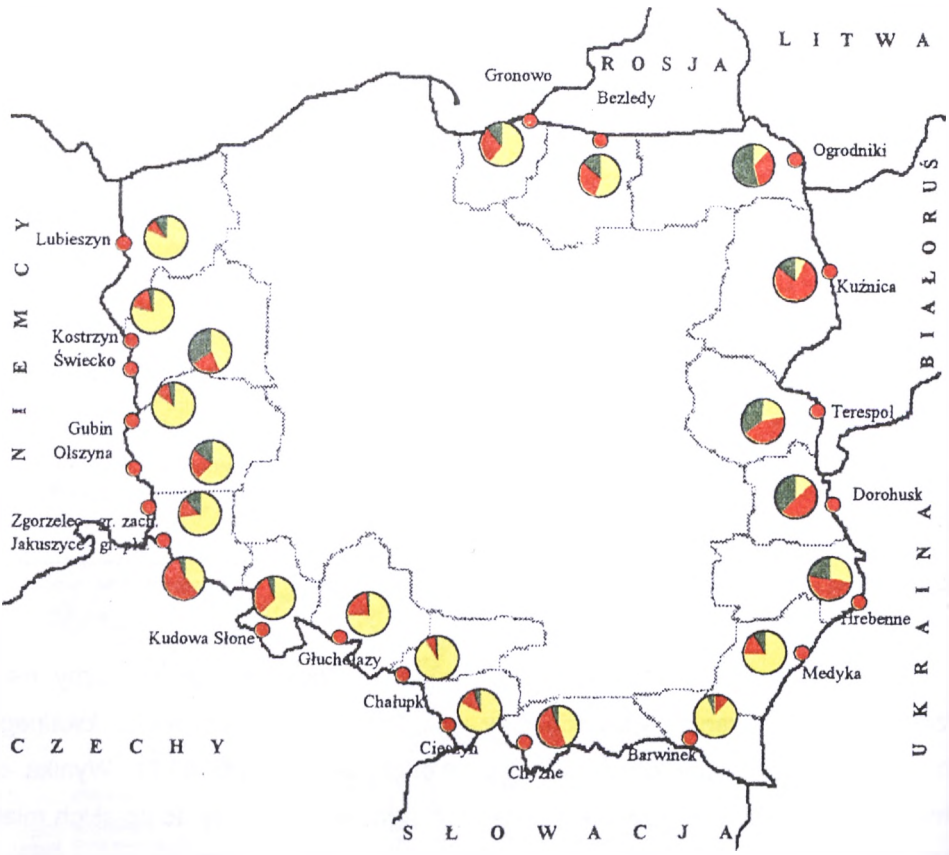
7. Kostrzyn - Kietz
8. Słubice - Frankfurt/O
9. Świecko - Franfurt/O
10. Gubin - Guben
11. Olszyna - Forst
12. Łęknica - Bad Muskau
13. Przewóz - Podrosche
14. Jędrzychowice - Görlitz
15. Zgorzelec - Görlitz
16. Krzewina Zgorzel - Ostritz
17. Sieniawka - Zittau
18. Porajów - Zittau
19. Porajów - Hradek
20. Zawidów - Habartice
21. Miłoszów - Srbska
22. Czerniawa Zdrój - Nové Město
23. Jakuszyce - Harrachov
30. Paczków - Bilý Potok
31. Głuchołazy - Mikulovice
32. Kondratów - Zlate Hory
33. Pietrowice Głubczyckie - Krnov
34. Pietraszyn - Sudice
35. Chałupki - Bohumin
36. Marklowice Górne - Dolni Marklovice
37. Cieszyn - (Most Wolności)
38. Cieszyn - (Most Przyjaźni)
39. Cieszyn - Boguszowice
40. Leszna Góra - Horni Listna
41. Jasnowice - Bukověc
42. Zwadroń - Skalite
43. Korbielów - Oravska Polhova
44. Chyżne - Tresna
45. Chochołów - Tresna
46. Łysa Polana - Javorina
53. Zosin - Ustiług
54. Dorohusk - Jagodin
55. Sławatycze - Dowaczewo
56. Terespol - Briest
57. Kukuryki - Kozłowiczi
58. Połowice - Pieszczatka
59. Bobrowniki - Briestowice
60. Kuźnica Białostocka - Bruzgi
61. Ogrodniki - Lazdijai
62. Budzisko - Kalvaria
63. Gołdap - Gusiew
64. Bezledy - Bagrationowsk
65. Gronowo - Mamonowo
66. Gdańsk - Helsinki/Öxelösund */
67. Świnoujście - Ystad/Kopenhaga Rřnne */

*/ przejścia promowe

Obserwowany w ostatnich latach niemal skokowy wzrost liczby osób przekraczających granicę spowodowany jest głownie *wzrostem ruchu lokalnego*, tzn. ruchu w granicach obszaru przygranicznego (por. rys. 6 i 7). Wynika on z masowych przyjazdów obywateli sąsiednich państw na zakupy do polskich miast nadgranicznych. Największy udział ruchu lokalnego występuje na granicy zachodniej, przede wszystkim w Świnoujściu (*Euroregion „Pomerania"*) oraz w miastach przeciętych granicą (Łęknica-Bad Muskau i Gubin-Guben - *Euroregion „Sprewa-Nysa-Bóbr"*, Słubice-Frankfurt nad Odrą - *Euroregion „Pro Europa Viadrina"* i w mniejszym stopniu Zgorzelec-Görlitz - *Euroregion „Nysa"*). Dotyczy to też w pewnym zakresie granicy wschodniej. Szczególnie duża liczba osób przekracza przejścia, gdzie są targowiska z licznymi stoiskami handlowymi. Właśnie *targowiska są najbardziej spektakularnym elementem oddziaływania granicy*. Największa ich koncentracja występuje wzdłuż jej zachodniego odcinka.

Rys.6. Odległość dokonania zakupów od granicy przez cudzoziemców zmotoryzowanych przybyłych do Polski w 1997 r.

(udział procentowy w ogólnej liczbie badanych osób)

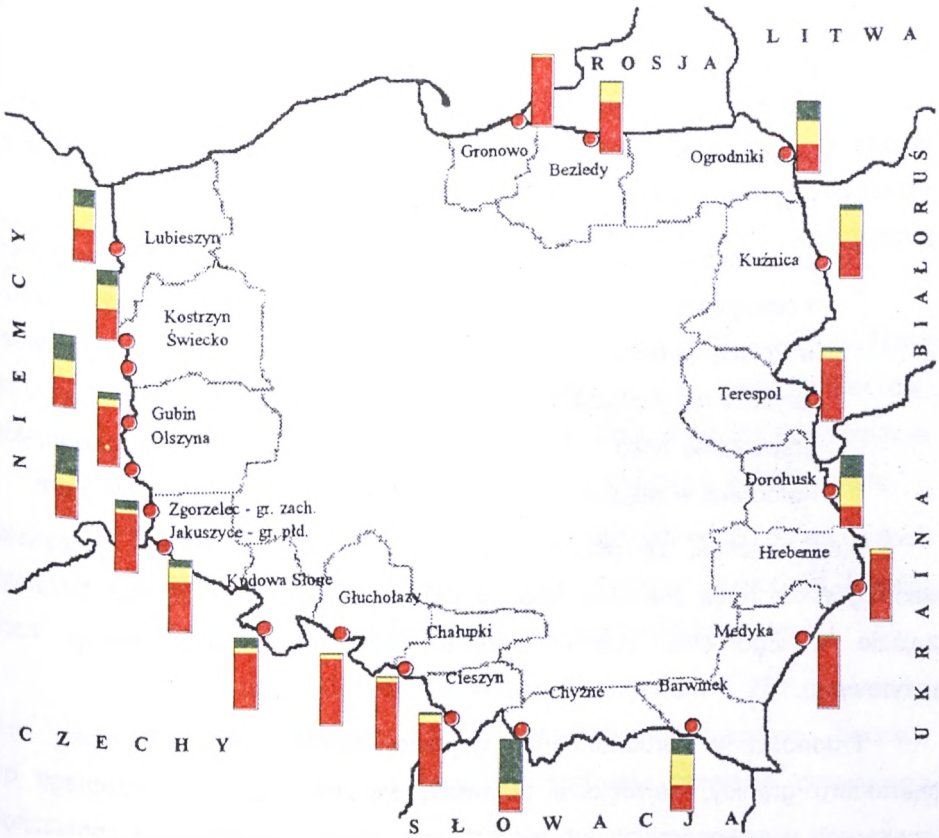
Legenda:

- do 20km
- od 21 do 100km
- powyżej 100km

Źródło: [Ruch 1998, s. 34]

Rys.7. Odległość dokonania zakupów od granicy przez Polaków zmotoryzowanych w 1997 r.

(udział procentowy w ogólnej liczbie badanych osób)

Źródło: [Ruch 1998, s. 36]

Przeprowadzone przez urzędy statystyczne w województwach nadgranicznych badania dotyczące wydatków i pochodzenia turystów, wykazały, że [Międzynarodowa 1997, s. 78-81]:

- turyści niemieccy prawie 30% wydatków przeznaczali na koszty związane z pobytem w Polsce (opłaty za hotele, naprawy samochodowe, pomoc rodzinom w Polsce). Nieco mniejszy udział był wydatków na paliwo oraz artykuły włókienniczo - odzieżowe. Bardzo niskie były natomiast wydatki na mięso i nabiał (8%),
- przekraczający granicę w Zgorzelcu pochodzili w większości z odległości powyżej 100 km. Przebywali oni również najdłużej w Polsce (średnio około 4,5 dnia). Na innych przejściach przeważali turyści z miejscowości położonych blisko granicy. Przebywali oni u nas przeważnie tylko 1 dzień (województwo gorzowskie i zielonogórskie), natomiast w województwie szczecińskim pobyt trwał średnio 2 dni.

Stąd wniosek, że przejścia graniczne w województwach gorzowskim i zielonogórskim mają charakter obsługi lokalnego rynku granicznego. Natomiast przejście w Zgorzelcu spełnia przede wszystkim funkcję obsługi ruchu tranzytowego.

Trudności w uruchomieniu większej liczby przejść wynikają m.in. z charakteru granicy, największe pojawiają się wówczas, gdy przebiega ona w obszarach wysokogórskich lub wzdłuż rzek, ponieważ występuje konieczność budowy mostów. Dużym utrudnieniem jest także brak obwodnic w większości miast granicznych. Wszystko to powoduje m.in. wydłużenie czasu oczekiwania na odprawę, a w ślad za tym kolejki samochodów ciężarowych i powstawanie zatorów, zwłaszcza na granicy wschodniej, hamujących wymianę towarową i tranzyt. Nic więc dziwnego, że problematyka przepustowości, standardu i ilości przejść granicznych jest głównym przedmiotem prac komisji międzyrządowych oraz starań władz lokalnych i organów euroregionów. Efektem tych zabiegów jest wzrost w ostatnich latach liczby nowo otwieranych przejść granicznych, poprawa standardu dróg dojazdowych, budowa nowych terminali odpraw celnych oraz budowa nowych i modernizacja starych mostów na rzekach granicznych; np. na obszarze *Euroregionu „Nysa"* w okresie siedmiu lat ilość przejść granicznych

wzrosła wielokrotnie. Zmieniają się też formalnoprawne aspekty dokonywanych odpraw granicznych. Następuje to w wyniku stosowania ułatwień w odprawach granicznych, zacieśniania współpracy administracji celnych i rozszerzenia umów o małym ruchu granicznym, a przystąpienie Polski do Konwencji o Wspólnej Procedurze Tranzytowej i Konwencji SAD, pozwoliło wprowadzić jednolitą dokumentację i przyspieszyć odprawy (por. [Międzynarodowa 1997, s. 73]).

Wśród inwestycji infrastrukturalnych organy euroregionów wyraźnie preferują *nakłady na ułatwienia komunikacyjne i transportowe w obszarze przygranicznym*. Na przykład w ramach Programu Phare-CBC na granicy zachodniej uzgodniono współfinansowanie:

- w 1995 roku 28 projektów, w tym 6 projektów i 56% budżetu dotyczyło transportu (m.in. modernizacji dróg Kostrzyn-Gorzów, Leśna-Miłoszów, Rosówek-Szczecin oraz dojazdu do przejścia w Gubinku i modernizacji kolejowego przejścia w Kunowicach);
- w 1996 roku 41 projektów, w tym 10 projektów i 50 % wszystkich środków dotyczyło transportu (m.in. budowy obwodnic Jeleniej Góry, Bolesławca, Pniew, Stargardu Szczecińskiego itp.);
- w 1997 roku 52 projekty, w tym 8 projektów i 23% nakładów dotyczyło transportu (m.in. dokończenie obwodnic, budowa nowych - Wolsztyn i Żary, modernizacja przejścia drogowego w Olszynie).

Jeśli chodzi o transport w skali lokalnej to na uwagę zasługują próby racjonalizacji funkcjonowania *środków transportu publicznego* w układzie ponadgranicznym polegające na wprowadzaniu ułatwień w transgranicznym ruchu autobusów miejskich i taksówek (np. Zgorzelec - Görlitz , Słubice - Frankfurt nad Odrą itp.) (por. [Borys 1996, s.102]). Istotną rolę odgrywają również we wszystkich euroregionach pogranicza zachodniego transgraniczne programy budowy dróg i ścieżek rowerowych.

Obok współpracy w zakresie usprawniania ruchu granicznego i komunikacji bardzo ważną rolę mają przedsięwzięcia w *infrastrukturze komunalnej*. Dotyczy to zwłaszcza miast, które kiedyś stanowiły jeden organizm miejski. Granica państwowa po II wojnie światowej przecięła sieci infrastruktury

technicznej i odcięła cześć miast od źródeł zasilania (wodociągi , gazownie, elektrociepłownie itp.). Współpracę w tej dziedzinie podjęto zaraz po wojnie. Nowych impulsów dla tej współpracy dostarczyły powstałe w ostatnich latach euroregiony. Obecnie można wymienić co najmniej kilkadziesiąt inwestycji komunalnych, realizowanych na polskim pograniczu zachodnim przy pomocy środków programu Phare-CBC. Łącznie w latach 1995-1997 organy euroregionów uzgodniły współfinansowanie ze środków tego programu realizację 67 projektów na sumę blisko 51 mln ECU (por. [Międzynarodowa 1997, s. 74]).

Współpraca w sferze społecznej należy do najbardziej dynamicznie rozwijających się dziedzin współdziałania ponadgranicznego w euroregionach. Odbywa się formalnie na podstawie zawartych umów miedzy gminami przygranicznymi bądź spontanicznie na podstawie kontaktów indywidualnych oraz pomiędzy stowarzyszeniami i klubami. Doświadczenia te opisane są obszernie m.in. w serii prac nt. miast euroregionów „*Nysa*", „*Bug*" i „*Pomerania*" [6] oraz w rozdziale 3. Szczególnie dużo doświadczeń zebrano w zakresie współpracy ponadgranicznej dotyczącej:

- *wymiany informacji*, polegającej głównie na wspólnym redagowaniu gazet, audycji rozgłośni radiowych, publikacji naukowych itp.; np. w *Euroregionie* „*Glacensis*" wydawany jest miesięcznik „Ziemia Kłodzka – Od Kladskeho pomezi – Glatzer Bergland", który wiele miejsca poświęca problemom Euroregionu i tygodnik „Euroregio Glacensis", w *Euroregionie* „*Niemen*" projektuje się utworzenie Centrum Informacji Euroregionu (zintegrowanej bazy danych gospodarczych, prawnych, turystycznych, archiwaliów itp.), w *Euroregionie* „*Nysa*" opracowany został trójstronny Informator Euroregionu i wydawany jest przez wyższe uczelnie Euroregionu wspólny zeszyt naukowy, w *Euroregionie* „*Śląsk Cieszyński*" realizowany jest program „Inforeg 2000" mający na celu aktywizację agencji przygranicznych, w *Euroregionie* „*Bug*" wydawane jest czasopismo „Euroregion Press" itp.,

[6] por. np. [Miasta 1995; Miasta 1997; Miasta 1998a; Miasta 1998b].

- *współdziałania ośrodków kultury, wymiany zespołów muzycznych, tanecznych, chórów, tworzenia wspólnych zespołów muzycznych, teatralnych, spotkań przedstawicieli środowisk twórczych*; np. w *Euroregionie „Sprewa -Nysa-Bóbr"* - budowa Eurocentrum – Ośrodek Współpracy Kulturalnej i Turystycznej Euroregionu, w *Euroregionie „Nysa"* - utworzenie euroregionalnych orkiestr - Symfonicznej i Kameralnej, organizacja Nadnyskich Spotkań Literackich w Zgorzelcu, w *Euroregionie „Pradziad"* - Wystawy Twórców Ludowych i Rzemiosła Artystycznego, w *Euroregionie „Pro Europa Viadrina"* - polsko-niemieckiego pleneru rzeźbiarskiego itp.,
- *organizacji różnego typu imprez masowych* (sportowych, muzycznych, turystycznych), *wspólnych występów, obozów* itp.; np. w *Euroregionie „Karpackim"* - organizacja festiwali folklorystycznych „Eurofolk" i Festiwalu Kultury Karpackiej, w *Euroregionie „Glacensis"* - Kłodzko-Orlickiego Festiwalu Organowego, w *Euroregionie 'Nysa"* - Europejskiego Festiwalu Orkiestr Młodzieżowych w Świeradowie Zdroju, Duathlonu Euroregionu, Narciarskich Mistrzostw Euroregionu „Euroski" , czy Spotkań Szachistów Euroregionu , w *Euroregionie „Pomerania"* - Polsko–Niemieckiego Festiwalu Młodzieży w Stargardzie Szczecińskim, maratonu Świnoujście – Wolgast, w *Euroregionie „Pro Europa Viadrina"* - organizacja Sulęcińskiego Zjazdu Cyklistów o puchar Prezydenta Euroregionu, czy euroregionalnej olimpiady specjalnej Dębno, w *Euroregionie „Sprewa-Nysa-Bóbr"* - organizacja imprezy „Zakończenie lata w Euroregionie", Mistrzostw Euroregionu w skokach konnych, czy meetingu lekkoatletycznego – Dzieci Euroregionu, w *Euroregionie „Tatry"* - Dni Kultury Euroregionu itp.,
- *współdziałania różnego typu organizacji społecznych, politycznych, towarzystw, a także kontaktów między kościołami i związkami wyznaniowymi, środowiskami twórczymi oraz szkołami różnych typów;* np. w *Euroregionie „Glacensis"* - Polsko-Czeskie Dni Kultury Chrześcijańskiej, organizowanie cyklicznych Sympozjów Historycznych

Euroregionu „Nysa". Na szczególną uwagę zasługują tutaj inicjatywy powołania:

- w *Euroregionie „Pro Europa Viadrina"* Uniwersytetu „Viadrina" we Frankfurcie nad Odrą, który rozpoczął swoja działalność edukacyjną w październiku 1992 roku,
- w *Euroregionie „Nysa"* Międzynarodowego Instytutu Szkół Wyższych z siedzibą w Zittau, który zainaugurował swoją działalność w połowie lutego 1993 roku oraz utworzenie w listopadzie 1991 roku Ośrodka Koordynacji Badań Naukowych Szkół Wyższych w Libercu jako zinstytucjonalizowanej formy współdziałania środowisk naukowych Euroregionu,
- Seminarium Pedagogiczno-Oświatowego *Euroregionu „Karpackiego"*, które jest ważnym forum spotkań nauczycieli oraz zakładanie w szkołach średnich klubów Euroregionu, które popularyzują wśród młodzieży idee współpracy transgranicznej i nawiązują kontakty ze szkołami z innych części Euroregionu. Od 1994 roku istnieje także Stowarzyszenie Uniwersytetów Euroregionu „Karpackiego". Dzięki pomocy Euroregionu i Instytutu Studiów Wschód-Zachód na Uniwersytecie w Użgorodzie powstało Centrum na Rzecz Reformy Administracji Publicznej.

Współpraca w zakresie ochrony środowiska jest jednym z priorytetów prawie wszystkich porozumień euroregionalnych. Dotychczasowa aktywność i zdobyte doświadczenia euroregionów dotyczy w zasadzie czterech zagadnień:

- ❒ wspólnej ochrony obszarów szczególnie cennych przyrodniczo,
- ❒ tworzenia specjalnych programów sanacji ekologicznej obszarów o zagrożonym środowisku,
- ❒ pierwszych prób tworzenia euroregionalnych programów ekorozwoju,
- ❒ zdobywania funduszy na inwestycje związane z ochroną środowiska na terenach przygranicznych, a dotyczących zwłaszcza ochrony wód i gospodarki wodnej.

Strona polska szczególnie akcentuje sprawy ***ochrony obszarów szczególnie cennych przyrodniczo***, bowiem w pasie 21 województw przygranicznych zlokalizowanych jest 16 parków narodowych (lub ich części) o łącznej powierzchni 1465 km^2 (ponad 60% ogólnej powierzchni parków narodowych, czyli terenów o najwyższych wartościach przyrodniczych). W przypadku parków krajobrazowych udział obszarów o tym statusie ochronnym położonych w regionach przygranicznych wynosi ponad 58% łącznej powierzchni parków.

Szczególnie ważną dziedziną transgranicznych doświadczeń w zakresie ochrony środowiska są obszary chronione, przekraczające granice państwowe, jak również obszary położone wprawdzie w granicach Polski, ale o międzynarodowym znaczeniu. Rezultatem włączenia Polski do programu Światowej Unii Ochrony Przyrody, działającej w ramach UNESCO, było utworzenie w naszym kraju siedmiu rezerwatów biosfery. Wszystkie zlokalizowane są na obszarach przygranicznych, z których część ma charakter transgraniczny. Są to (por. rys. 8):

- w *Euroregionie „Nysa"* - powołany w listopadzie 1992 roku Bilateralny Rezerwat Biosfery „Karkonosze/Krkonoše", którego tylko część polska[7] należy do *Euroregionu „Nysa"*. Ciekawym doświadczeniem tego Rezerwatu jest powołanie w grudniu 1996 roku Organu Bilateralnego - pierwszej takiej struktury organizacyjnej w transgranicznych rezerwatach na granicach Polski,
- w *Euroregionie „Tatry"* - utworzony w listopadzie 1992 roku Międzynarodowy Rezerwat Biosfery „Tatry", którego główną część stanowią polski i słowacki Tatrzański Park Narodowy. Doświadczenia zdobyte przy tworzeniu i funkcjonowaniu tego transgranicznego Rezerwatu stanowią obecnie ważną część doświadczeń współpracy euroregionalnej także dla innych parków narodowych strony polskiej *Euroregionu „Tatry"*, tj. Pienińskiego, Babiogórskiego i Gorczańskiego,

[7] pokrywająca się obszarowo z Karkonoskim Parkiem Narodowym. Planowana do utworzenia strefa tranzytowa istotnie powiększy obszar polskiej części Rezerwatu.

- w *Euroregionie „Karpackim"* - powołany w lutym 1993 roku Międzynarodowy Rezerwat Biosfery „Karpaty Wschodnie". Tworzą go Bieszczadzki Park Narodowy oraz dwa parki krajobrazowe: Ciśniańsko - Wetliński i Doliny Sanu; na terenie Euroregionu leży też część Magurskiego Parku Narodowego.

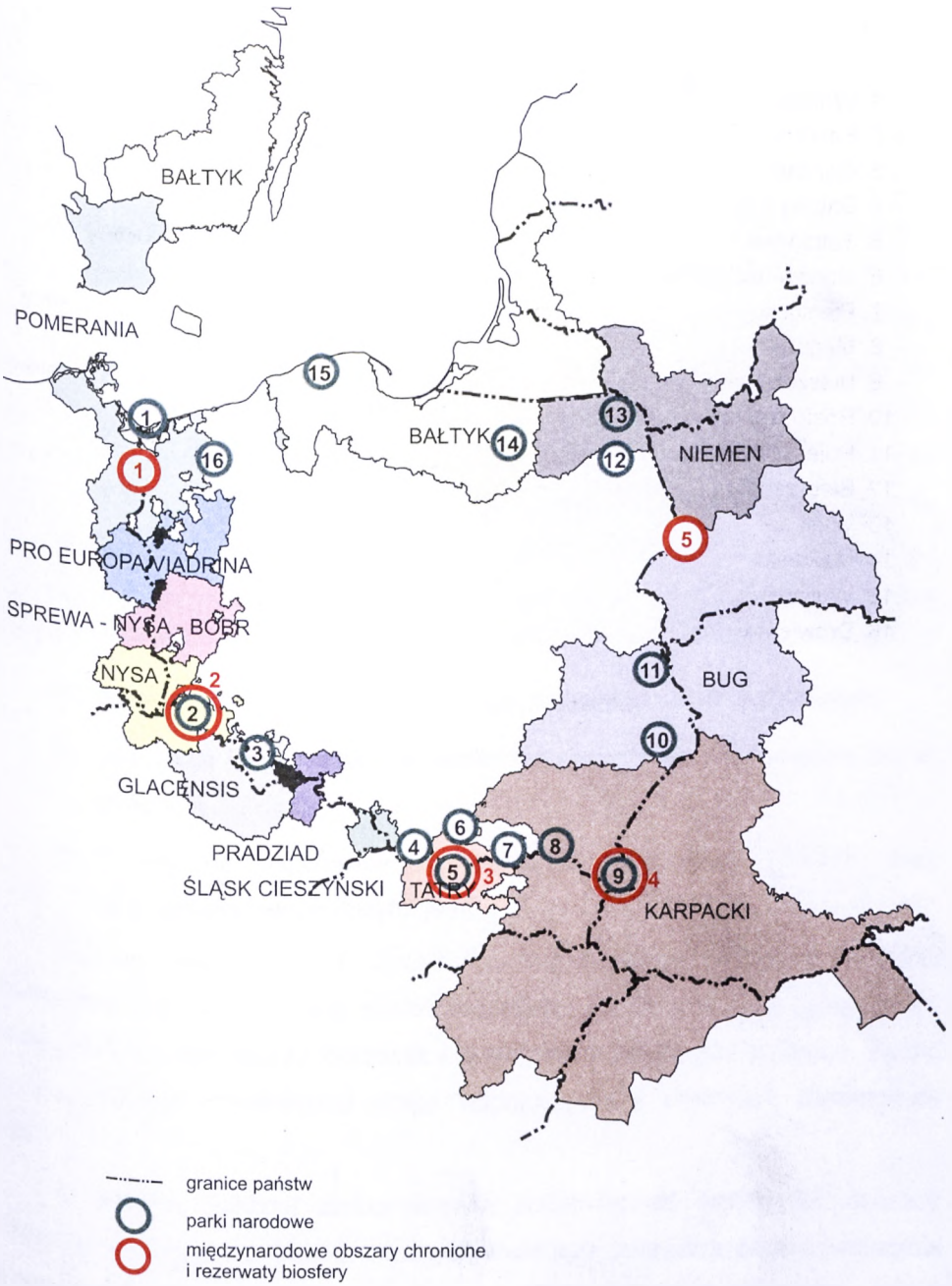
Ciekawy obszar do współdziałania transgranicznego i zdobywania doświadczeń w ochronie obszarów cennych przyrodniczo tworzą także :

- w *Euroregionie „Pomerania"* - Bilateralny Obszar Chroniony Doliny Dolnej Odry, Woliński Park Narodowy i Drawieński Park Narodowy,
- w *Euroregionie „Glacensis"* - Park Narodowy Gór Stołowych,
- w *Euroregionie „Bug"* - Roztoczański i Poleski Park Narodowy; po stronie białoruskiej Euroregionu - Państwowy Park Narodowy „Puszcza Białowieska" oraz część utworzonego w 1992 roku Transgranicznego Stanowiska Dziedzictwa Ludzkości,
- w *Euroregionie „Niemen"* - Wigierski Park Narodowy; Euroregion jest częścią tworzonego od kilku lat transgranicznego regionu „Zielone Płuca Europy" w oparciu o polski program „Zielone Płuca Polski",
- w Euroregionie *„Bałtyk"* - Słowiński Park Narodowy.

Tworzenie ***specjalnych programów sanacji ekologicznej obszarów o zagrożonym środowisku*** - to kolejny przykład współdziałania i doświadczeń zdobytych w czasie funkcjonowania euroregionów na granicach Polski. Najbardziej spektakularnym przykładem takich doświadczeń jest Program „Czarny Trójkąt", obejmujący obszary przygraniczne Czech, Polski i Niemiec. Wyjątkowo trudna sytuacja ekologiczna tego obszaru, którego częścią jest *Euroregion „Nysa"* i którego centrum stanowi Worek Żytawski (Turoszowski), wynika z nałożenia się co najmniej dwóch niekorzystnych czynników:

- największej w Europie koncentracji źródeł emisji związków siarki i pyłów,
- koncentracji trajektorii mas powietrza i zanieczyszczeń napływających na ten obszar.

Rys. 8. Obszary o najwyższych wartościach przyrodniczych o charakterze transgranicznym i w polskich częściach euroregionów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [Borys 1996, s.21; Międzynarodowa 1997, s.76]

Objaśnienia do rys. 8

Parki narodowe

1. Woliński
2. Karkonoski
3. Gór Stołowych
4. Babiogórski
5. Tatrzański
6. Gorczański
7. Pieniński
8. Magurski
9. Bieszczadzki
10. Roztoczański
11. Poleski
12. Biebrzański
13. Wigierski
14. Mazurski
15. Woliński
16. Drawieński

Międzynarodowe obszary chronione i rezerwaty biosfery

1. Bilateralny Obszar Chroniony Doliny Odry
2. Bilateralny Rezerwat Biosfery Karkonosze/Krkonoše
3. Bilateralny Rezerwat Biosfery „Tatry"
4. Międzynarodowy Rezerwat Biosfery „Karpaty Wschodnie"
5. Transgraniczne Stanowisko Światowego Dziedzictwa Ludzkości

Przez środek obszaru „Czarnego Trójkąta" przechodzi pas pokładów węgla brunatnego, rozciągający się od Dolnego Śląska w Polsce poprzez Południową Saksonię w Niemczech i Północne Czechy. Ze względu na ponadgraniczny charakter zagrożeń na obszarze tym szczególnie intensywnie rozwijają się różne formy współpracy transgranicznej.

Początkiem tworzenia podstaw instytucjonalnych współpracy transgranicznej było utworzenie *Grupy Roboczej*, której podstawowym zadaniem było przygotowanie ponadgranicznego planu działania dla ochrony środowiska oraz wypracowanie propozycji działań priorytetowych. Jako czwarty partner do Grupy Roboczej dołączyła *Komisja Europejska*, zapewniając wsparcie finansowe planowanych wspólnych działań poprzez *Program Regionalny PHARE.* Tak powstał ***Program „Czarny Trójkąt"***. Umożliwiło to dalsze wzmocnienie instytucjonalne współpracy poprzez utworzenie *Komitetu Zarządzającego*, któremu przewodniczy koordynator z ramienia Unii Europejskiej. Komitet ten wraz z Grupą Roboczą :

- ❒ podejmuje inicjatywy i wypracowuje propozycje wspólnych działań,
- ❒ rozwija je i przekształca w konkretne projekty do finansowania przez program,
- ❒ koordynuje współpracę regionalną z programem PHARE oraz międzynarodowymi instytucjami,

Komitet kieruje pracą *Jednostki Koordynującej Program (Project Coordination Unit -PCU),* której sekretariat mieści się w Usti nad Łabą. Skład osobowy Sekretariatu tworzy kierownik i 3 ekspertów krajowych z Czech, Polski i Niemiec. Komitet i Sekretariat ściśle współpracuje z organami *Euroregionu „Nysa"*.

O nowym, bardziej zintegrowanym podejściu do problemów ochrony środowiska na obszarach transgranicznych, świadczą ***pierwsze próby tworzenia euroregionalnych programów ekorozwoju.*** Niewątpliwie prekursorem takich działań jest *Euroregion „Sprewa-Nysa-Bóbr"*, gdzie rozpoczęto fazę wstępną programu pilotażowego *„Ekorozwój w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr.* Jego główny cel to zrównoważony rozwój Euroregionu pod względem ekonomicznym,

społecznym i kulturalnym ściśle związany z racjonalnym wykorzystaniem i zachowaniem szczególnie cennych walorów środowiska naturalnego oraz ich odtworzeniem tam, gdzie została naruszona równowaga ekologiczna. Dobre warunki wyjściowe dla tworzenia takiego programu ma także *Euroregion „Nysa"*, w którym strona polska (woj. jeleniogórskie) ma przygotowaną już regionalną Agendę 21. Jej strukturę tworzą:

- działające od 1991 roku przy Sejmiku Samorządowym ***międzysektorowe regionalne lobby społeczne na rzecz ekorozwoju*** jako unikalna w skali kraju koalicja radnych, liderów lokalnych i regionalnych oraz organizacji pozarządowych występujące pod nazwą Forum Społeczne „Ekorozwój dla gmin" (potocznie nazywane Ekoforum),
- *informacja o zasobach przyrodniczych województwa jeleniogórskie* - i w tej dziedzinie w porównaniu z innymi województwami sytuacja przedstawia się bardzo korzystnie. Na 40 gmin 33 mają już inwentaryzację przyrodniczą i wszystko wskazuje na to, że proces ten będzie zakończony w tym wieku, tzn. w 1999 roku,
- *regionalny program ekorozwoju* składający się z trzech strategicznych dokumentów:
  - uchwalonego w lutym 1996 roku „*Studium zagospodarowania przestrzennego województwa jeleniogórskiego*" - formującego zasady ładu przestrzennego w regionie,
  - uchwalonej w czerwcu 1996 roku „*Polityki ekologicznej województwa jeleniogórskiego*" - formułującej zasady, cele, zadania i narzędzia realizacji ładu ekologicznego w regionie,
  - uchwalonej w styczniu 1997 roku „*Strategii rozwoju gospodarczego województwa jeleniogórskiego*".

Zdobywanie funduszy na inwestycje związane z ochroną środowiska na terenach przygranicznych - to kolejny zbiór bogatych doświadczeń euroregionów. Dotyczą one wielu dziedzin działań ochronnych ze szczególnym wyeksponowaniem przedsięwzięć związanych z gospodarką wodno-ściekową:

Szczegółowe listy tych przedsięwzięć wymienione są w rozdziale 3 przy charakterystyce poszczególnych euroregionów.

W okresie ostatnich sześciu lat także polska statystyka publiczna poprzez regionalne urzędy statystyczne podjęła szereg inicjatyw, których celem jest tworzenie i taki ***rozwój statystyki transgranicznej,*** aby gwarantowała ona szerokie i rzetelne zaspokajanie potrzeb informacyjnych struktur współpracy ponadgranicznej, samorządów lokalnych i jednostek gospodarczych.

Dotychczasowy dorobek statystyki transgranicznej i współpracy organów statystyki polskiej sprowadza się przede wszystkim do:

- *szybkiego rozwoju bilateralnych kontaktów między polskimi i regionalnymi urzędami statystycznymi najbliższego sąsiedztwa.* W strukturach organizacyjnych jeleniogórskiego, szczecińskiego i zielonogórskiego urzędu statystycznego wyodrębniono specjalne komórki zajmujące się statystyką transgraniczną,
- uruchomienia pod patronatem Urzędu Statystycznego Wspólnot Europejskich „EUROSTAT" *Statystycznego Projektu PL-53* "Statystyka regionalna - Euroregiony". Utworzono listę konkretnych i realizowanych już akcji, tworzących strukturę Programu,
- *organizacji wspólnych konferencji i seminariów*; w okresie ostatnich sześciu lat zorganizowano m.in.: spotkanie przedstawicieli urzędów statystycznych Północnych Czech, Saksonii i województwa jeleniogórskiego, które odbyło się w listopadzie 1991 roku w Oybin, konferencję nt. "*Metodyczne i praktyczne problemy statystyki na obszarach euroregionów*", która odbyła się w Jeleniej Górze w lutym 1994 roku, spotkanie statystyków w kwietniu 1994 roku w Libercu, na którym podsumowano dotychczasowy dorobek i doświadczenia współpracy urzędów statystycznych w Euroregionie „Nysa", spotkanie nt. „*Regionalnej Statystyki Transgranicznej*" zorganizowane w Jachrance w listopadzie 1995 roku oraz międzynarodową sesją metodyczną „*Statystyka euroregionów na przykładzie współpracy polsko- czesko- niemieckiej*", która odbyła się w Dreźnie na przełomie lutego i marca 1996 roku,

- *wydawania wspólnych, ujednoliconych publikacji* o charakterze statystyczno-opisowym oraz wymiana (na zasadach wzajemności) publikacji i opracowań statystycznych, umożliwiających wstępną identyfikację zakresu dostępnych danych statystycznych i ich wzajemna porównywalność. Dotychczas wydano m.in. publikacje: „Euroregion Neisse-Nisa-Nysa podstawowe informacje" (GUS- WUS, Warszawa 1994), opracowana w 2 wersjach - trójjęzycznej (polsko-czesko-niemieckiej) i dwujęzycznej (polsko-angielskiej), „Metodyczne i praktyczne problemy statystyki euroregionów", „Euroregion Bug w liczbach" (1995) i „Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr w liczbach" (1996); w ramach cyklu wydawniczego „Miasta Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa" trzy publikacje: „Jelenia Góra - Görlitz - Liberec" (1995), „Bogatynia - Zittau - Hrádek n.N." (1997) i „Zgorzelec - Bautzen - Jablonec n.N." (1998) oraz publikacje urzędów statystycznych w Lublinie i Szczecinie: „Miasta w Euroregionie BUG" (1997) i „Miasta w Euroregionie Pomerania" (1998), publikacje: „Współpraca transgraniczna w Polsce - efekty i możliwości współpracy strony polskiej na przykładzie Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa" (1996), „Euroregion Pomerania" (1996) i „Euroregion Pro Europa Viadrina" (1997). Uwieńczeniem tych prac są dwie publikacje wydane w latach 1997-1998: „Panorama Euroregionów" (1997) i wydany w 4 edycjach językowych „Rocznik Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa" (1998). Wymienione publikacje oparte są na danych statystycznych, których zakres jest obecnie nadal wyraźnie ograniczony. Wynika to z problemów związanych z różnicami w statystycznej metodologii ujmowania różnych zjawisk w poszczególnych częściach obszaru transgranicznego.

W najbliższych latach istotne znaczenie dla dalszego rozwoju współpracy euroregionalnej na granicach Polski będzie miała promocja doświadczeń euroregionów o najbardziej ustabilizowanych strukturach i konkretnych osiągnięciach. O powodzeniu współpracy ponadgranicznej decydują ostatecznie jej wymierne korzyści dla społeczności lokalnych regionów granicznych, wynikające z tej współpracy. O efektach współpracy transgranicznej decydują możliwości stron współpracujących, a także istotność barier, na jakie napotyka

współdziałanie z udziałem polskich uczestników. Nadal możliwości aktywnego uczestniczenia w kooperacji ponadgranicznej są zróżnicowane na poszczególnych granicach Polski.

Wśród występujących przeszkód o charakterze uniwersalnym, utrudniającym, choć w coraz mniejszym stopniu, współpracę należy wymienić przede wszystkim (por. [Borys 1996,s. 94-95; Skrzydło 1996,s. 4]):

- ***bariery natury prawnej*** w tym:
  - nieprecyzyjne uprawnienia władz regionalnych do prowadzenia współpracy zagranicznej,
  - niedostateczne uregulowania w zakresie uprawnień do podejmowania przez działań w ramach międzynarodowego obrotu publiczno-prawnego,
  - odmienność krajowych struktur podziału administracyjnego;
- ***bariery natury ekonomicznej*** w tym:
  - asymetrię potencjałów gospodarczych i możliwości finansowych stron; asymetria ta jest widoczna na granicy zachodniej i wschodniej,
  - dysproporcje w dostępie do środków pomocowych, w odniesieniu zwłaszcza do funduszy i programów regionalnych Unii Europejskiej;
- ***bariery natury społecznej*** w tym:
  - zróżnicowaną, nie zawsze korzystną percepcję współpracy transgranicznej w środowiskach lokalnych, wynikająca często z nadmiernych oczekiwań,
  - barierę językową na pograniczu zachodnim;
- ***bariery natury organizacyjnej*** przejawiające się na ogół w braku doświadczeń w zakresie instytucjonalizacji współpracy.

2.5. Podstawowe dane o euroregionach

Współpraca euroregionalna jest jedną z form współpracy transgranicznej. Polska może się już poszczycić znaczącym dorobkiem w tej sferze. W stosunkowo krótkim okresie czasu na wszystkich granicach powstało i prowadzi działalność 12 euroregionów. Współpraca w tej formie jest prowadzona ze wszystkimi krajami graniczącymi z Polską. Nie tylko zresztą z krajami bezpośrednio sąsiadującymi, bo również z Węgrami i Rumunią (w ramach *Euroregionu „Karpackiego"*), ze Szwecją (w ramach *Euroregionu „Pomerania"* i *Euroregionu „Bałtyk"*) oraz z Łotwą i Danią (w ramach *Euroregionu „Bałtyk"*). Na granicach Polski nie ma już niemalże miejsca na nowe euroregiony.

Najstarszym euroregionem jest polsko-czesko-niemiecki *Euroregion „Nysa"*. Powstał on w grudniu 1991 roku. Natomiast aktualnie najmłodszym jest polsko-czeski *Euroregion „Śląsk Cieszyński"*, który powstał w kwietniu 1998 roku.

Wykaz wszystkich euroregionów uporządkowanych chronologicznie według daty ich powstania przedstawiono w tabl. 6. Za datę powstania przyjęto datę podpisania porozumienia lub umowy o utworzeniu euroregionu.

Tabl. 6. Chronologia tworzenia euroregionów

Lp.	Nazwa euroregionu	Data utworzenia		
1.	„Nysa"	21	grudnia	1991 r.
2.	„Karpacki"	14	lutego	1993 r.
3.	„Sprewa-Nysa-Bóbr"	21	września	1993 r.
4.	„Pro Europa Viadrina"	21	grudnia	1993 r.
5.	„Tatry"	26	sierpnia	1994 r.
6.	„Bug"	29	września	1995 r.
7.	„Pomerania"	15	grudnia	1995 r.
8.	„Glacensis"	5	grudnia	1996 r.
9.	„Niemen"	6	czerwca	1997 r.
10.	„Pradziad"	2	lipca	1997 r.
11.	„Bałtyk"	22	lutego	1998 r.
12.	„Śląsk Cieszyński"	22	kwietnia	1998 r.

Podstawowe informacje o euroregionach, dotyczące ich powierzchni i liczby ludności przedstawiono w tabl. 7. Mimo usilnych starań nie udało się ustalić powierzchni i liczby ludności w białoruskiej części *Euroregionu „Bug"* i wielkości powierzchni w łotewskiej części *Euroregionu „Bałtyk"*.

Łączny obszar Polski objęty współpracą euroregionalną wynosi 120241 km^2, co stanowi ponad 38% całego terytorium kraju. Największa - pod względem powierzchni - część terytorium Polski należy do *Euroregionu „Bałtyk"*, a najmniejsza do *Euroregionu „Śląsk Cieszyński"*. Na granicy wschodniej i północnej funkcjonują euroregiony wyraźnie większe pod względem powierzchni niż na pozostałych granicach. Wynika to przede wszystkim stąd, że zarówno w przypadku *Euroregionu „Karpackiego"* jak i *Euroregionu „Bug"* sygnatariuszami porozumienia euroregionalnego byli wojewodowie, co oznaczało włączenie do współpracy obszarów całych województw. W podobny sposób powstał *Euroregion „Bałtyk"*. Natomiast na granicy zachodniej i południowej porozumienia były sygnowane przez stowarzyszenia i związki komunalne (samorządowe), co oznaczało przystępowanie do euroregionów poszczególnych gmin [por. 2.2].

Na obszarach współpracy euroregionalnej mieszka prawie co trzeci Polak. W ciągu niecałych 7 lat Polska dokonała ogromnego postępu w zakresie rozwijania euroregionalnej formy współpracy transgranicznej. Coraz bardziej widoczne są zarówno materialne jak i niematerialne efekty tej współpracy.

Generalnie można stwierdzić, że szereg wskaźników statystycznych na tych obszarach Polski, które podjęły współpracę euroregionalną, prezentuje się gorzej niż średnia krajowa. Z pewnością w znacznym stopniu było to spowodowane peryferyjnością położenia tych obszarów, co dodatkowo pogłębiały utrudnienia graniczne. Po zmianach, jakie zaczęły następować po 1989 roku, regiony te dojrzały swoją szansę rozwoju we współpracy z sąsiadami. To zapewne w jakimś stopniu zdecydowało o szybkim przeszczepieniu idei euroregionalizacji na grunt polski i o bardzo szybkich postępach w tym zakresie.

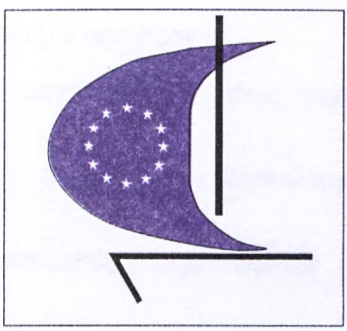
Tabl. 7. Podstawowe dane o euroregionach

Lp.	Euroregiony a - powierzchnia b - ludność		Ogółem	Strony				
				polska	niemiecka	czeska	słowacka	węgierska
	O G Ó Ł E M	a	394524[a/]	120241	22170	13059	17031	28639
		b	34493857[c/]	11999635	2282975	1712515	1334578	2609114
1.	„Pomerania"	a	30995	8678	11317	-	-	-
		b	2959261	1007947	839583	-	-	-
2.	„Pro Europa Viadrina"	a	11686	7169	4517	-	-	-
		b	909891	462068	447823	-	-	-
3.	„Sprewa-Nysa -Bóbr"	a	9656	7844	1812	-	-	-
		b	906486	630704	275782	-	-	-
4.	„Nysa"	a	12040	3971	4524	3545	-	-
		b	1747586	544460	719787	483339	-	-
5.	„Glacensis"	a	8351	1902	-	6449	-	-
		b	939959	198783	-	741176	-	-
6.	„Pradziad"	a	3990	1525	-	2465	-	-
		b	338522	210522	-	128000	-	-
7.	„Śląsk Cieszyński"	a	1400	800	-	600	-	-
		b	630000	270000	-	360000	-	-
8.	„Tatry"	a	8553	1981	-	-	6572	-
		b	498241	274840	-	-	223401	-
9.	„Karpacki"	a	141485	18683	-	-	10459	28639
		b	14794858	2370654	-	-	1111177	2609114
10.	„Bug"	a	44064	23921	-	-	-	-
		b	3445500	2377500	-	-	-	-
11.	„Niemen"	a	45579	10490	-	-	-	-
		b	2087945	488549	-	-	-	-
12.	„Bałtyk"	a	76725	33277	-	-	-	-
		b	5235608	3163608	-	-	-	-

[a/] Bez powierzchni białoruskiej części *Euroregionu „Bug"* i łotewskiej części *Euroregionu „Bałtyk"*. [b/] Bez powierzchni białoruskiej części *Euroregionu „Bug"*. [c/] Bez liczby ludności białoruskiej części *Euroregionu „Bug"*.

Strony								Lp.
rumuńska	ukraińska	białoruska	litewska	rosyjska	łotewska	duńska	szwedzka	
27104	76743	25200[b/]	15639	15100	•	598	33000	
2274013	7497900	1198500[c/]	816896	930000	100000	46000	1691731	
-	-	-	-	-	-	-	11000	1.
-	-	-	-	-	-	-	1111731	
-	-	-	-	-	-	-	-	2.
-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	3.
-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	4.
-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	5.
-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	6.
-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	7.
-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	8.
-	-	-	-	-	-	-	-	
27104	56600	-	-	-	-	-	-	9.
2274013	6429900	-	-	-	-	-	-	
-	20143	•	-	-	-	-	-	10.
-	1068000	•	-	-	-	-	-	
-	-	25200	9889	-	-	-	-	11.
-	-	1198500	400896	-	-	-	-	
-	-	-	5750	15100	•	598	22000	12.
-	-	-	416000	930000	100000	46000	580000	

3. Obszary współpracy euroregionalnej na polskich granicach

Euroregion
POMERANIA

3.1. Euroregion „Pomerania"

Idea powołania tego Euroregionu pojawiła się na początku 1992 roku jako odpowiedź na wysuniętą w 1991 roku przez stronę niemiecką koncepcję tzw. ***Regionu Odry***, określaną później jako ***Plan Stolpego***. Alternatywna propozycja strony polskiej sformułowana została wiosną 1992 roku przez Urząd Wojewódzki w Szczecinie i uściślona w uchwale Sejmiku Samorządowego Gmin Województwa Szczecińskiego z września tego samego roku. W latach 1992-1995 prowadzone były rozmowy dwustronne z udziałem gmin polskich i niemieckich oraz czterostronne z udziałem przedstawicieli gmin szwedzkich i duńskich w charakterze obserwatorów. Strona szwedzka i duńska nie przedstawiała jednak bliżej sprecyzowanych interesów i celów poza związanymi z rybołówstwem i turystyką oraz składała jedynie ogólne deklaracje chęci przystąpienia do euroregionu po kilkuletniej obserwacji praktyki funkcjonowania tego obszaru współpracy transgranicznej. Trwające rozmowy przedłużały się z powodu braku uzgodnień proceduralnych, statutowych i merytorycznych. Różnice zdań dotyczyły zwłaszcza **struktury** przyszłego euroregionu (por. [Metodyczne 1994, s. 24; Persz 1995]).

Strona niemiecka proponowała układ bilateralny z udziałem:

- gmin województwa szczecińskiego reprezentowanych przez sejmik samorządowy,
- miast i powiatów części Brandenburgii i Meklemburgii, zrzeszonych w Związku Miast i Powiatów.

Strona polska proponowała układ czterostronny, czyli wejście do Euroregionu:

- ***ze strony polskiej*** - polskich samorządów i społeczności lokalnych Pomorza Zachodniego utożsamianego z województwem szczecińskim, obejmującym 54 gminy,
- ***ze strony niemieckiej*** - północno-wschodniej części Meklemburgii-Przedpomorza i północno-wschodniej części Brandenburgii,

- ***ze strony duńskiej*** - wyspy Bornholm i wschodniej Zelandii,
- ***ze strony szwedzkiej*** - południowej Skanii.

Ideę czterostronnego euroregionu strona polska przedstawiła na Konferencji Krajów Nadbałtyckich, zorganizowanej na Bornholmie na przełomie listopada i grudnia 1992 roku. Proponowany przez stronę polską kształt euroregionu miał charakter kompleksowy, zgodny z logiką układów gospodarczych, przestrzennych, komunikacyjnych oraz ekologicznych. Łączna powierzchnia wyniosłaby około 22 tys. km^2 z ponad 2 milionami ludności [Persz 1995].

Toczącym się rozmowom towarzyszył proces powstawania pierwszych struktur euroregionalnych. W czerwcu 1992 roku powstał w Niemczech **Kommunalgemeinschaft *„Pomerania" e.V.*** z siedzibą w Pasewalk, grupujący 10 powiatów i 3 miasta Meklemburgii-Przedpomorza i Brandenburgii. Miał on w swej strukturze 10 grup roboczych do spraw współpracy transgranicznej w poszczególnych dziedzinach. W ten sposób powstała po stronie niemieckiej infrastruktura instytucjonalna o charakterze komunalnym zdolna do zawarcia ze stroną polską stosownego porozumienia transgranicznego.

Na przełomie roku 1992 i 1993 podobna inicjatywa miała miejsce po stronie polskiej. Sejmik województwa szczecińskiego opracował koncepcję współpracy w ramach przyszłego *Euroregionu „Pomerania"* oraz przygotował projekt statutu związku celowego gmin, który miałby stanowić polski podmiot tej współpracy. Projekt statutu ***Komunalnego Związku Celowego Gmin Pomorza Zachodniego „Pomerania"*** został zaopiniowany pozytywnie wiosną 1993 roku przez Urząd Rady Ministrów. Członkami-założycielami jest część gmin województwa szczecińskiego.

Mimo deklaracji strony polskiej i niemieckiej o konieczności powołania czterostronnego *Euroregionu „Pomerania"*, w dniu 11 lutego 1994 roku w Szczecinie podpisane zostało 2-stronne ***Porozumienie o ponadgranicznej współpracy*** między:

- Komunalnym Związkiem Celowym Gmin Pomorza Zachodniego „Pomerania",

- Kommunalgemeinschaft „Pomerania" e.V.

W art. 15 Porozumienia stwierdzono, że „(...) dążeniem Stron jest włączanie do współpracy innych partnerów, w szczególności z Danii i Szwecji celem utworzenia dobrowolnej inicjatywy współpracy ponadgranicznej p.n. „*Euroregion Pomerania*" [Skrzydło 1994, s. 1].

Podpisanie ***Umowy o utworzeniu Euroregionu „Pomerania" pomiędzy Komunalnym Związkiem Celowym Gmin Pomorza Zachodniego „Pomerania", niemieckim* Kommunalgemeinschaft *„Pomerania" e.V. oraz Miastem Szczecin*** nastąpiło 15 grudnia 1995 roku na Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie. Wcześniej rozstrzygnięto problem udziału miasta Szczecin w strukturze euroregionalnej. Szczecin, nie wchodząc w skład Komunalnego Związku Celowego Gmin Pomorza Zachodniego „Pomerania", zawarł z tym Związkiem porozumienie o wspólnym działaniu na rzecz utworzenia euroregionu. Zgodnie z porozumieniem miasto Szczecin ma połowę polskich głosów w Radzie Euroregionu i 25% wszystkich głosów w strukturach euroregionalnych[1].

W preambule Umowy zawarto klauzulę „otwartości" dla przystąpienia w przyszłości do Euroregionu gmin szwedzkich i duńskich, bądź związków tych gmin. Z klauzuli tej skorzystał szwedzki **Kommunförbundet Skåne**, który przystąpił do Euroregionu z dniem **28 lutego 1998 roku**. Związek zrzesza 33 gminy.

Przystąpienie strony szwedzkiej spowodowało zmiany w liczebności członków wchodzących w skład poszczególnych organów Euroregionu. Zmieniono także jego logo.

Strukturę organizacyjną Euroregionu przedstawia rys. 9.

Umowa o utworzeniu Euroregionu umożliwia rządom stron-państw (landów) wchodzących w jego skład delegowanie obserwatorów prac realizowanych w ramach Euroregionu.

[1] Po przystąpieniu strony szwedzkiej do Euroregionu udział ten spadł do 1/6.

Rys. 9. Schemat organizacyjny Euroregionu "Pomerania"

Źródło: [Materiały 1998a]

Zgodnie z umową o utworzeniu Euroregionu celem współpracy w *Euroregionie „Pomerania"* jest podejmowanie wspólnych działań dla równomiernego i zrównoważonego rozwoju regionu oraz zbliżenia jego mieszkańców i instytucji po obu stronach granicy. Cel ten ma być realizowany w szczególności poprzez:

- podnoszenie poziomu życia obywateli mieszkających w regionie, w szczególności poprzez wspólne wspieranie inwestycji i programów gospodarczych, szkoleń zawodowych i programów zmierzających do likwidacji bezrobocia,
- popieranie idei jedności europejskiej i międzynarodowego zrozumienia,
- współpracę i wymianę grup zawodowych, naukowych, kulturalnych, środowisk młodzieżowych, a w szczególności tych jej form, które sprzyjają wzajemnemu lepszemu poznaniu społeczności zamieszkujących regiony graniczne,
- utrzymanie oraz poprawę stanu środowiska naturalnego, poprawę gospodarki rolnej i leśnej,
- budowanie oraz dostosowanie infrastruktury do potrzeb ruchu granicznego i regionalnego,
- rozwój współpracy gospodarczej, wymiany know-how i transferu technologii,
- budowę kompleksowego systemu informacji, w celu wymiany danych w Euroregionie,
- rozwój skoordynowanego transgranicznego planowania przestrzennego,
- współpracę w zakresie likwidacji pożarów i klęsk żywiołowych oraz w sytuacjach awaryjnych,
- wspieranie rozwiązywania problemów przejść granicznych.

Euroregion „Pomerania" obejmuje po stronie polskiej 45 gmin z terenu trzech województw:

- 42 gminy z województwa szczecińskiego (w tym również miasto Szczecin),
- 2 gminy z województwa koszalińskiego,

- 1 gminę z województwa gorzowskiego.

Po stronie niemieckiej w skład Euroregionu wchodzi 6 powiatów i 2 miasta wydzielone z dwóch landów:

- 2 miasta wydzielone i 4 powiaty z landu Meklemburgia-Przedpomorze,
- 2 powiaty z landu Brandenburgia.

Po stronie szwedzkiej w skład Euroregionu wchodzą 33 gminy.

Obszar Euroregionu przedstawia mapa 3.

Polska część *Euroregionu „Pomerania"* to ważny obszar rolniczo-leśny, ale podstawy gospodarcze regionu tworzy przemysł, handel i transport. Prawie 75% powierzchni polskiej części Euroregionu zalicza się do Pobrzeża Szczecińskiego, a pozostała zlokalizowana jest na terenie sąsiednich krain geograficznych: Pobrzeżu Słowińskim, Pojezierzu Zachodniopomorskim i Pojezierzu Południowopomorskim. Pobrzeże Szczecińskie obejmuje Zalew Szczeciński i Kamieński, wyspy Uznam i Wolin oraz równiny i wzniesienia morenowe nad doliną Odry i Zalewem Szczecińskim. W skład regionu wchodzą również obszary puszcz: Wkrzańskiej, Goleniowskiej i Bukowej. Wzgórza morenowe w okolicy Szczecina sięgają 149 m n.p.m., a na wyspie Wolin 155 m n.p.m. Wielkie akweny wodne w głębi lądu to Zalew Szczeciński oraz jeziora Dąbie i Miedwie. Chronione zasoby przyrody to Woliński Park Narodowy (pierwszy polski park narodowy, który obejmuje pas wód morskich o szerokości jednej mili morskiej), liczne rezerwaty w tym Jezioro Świdwie (siedlisko unikatowych ptaków, zagrożonych wyginięciem) oraz parki krajobrazowe: Szczeciński, Cedyński i Dolnej Odry.

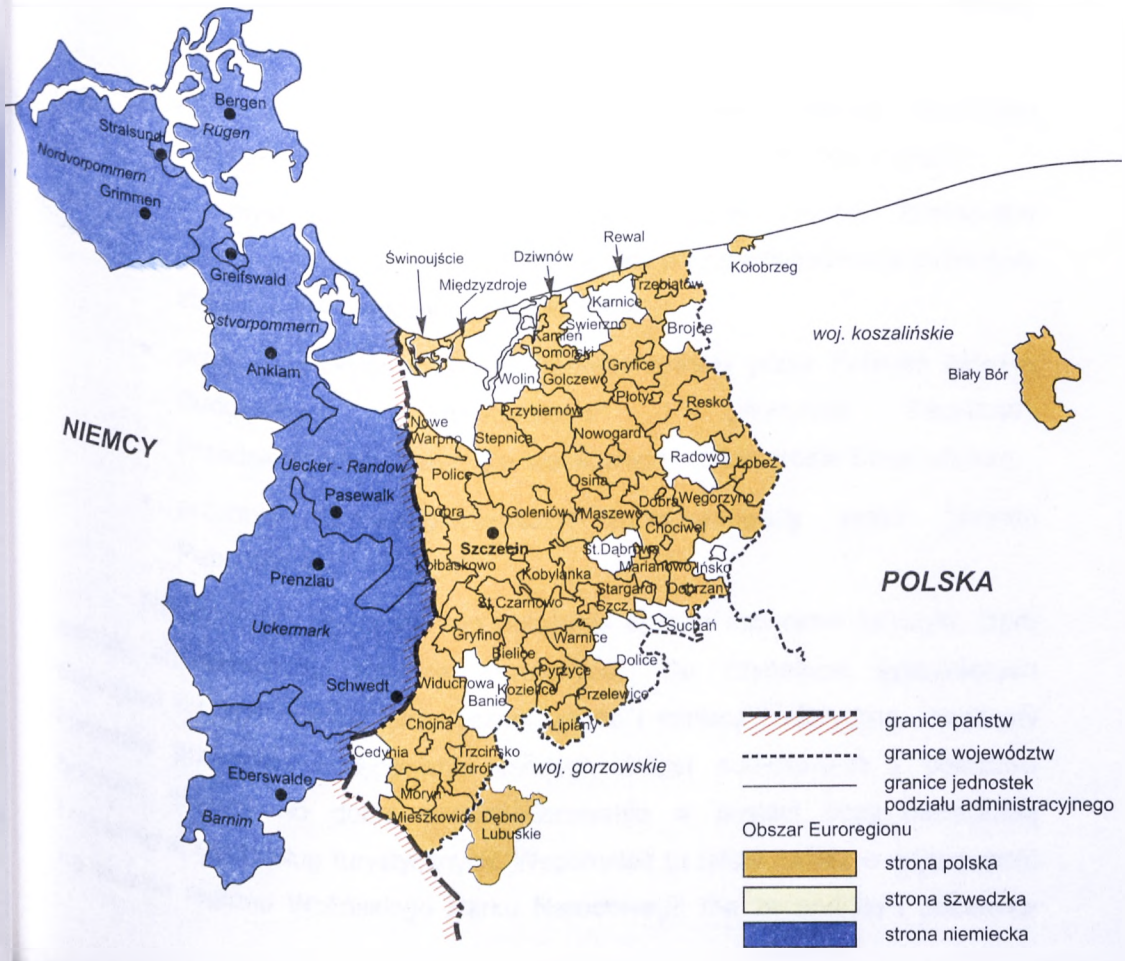
Obszar wchodzący w skład Euroregionu po stronie polskiej jest zasobny w kopaliny podstawowe i pospolite. Z grupy kopalin podstawowych występują tu udokumentowane złoża gazu ziemnego i ropy naftowej, rudy żelaza, wapienie, margle i kreda jeziorna, wody mineralne i geotermalne oraz torfy.

Ważną rolę polskiej części Euroregionu odgrywa gospodarka morska. Składają się na nią porty morskie (Szczecin, Świnoujście, Kołobrzeg), przedsiębiorstwa żeglugowe, stocznie produkcyjne i remontowe (Stocznia Szczecińska – piąta na świecie i pierwsza w Europie pod względem wielkości

EUROREGION POMERANIA
Mapa 3

MORZE BAŁTYCKIE

produkcji, Gryfia, Parnica oraz Morska Stocznia Remontowa w Świnoujściu), przedsiębiorstwa rybołówstwa dalekomorskiego i bałtyckiego (Odra, Gryf, Transocean), liczne firmy składające się na zaplecze usługowe portów.

Porty w Szczecinie i Świnoujściu są znaczącym centrum tranzytowym. Dominującymi ładunkami w obu portach jest węgiel, ruda żelaza, inne ładunki masowe oraz drobnica konwencjonalna. Korytarz transportowy Odry zapewnia dogodne i najkrótsze połączenia krajów skandynawskich poprzez Polskę z krajami Europy Południowej. Dobre warunki dla przewozu osób i ładunków zapewnia też rozwinięta sieć dróg kołowych i sieć kolejowa.

Wśród pozostałych rodzajów działalności gospodarczej dominuje przemysł, w tym przede wszystkim takie gałęzie jak:

- przemysł chemiczny, reprezentowany przez Zakłady Chemiczne „Police", Szczecińskie Zakłady Nawozów Fosforowych, Zakłady Chemiczne „Baltcolor" i „Wiskord",
- przemysł odzieżowy, reprezentowany przez Zakłady Przemysłu Odzieżowego „Dana", Zakłady Przemysłu Dziewiarskiego „Luxpol",
- przemysł spożywczy, reprezentowany przez Zakłady Drobiarskie „Drobimex-Heintz", Zakłady Mięsne „Agryf", przedsiębiorstwa przemysłu zbożowo-młynarskiego oraz cukrownie,
- przemysł elektromaszynowy, reprezentowany przez Fabrykę Maszyn Budowlanych „Bumar-Hydroma" i „Waryński Famabud", Przedsiębiorstwo Przemysłu Metalowego w Stargardzie Szczecińskim,
- przemysł drzewno-papierniczy, reprezentowany przez Skolwin Papiernia S.A.

Nadmorskie i przygraniczne położenie sprzyja rozwojowi turystyki, którą jednak charakteryzuje znaczna sezonowość. Do czynników sprzyjających rozwojowi turystyki należą także liczne zabytki i miejsca historyczne, rezerwaty i pomniki przyrody, występowanie cennych źródeł solankowych i pokładów borowin, stosunkowo dobre zagospodarowanie w postaci bazy noclegowej i rozwiniętej sieci usług turystycznych. Wspomnieć tu także należy o usytuowaniu na terenie regionu Wolińskiego Parku Narodowego (na zachodniej i północno-

zachodniej części wyspy Wolin, o powierzchni prawie 11 tys. ha, w tym 165,2 ha pod ścisłą ochroną) oraz parków krajobrazowych.

Niemiecka część Euroregionu stanowi 3% ogólnej powierzchni Niemiec i wchodzi w skład dwóch jednostek fizyczno-geograficznych: Północno-Meklemburskiego płata morenowego i Pradoliny Meklembursko-Przedpomorskiej. Charakteryzuje ją stosunkowo niewielka gęstość zaludnienia (74 mieszkańców na km^2). Ma dość dobrze rozbudowaną kolejową i drogową sieć komunikacyjną.

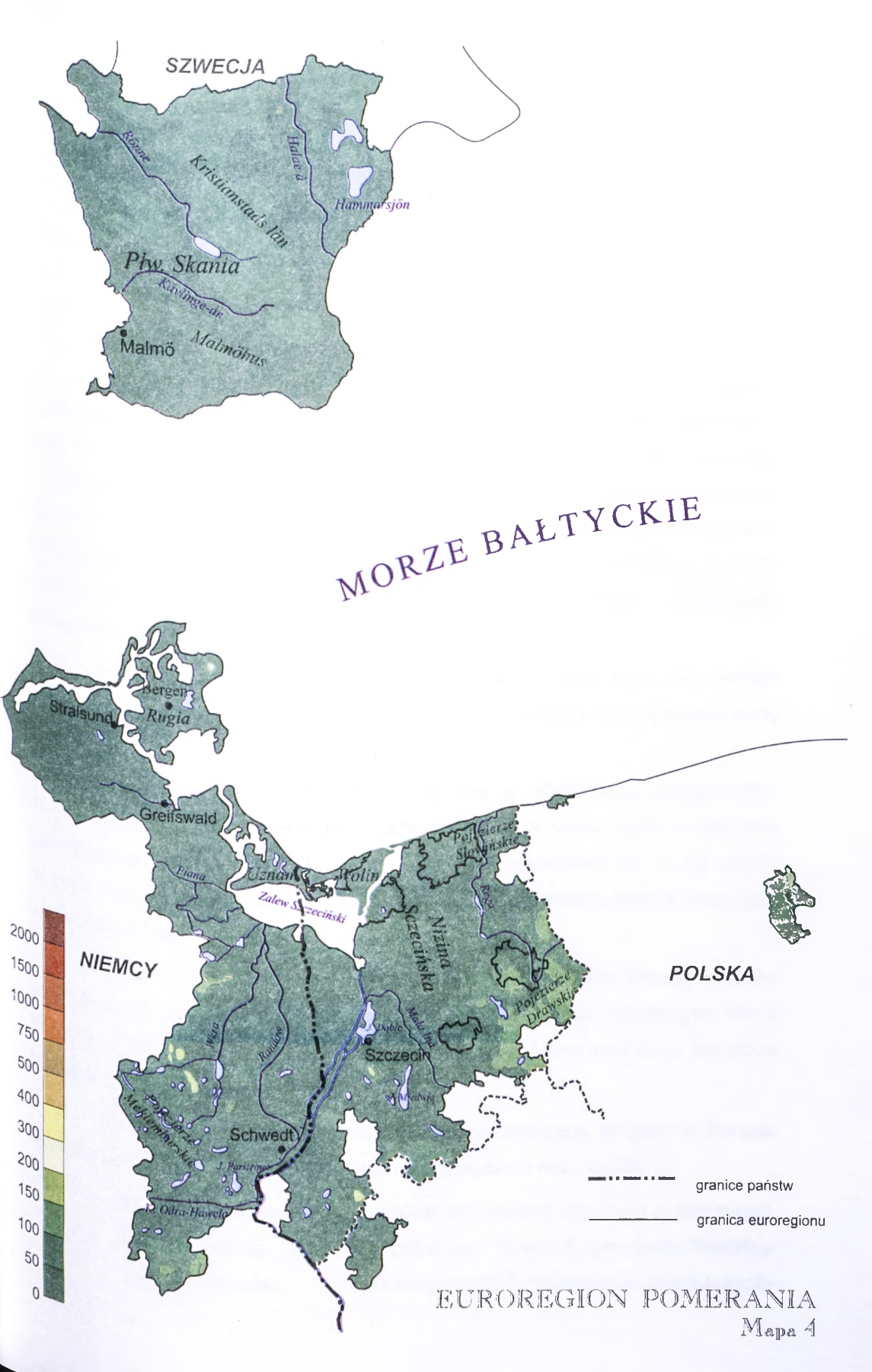
W krajobrazie niemieckiej części *Euroregionu „Pomerania"* dominują rozległe obszary leśne, łąki i pastwiska. Północna część sąsiaduje z Morzem Bałtyckim. Do obszaru wybrzeża niemieckiej części Euroregionu należy największa niemiecka wyspa Rugia (930 km^2 powierzchni) oraz część wyspy Uznam. Pobrzeże charakteryzuje się polodowcowym krajobrazem, a we wschodniej części dominują lasy i wrzosowiska. Ukształtowanie terenu oraz wolno płynące wody powierzchniowe powodują występowanie wysokiego poziomu wód gruntowych. Charakterystyczne dla tego terenu jest występowanie torfowisk. Wśród gleb przeważają piaski gliniaste i gleby z warstwami kamienia.

Obszar niemiecki Euroregionu jest stosunkowo słabo rozwinięty gospodarczo. Najważniejszymi dziedzinami gospodarki jest turystyka i rolnictwo, nastawione głównie na uprawę zbóż. Do liczących się gałęzi gospodarki regionu należy przemysł spożywczy, przetwórstwa drzewnego, metalowy, maszynowy, stoczniowy, przetwórstwo olejów mineralnych, a także budownictwo.

Krajobrazy w tej części Euroregionu należą do najpiękniejszych i najatrakcyjniejszych na terenie Niemiec. Ważnym czynnikiem, sprzyjającym rozwojowi turystyki na tym obszarze jest nie zniszczone środowisko naturalne. Ruch turystyczny koncentruje się na wyspie Rugii (obszar turystyczny Rugia-Hidensee) oraz wyspie Uznam i terenie Darß-Zingst (obszar turystyczny Przedpomorze). Znajduje się tu więcej niż połowa całej bazy noclegowej zlokalizowanej na terenie landu Meklemburgia-Przedpomorze.

Na niemieckim obszarze *Euroregionu „Pomerania"* znajdują się trzy parki narodowe o łącznej powierzchni 1821 km^2. Inne cenne obszary chronionej przyrody to:

- Rezerwat Biosfery Schorfheide-Chorin i Północno-Wschodniej Rugii,

EUROREGION POMERANIA

Mapa 4

- ujście rzeki Piany,
- lasy Kalsburga i Oldenburga,
- wrzosowiska ujścia rzeki Uecker,
- Dolina Dolnej Odry,
- obszar chroniony jeziora Werbelin.

Szwedzka część Euroregionu obejmuje 33 gminy Skanii. Jest to bardzo zróżnicowany region Szwecji, w którym wysoce zindustrializowane społeczności żyją w harmonii z tradycją i starą kulturą - ekspansywne miasta sąsiadują z idyllicznymi wsiami. O dziedzictwie kulturowym świadczy ponad dwieście wartych obejrzenia zamków i dworków. Region charakteryzuje się różnorodnością form krajobrazowych: długie piaszczyste plaże, lasy bukowe, rozległe niziny, a także wyżej położone obszary. Tworzy to doskonałe możliwości wypoczynku i spędzania czasu wolnego.

Skania ma dobre połączenia komunikacyjne z resztą kraju, jak również wiele międzynarodowych połączeń z Europą. W regionie tym znajdują się trzy porty lotnicze.

Gospodarka Skanii odgrywa ważną rolę w gospodarce całego kraju. Zaawansowana wiedza techniczna i technologiczna, a także kadry o wysokich kwalifikacjach to najważniejsze czynniki rozwoju gospodarczego w tej części Szwecji. Takie przedsiębiorstwa jak *Tetra Laval* czy *Gambro* to firmy o znaczącej pozycji w skali ogólnoświatowej.

W Lund znajduje się jeden z największych uniwersytetów Skandynawii. Są także inne ośrodki naukowe: wyższa uczelnia w Kristianstad, Uniwersytet World Maritime w Malmö, budowana nowa szkoła wyższa w Malmö oraz wiele ośrodków badawczo-rozwojowych.

Obszar *Euroregionu „Pomerania"* zajmuje znaczącą pozycję w Europie [Euroregion 1996, s. 48-49]. Główne walory o znaczeniu europejskim to:

- funkcje tranzytowe w europejskiej komunikacji drogowej w kierunkach wschód-zachód i północ-południe (Berlin-Angermünde-Prenzlau-Szczecin-Gdańsk, Hamburg-Rostock-Neubrandenburg-Szczecin-

Gdańsk, Stralsund-Griefswald-Pasewalk-Szczecin-Gdańsk, Szczecin-Skandynawia, Szczecin-Europa Południowa),

- funkcje tranzytowe w europejskiej komunikacji kolejowej (Skandynawia-Świnoujście-Szczecin-Poznań-Europa Południowa),
- funkcje tranzytowe w europejskiej komunikacji lotniczej (międzynarodowe lotnisko w Goleniowie),
- ważne gospodarczo porty bałtyckie (Szczecin, Police, Świnoujście, Stralsund, Saßnitz, Mukran).

Przestrzeń geograficzna i społeczno - gospodarcza Euroregionu wyróżnia się - na tle pozostałych obszarów Niemiec i Polski - istotnymi cechami specyficznymi [Euroregion 1996, s. 46-48]. Niemiecka część obszaru wchodząca w skład Euroregionu odróżnia się wyraźnie od sytuacji w Niemczech w następujących dziedzinach:

- niska gęstość zaludnienia,
- ubytek ludności wywołany spadkiem liczby urodzeń oraz znacznymi migracjami,
- duży udział ludności w wieku przedprodukcyjnym, udział ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym nieco niższy od przeciętnego,
- peryferyjne położenie pod względem geograficznym i gospodarczym,
- wysoki udział zatrudnienia w rolnictwie; wyższy udział gruntów ornych i leśnych,
- ponadprzeciętne bezrobocie,
- względnie małe miasta kształtujące strukturę ośrodków usługowych,
- dobrze rozwinięta baza turystyczna,
- względnie dobry stan środowiska naturalnego,
- relatywnie dobra sieć połączeń drogowych i kolejowych.

Polską część obszaru wchodzącą w skład Euroregionu można w stosunku do całego terytorium kraju scharakteryzować następująco:

- gęstość zaludnienia niższa niż przeciętna,
- przyrost naturalny wyższy od średniej krajowej,

- duży udział ludności w wieku przedprodukcyjnym, udział ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym nieco niższy od przeciętnego,
- peryferyjne położenie pod względem geograficznym, ale znaczące pod względem gospodarczym,
- udział zatrudnionych w rolnictwie poniżej średniej krajowej,
- bezrobocie na przeciętnym poziomie krajowym,
- strukturę ośrodków usługowych kształtują małe miasta, jedynie Szczecin ma znaczenie ponadregionalne,
- podstawy gospodarcze regionu tworzy przemysł, handel i transport,
- przemysł regionu wyróżnia się na tle kraju nowocześniejszą strukturą,
- szczególne miejsce w gospodarce regionu zajmuje turystyka,
- wysoki stopień degradacji środowiska naturalnego,
- relatywnie dobra sieć połączeń drogowych i kolejowych.

Tabl. 8. Podstawowe dane statystyczne o Euroregionie „Pomerania" w 1996 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Strona		
		polska	niemiecka	szwedzka [a/]
Powierzchnia w km^2	30995	8678	11317	11000
Ludność ogółem	2959261	1007947	839583	1111731
na 1 km^2	95	116	74	101
Ludność w wieku:				
poniżej 18 lat	·	261275	179741	·
18-39	·	331086	268373	·
40-65	·	315901	282358	·
powyżej 65 lat	·	99685	109111	·
Przyrost naturalny	·	1735	-3970	·
Saldo migracji stałej	·	101	2333	·
Stopa bezrobocia w %	·	12,5	20,0	·
Miasta według liczby ludności:				
powyżej 100000	·	1	-	·
50000-100000	·	1	2	·
20000-50000	·	5	4	·
10000-20000	·	6	12	·
poniżej 10000	·	17	23	·

[a/] Dane dotyczą 1998 r.

Źródło: [Materiały 1998b].

Tabl. 9. Osobowy ruch graniczny według wybranych przejść granicznych w 1997 r.

Przejścia graniczne a - w tys. osób b - 1996 = 100		Rodzaj przejścia granicznego	Przekroczenia granicy ogółem	Obywatele polscy		Cudzoziemcy		
				przekraczający granicę w kierunku				
				z Polski	do Polski	do Polski	z Polski	
							razem	w tym piesi
Gryfino	a	drogowe	31	12	12	4	3	3
	b		120,4	126,0	125,3	102,3	107,1	107,1
Gryfino	a	rzeczne	5	0	1	2	2	x
	b		78,7	x	79,8	96,2	71,0	x
Świnoujście - Ahlbeck	a	drogowe	8306	906	900	3037	3463	3460
	b		152,6	630,2	626,5	118,4	133,8	133,7
Lubieszyn	a	drogowe	10000	1101	1224	3734	3941	58
	b		150,6	388,8	515,6	126,6	124,4	547,4
Szczecin - Gumieńce	a	kolejowe	275	67	65	69	74	x
	b		109,5	96,7	101,4	120,8	121,7	x
Kołbaskowo	a	drogowe	6161	730	2353	2470	608	-
	b		119,5	73,3	146,3	138,1	79,7	-
Widuchowa	a	rzeczne	3	0	0	2	1	x
	b		93,3	x	x	104,0	103,7	x
Krajnik Dolny	a	drogowe	6806	458	448	2933	2967	565
	b		111,8	198,3	210,9	102,9	106,2	280,7
Rosówek	a	drogowe	8794	2421	1423	1531	3419	1
	b		238,3	183,9	405,2	256,9	239,7	69,4

Źródło: [Ruch 1998].

Środki finansowe związków regionalnych tworzących Euroregion (w tym również środki Komunalnego Związku Celowego Gmin Pomorza Zachodniego „Pomerania") pochodzą przede wszystkim ze składek członkowskich. Związki te mają osobowość prawną, co pozwala im prowadzić samodzielną gospodarkę finansową i wykonywać działalność gospodarczą. Mogą być one adresatem dotacji celowych, subwencji krajowych i zagranicznych oraz darowizn na ogólnych zasadach dotyczących podmiotów komunalnych.

Środki Związku na działalność mogą pochodzić:

- ze składek wpłacanych przez poszczególnych członków Związku, które zależą od liczby mieszkańców danej gminy (miasta),
- z dotacji i subwencji przekazywanych na działalność statutową,
- ze spadków i darowizn,
- z prowadzonej za pośrednictwem Związku działalności gospodarczej,
- z innych źródeł.

Komunalny Związek Celowy Gmin Pomorza Zachodniego „Pomerania" – na podstawie porozumienia zawieranego corocznie z władzami PHARE – zarządza małymi projektami euroregionalnymi. Wysokość dofinansowania z funduszu PHARE do tych projektów wynosi maksymalnie 50000 ECU. Środki własne beneficjenta takiego dofinansowania nie mogą być mniejsze niż 25% wartości projektu, zaś udział PHARE nie większy niż 75%.

Procedura przyznawania środków polega na wstępnej akceptacji projektu przez Zarząd Związku, a następnie właściwym zaakceptowaniu przez władze PHARE.

Aktualnie realizowane są następujące projekty:

- główny kolektor sanitarny i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Lubieszynie (projekt zakończony),
- dostawa materiałów i urządzeń w ramach budowy oczyszczalni ścieków i kanalizacji w Morzyczynie,
- kanalizacja sanitarna w Maszewie,
- ścieżka rowerowa i droga dojazdowa do ogrodu dendrologicznego Glinne,
- poprawa bezpieczeństwa w ciągu drogi krajowej Nr 10 do przejścia granicznego w Lubieszynie i Kołbaskowie,
- modernizacja systemu ogrzewania z węglowego na olejowy w Szkole Podstawowej w Goleniowie,
- wyposażenie Centrum Informacji Turystycznej w Świnoujściu,
- utworzenie stanowisk pracy chronionej dla osób niepełnosprawnych,

- wyposażenie biura Komunalnego Związku Celowego Gmin Pomorza Zachodniego „Pomerania",
- wyposażenie Ośrodka Integracji Europejskiej w Szczecinie,
- doposażanie schronisk młodzieżowych.

Na różnych etapach przygotowania do współfinansowania środkami PHARE są m. in. następujące projekty:

- rozbudowa kanalizacji sanitarnej w Warnicach – II etap,
- port jachtowy w Kołobrzegu,
- remont uliczki Przymurnej w Pyrzycach,
- modernizacja ulicy Dworcowej w Nowym Warpnie,
- modernizacja Domu Kultury w Międzyzdrojach,
- wyposażenie ośrodka edukacji kultury niemieckiej w Resku,
- zakup sprzętu ratowniczego dla Ochotniczej Straży Pożarnej w Stepnicy.

Fundusz PHARE dotował także:

- polsko-niemieckie ćwiczenia ratownicze w Policach,
- Dni Morza w Świnoujściu,
- maraton Świnoujście – Wolgast,
- obchody 700-lecia Mieszkowic,
- Polsko–Niemiecki Festiwal Młodzieży w Stargardzie Szczecińskim.

Komunalny Związek Celowy Gmin Pomorza Zachodniego „Pomerania" zajmuje się również wymianą i współpracą młodzieży polskiej i niemieckiej na obszarze województwa szczecińskiego, koszalińskiego i gorzowskiego, pełniąc funkcję **Jednostki Centralnej Polsko–Niemieckiej Współpracy Młodzieży.** Wspiera w wielu dziedzinach i na wielu płaszczyznach spotkania, wymianę i projekty uczniów, studentów, młodych pracowników, a także współpracę organizacji młodzieżowych, szkół oraz instytucji zajmujących się wymianą młodzieży.

W 1997 roku przy finansowym wsparciu Jednostki Centralnej odbyło się 75 spotkań w ramach wymiany szkolnej (39 spotkań po stronie polskiej i 36 spotkań po stronie niemieckiej), w których uczestniczyło 3198 osób (1572 osoby ze strony

polskiej i 1626 ze strony niemieckiej), a także 54 spotkania w ramach wymiany młodzieżowej (25 spotkań po stronie polskiej i 29 po stronie niemieckiej) z udziałem 2629 osób (1341 osób ze strony polskiej i 1288 ze strony niemieckiej).

Największą imprezą był II Polsko–Niemiecki Festiwal Młodzieży, który odbył się w Stargardzie Szczecińskim w dniach 29.08–31.08.1997 r. W festiwalu wzięło udział ponad 1500 młodych osób z Polski i Niemiec. Uczestniczyła także 30-osobowa grupa młodzieży ze Szwecji.

Z dotychczasowych doświadczeń wynika, że współpraca euroregionalna napotyka następujące bariery:

- niedostateczne uregulowania wewnątrzkrajowe dotyczące uprawnień do podejmowania przez samorządy działań w zakresie międzynarodowego obrotu publiczno-prawnego, odmienność struktur administracyjno-samorządowych,
- asymetria potencjałów gospodarczych i finansowych uczestników współpracy, dysproporcje w dostępie do funduszy i programów regionalnych Unii Europejskiej,
- różna percepcja współpracy w środowiskach lokalnych,
- brak doświadczeń w zakresie instytucjonalizacji współpracy.

Ważniejsze publikacje o Euroregionie

Euroregion Pomerania. Wyd. Fundacja Pomerania, US i UM. Szczecin 1996.

Materiały Sekretariatu *Euroregionu „Pomerania"*. Szczecin 1998a.

Materiały Urzędu Statystycznego w Szczecinie. US Szczecin 1998b.

Miasta w Euroregionie Pomerania. US Szczecin, marzec 1998.

Persz T.: *Euroregion Pomerania - zamierzenia i współpraca statystyków*. Materiały seminarium „Regionalna Statystyka Transgraniczna". Jachranka, listopad 1995.

Pomerania. (w:) „Wspólnota" nr 47, 1996.

Wykaz ważniejszych adresów

Sekretariat Euroregionu „Pomerania"

tel. (091) 48 608 15

fax (091) 48 608 11

Komunalny Związek Celowy Gmin Pomorza Zachodniego „POMERANIA"

tel. (091) 48 607 38

tel. (091) 48 608 23

fax (091) 48 608 25

Biuro ds. Euroregionu

tel. (091) 48 607 42

tel. (091) 48 607 44

fax (091) 48 607 43

Wymienione wyżej instytucje znajdują się pod wspólnym adresem:

Al. Wojska Polskiego 164

71-335 Szczecin

Urząd Statystyczny

ul. Matejki 22

70-530 Szczecin

tel. (091) 43-38-604

fax (091) 43-40-595

Ważniejsze dokumenty dotyczące Euroregionu

- Umowa o utworzeniu Euroregionu „Pomerania"

UMOWA O UTWORZENIU EUROREGIONU „POMERANIA"

zawarta w dniu 15 grudnia 1995 roku w Szczecinie pomiędzy:
Komunalnym Związkiem Celowym Gmin Pomorza Zachodniego „Pomerania"
reprezentowanym przez:
Zbigniewa Zychowicza Przewodniczącego Zarządu,
oraz
Związek Komunalny Euroregionu Pomerania
reprezentowanym przez:
Rainera Haedricha Prezydenta Związku
oraz
Miastem Szczecin
reprezentowanym przez:
Bartłomieja Sochańskiego Prezydenta Miasta
zwanymi w dalszym ciągu niniejszej umowy *Stronami*.
Ilekroć w Umowie używane będzie wyrażenie Strona polska, należy przez to rozumieć Miasto Szczecin i KZC GPZ „Pomerania" działające wspólnie i w porozumieniu.
Ilekroć w umowie używane będzie wyrażenie Strona niemiecka, należy przez to rozumieć Związek Komunalny Europaregion Pomerania.

PREAMBUŁA

EUROREGION „POMERANIA" stwarza podstawy powstania długotrwałych stosunków współpracy transgranicznej w celu równomiernego i zrównoważonego rozwoju regionów po obu stronach granicy.
Strony Umowy dążą do włączenia do współpracy w Euroregionie gmin krajów sąsiednich, w szczególności Królestwa Szwecji i Królestwa Danii, przy czym pożądana jest ponadregionalna współpraca w rejonie Morza Bałtyckiego.
Strony wyrażają zgodę na przystąpienie do Euroregionu gmin duńskich i szwedzkich, lub związków tych gmin.
Strony Umowy, kierując się we współpracy zasadą równości i uwzględniając postanowienia „Europejskiej Konwencji Ramowej o współpracy transgranicznej samorządów lub władz terytorialnych", sporządzone w Madrycie 21 maja 1980 roku, oraz postanowienia „Traktatu między Rzeczypospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy" z 17 czerwca 1991 roku, postanawiają zawrzeć niniejszą Umowę o Utworzeniu EUROREGIONU „POMERANIA" o następującej treści:

I. NAZWA, SIEDZIBA

§ 1

1. Dla współpracy transgranicznej w ramach niniejszej Umowy przyjmuje się nazwę EUROREGION „POMERANIA".
2. Siedzibą Rady Euroregionu jest Szczecin.

II. CELE I FORMY WSPÓŁPRACY W EUROREGIONIE

§ 2

Celem współpracy w EUROREGIONIE „POMERANIA" jest podejmowanie wspólnych działań dla równomiernego i zrównoważonego rozwoju Regionu oraz zbliżenia jego mieszkańców i instytucji po obu stronach granicy.

§ 3

Cele wymienione w § 2 realizowane będą w szczególności poprzez:
1) podnoszenie poziomu życia obywateli mieszkających w Regionie, w szczególności poprzez wspólne wspieranie inwestycji i programów gospodarczych, szkoleń zawodowych i programów zmierzających do likwidacji bezrobocia;
2) popieranie idei jedności europejskiej i międzynarodowego zrozumienia;
3) współpracę i wymianę grup społecznych, naukowych, zawodowych, kulturalnych, środowisk młodzieżowych, a w szczególności tych jej form, które sprzyjają lepszemu wzajemnemu poznaniu społeczności zamieszkujących regiony graniczne;
4) utrzymanie oraz poprawianie stanu środowiska naturalnego, poprawę gospodarki rolnej i leśnej;
5) budowanie oraz dostosowanie infrastruktury do potrzeb ruchu granicznego i regionalnego;
6) rozwój współpracy gospodarczej, wymiany know-how i transferu technologii;
7) budowę kompleksowego systemu informacji, w celu wymiany danych w Euroregionie;
8) rozwój skoordynowanego transgranicznego planowania przestrzennego;
9) współpracę w zakresie likwidacji pożarów i klęsk żywiołowych oraz w sytuacjach awaryjnych;
10) wspieranie rozwiązywania problemów przejść granicznych.

III. PRAWA I OBOWIĄZKI STRON

§ 4

1. Strony wspólnie uzgadniają przedsięwzięcia i projekty o zasięgu ponadgranicznym na płaszczyźnie partnerskiej i w porozumieniu z kompetentnymi organami administracyjnymi.
2. Strony postępują zgodnie z przepisami swojego kraju i uwzględniają prawne uwarunkowania drugiej Strony.
3. Strony informują się wzajemnie o własnych przedsięwzięciach mogących mieć znaczenie ponadgraniczne.
4. Strony umożliwiają członkom organów Euroregionu wzajemne korzystanie z biur i Sekretariatu.

IV. ORGANY EUROREGIONU

§ 5

Organami Euroregionu są:
- Rada Euroregionu,
- Prezydium Euroregionu,
- Sekretariat Euroregionu,
- Grupy Robocze.

§ 6

RADA EUROREGIONU

1. Rada Euroregionu jest organem uchwałodawczym Euroregionu. Jest wpólnym organem doradczym i koordynującym w podstawowych sprawach regionalnej współpracy transgranicznej.
2. Rada Euroregionu składa się z 24 członków, delegowanych po 12 przez Stronę niemiecką i polską. Kadencja odpowiada kadencji organów delegujących Stron. Strony informują się wzajemnie o przyjętych zasadach delegowania przedstawicieli.
3. Rada Euroregionu może przyznać tytuł honorowego członkostwa.
4. Do zadań Rady Euroregionu należy w szczególności:
   - wybór Prezydium Euroregionu;
   - określanie kierunków działania;
   - uchwalenie regulaminu Rady oraz innych regulaminów na wniosek Prezydium;
   - zatwierdzanie projektów współpracy;
   - uchwalanie planów finansowych dotyczących wspólnych przedsięwzięć, na wniosek Prezydium;
   - przyjmowanie sprawozdań z realizacji planów finansowych.
5. Rada Euroregionu spotyka się co najmniej 2 razy w roku na posiedzeniach zwyczajnych.
6. Posiedzenia nadzwyczajne mogą być zwołane przez Prezydium w każdym czasie oraz na wniosek co najmniej 6 członków Rady.
7. Posiedzenia Rady zwołuje Prezydium Euroregionu.

§ 7

PREZYDIUM EUROREGIONU

1. Prezydium składa się z 4 osób, po 2 ze Strony polskiej i niemieckiej.
   W Prezydium są reprezentowane wszystkie Strony Umowy.
2. Prezydium Powołuje Prezydentów Euroregionu, po jednym ze Strony polskiej i niemieckiej. W sprawach zwykłego zarządu Prezydenci działają samodzielnie. W sprawach przekraczających zakres zwykłego zarządu Prezydenci działają wspólnie i w porozumieniu.
3. Prezydium może upoważnić swoich członków lub inne osoby do podejmowania czynności w imieniu Euroregionu.
4. Organizacja i przewodniczenie obradom Prezydium powierza się naprzemiennie tej stronie, na terytorium której odbywa się posiedzenie.
5. Do zadań Prezydium Euroregionu należy:
   a) reprezentowanie Euroregionu na zewnątrz,
   b) zwoływanie posiedzeń Rady Euroregionu,
   c) przygotowanie i przedkładanie Radzie projektów uchwał,
   d) wykonywanie uchwał Rady,
   e) kierowanie pracami sekretariatu Euroregionu,
   f) powoływanie Grup roboczych z własnej inicjatywy lub na wniosek Rady.
6. Prezydium powołuje Sekretarza.

§ 8

SEKRETARIAT EUROREGIONU

1. Tworzy się Sekretariat Euroregionu z siedzibą w Szczecinie.
2. Sekretariat zapewnia obsługę bieżących spraw Euroregionu oraz przygotowuje i organizuje posiedzenia Rady, Prezydium Euroregionu i Grup Roboczych.
3. Koszty działalności Sekretariatu ponoszą wspólnie Strona polska i niemiecka.

§ 9

GRUPY ROBOCZE

Grupy robocze powoływane są przez Prezydium Euroregionu. Wypracowują propozycje wspólnych projektów. Uczestnictwo w Grupach roboczych jest otwarte dla wszystkich zainteresowanych.

§ 10

OBSERWATORZY

1. Strony Umowy umożliwią rządom Brandenburgii, Meklemburgii-Przedpomorza oraz rządowi polskiemu delegowanie obserwatorów prac Euroregionu.
2. Organy Euroregionu mogą zaprosić do udziału w swoich posiedzeniach, w charakterze obserwatorów, także inne osoby lub instytucje, w szczególności przedstawicieli samorządów duńskich, szwedzkich oraz Kraju Związkowego Berlin.

V. PODEJMOWANIE UCHWAŁ

§ 11

1. Rada Euroregionu podejmuje uchwały bezwzględną większością głosów Rady, przy obecności co najmniej 19 członków Rady.
2. Każdy z członków Rady Euroregionu posiada jeden głos.
3. Uchwały Prezydium Euroregionu podejmowane są jednomyślnie.

VI. ZASADY FINANSOWANIA

§ 12

Gospodarka finansowa Euroregionu jest jawna dla Stron.
Środki na działalność Euroregionu mogą pochodzić:
a) z wpłat Stron Umowy,
b) z dotacji,
c) z dochodów własnych,
d) ze spadków i darowizn,
e) z innych źródeł.

§ 13

Przewidywane roczne wpływy i wydatki finansowe zatwierdzane są przez Radę do końca roku poprzedzającego rok finansowy. Rada przyjmuje do końca marca każdego roku sprawozdanie z realizacji wydatków finansowych z roku poprzedniego.

§ 14

Uzasadnianie jakiegokolwiek wniosku z użyciem nazwy EUROREGION „POMERANIA" wymaga zgody obu Stron.

VII. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

§ 15

1. Zmiany niniejszej Umowy wymagają zgodnej woli umawiających się Stron.
2. Umowa zostaje zawarta na czas nieokreślony.
3. Umowa ulega rozwiązaniu, jeśli Strona polska bądź Strona niemiecka dobrowolnie zgłosi swoje wystąpienie.
4. O wystąpieniu należy powiadomić Radę Euroregionu co najmniej sześć miesięcy przed planowanym terminem wystąpienia.
5. Rada rozstrzyga w powyższym przypadku o sposobie likwidacji organów Euroregionu i uregulowania wszystkich zobowiązań.
6. Umowa została sporządzona w trzech egzemplarzach każdy w języku polskim i niemieckim, przy czym obydwa teksty mają jednakową moc.
7. Umowa wchodzi w życie z dniem podpisania.

Zbigniew Zychowicz	Rainer Haedrich	Bartłomiej Sochański
Przewodniczący Komunalnego Związku Celowego Gmin Pomorza Zachodniego „Pomerania"	Präsident Kommunalgemeinschaft Europaregion Pomerania e.V.	Prezydent Miasta Szczecina
(podpis nieczytelny)	(podpis nieczytelny)	(podpis nieczytelny)

Euroregion
PRO EUROPA VIADRINA

3.2. Euroregion „Pro Europa Viadrina"

We wrześniu 1992 roku otwarto w Słubicach biuro międzynarodowej Wspólnoty Roboczej „Pro Europa Viadrina", której celem było powołanie **Euroregionu „Środkowa Odra"**. W przyszłości zamierzano przekształcić Biuro w sekretariat euroregionu. Do czasu powołania Biura partnerami współpracy transgranicznej w tym regionie były – w oparciu o **porozumienie** zawarte w kwietniu 1992 roku [Borys, Panasiewicz 1996, s. 27]:

- grupa inicjatywna powołanej 29 stycznia 1993 roku Komunalnej Wspólnoty Roboczej „Środkowa Odra" (Arbeitsgemeinschaft Mittlere Oder), skupiająca 5 powiatów niemieckich (Bad Freienwalde, Seelow, Strausberg, Beeskow i Fürstenwalde) i miasto Frankfurt nad Odrą, działająca pod przewodnictwem nadburmistrza tego miasta; w swoim statucie Wspólnota stawiała sobie za cel działanie na rzecz porozumienia między Polakami i Niemcami poprzez wspieranie współpracy transgranicznej;
- porozumienie komunalne p.n. Stowarzyszenie Lubuszan „Pogranicze", grupujące przedstawicieli przygranicznych gmin jak: Słubice, Kostrzyn, Rzepin, Górzyca, Słońsk, Cybinka i Sulęcin.

Z inicjatywy strony niemieckiej powołano 6 grup roboczych przygotowujących program działania powoływania struktur euroregionalnych [Skrzydło 1994, s. 2]. Bezpośrednim sygnałem dla utworzenia euroregionu na pograniczu Środkowej Odry było porozumienie pomiędzy przewodniczącym Komunalnej Wspólnoty „Środkowa Odra" Wolfgangiem Pohlem i przewodniczącym Stowarzyszenia Lubuszan „Pogranicze" Pawłem Kisielewskim. W porozumieniu tym stwierdzono m.in., że „wszystkimi siłami dążyć trzeba do stopniowego tworzenia euroregionu, który służyć będzie wspólnemu interesowi" i należy „(...) opracować wspólną koncepcję rozwoju i działań dla regionu Środkowej Odry, aby uzyskać pomoc i wsparcie dla urzeczywistnienia tych celów" [Koncepcja 1993 c, s. 13]. Nazwę euroregionu „*Pro Europa Viadrina*" zaproponowała strona polska i oznacza ona „przez Odrę do Europy".

Euroregion powstał w **grudniu 1993** r. i stanowił uwieńczenie prawie dwuletnich prac przygotowawczych, w tym zwłaszcza [Euroregion Pro 1997, s. 11-12]:

- konsultacji i uzgodnień pomiędzy władzami administracyjnymi obu stron,
- tworzenia struktur organizacyjnych po obu stronach granicy, reprezentujących organy samorządów terytorialnych w pertraktacjach, konsultacjach i uzgodnieniach,
- przygotowywania projektów podstawowych dokumentów, określających zasady i obszary współdziałania w ramach zinstytucjonalizowanej współpracy transgranicznej,
- opracowywania projektu Transgranicznego Programu Operacyjnego dla *Euroregionu „Pro Europa Viadrina"* oraz koncepcji rozwoju i działania Euroregionu.

Uroczystość powołania *Euroregionu „Pro Europa Viadrina"* odbyła się w dniu 21 grudnia w Rogach z udziałem m.in. premiera rządu krajowego Brandenburgii M. Stolpe. Umowa została podpisana przez:

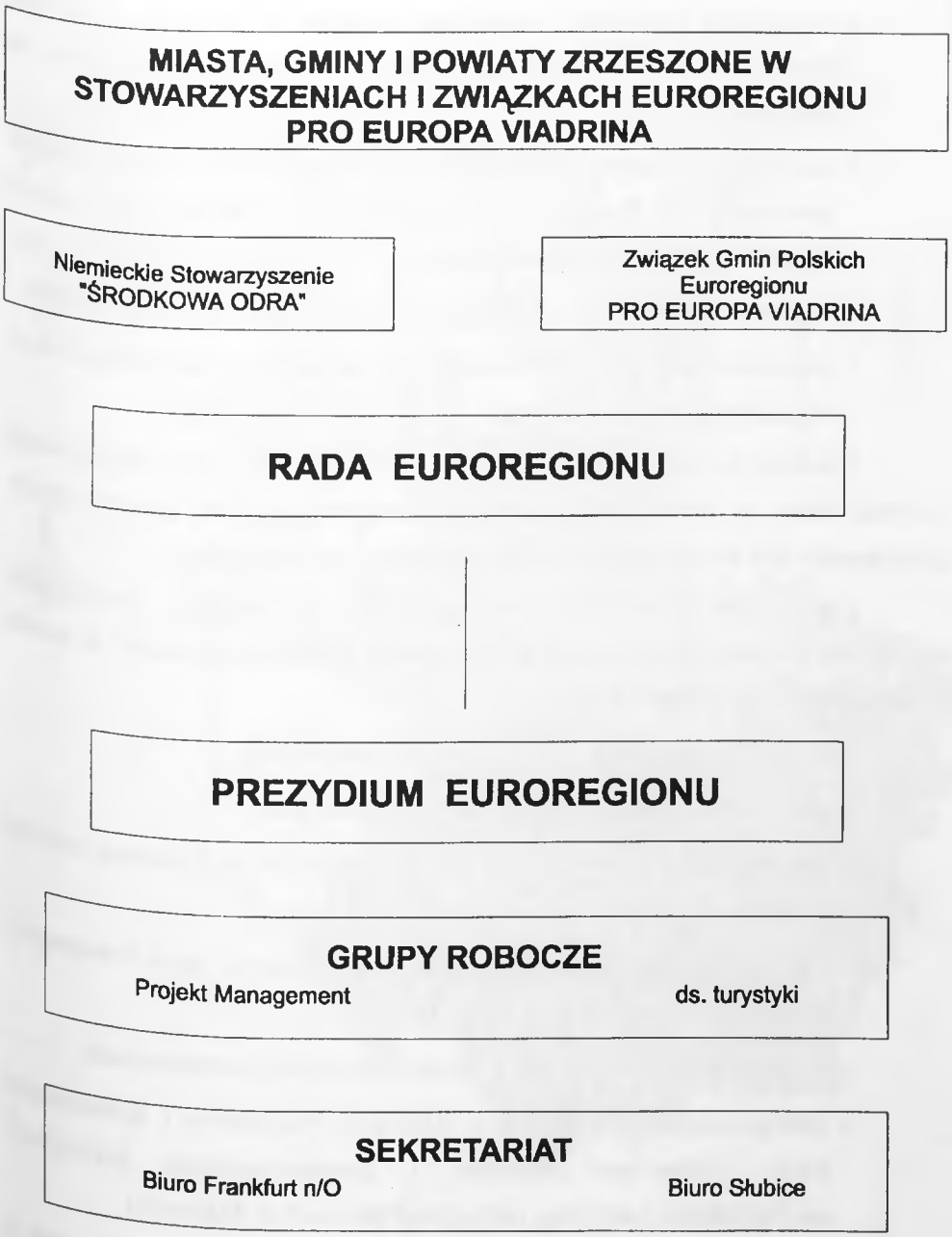
- Stowarzyszenie Gmin Lubuskich,
- Związek Gmin Gorzowskich,
- Niemieckie Stowarzyszenie „Środkowa Odra".

Dualizm reprezentacji strony polskiej w Euroregionie (dwa związki gmin) nie służył optymalnemu rozwojowi współpracy. W 1997 roku doprowadzono do integracji; w lutym odbyło się zebranie założycielskie, a w maju zarejestrowano Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu *„Pro Europa Viadrina"*.

Siedzibą Euroregionu jest polska miejscowość Dąbroszyn, oddalona 7 km od przejścia granicznego w Kostrzyniu.

Strukturę organizacyjną Euroregionu przedstawia rys. 10.

Rys. 10. Schemat organizacyjny Euroregionu "Pro Europa Viadrina"

Źródło: [Materiały 1998a]

Strony - zgodnie z umową o utworzeniu Euroregionu - zadeklarowały wolę:

- zapewnienia dobrosąsiedzkich stosunków między Polakami i Niemcami,
- umacniania tożsamości regionalnej żyjących w obszarze granicznym Polaków i Niemców poprzez stworzenie wspólnej perspektywy na przyszłość,
- podnoszenia poziomu życia obywateli mieszkających w regionie poprzez utworzenie w przyszłości ponadgranicznego, zintegrowanego polsko-niemieckiego regionu gospodarczego,
- wspierania idei jedności europejskiej i międzynarodowego zrozumienia,
- ustalania wspólnych przedsięwzięć i pozyskiwanie środków finansowych niezbędnych na ich realizację.

Działania na rzecz osiągnięcia tych celów mają prowadzić do stopniowej niwelacji różnic po obu stronach granicy, zwiększenia potencjału gospodarczego, zapobiegając tym samym marginalizacji terenów przygranicznych.

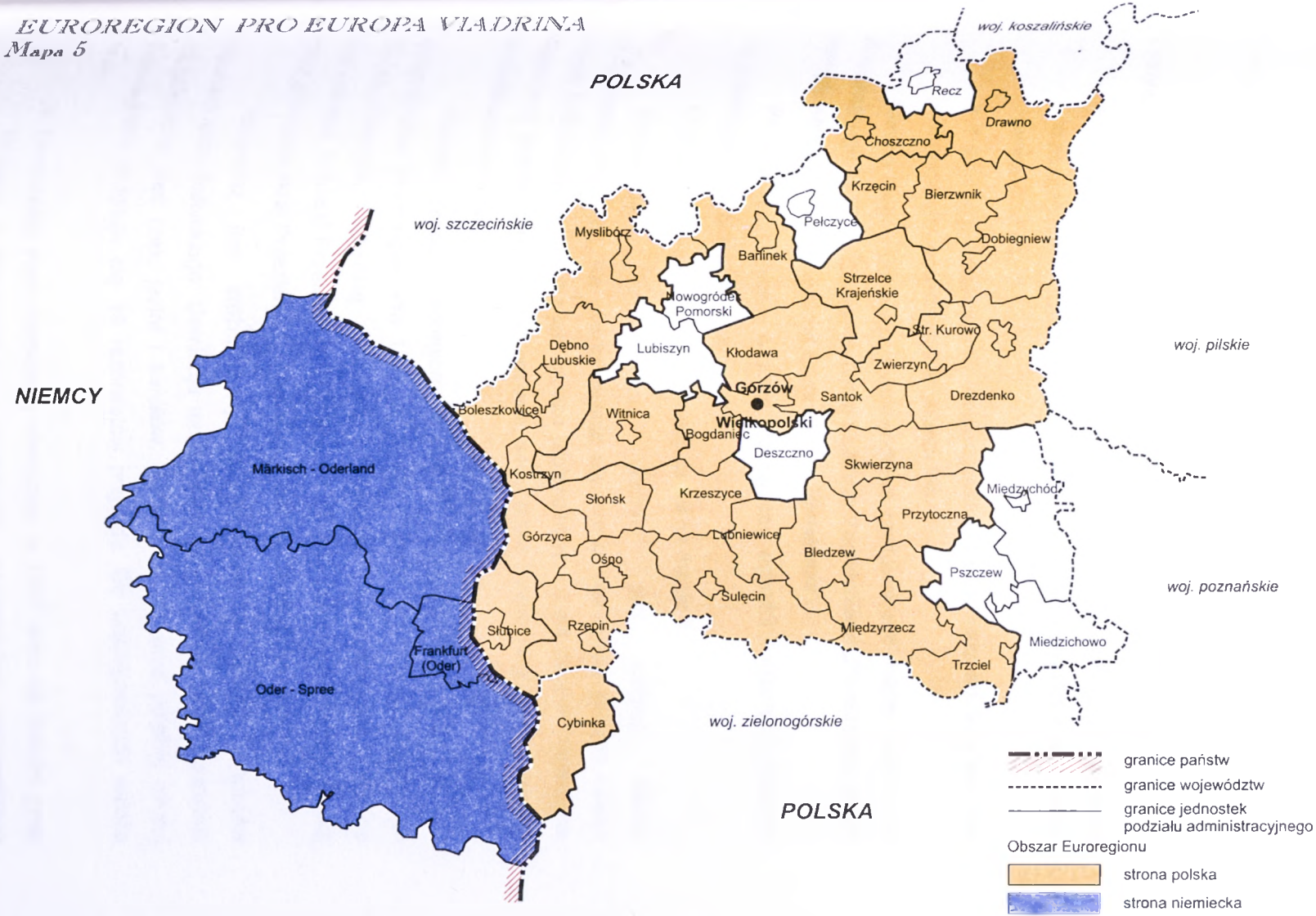
Główny cel, jakim jest umocnienie siły gospodarczej, zmniejszenie bezrobocia i rozwój dobrosąsiedzkich stosunków jest konkretyzowany w wyniku realizacji m.in. następujących działań:

- rozwoju transgranicznej kooperacji przedsiębiorstw,
- zwiększenia przepustowości przejść granicznych,
- stopniowego wprowadzania norm europejskich w dziedzinie ochrony środowiska,
- transgranicznej współpracy w dziedzinie zwalczania klęsk żywiołowych, ochrony zdrowia i ochrony przyrody,
- transgranicznej współpracy kulturalnej, sportowej i młodzieżowej,
- transgranicznej współpracy w dziedzinie kształcenia i dokształcania (m.in. Uniwersytet Viadrina i polsko-niemieckie przedszkole we Frankfurcie nad Odrą, Collegium Polonicum w Słubicach).

Działania te są w części finansowane z funduszu PHARE CBC i Interreg II. W latach 1994-1997 Euroregion otrzymał na te cele 55 mln ECU.

EUROREGION PRO EUROPA VIADRINA

Mapa 5

Euroregion „Pro Europa Viadrina" obejmuje po stronie polskiej 33 gminy z terenu dwóch województw:

- 32 gminy z województwa gorzowskiego (na 40 gmin ogółem) o powierzchni 6890 km^2, co stanowi 82% powierzchni całego województwa,
- 1 gminę z województwa zielonogórskiego o powierzchni 279 km^2, co stanowi 3% powierzchni województwa.

Gmina Dębno Lubuskie z województwa gorzowskiego należy również do Komunalnego Związku Celowego Gmin Pomorza Zachodniego „Pomerania", a tym samym wchodzi również w skład Euroregionu *„Pomerania"*.

Po stronie niemieckiej w skład Euroregionu wchodzi 1 miasto wydzielone i 2 powiaty z landu Brandenburgia.

Obszar Euroregionu przedstawiony został na mapie 5.

Euroregion „Pro Europa Viadrina" jest częścią Niziny Środkowoeuropejskiej. Na ukształtowanie się terenu miał wpływ głównie ostatni okres lodowcowy. Krajobraz jest bardzo urozmaicony. Liczne pagórki morenowe, duże lasy iglaste, bukowe oraz dębowe, wiele jezior i malowniczych rzek tworzą niepowtarzalne krajobrazy.

Polska część Euroregionu obejmuje następujące mniejsze regiony geograficzne [Euroregion Pro 1997, s. 51-52]: Równinę Gorzowską, Pojezierze Dobiegniewskie, Równinę Drawską, Pojezierze Choszczeńskie, Kotlinę Gorzowską, Lubuski Przełom Odry i Dolinę Środkowej Odry, Równinę Torzymską oraz północny skraj Pojezierza Łagowskiego i Bruzdy Zbąszyńskiej.

Krajobraz jest zróżnicowany, ukształtowany w wyniku procesów zlodowacenia bałtyckiego. Dominują tereny leśne, a bogactwo lasów uzupełnia rozgałęziona sieć rzek, jezior i kanałów. Ogółem na obszarze polskiej części Euroregionu znajduje się 19 rezerwatów przyrody. Do najciekawszych należą m.in.:

- Drawieński Park Narodowy, utworzony w 1990 roku na terenie gmin Drawno i Dobiegniew na pograniczu województwa gorzowskiego i pilskiego o powierzchni 8691 ha. Znajdują się tu rzadkie i ginące

gatunki flory i fauny oraz liczne pomniki przyrody, najczystsze rzeki i jeziora;

- Barlinecko–Gorzowski Park Krajobrazowy utworzony w 1991 roku. Jego główny obszar znajduje się na Równinie Gorzowskiej w gminach Kłodawa, Strzelce Krajeńskie i Barlinek. Przeważającą jego część zajmują lasy w większości mieszane, z przewagą drzewostanów sosnowych. Znajdują się tu rezerwaty leśne;
- Rezerwat Faunistyczny „Słońsk" na terenie gminy Słońsk. Jest jednym z najważniejszych w Europie rezerwatów wodno-błotnych – rezerwat ornitologiczny z zagrożonymi rzadkimi gatunkami ptaków. Występuje ich tu ok. 220 gatunków.

Gminy polskiej części Euroregionu usytuowane są w północno-wschodniej i południowo-zachodniej części województwa gorzowskiego. Obszary zachodnie wraz z gminą Cybinka na długości ok. 90 km graniczą z Niemcami. Na tym odcinku granicy funkcjonuje pięć przejść granicznych: trzy drogowe i dwa kolejowe. Przejścia drogowe w Świecku, Słubicach i Kostrzyniu charakteryzują się największym natężeniem ruchu na zachodniej granicy Polski.

Historia tych terenów [por. Euroregion Pro 1997, s. 52-54] jest typową historią obszarów przygranicznych, gdzie granica pomiędzy dwoma państwami zmieniała się na przestrzeni wieków. Stanowiły one kresy obu państw i zamieszkiwane były zarówno przez ludność polską jak i niemiecką. Często były przedmiotem najazdów, zatargów, waśni, nierzadko przechodziły z rąk do rąk. Były też nawiedzane przez kataklizmy takie jak pożary, epidemie, a w okresach długotrwałych wojen plądrowane i niszczone przez przetaczające się wojska. Nie sprzyjało to rozwojowi gospodarki.

Intensywny rozwój gospodarczy tych obszarów przypada na XIX i XX wiek. Powstające linie kolejowe i drogi sprzyjały rozwojowi przemysłu, handlu, rzemiosła i infrastruktury komunalnej. W miastach zaczęto budować elektrownie, gazownie, fabryki. Niektóre miasta znacznie ucierpiały w wyniku II wojny światowej. Najbardziej zniszczone w wyniku działań wojennych były Kostrzyn, Choszczno i Sulęcin.

W wielu miejscowościach zachowały się zabytki historyczne kultury sakralnej i świeckiej. Zabytkowe kościoły znajdują się niemal we wszystkich miastach i wsiach. Zachowały się również zabytkowe zespoły mieszkalne, pałace, wille, ratusze, zamki i fragmenty murów obronnych. Do najstarszych i najciekawszych zabytków należą m. in.:

- katedra gotycka z XIII-XIV wieku i fragment murów obronnych z XIII wieku w Gorzowie Wielkopolskim,
- kościół gotycki z XIV wieku i część murów obronnych z XIII i XIV wieku w Choszcznie,
- kościół gotycki i mury obronne z XIV wieku w Dobiegniewie,
- ruiny zamku Wedlów z XIV wieku i kościół z XV wieku w Drawnie,
- stary rynek z zabytkową zabudową, zachowującą średniowieczny i XVIII-wieczny układ przestrzenny w Drezdenku,
- ruiny zamku z murami obronnymi z XIV wieku, kościół gotycki z XV wieku i ratusz z XVI wieku w Międzyrzeczu,
- stare grodzisko z VIII i XIV wieku w Santoku,
- kościół farny z II połowy XIII wieku, mury obronne z czatowniami, bramą i basztą z XIV wieku w Strzelcach Krajeńskich,
- kościół gotycki z XIII wieku, mury obronne z XIV wieku w Sulęcinie.

Historia pierwszej połowy XX wieku, a zwłaszcza II wojna światowa pozostawiła na tych ziemiach swoje ślady. W Słońsku znajduje się muzeum martyrologii, upamiętniające ofiary założonego w 1933 roku obozu koncentracyjnego „Sonnenburg" dla niemieckich antyfaszystów. W Dobiegniewie mieści się muzeum Oflagu II Woldenburg – obozu jenieckiego oficerów polskich i więzienia dla obcokrajowców. Jednym z ciekawszych miejsc odwiedzanych chętnie przez turystów są pozostałości systemu fortyfikacji Międzyrzeckiego Rejonu Umocnionego. System fortyfikacyjny tworzą bunkry i podziemne korytarze o długości ok. 30 km. Obecnie część fortyfikacji jest zamieszkana przez nietoperze. Jest to jeden z nielicznych w Europie rezerwatów tych ssaków, utworzony w 1980 roku.

Polska część Euroregionu ma charakter przemysłowo-rolniczy. Największe zakłady przemysłowe znajdują się w:

- Gorzowie Wielkopolskim – zakłady przemysłu chemicznego, włókienniczego, odzieżowego, skórzanego, stolarki budowlanej, przetwórstwa rolno-spożywczego, części i wyposażenia elektrycznego do pojazdów mechanicznych,
- Kostrzynie – zakłady przemysłu celulozowo-papierniczego,
- Słubicach – przemysł odzieżowy
- Skwierzynie, Rzepinie i Witnicy – przemysł meblarski.

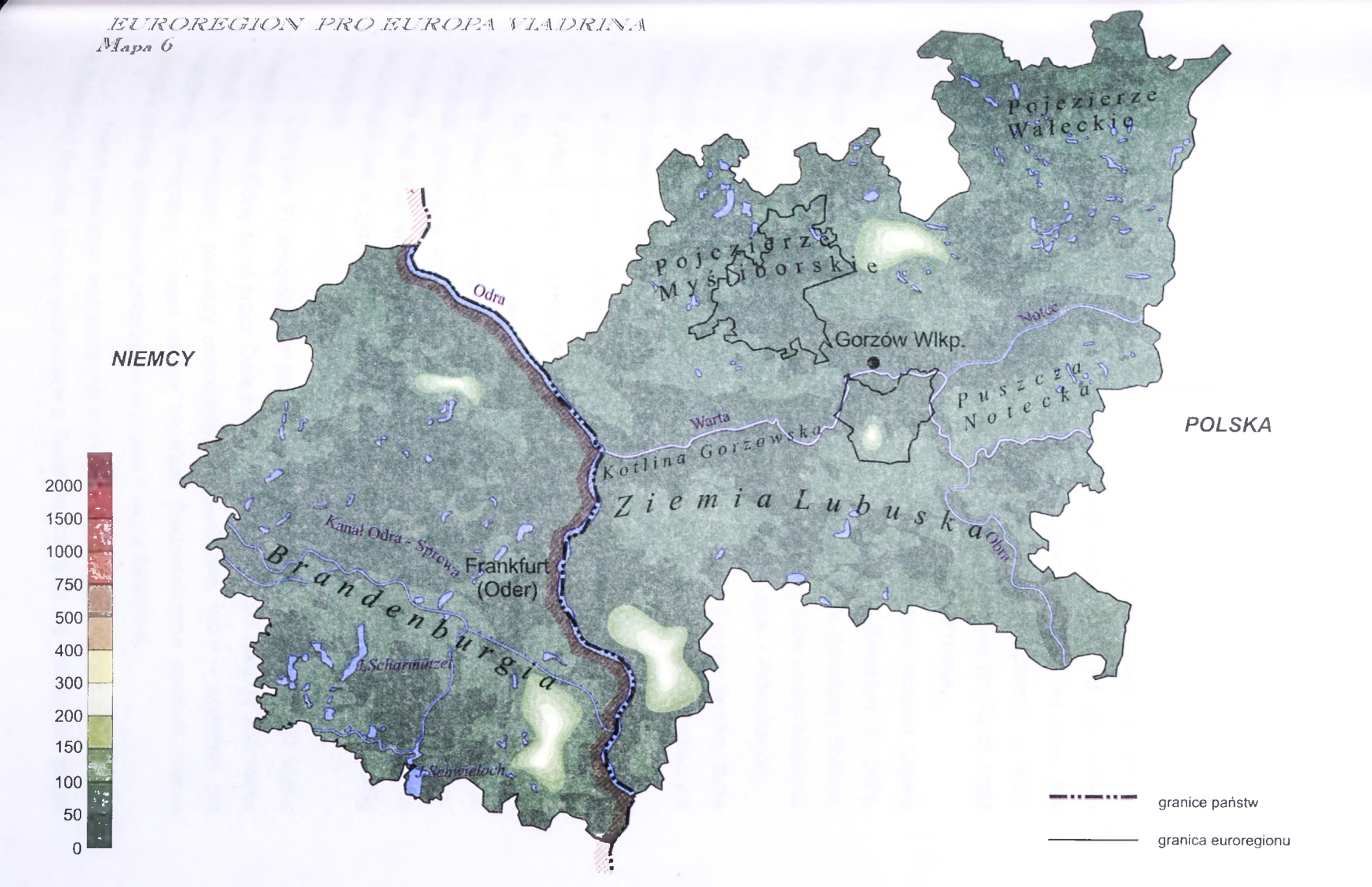
Region ma bardzo dobre warunki dla rozwoju budownictwa, produkcji materiałów budowlanych, przetwórstwa rolno-spożywczego, drzewnego i leśnego. Duże perspektywy rozwojowe otwiera odkrycie złóż ropy naftowej i gazu w okolicach Dębna.

W rolnictwie dominuje uprawa zbóż i ziemniaków. Istnieją także korzystne warunki klimatyczno-glebowe dla rozwoju uprawy warzyw i sadownictwa.

Głównymi ośrodkami współpracy przygranicznej są Gorzów Wielkopolski i Słubice. W Gorzowie Wielkopolskim znalazło m. in. siedzibę Polsko-Niemieckie Towarzystwo Wspierania Gospodarki, utworzone w 1994 roku jako spółka polsko-niemiecka (obie strony po 50% akcji). Do ważnych imprez handlowych należą odbywające się w Gorzowie Wielkopolskim corocznie od 1993 roku Gorzowsko-Brandenburskie Targi Pogranicza. Z kolei Słubice to miasto, gdzie realizuje się szereg wspólnych przedsięwzięć polsko-niemieckich, imprez kulturalnych zarówno o znaczeniu lokalnym jak i międzynarodowym. Intensywna współpraca samorządów lokalnych Słubic i Frankfurtu nad Odrą obejmuje gospodarkę komunalną, ochronę środowiska, planowanie przestrzenne, oświatę, kulturę i turystykę. Ważnym elementem idei europejskich jest Europejski Uniwersytet Viadrina we Frankfurcie n. Odrą wraz z Collegium Polonicum w Słubicach. Oba miasta wspierają rozwój tej uczelni.

Duże znaczenie dla rozwoju tego regionu mają sprawne połączenia komunikacyjne. Wąskim gardłem są przejścia graniczne, nadmiernie obciążone przede wszystkim ruchem tranzytowym. Przykładem rozwiązywania tego problemu

Mapa 6

NIEMCY
POLSKA
Pojezierze Wałeckie
Pojezierze Myśliborskie
Gorzów Wlkp.
Odra
Noteć
Warta
Puszcza Notecka
Kotlina Gorzowska
Ziemia Lubuska
Kanał Odra - Sprewa
Frankfurt (Oder)
Brandenburgia
Obra
Scharmützel
Schwielochsee
2000
1500
1000
750
500
400
300
200
150
100
50
0
granice państw
granica euroregionu

jest terminal w Świecku, wybudowany częściowo przy pomocy środków Unii Europejskiej.

Niemiecka część Euroregionu [por. Euroregion Pro 1997, s. 69-75] rozciąga się od Wyżyny Barnim na północy, przełomu Odry na północnym wschodzie, Odry na wschodzie do ujścia Nysy na południu. Cały ten teren jest częścią Niziny Środkowoeuropejskiej. Krajobraz został ukształtowany w fazie cofania się lodowca z tzw. zlodowacenia powiślanego. Cechują go liczne rzeki i malownicze jeziora, wiele wzniesień morenowych, lasy i wrzosowiska.

Z historycznego punktu widzenia centrum Euroregionu stanowi dawna Ziemia Lubuska. Ważniejsze miasta na tym obszarze to Frankfurt n. Odrą, Eisenhüttenstadt, Fürstenwalde, Strausberg, Bad Freienwalde, Beeskow i Seelow. Pewną osobliwość niemieckiej części Euroregionu stanowią duże gminy położone w pobliżu Berlina (Schöneiche, Erkner, Rüdersdorf, Neuenhagen i Petershagen).

Z położenia geograficznego niemalże w centrum Europy wynika duże znaczenie komunikacyjne regionu. Przebiegają tu dwie linie komunikacyjne w kierunku wschód-zachód o znaczeniu ogólnoeuropejskim:

- Paryż-Berlin-Frankfurt n. Odrą-Warszawa-Moskwa,
- Aachen-Berlin-Kostrzyn-Gorzów Wielkopolski-Kaliningrad.

Do pierwszej linii komunikacyjnej należy autostrada A-12 oraz linia kolejowa Inter City. Łączą one Europę zachodnią i wschodnią przez Berlin i przejście graniczne we Frankfurcie-Słubicach. Połączenia w kierunku północ-południe nie mają w tym obszarze międzypaństwowego znaczenia. Sieć dróg kolejowych jest w tym regionie dobrze rozwinięta i uzupełniona gęstą siecią dróg kołowych.

Centrum Euroregionu po stronie niemieckiej jest powstały w XIII wieku Frankfurt nad Odrą. Most przez Odrę funkcjonował już w 1253 roku. W XVI wieku został tu utworzony pierwszy uniwersytet brandenburski, który – podobnie jak niedawno utworzony – nosił nazwę Viadrina. Średniowieczne centrum miasta zostało prawie całkowicie zniszczone w czasie II wojny światowej.

Teren powiatów wchodzących w skład Euroregionu rozciąga się od Odry w kierunku Berlina. Gminy graniczące z Berlinem rozwijają się inaczej niż gminy

położone dalej na wschodzie. W wyniku dostępu do tzw. Pierścienia Berlińskiego, ośrodkiem gospodarczym dla tych gmin jest Berlin.

W powiecie Oder-Spree, obfitującym w lasy i jeziora, znajduje się na Nizinie Bachtal rezerwat przyrody, w którym jest 140 gatunków ptaków i 700 gatunków motyli.

W dawnym klasztorze Cystersów w Neuzelle jest ulokowane gimnazjum, które prowadzi klasy niemiecko-polskie, dysponujące internatem.

Tabl. 10. Podstawowe dane statystyczne o Euroregionie „Pro Europa Viadrina" w 1996 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Strona	
		polska	niemiecka
Powierzchnia w km^2	11686	7169	4517
Ludność ogółem	909891	462068	447823
na 1 km^2	78	64	99
Ludność w wieku:			
poniżej 18 lat	226131	132179	93952
18-39	294768	150261	144507
40-65	286087	134941	151146
powyżej 65 lat	102905	44687	58218
Przyrost naturalny	-581	1272	-1853
Saldo migracji stałej	5346	-107	5453
Stopa bezrobocia w %	·	17,0[a/]	16,5
Miasta według liczby ludności:			
powyżej 100000	1	1	-
50000-100000	1	-	1
20000-50000	4	1	3
10000-20000	11	10	1
poniżej 10000	18	8	10

[a/] Stopa bezrobocia dotyczy całego województwa gorzowskiego.

***Ź r ó d ł o*:** [Materiały 1998b].

Tabl. 11. Osobowy ruch graniczny według wybranych przejść granicznych w 1997 r.

Przejścia graniczne a - w tys. osób b - 1996 = 100		Rodzaj przejścia granicznego	Przekroczenia granicy ogółem	Obywatele polscy		Cudzoziemcy		
				przekraczający granicę w kierunku				
				z Polski	do Polski	do Polski	z Polski	
							razem	w tym piesi
Kostrzyn	a	drogowe	8552	1867	1926	2414	2345	63
	b		79,5	79,8	86,2	77,2	76,8	82,3
Kostrzyn	a	kolejowe	292	108	116	33	35	x
	b		104,8	103,4	98,4	124,5	117,4	x
Kunowice	a	kolejowe	1469	423	429	312	305	x
	b		109,1	111,1	110,1	106,0	108,3	x
Słubice	a	drogowe	11011	1793	1731	3777	3710	2678
	b		87,9	91,0	94,5	87,1	84,5	137,9
Świecko	a	drogowe	13834	2742	2643	4279	4170	-
	b		92,9	89,3	94,8	94,8	92,4	-

Źródło: [Ruch 1998].

Funkcjonowanie Euroregionu po stronie polskiej jest finansowane ze składek gmin członkowskich oraz ze środków za zarządzanie funduszem PHARE CBC. W 1997 roku roczna składka wynosiła 27 gr na 1 mieszkańca gminy. Środki te pozwoliły sfinansować funkcjonowanie biura Euroregionu (koszty osobowe, koszty utrzymania Biura, obsługa posiedzeń różnych gremiów Euroregionu).

Od czasu powołania *Euroregionu „Pro Europa Viadrina"* podjętych zostało cały szereg inicjatyw. Projekty euroregionalne (tzw. „projekty miękkie") były opracowywane przez grupę roboczą „Projekt Management". Projekty realizowane po stronie polskiej są dofinansowywane z funduszu PHARE CBC. Dotacja na te cele wynosiła:

- w 1994 roku 46,0 tys. ECU,
- w 1995 roku 240,0 tys. ECU,
- w 1996 roku 495,9 tys. ECU.

Lista projektów „miękkich", dofinansowanych przez PHARE jest dość obszerna [zob. Euroregion Pro 1997, s. 57-58] i obejmuje:

- raport o stanie i zagrożeniach środowiska naturalnego w Słubicach i Frankfurcie nad Odrą (45 tys. ECU),
- koncepcja regionalnego programu gospodarki odpadami dla 10 gmin Euroregionu (1 tys. ECU),
- wyposażenie siedziby Euroregionu (40 tys. ECU),
- remont i modernizacja pałacu w Dąbroszynie – siedziby *Euroregionu „Pro Europa Viadrina"* (50 tys. ECU),
- rekonstrukcja zabytkowego otoczenia katedry w Gorzowie Wielkopolskim (50 tys. ECU),
- turystyczne zagospodarowanie grodu Santok z budową drogi rowerowej Santok-Gorzów (30 tys. ECU),
- program budowy dróg i ścieżek rowerowych na środkowym Nadodrzu - etap I (40 tys. ECU),
- Euroregionalne Centrum Szkoleniowo-Konferencyjne (30 tys. ECU),
- międzynarodowe schronisko młodzieżowe i ośrodek sportów wodnych w Lubniewicach (20 tys. ECU),
- materiały promocyjne *Euroregionu „Pro Europa Viadrina"* (50 tys. ECU),
- ścieżki rowerowe Kostrzyn, Górzyca, Słubice, Cybinka, Rzepin (24 tys. ECU),
- festyn piwno-winny z konferencją dziennikarzy zajmujących się agroturystyką w Lubniewicach (9 tys. ECU),
- wirtualna rekonstrukcja Twierdzy Kostrzyn (40 tys. ECU),
- niemiecko-polski obóz młodzieży w Laskach Pokoju (8 tys. ECU),
- telefonizacja w gminach Słubice i Górzyca (25 tys. ECU),
- Zespół Odnowy Biologicznej w Słubicach (20 tys. ECU),
- II Sulęciński Zjazd Cyklistów o Puchar Prezydenta Euroregionu (7 tys. ECU),
- budowa fontanny dobrosąsiedztwa i utworzenia Izby Historycznej (20 tys. ECU),
- euroregionalna olimpiada specjalna Dębno 1997 (7 tys. ECU),
- międzynarodowy plener fotograficzny artystów fotografików pod nazwą „Dziedzictwo i współczesność" (10 tys. ECU),
- album z reprodukcjami starych widokówek Gorzowa Wielkopolskiego pt. „Gorzów – miasto nad rzeką Wartą" (8 tys. ECU),
- międzynarodowe spotkania zespołów cygańskich „Romane Dyvesa" (25 tys. ECU),
- warsztaty ekologiczne (6 tys. ECU),
- ogólnopolski plener tkacki Art - Stilon Gorzów – Lubniewice wrzesień 1996 (5tys. ECU),
- mityng pływacki o puchar Prezydenta Gorzowa (5 tys. ECU),
- warsztaty muzyczne „Jazz dla was" w Gorzowie (6 tys. ECU),

- polsko-niemiecki plener rzeźbiarski (15 tys. ECU),
- międzynarodowe zawody w powożeniu zaprzęgami parokonnymi o Miecz Kasztelana Santockiego w Janczewie (20 tys. ECU),
- międzynarodowe koncerty muzyki organowej w Lipkach Wielkich (5 tys. ECU),
- międzynarodowe spotkania *Euroregionu „Pro Europa Viadrina"* – Szlakiem wspólnej historii (5 tys. ECU),
- centrum współpracy polsko-niemieckiej „Mała ojczyzna" w Witnicy (50 tys. ECU)
- Złota księga pamiątkowa miasta Gorzowa Wielkopolskiego (22,5 tys. ECU)
- publikacja „Z dziejów chrześcijaństwa Ziemi Gorzowskiej" (6 tys. ECU),
- agrokatalog województwa gorzowskiego (16,4 tys. ECU),
- centralna inauguracja Dni Olimpijczyka w Słubicach (50 tys. ECU).

Na tzw. „twarde projekty", dofinansowywane przez fundusz PHARE CBC, dla których Euroregion jest jedną z instytucji opiniujących, województwo gorzowskie uzyskało dotacje w wysokości:

- w 1994 roku 9500 tys. ECU,
- w 1995 roku 15100 tys. ECU,
- w 1996 roku 19825 tys. ECU.

Lista tych projektów obejmuje:

- terminal towarowych odpraw w Świecku (5,5 mln ECU),
- budowa domów studenckich dla Collegium Polonicum (4,0 mln ECU),
- modernizacja dróg krajowych nr 132 i 133 na odcinku przejście graniczne Kostrzyn–Gorzów Wielkopolski (6,5 mln ECU w 1994 roku i 10,0 mln ECU w 1995 roku),
- modernizacja kolejowego przejścia granicznego Kunowice-Frankfurt n. Odrą (6,0 mln ECU),
- komunalna oczyszczalnia ścieków z siecią kanalizacyjną w Rzepinie, Słońsku i Sulęcinie (1,15 mln ECU w 1995 roku i 1,2 mln ECU w 1996 roku),
- infrastruktura komunalna w Kęszycy (1,45 mln ECU),
- modernizacja oczyszczalni ścieków w Gorzowie Wielkopolskim (1,7 mln ECU),
- oczyszczalnia ścieków w Międzychodzie (0,5 mln ECU),
- Międzynarodowe Zachodnie Centrum Gospodarcze (0,425 mln ECU),
- budowa budynku głównego Collegium Polonicum w Słubicach (6,0 mln ECU).

Jednym z bardzo ważnych elementów współpracy transgranicznej w ramach Euroregionu jest planowanie przestrzenne, w związku z tym są organizowane wspólne konferencje planistów z landu Brandenburgia, Urzędu Wojewódzkiego w Gorzowie Wielkopolskim i w Zielonej Górze oraz z gmin

należących do Euroregionu. Pierwsze spotkanie pod nazwą „Forum planowania przestrzennego i rozwoju komunalnego w *Euroregionie Pro Europa Viadrina*" odbyło się we Frankfurcie n. Odrą 17 września 1997 roku. Dwa kolejne zostaną zorganizowane w 1998 roku i będą poświęcone „Studium zagospodarowania przestrzennego województwa gorzowskiego" i „Studium odnowy miast".

Znajdujące się na terenie Euroregionu przejścia graniczne sprzyjają obsłudze ruchu transgranicznego i powodują, że współpraca gospodarcza w tym regionie rozwija się dynamicznie, m. in. poprzez tworzenie spółek polsko-niemieckich. Utworzono też Kostrzyńsko-Słubicką Strefę Ekonomiczną, w której pod inwestycje przeznaczono w Słubicach 135 ha i w Kostrzynie 315 ha.

Z dotychczasowych doświadczeń współpracy euroregionalnej wynika, że główne przeszkody to:

- sama granica, która jest zewnętrzną granicą Unii Europejskiej,
- zróżnicowany podział administracyjny po obu stronach granicy,
- mała przepustowość przejść granicznych,
- bariera językowa.

Ważniejsze publikacje o Euroregionie

Euroregion Pro Europa Viadrina. US Gorzów Wielkopolski, Landesamt für Dateverarbeitung und Statistik Brandenburg, grudzień 1997.

Koncepcja rozwoju i działania Euroregionu Pro Europa Viadrina. Dornier GmbH, październik 1993.

Materiały Sekretariatu Euroregionu „Pro Europa Viadrina". Słubice 1998a.

Materiały Urzędu Statystycznego w Gorzowie Wielkopolskim. US Gorzów Wielkopolski 1998b.

Trakt - Warta Odra. Wyd. „Albapol". Gorzów Wielkopolski (czasopismo poświęcone Euroregionowi „Pro Europa Viadrina").

Wykaz ważniejszych adresów

Sekretariat Euroregionu „Pro Europa Viadrina"

Biuro polskie

ul. Jedności Robotniczej 13
69-100 Słubice
tel. (095 758) 37 35
fax (095 758) 37 35

Biuro niemieckie

Karl-Marx str. 23
15230 Frankfurt (Oder)
tel. (0335) 685 19 63
fax (0335) 685 19 62

Urząd Statystyczny

ul. Jagiellończyka 10
66-413 Gorzów Wielkopolski
tel. (095) 7215-632

Ważniejsze dokumenty dotyczące Euroregionu

- Umowa o utworzeniu Euroregionu „Pro Europa Viadrina" z załącznikiem
- Regulamin Organizacyjny Organów Euroregionu „Pro Europa Viadrina"

UMOWA O UTWORZENIU EUROREGIONU „PRO EUROPA VIADRINA"

pomiędzy Stowarzyszeniem Gmin Lubuskich i Związkiem Gmin Gorzowskich ze strony polskiej oraz Stowarzyszeniem „Środkowa Odra" ze strony niemieckiej.

Preambuła

Stowarzyszenie Gmin Lubuskich i Związek Gmin Gorzowskich ze strony polskiej oraz Stowarzyszenie „Środkowa Odra" ze strony niemieckiej, zwane dalej Stronami wyrażając wolę:

1. zapewnienia dobrosąsiedzkich stosunków pomiędzy Polakami a Niemcami,
2. umacniania tożsamości regionalnej żyjących w obszarze granicznym Polaków i Niemców poprzez stworzenie wspólnej perspektywy na przyszłość,
3. podnoszenia poziomu życia obywateli mieszkających w regionie poprzez utworzenie w przyszłości ponadgranicznego, zintegrowanego polsko - niemieckiego regionu gospodarczego,
4. wspierania idei jedności europejskiej i międzynarodowego zrozumienia,
5. ustalania wspólnych przedsięwzięć i pozyskiwanie środków finansowych niezbędnych na ich realizację,

oraz

uwzględniając postanowienia Europejskiej Konwencji Ramowej o Współpracy Transgranicznej między Wspólnotami i Władzami Terytorialnymi sporządzonej w Madrycie 21 maja 1980 roku postanawiają utworzyć Euroregion
„PRO EUROPA VIADRINA".

I. NAZWA, SIEDZIBA, TERYTORIUM

§ 1

1. Przyjmuje się nazwę: „PRO EUROPA VIADRINA".
2. Siedzibą Euroregionu jest Dąbroszyn. Zasady funkcjonowania i finansowania siedziby określi Rada Euroregionu.
3. Euroregion obejmuje teren gmin będących członkami strony polskiej, jak również powiaty, miasta, gminy i związki gminne będące członkami strony niemieckiej.
   Wykaz gmin założycieli zawiera załącznik będący integralną częścią Umowy.

II. FORMY WSPÓŁPRACY W EUROREGIONIE

§ 2

Formy współpracy odpowiadają treści „Umowy między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o dobrosąsiedztwie i przyjaznej współpracy" z dnia 17 czerwca 1991 roku.

III. PRAWA I OBOWIĄZKI STRON EUROREGIONU

§ 3

1. Strony deklarują swoją wolę uzgadniania i uchwalania przedsięwzięć i projektów o zasięgu ponadgranicznym na płaszczyźnie partnerskiej w porozumieniu z kompetentnymi organami i administracjami.
2. Strony informują się wzajemnie o zamierzanych przedsięwzięciach dotyczących tylko jednej ze Stron Umowy.
3. Szczegółowe zasady dotyczące praw i obowiązków określać będzie regulamin.

IV. ORGANY EUROREGIONU

§ 4

1. Organami Euroregionu są:
   - Rada Euroregionu,
   - Prezydium Euroregionu,
   - Sekretariat Euroregionu,
   - Komisja Rewizyjna,
   - Grupy Robocze.
2. Mandaty w organach Euroregionu będą obsadzane w równej części przez każdą ze Stron. Wybór delegatów przeprowadza niezależnie od siebie każda ze Stron na zasadach określonych w swoich statutach.

§ 5

RADA EUROREGIONU

1. Rada Euroregionu jest najwyższym organem uchwałodawczym Euroregionu.
2. Rada Euroregionu składa się z 20 członków, wybranych po 10 przez stronę polską i niemiecką.
3. Rada może przyznać tytuł honorowego członkostwa.
4. Do zadań Rady Euroregionu należy w szczególności:
   - określanie kierunków działania,
   - wybór Prezydium Euroregionu,
   - uchwalenie regulaminów,
   - zatwierdzanie projektów uchwał,
   - koordynowanie spraw finansowych,
   - powoływanie i odwoływanie Komisji Rewizyjnej.

§ 6

PREZYDIUM EUROREGIONU

Rada powołuje ze swego grona Prezydium. Prezydium składa się z czterech osób, po 2 przedstawicieli ze strony polskiej i niemieckiej. Przewodzenie Prezydium powierza się na zasadzie 2 letniej kadencji, poczynając od stycznia 1997 r., na przemian polskiej i niemieckiej stronie.

a) Wprowadza się funkcję Wiceprzewodniczącego Prezydium na tej zasadzie, że w czasie przewodniczącenia strony polskiej, funkcję wiceprzewodniczącego sprawuje przedstawiciel strony niemieckiej.

Do zadań Prezydium należy:
- reprezentowanie Euroregionu na zewnątrz,
- zwoływanie posiedzeń Rady,
- wykonywanie uchwał Rady,
- kierowanie Sekretariatem,
- powoływanie Grup Roboczych.

§ 7

SEKRETARIAT EUROREGIONU

Sekretariat Euroregionu tworzą jego dwie placówki w Słubicach i we Frankfurcie n/O. Zapewnia on bieżącą obsługę Euroregionu i koordynuje prace Grup Roboczych. Każda ze Stron Umowy finansuje swoją placówkę.

§ 8

GRUPY ROBOCZE

Grupy Robocze powoływane są przez Prezydium. Wypracowują propozycje wspólnych projektów w dziedzinach za które odpowiadają przed Radą. Uczestnictwo w Grupach Roboczych jest otwarte dla wszystkich zainteresowanych.

§ 9

KOMISJA REWIZYJNA

Komisja Rewizyjna ma obowiązek i prawo nadzorować na bieżąco wspólne wydatki finansowe Stron Umowy oraz składać Radzie sprawozdania.

§ 10

REGULAMIN

Szczegółowe zadania organów Euroregionu określone będą w osobnym regulaminie uchwalonym przez Radę.

V. PODEJMOWANIE UCHWAŁ

§ 11

1. Rada Euroregionu podejmuje decyzje w formie uchwał, które zapadają bezwzględną większością głosów (najmniej 11 głosów) przy obecności co najmniej 3/4 składu Rady.
2. Każdy z członków Rady posiada jeden głos.
3. Uchwały Prezydium podejmowane są większością głosów według zasad określonych przez Radę.

VI. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

§ 12

Środki niezbędne na działalność Euroregionu będą pochodzić:
- ze środków finansowych obu Stron Umowy,
- z dotacji, darowizn, spadków,
- innych źródeł.

VII. POSTANOWIENIA KOŃCOWE

§ 13

1. Zmiany niniejszej Umowy wymagają zgodnej woli Umawiających się Stron.
2. Umowa zostaje zawarta na czas nieokreślony.
3. O kwestiach spornych rozstrzyga Rada Euroregionu.
4. Umowa ulega rozwiązaniu, jeśli jedna ze Stron dobrowolnie zgłosi swoje wystąpienie.
5. O wystąpieniu należy powiadomić Radę co najmniej sześć miesięcy przed planowanym terminem wystąpienia.
6. Rada rozstrzyga w powyższym przypadku o sposobie likwidacji organów Euroregionu i uregulowaniu wszystkich zobowiązań.
7. Umowa została podpisana dnia 21 grudnia 1993 roku i z tym dniem wchodzi w życie.
8. Umowa została sporządzona w sześciu egzemplarzach, po trzy w języku polskim i niemieckim, przy czym teksty mają jednakową moc.

Rogi, dnia 21 grudnia 1993 roku

Za stowarzyszenie Gmin Lubuskich
Ryszard Bodziacki

Za Związek Gmin Gorzowskich
Lech Marek Gorywoda

Za Stowarzyszenie „Środkowa Odra"
Wolfgang Pohl

ZAŁĄCZNIK do Umowy o Utworzeniu Euroregionu „PRO EUROPA VIADRINA"

Wykaz gmin założycieli

I. STOWARZYSZENIE GMIN LUBUSKICH

1. Kostrzyn n/O
2. Słubice
3. Rzepin
4. Słońsk
5. Górzyca
6. Cybinka

7. Sulęcin
8. Lubniewice

II. ZWIĄZEK GMIN GORZOWSKICH

1. Bierzwnik
2. Bogdaniec
3. Gorzów Wlkp.
4. Krzęcin
5. Krzeszyce
6. Ośno Lubuskie
7. Witnica
8. Zwierzyn
9. Santok
10. Strzelce Krajeńskie

III. STOWARZYSZENIE ŚRODKOWA ODRA

1. Miasto Frankfurt n/O
2. Powiat Bad Freienwalde
3. Powiat Strausberg
4. Powiat Seelow
5. Powiat Fürstenwalde
6. Miasto Eisenhüttenstadt (od 01.01.1994 r.)

REGULAMIN ORGANIZACYJNY ORGANÓW EUROREGIONU „PRO EUROPA VIADRINA"

Rozdział I

Zakres regulaminu

§ 1

Rada Euroregionu „Pro Europa Viadrina" ustala zgodnie z § 5 Umowy o utworzeniu Euroregionu „Pro Europa Viadrina" z dnia 21.12.1993 r. regulamin, określający organizację wewnętrzną i tryb pracy Euroregionu.

§ 2

Organami Euroregionu są:

1. Rada Euroregionu.
2. Prezydium Euroregionu.
3. Sekretariat Euroregionu.
4. Komisja Rewizyjna Euroregionu.
5. Grupy Robocze Euroregionu.

Rozdział II

Rada Euroregionu

§ 3

1. Rada Euroregionu działa na Zgromadzeniach oraz poprzez Prezydium Euroregionu i Grupy Robocze.
2. Rada składa się z 20 członków wybranych po 10 przez stronę polską i niemiecką.
3. Rada może przyznać tytuł honorowego członkostwa: honorowi członkowie Rady mogą uczestniczyć w jej posiedzeniach bez prawa głosowania.
4. Rada rozpatruje na posiedzeniach i rozstrzyga w drodze uchwał we wszystkich sprawach należących do jej kompetencji, wynikających z §5 Umowy.

§ 4

1. Rada Euroregionu obraduje, ilekroć wymaga tego sytuacja, jednakże co najmniej co 6 miesięcy.
2. Posiedzenia zwołuje przewodniczący Prezydium Euroregionu, a w razie jego nieobecności zastępca Przewodniczącego.

§ 5

1. O terminie, miejscu i proponowanym porządku posiedzenia, zawiadamia członków Rady Przewodniczący Prezydium. Zaproszenia wysyłane są z wyprzedzeniem jednego miesiąca.
2. O posiedzeniu nadzwyczajnym Przewodniczący powiadamia członków Rady co najmniej 10 dni przed terminem posiedzenia.
3. Termin posiedzenia nadzwyczajnego winien być określony przez wnioskodawców z możliwością zachowania postanowień pkt. 2.
4. Do zawiadomienia o posiedzeniu załącza się niezbędne materiały.
5. Planowane posiedzenia Rady odbywają się na zmianę w obu krajach. Miejsce posiedzenia ustala Przewodniczący Prezydium.
6. Zaproszenie na posiedzenie wysyła Sekretariat Euroregionu. Na każdym posiedzeniu ustala się termin następnego.

§ 6

1. Nadzwyczajne posiedzenia zwoływane są w przypadkach nie cierpiących zwłoki. W przypadkach niezdolności powzięcia uchwały, kolejne posiedzenie może odbyć się w przeciągu 10 dni kalendarzowych.
   Posiedzenia nadzwyczajne zwoływane są na pisemny wniosek co najmniej 1/3 (7) osób składu Rady albo Zgromadzenia Związku Regionalnego oraz z inicjatywy Prezydium.
   Okres między wysłaniem zaproszenia i terminem posiedzenia wynosi 10 dni.
2. W przypadku, gdy wnioskujący o zwołanie nadzwyczajnego posiedzenia nie wskażą miejsca, terminu posiedzenia albo gdy termin ten nie będzie czynić zadość postanowieniom par. 5 ust. 2 Regulaminu Przewodniczący Prezydium ustala miejsce i termin z zachowaniem postanowień Regulaminu.

§ 7

1. W posiedzeniu mogą uczestniczyć z prawem zabrania głosu członkowie Grup Roboczych, honorowi członkowie Rady. Członkowie Grup Roboczych mają głos doradczy w przypadkach rozważania kwestii związanych z zakresem zadań danej grupy.
2. Na posiedzenia mogą być zaproszeni przedstawiciele związków regionalnych, instytucji, organizacji, działacze polityczni i społeczni.

§ 8

1. Posiedzeniu przewodniczy członek Prezydium strony pełniącej rolę gospodarza.
2. Przewodniczącemu posiedzenia towarzyszy jedna lub dwie osoby spośród członków Rady wybrani przez nią na posiedzeniu w głosowaniu jawnym.

§ 9

1. Przewodniczący posiedzenia:
   a/ otwiera posiedzenia i stwierdza quorum,
   b/ przedstawia proponowany porządek obrad oraz wnosi o jego uzupełnienie i zatwierdzenie w głosowaniu. Porządek obrad powinien przewidywać przyjęcie protokołu z poprzedniego posiedzenia. Głosowanie odbywa się w sposób jawny - przez podniesienie ręki - zwykłą większością głosów obecnych na posiedzeniu uprawnionych do głosowania.
   c/ wyznacza protokolanta,
   d/ udziela głosu,
   e/ dba o sprawny i zgodny z regulaminem przebieg obrad.

§ 10

Rada Euroregionu podejmuje decyzje i inne postanowienia w formie uchwał, które zapadają bezwzględną większością głosów (najmniej 11 głosów „za", przy obecności co najmniej 3/4 składu Rady.

§ 11

1. Głosowanie odbywa się osobno w stosunku do każdej uchwały.
2. Uchwałom nadaje się formę odrębnych dokumentów, numerując je i nadając im numer kolejny uchwały oraz datę podjęcia.
3. Uchwałę podpisuje Przewodniczący Prezydium.

§ 12

1. Uchwały Rady przekazywane są Przewodniczącemu Prezydium w terminie 7 dni po zamknięciu posiedzenia.
2. W tym samym terminie członkowie Rady otrzymują protokół z posiedzenia.

§ 13

1. Z każdego posiedzenia sporządzany jest protokół.
   Protokół powinien zawierać w szczególności:
   a/ numer kolejny, datę i miejsce posiedzenia, godzinę rozpoczęcia i zakończenia posiedzenia, kolejny numer uchwał i stwierdzenia; czego dotyczą.
   b/ stwierdzenia prawomocności posiedzenia.
   c/ odnotowanie przyjęcia protokołu z poprzedniego posiedzenia,
   d/ uchwalony porządek obrad,
   e/ streszczenie przebiegu obrad, a w szczególności treść wystąpień.
   Na wyraźny wniosek członka Rady jego wypowiedź winna być odnotowana dosłownie, na podstawie przedłożonego protokolantowi tekstu wypowiedzi,
   f/ tekst wniosków,
   g/ treść uchwał,
   h/ przebieg i wyniki głosowania.
2. Do protokołu dołącza się:
   a/ listę obecnych członków Rady oraz listę gości,
   b/ oświadczenia członków Rady oraz dokumenty złożone na ręce przewodniczącego.

§ 14

1. W trakcie obrad lub w terminie 7 dni od otrzymania protokołu, członkowie Rady mogą zgłaszać Prezydium poprawki lub uzupełnienia do protokołu. Jeśli to konieczne wyjaśnień udziela protokolant.
2. Jeśli wniosek, o którym mowa w pkt. 1. nie zostanie uwzględniony, wnioskodawca może odwołać się do Rady.
3. W wypadku uwzględnienia wniosku dokonuje się pisemnej wzmianki do protokołu.

Rozdział III

Prezydium Euroregionu

§ 15

1. Do zadań Prezydium należy:
   a/ reprezentowanie Euroregionu na zewnątrz,
   b/ zwoływanie posiedzeń Rady,
   c/ wykonywanie uchwał Rady,
   d/ kierowanie Sekretariatem,
   e/ powoływanie Grup Roboczych.

§ 16

1. Prezydium powołane jest spośród członków Rady Euroregionu. Prezydium zostaje powołane zgodnie z § 6 dokumentu założycielskiego.
2. Prezydium składa się z 4 osób, po 2 przedstawicieli ze strony polskiej i niemieckiej.
3. Każda ze stron powołuje na Zgromadzeniach Regionalnych swoich 2 przedstawicieli.
4. Stronie, której nie przysługuje Prezydentura, ustanowi Wiceprezydenta.
5. Prezydenta Euroregionu powołuje strona, której przypada przewodniczenie w danej kadencji, przy akceptacji Rady.
6. Kadencja Prezydium odpowiada rokowi kalendarzowemu i zostanie ona ustalona na dwa lata.

§ 17

1. Prezydium obraduje, jeśli wymaga tego sytuacja.
2. W czasie cyklicznych posiedzeń Prezydium podsumowuje bieżącą działalność, przygotowuje materiały na posiedzenie Rady Euroregionu.
3. Prezydium Rady podejmuje decyzje w formie uchwał.
4. Uchwały podejmowane są zwykłą większością głosów, w głosowaniu jawnym.
5. W przypadku takiej samej ilości głosów wniosek zostaje oddalony.

Rozdział IV

Komisja Rewizyjna Euroregionu

§ 18

1. Komisja Rewizyjna składa się z 2 osób wybranych spośród członków Rady.
2. W skład Komisji Rewizyjnej nie mogą wchodzić członkowie Prezydium.
3. Komisja Rewizyjna wybierana jest przez Radę w głosowaniu tajnym.
4. Komisja Rewizyjna spotyka się, jak tego wymaga sytuacja, jednakże co najmniej jeden raz w roku (w celu przygotowania zwolnienia z obowiązków).

§ 19

1. Wybory przeprowadza komisja wyborcza wybrana przez Radę w głosowaniu jawnym. Komisja Wyborcza sporządza karty do głosowania, które muszą być opieczętowane i podpisane.
2. Nazwiska kandydatów wpisywane są na karty do głosowania w porządku alfabetycznym.
3. Wyboru dokonuje się poprzez skreślenie lub pozostawienie na karcie wyborczej dwóch nazwisk.
4. Karta nie zawierająca wymaganej liczby skreśleń lub bez skreśleń nie bierze udziału w głosowaniu, a oddany na niej głos uważa się za nieważny.
5. Po głosowaniu komisja wyborcza oblicza głosy oraz sporządza protokół, w którym podaje:
   a/ nazwiska i imiona kandydatów,
   b/ liczbę osób biorących udział w głosowaniu,
   c/ liczbę głosów ważnych,
   d/ liczbę głosów uzyskanych przez poszczególnych kandydatów,
   e/ skład Komisji Rewizyjnej.

§ 20

1. W skład Komisji Rewizyjnej wchodzą kandydaci, którzy uzyskali największą ilość głosów.
2. Przewodniczącym Komisji zostaje kandydat, który uzyskał największą ilość głosów.
3. W przypadku otrzymania przez kandydatów równej ilości głosów, wybory przeprowadza się powtórnie spośród tych kandydatów, którzy otrzymali w poprzednim głosowaniu równą ilość głosów.
4. Zadaniem Komisji Rewizyjnej jest bieżący nadzór wspólnych wydatków stron Umowy oraz składanie Radzie określonych sprawozdań.

§ 21

W celu wykonywania swoich zadań Komisja Rewizyjna ma prawo żądać od organów Euroregionu wszelkich danych, materiałów i informacji.

§ 22

1. Komisja Rewizyjna działa na wniosek:
   a/ Rady Euroregionu podjęty w formie uchwały wskazującej zakres kontroli.
   b/ Prezydium Euroregionu.
2. W wypadku, gdy Komisja Rewizyjna uzna za stosowne przeprowadzenie kontroli poza ustalonym planem, zwraca się w tej sprawie do Rady o podjęcie stosownej uchwały.

Rozdział V

Grupy Robocze Euroregionu

§ 23

1. Grupy Robocze, to zespoły powoływane przez Prezydium Euroregionu.
Organizują one i prowadzą swoją działalność w imieniu Rady i na jej potrzeby.
2. Celem Grup Roboczych jest aktywne, merytoryczne opracowywanie projektów na rzecz Euroregionu.
3. Grupy Robocze mogą przedkładać Prezydium oraz Radzie własne propozycje i inicjatywy z zaleceniem uwzględnienia ich w programie działania.
4. Grupy Robocze stanowią przede wszystkim personalną reprezentację podmiotów komunalnych, środowisk społeczno- zawodowych, organizacji fachowych oraz administracji państwowej.
5. Merytoryczne wyniki pracy grup roboczych stanowią własność Euroregionu. Powinny one być przekazane zainteresowanym instytucjom, władzom, osobom, zależnie od decyzji Rady względnie Prezydium.

6. Grupy Robocze działają na zasadach społecznych, względnie w ramach służbowych powinności swoich członków.
7. Liczbę członków, strukturę fachową oraz skład osobowy grup roboczych ustala prezydium z zachowaniem poniższych postanowień:
   a/ w grupie roboczej powinna uczestniczyć równa ilość przedstawicieli obu stron ,
   b/ przewodniczącego grupy i jego zastępcę wybierają członkowie grupy,
   c/ każda strona winna wskazać dodatkowo dwie osoby, jako przedstawicieli rezerwowych.
8. Grupy robocze w ustalonym składzie personalnym tworzone są, a także ulegają rozwiązaniu w drodze uchwały Prezydium.

§ 24

1. Grupy robocze spotykają się w zależności od potrzeb, po stronie polskiej i niemieckiej.
2. Strona organizująca dane spotkanie odpowiedzialna jest za sporządzenie dokumentacji obrad.
3. Posiedzeniu przewodniczy przewodniczący lub jego zastępca.
4. Do udziału w posiedzeniu strona organizująca może - w uzgodnieniu z drugim partnerem lub na jego wniosek - zaprosić osoby spoza stałego składu grupy roboczej.

§ 25

1. Zasadą podstawową przy wypracowywaniu stanowiska w kwestiach merytorycznych jest zasada konsensusu.
2. W uzasadnionych przypadkach przewodniczący posiedzenia może zarządzić przekazanie sprawy pod obrady najbliższego posiedzenia Prezydium.
3. Stanowisko grupy roboczej w każdej rozpatrywanej kwestii wymaga zaprotokołowania.
4. Zdolność do podejmowania miarodajnych rozstrzygnięć wymaga obecności co najmniej 3 przedstawicieli każdej strony, w tym przewodniczącego lub jego zastępcy.

§ 26

1. Koszty organizacyjne posiedzenia ponosi gospodarz posiedzenia.
2. Działalność Euroregionu może być finansowana ze środków zewnętrznych, względnie w przyszłości ze wspólnego funduszu Euroregionu.

§ 27

1. Działalność grup roboczych koordynuje Prezydium.
2. Każda grupa robocza wypracowuje własny regulamin, który zatwierdzany jest przez Radę oraz przekazuje go do wiadomości Sekretariatu.
3. O terminie, miejscu i tematyce swoich posiedzeń grupy mają obowiązek powiadomić Sekretariat, który może na dane posiedzenie delegować swego przedstawiciela.
4. Grupy robocze sporządzają z każdego posiedzenia protokół. Dokument ten powinien być przekazany w języku strony organizującej posiedzenie, nie później niż w ciągu 3 dni po posiedzeniu.
5. Postanowienia regulaminu dotyczące protokołu stosuje się odpowiednio.

Rozdział VI

Sekretariat Euroregionu

§ 28

1. Strona polska prowadzi i finansuje biuro w Słubicach jako część Sekretariatu Euroregionu „Pro Europa Viadrina". O wysokości finansów decyduje Związek Gmin Gorzowskich i Stowarzyszenia Gmin Lubuskich.
2. Strona niemiecka prowadzi i finansuje placówkę we Frankfurcie nad Odrą. O wysokości finansów decyduje Stowarzyszenie „Środkowa Odra".
3. Wymiana korespondencji odbywa się w języku polskim i niemieckim. Tłumaczenia dokonują tłumacze zatrudnieni i finansowani przez każdą stronę.
4. Biura pozostają w stałym kontakcie, regularnie uzgadniając bieżące działania.
5. Zadaniem Biura jest praca techniczna na rzecz Rady i Prezydium Euroregionu „Pro Europa Viadrina".

Rozdział VII

Postanowienia końcowe

§ 29

Przewodniczenie Prezydium Euroregionu w pierwszej kadencji powierza się stronie polskiej.

§ 30

1. Językiem obrad jest język polski i niemiecki.
2. Strona pełniąca rolę gospodarza jest odpowiedzialna za sporządzenie protokołu w swoim języku.
3. Protokół tłumaczony jest na dwa języki.

§ 31

We wszystkich innych wyborach stosuje się porządek wyborów taki jak w § 19. niniejszego regulaminu.

§ 32

1. Niniejszy regulamin został uchwalony przez Radę Euroregionu „Pro Europa Viadrina" dnia 22 kwietnia 1994 r. w Beeskow.
2. Regulamin wchodzi w życie z dniem uchwalenia i obowiązuje do odwołania.
3. Zmian w regulaminie dokonuje Rada bezwzględną większością głosów.

Euroregion
SPREWA-NYSA-BÓBR

3.3. Euroregion „Sprewa - Nysa - Bóbr"

Rozmowy dotyczące powstania euroregionu zainicjowane zostały pod koniec 1991 roku. Inicjatorami tych działań były gminy: Łubsko, Jasień, Brody, Nowogród Bobrzański i Trzebiel po stronie polskiej oraz miasto Forst po stronie niemieckiej. W 1992 roku do prac dotyczących problematyki powstania Euroregionu włączyli się przedstawiciele innych gmin oraz Wojewoda Zielonogórski, a po stronie niemieckiej ówczesne powiaty Guben, Spremberg, Cottbus oraz miasto Cottbus. W grudniu 1992 roku powołany został w Brandenburgii ***„Związek Euroregionu Sprewa - Nysa - Bóbr"*** (Verein Euroregion Spree - Neisse - Bober e. V.). W marcu 1993 roku nastąpiło w Guben otwarcie biura Stowarzyszenia, które zleciło opracowanie studium nt. możliwości rozwoju współpracy transgranicznej na tym obszarze. Jednym z niemieckich priorytetów przyszłej współpracy była kwestia ochrony środowiska, w szczególności budowa wspólnej oczyszczalni ścieków w Guben i Gubinie. Strona niemiecka zgłosiła propozycję otwarcia w Guben Centrum Spotkań Międzynarodowych. W czerwcu 1993 roku powstało Stowarzyszenie Gmin Rzeczpospolitej Polskiej „Euroregion *Sprewa-Nysa-Bóbr*".

W okresie przygotowawczym pracowały dwie polsko-niemieckie grupy robocze:

- grupa I, do której zaproszono przedstawicieli wszystkich 6 jednostek administracyjnych ze strony niemieckiej i 16 gmin zielonogórskich ze strony polskiej,
- grupa II, pracująca z udziałem pracowników Biura Planowania Przestrzennego z Cottbus i architekta wojewódzkiego z Zielonej Góry w celu przygotowania materiałów koncepcyjnych dotyczących Euroregionu.

Proces przygotowawczy powołania euroregionu z udziałem strony polskiej trwał do września 1993 roku. Uroczystość podpisania umowy o utworzeniu Euroregionu „*Sprewa - Nysa - Bóbr*" odbyła się **21 września 1993** roku w Gubinie w obecności licznych przedstawicieli gmin, Wojewody Zielonogórskiego,

przedstawiciela Ambasady Polskiej w Berlinie, Przewodniczącego Związku Miast Polskich oraz przedstawicieli Związku Powiatów i Miast Niemieckich. Umowa wieńczyła prawie dwuletni okres intensywnych przygotowań do instytucjonalizacji współpracy transgranicznej w tym rejonie [Euroregion Sprewa, s. 8, Borys, 1996, s. 24-25].

Umowę o współpracy podpisali przewodniczący Konwentu stowarzyszenia polskiego C. Fiedorowicz (burmistrz Gubina) i prezes niemieckiego Stowarzyszenia W. Kleinschmidt (burmistrz Cottbus).

Siedzibą Euroregionu są miasta Gubin i Guben.

Strukturę organizacyjną Euroregionu przedstawia rys. 11

Zgodnie z umową celem współpracy w *Euroregionie „Sprewa-Nysa-Bóbr"* jest wszechstronna działalność na rzecz pomyślności obszarów przygranicznych Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Federalnej Niemiec, ich sanacji ekologicznej, rozkwitu gospodarczego oraz stałej poprawy warunków życia ich mieszkańców. Cel ten ma być realizowany w szczególności poprzez:

- współpracę w zakresie gospodarki przestrzennej,
- ochronę środowiska naturalnego,
- poprawę kondycji gospodarczej i wyrównywanie poziomów życia mieszkańców,
- działania na rzecz przyspieszonego rozwoju i wzajemnego dostosowania systemów infrastruktury technicznej i społeczno-usługowej o zasięgu ponadgranicznym,
- współdziałanie w zapobieganiu oraz zwalczaniu katastrof i klęsk żywiołowych,
- ponadgraniczną komunikację osobową i współpracę w dziedzinie ruchu turystycznego,
- wymianę kulturalną i zachowanie wspólnego dziedzictwa kulturowego,
- współpracę w wychowaniu młodego pokolenia,

Rys. 11. *Schemat organizacyjny Euroregionu "Sprewa - Nysa - Bóbr"*

PREZYDIUM

KONWENT STOWARZYSZENIA GMIN RP

ZARZĄD STOWARZYSZENIA MIAST I POWIATÓW BRD

RADA EUROREGIONU

KONFERENCJA STOWARZYSZENIA GMIN RP

ZEBRANIE CZŁONKÓW STOWARZYSZENIA NIEMIECKIEGO

SEKRETARIAT

POLSKIE BIURO EUROREGIONU

BIURO STOWARZYSZENIA NIEMIECKIEGO

GRUPY ROBOCZE

1. GOSPODARKA, KOMUNIKACJA, TURYSTYKA
2. ROLNICTWO, LEŚNICTWO, OCHRONA ŚRODOWISKA
3. MŁODZIEŻ, SPORT, OŚWIATA, KULTURA
4. INFORMACJA

Źródło: [Materiały 1998a]

- integrację ludności całego regionu poprzez tworzenie warunków i sprzyjanie rozwojowi bezpośrednich kontaktów osobistych po obu stronach granicy,
- stałe informowanie opinii publicznej po obu stronach o celach, zasadach, programach i konkretnych przedsięwzięciach w zakresie współpracy transgranicznej.

Działalność prowadzona w ramach Euroregionu zmierza do wyeliminowania istniejących przeszkód, takich jak:

- codzienne problemy graniczne, których rozwiązanie może się odbyć tylko na drodze zwiększenia przepustowości granicy dla małego ruchu granicznego,
- problemy różnic kulturowych, w tym bariera językowa i stereotypy zakorzenione w świadomości mieszkańców po obu stronach granicy,
- problemy środowiska i ochrony krajobrazu, wynikające z przestrzennego zagospodarowania regionu,
- problemy transgranicznej współpracy gospodarczej, w tym transfer nowych technologii oraz obustronna wymiana doświadczeń.

Kształtowanie identyfikacji regionalnej i regionalnej świadomości mieszkańców oraz realizowanie projektów o charakterze transgranicznym ma fundamentalne znaczenie w kształtowaniu dobrosąsiedzkich stosunków na polsko-niemieckim pograniczu.

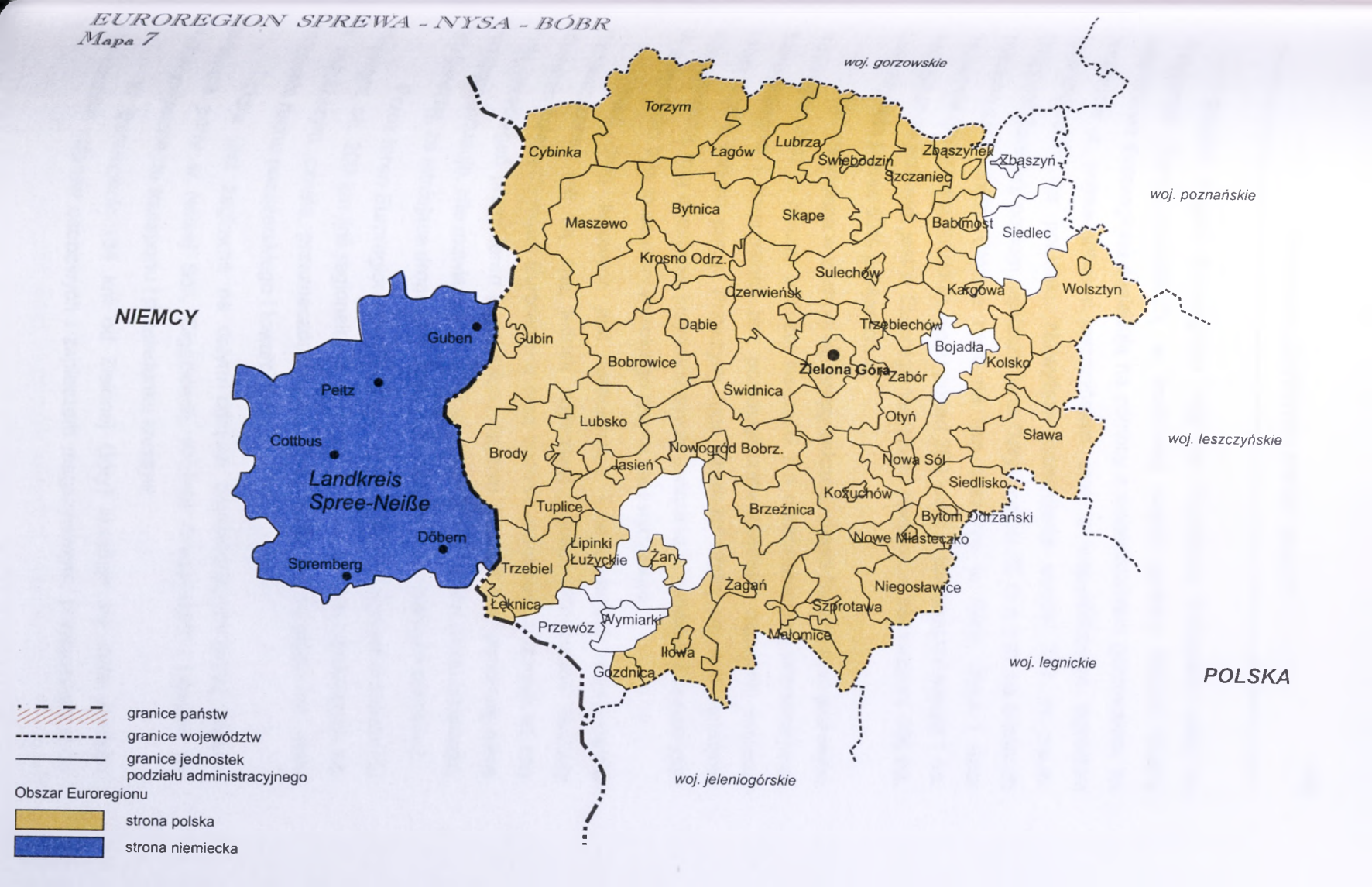
Euroregion „Sprewa-Nysa-Bóbr" obejmuje po stronie polskiej 51 gmin województwa zielonogórskiego. Po stronie niemieckiej w skład Euroregionu wchodzi 1 miasto wydzielone i 1 powiat z landu Brandenburgia.

Obszar Euroregionu przedstawia mapa 7.

Euroregion „Sprewa-Nysa-Bóbr" zajmuje prawie centralne położenie w Europie Środkowej. Rozciąga się ok. 40 km w kierunku zachodnim i ok. 90 km w kierunku wschodnim licząc od 100 km odcinka granicy polsko-niemieckiej, którą tworzy w tym miejscu rzeka Nysa. Krajobraz ma typowy charakter polodowcowy, z płaskimi dolinami rzecznymi i równinnymi powierzchniami, gdzie przeważają lasy na glebach piaszczystych.

EUROREGION SPREWA - NYSA - BÓBR

Mapa 7

Polska część Euroregionu leży na Pojezierzu Lubuskim oraz na Wzgórzach Żarsko-Gubińskich, w środkowej części granicy Polski. Gminy należące do Euroregionu sąsiadują na północy z województwem gorzowskim, na wschodzie z województwem leszczyńskim oraz z województwem legnickim i jeleniogórskim na południu. Najwyższe wzniesienie wynosi 227 m n.p.m. (Wzgórza Żarskie), poziom najniższy (dno Odry) wynosi 25 m n.p.m. na krańcach północno-zachodnich. Główne rzeki na tym obszarze to Odra, Nysa i Bóbr ze swoimi dopływami. Znajduje się tu ponad 200 jezior o powierzchni ponad 1 ha. Największym jeziorem jest w Euroregionie jezioro Niesłysz o powierzchni 486 ha. Lasy zajmują ponad 50% powierzchni.

Sieć osadnicza w zachodniej, przygranicznej części Euroregionu jest słabo rozwinięta. Jest to obszar o dużej lesistości i o niedostatecznej infrastrukturze komunikacyjnej i komunalnej, bez przedsiębiorstw zdolnych zapewnić większą i stałą liczbę miejsc pracy. Przyczyny tego zjawiska wiążą się z historycznie ukształtowaną rolą obszarów przygranicznych, związaną z aspektami obronnymi. W przeszłości były to obszary wysokiego ryzyka inwestycyjnego.

Sieć dróg kołowych jest funkcjonalna i w zasadzie równomiernie rozmieszczona, nie są one jednak najlepszej jakości. Planowane budowy obwodnic kolejnych miast Euroregionu oraz budowa autostrad, z których aż trzy mają przebiegać przez teren Euroregionu (łącznie ok. 180 km) poprawią nieco istniejącą sytuację. Nie rozwiąże to jednak wszystkich problemów ruchu lokalnego, tym bardziej, że istniejące drogi pozostaną alternatywnymi dla płatnych autostrad.

Przez teren Euroregionu przebiega ok. 500 km linii kolejowych o znaczeniu krajowym, ok. 200 km linii regionalnych, a ponad 100 km linii jest zamkniętych lub w najbliższym czasie przeznaczonych do zamknięcia ze względu na małe natężenie ruchu pasażerskiego i towarowego.

Odra jest żeglowna na całym odcinku przebiegającym przez region. Istniejące porty w Nowej Soli, Cigacicach, Krośnie Odrzańskim i Uradzie są wykorzystywane do transportu i przeładunku kruszyw.

W Babimoście (34 km od Zielonej Góry) znajduje się duże lotnisko z terminalem odpraw osobowych i zapleczem magazynowym, przystosowane do

przyjmowania największych samolotów i ich odpraw w ruchu krajowym i zagranicznym.

Poziom bezrobocia rejestrowanego jest wyższy od średniej stopy bezrobocia w kraju. Szacuje się, że wskaźnik rzeczywistego bezrobocia jest niższy niż wskaźnik statystyczny. Typowe dla regionu przygranicznego są bowiem takie zjawiska, jak nie rejestrowane zatrudnienie na bazarach i dorywcza praca w Niemczech.

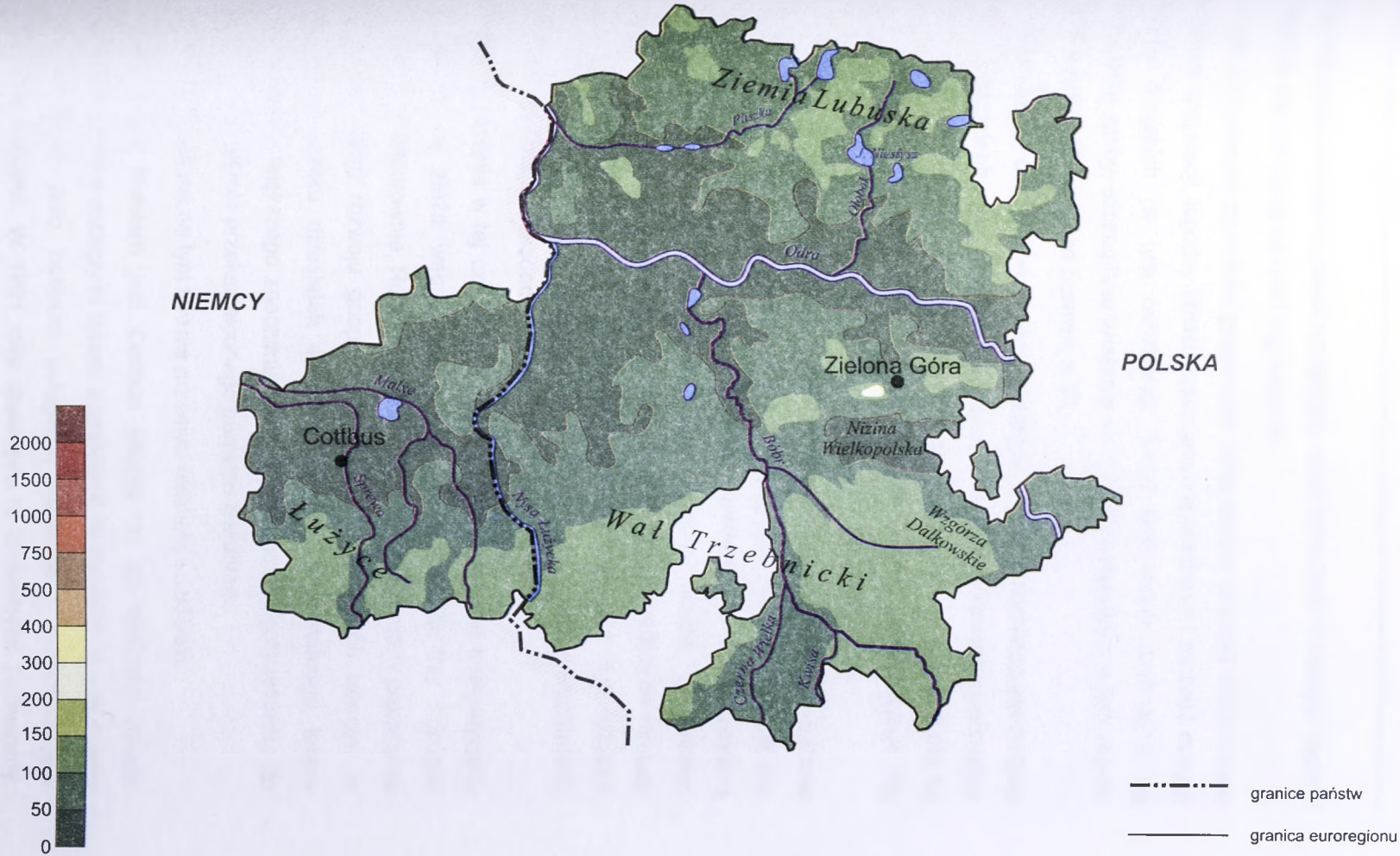
Charakterystyczne dla obszaru polskiej części Euroregionu jest istnienie w wielu małych miejscowościach, w tym również o statusie wiejskim, niewielkich zakładów przemysłowych, niejednokrotnie wykorzystujących lokalne zasoby surowcowe (np. zakłady ceramiki budowlanej, tartaki, huty szkła). W wyniku procesów dokonujących się w ostatnich latach dominującą pozycję w przemyśle Euroregionu zyskał przemysł rolno-spożywczy. Na tle tradycyjnych dla regionu dziedzin wytwórczości przemysłowej wyróżnić należy przemysł elektromaszynowy ze znaczącymi w skali kraju przedsiębiorstwami „Relpol" i „Lumel" (elektronika i zaawansowane wyroby elektrotechniczne). Pozytywnym przykładem ilustrującym pożądane kierunki ekorozwoju jest radykalnie zmodernizowana dzięki kapitałowi szwajcarskiemu fabryka płyt wiórowych „Kronopol" w Żarach.

Jedną z ważniejszych dziedzin gospodarki w polskiej części Euroregionu jest leśnictwo i przetwórstwo drewna. Powierzchnia lasów przekracza 50%. Przeważają gatunki iglaste, głównie sosna. Około 200 tys. ha lasów objętych jest ochroną, z tego 862 ha zajmują rezerwaty, a na powierzchni 6,8 tys. ha znajdują się parki krajobrazowe (Łagowski i Gryżyński).

Euroregion dysponuje sprzyjającymi warunkami dla rozwoju turystyki: rozległe lasy, liczne jeziora i szlaki wodne, liczne obiekty zabytkowe oraz bogate zasoby europejskiego dziedzictwa kulturowego, a także atrakcje mogące zatrzymać turystów (rezerwat nietoperzy w podziemiach Międzyrzeckiego Rejonu Umocnionego, czy obóz jeńców alianckich znany z tzw. wielkiej ucieczki).

Generalnie – gospodarka polskiej części Euroregionu ma charakter przemysłowo-rolniczy, rozwinięty jest przemysł elektromaszynowy, lekki, spożywczy i drzewny, a także hodowla trzody chlewnej i bydła. Dla potrzeb gospodarki wydobywa się przede wszystkim takie surowce mineralne jak gaz

EUROREGION SPREWA-NYSA-BÓBR
Mapa 8

ziemny, kruszywa mineralne, piaski szklarskie, wody mineralne. Przemysł regionu jest liczącym się dostawcą na rynki zagraniczne.

Do korzystnych czynników gospodarki rolnej można zaliczyć najdłuższy w Polsce okres wegetacji, łagodny klimat, przygraniczne położenie i bliskość dużych aglomeracji miejskich (w tym berlińskiej). Mniej korzystnym czynnikiem są natomiast słabe gleby, szczególnie wrażliwe na często występujące w tym rejonie niedobory opadów [Euroregion Sprewa, s. 7].

Niemiecka część Euroregionu rozciąga się w południowo-wschodniej części landu Brandenburgia: od lasów nad górną Sprewą na północnym wschodzie do Nysy na wschodzie i do łańcucha wzgórz stanowiących wał dolnołużycki na południu. Obejmuje duże terytorium Łużyc Południowych. Charakteryzuje się licznymi jeziorami, rzekami, torfowiskami i rozległymi lasami sosnowymi.

Rozwinięta sieć ścieżek rowerowych, godne uwagi kościoły, kaplice i inne zabytki kultury, wiele muzeów, wytyczone szlaki turystyczne tworzą przesłanki dla rozwoju turystyki zgodnej z wymogami ochrony środowiska. Wkrótce zostaną udostępnione takie atrakcje turystyczne jak: zapora wodna Spremberg, specyficzny krajobraz stawów w Peitz, ogród różany w Forst i tradycyjne miejsca wypoczynku w Guben. Dla odwiedzających interesujące mogą być łużyckie obyczaje ludowe. W licznych muzeach i izbach regionalnych są pielęgnowane i prezentowane zwyczaje i świadectwa historii Serbów Łużyckich.

Duże znaczenie w tej części Euroregionu ma gospodarka energetyczna, której podstawą są złoża węgla brunatnego. Funkcjonują tu trzy kopalnie odkrywkowe i dwie elektrownie. Również w przyszłości węgiel brunatny pozostanie znaczącym czynnikiem rozwoju gospodarczego. Duża część tych terenów to ukształtowane w wyniku dziesiątek lat wydobycia węgla brunatnego tereny pokopalniane. Coraz większego znaczenia nabiera konieczność przywrócenia do dawnego stanu nadmiernie przekształconego górniczo krajobrazu.

Długie tradycje ma na tym terenie przemysł tekstylny i szklarski.

Największym miastem jest Cottbus (drugie co do wielkości miasto Brandenburgii), otoczone rozległymi lasami sosnowymi. W ostatnich latach miasto zaczęło się rozwijać jako centrum usługowe, naukowe i administracyjne południowej Brandenburgii. W 1991 roku utworzono tu Uniwersytet Techniczny.

Funkcjonuje 19 różnych banków i kas oszczędności. Cottbus jest ośrodkiem przygotowań olimpijskich gimnastyków, lekkoatletów, bokserów i kolarzy.

W Cottbus - oprócz zabytkowych budynków i budowli - znajdują się także pojedyncze atrakcje. Należą do nich:

- zamek i park Branitz; jest to liczący ok. 90 ha jeden z najbardziej znanych parków krajobrazowych Niemiec; w południowo-zachodniej części parku znajdują się dwie piramidy,
- kościół klasztorny z zachowanymi resztkami klasztoru franciszkańskiego z 1300 roku; jest nazywany również kościołem wendyjskim i jest najstarszą budowlą w Cottbus,
- muzeum aptekarskie (jedno z dwu w Niemczech),
- stare mury i domy mieszczańskie z XVII wieku i stary młyn nad Sprewą (pomnik techniki),
- planetarium i mały ogród zoologiczny oraz kolejka parkowa.

Tabl. 12. Podstawowe dane statystyczne o Euroregionie „Sprewa - Nysa - Bóbr" w 1996 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Strona	
		polska	niemiecka
Powierzchnia w km^2	9656	7844	1812
Ludność ogółem	906486	630704	275782
na 1 km^2	94	80	152
Ludność w wieku:			
poniżej 18 lat	235453	178136	57317
18-39	294851	204237	90614
40-65	275744	184918	90826
powyżej 65 lat	100438	63413	37025
Przyrost naturalny	2393	1616	777
Saldo migracji stałej	·	-73	·
Stopa bezrobocia w %	·	13,3	18,7
Miasta według liczby ludności:			
powyżej 100000	2	1	1
50000-100000	-	-	-
20000-50000	11	8	3
10000-20000	5	4	1
poniżej 10000	14	14	-

Ź r ó d ł o: [Materiały 1998b].

Tabl. 13. Osobowy ruch graniczny według wybranych przejść granicznych w 1997 r.

Przejścia graniczne a - w tys. osób b - 1996 = 100		Rodzaj przejścia granicznego	Przekroczenia granicy ogółem	Obywatele polscy		Cudzoziemcy		
				przekraczający granicę w kierunku				
				z Polski	do Polski	do Polski	z Polski	
							razem	w tym piesi
Gubin	a	kolejowe	11	4	3	2	2	x
	b		312,8	380,0	377,9	227,3	255,2	x
Gubin	a	drogowe	11871	1805	1774	4206	4086	1974
	b		107,5	111,5	111,2	105,0	106,7	114,7
Zasieki	a	kolejowe	31	14	15	1	1	x
	b		170,5	228,1	212,7	48,6	53,2	x
Olszyna	a	drogowe	9858	1545	1453	3365	3495	-
	b		86,3	75,7	87,6	89,2	88,4	-

Źródło: [Ruch 1998].

Funkcjonowanie Euroregionu po stronie polskiej jest finansowane ze składek gmin członkowskich. W 1997 roku roczna składka wynosiła 30 gr na 1 mieszkańca gminy.

Obszar Euroregionu jest włączony do programu Interreg II i Phare CBC, co pozwala korzystać z odpowiednich środków finansowych i doświadczeń innych regionów. Na realizację małych projektów euroregionalnych otrzymano:

- w 1995 roku 240 tys. ECU,
- w 1996 roku 490 tys. ECU,
- w 1997 roku 500 tys. ECU.

Dzięki tym środkom duża grupa samorządów lokalnych, organizacji non-profit i organizacji publicznych miała i ma szansę realizować przedsięwzięcia o charakterze kulturalnym, sportowym, turystycznym oraz gospodarczym. Dzięki

dofinansowaniu ze środków Phare CBC zostały zrealizowane i rozliczone m.in. następujące projekty[1]:

- Międzynarodowy Turniej Piłki Ręcznej Juniorek w Gubinie (1688 ECU),
- Impreza „Zakończenie lata w Euroregionie" w Łagowie (701 ECU),
- Międzynarodowy Salon Turystyczny w Żaganiu (1299 ECU),
- Obozy językowe dla dzieci i młodzieży w Żaganiu (14589 ECU),
- Konferencja i warsztaty „Szkół leśnych" (12172 ECU),
- XXXV Wiosna nad Nysą w Gubinie (9384 ECU),
- Forum Gospodarcze Miast Bliźniaczych (4237 ECU),
- Obozy językowe dla dzieci i nauczycieli w Gubinie (2473 ECU),
- Festiwal szachowy dzieci i młodzieży w Jasieniu (5700 ECU),
- Eurocentrum – Ośrodek Współpracy Kulturalnej i Turystycznej Euroregionu (21000 ECU),
- III Targi Euroregionu *Sprewa-Nysa-Bóbr* (15493 ECU),
- Międzynarodowy obóz muzyczny w Gubinie (2000 ECU),
- III Ogólnopolski Zlot Winobraniowy (2300 ECU),
- Pożegnanie lata w Gubinie (141 ECU),
- Międzynarodowy Turniej Tenisowy w Zielonej Górze (287 ECU),
- Lekkoatletyczny meeting dzieci i młodzieży w Zielonej Górze (4977 ECU),
- Międzynarodowy Turniej Piłki Ręcznej Juniorek w Gubinie (1125 ECU),
- Międzynarodowy obóz sportowy dziewcząt Gubin-Guben (3450 ECU),
- I Mistrzostwa Euroregionu w skokach konnych w Bronkowie (3722 ECU),
- Muzyczny program szkoły w Euroregionie (4000 ECU),
- XXX-lecie Stowarzyszenia Speleoklub „Bobry" – Sympozjum ochrony i dokumentacji jaskiń w Żaganiu (2000 ECU),
- Polsko-Niemiecki Przegląd Chórów Seniora w Gubinie (447 ECU),
- Spotkanie naukowo-szkoleniowe pielęgniarek polskich i niemieckich w Gubinie (302 ECU),
- Gubińska Jesień Muzyczna (1953 ECU),
- Kolarski Zlot Winobraniowy w Zielonej Górze (839 ECU),
- Wycieczka przyjaźni (1000 ECU),
- XVII Międzynarodowy Festiwal Folkloru w Zielonej Górze (5000 ECU),
- V Bieg „Od ratusza do ratusza" w Zielonej Górze w 1996 roku (4982 ECU),
- Znaczek Euroregionu (385 ECU),

[1] W nawiasach podano wysokość dofinansowania z funduszu PHARE CBC.

- Polsko-niemieckie obozy jeździeckie (3000 ECU),
- I Mistrzostwa Seniorów w Akrobatyce Sportowej (10000 ECU),
- Folder dotyczący obozów hitlerowskich na terenie Żagania i okolic (857 ECU),
- Folder Euroregionu w 1996 roku (991 ECU),
- Zawody we wszechstronnym konkursie konia wierzchowego – VI Memoriał Dariusza Soroki (4500 ECU),
- Niemiecko-polski plener plastyczny w Żarach (663 ECU),
- Międzynarodowy Festiwal Teatrów Ulicznych w Gubinie (2000 ECU),
- Centrum Wystawiennicze Euroregionu (801 ECU),
- Międzynarodowe zawody o Puchar Prezesa Koła Związku Wędkarskiego w Gubinie (500 ECU),
- Międzynarodowy obóz rehabilitacyjno-wypoczynkowy dla uczniów szkół specjalnych z Gubina i Guben (2264 ECU),
- Dni Zielonej Góry „Winobranie 96" (2273 ECU),
- Sprzęt komputerowy dla Biura Euroregionu (10324 ECU),
- Flagi i proporczyki Euroregionu (804 ECU),
- Warsztaty edukacji ekologicznej w nauczaniu początkowym w Nowogrodzie Bobrzańskim (536 ECU),
- Organizacja posiedzenia Rady Euroregionu (3338 ECU),
- Międzynarodowy turniej tenisa ziemnego mężczyzn o Puchar Nysy w Gubinie (344 ECU),
- zakup maszyny kopiującej do Biura Euroregionu (39918 ECU),
- turniej szachowy w Jasieniu (4430 ECU),
- Międzynarodowe seminarium strażaków (886 ECU),
- Gubińska Jesień Muzyczna 96 (1702 ECU),
- Mistrzostwa Euroregionu w sztafetowych biegach ulicznych o „Błękitną Wstęgę Bobru" (1988 ECU),
- Konferencja redaktorów gazet lokalnych oraz stacji radiowych i telewizyjnych (3000 ECU),
- Folder Euroregionu w 1997 roku (408 ECU),
- Mapa pogranicza (1000 ECU),
- Konkurs poezji niemieckojęzycznej (1000 ECU),
- Międzynarodowy turniej pływacki dziewcząt i chłopców o Puchar Prezesa Konwentu Euroregionu (1.000 ECU),
- VI Bieg „Od ratusza do ratusza" w Zielonej Górze w 1997 roku (5000 ECU),
- Targi Turystyczne TOURTEC (701 ECU),
- Weekend ekologiczny w Gubinie (449 ECU),
- Spotkanie noworoczne w Urzędzie Miasta Gubin (385 ECU),

- Szwadron reporterski (700 ECU),
- II Festiwal szachowy dzieci, młodzieży, dorosłych i niepełnosprawnych w Jasieniu (200 ECU).

Wiele projektów euroregionalnych jest w trakcie realizacji i/lub rozliczania:

- Seminarium ekologiczne „Zagrożenia ekologiczne rejonu Cottbus i województwa zielonogórskiego" w Zielonej Górze (1450 ECU),
- Warsztaty muzyczno-językowe w Żaganiu (1000 ECU),
- Przewodnik turystyczny Euroregionu (1000 ECU),
- Dni Zielonej Góry – Winobranie 97 (50000 ECU),
- Wdrożenie controllingu w placówkach służby zdrowia (11200 ECU),
- Mistrzostwa Świata w Szachach Młodzieży do lat 20 w Żaganiu (20000 ECU),
- Festiwal dla niepełnosprawnych w Lubsku w 1996 i 1997 roku (31789 ECU),
- Zakończenie lata 96 w Euroregionie (4154 ECU),
- Międzynarodowy plener malarstwa i rzeźby „Żary 96" (3141 ECU),
- Flagi i proporczyki Euroregionu (1000 ECU),
- Spartakiada miast bliźniaczych 97 w Czerwieńsku (15000 ECU),
- Międzynarodowe Spotkania Muzyczne „Wschód-Zachód" w Zielonej Górze (45251 ECU),
- XXXVI Wiosna nad Nysą w Gubinie (16000 ECU),
- Obozy językowe trzech szkół podstawowych w Żaganiu (7389 ECU),
- Odkrywanie różnic kulturowych w postawach młodzieży – seminarium w Nowogrodzie Bobrzańskim (1500 ECU),
- Letnia Akademia Muzyczna w Żaganiu (2000 ECU),
- Zimowy plener plastyczny w Gubinie (1000 ECU),
- II Mistrzostwa Euroregionu w Skokach Konnych w Bronkowie (1242 ECU),
- Współpraca w zakresie popularyzacji i wdrażania modelu lekarza rodzinnego w lecznictwie otwartym – seminarium w Zielonej Górze (2429 ECU),
- „Wielka majówka" w Nowogrodzie Bobrzańskim (2500 ECU),
- Muzyczny program szkoły w Euroregionie (6000 ECU),
- I euroregionalny turniej piłki siatkowej juniorów młodszych w Gubinie (2000 ECU),
- Pracownia komputerowa w Zespole Szkół Rolniczych w Gubinie (5500 ECU),
- Promocja i organizacja IV Targów Euroregionu (3000 ECU),
- Bal karnawałowy dla najmłodszych dzieci z Gubina i Guben z okazji Dnia Dziecka (1950 ECU),
- Obóz naukowo-rekreacyjny z fizyki dla młodzieży szkół licealnych (917 ECU),
- Obóz językowo-informatyczny dla młodzieży z Zielonej Góry i Cottbus (2500 ECU),
- I euroregionalny turniej piłki nożnej chłopców do lat 14 w Gubinie i Guben (2000 ECU).

- Obozy jeździeckie (6000 ECU),
- Polsko-niemieckie zawody konne (2500 ECU),
- Międzynarodowy Festiwal Filmowy Lubuskie Lato Filmowe Łagów „Kino Europy Środkowej i Wschodniej" (14000 ECU),
- Rozbudowa Centrum Spotkań Młodzieży Polskiej i Niemieckiej (20500 ECU),
- Zawody we wszechstronnym konkursie konia wierzchowego – VII Memoriał Dariusza Soroki (7500 ECU),
- Spotkanie z okazji Dnia Matki w Gubinie (375 ECU),
- Turniej Rycerski „O Miecz Prezesa Euroregionu" w Kożuchowie (3851 ECU),
- Spotkanie andrzejkowe w Gubinie (141 ECU),
- Jubileusz 10-lecia chóru seniora oraz obchody Światowego Dnia Inwalidy (500 ECU),
- Święto Strzeleckie (1500 ECU),
- Polsko-niemieckie zawody szybowcowe w klasie otwartej (2000 ECU),
- Turniej piłki nożnej w Lubsku (487 ECU),
- IV Międzynarodowy Festiwal Organowy w Zielonej Górze (1000 ECU),
- Międzynarodowe spotkania chórów „Żary 97" (420 ECU),
- Przegląd zespołów folklorystycznych „U progu lata" w Zbąszynku (1500 ECU),
- Dożynki wojewódzkie w Babimoście (3800 ECU),
- Mistrzowskie kursy muzyczne (fortepian, zespoły kameralne) w Żaganiu (5400 ECU),
- „Noc nenufarów – Lubża 97" (1000 ECU),
- Międzynarodowy festyn sportowo-rekreacyjny, promocja Gryżyny 97 (3500 ECU),
- V Spotkania grup śpiewaczych „Ziemia i pieśń" w Szprotawie (4000 ECU),
- Szkolenie młodzieżowych animatorów sportu i rekreacji w Nowej Soli (2500 ECU),
- III meeting lekkoatletyczny – Dzieci Euroregionu (2322 ECU),
- Warsztaty ekologiczne w ramach II Kongresu Miast Partnerskich w Gubinie (2000 ECU),
- Wycieczka z nauką języka zorganizowana przez Dom Kultury w Gozdnicy (550 ECU),
- Szkolenie sugestopedów języka niemieckiego (1583 ECU),
- Ludzie Środkowego Nadodrza. Wybrane szkice biograficzne (1000 ECU).

Także wiele projektów jest planowanych w najbliższej przyszłości i obecnie są one w fazie opracowywania wniosków o współfinansowanie z funduszu Phare CBC. Wśród nich m.in.:

- Międzynarodowy Turniej Kyokushin Karate w Gubinie (14250 ECU),
- Konferencja szkół wyższych (7702 ECU),
- „Szkoły twórcze w Euroregionie" – seminarium w Łagowie (3000 ECU),

- „Środowisko naturalne na terenie *Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr* i zagrożenia wynikające z działalności gospodarczej" – międzynarodowe sympozjum naukowe (4500 ECU),
- Wystawa starych widokówek i pamiątek miejskich oraz spotkania polskich i niemieckich historyków, architektów, konserwatorów zabytków i promocja nowego albumu w Żarach (5500 ECU),
- Współpraca młodzieży terenu Euroregionu oraz z krajów Unii Europejskiej organizowana przez Urząd Miasta i Gminy Nowogród Bobrzański (4000 ECU),
- Polsko-niemiecka wycieczka turystyczno-krajoznawcza (2100 ECU),
- Internet dla regionu współfinansowany przez Urząd Miejski w Żaganiu (5500 ECU),
- Wyjazd szkoleniowo-poznawczy do euroregionu niemiecko-francuskiego (10000 ECU),
- I indywidualne i drużynowe Spławikowe Zawody o Mistrzostwo Euroregionu w Krośnie Odrzańskim (1500 ECU),
- Oferta gospodarcza „mikroregionu" obejmującego 13 gmin położonych w południowo-zachodniej części województwa zielonogórskiego (6000 ECU),
- Euroregionalny turniej szachowy o Puchar Prezesa Konwentu w Żaganiu (1052 ECU),
- Ośrodek Wspierania Inicjatyw Samorządowych (39500 ECU),
- Biuletyn Informacyjny (5917 ECU),
- Olimpiada Specjalna w Pływaniu – konkurs międzynarodowy w Gubinie (750 ECU),
- Organizacja Centrum Wystawienniczego (32000 ECU),
- Międzynarodowy Festiwal Szachowy „Żary 98" (5000 ECU),
- Polsko-niemiecki piknik turystyczny (2500 ECU),
- „Euromiasto Gubin-Guben – świadectwa wspólnej historii" – cykl wystaw i konferencji (15000 ECU),
- Gubińska Jesień Muzyczna „Gubin 98" (3000 ECU),
- Warsztatowo-modelowa koncepcja rozwoju Euromiasta Gubin-Guben (10000 ECU),
- VII Międzynarodowy Obóz Artystyczny w Gubinie (3000 ECU),
- Weekend ekologiczny – LO Gubin (500 ECU),
- Jesienny plener plastyczny w Gubinie (500 ECU),
- Międzynarodowy Obóz Muzyczny w Gubinie (2000 ECU),
- Turniej plażowej piłki siatkowej chłopców do lat 14 (2000 ECU),
- Międzynarodowy Festiwal Teatrów Ulicznych w Gubinie (2000 ECU),
- II Euroregionalny Turniej Piłki Siatkowej Chłopców do lat 14 (2000 ECU),
- Rajd rowerowy młodzieży polskiej i niemieckiej szlakiem atrakcji turystyczno-krajoznawczych gmin Euroregionu (5000 ECU),
- Spotkania rodzin polsko-niemieckich (1000 ECU),
- Obóz szkoleniowy z zakresu pierwszej pomocy dla młodzieży szkolnej polskiej i niemieckiej (2500 ECU),

- I Euroregionalny przegląd orkiestr dętych poprzedzony warsztatami artystycznymi (3000 ECU),
- Uruchomienie transgranicznego centrum informacji bibliotecznej w Gubinie (3000 ECU),
- Warsztaty plastyczne dzieci i młodzieży (2000 ECU),
- Warsztaty muzyczne (750 ECU),
- Międzynarodowa wystawa książek i środków audiowizualnych pod hasłem „Uczymy się języków obcych" (1000 ECU),
- Międzynarodowe zawody spiningowe Kosarzyn 98 (1000 ECU),
- Euroregionalne warsztaty ekologiczne młodzieży szkół średnich z Gubina i z Guben oraz rolników, połączone ze zwiedzaniem gospodarstw (1500 ECU),
- Obchody Międzynarodowego Dnia Dziecka w Gubinie (1000 ECU),
- Piknik przyjaźni nad jeziorem Borek (400 ECU),
- Euroregionalny turniej sportowy w piłce siatkowej (500 ECU),
- Konkurs wiedzy o Euroregionie (500 ECU),
- Obóz szkoleniowo-wędkarski dla dzieci i młodzieży (900 ECU),
- Polsko-Niemieckie Zawody Szybowcowe Juniorów (5000 ECU),
- Gminne dożynki i festyn kulturalno-rekreacyjny w Zielonej Górze (1500 ECU),
- VII bieg „Od ratusza do ratusza" w Zielonej górze (5000 ECU),
- Obozy jeździeckie (6000 ECU),
- Zachodnie Targi Turystyki i Rekreacji ZATUR 98 (2000 ECU),
- IV Meeting Lekkoatletyczny Euroregionu w Zielonej Górze (3000 ECU),
- Współorganizacja Międzynarodowego Śląskiego Festiwalu Muzycznego „Porozumienie" (6500 ECU),
- II Międzynarodowe spotkania orkiestr dętych Żary 98 (550 ECU),
- Spotkania polskich i niemieckich czytelników w bibliotekach w celu przybliżenia historii związanej z miejscami ich zamieszkania (7000 ECU),
- XXVI Ogólnopolski Turniej Turystyczno-Krajoznawczy w Żarach (1000 ECU),
- Informator „Zabytki sakralne ziemi żarskiej" (1000 ECU),
- Uzgodnienie, wytyczenie i oznakowanie szlaku turystyki pieszej „Szlak Łużycki" (1500 ECU),
- „Słownik nazewnictwa krajoznawczego ziemi żarskiej" (1500 ECU),
- V spotkania grup śpiewaczych „Ziemia i pieśń" (5000 ECU),
- Opracowanie rysu historycznego, upamiętniającego 1000-lecie spotkania Bolesława Chrobrego z Ottonem III w Szprotawie oraz wydanie pamiątkowego medalu (3000 ECU),
- III mistrzostwa Euroregionu w sztafetowych biegach ulicznych „O Błękitną wstęgę Bobru" w Bobrowicach (1000 ECU),
- XXIV Ogólnopolskie Biegi Przełajowe o Puchar Wyzwolenia Stallagu VIII c (1100 ECU),

- Międzynarodowy turniej piłki nożnej juniorów w Żaganiu (1000 ECU),
- Obozy językowe dla 5 szkół podstawowych z Żagania (7500 ECU),
- Międzynarodowy Zlot Turystyczny w Żaganiu (1000 ECU),
- Letnia Akademia Muzyczna w Żaganiu (7000 ECU),
- Muzyczny Program Szkoły w Euroregionie (6000 ECU),
- Mistrzowskie kursy muzyczne – fortepian, zespoły kameralne (1500 ECU),
- Wystawa prac plastycznych dzieci i młodzieży w Żaganiu (1000 ECU),
- Międzynarodowy Turniej Tańca Towarzyskiego „Maszkaron" w Żaganiu (2000 ECU),
- Międzynarodowy Turniej Tańca RAP, BREAK DANCE i DISCO w Żaganiu (1000 ECU),
- Program dydaktyczny „Samorządność uczniowska poszerzona o edukację europejską" (1500 ECU),
- Folder informacyjny dotyczący obozów jenieckich z czasów II wojny światowej (1000 ECU),
- Polsko-niemieckie spotkania z tańcem w Kożuchowie (1100 ECU),
- Współpraca między szkołami z Polski i Niemiec poprzez Internet (1800 ECU),
- Obozy jeździeckie dla młodzieży w Forst i Nowogrodzie Bobrzańskim (4000 ECU),
- III festiwal szachowy dla dzieci, młodzieży i osób niepełnosprawnych w Jasieniu (3000 ECU),
- Międzynarodowy winobraniowy zjazd motocykli dawnych i ciężkich w Nowogrodzie Bobrzańskim (2000 ECU),
- Niemiecko-polski turniej oldboyów w piłce nożnej w Trzebiechowie (300 ECU),
- Organizacja koncertów muzycznych w Świebodzinie (3000 ECU),
- Otwarcie Ośrodka Dokumentacji Historycznej przy Bibliotece Paradyskiej (3000 ECU),
- Inauguracja szlaku turystycznego „Szlakiem Cystersów" (3000 ECU),
- III Międzynarodowe Mistrzostwa Inwalidów w Szachach w Świebodzinie (3000 ECU),
- Zawody we wszechstronnym konkursie konia wierzchowego – VII Memoriał Dariusza Soroki (3000 ECU),
- Sympozjum na temat bezpieczeństwa ruchu drogowego na pograniczu polsko-niemieckim (2500 ECU),
- Ośrodek hipoterapii dla osób niepełnosprawnych z Polski i Niemiec (6000 ECU),
- Wdrożenie controllingu w polskiej placówce zdrowia na pograniczu polsko-niemieckim (5000 ECU),
- XVIII Międzynarodowy Festiwal Folkloru w Zielonej Górze (10000 ECU),
- Przyłączenie Biura Euroregionu do sieci Internet (10000 ECU),
- V Targi Euroregionu „*Sprewa-Nysa-Bóbr*" (25000 ECU),
- Biura promocji w 6 gminach (20550 ECU),
- Fundusz Phare szansą dla gmin – konferencja (3500 ECU),

- Spotkanie dziennikarzy z Polski i Niemiec, zajmujących się promocją na antenie radia publicznego (5000 ECU),
- Plansze promocyjne Euroregionu (5000 ECU),
- Biuletyn Informacyjny (24000 ECU),
- Aktywizacja kontaktów transgranicznych (8000 ECU),
- Festyn sportowo-rekreacyjny Gryżyny 98 w Bytnicy (3500 ECU),
- Zachodnie Targi Turystyki i Rekreacji ZATUR 99 (6300 ECU),
- Obchody 1000-lecia Krosna Odrzańskiego (10000 ECU),
- Euroregionalna Jesień Kulturalna w Trzebiechowie (7500 ECU),
- Zabytki Gminy Jasień (3000 ECU),
- VI Międzynarodowy plener malarstwa i rzeźby w Żarach (4800 ECU),
- Dni Zielonej Góry „Winobranie 98" (10000 ECU),
- XXXVII Wiosna nad Nysą w Gubinie (20000 ECU),
- IV Sorabistyczne spotkania promocyjne Łużyc Wschodnich w Trzebielu (15000 ECU),
- Niemieckie i polskie tradycje kulturowe na Ziemi Świebodzińskiej – kompleksowa modernizacja ekspozycji w Muzeum Regionalnym w Świebodzinie (4000 ECU),
- VII Międzynarodowe Spotkania Muzyczne „Wschód-Zachód" w Zielonej Górze (26000 ECU),
- Dni Gozdnicy 98 (5000 ECU),
- Przegląd Zespołów Folklorystycznych „U progu lata" w Zbąszynku (3000 ECU),
- Festiwal dla niepełnosprawnych w Lubsku (12000 ECU),
- Warsztaty korekcyjno-terapeutyczne w środowisku patologii nadgranicznej – alkoholizm i bezrobocie (2000 ECU),
- „Wielka Majówka" w Nowogrodzie Bobrzańskim (2500 ECU),
- III Mistrzostwa Euroregionu w Skokach Konnych – Bronków '98 (2000 ECU),
- Mistrzostwa Europy seniorów w akrobatyce sportowej w Zielonej Górze (7000 ECU),
- IV Międzynarodowy Cross Rowerów Górskich w Nowej Soli (750 ECU).

Wiele z tych projektów dotyczy wspólnych spotkań społeczności z całego Euroregionu, co pozwala realizować cele statutowe, prowadzące do nawiązywania trwałych kontaktów partnerskich i osobistych, przełamywania wzajemnych uprzedzeń oraz nauki języka najbliższego sąsiada.

W ramach tzw. „twardych projektów" Euroregion realizuje dwa projekty inwestycyjne dofinansowywane prze fundusz Phare.

Pierwszy z nich pod nazwą EUROLAS dotyczy ochrony przeciwpożarowej lasów przygranicznych i z założenia ma transgraniczny charakter. Obydwa projekty

składowe po stronie polskiej i niemieckiej są ze sobą powiązane merytorycznie. W celu pilotowania projektu utworzona została komisja polsko-niemiecka. Projekt obejmuje zapobieganie pożarom, ich kontrolę i zwalczanie, wymianę informacji z zakresu ochrony lasów i zwalczania szkodników leśnych.

Drugi to ścieżki rowerowe – projekt tras rowerowych biegnących przez tereny Euroregionu po polskiej i niemieckiej stronie. Sieć ścieżek rowerowych będzie się łączyć poprzez przejście graniczne Gubin-Guben i projektowane przejście Zasieki-Forst. Pomoże to w promocji turystycznej regionu i stworzy szersze podstawy działań w zakresie sportu i rekreacji.

Stowarzyszenie Gmin RP Euroregion „*Sprewa-Nysa-Bóbr*" od 18 kwietnia 1996 roku posiada status Jednostki Centralnej Polsko-Niemieckiej Współpracy Młodzieży (P-NWM). Obecnie realizowanych jest około 60 projektów wymiany młodzieży, w tym również przedsięwzięcia polsko-niemiecko-francuskie i polsko-niemiecko-węgierskie. Największym programem adresowanym do młodzieży dwu sąsiadujących ze sobą krajów będzie „Święto Młodych – Joint Venture", planowane na zakończenie lata. Weźmie w nim udział ok. 500 uczestników, a głównym celem będzie prezentacja dorobku kulturalnego młodzieży z Euroregionu i z Brandenburgii.

Poszczególne programy w ramach wymiany młodzieży mają różnorodny charakter i są organizowane w różnej formie: warsztatów muzycznych, plastycznych, ekologicznych, obozów językowych i jeździeckich, praktyk uczniów szkół średnich w Niemczech czy wyjazdów szkoleniowych np. w obsłudze nowoczesnego oprogramowania dla projektowania kroju odzieży. Łączy je jedno: wszystkie mają charakter spotkania polskiej i niemieckiej młodzieży, pozwalają przezwyciężyć wzajemne zahamowania, przełamać stereotypy, poznać kulturę i zwyczaje, doskonalić język. W 1997 roku dofinansowano 86 projektów, w których uczestniczyło 2769 osób:

- 30 projektów wymiany szkolnej w kraju,
- 21 projektów wymiany szkolnej z zagranicą,
- 25 projektów wymiany pozaszkolnej w kraju,
- 9 projektów wymiany pozaszkolnej z zagranicą.

Rozpoczęto też fazę wstępną programu pilotażowego „Ekorozwój w Euroregionie *Sprewa-Nysa-Bóbr*", który jest jednym z największych przedsięwzięć Euroregionu. Jego główny cel to zrównoważony rozwój Euroregionu pod względem ekonomicznym, społecznym i kulturalnym z racjonalnym wykorzystaniem i zachowaniem szczególnie cennych walorów środowiska naturalnego oraz ich odtworzeniem tam, gdzie została naruszona równowaga mieszcząca się w pojęciu ekorozwoju. Efektem tych działań winien być wzrost poziomu jakości życia odpowiadający regionalnym aspiracjom i standardom europejskim oraz przyspieszenie procesów integracji transgranicznej zgodnie z ideą powołania Euroregionu. Z dotychczasowych doświadczeń wynikających z realizacji projektów Phare CBC wynikają następujące cele podejmowanego programu pilotażowego:

- finalne uporządkowanie wybranych obszarów infrastruktury poprzez kontynuację zainicjowanych przedsięwzięć,
- wzmocnienie pozytywnych procesów w gospodarce regionu, mieszczących się w koncepcji ekorozwoju,
- wsparcie celów strategicznych zdefiniowanych w strategii ekorozwoju,
- dalsze pogłębienie procesu wyrównywania dysproporcji w bazie społeczno-gospodarczej regionu przygranicznego.

Euroregion posiada własny Bank Informacji Gospodarczej w postaci komputerowej bazy danych. Są w nim umieszczone dane o firmach polskich i niemieckich w wersji dwujęzycznej. W odstępach miesięcznych wydawany jest Biuletyn Banku Informacji Gospodarczej Euroregionu, kolportowany jako egzemplarz bezpłatny po obu stronach granicy. Pomaga to nawiązać kontakty firmom polskim i niemieckim.

Bardzo ważnym przedsięwzięciem gospodarczym są organizowane corocznie (na przemian po obu stronach) Targi *Euroregionu „Sprewa-Nysa-Bóbr"*. Mają one na celu przybliżenie środowisk gospodarczych pogranicza. Zakres Targów obejmuje wszystkie dziedziny gospodarki: produkcję, handel i usługi. Od 1997 roku organizowane są także „Rozmowy na przejściu granicznym", poświęcone prezentacji firm oraz ich możliwościom i potrzebom współpracy.

Strategia Euroregionu przyjęta na posiedzeniu Rady Euroregionu obejmuje najistotniejsze zagadnienia, do których należą:

- problemy młodzieżowe - bariera językowa, której rozwiązanie jest możliwe poprzez intensyfikację nauki języka niemieckiego i wspólne kształcenie młodzieży w mieszanych grupach polsko-niemieckich,
- rozbudowa komunikacji transgranicznej,
- ewolucja w kierunku społeczeństwa informacyjnego,
- tworzenie wspólnego rynku pracy,
- zapobieganie konfliktom społecznym.

Dotychczasowe korzyści społeczności lokalnej obszarów przygranicznych, wynikające z funkcjonowania Euroregionu można sprowadzić do następujących:

- realizacja projektów wspieranych finansowo z funduszu Phare CBC,
- realizacja projektów w ramach Polsko-Niemieckiej Współpracy Młodzieży,
- promocja gospodarcza Euroregionu,
- działania zmierzające do uruchomienia nowych przejść granicznych i zagospodarowania szlaków kolejowych,
- realizacja projektu „Ścieżki rowerowe" i „Eurolas",
- *działania zmierzające do uruchomienia pilotażowego programu* „Ekorozwój w *Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr*",
- rozszerzenie pasa gmin, których mieszkańcy są uprawnieni do przekraczania granicy w ramach umowy o małym ruchu granicznym,
- pomoc przy tworzeniu szkolnych Klubów Europejskich i wdrażaniu do programów nauczania zagadnień związanych z integracją europejską,
- współpraca grup i podgrup roboczych w dziedzinach gospodarki, kultury, informacji, sportu, młodzieży i oświaty, turystyki, rolnictwa, leśnictwa, ochrony środowiska,
- działania zmierzające do przybliżenia społeczności lokalnej problematyki europejskiej, np. konkursy radiowe o tej tematyce.

Z dotychczasowych doświadczeń związanych z funkcjonowaniem Euroregionu wynika, że do najistotniejszych przeszkód utrudniających współpracę transgraniczną należą:

- bariera językowa, utrudniająca wszelkiego rodzaju kontakty w różnych dziedzinach,
- różnice w podziale administracyjnym i w systemie prawnym,
- asymetria poziomu gospodarczego po obu stronach granicy,
- mała przepustowość przejść granicznych,
- istniejące i funkcjonujące stereotypy,
- różnice w mentalności,
- uwarunkowania historyczne,
- występująca szczególnie po stronie niemieckiej nietolerancja dla obcokrajowców.

Ważniejsze publikacje o Euroregionie

Biuletyn „Bank Informacji Gospodarczej Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr".

Comiesięczna strona euroregionalna w „Gazecie Lubuskiej" i „Lausitzer Rundschau".

Ekorozwój w Euroregionie Sprewa-Nysa-Bóbr. Stowarzyszenie Euroregionu „Sprewa - Nysa - Bóbr". Zielona Góra 1997 r.

Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr w liczbach. US Zielona Góra, Landesamt für Datenverarbeitung und Statistik, Brandenburg. Zielona Góra, listopad 1996.

Koncepcja rozwoju i działania Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr. Dornier GmbH, listopad 1993.

Materiały Sekretariatu Euroregionu „Sprewa-Nysa-Bóbr". Gubin 1998a.

Materiały Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze. US Zielona Góra 1998b.

Wkładka dotycząca integracji europejskiej w miesięczniku nauczycielskim „Grono".

Wykaz ważniejszych adresów

Polskie Biuro Euroregionu

ul. Piastowska 18
66-620 Gubin
tel./fax (068) 359-56-47

Niemieckie Biuro Euroregionu

Stadtverwaltung Guben
Uferstr. 22-26
03172 Guben
tel. (0-049) 3561 31 33
fax (0-049) 3561 31 71

Urząd Statystyczny

ul. Spokojna 1
65-954 Zielona Góra
tel. (068) 327-00-81 do 86
fax (068) 325-36-79

Ważniejsze dokumenty dotyczące Euroregionu

- Umowa o utworzeniu „Euroregionu Sprewa - Nysa - Bóbr"

UMOWA O UTWORZENIU „EUROREGIONU SPREWA - NYSA - BÓBR" ZAWARTA MIĘDZY STOWARZYSZENIEM GMIN RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ „EUROREGION SPREWA - NYSA - BÓBR" A STOWARZYSZENIEM „EUROREGION SPREWA - NYSA - BÓBR"

podpisana w Gubinie dnia 21 września 1993 roku

Preambuła

Euroregion jest płaszczyzną dobrowolnej współpracy gmin polskich, członków Stowarzyszenia Gmin RP „Euroregion Sprewa - Nysa - Bóbr" oraz powiatów i miast Republiki Federalnej Niemiec, członków Stowarzyszenia „Euroregion Sprewa - Nysa - Bóbr".

Współpraca realizowana jest na zasadach równoprawności stron uwzględniając treść „Europejskiej konwencji ramowej o współpracy transgranicznej między wspólnotami i władzami terytorialnymi" sporządzonej w Madrycie dnia 21 maja 1980 roku.

I. Cele Euroregionu

§ 1

1. Celem Euroregionu jest wszechstronna działalność na rzecz pomyślności obszarów przygranicznych Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Federalnej Niemiec, ich sanacji ekologicznej, rozkwitu gospodarczego oraz stałej poprawy warunków życia ich mieszkańców.
2. Cele Euroregionu realizowane są poprzez:
   - współpracę w zakresie gospodarki przestrzennej,
   - ochronę środowiska naturalnego,
   - poprawę kondycji gospodarczej i wyrównywanie poziomów życia mieszkańców,
   - rozwój infrastruktury o zasięgu ponadgranicznym,
   - współdziałanie w zapobieganiu oraz zwalczaniu katastrof oraz klęsk żywiołowych,
   - ponadgraniczną komunikację osobową i współpracę w dziedzinie ruchu turystycznego,
   - wymianę kulturalną i zachowanie wspólnego dziedzictwa kulturowego,
   - współpracę w wychowaniu młodego pokolenia,
   - tworzenie warunków umożliwiających swobodne kontakty obywateli,
   - wspieranie różnorodnych przedsięwzięć na rzecz rozwoju współpracy ponadgranicznej.

II. Strony euroregionu

§ 2

1. Stronami Euroregionu są: ze strony polskiej stowarzyszenie Gmin Rzeczypospolitej Polskiej „EUROREGION SPREWA - NYSA - BÓBR „ zwane dalej Stowarzyszeniem Polskim, ze strony niemieckiej Stowarzyszenie „EUROREGION SPREWA - NYSA - BÓBR, zwane dalej Stowarzyszeniem Niemieckim.

III. Nazwa, siedziba, obszar

§ 3

1. Przyjmuje się nazwę:
   „Euroregion Sprewa - Nysa - Bóbr".
2. Siedzibą Euroregionu są miasta Gubin i Guben.
3. Euroregion obejmuje swoim obszarem gminy będące członkami Stowarzyszenia Polskiego oraz powiaty i miasta będące członkami Stowarzyszenia Niemieckiego.

IV. Prawa i obowiązki stron Euroregionu.

§ 4

1. Strony deklarują swoją wolę uzgadniania na partnerskiej płaszczyźnie przedsięwzięć o zasięgu ponadgranicznym.
2. Strony Euroregionu zobowiązują się do pozyskiwania środków finansowych na realizację wspólnych przedsięwzięć.

V. Organy Euroregionu

§ 5

1. Na władze Euroregionu składają się odpowiednie organy każdej ze stron. Uzupełnienie ich składu odbywa się na zasadach określonych w statutach stowarzyszeń.
2. Organami są:
   - Rada Euroregionu,
   - Prezydium Euroregionu,
   - Sekretariat Euroregionu,
   - grupy robocze.
3. Radę Euroregionu stanowią Konferencja Stowarzyszenia Polskiego oraz Zebranie Członków Stowarzyszenia Niemieckiego. Do zadań Rady należy wyznaczanie głównych kierunków działania Euroregionu, określanie priorytetów w realizowaniu wspólnych projektów.
4. Prezydium Euroregionu stanowią Konwent Stowarzyszenia Polskiego i Zarząd Stowarzyszenia Niemieckiego. Prezydium wykonuje uchwały Rady. Prezes Konwentu i Przewodniczący Zarządu reprezentują Euroregion na zewnątrz.
5. Sekretariat Euroregionu tworzą sekretariaty obu Stowarzyszeń. Sekretariat zapewnia bieżącą obsługę Euroregionu oraz koordynuje prace grup roboczych.
6. Grupy robocze powoływane są przez Radę na wniosek Prezydium Euroregionu. Grupy robocze wypracowują wnioski dla Prezydium dotyczące wspólnych projektów w zakresie problematyki im przypisanej.
7. Prace Rady, Prezydium i Sekretariatu określać będą ich regulaminy przyjęte przez Radę.

VI. Podejmowanie uchwał

§ 6

1. Rada Euroregionu podejmuje decyzje w formie uchwał, które zapadają zwykłą większością głosów.
2. Każdej ze stron Euroregionu przysługuje w Radzie taka sama ilość głosów.
3. Ustęp 1 i 2 stosuje się odpowiednio do Prezydium Euroregionu.

VII. Źródła finansowania

§ 7

1. Środki niezbędne na działalność Euroregionu są tworzone:
   - ze środków finansowych obu Stowarzyszeń,
   - z dotacji, darowizn, spadków i z innych źródeł.

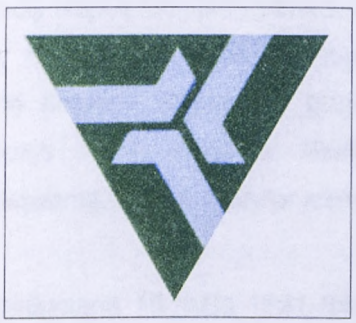
VIII. Postanowienia końcowe

§ 8

1. Zmiany niniejszej umowy dokonywane są przez Radę Euroregionu zwykłą większością głosów.
2. Umowa zostaje zawarta na czas nieokreślony.
3. Umowa ulega rozwiązaniu, jeśli jedna ze stron dobrowolnie oświadczy swoje wystąpienie.
4. O wystąpieniu należy powiadomić Radę co najmniej sześć miesięcy przed planowanym terminem wystąpienia.
5. Rada rozstrzyga w powyższym przypadku o sposobie likwidacji organów Euroregionu i o uregulowaniu wszystkich zobowiązań.
6. Niniejsza umowa podlega przyjęciu przez odpowiednie organy Stowarzyszeń.
7. Umowa została podpisana w Gubinie w dniu 21 września 1993 roku i z tym dniem wchodzi w życie.
8. Umowa sporządzona została w 2 egzemplarzach, każdy w językach polskim i niemieckim, przy czym obydwa teksty mają jednakową moc.

Za Stowarzyszenie Gmin RP
„Euroregion Sprewa - Nysa - Bóbr"
Prezes Konwentu
Czesław Fiedorowicz

Za Stowarzyszenie
„Euroregion Sprewa - Nysa - Bóbr"
Prezydent
Waldemar Kleinschmidt

Euroregion
NEISSE-NISA-NYSA

3.4. Euroregion „Neisse - Nisa - Nysa"

Euroregion „Nysa" to Euroregion obejmujący trzy obszary przygraniczne położone w sercu Europy, u styku granic Republiki Czeskiej, Republiki Federalnej Niemiec i Rzeczypospolitej Polskiej. Te trzy obszary wiąże ze sobą wiele wspólnych problemów i interesów wynikających z podobnych przemian systemowych, z wielowiekowej historii oraz błędów i wzajemnych uprzedzeń, narosłych w toku tych dziejów. Szczególne położenie geopolityczne Euroregionu wynika stąd, że leży on na granicy między krajami Unii Europejskiej a dwoma krajami zmierzającymi do pełnego członkostwa w Unii. Chodzi tu zatem o jeden z tych obszarów, na których kształtować się będą stosunki Wschód - Zachód w ich nowym, europejskim wymiarze.

Inicjatywę utworzenia pierwszego w Europie Środkowej i Wschodniej regionu transgranicznej współpracy podjęły w 1990 roku środowiska lokalne graniczących z sobą gmin i powiatów: Bogatyni po stronie polskiej, Liberca po stronie czeskiej i Zittau (Żytawy) po stronie niemieckiej. Już w styczniu 1991 roku strona niemiecka przeprowadziła sondażowe rozmowy w Brukseli i Luksemburgu, zyskując dla projektu przychylność władz Unii i UNESCO. Warto podkreślić, że od samego początku idea utworzenia euroregionu miała charakter inicjatywy samorządowej. Z czasem do poszukiwań nowej formuły współpracy przygranicznej włączyły się władze wojewódzkie Jeleniej Góry, Okręgu Północnoczeskiego i Saksonii. Rozpoczęły też prace organizujące się doraźne trójstronne grupy robocze opracowujące wspólne zagadnienia [Borys 1994; Przybyła 1995]. Głównym celem prac grup roboczych było przygotowanie części merytorycznej wspólnej konferencji.

Poprzedziła ją **Deklaracja o współpracy** podpisana 15 maja 1991 roku przez trzech przedstawicieli władz regionów przygranicznych. Konferencja inicjująca powstanie Euroregionu odbyła się 23-25 maja 1991 roku w Zittau pod patronatem prezydentów trzech państw: Lecha Wałęsy, Vaclava Havla i Richarda von Weizsäckera z udziałem ponad 300 przedstawicieli przygranicznej społeczności czeskiej, niemieckiej i polskiej.

Na **konferencji**, którą z perspektywy czasu określa się historycznym wydarzeniem dla obszarów przygranicznych Czech, Niemiec i Polski, działacze samorządowi, przedstawiciele parlamentów i administracji rządowej porozumieli się co do dalszego współdziałania w realizacji idei powołania **Euroregionu „Trójkąt Trzech Ziem"** (pierwotna nazwa *Euroregionu „Nysa"*).

Najważniejszym dokonaniem tej konferencji było uchwalenie memorandum, które określało intencje, formy oraz zakres przyszłej współpracy [Borys 1994; Jakubiec 1994a; Memorandum 1991; Węzłowe].

Dla skoordynowania i zrealizowania tych zadań uznano za niezbędne stworzenie odpowiednich struktur oraz centrum koordynacyjnego.

Za zadania priorytetowe uznano:

- działania na rzecz szybkiego otwierania nowych przejść granicznych i rekonstrukcji połączeń komunikacyjnych w celu intensyfikacji współpracy gospodarczej oraz kontaktów turystycznych i kulturowych,
- stworzenie nowoczesnych połączeń telekomunikacyjnych sieci telefonicznych i komputerowych,
- popieranie rozwoju i współpracy szkół wyższych regionu,
- rozwijanie ośrodków rekreacyjnych i ruchu turystycznego jako czynnika rozwoju gospodarczego,
- stworzenie warunków dla spotkań i kontaktów ludności obszarów przygranicznych.

Za zadanie o najwyższym priorytecie uznano trójstronne działania na rzecz ochrony środowiska.

Drugie półrocze 1991 roku to faza budowania podstaw instytucjonalnych Euroregionu. Pierwszym efektem organizacyjnym Konferencji było otwarcie w lipcu w Zittau **Biura Koordynacyjnego**, do którego każda ze stron delegowała po jednej osobie w randze koordynatora. Dla prowadzenia bieżącej działalności utworzono w Libercu i w Jeleniej Górze biura koordynatorów. Pod koniec sierpnia 1991 roku gotowy był już projekt **struktury organizacyjnej** Euroregionu i **statut**. Ustalono terminy końcowe podejmowania przez samorządy lokalne uchwał o przystąpieniu do Euroregionu. Pod koniec 1991 roku deklaracje przystąpienia złożyły:

- 34 gminy województwa jeleniogórskiego,
- 5 powiatów północnych Czech,
- 9 powiatów wschodniej Saksonii i jedno miasto wydzielone.

Umożliwiło to odbycie w każdym z trzech państw konferencji krajowych (w Libercu 28 sierpnia 1991 r., Jeleniej Górze 8 listopada 1991 r. i Zittau 19 listopada 1991 r.), na których wybrano delegatów do tworzącej się Rady Euroregionu. Do czasu powołania Rady rolę trójstronnego ciała reprezentującego idee powstającego Euroregionu pełniło tzw. Prezydium w składzie: wojewoda jeleniogórski – Jerzy Nalichowski, primator Liberca – Jiři Drda i starosta powiatu Zittau – Heinz Eggert.

Oficjalne powstanie Euroregionu na styku trzech granic wyznacza dzień 21 grudnia 1991 roku - data pierwszego posiedzenia Rady Euroregionu w Zittau, na którym delegaci trzech stron podjęli uchwałę o powołaniu do życia nowej, pierwszej w Europie Środkowej i Wschodniej struktury transgranicznej pod nazwą **„Euroregion Nysa"**. W ramowym porozumieniu z 19 marca 1994 roku nadano euroregionowi nazwę ***„Euroregion Neisse-Nisa-Nysa"***.

W sensie formalnym *Euroregion „Nysa"* **jest dobrowolną wspólnotą interesów gmin i powiatów na terenie „Trójziemia",** tzn. terenów nadgranicznych pomiędzy Rzecząpospolitą Polską, Republiką Czeską i Republiką Federalną Niemiec.

Euroregion **nie ma osobowości prawnej** w rozumieniu przepisów krajów uczestniczących, a wszystkie organy Euroregionu pracują w ramach norm prawnych swoich krajów.

Członkami Euroregionu są trzy stowarzyszenia oraz związki komunalne:

- po stronie polskiej - **Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Nysa**,
- po stronie czeskiej - **Euroregion Nysa Regionalne Komunalne Stowarzyszenie Miast i Gmin Północnych Czech**,
- po stronie niemieckiej - **Komunalne Stowarzyszenie Euroregionu Nysa Sekcja Niemiecka**.

Członkostwo indywidualne poszczególnych gmin i powiatów jest sprawą wewnętrzną stowarzyszenia lub związku każdej ze stron. Zmiany w członkostwie indywidualnym w poszczególnych częściach Euroregionu i związane z tym zmiany ich terytorialnego zasięgu nie wymagają zgody partnerów. Wymagana jest natomiast informacja o tych zmianach.

Członkostwo wspierające po stronie polskiej polega na poparciu finansowym lub wniesieniu istotnego wkładu w prace Stowarzyszenia. Status członka wspierającego, którym może być osoba prawna lub fizyczna, nabywa się w drodze uchwały Konferencji Krajowej.

Euroregion „Nysa" obejmuje po stronie polskiej 43 gminy z terenu trzech województw:

- 36 gmin z terenu województwa jeleniogórskiego,
- 3 gminy z terenu województwa legnickiego,
- 4 gminy z województwa zielonogórskiego.

Gmina Gozdnica z województwa zielonogórskiego należy również do Stowarzyszenia Gmin Rzeczpospolitej Polskiej *„Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr"*, a tym samym wchodzi także w skład *Euroregionu „Sprewa-Nysa-Bóbr"*.

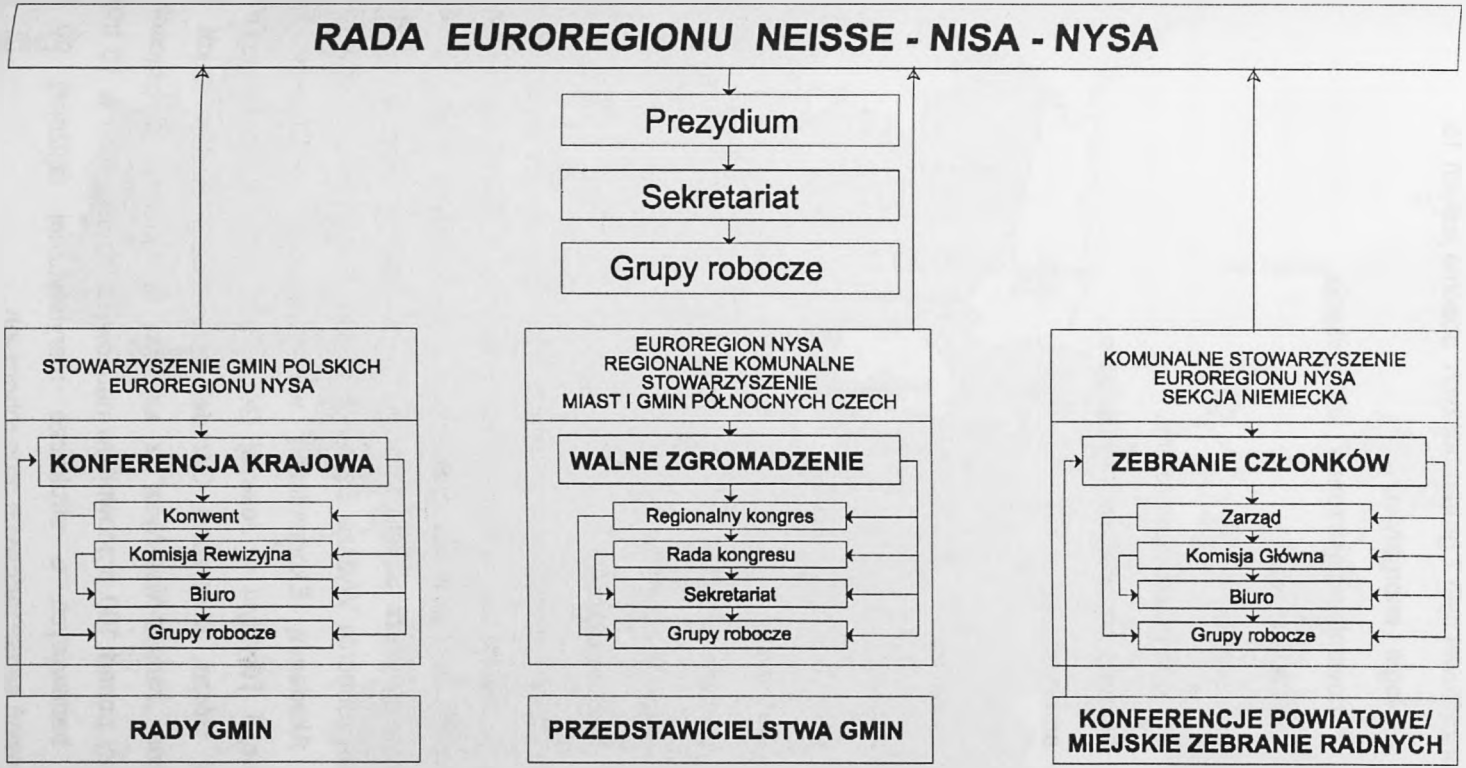
Po stronie czeskiej w skład Euroregionu wchodzi 5 powiatów z dwóch województw, a po stronie niemieckiej 2 miasta wydzielone i 4 powiaty z landu Saksonia.

Obszar Euroregionu przedstawia mapa 9.

W celu realizacji zadań współpracy transgranicznej utworzona została wielopoziomowa struktura organizacyjna Euroregionu (rys. 12).

Merytoryczna praca realizowana jest w strukturze **grup roboczych**. Grupy robocze rozwiązują problemy fachowe w poszczególnych dziedzinach działalności Euroregionu oraz opracowują wnioski i zalecenia dla Rady, która je uchwala i nadzoruje ich realizację. Grupy powstają lub są rozwiązywane na podstawie uchwały Rady i działają na zasadach społecznych lub w ramach służbowych obowiązków. Liczba członków, struktura fachowa oraz skład osobowy narodowych grup roboczych jest wewnętrzną sprawą każdej z trzech stron uczestniczących w Euroregionie.

Rys. 12. Schemat organizacyjny Euroregionu "Neisse-Nisa-Nysa"

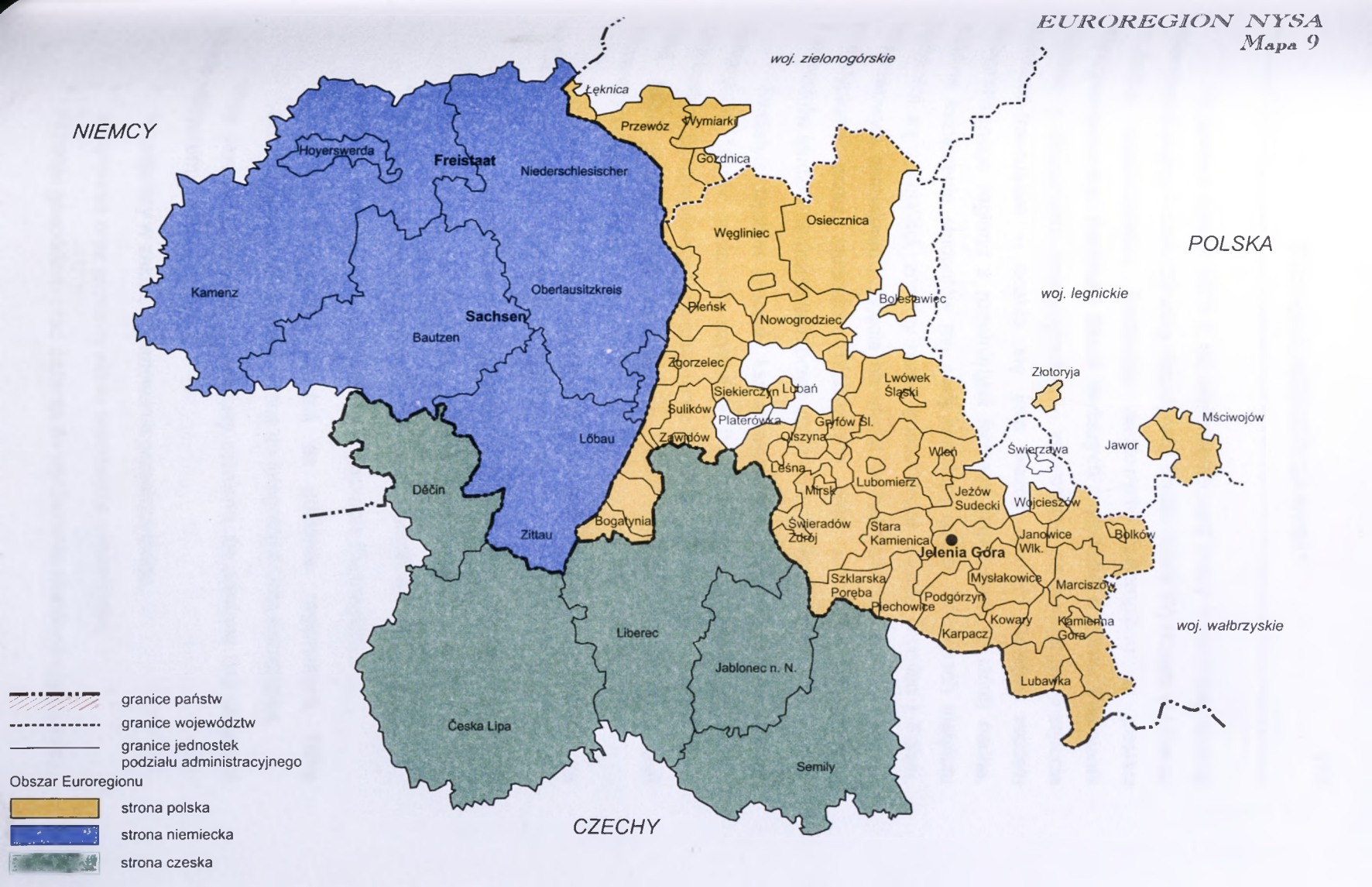

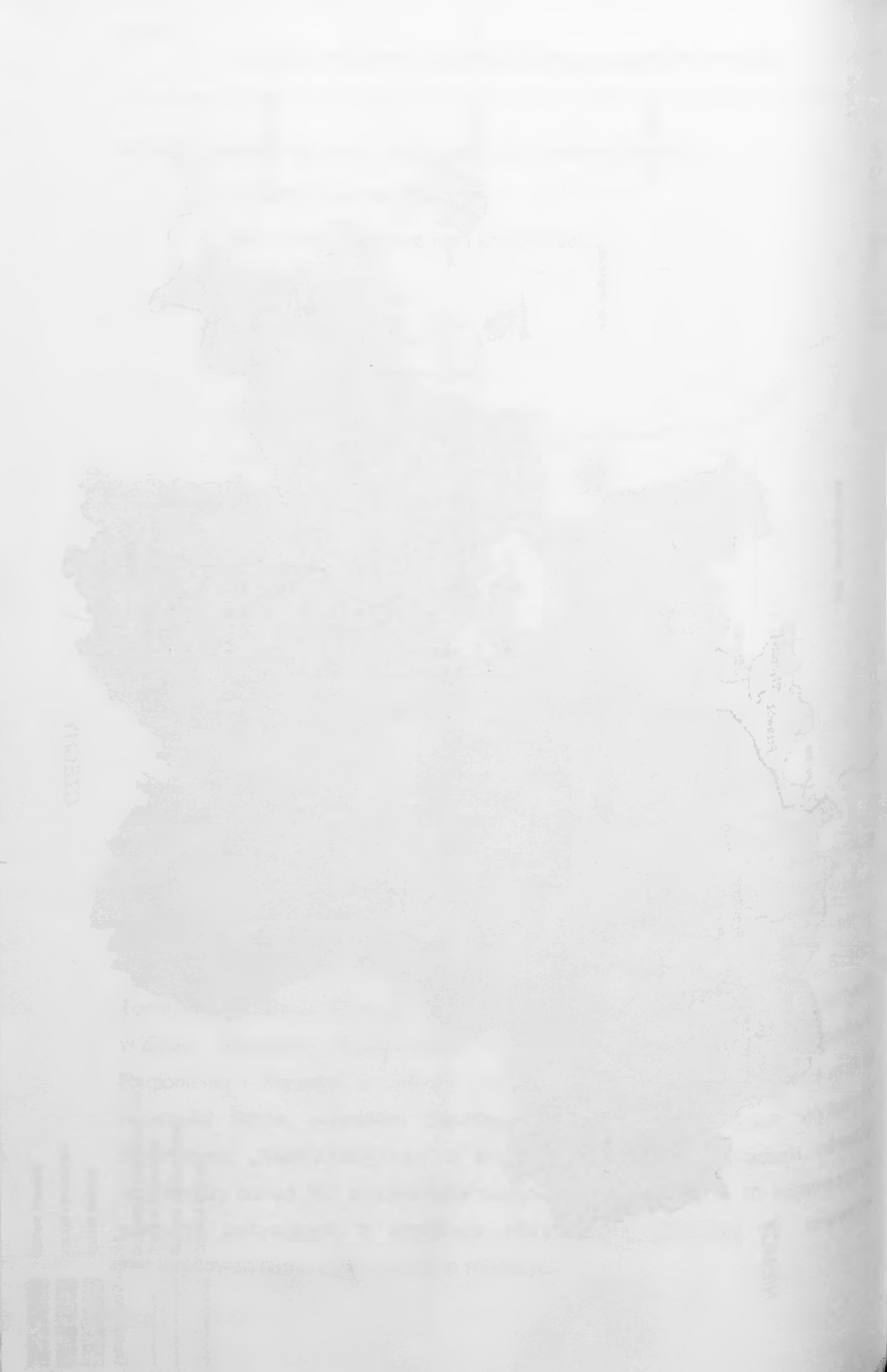
Źródło: [Materiały 1998a]

W fazie początkowej było 7 grup roboczych, obecnie jest ich 15:

- ekologia i energetyka,
- planowanie przestrzenne i komunikacja,
- kultura i sztuka,
- gospodarka,
- ochrona przed katastrofami,
- ochrona zdrowia i sprawy socjalne,
- administracja,
- sport,
- turystyka,
- nauka,
- historia,
- statystyka,
- parlamentarzyści,
- ochrona zabytków,
- bezpieczeństwo.

Strukturą istotnie wspomagającą trójstronną współpracę są **środowiska twórcze**, a zwłaszcza istniejące na obszarze Euroregionu szkoły wyższe. W wyniku podpisanego w listopadzie 1991 r. porozumienia między Uniwersytetem Technicznym (Wyższa Szkoła Maszyn i Tekstyliów) w Libercu, Wyższą Szkołą Techniczną (obecnie Wyższa Szkoła Techniki, Gospodarki i Spraw Socjalnych) w Zittau, Akademią Ekonomiczną we Wrocławiu – Wydział Gospodarki Regionalnej i Turystyki w Jeleniej Górze oraz Filią Politechniki Wrocławskiej w Jeleniej Górze, utworzono Ośrodek Koordynacji Badań Szkół Wyższych *Euroregionu „Neisse-Nisa-Nysa"* z siedzibą w Libercu. W pracach ośrodka uczestniczy ponad 100 pracowników naukowych działających w 10 trójstronnych sekcjach badawczych o strukturze merytorycznej zbliżonej do zakresów zainteresowań samorządowych grup roboczych.

NIEMCY
POLSKA
CZECHY
woj. zielonogórskie
woj. legnickie
woj. wałbrzyskie
Łęknica
Przewóz
Wymiarki
Gozdnica
Węgliniec
Osiecznica
Bolesławiec
Pleńsk
Nowogrodziec
Zgorzelec
Lwówek Śląski
Złotoryja
Mściwojów
Jawor
Świerzawa
Wleń
Siekierczyn
Lubań
Sulików
Platerówka
Gryfów Śl.
Zawidów
Olszyna
Leśna
Lubomierz
Mirsk
Jeżów Sudecki
Wojcieszów
Świeradów Zdrój
Stara Kamienica
Janowice Wlk.
Bolków
Jelenia Góra
Szklarska Poręba
Mysłakowice
Marciszów
Podgórzyn
Piechowice
Kowary
Kamienna Góra
Karpacz
Lubawka
Hoyerswerda
Freistaat
Niederschlesischer
Kamenz
Oberlausitzkreis
Sachsen
Bautzen
Löbau
Zittau
Děčín
Bogatynia
Liberec
Jablonec n. N.
Česka Lipa
Semily
granice państw
granice województw
granice jednostek podziału administracyjnego
Obszar Euroregionu
strona polska
strona niemiecka
strona czeska

W połowie lutego 1993 r. po wielomiesięcznej pracy trójstronnej komisji utworzono kolejną – obok Ośrodka Koordynacji Badań Szkół Wyższych w Libercu – formę współdziałania środowisk naukowych Euroregionu w postaci **Międzynarodowego Instytutu Szkół Wyższych** z siedzibą w Zittau. Powołanie Instytutu o charakterze uniwersyteckim – wzorowane na podobnym instytucie niemiecko-francuskim – ocenia się jako ważny element budowy modelu transgranicznego regionu z rozwiniętymi formami współpracy, w której nauka, wspólne kształcenie studentów ma swój znaczący udział. W ramach Instytutu kształceni są specjaliści, znający realia gospodarcze Czech, Niemiec i Polski. Podstawowym warunkiem przyjęcia na studia w Instytucie jest posiadanie tzw. przeddyplomu przez studentów niemieckich oraz zaliczenie co najmniej 4 semestrów studiów na uczelniach przez studentów czeskich i polskich.

Swoistym finałem procesu kształtowania się podstaw organizacyjnych *Euroregionu "Nysa"* stało się uzyskanie przez niego w połowie 1992 roku członkostwa Europejskiego Stowarzyszenia Regionów Granicznych. Od listopada 1996 roku przedstawiciel *Euroregionu "Nysa"* - Zbigniew Kulik - jest Wiceprezydentem tej organizacji.

Do **generalnych celów** współpracy w ramach *Euroregionu „Nysa"* zalicza się [Borys, Panasiewicz 1994, s. 54-55]:

- usuwanie negatywnego oddziaływania granic państwowych,
- poprawę poziomu życia mieszkańców Euroregionu,
- poprawę stanu naturalnych i kulturowych warunków życia,
- rozwój potencjału gospodarczego w obszarze Euroregionu,
- wspieranie wszystkich działań na poziomie regionalnym, które prowadzą uczestniczące państwa do integracji z Unią Europejską.

Przy określaniu **zakresu** współpracy ustalono, że powinna ona dotyczyć przede wszystkim:

- współpracy w zakresie planowania przestrzennego,
- utrzymania oraz poprawy stanu środowiska naturalnego,
- rozwoju gospodarki oraz dążenia do wyrównania standardu życiowego,

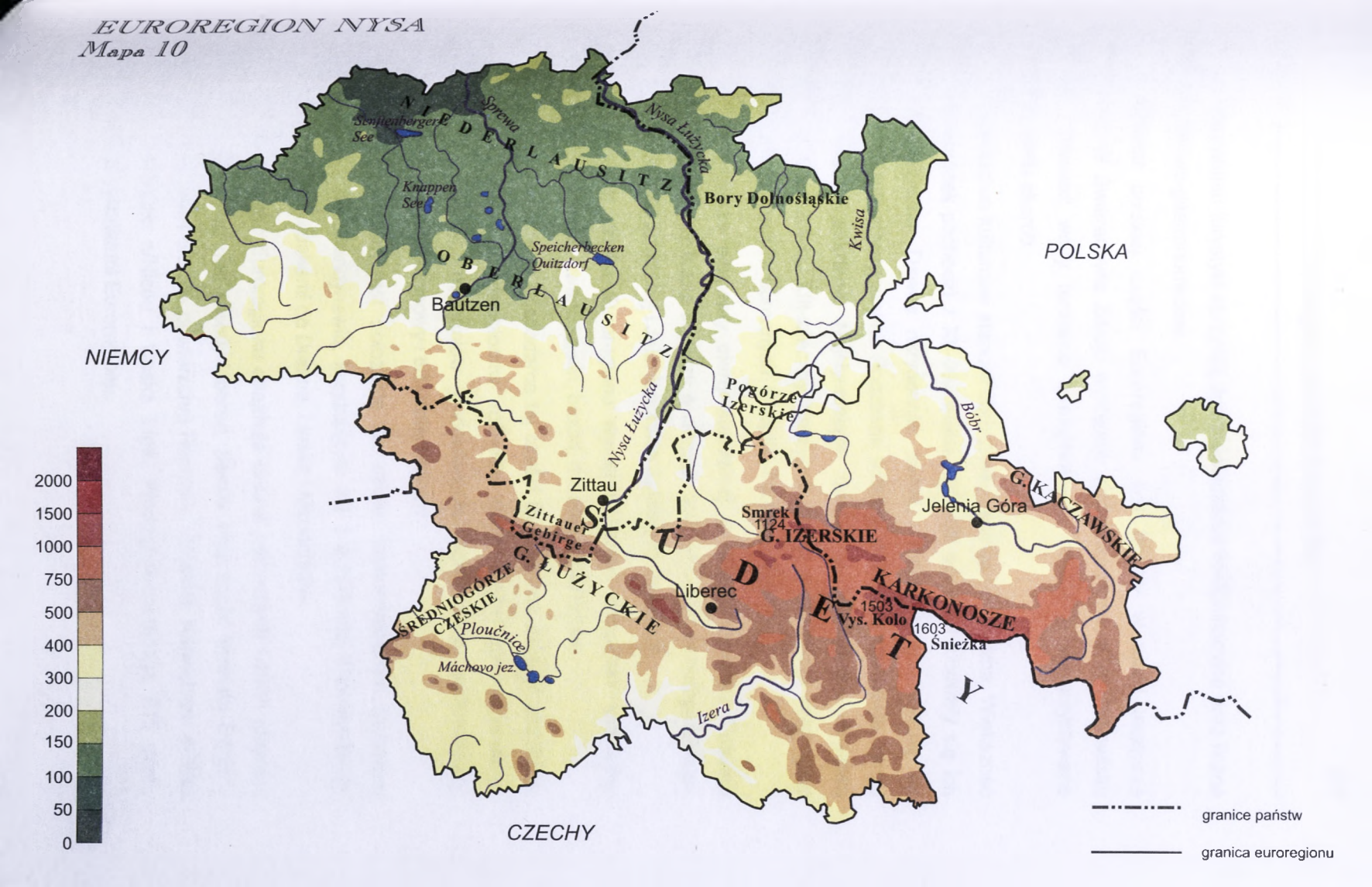
- budowy oraz dostosowywania infrastruktury do potrzeb przekraczających granice,
- współpracy w likwidacji pożarów i klęsk żywiołowych oraz w sytuacjach awaryjnych,
- współpracy na rzecz rozwoju publicznych środków komunikacji osobowej i turystyki w obszarze przygranicznym,
- wymiany kulturalnej oraz opieki nad wspólnym dziedzictwem kulturowym,
- oddziaływania na ogólną poprawę stosunków międzyludzkich,
- współpracy w zakresie działalności humanitarnej oraz socjalnej,
- rozpatrywania skarg obywateli w przypadkach przekraczających granice państwowe.

Obszar Euroregionu liczy 12040 km^2. Jego wschodnie granice są wyznaczone w przybliżeniu granicami województwa jeleniogórskiego. Południowe przebiegają na granicy czeskich powiatów Liberec, Semily i Česká Lípá. Zachodnie granice wytyczają powiaty Kamenz i Bautzen, a granice północne powiaty Hoyerswerda i Niederschlesischer Oberlausitzkreis oraz gmina Przewóz (województwo zielonogórskie) i północne gminy województwa jeleniogórskiego (Węgliniec i Osiecznica).

Polska część stanowi ponad 1% powierzchni Polski. Największe miasta to położona u stóp Karkonoszy stolica województwa – Jelenia Góra oraz Bolesławiec, Zgorzelec i Lubań Śląski. W kraju i za granicą znane są górskie miejscowości turystyczne i uzdrowiskowe: Szklarska Poręba, Karpacz, Jelenia Góra (Uzdrowisko Cieplice) i Świeradów Zdrój.

W pejzażu tej części Euroregionu dominują góry. Są to obszary atrakcyjne przyrodniczo i krajobrazowo. Wzdłuż granicy z Czechami leży zachodnia część Sudetów, obejmująca Góry Izerskie i okalające Kotlinę Jeleniogórską pasmo Karkonoszy, Gór Kaczawskich i Rudaw Janowickich. W Karkonoszach znajduje się najwyższy w Euroregionie szczyt - Śnieżka (1603 m n.p.m.). Bogatą ofertę turystyczną stanowią także wspaniałe Bory Dolnośląskie na północy, malownicze doliny rzek Kwisy, Kaczawy i Bobru.

EUROREGION NYSA
Mapa 10

Uprawianiu turystyki sprzyjają dobre połączenia komunikacyjne oraz liczne obiekty hotelowo-gastronomiczne.

Obszar polskiej części Euroregionu jest bogaty w wody lecznicze i mineralne. W Świeradowie Zdroju występują wody radonowe, a w Uzdrowisku Cieplice również wody termalne o temperaturze do 73°C, wykorzystywane w leczeniu wielu chorób.

Dziedzictwo kulturowe stanowi dodatkową atrakcję turystyczną. Większość miast i miasteczek pochodzi z XII–XV wieku. Do dziś dobrze zachowały się ich układy urbanistyczne. Dawne rezydencje, zamki i pałace charakteryzują się wysokimi walorami artystycznymi. Poczesne miejsce zajmują piastowskie zamki gotyckie i obiekty sakralne. Najsłynniejsze zabytki to XIII-wieczne opactwo cystersów w Krzeszowie, XIII-wieczny Kościółek Wang w Karpaczu oraz ruiny średniowiecznych zamków obronnych: Chojnik, Bolczów, Bolków.

Najważniejsze elementy oferty kulturalnej to międzynarodowy Festiwal Teatrów Ulicznych oraz liczne imprezy w ramach tzw. Września Jeleniogórskiego: m.in. festiwal muzyki poważnej i Jeleniogórskie Spotkania Teatralne.

W polskiej części Euroregionu występują liczne bogactwa naturalne: węgiel brunatny, dolomit, kwarc, kaolin, bazalt, minerały szlachetne.

Wysoką pozycję w gospodarce tej części Euroregionu zajmuje przemysł. Obejmuje on wiele przedsiębiorstw różnych branż: paliwowo-energetyczny, wydobywczy, szklarski, materiałów budowlanych, ceramiczny, włókienniczy, odzieżowy, metalowy, maszynowy i elektrotechniczny.

Ważnym atutem jest położenie na szlaku komunikacyjnym łączącym południe Europy ze Skandynawią, krzyżującym się z autostradą Wrocław-Berlin i międzynarodowymi szlakami do Drezna, Lipska i Monachium.

Czeska część Euroregionu obejmuje obszar północnych Czech (powiaty Česká Lípá, Jablonec nad Nisou, Liberec, Semily oraz część powiatu Děčín - Šluknovsko) i stanowi ok. 5% powierzchni Republiki Czeskiej. Największe miasta to Liberec, Jablonec n/Nisou i Česká Lípá. Powiaty te obejmują 235 gmin, z których 123 są członkami Euroregionu.

W czeskiej części *Euroregionu „Nysa"* znajduje się wiele masywów górskich. Największe z nich to Góry Izerskie i Karkonosze. Góry te położone na północy wraz z Górami Łużyckimi oferują wiele atrakcji turystycznych takich jak turystyka piesza, rowerowa czy uprawianie sportów zimowych. W południowej części czeskiego obszaru Euroregionu znajdują się unikalne formy skalne z piaskowca, teren ten nosi nazwę „Český ráj".

Główne rzeki to Nysa Łużycka, Smědá, Ploučnice, Izera. Krajobraz wzbogacają liczne akweny wodne, wśród których najbardziej znane jest jezioro Máchovo. Charakterystycznym elementem w pejzażu regionu są zbiorniki wodne dostarczające wodę pitną (Souš, Josefův Důl, Černá Nisa).

Do ważniejszych zabytków należy zamek księcia von Wallensteina we Frydlandzie, kościół barokowy w Jablonnie, budowle średniowiecznych zamków i grodów (Valdstein, Sychrov, Hrubá Skála), rejony ze śladami pierwszych osiedli z epoki neolitu.

W tej części Euroregionu rozwinął się przemysł szklarski, maszynowy, przetwórstwa metali, włókienniczy, odzieżowy, materiałów budowlanych, spożywczy i mas plastycznych.

Między ważniejszymi miastami czeskiej części Euroregionu istnieją dobre połączenia drogowe i kolejowe. Region łączy się z Pragą drogą szybkiego ruchu, która od Turnowa prowadzi dalej do Jablonca i Liberca jako droga I klasy. Ponadto w rejonie Liberca znajduje się lotnisko towarowe, a także lotnisko w rejonie Česká Lípá.

Klimat przeważającej części czeskiego obszaru Euroregionu charakteryzuje się niższymi temperaturami przeciętnymi i stosunkowo dużymi ilościami opadów, tylko południowa część powiatów Česká Lípá, Liberec i Semily należy do strefy cieplejszej.

Niemiecka część Euroregionu obejmuje obszar wschodniej Saksonii (powiaty: Bautzen, Niederschlesischer Oberlausitzkreis, Löbau-Zittau, Kamenz, miasta wydzielone Görlitz i Hoyerswerda) i stanowi 24% powierzchni Saksonii. Na obszarze tym znajduje się 181 gmin. Największe miasta w tej części Euroregionu to Görlitz, Hoyerswerda, Bautzen, Weißwasser i Zittau. Największym pod

względem powierzchni i liczby ludności jest powiat Kamenz (163 tys. mieszkańców i 1387 km^2 powierzchni).

Region cechuje się bogactwem form krajobrazowych. Rozległe wrzosowiska i krajobrazy pojezierne, lasy i pasmo Gór Żytawskich, a także malownicze Pogórze Górnołużyckie. Najwyższym szczytem niemieckiej części Euroregionu jest Lausche liczący 793 m n.p.m. Innymi popularnymi celami wycieczek turystycznych są wzniesienia Czorneboh i Görlitzer Landeskrone. Najwyżej położoną gminą jest kurort Jonsdorf (452 m n.p.m.) w powiecie Löbau-Zittau.

Ważniejsze rzeki płynące przez niemiecką część Euroregionu to Nysa Łużycka, Sprewa, Schwarze Elster oraz Weiße Schöps i Schwarze Schöps.

Najwyższą średnią roczną temperaturę powietrza w 1996 roku, wynoszącą 7,1°C odnotowano w stacji meteorologicznej Bautzen. Najcieplejszym miesiącem według danych tej stacji był sierpień (17,7°C), a najzimniejszym styczeń (–5,1°C) w stacji meteorologicznej Hörnitz.

Zabytki to zachowana architektura i struktura zabudowy wielu miast. Wyjątkowo zachowana architektura Görlitz, Bautzen i Zittau w swym jednolitym charakterze jest rzadko spotykana lub wręcz unikalna w skali całych Niemiec. Wyjątkowy charakter ma również górnołużyckie budownictwo przysłupowe, stanowiące zabytkowy kompleks architektury ludowej.

Ofertę kulturalną tworzą m.in. teatry w Bautzen, Görlitz, Zittau i w Kamenz. W strukturze gospodarczej główną rolę odgrywa przemysł wydobywczy (węgiel brunatny), energetyczny, włókienniczy, odzieżowy, maszynowy i szklarski, a także rolnictwo i ogrodnictwo.

Region ten od wieków tworzył skrzyżowanie ważnych szlaków: "Via Reggia" z zachodu na wschód i tzw. szlak solny z północy na południe. Obecne wewnętrzne i zewnętrzne powiązania komunikacyjne są bardzo dobre. Autostrada z kierunku Drezna będzie przedłużona do granicy z Polską, a dwie linie kolejowe: Zittau - Berlin i Zittau - Lipsk zostaną za 2 lata włączone do sieci „Inter - City".

Tabl. 14. Podstawowe dane statystyczne o Euroregionie „Nysa" w 1997 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Strona		
		polska	czeska	niemiecka
Powierzchnia w km^2	12040	3971	3545	4524
Ludność ogółem	1747586	544460	483339	719787
na 1 km^2	145	137	136	159
Ludność w wieku:				
poniżej 18 lat	389415	138711	107772	142932
18-39	545793	171393	157545	216855
40-65	574536	171411	161105	242020
powyżej 65 lat	237842	62945	56917	117980
Przyrost naturalny	-3910	11	-610	-3311
Saldo migracji stałej	·	·	436	-103
Stopa bezrobocia w %	·	14,8	5,2	20,5
Miasta według liczby ludności:				
powyżej 100000	1	-	1	-
50000-100000	4	1	1	2
20000-50000	10	6	1	3
10000-20000	12	2	4	6
poniżej 10000	72	18	35	19

Źródło: [Materiały 1998b].

Tabl. 15. Osobowy ruch graniczny według wybranych przejść granicznych w 1997 r.

Przejścia graniczne a - w tys. osób b - 1996 = 100		Rodzaj przejścia granicznego	Przekroczenia granicy ogółem	Obywatele polscy		Cudzoziemcy		
				przekraczający granicę w kierunku				
				z Polski	do Polski	do Polski	z Polski	
							razem	w tym piesi
Łęknica	a	drogowe	4113	384	305	1725	1699	872
	b		79,7	98,4	83,8	78,7	76,6	49,2
Zgorzelec	a	kolejowe	241	81	64	44	52	x
	b		93,8	91,7	90,9	102,7	93,9	x
Zgorzelec	a	drogowe	8093	1827	1768	2247	2251	1245
	b		86,4	81,8	89,0	88,6	86,3	127,1
Sieniawka	a	drogowe	8655	182	175	4151	4147	2584
	b		91,4	84,5	83,8	90,0	93,6	116,8
Miłoszów	a	drogowe	1915	956	956	2	2	2
	b		242,9	244,4	244,7	66,1	66,8	46,3
Porajów - Hradek	a	drogowe	2222	35	35	1080	1072	171
	b		83,4	89,5	88,8	79,2	87,7	103,6
Zawidów	a	drogowe	5199	1238	1198	1379	1384	338
	b		150,1	206,6	203,8	122,6	120,2	147,0
Jakuszyce	a	drogowe	4299	660	626	1483	1530	105
	b		104,2	117,5	120,1	98,5	99,5	92,4
Przełęcz - Okraj	a	drogowe	843	207	202	213	221	98
	b		109,5	105,5	105,2	115,3	112,2	236,6
Lubawka	a	drogowe	3028	865	835	663	665	46
	b		125,4	129,1	130,8	120,0	119,9	42,9
Porajów - Zittau	a	drogowe	3955	31	31	2049	1844	101
	b		91,8	69,1	64,5	91,1	93,8	11,9
Jędrzychowice	a	drogowe	8465	1950	1982	2470	2063	-
	b		302,4	300,3	299,6	286,3	329,8	-
Krzewina - Zgorzelecka	a	drogowe	199	13	13	86	87	87
	b		121,3	100,7	97,6	124,7	126,6	127,5
Przewóz	a	drogowe	2843	89	86	1353	1315	191
	b		68,0	42,0	40,1	72,0	70,1	83,4

Źródło: [Ruch 1998].

Zgodnie z „Ramowym porozumieniem o współpracy *Euroregionu Nysa*", zawartym 11 marca 1995 roku, środki potrzebne na działalność Euroregionu są gromadzone na oddzielnych kontach poszczególnych narodowych stowarzyszeń i pochodzą z następujących źródeł:

- **ze składek członków Euroregionu** we wszystkich trzech częściach, przy czym wykorzystanie środków finansowych ze składek na cele wspólne jest ustalane w drodze uzgodnień pomiędzy poszczególnymi członkami Euroregionu na podstawie wytycznych Rady; po stronie czeskiej budżet stowarzyszenia komunalnego jest dodatkowo wspierany rocznymi subwencjami, otrzymywanymi z budżetów powiatowych,
- **ze składek członków wspierających i darów** (dotyczy strony polskiej i czeskiej),
- **z innych źródeł.**

Dochody pochodzące ze składek umożliwiają utrzymanie struktur stowarzyszeń i związków komunalnych Euroregionu, krajowych sekretariatów oraz częściowe finansowanie pracy grup roboczych i sekcji badawczych Ośrodka Koordynacji Badań Szkół Wyższych w Libercu. Po stronie polskiej składka wynosiła 0,35 zł na 1 mieszkańca, a na 1998 rok ustalono składkę w wysokości 0,50 zł.

Projekty euroregionalne wspierane są z różnych źródeł.

Szczególną rolę w finansowaniu przedsięwzięć transgranicznych spełnia Program Phare CBC oraz fundusze organizacji „Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży" (PNWM).

Program Phare CBC jest instrumentem wspierającym wszelkie przedsięwzięcia, służące współpracy pomiędzy Republiką Czeską, Rzecząpospolitą Polską i Republiką Federalną Niemiec oraz przyczyniające się do niwelacji różnic w rozwoju obszarów po obu stronach granicy. Program obejmuje głównie takie dziedziny jak:

- transport (modernizacja dróg, budowa i doposażenie przejść granicznych),

- ochrona środowiska (budowa, modernizacja oczyszczalni ścieków i składowisk odpadów),
- rozwój gospodarczy (wspieranie przedsięwzięć służących rozwojowi przedsiębiorczości, kooperacji przedsiębiorstw i inwestycjom w turystyce),
- infrastruktura komunalna,
- zasoby ludzkie (wspieranie przedsięwzięć służących bezpośrednio wymianie pomiędzy mieszkańcami, tworzeniu bazy materialnej dla tych spotkań, kształceniu itp.),
- rolnictwo.

Utworzony Fundusz Małych Projektów Euroregionalnych dofinansowuje imprezy kulturalne, sportowe, publikacje i wydawnictwa służące bezpośrednio kontaktom ludzi z obu stron granicy, wzajemnemu poznawaniu się, integracji, wymianie doświadczeń i współpracy instytucji. Podstawowe warunki, które muszą spełniać projekty zgłaszane do finansowania, to:

- transgraniczne oddziaływanie projektu,
- udział środków własnych nie mniejszy niż 25% całości projektu.

W latach 1996-1997 zrealizowano i rozliczono następujące „Małe projekty euroregionalne", współfinansowane ze środków Phare CBC:

- XIV Międzynarodowy Festiwal Teatrów Ulicznych w Jeleniej Górze (33000 ECU),
- II Sympozjum Historyczne Euroregionu – publikacja materiałów (2070 ECU),
- Międzynarodowy Turniej Piłkarski w Bogatyni (800 ECU),
- Festiwal Izerski „Orle 96" (956 ECU),
- XIV Międzynarodowy Spływ Kajakowy na Bobrze (1000 ECU),
- Trójstronne spotkania chórów dziecięco-młodzieżowych w Jeleniej Górze (3721 ECU),
- Jaworskie Koncerty Pokoju (1820 ECU),
- Międzynarodowy Turniej Zielonoświątkowy w Janowicach Wielkich (964 ECU),
- Konkurs plastyczny „Mój kraj, moje miasto" w Bolesławcu (611 ECU),
- V Nadnyskie Spotkania Literackie w Zgorzelcu (1000 ECU),
- Konkurs plastyczny „Rzeki – Brzegi – Mosty" w Zgorzelcu (625 ECU),
- Turniej Piłki Siatkowej Drużyn Strażackich w Lubaniu (310 ECU),
- Zlot młodzieżowych drużyn strażackich (600 ECU),
- Młodzieżowy pożarniczy konkurs rysunkowy w Lubaniu (511 ECU),

- Ćwiczenia jednostek pożarniczych (362 ECU),
- Szukamy wspólnych korzeni – Rada Przyjaciół Harcerstwa w Jeleniej Górze (3000 ECU),
- Konkurs graficzny im. Gielniaka w Jeleniej Górze (950 ECU),
- Zlot motocykli ciężkich (453 ECU),
- Dni Łęknicy 1996 (5000 ECU),
- Dzień Sportu w Podgórzynie (488 ECU),
- III Międzynarodowe Seminarium Studenckie w Akademii Ekonomicznej w Jeleniej Górze (988 ECU),
- Duathlon *Euroregionu „Nysa"* 96 w Lubaniu (854 ECU),
- El – Izerie, Festiwal Elektronicznych Form Muzycznych w Świeradowie Zdroju (6250 ECU),
- IV Samorządowe Igrzyska Sportowe w Lubaniu (8000 ECU),
- Sesja Gerharta Hauptmanna w Teatrze w Jeleniej Górze (3499 ECU),
- Grand Prix Modeli Pływających w Jaworze (1007 ECU),
- Dni Gryfowa (1400 ECU),
- Artystyczne Impresje Młodych w Kamiennej Górze (500 ECU),
- Europejski Festiwal Orkiestr Młodzieżowych w Świeradowie Zdroju (5700 ECU),
- Euroregionalna Orkiestra Symfoniczna (13000 ECU),
- Ścieżka dźwiękowa katalogu *Euroregionu „Nysa"* (996 ECU),
- Katalog wystawy G. Hauptmanna w Muzeum Okręgowym w Jeleniej Górze (500 ECU),
- Pomoc techniczna dla Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu *„Nysa"* (943 ECU),
- Regionalne Święto Plonów w Nowogrodźcu (4700 ECU),
- Międzynarodowy plener ceramiczno-rzeźbiarski w Bolesławcu (9250 ECU),
- II Karkonoski Festiwal Taperów Filmowych w Jeleniej Górze (5000 ECU),
- II Międzynarodowe Otwarte Zawody w Kolarstwie Górskim w Lubawce (2500 ECU),
- Święto Plonów w Gryfowie Śląskim (2000 ECU),
- Spotkania mieszkańców Grunau i Jeżowa Sudeckiego (1567 ECU),
- Konferencja „Rynek pracy w Euroregionie Nysa" (4519 ECU),
- Międzynarodowy Turniej Judo w Jeleniej Górze (1500 ECU),
- XXVI Rajd Górski „Lubańska Jesień" (1000 ECU),
- Udział Euroregionu w Targach Turystycznych w Görlitz (1000 ECU),
- Promocja Euroregionu na Targach Turystycznych w Poznaniu (1000 ECU),
- XXI Bieg Piastów (35000 ECU),
- Konferencja Bibliotekarzy Euroregionu w Jeleniej Górze (2185 ECU),
- Polsko-niemieckie warsztaty teatralne w Jeleniej Górze (753 ECU),
- II Międzynarodowe Spotkania Kolędowe w Jeleniej Górze (5000 ECU),

- Narciarskie Mistrzostwa Euroregionu „Euroski 97" (3155 ECU),
- Konferencja „V-lecie *Euroregionu „Neisse-Nisa-Nysa*" (20974 ECU),
- Warsztat teatralny Polska-Niemcy w Jeleniej Górze (591 ECU),
- Przegląd filmów Volkera Schlondorfa w Jeleniej Górze (3081 ECU),
- Sympozjum kadry kierowniczej policji Euroregionu (1662 ECU),
- Konkurs literacko-plastyczny „Liczyrzepa – duch Karkonoszy" (2795 ECU),
- I Konferencja Kobiet Euroregionu (1000 ECU),
- Wydanie trójstronnego kalendarza sportowego Euroregionu (583 ECU),
- „Teatr bez granic" w Zgorzelcu (5500 ECU),
- Dziedzictwo historyczne Ziemi Lubomierskiej (1000 ECU),
- Kolędnicy 97 – impreza zorganizowana przez Regionalne Centrum Kultury w Jeleniej Górze (1000 ECU),
- Festiwal Dziecięcych i Młodzieżowych Filmów Video ZOOM 97 w Jeleniej Górze (1022 ECU),
- „Sąsiedzi bez granic" – impreza zorganizowana przez Bolesławiecki Ośrodek Kultury (3228 ECU),
- Międzynarodowe Zawody w Ski-Alpinizmie w Karpaczu (4000 ECU),
- Promocja Euroregionu na Targach Turystycznych w Berlinie (2349 ECU),
- Festiwal Koszykówki o Puchar Euroregionu (921 ECU),
- Kwalifikacje 2000 – Jeleniogórska Izba Przemysłowo-Handlowa (25000 ECU),
- „Scena Otwarta Talent" – Bolesławiecki Ośrodek Kultury (1000 ECU),
- Punkt informacyjny *Euroregionu „Nysa*" w Bolesławcu (1800 ECU),
- Dodruk okładek na CD-ROM Katalogu Komputerowego (998 ECU),
- Międzynarodowy Duathlon *Euroregionu „Nysa*" 97 w Lubaniu (2764 ECU),
- Duathlon *Euroregionu „Nysa*" 96 w Lubaniu (854 ECU),
- Święto Młodych Ekologów; Rytuały dla Matki Ziemi (4666 ECU),
- Wystawa „Rola kobiety w rodzinie i zawodzie" w Bogatyni (1000 ECU),
- Polsko-Niemiecki Festyn na Moście Granicznym w Łęknicy (9000 ECU),
- Święto Parku Mużakowskiego w Łęknicy (1000 ECU),
- Dzień Kobiet 1997 w Zgorzelcu (1000 ECU),
- Wielkanoc wczoraj i dziś – Pieńsk (1000 ECU),
- Promocja kultury śląsko-łużyckiej – Muzeum Regionalne w Lubaniu (1000 ECU),
- VI Nadnyskie spotkania literackie w Zgorzelcu (1582 ECU),
- Targi Turystyczne w Zielonej Górze (589 ECU),
- Międzynarodowy Turniej Strzelecki w Jeleniej Górze (1921 ECU),
- IV Międzynarodowy Turniej Piłki Nożnej Juniorów w Kowarach (3000 ECU),
- Międzynarodowy Dzień Inwalidów w Zgorzelcu (4027 ECU),

- IX Graficzny Konkurs im. Gielniaka - II etap (2500 ECU),
- Targi Turystyczne TOURTEC (13151 ECU),
- Edukacja ekologiczna w Gminie Zawidów (1959 ECU),
- Imprezy kulturalne w ramach 777-lecia Lubania (1982 ECU),
- Szkoła Letnia „Europa 2000" (2129 ECU),
- Karkonoski Tydzień Filmowy w Jeleniej Górze (4617 ECU),
- Festiwal Piosenki Przedszkolnej w Przewozie (767 ECU),
- Mistrzostwa Świata w Pchaniu Taczek w Gryfowie Śląskim (2000 ECU),
- Międzygminne Dni Sportu w Bukowcu (2393 ECU),
- III Jaworskie Koncerty Pokoju (2641 ECU),
- III Półmaraton Jaworski (957 ECU),
- III Przegląd Zespołów Kameralnych w Jaworze (1800 ECU),
- Zlot Harcerzy w Lwówku Śląskim (1546 ECU),
- Biegi uliczne Zgorzelec –Görlitz (624 ECU),
- II Spotkania Szachistów Euroregionu w Kamiennej Górze (3450 ECU),
- Święto Grzybów w Węglińcu (5000 ECU),
- Festyn Trzech Państw w Bogatyni (11000 ECU),
- Międzynarodowy spływ kajakowy na Bobrze (3000 ECU),
- Polsko-niemiecka szkoła astmy dla dzieci w Karpaczu (4000 ECU),
- Konferencja szkoleniowa bibliotekarzy Euroregionu w Jeleniej Górze (6500 ECU),
- XVII Dni Gryfowa (8000 ECU),
- Dni Nowogrodźca (5000 ECU),
- 5-lecie partnerstwa miast Bolesławiec-Siegburg (2500 ECU),
- Międzynarodowy plener Janowice 1996 (964 ECU),
- Międzynarodowe imprezy dla dzieci i młodzieży w Zgorzelcu (1107 ECU),
- Tydzień Sztuki Dziecięcej „Dom z widokiem" w Zgorzelcu (1806 ECU),
- III Międzynarodowy Zlot Motocyklistów (961 ECU),
- III Międzynarodowy Wyścig Kolarzy Górskich w Karpaczu (2000 ECU),
- IV Festiwal Gór Izerskich (1000 ECU),
- XV Międzynarodowy Festiwal Teatrów Ulicznych w Jeleniej Górze (40706 ECU),
- „Gitarą i piórem" – impreza zorganizowana przez Regionalne Centrum Kultury w Jeleniej Górze (1000 ECU),
- Święto Chleba w Jeleniej Górze (862 ECU),
- Turniej Piłkarski Juniorów w Bogatyni (1000 ECU),
- Festiwal Elektronicznych Form Muzycznych w Świeradowie Zdroju (5000 ECU),
- Lubańska Jesień 1997 (1000 ECU),
- Międzynarodowe Mistrzostwa w Sporcie Pożarniczym (749 ECU),

- Europejski Festiwal Orkiestr Młodzieżowych w Świeradowie Zdroju (6600 ECU),
- Międzynarodowe sympozjum kadry kierowniczej policji (1726 ECU),
- Konferencja Leśników *Euroregionu „Nysa"* (1265 ECU),
- VII Dni Lubomierza (3000 ECU),
- Letnie spotkania euroregionalne na basenach – organizator: Muzyczne Radio w Jeleniej Górze (500 ECU),
- V Samorządowe Igrzyska Sportowe Związku Gmin „Kwisa" w Mirsku (10000 ECU),
- VIII Międzynarodowy Turniej Judo w Jeleniej Górze (1875 ECU),
- Spotkania mieszkańców Grunau i Jeżowa Sudeckiego (2234 ECU),
- Targi Turystyczne w Warszawie (2000 ECU),
- Targi Turystyczne w Poznaniu (3000 ECU),
- Międzynarodowe Targi Turystyczne w Görlitz (1715 ECU).

W trakcie realizacji lub rozliczania są następujące projekty z okresu 1996-1997:

- Polsko-niemiecka inwentaryzacja środowiska przyrodniczego (3000 ECU),
- Sieć teleinformatyczna – projekt realizowany prze Filię Politechniki Wrocławskiej w Jeleniej Górze (3800 ECU),
- Trójstronne Informatory Euroregionu (1500 ECU),
- Informator „Tania baza noclegowa" (3900 ECU),
- Międzynarodowy Ośrodek Kultury Ekologicznej Dwór „Czarne" (50000 ECU),
- Pomoc techniczna dla Euroregionu (39066 ECU),
- Klub Europejski w Bolesławcu (6250 ECU),
- Zagospodarowanie turystyczne Szlaku Cystersów (30000 ECU),
- Szkolenie młodych konserwatorów (10000 ECU),
- Bieg Piastów 1998 (35000 ECU),
- Sympozjum Studenckie Euroregionu (1200 ECU),
- Turniej Piłki Siatkowej „Otwarcie sezonu" w Jaworze (1500 ECU),
- IV Grand Prix Modeli Pływających w Jaworze (2170 ECU),
- Krzeszów i jego zabytki (4500 ECU),
- Euroregionalna Orkiestra Kameralna przy Państwowej Szkole Muzycznej w Jeleniej Górze (4000 ECU),
- Turniej Piłki Ręcznej Dziewcząt w Jeleniej Górze (3000 ECU),
- I międzynarodowe Spotkania Rodzin Muzykujących w Zgorzelcu (2860 ECU),
- Międzynarodowy plener ceramiczno-rzeźbiarski w Bolesławcu (9250 ECU),
- Szkolenie językowe dla pracowników Euroregionu - I etap (9000 ECU),
- Piknik Rowerowy Euroregionu (1000 ECU),

- Pedagogika międzykulturowa – organizator: Fundacja „Parada", Niedamirów (1000 ECU),
- Konferencja „Sąsiedztwo polsko-czesko-niemieckie" w Kamiennej Górze (3300 ECU),
- Materiały promocyjne *Euroregionu „Nysa"*, I etap (5000 ECU),
- Wokół polskiego stołu wigilijnego – organizator: Bolesławiecki Ośrodek Kultury (1000 ECU),
- Euroski 1998 (5000 ECU),
- Wystawa „Życie na pograniczu" w Jeleniej Górze (2000 ECU).

Komitet Zarządzający Programem Phare, działający w ramach Komisji Wspólnot Europejskich zatwierdził sfinansowanie ze środków Unii Europejskiej Programu Współpracy Przygranicznej Polska-Niemcy Phare 1997 tzw. dużych projektów. Na obszarze *Euroregionu „Nysa"* zatwierdzono do sfinansowania 12 projektów:

- modernizacja drogi krajowej nr 356 na odcinku Olszyna-Lubań i obwodnica Radoniowa,
- budowa oczyszczalni ścieków dla Kamiennej Góry wraz z kolektorem ściekowym z osiedla Antonówka,
- rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków komunalnych w Bogatyni wraz z gminną stacją przeróbki osadów ściekowych,
- wysypisko odpadów komunalnych dla miasta Lubania i przyległych gmin,
- budowa wysypiska odpadów komunalnych dla miasta i gminy Lwówek Śląski,
- modernizacja oczyszczalni ścieków wraz z przedłużeniem istniejących kolektorów sanitarnych w Olszynie,
- budowa Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych dla zlewni górnej Nysy Łużyckiej z lokalizacją w Bogatyni,
- budowa kanalizacji sanitarnej w Bolesławcu,
- modernizacja szlaków turystycznych województwa jeleniogórskiego,
- zalesianie nieużytków na terenie województwa jeleniogórskiego,
- Międzynarodowy Ośrodek Kultury Ekologicznej Dwór „CZARNE" w Jeleniej Górze,
- wyposażenie policji w sprzęt (cały pas graniczny).

Zgodnie z procedurą Phare, przekazanie środków finansowych na realizację projektów w ramach programu będzie mogło nastąpić dopiero po podpisaniu Umowy Finansowej (której projekt jest przygotowany przez pracowników Komisji Europejskiej) oraz po przeprowadzeniu procedur przetargowych, zgodnych z wymogami Unii Europejskiej.

Współpraca młodzieży polskiej i niemieckiej jest finansowana ze środków organizacji **„Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży"** (PNWM). Organizacja ta została utworzona dzięki wspólnej inicjatywie rządów Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Federalnej Niemiec. Służy ona wymianie i równoprawnej współpracy młodzieży polskiej i niemieckiej i dysponuje funduszem utworzonym i zasilanym przez oba rządy. Wspiera ona:

- wymianę młodzieży bezpośrednio przez świadczenia, jak i pośrednio przez informację,
- organizację spotkań i projekty uczniów, studentów, młodych pracowników i innych młodych ludzi.

W 1996 roku przyjęto i pozytywnie rozpatrzono 31 wniosków na łączną kwotę dofinansowania 122792 zł. Wymiana objęła łącznie 1664 osoby, w tym 756 z Polski, 657 z Niemiec i 251 z innych krajów. W 1997 roku pozytywnie rozpatrzono i dofinansowano 46 wniosków na łączną kwotę 192185 zł. Wymiana objęła 2030 osób, w tym 1024 z Polski, 939 z Niemiec i 67 z innych krajów.

Po ponad 6 latach istnienia *Euroregion "Nysa"*, mimo występowania jeszcze wielu trudnych problemów, jest już regionem transgranicznym o wyraźnie określonej tożsamości, sposobie funkcjonowania i finansowania oraz strukturach wewnętrznych.

Kalendarium ważniejszych wydarzeń

1990

grudzień – pierwsze rozmowy gmin i powiatów nadgranicznych, dotyczące utworzenia Euroregionu,

1991

styczeń-maj – praca dwustronnych i trójstronnych grup roboczych w celu przygotowania wspólnej konferencji inicjującej powstanie Euroregionu,

14 maja – Zittau: podpisanie wspólnej Deklaracji o współpracy przygranicznej,

23-25 maja – Zittau: konferencja inicjująca powstanie Euroregionu "Trójkąt Trzech Ziem" (pierwotna nazwa Euroregionu "*Nysa*"),

lipiec – Zittau: inauguracja pracy Biura Koordynacyjnego,

sierpień – przygotowanie projektu struktury organizacyjnej powstającego Euroregionu i jego statutu,

28 sierpnia – Liberec: I Krajowa Konferencja Powiatów Czeskich deklarujących udział w pracach Euroregionu,

8 listopada – Jelenia Góra: I Krajowa Konferencja Gmin Polskich deklarujących udział w pracach Euroregionu,

15 listopada – Liberec: podpisanie porozumienia o utworzeniu Ośrodka Koordynacji Badań Szkół Wyższych w Euroregionie,

19 listopada – Zittau: I Krajowa Konferencja Powiatów Niemieckich deklarujących udział w pracach Euroregionu,

21 listopada – Oybin k/Zittau: I narada przedstawicieli regionalnych urzędów statystycznych Euroregionu; tematy wiodące - koncepcja Banku Danych Euroregionu, informacje o krajowych systemach informacji statystycznej,

17 grudnia – Liberec: powołanie Zarządu Banku Danych i statystycznych grup roboczych,

21 grudnia – Zittau: I posiedzenie Rady; tematy wiodące - podjęcie uchwały o powołaniu Euroregionu *NEISSE-NISA-NYSA*, uchwalenie nazwy, ustalenie siedziby i powołanie 7 grup roboczych **(oficjalna data powstania pierwszego Euroregionu w Europie Środkowej i Wschodniej)**.

1992

22 stycznia – Jelenia Góra: I spotkanie przedstawicieli regionalnych urzędów statystycznych w sprawie utworzenia Banku Danych Euroregionu,

29 lutego – Liberec: II posiedzenie Rady; tematy wiodące - zatwierdzenie programu działania, wybór znaku logo, dyskusja o członkostwie w SERG, podjęcie decyzji o skierowaniu do rządów odpowiednich pism w sprawie otwarcia przejść granicznych Zittau-Porajów i Porajów-Hradek nad Nisou,

6 marca – zarejestrowanie EUROREGION NISA REGIONÁLNÍ SDRUŽENÍ SEVERNÍ ČECHY,

1 kwietnia – Świeradów Zdrój: Polsko-Niemieckie Dni Gospodarcze,

10-13 kwietnia – Oybin: konferencja nauczycieli i uczniów,

27 kwietnia – Zittau: posiedzenie Prezydium; tematy wiodące - stan ERN, współpraca wyższych uczelni, sympozjum prokuratorów,

20 maja – Zittau: trójstronne spotkanie nt. ochrony zabytków,

27 czerwca – Lázně Libverda: posiedzenie Prezydium; temat wiodący - rozpatrzenie możliwości współpracy gospodarczej,

8 lipca – Liberec: posiedzenie Prezydium; tematy wiodące - polityka gospodarcza, program działania i koncepcja rozwoju, studium stanu zdrowia ludności w Euroregionie,

24 września – Jelenia Góra: posiedzenie Prezydium; tematy wiodące - omówienie możliwości budowy wodociągu z Karkonoszy i Gór Izerskich do Niemiec, lotnisko Rothenburg,

25 września – zarejestrowanie Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu "*Nysa*",

27-29 września – Zittau: spotkanie nt. odnowy środowiska w ERN z udziałem ministrów trzech państw,

4 października – Jelenia Góra: III posiedzenie Rady; temat wiodący - deklaracja członkostwa w Stowarzyszeniu Europejskich Regionów Granicznych (SERG),

16 grudnia – Zittau: posiedzenie Prezydium; tematy wiodące - ocena działalności grup roboczych oraz całokształtu prac w Euroregionie, dyskusja na temat utworzenia centrum tłumaczeń w Hrádku nad Nisou.

1993

12 lutego – Rumburk: posiedzenie Prezydium; tematy wiodące - dyskusja o działalności grup roboczych, o przejściach granicznych, oczyszczalniach wód,

26-27 kwietnia – Berlin: spotkanie w Statystycznym Urzędzie Federalnym, poświęcone problemom współpracy przygranicznych urzędów statystycznych Polski i Niemiec,

14 maja – Karpacz: posiedzenie Prezydium; tematy wiodące - krytyka wyników działalności grup roboczych, ocena problemów i zadań ERN, podkreślenie konieczności wydania biuletynu informacyjnego,

22-27 maja – Karpacz: seminarium nt. "Zastosowanie technik komputerowych w służbach komunalnych w Euroregionie *Nysa*" zorganizowane przez Centrum Samorządu Lokalnego w Jeleniej Górze wspólnie z fundacją Konrada Adenauera,

2 września – Görlitz: posiedzenie Prezydium; tematy wiodące – sprawozdanie o stanie prac nad ponadgraniczną koncepcją rozwoju, studia energetyczne, dyskusja nad priorytetami w ramach otwierania przejść granicznych,

11 września – Marsz Pokoju z Zittau do Görlitz,

15 września – Zittau: polsko-czesko-niemiecka konferencja nt. "Wpływ szkół wyższych na rozwój regionalny",

25 września – Kamenz: IV posiedzenie Rady; tematy wiodące – dyskusja o priorytetowych projektach wynikających z koncepcji rozwoju i działania jako propozycja projektów wspieranych przez program Interreg II, problem przejść granicznych Zittau-Porajów i Porajów-Hrádek nad Nisou,

14-15 października – Zittau: I Sympozjum historyków Euroregionu "*Nysa*" (m.in. problemy rozwoju sieci osadniczej),

3-4 listopada – Görlitz: polsko-czesko-niemiecka konferencja nt. "Możliwości komunalnej współpracy przygranicznej",

15 listopada – Kamenz: spotkanie przedstawicieli Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Jeleniej Górze z przedstawicielami Krajowego Urzędu Statystycznego Saksonii w sprawie kontynuowania współpracy statystyków na obszarze Euroregionu,

18-21 listopada – Jelenia Góra: I Targi Komunalne "EUROKOM 93",

19-21 listopada – Świeradów Zdrój: konferencja międzynarodowa nt. "Węgiel - ludzie - środowisko. Zagrożenia dla wsi w rejonie węgla brunatnego na granicy polsko-czesko-niemieckiej",

20 listopada – Jelenia Góra: V posiedzenie Rady; temat wiodący - zatwierdzenie listy projektów priorytetowych w ramach koncepcji rozwoju i działania,

24-25 listopada – Sosnówka: polsko-czesko-niemiecka konferencja nt. "Turystyka i komunikacja w pracach badawczych i działalności podmiotów gospodarczych Euroregionu *Nysa*",

25 listopada – Zgorzelec: Konferencja nt. aktywizacji kontaktów gospodarczych w ERN,

27 listopada – Zittau: seminarium polsko-niemieckie nt. "Próby zbliżenia - życie kobiet w pobliżu granicy polsko-niemieckiej",

15-16 grudnia – Reichenbach k/Görlitz: spotkanie nt. "Ponadgraniczna koncepcja gospodarki energetycznej w obszarze Czechy - Saksonia - Śląsk".

1994

styczeń – zakończenie prac nad wydaniem folderu turystyczno-krajoznawczego *Euroregionu "Nysa"* ("12 wędrówek po *Euroregionie Nysa*"), wydanie pierwszego kalendarzyka zawierającego dane o dniach świątecznych i feriach w Polsce, Czechach i Saksonii,

3 lutego – Liberec: posiedzenie Prezydium; tematy wiodące - dyskusja nad koncepcją rozwoju i działalnością grup roboczych. Instalacja spalania śmieci w Hirschfelde oraz projekt organizacji banku genów leśnych,

16-18 lutego – Jelenia Góra: polsko-czesko-niemiecka konferencja nt. "Metodyczne i praktyczne problemy statystyki Euroregionów",

3 marca – Zgorzelec: trójstronne spotkanie nt. transgranicznych problemów w dziedzinie gospodarki odpadami,

19 marca – Jablonec nad Nisou: VI posiedzenie Rady Euroregionu; tematy wiodące - sprawozdanie z działalności Sekretariatu, zatwierdzenie umowy ramowej o współpracy transgranicznej, podjęcie decyzji o wypracowaniu modelu struktury dotyczącego realizacji projektów w ramach programu Interreg II/ Nowa linia budżetowa Unii Europejskiej, decyzja o stworzeniu "Nagrody *Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa*" wręczanej na zawodach sportowych i innych, decyzja o utworzeniu samodzielnych grup roboczych "Sport" i "Turystyka",

26 marca – Jelenia Góra: polsko-niemiecka konferencja nt. "Rozwój *Euroregionu Nysa* - wybrane problemy",

25 maja – Liberec: uchwała przedstawicieli urzędów statystycznych Euroregionu o wystąpieniu do Rady o powołanie stałej grupy roboczej "Statystyka",

27-28 maja – Świeradów Zdrój: spotkanie członków Rady Euroregionu oraz wizja lokalna w Górach Izerskich, w Kostrzycy (Banku Genów) oraz w Międzynarodowym Ośrodku Kultury Ekologicznej "Czarne",

16 czerwca – Warszawa: przyjęcie przez Komisję Spraw Zagranicznych Senatu RP wniosku "Euroregiony i współpraca transgraniczna w Polsce nie są zagrożeniem dla polskiej racji stanu", zgłoszonego przez Stowarzyszenie Gmin Polskich ERN; od tego momentu datuje się poparcie polskiego parlamentu dla euroregionów w Polsce,

25 czerwca – Marienthal: powołanie Międzynarodowego Instytutu Ekologii i Ochrony Środowiska,

22-25 września – Jelenia Góra: II Targi Komunalne "EUROKOM" 94" *Euroregionu "Nysa"*,

7 października – Jelenia Góra: VI Krajowa Konferencja Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Nysa - tematy wiodące: wybór Konwentu Polskiego, powołanie grupy roboczej "Nauka",

listopad – wydanie publikacji statystycznej pt. "*Euroregion NEISSE-NISA-NYSA* - podstawowe informacje" w wersjach językowych polsko-czesko-niemieckiej i polsko-angielskiej,

8 grudnia – Görlitz: posiedzenie Prezydium; informacje na temat wyborów komunalnych w Euroregionie, dyskusja nad projektem raportu z zimowych zawodów sportowych, uzgodnienia dotyczące systemu informacyjnego *Euroregionu* "*Nysa*" (ERNIS), dyskusja na temat raportu Sekretariatu, dyskusja nad projektem Punkt Trzech Państw, kongres na temat form spędzania czasu wolnego, dyskusja dotycząca projektów do INTERREG II i PHARE CBC,

1995

12 stycznia – Brno: pierwsze wspólne stoisko prezentacyjne ERN na Targach Turystycznych ,

24 lutego – Liberec: posiedzenie Prezydium; przyjęcie do wiadomości wypracowanego stanowiska dotyczącego programów pomocowych INTERREG II - PHARE CBC, propozycja zmiany w Porozumieniu Ramowym,

11 marca – Bad Muskau: posiedzenie Rady; raport z działalności Sekretariatu, uchwała w sprawie metodyki i struktury przebiegu pracy dla INTERREG II i PHARE CBC, uchwała w sprawie przyjęcia zmian w Porozumieniu Ramowym z 19.03.1994, uchwała w sprawie zwrócenia się do rządów polskiego i czeskiego o szybkie otwarcie planowanych przejść granicznych w Górach Izerskich i w Karkonoszach,

23 - 25 marca – Lubawka: Konferencja Komunikacyjna, temat wiodący - drogowe przejścia graniczne,

12 maja – Leśna: posiedzenie Prezydium; akceptacja zmian w regulaminie Prezydium, przyjęcie modelu procedury postępowania przy wnioskach do PHARE CBC,

18 sierpnia – Zittau: posiedzenie Prezydium; uchwała w sprawie opracowania regulaminu Sekretariatu, uchwała w sprawie trójstronnego przygotowania prezentacji *Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa* i udziału w Konferencji Euroregionów we Frankfurcie i Słubicach, uchwała w sprawie przeprowadzenia konkursu fotograficznego na temat "Spojrzenie na Sąsiadów", uchwała w sprawie dalszego prowadzenia wymiany doświadczeń ze Wspólnotą Istrien,

8 listopada – Rumburk: posiedzenie Prezydium; informacje na temat INTERREG II i PHARE CBC,

grudzień – Wydanie w trzech wersjach językowych pierwszej publikacji z cyklu "Miasta w Euroregionie Nysa" pt. "Jelenia Góra-Görlitz-Liberec",

1996

1 stycznia – Jelenia Góra: Biuro ERN strony polskiej staje się jednostką centralną Polsko-Niemieckiej Współpracy Młodzieży,

29 stycznia – Karpacz: posiedzenie Prezydium; informacje na temat działalności SERG, ocena wyników działalności Euroregionu,

propozycja uchwały w sprawie głównych zadań i priorytetów Euroregionu od 1996 r., uchwała w sprawie przygotowań do konferencji w sprawie przeprowadzenia VIII posiedzenia Rady w maju 1996 r. w Libercu,

4 marca – Zittau: posiedzenie Prezydium; przygotowania do konferencji z okazji 5-lecia Euroregionu, przygotowanie VIII posiedzenia Rady, uchwała w sprawie opracowania dokumentacji pracy z ostatnich 5 lat, uchwała w sprawie kwalifikacji prac nad projektami w Euroregionie ze względu na wspieranie regionalnych, znaczących projektów z funduszy PHARE CBC, PHARE MCBC i INTERREG II, uchwała w sprawie wypracowania zmodyfikowanej listy priorytetów do wiosny 1997 roku,

22 kwietnia – Liberec: posiedzenie Prezydium; informacje o PHARE CBC i INTERREG II, omówienie projektów trójstronnych, przygotowania do VIII posiedzenia Rady,

14 maja – Jelenia Góra: III Seminarium Studenckie na Wydziale Gospodarki Regionalnej i Turystyki AE we Wrocławiu,

18 maja – Liberec: VII posiedzenie Rady; raport z działalności Sekretariatu, ocena pięcioletniej działalności Euroregionu, uchwała w sprawie opracowania koncepcji rozwoju Euroregionu w oparciu o projekty wspierane z PHARE CBC i INTERREG II do 1990 r.,

18 lipca – Świeradów Zdrój: premiera Multimedialnego Katalogu i Płyty CD-ROM ERN,

7 października – Jelenia Góra - Cieplice: posiedzenie Prezydium; przygotowania do konferencji "5 lat Euroregionu *Neisse-Nisa-Nysa*",

29-30 listopada – Jelenia Góra - Cieplice: Konferencja "5 lat Euroregionu *Neisse-Nisa-Nysa*",

1997

16 stycznia – Karpacz: posiedzenie Forum Polskich Regionów Granicznych z udziałem euroregionów *Pomerania*, *Pro Europa Viadrina*, *Sprewa-Nysa-Bóbr*, *Nysa* oraz *Bug*; zajęto stanowisko w sprawie proponowanych przez Komisję Wspólnot Europejskich regulacji dotyczących Funduszu Małych Projektów PHARE, omówiono koncepcje stworzenia systemu szlaków turystyki rowerowej "Karkonosze - Bałtyk",

18 stycznia – Karpacz: posiedzenie prezydium Stowarzyszenia Europejskich Regionów Granicznych (SERG); omówiono m.in. projekt studium współpracy transgranicznej i międzyregionalnej w Europie,

11 marca – Zittau: posiedzenie Prezydium; omówienie priorytetowych przedsięwzięć,

4 kwietnia – Jelenia Góra: uroczyste, poszerzone spotkanie Trójstronnej Komisji Turystyki Euroregionu "*Nysa*"; najważniejsze tematy poruszone na spotkaniu: zagadnienia przejść granicznych, komunikacji, środków pomocowych i promocji,

kwiecień – wydanie w trzech wersjach językowych kolejnej publikacji z cyklu "Miasta w Euroregionie *Nysa*" pt. "Bogatynia-Hradek n/N-Zittau",

1 maja – Zittau: uruchomienie programu LACE-TAP, umożliwiającego wymianę informacji pomiędzy euroregionami,

15 maja – Jelenia Góra: IV Trójstronne Sympozjum Studenckie,

14 czerwca – Bogatynia: posiedzenie Prezydium; omówienie zagadnień związanych z funduszem PHARE MCBC,

27 lipca - 11 sierpnia – Szklarska Poręba: Polsko-Niemieckie Warsztaty Językowe z udziałem młodzieży obu krajów,

25 sierpnia – Jelenia Góra: trójstronna Komisja Oceniająca Projekty Phare CBC ze strony polskiej i czeskiej,

29 - 31 sierpnia – Stargard Szczeciński: II Polsko-Niemiecki Festiwal Młodzieży z udziałem młodzieży z Euroregionu "*Nysa*": z Miejskiego Domu Kultury "Muflon" w Jeleniej Górze i grupy koszykarzy z Bogatyni,

4 września – Bogatynia: XXI Sesja Sejmiku Samorządowego Gmin Województwa Jeleniogórskiego, poświęcona rozwojowi współpracy transgranicznej gmin,

10 października – Jelenia Góra: Festiwal Dziecięcych i Młodzieżowych Filmów Video "ZOOM - Zbliżenia 97", na którym odbyły się autorskie prezentacje filmów i wymiana poglądów młodzieży z Polski, Czech i Niemiec na temat "My we wspólnej Europie",

24 października – Niesky: spotkanie władz ERN i ekspertów nt. dróg i przejść granicznych,

3 listopada – Rumburk: posiedzenie Prezydium; omówienie projektów finansowanych z funduszy PHARE i INTERREG II,

7 listopada – Görlitz: konferencja "Koncepcja rozwoju turystyki w Euroregionie *Nysa*".

1998

2 lutego – Jelenia Góra: przeniesienie Biura Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Nysa do nowej siedziby przy ul. 1 Maja 57,

24 lutego – Jelenia Góra: XI Konferencja Krajowa Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Nysa; tematy wiodące - sprawozdanie z działalności stowarzyszenia za rok 1997, projekt planu pracy i planu finansowego na rok 1998, przyjęcie gminy Bolków w poczet członków,

25 lutego – Zittau: posiedzenie Prezydium,

25 maja – Jelenia Góra: posiedzenie Prezydium; przygotowanie do prezentacji polsko - niemieckich euroregionów, w Brukseli oraz do posiedzenia Rady Euroregionu,

3 czerwca – Bruksela, Berlin: udział w prezentacji dorobku euroregionów polsko-niemieckich,

27 czerwca – Kamienna Góra: posiedzenie Rady Euroregionu; tematy wiodące - fundusze pomocowe Phare, osie rozwojowe ERN.

Ważniejsze publikacje o Euroregionie

Adamczuk F.: *Wybrane elementy marketingu regionalnego.* (w:) Euroregion Nysa - trzy lata doświadczeń. „Biuletyn PAN IGiPZ" nr 7, 1994.

Adamczuk F.: *Euroregion Nysa - o co chodzi?* „Rynek Jeleniogórski" nr 3, 1993.

Adamczuk F.: *Euroregion Nysa - szanse i zagrożenia.* „Rynek Jeleniogórski" nr 4, 1993.

Adamczuk F.: *Koncepcja rozwoju Euroregionu Nysa - blaski i cienie.* „Biuletyn Informacyjny Euroregionu Nysa" nr 6, 1994.

Adamczuk F.: *Rozwój gospodarczy Euroregionu Nysa - uwagi na temat koncepcji opracowanej przez firmę Dornier GmbH.* (w:) Metodyczne i praktyczne problemy statystyki euroregionów. GUS-WUS Warszawa - Jelenia Góra 1994.

Adamczuk F.: *Współpraca naukowa w Euroregionie Nysa.* (w:) Euroregion Nysa - trzy lata doświadczeń. „Biuletyn PAN IGiPZ" nr 7, 1994.

Borys T., Mazurski K.: *Air polution in the border areas of the Euroregion-Neisse.* Wyd. Sudety, Wrocław 1993.

Borys T., Przybyła Z.: *Procesy euroregionalizacji na obszarach przygranicznych na przykładzie Euroregionu Nysa.* „Wrocławski Biuletyn Gospodarczy" nr 5, 1993.

Borys T., Panasiewicz Z.: *Euroregion Neisse-Nisa-Nysa. Podstawowe informacje.* GUS-WUS Warszawa - Jelenia Góra 1994.

Borys T., Panasiewicz Z.: *Współpraca transgraniczna w Polsce - efekty i możliwości współpracy strony polskiej na przykładzie Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa.* US Jelenia Góra 1996.

Borys T., Sej-Kolasa M.: *Problemy ekologiczne Euroregionu Nysa na tle sytuacji w Czarnym Trójkącie.* (w:) Euroregion Nysa - trzy lata doświadczeń. „Biuletyn PAN IGiPZ" nr 7, 1994.

Borys T.: *Koncepcje wspólnej polityki energetycznej na obszarze przygranicznym Polski i Niemiec w Euroregionie Nysa.* (w:) Rozwój Euroregionu Nysa - wybrane problemy. Materiały II Seminarium polsko-niemieckiego DAAD. Jelenia Góra, marzec 1994.

Czarniecka J.: *Czynniki integracji przestrzennej Euroregionu Nysa.* Praca magisterska. Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu - Wydział w Jeleniej Górze, 1993.

Duda D.: *Możliwości i perspektywy współpracy małych i średnich przedsiębiorstw w Euroregionie Nysa.* Praca magisterska. Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu - Wydział w Jeleniej Górze, 1993.

Euroregion Neisse-Nisa-Nysa. Informator. Wyd. Stowarzyszenie Miast i Gmin. Jelenia Góra - Liberec - Zittau 1993.

Euroregion Neisse-Nisa-Nysa. Konferentz der Schuler und Lehrer. Przesieka 26-30.10.1992. Wyd. CSL Jelenia Góra 1993.

Euroregion Neisse-Nisa-Nysa - historia - dzień dzisiejszy - wizja. Wyd. ERN, Liberec 1994.

Euroregion Nysa - organizacja i finansowanie - materiały informacyjne. Jelenia Góra 1994 (maszynopis powielony)

Euroregion Nysa - trzy lata doświadczeń. „Biuletyn PAN IGiPZ" nr 7, 1994.

Euroregion zmienia charakter. „Biuletyn Informacyjny Euroregionu Nysa" nr 30, 1997.

Euroregion Nysa. „Biuletyn Informacyjny" numery od 1 (1991) do 34 (1998).

Gałęski M.: *Problemy komunikacji i przejść granicznych w Euroregionie Nysa.* (w:) Euroregion Nysa - trzy lata doświadczeń. „Biuletyn PAN IGiPZ" nr 7, 1994.

Iwanek M.: *Zarys dziejów obszarów wchodzących obecnie w skład Euroregionu Nysa.* (w:) Euroregion Nysa - trzy lata doświadczeń. „Biuletyn PAN IGiPZ" nr 7, 1994.

Jadach H.: *Problemy planowania przestrzennego we współpracy przygranicznej na przykładzie Euroregionu Nysa.* Praca magisterska. Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu - Wydział w Jeleniej Górze, 1994.

Jakubiec J.: *Euroregion Nysa - geneza, struktura, funkcjonowanie.* „Biuletyn Informacyjny Euroregionu Nysa" nr 9-10, 1994.

Jakubiec J.: *Euroregion Nysa - stan i główne problemy.* (w:) Metodyczne i praktyczne problemy statystyki euroregionów. GUS-WUS Warszawa - Jelenia Góra 1994.

Jakubiec J.: *Quo vadis Euroregionu Nysa?* „Biuletyn Informacyjny Euroregionu Nysa" nr 7, 1994.

Jedlińska M.: *Gospodarka turystyczna - specjalność Euroregionu Nysa?* (w:) Euroregion Nysa - trzy lata doświadczeń. „Biuletyn PAN IGiPZ" nr 7, 1994.

Kachniarz M.: *Ekologiczne podstawy restrukturyzacji gospodarki na terenach górskich Euroregionu Nysa.* Praca doktorska. Akademia Ekonomiczna - Wydział w Jeleniej Górze, 1997.

Kachniarz M.: *Funkcje ekonomiczne Euroregionu Nysa.* (w:) Euroregion Nysa - trzy lata doświadczeń. „Biuletyn PAN IGiPZ" nr 7, 1994.

Kalivoda P.: *Poprawa stanu środowiska Euroregionu Nysa w nawiązaniu do dokumentów planowania przestrzennego.* (w:) Euroregion Czechy-Saksonia-Śląsk. Görlitz, 1992.

Kiraga E.: *Euroregion Nysa.* „Przegląd Rządowy" nr 127, 1993.

Koncepcja rozwoju gospodarczego dla Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa. Dornier GmbH, tom I - grudzień 1993, tom II - styczeń 1994.

Korzeń J.: *Doświadczenia z prac nad Koncepcją rozwoju gospodarczego Euroregionu Nysa.* (w:) Metodyczne i praktyczne problemy statystyki euroregionów. GUS-WUS Warszawa - Jelenia Góra 1994.

Kosierkiewicz M.: *Restrukturyzacja przemysłu w Euroregionie Nysa a ochrona środowiska.* Praca magisterska. Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu - Wydział w Jeleniej Górze, 1994.

Koza A.: *Podstawowe problemy rozwoju przemysłu tekstylnego i odzieżowego w Euroregionie Nysa.* Praca magisterska. Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu - Wydział w Jeleniej Górze, 1993.

Krysta : *Integracyjna funkcja infrastruktury technicznej w Euroregionie Nysa.* Praca magisterska. Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu - Wydział w Jeleniej Górze, 1994.

Markiewicz D.: *Połączenia i powiązania komunikacyjne jako czynnik integracji w Euroregionie Nysa.* Praca magisterska. Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu - Wydział w Jeleniej Górze, 1993.

Markowski M.: *Ekologia jako przedmiot współpracy europejskiej na przykładzie Euroregionu Nysa.* Praca magisterska. Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu - Wydział w Jeleniej Górze, 1993.

Materiały Sekretariatu Euroregionu „Neisse-Nisa-Nysa". Jelenia Góra 1998a.

Materiały Urzędu Statystycznego w Jeleniej Górze. US Jelenia Góra 1998b.

Matyjciów P.: *Euroregion Nysa - koncepcje rozwojowe i ich realizacja.* Praca magisterska. Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu - Wydział w Jeleniej Górze, 1994.

Maślicka D.: *Problemy rozwoju kultury w Euroregionie Nysa.* (w:) Euroregion Nysa - trzy lata doświadczeń. „Biuletyn PAN IGiPZ" nr 7, 1994.

Mazurski K.: *Razem ku przyszłości - Euroregion Nysa i jego kłopoty z przyrodą.* „Poznaj Swój Kraj" nr 10, 1992.

Miasta w Euroregionie Nysa: Jelenia Góra - Görlitz - Liberec. US Jelenia Góra, KUS Kamenz, PUS Liberec, 1995.

Miasta w Euroregionie Nysa: Zittau - Bogatynia - Hradek. US Jelenia Góra, KUS Kamenz, PUS Liberec, 1997.

Miasta w Euroregionie Nysa: Zgorzelec - Bautzen - Jablonec n/N. US Jelenia Góra, KUS Kamenz, PUS Liberec, 1998.

Miros K.: *Euroregion Nysa.* (w:) Węzłowe problemy współpracy przygranicznej. „Biuletyn PAN IGiPZ" nr 5, 1994.

Obrębalski M., Strahl D.: *Infrastruktura Euroregionu Nysa.* (w:) Euroregion Nysa - trzy lata doświadczeń. „Biuletyn PAN IGiPZ" nr 7, 1994.

Oparka S.: *Warunki funkcjonowania jednostek gospodarczych w polskiej części Euroregionu Nysa na przykładzie miasta Lubania.* Praca magisterska. Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu - Wydział w Jeleniej Górze, 1995.

Projektowanie i planowanie Euroregionu Nysa. „Biuletyn Informacyjny Euroregionu Nysa" nr 1, 1991.

Przybyła Z.: *Dylematy rozwoju Euroregionu Nysa.* (w:) Planowanie przestrzenne i rozwój regionalny - współpraca przygraniczna. Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnych. Jelenia Góra, 1994.

Przybyła Z.: *Koncepcja rozwoju gospodarczego dla Euroregionu Nysa (próba oceny).* (w:) Euroregion Nysa - trzy lata doświadczeń. „Biuletyn PAN IGiPZ" nr 7, 1994.

Przybyła Z.: *O Euroregionie Nysa - nieco inaczej.* „Rynek Jeleniogórski" nr 6, 1993.

Przybyła Z.: *Problemy rozwoju współpracy ekonomicznej regionów przygranicznych (np. Euroregionu Nysa).* Wyd. AE, Wrocław 1995.

Różycki S.: *Idea euroregionalizacji i jej ocena w Euroregionie Nysa (na przykładzie badań ankietowych).* Praca magisterska. Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu - Wydział w Jeleniej Górze, 1995.

Rocznik Euroregionu „Neisse - Nisa - Nysa" podstawowe dane. US Jelenia Góra - CUS Liberec - KUSWPS Kamenz. Jelenia Góra 1998.

Strahl D., Obrębalski M.: *Sieć osadnicza i ludność Euroregionu Nysa.* „Wiadomości Statystyczne" nr 3, 1995.

Syntetyczna informacja o Euroregionie Nysa. Biuro koordynatora ERN w Jeleniej Górze, 1994 (maszynopis powielony).

Ulmann M.: *Euroregion Nisa.* Informacni obcasnik ceske casti Euroregionu Nisa nr 7, 1995.

Zając D.: *Struktura funkcjonalno-przestrzenna Euroregionu Nysa.* Praca magisterska. Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu - Wydział w Jeleniej Górze, 1995.

Zawiła J.: *Wpływ odległości na poziom współpracy przygranicznej gmin na przykładzie polskiej części Euroregionu Nysa.* Praca magisterska. Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu - Wydział w Jeleniej Górze, 1995.

✉ Wykaz ważniejszych adresów

Sekretariaty Euroregionu Nysa

Strona polska:
ul. 1 Maja 57
58-500 Jelenia Góra
tel. (075) 7676471
tel. (075) 7676472
tel./fax (075) 7676470, 7522045

Strona niemiecka:
Kommunalgemeinschaft
EUROREGION NEISSE
Sektion BR Deutschland e. V.
Rathenaustraße 18 a
02763 Zittau
tel. 0049 3583 57500
fax 0049 3583 512517

Strona czeska:
EUROREGION NISA
regionální sdružení
Ujezu 2
46001 Liberec 4
tel. +42 048 5226272
fax +42 048 5226273

Urząd Statystyczny
ul. 1 Maja 1
58-500 Jelenia Góra
tel. (075) 76 46 471 do 76
fax (075) 76 46 477

Ważniejsze dokumenty dotyczące Euroregionu

- Ramowe porozumienie o współpracy Euroregionu Neisse - Nisa - Nysa
- Statut Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu „Nysa"

RAMOWE POROZUMIENIE O WSPÓŁPRACY EUROREGIONU NEISSE - NISA - NYSA

Preambuła

Euroregion Nysa (zwany dalej Euroregionem) jest dobrowolną wspólnotą interesów gmin i powiatów na terenie „Trójziemia", to znaczy terenów nadgranicznych pomiędzy Republiką Czeską, Republiką Federalną Niemiec oraz Rzeczypospolitą Polską, która powstała w wyniku konferencji inicjującej „Dreiländereck" (Zittau 23 - 25 maja 1991).

Euroregion został założony w celu działania na rzecz rozwoju tych terenów w formie wzajemnej współpracy, która przekracza granice państw.

Współpraca opiera się na zasadach równoprawności, wyrażonych w „Europejskim Ramowym Porozumieniu o współpracy na terenach przygranicznych", przyjętym przez Radę Europy w roku 1980.

§ 1

Cele

(1) Euroregion popiera na terenach przygranicznych rozwój zwłaszcza w następujących zakresach działalności:

a - *współpraca w zakresie planowania przestrzennego*
b - *utrzymanie oraz poprawianie stanu środowiska naturalnego*
c - *podnoszenie na wyższy poziom gospodarki oraz dążenie do wyrównania standardu życiowego*
d - *budowanie oraz dostosowanie infrastruktury do potrzeb przekraczających granice*
e - *współpraca w trakcie likwidacji pożarów i klęsk żywiołowych oraz współpraca w sytuacjach awaryjnych*
f - *współpraca na rzecz rozwoju publicznych środków komunikacji osobowej i turystyki w obszarze przygranicznym*
g - *wymiana kulturalna oraz opieka nad wspólnym dziedzictwem kulturowym*
h - *wpływanie na ogólną poprawę stosunków międzyludzkich*
i - *współpraca w zakresie działalności humanitarnej oraz socjalnej*
j - *rozpatrywanie skarg obywateli w przypadkach przekraczających granice państwowe*

(2) Euroregion wspiera w ramach swych możliwości interesy gmin, powiatów oraz interesy obywatelskie, które odpowiadają celom rozwojowym w regionie.

(3) Celem Euroregionu na poziomie regionalnym jest pomoc w tych działalnościach, które prowadzą do włączenia się wszystkich krajów uczestniczących do Wspólnoty Europejskiej.

(4) Euroregion działa na rzecz zawierania umów międzynarodowych prowadzących do zobowiązującej współpracy ponadgranicznej.

§ 2

Pozycja prawna

(1) Euroregion jest dobrowolną wspólnotą czeskich, polskich i niemieckich gmin i powiatów na ich terenie. Współpraca zorientowana jest na zharmonizowanie podstawowej działalności zgodnie z celami Euroregionu Nysa.

(2) Wszystkie organy Euroregionu pracują w ramach norm prawnych swoich krajów.

(3) Finansowanie jest kierowane na konkretne projekty i regulowane jest specjalnymi umowami.

(4) Wspólnota nie posiada osobowości prawnej w rozumieniu przepisów prawnych krajów uczestniczących.

§ 3

Zasięg terytorialny i struktura

(1) Członkami Euroregionu są stowarzyszenia oraz związki w poszczególnych krajach:
ze strony czeskiej: **Stowarzyszenie Komunalne**
Euroregionu Nisa - Czechy Północne

oraz Urzędy Powiatowe Liberec, Jablonec nad Nysą, Česká Lípa, Semily i Děčín

ze strony niemieckiej: **Kommunalgemainschaft EUROREGION NEISSE, Sektion BR Deutschland e.V.**

ze strony polskiej: **Stowarzyszenie Gmin Polskich EUROREGION NYSA.**

(1) Członkostwo indywidualne w ramach każdej ze stron jest jej sprawą wewnętrzną.
(2) Zmiany w członkostwie w poszczególnych częściach regionu są podawane partnerom do wiadomości łącznie z ograniczeniami terenowymi oraz zmianami.
(3) Założenie Euroregionu nastąpiło w drodze uchwały delegatów wszystkich trzech stron na I posiedzeniu Rady w dniu 21.12.1991.

§ 4

Nazwa, siedziba, godło

(1) Nazwa Euroregionu brzmi: **EUROREGION NEISSE - NISA - NYSA.**
(2) Siedziba Euroregionu jest tożsama z siedzibą organu wykonawczego - to jest Sekretariatu.
(3) Obecną siedzibą Euroregionu jest miasto Zittau.
(4) Wszystkie trzy strony mogą używać skróconej nazwy Euroregionu w swym własnym języku.
(5) Euroregion używa symbolu graficznego według załączonego wzoru. Ochrona nazwy oraz godła jest sprawą poszczególnych członków Euroregionu.

§ 5

Prawa i obowiązki członków

(1) Członkowie Euroregionu wyrażają swą wolę kierowania się przyjaźnią oraz zaufaniem w sprawie uzgadniania zamierzeń przekraczających granice.
(2) Członkowie Euroregionu mają obowiązek współudziału w finansowaniu działalności Euroregionu w uzgodnionej wysokości oraz formie.

§ 6

Organy

(1) Organami Euroregionu są:
a - *Rada Euroregionu*
b - *Prezydium Euroregionu*
c - *Sekretariat Euroregionu*
d - *Grupy robocze Euroregionu*
(2) Rada Euroregionu dalej Rada jest najwyższym organem Euroregionu.
(3) Rada decyduje o zakładaniu oraz sposobie prowadzenia wspólnego funduszu finansowego oraz o warunkach korzystania z niego.
(4) Posiedzenia Rady są publiczne o ile Rada nie zadecyduje inaczej.
(5) Rada może na swoje posiedzenie zaprosić z głosem doradczym:
a - *Członków parlamentów na wszystkich poziomach wszystkich trzech stron uczestniczących*
b - *Członków Parlamentu europejskiego*
c - *Przedstawicieli innych znaczących podmiotów, którzy swą pomocą mogą służyć Radzie w rozwiązywaniu konkretnych problemów*
(6) Posiedzenia Rady prowadzone są zgodnie z regulaminem obrad.
(7) Rada jest trzydziestoosobowa. Każda strona jest w Radzie reprezentowana przez dziesięciu mandatariuszy.
(8) Sposób delegowania mandatariuszy do Rady jest sprawą wewnętrzną każdej z trzech stron.
(9) Prezydium Euroregionu dalej Prezydium tworzy trzech członków Rady na zasadzie parytetu po jednym z każdej części Euroregionu. Prezydium może być doraźnie poszerzane na czas obrad o dalszego przedstawiciela każdej strony wymienionej w § 3, ustęp 1 i równocześnie o osoby sprawujące stale funkcje wykonawcze oraz koordynacyjne dla każdej ze stron z głosem doradczym.
(10) Sekretariat Euroregionu dalej Sekretariat jest organem administracyjnym wspólnoty. Tworzy go trójstronne konsylium Sekretarzy, którzy reprezentują strony uczestniczące na podstawie stosownych pełnomocnictw.
(11) Sekretarze pracują równolegle bez wzajemnego podporządkowania. Nadrzędnymi dla poszczególnych sekretarzy są organy wykonawcze poszczególnych stron przedstawione w § 3 ustęp 1.

(12) Obecną siedzibą sekretariatu jest miasto Zittau. Strona niemiecka ustala osobę odpowiedzialną za działalność wewnętrzną i przyjmuje również obowiązek zapewnienia podstawowych środków oraz wyposażenia sekretariatu.
(13) Sekretariat uczestniczy w posiedzeniach Prezydium oraz rokowaniach Rady.
(14) Sekretariat koordynuje działalność grup roboczych Euroregionu oraz załatwia sprawy administracyjne dotyczące organów Euroregionu.
(15) Działalność Sekretariatu odbywa się na podstawie odpowiedniego regulaminu.
(16) Grupy Robocze rozwiązują problemy fachowe w poszczególnych dziedzinach działalności Euroregionu oraz opracowywują wnioski i zalecenia dla Rady, która je uchwala i realizację ich dalej nadzoruje.
(17) Grupy robocze powstają i są rozwiązywane na podstawie uchwał Rady.

§ 7

Podejmowanie uchwał

(1) Uchwały podejmuje wyłącznie Rada oraz Prezydium.
(2) Zasady funkcjonowania Rady określa regulamin obrad.

§ 8

Finansowanie

(1) Środki potrzebne dla działalności Euroregionu będą gromadzone na oddzielnych kontach członków Euroregionu i pochodzić będą z następujących źródeł:
a - Ze składek poszczególnych członków Euroregionu we wszystkich trzech częściach, przy czym wykorzystanie na cele wspólne będzie ustalane w drodze uzgodnień pomiędzy poszczególnymi członkami Euroregionu (§3 ustęp 1) na podstawie wytycznych Rady.
b - Ze składek członków wspierających oraz darów
c - Z innych źródeł finansowych.

§ 9

Rozwiązanie Euroregionu

(1) Euroregion zostaje rozwiązany, jeżeli jedna ze stron oznajmi dobrowolne zakończenie swego członkostwa. Pozostałe strony mogą zawrzeć umowę o założeniu nowego Euroregionu.
(2) O zamiarze wystąpienia z Euroregionu strona powinna oznajmić za pośrednictwem Sekretariatu najmniej sześć miesięcy przed zamierzoną datą zakończenia swego członkostwa.
(3) Definicje stron wymienionych w poprzednich postanowieniach są przedstawione w § 3 ustęp 1.
(4) Euroregion można rozwiązać również na podstawie decyzji Rady.
(5) Rada zadecyduje we wspomnianych wypadkach o sposobie likwidacji organów i o sposobie wyrównania wszystkich zobowiązań.

§ 10

Postanowienia końcowe

(1) Umowę można zmieniać wyłącznie na podstawie uchwały Rady zgodnej z odpowiednim regulaminem obrad.
(2) Umowa wchodzi w życie i jest ważna od dnia podjęcia odpowiedniej uchwały przez Radę. Równocześnie w tym dniu traci ważność porozumienie ramowe zawarte w dniu 29.02.1992 roku w Libercu.

W Jabloncu nad Nysą w dniu 19.3.1994

Strona czeska:

za Komunální sdruženi EUROREGION NISA
- severni Čechy
Václav Pohl, Przewodniczący

za Urzędy Powiatowe
Liberec, **Mgr Jaroslav Mráz**
Jablonec nad Nisą, **RNDr. Karel Brodský**
Česká Lípa, **Ing. Petr Veltrubský**
Semily, **Ing.Václava Kodejšová**
Děčin, **Ing. Libor Holanda**

Strona niemiecka:

za Kommunalgemeinschaft EUROREGION NEISSE
- Sektion der BR Deutschland e. V.
Dieter Liebig, Przewodniczący

Strona polska:

za Stowarzyszenie Gmin Polskich
EUROREGIONU NYSA
Franciszek Zaborowski, Prezes

STATUT
STOWARZYSZENIA GMIN POLSKICH EUROREGIONU „NYSA"

§ 1

Nazwa i siedziba Stowarzyszenia:

1. Nazwa Stowarzyszenia brzmi Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu „Nysa".
2. Siedzibą Stowarzyszenia jest Jelenia Góra.
3. Terenem działalności Stowarzyszenia jest województwo jeleniogórskie oraz pozostałe terytorium Rzeczpospolitej Polskiej.
   Stowarzyszenie może działać także za granicą.

§ 2

1. Celem Stowarzyszenia jest wszechstronna działalność na rzecz pomyślności regionu, sanacji ekologicznej, rozkwitu gospodarczego oraz stałej poprawy warunków życia mieszkańców.
2. Cele Stowarzyszenia realizowane są w szczególności z uwzględnieniem specyfiki położenia regionu w obszarze styku granic Polski, Czecho-Słowacji i Niemiec oraz szans, jakie to położenie stwarza dla wszystkich trzech stron.
3. Powinnością Stowarzyszenia jest w związku z tym:
   a/ współdziałanie z czeskimi i niemieckimi podmiotami działalności komunalnej w ramach Euroregionu „Nysa",
   b/ harmonizowanie działalności komunalnej w zakresie programowania rozwoju gmin poprzez koordynację prac właściwych jednostek i służb ze strony wszystkich trzech krajów,
   c/ dążenie do usuwania przeszkód wynikających z faktu istnienia granic państwowych,
   d/ działanie na rzecz przyspieszonego rozwoju i wzajemnego dostosowania systemów infrastruktury technicznej i społeczno-usługowej o ponadgranicznym zasięgu oddziaływania,
   e/ dążenie do zwiększenia potencjału gospodarczego regionu przy zachowaniu zasad i rygorów ekologicznych,
   f/ tworzenie korzystnych warunków dla ponadgranicznej współpracy różnych podmiotów w dziedzinach: szeroko rozumianej kultury, nauki i oświaty, turystyki i rekreacji, zdrowia i opieki społecznej, w kwestiach prawnych, humanitarnych oraz bezpieczeństwa mieszkańców,
   g/ tworzenie warunków i sprzyjanie rozwojowi bezpośrednich kontaktów osobistych pomiędzy mieszkańcami trzech sąsiadujących ze sobą krajów.
4. Stowarzyszenie w ramach swych kompetencji wynikających z polskiego systemu prawnego reprezentuje i broni interesów swego terenu w zewnętrznych kontaktach w kraju i za granicą, w szczególności w ramach trójstronnej Wspólnoty Euroregion „Nysa".
5. Zadania Stowarzyszenia realizowane będą poprzez utrzymywanie stałego kontaktu z pokrewnymi instytucjami i stowarzyszeniami w kraju i za granicą.
6. Stowarzyszenie ma prawo prowadzenia działalności gospodarczej.

§ 3

Członkostwo.

1. Członkowie Stowarzyszenia dzielą się na:
   a/ zwyczajnych,
   b/ honorowych,
   c/ wspierających.
2. Członkiem zwyczajnym może być każda gmina samorządowa Rzeczpospolitej Polskiej na podstawie Uchwały Rady Gminy.
3. Członek honorowy to osoba prawna lub fizyczna przyjęta w drodze uchwały Konferencji Krajowej.
   Status członka honorowego z uprawnieniami reprezentowania Stowarzyszenia na zewnątrz mogą mieć: Wojewoda Jeleniogórski, Przewodniczący Sejmiku Samorządowego Gmin Województwa Jeleniogórskiego oraz dwaj parlamentarzyści Ziemi Jeleniogórskiej na podstawie odrębnej uchwały Konferencji Krajowej.
4. Członek wspierający to osoba prawna lub fizyczna, która zadeklaruje poparcie finansowe lub wniesie istotny wkład w pracę Stowarzyszenia. Status członka wspierającego nabywa się w drodze uchwały Konferencji Krajowej.
5. Nabycie członkostwa następuje na mocy uchwały Konferencji Krajowej.
   Członkostwo ustaje na skutek wystąpienia i skreślenia.
6. Wystąpienie następuje przez pisemne zgłoszenie Konferencji Krajowej.

7. Skreślenie następuje wobec członka uporczywie naruszającego Statut, po wyczerpaniu ustnych i pisemnych upomnień Konwentu, uchwałą Konferencji Krajowej bezwzględną większością głosów.

§ 4

Prawa i obowiązki członków Stowarzyszenia:

Członkowie Stowarzyszenia mają prawo:

1. Wybierać i być wybieranym do władz Stowarzyszenia.
2. Zabierać głos we wszystkich sprawach Stowarzyszenia. Wysuwać wnioski i postulaty. Brać udział w głosowaniu.
3. Brać udział w zebraniach, naradach i imprezach oraz korzystać ze wszystkich urządzeń Stowarzyszenia na zasadach określonych Regulaminem Stowarzyszenia, uchwalonym przez Konferencje Krajową.
4. Członkom honorowym i wspierającym czynne i bierne prawo wyborcze oraz prawo głosowania nie przysługuje.

Członkowie Stowarzyszenia maja obowiązek:

5. Uczestnictwa w realizacji zadań statutowych Stowarzyszenia.
6. Przestrzegania przepisów Statutu, treści uchwał Konwentu i Konferencji Krajowej, oraz innych wynikających z zawartych przez Stowarzyszenie porozumień i układów.
7. Regularnie opłacać składki członkowskie. Członkowie wspierający i honorowi są zwolnieni z obowiązku płacenia składek.

§ 5

1. Władzami Stowarzyszenia są:
   a/ Konferencja Krajowa Stowarzyszenia - w składzie po jednym przedstawicielu gminy,
   b/ Konwent Stowarzyszenia składający się maksymalnie z dziesięciu osób wybranych przez Konferencję Krajową na kadencję zgodną z kadencją Rad Gmin. Konwent pełni swoje funkcje do nowych wyborów Konwentu.
   c/ Komisja Rewizyjna.
2. Konferencję Krajową stanowi zebranie wszystkich członków. Każdy z nich ma jeden głos. Konferencja odbywa się minimum dwa razy w roku. Porządek obrad oraz materiały należy dostarczyć członkom co najmniej na siedem dni przed terminem Konferencji.
3. Konferencja zwołana prawidłowo władna jest podjąć ważne uchwały w obecności co najmniej połowy członków Stowarzyszenia.
4. Do wyłącznych kompetencji Konferencji Krajowej należy:
   - powoływanie reprezentantów Stowarzyszenia do organów Euroregionu „Nysa",
   - wybór Konwentu i Komisji Rewizyjnej,
   - zatwierdzanie sprawozdań Konwentu i Komisji Rewizyjnej o udzielanie Konwentowi absolutorium,
   - uchwalanie i zmiana Statutu,
   - ustalanie składki członkowskiej,
   - załatwianie wniosków Konwentu, Komisji Rewizyjnej oraz członków zgłoszonych przez tych ostatnich co najmniej na trzy dni przed terminem Konferencji,
   - powoływanie grup roboczych i przyjmowanie od nich sprawozdań,
   - rozwiązanie Stowarzyszenia.

   Do ważności uchwał Konferencji Krajowej wymagana jest bezwzględna większość głosów obecnych członków, z zastrzeżeniem § 9 pkt 1.
5. Komisja Rewizyjna składa się z trzech członków wybieranych przez Konferencję Krajową na okres kadencji Rad Gmin.
6. Komisja ocenia działalność Konwentu, sprawdza stan kasy, księgi kasowe i rachunkowe Stowarzyszenia i przedkłada na Konferencji Krajowej sprawozdanie z odpowiednimi wnioskami.

1. Konwent wybiera ze swego grona Prezesa i Wiceprezesa.
2. Zadaniami Konwentu są :
   - dążenie do urzeczywistnienia celów Stowarzyszenia,
   - wykonywanie uchwał Konferencji Krajowej,
   - przygotowywanie Konferencji Krajowych,
   - reprezentowanie Stowarzyszenia wobec władz, sądów i instytucji,
   - zarządzanie majątkiem stowarzyszenia,
   - przedstawianie Konferencji Krajowej sprawozdań i bilansów rocznych oraz preliminarza budżetu na rok następny,
   - prowadzenie sekretariatu Stowarzyszenia.

Do ważności uchwał Konwentu wymagana jest obecność co najmniej połowy jego składu w tym Prezesa lub Wiceprezesa.

7.
1. Uchwały Konferencji Krajowej obowiązują wszystkich członków.
2. Do podjętej uchwały naruszającej prawo lub interesy gminy członek Stowarzyszenia może wnieść pisemny sprzeciw w ciągu siedmiu dni od dnia podjęcia.
3. Wykonanie uchwały lub jej części objętej sprzeciwem podlega zawieszeniu do czasu rozpatrzenia sprzeciwu.
4. Sprzeciw podlega rozpatrzeniu przez Konferencję Krajową w terminie do trzydziestu dni od daty jego doręczenia w głosowaniu tajnym bezwzględną większością głosów.

§ 6

Stowarzyszenie prowadzi gospodarkę finansową w oparciu o obowiązujące przepisy prawa.

§ 7

Oświadczenie woli w imieniu Stowarzyszenia składają wspólnie Prezes lub Wiceprezes Konwentu i osoba upoważniona przez Konwent.

§ 8

Majątek Stowarzyszenia.

1. Majątek Stowarzyszenia powstaje z:
   a/ składek członków,
   b/ darowizn,
   c/ spadków,
   d/ zapisów,
   e/ dochodów własnej działalności,
   f/ dochodów z majątku Stowarzyszenia,
   g/ ofiarności publicznej,
   h/ dotacji.
2. Stowarzyszenie może prowadzić działalność gospodarczą na ogólnych zasadach określonych w obowiązujących przepisach.
   Dochód z działalności gospodarczej przeznaczony zostaje w całości na realizację celów statutowych Stowarzyszenia.

§ 9

1. Uchwała o rozwiązaniu Stowarzyszenia podejmowana jest przez Konferencję Krajową większością trzech czwartych głosów członków Stowarzyszenia.
2. Uchwała o rozwiązaniu Stowarzyszenia musi określać sposób przeprowadzenia likwidacji.

§ 10

W sprawach nieuregulowanych Statutem obowiązują przepisy Ustawy o Stowarzyszeniach.

Euroregion
GLACENSIS

3.5. Euroregion „Glacensis"

Początki stopniowej instytucjonalizacji współpracy transgranicznej w tym regionie Sudetów Środkowych i Wschodnich sięgają pierwszych miesięcy 1992 roku. Po wstępnych rozmowach przedstawicieli społeczności lokalnych, 18 września 1992 roku w Wałbrzychu podpisana została przez przedstawicieli 21 gmin z terenu województw wałbrzyskiego i opolskiego oraz przedstawicieli miast i powiatów z północno-wschodnich Czech umowa o współpracy p.n. **„Porozumienie o ponadgranicznej współpracy wzajemnej oraz o utworzeniu Ponadgranicznego Związku Miast i Gmin Czechy-Polska"** [Skrzydło 1994, s. 4].

W *Porozumieniu* za główny cel współpracy uznano koordynację działań na rzecz rozwoju gospodarczego, kulturalnego i społecznego obszarów przygranicznych rejonu Sudetów Środkowych i Wschodnich oraz wspólne rozwiązywanie występujących na tym obszarze problemów ekologicznych.

Nieco inne podejście niż w typowych procesach „euroregionalizacji" współpracy transgranicznej obserwuje się w latach 1993-94 w części „rdzennej" regionu Sudeckiego. Współpraca gmin pogranicza polsko-czeskiego Ziemi Kłodzkiej przybrała formę współdziałania w ramach powołanego formalnie na konferencji roboczej w Nowej Rudzie 29 marca 1994 roku **Stałego Regionu Współpracy Polsko-Czeskiej** [Skrzydło 1994, s. 4]. Do 1994 roku przedstawiciele samorządów regionu akcentowali swoje odmienne podejście do kwestii współpracy transgranicznej w porównaniu ze współdziałaniem w ramach euroregionów. Współpraca miała polegać na specyfikacji dziedzin i form współpracy przygranicznej z jednoczesnym określeniem ich realizatorów i terminów wykonania, z pominięciem zbędnej instytucjonalizacji.

Od 1994 roku w kręgach samorządowych strony czeskiej i polskiej rozważana była koncepcja utworzenia ***Euroregionu „Glacensis"*** [Skrzydło 1996]. Proponowana nazwa ma historyczny rodowód i wywodzi się ze średniowiecznego łacińskiego określenia Kotliny Kłodzkiej. Została ona uznana za właściwą dla przyszłego związku ponadgranicznego jednostek samorządowych Północnych

Czech, Moraw i Kotliny Kłodzkiej. 30 maja 1994 roku Sejmik Samorządowy Gmin Województwa Wałbrzyskiego podjął uchwałę w sprawie wystąpienia do rządu RP o zgodę na utworzenie Euroregionu. W dniu 16 stycznia 1996 roku w czeskim Rychnovie nad Kněžnou starostowie czeskich samorządów lokalnych z Nachodu, Rychnova, Šumperka, Usti nad Orlici, Trutnova, Orlicke Zahori, Polic nad Metuji oraz primator Hradec Králové złożyli deklarację o przystąpieniu do tworzącego się *Euroregionu „Glacensis"*, podpisując umowę o utworzeniu ***Regionalnego Stowarzyszenia do Spraw Współpracy Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej*** [Borys, Panasiewicz 1996, s. 35-36].

Finalizacja działań związanych z utworzeniem euroregionu miała miejsce 5 grudnia 1996 roku w Hradec Králové. Między Stowarzyszeniem Gmin Ziemi Kłodzkiej i Regionalnym Stowarzyszeniem do Spraw Współpracy Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej podpisano umowę o utworzeniu **Euroregionu Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej *„Euroregion Glacensis"***.

Euroregion „Glacensis" obejmuje po stronie polskiej 17 gmin z województwa wałbrzyskiego. W ostatnim okresie akces do polskiej części Euroregionu złożyło dalszych 8 gmin z terenu województwa wałbrzyskiego i oczekuje na przyjęcie poprzez głosowanie na Walnym Zgromadzeniu Wójtów i Burmistrzów Stowarzyszenia Gmin Ziemi Kłodzkiej.

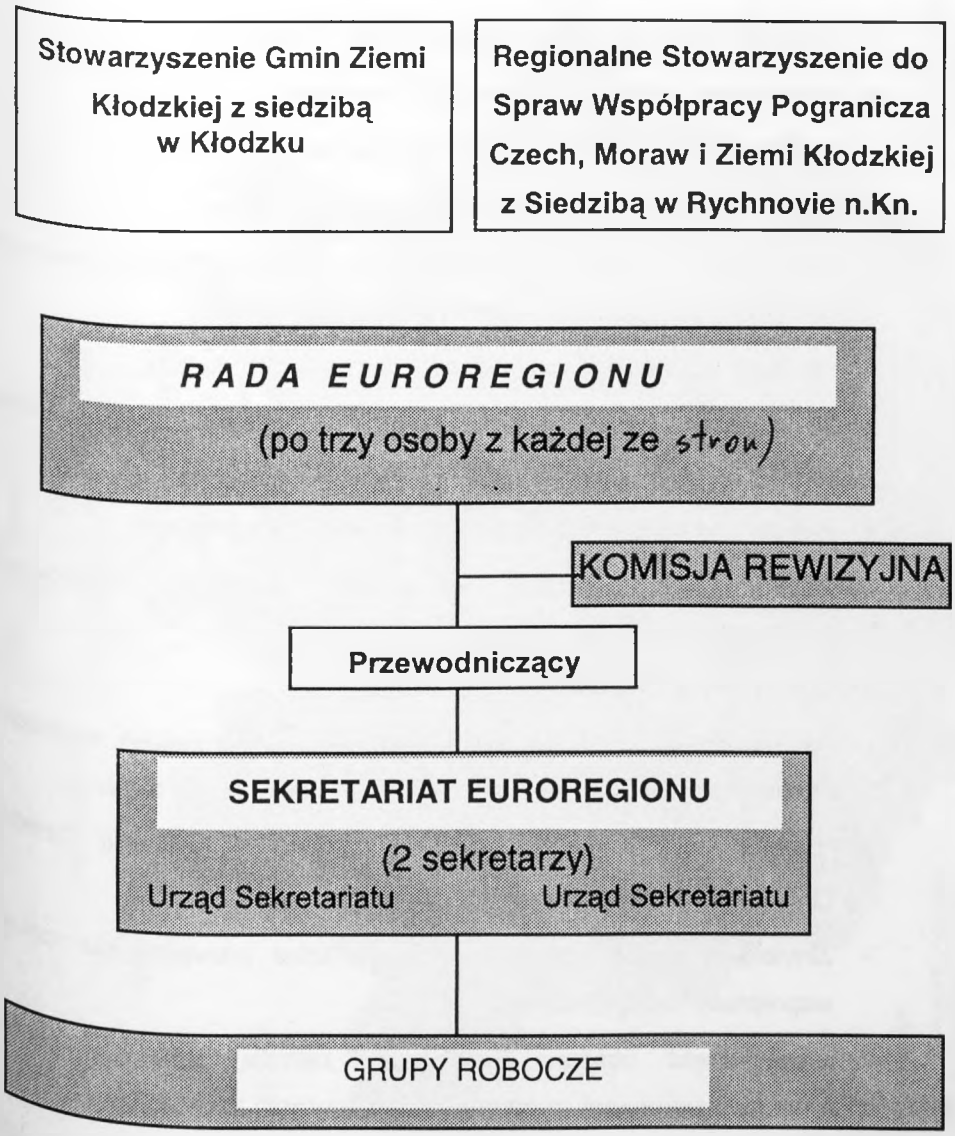
Po stronie czeskiej w skład Euroregionu wchodzi część gmin położonych na terenie 7 powiatów (Trutnov, Náchod, Rychnov nad Kněžnou, Usti nad Orlici, Šumperk, Jesenik, Hradec Králové). Do Euroregionu zamierzają przystąpić dwa dalsze powiaty: Pardubice i Jičin.

Obszar Euroregionu przedstawia mapa 11.

Strukturę organizacyjną Euroregionu przedstawia rys. 13.

Siedzibą Euroregionu jest Rychnov nad Kněžnou po stronie czeskiej i Kłodzko po stronie polskiej, ale aktualnie Biuro Euroregionu mieści się w Nowej Rudzie, przy Biurze Wydawnictwa „Ziemia Kłodzka".

Rys. 13. *Schemat organizacyjny Euroregionu „Glacensis"*

Źródło: [Materiały 1998a]

Zgodnie ze statutem Euroregionu popiera on na terenach przygranicznych rozwój następujących dziedzin:

- współpracę w planowaniu przestrzennym,
- ochronę i poprawę stanu środowiska naturalnego,
- współpracę w sferze gospodarczej i handlowej,
- budowę i adaptację infrastruktury technicznej,
- współpracę przy likwidowaniu pożarów i kataklizmów,
- współpracę w rozwoju turystyki przygranicznej i współpracę z organami rządowymi przy budowie nowych przejść granicznych,
- wymianę kulturalną i troskę o wspólne dziedzictwo kultury,
- współpracę w sferze humanitarnej, socjalnej i zapewnienia bezpieczeństwa dla obywateli,
- współpracę Górskich Ochotniczych Pogotowi Ratunkowych,
- współpracę w dziedzinie szkolnictwa, młodzieży i wychowania fizycznego.

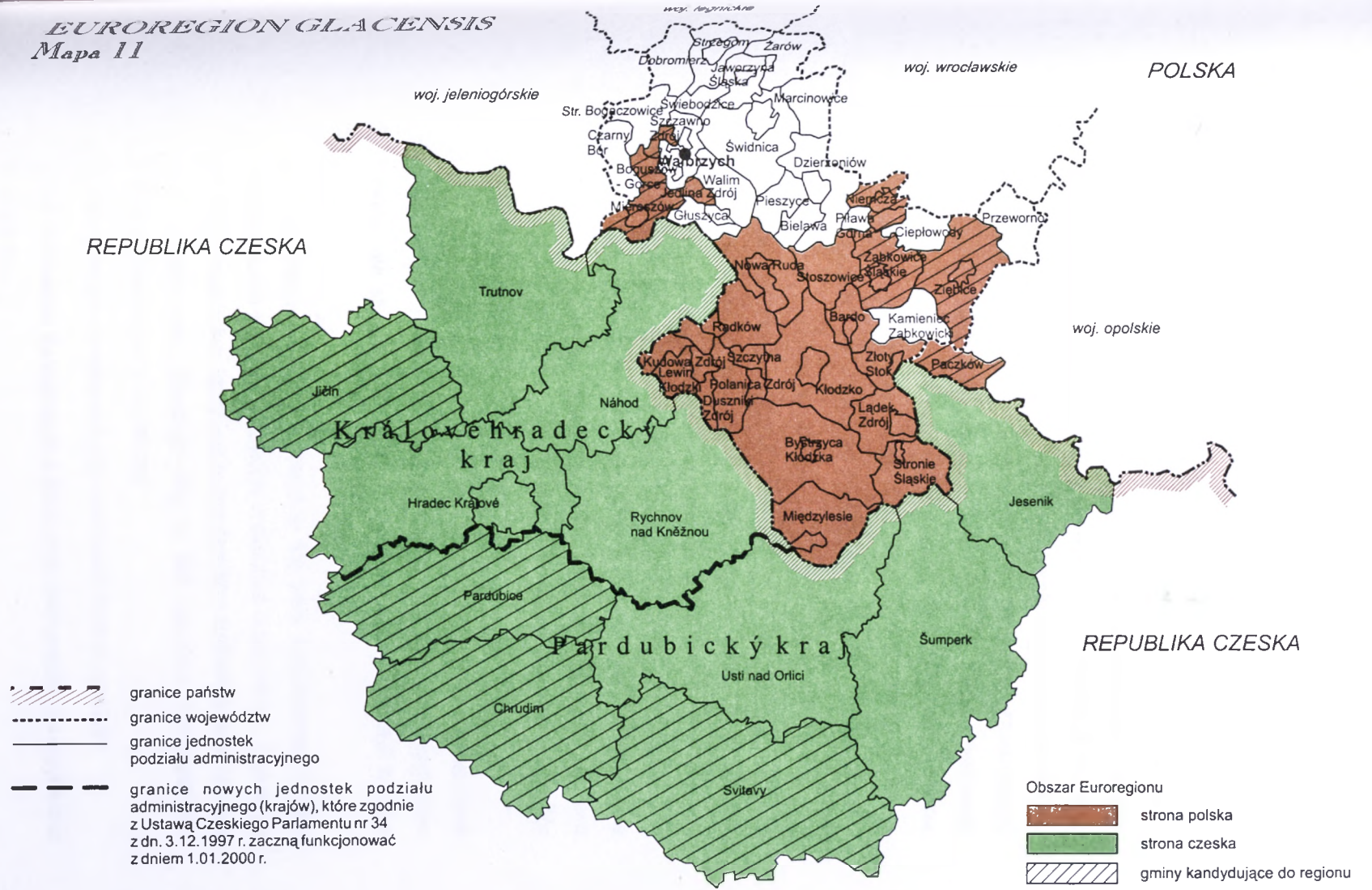
Euroregion wspiera także:

- interesy miast i gmin jak również działania stowarzyszeń, organizacji i osób fizycznych, odpowiadających rozwojowym celom regionu,
- działania, które prowadzą do przystąpienia Republiki Czeskiej i Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej,
- zawieranie umów międzynarodowych, które prowadzą do rozwoju współpracy transgranicznej.

Znaczną część obszaru Euroregionu zajmują atrakcyjne górskie i podgórskie tereny o warunkach dogodnych dla uprawiania turystyki.

Polska część Euroregionu, o kształcie nieregularnego czworokąta, leży w południowo-zachodniej części kraju, w południowej części województwa wałbrzyskiego, przy granicy państwowej z Republiką Czeską. Granica biegnie tu grzbietami i kulminacjami pasm górskich Sudetów Środkowych i Wschodnich. Po

EUROREGION GLACENSIS
Mapa 11

zachodniej stronie rozciąga się region Czech, a po wschodniej region Morawy. Największe miasta na tym obszarze to Kłodzko, Nowa Ruda i Bystrzyca Kłodzka.

W części północno-środkowej regionu występuje łagodny klimat nizinno-podgórski, a w części południowej klimat górski, który posiada sprawdzone walory regenerujące, głównie w pasie miejscowości uzdrowiskowych. Występują tu także ciepłe i suche wiatry fenowe. Wpływają one na zmniejszenie wilgotności powietrza, podwyższenie temperatury i zmniejszenie zachmurzenia. W zimie przyspieszają topnienie śniegu, a latem hamują wegetację roślin. Powodują także gwałtowne i nieoczekiwane lokalne wylewy rzek oraz są przyczyną niszczenia drzewostanu (wiatrołomy). W maju i we wrześniu często tworzą się kompleksy wyżowe, utrzymujące piękną pogodę, co umożliwia wydłużenie okresu wypoczynkowo-turystycznego.

Na obszarze **polskiej części** Euroregionu jest wiele parków krajobrazowych, rezerwatów przyrody i terenów specjalnie chronionych. W obrębie obszaru Gór Stołowych znajduje się park narodowy. Silnie spękany piaskowiec tworzy labirynty i unikalne rzeźby skalne, np. labirynt skalny na Szczelińcu. Występują tu dwa gatunki roślin zagrożonych w Europie i siedem gatunków zagrożonych w Polsce, a także rzadki gatunek mrówek będących reliktem polodowcowym, pająków, ślimaków i nietoperzy. Ponadto na obszarze Gór Stołowych znajduje się park krajobrazowy i 4 rezerwaty.

Na obszarze Gór Bystrzyckich i Orlickich znajduje się jeden rezerwat i jest projektowany park krajobrazowy. Teren jest słabo zbadany pod względem występowania fauny, ale stwierdzono obecność dwóch gatunków motyli bardzo rzadkich w Europie.

Na obszarze Masywu Śnieżnika znajduje się park krajobrazowy i pięć rezerwatów. W najwyższych partiach występuje roślinność subalpejska. Z okazów fauny występuje motyl-kniejowiec, który jest subendemitem sudeckim oraz rzadkie gatunki pająków i nietoperzy. Znajduje się tu też Jaskinia Niedźwiedzia, zbudowana ze skał marmurowych z naciekami.

Spośród wielu innych osobliwości przyrodniczych można wyróżnić:

- Wielkie Torfowisko Batorowskie z pierwotną roślinnością, na wysokości 700 m n.p.m.,

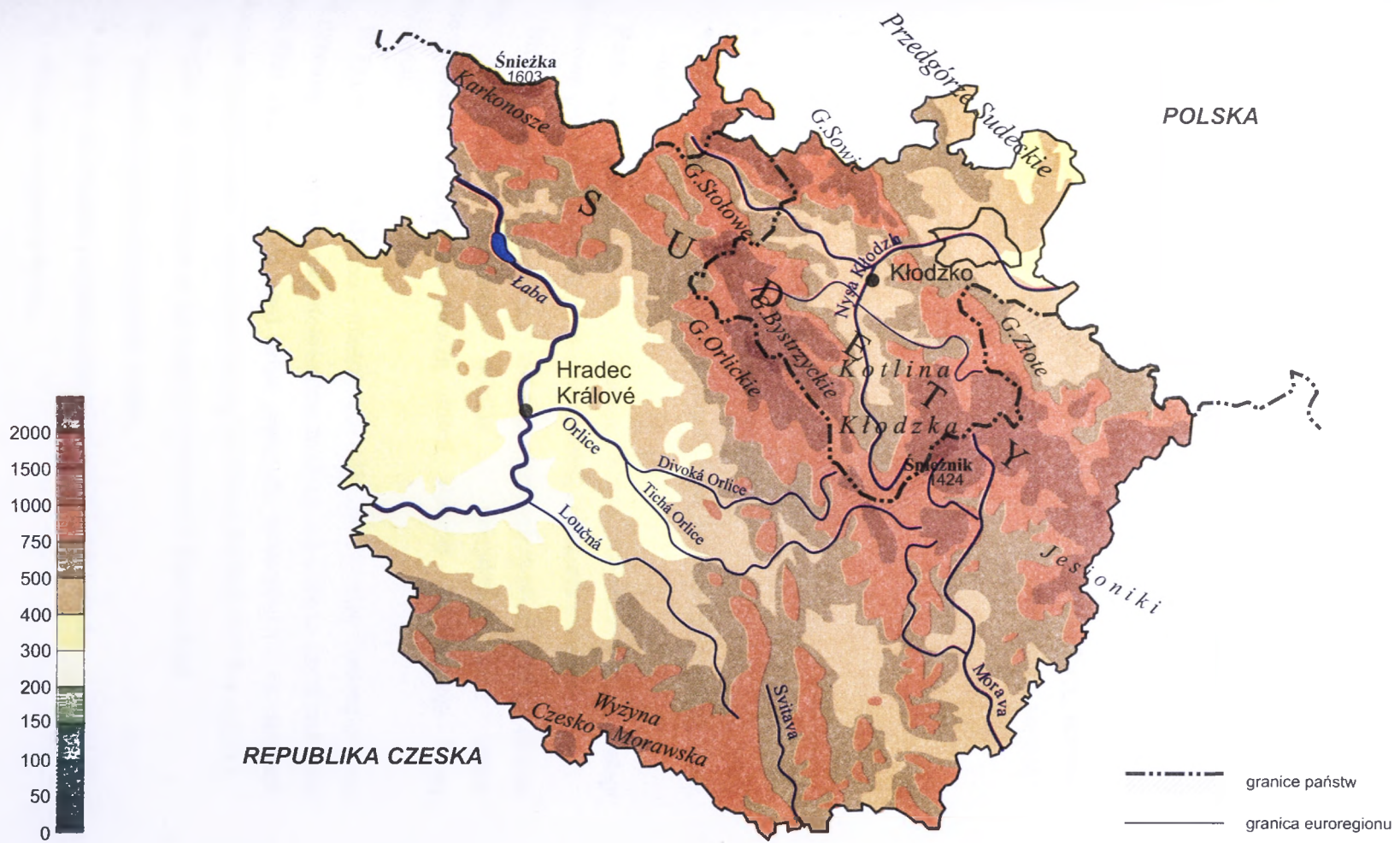
- Wodospad rzeki Wilczki, stanowiący rezerwat krajobrazowy, obejmujący wodospad o wysokości 27 m oraz głęboką jarową dolinę rzeki w Międzygórzu,
- rezerwat leśny „Cisowa Góra", gdzie ochroną jest objętych 915 cisów (trzeci co do wielkości teren ochrony tych drzew w kraju),
- obszary ochrony sanatoryjnej z licznymi ujęciami wód leczniczych w takich uzdrowiskach jak Kudowa Zdrój, Duszniki Zdrój, Lądek Zdrój, Polanica Zdrój, Długopole Zdrój.

Szacuje się, że w regionie tym znajduje się 25% zasobów wód mineralnych Polski. Występują tu liczne wody typu: szczawiany sodowe, wapniowe, węglanowe, arsenowe, fluorokowo-siarkowe, radoczynne, a także wody mineralne typu glauberskiego z zawartością jodu i bromu.

Region jest także bogaty w obiekty kultury materialnej. Kłodzko oraz Bystrzyca Kłodzka swoją architekturą przypominają miasta włoskie, z uliczkami położonymi na różnych wysokościach. Z kolei zabudowa Międzygórza określana jest jako styl typowo górski (tyrolsko-szwajcarski). Uzdrowiska takie jak Kudowa Zdrój, Lądek Zdrój czy Duszniki Zdrój są jednostkami osadniczymi z XVI-XVII wieku. Najstarszym obiektem leczniczym jest sanatorium w Lądku Zdroju z 1495 roku.

Z wielu innych obiektów kultury materialnej wymienić należy:

- XII-wieczne sanktuarium religijne w Wambierzycach,
- Sanktuarium Maryjne z bazyliką i zespołem dróg krzyżowych w Bardzie,
- Sanktuarium Marii Śnieżnej z zabytkową zabudową alpejską w Międzygórzu,
- Twierdzę Kłodzką z 1742 roku oraz klasztor franciszkański i most kamienny, wzorowany na praskim Moście Karola, w Kłodzku,
- Kaplicę Czaszek z 1776 roku w Czermnej koło Kudowy Zdroju,
- zabytkowy młyn papierniczy (muzeum papiernictwa) w Dusznikach Zdroju,
- zespół pałacowo-parkowy w Jeleniowie,

Śnieżka
1603
Karkonosze
Przedgórze Sudeckie
POLSKA
G.Sowie
G.Stołowe
SUDETY
Łaba
Kłodzko
Nysa Kłodzka
G.Bystrzyckie
G.Orlickie
G.Złote
Hradec Králové
Kotlina Kłodzka
Orlice
Divoká Orlice
Tichá Orlice
Śnieżnik
1424
Jesioniki
Loučná
Svitava
Morava
Wyżyna Czesko Morawska
REPUBLIKA CZESKA
2000
1500
1000
750
500
400
300
200
150
100
50
0
granice państw
granica euroregionu

- neogotycki XIX-wieczny zamek wraz z Kalwarią Górską w skałach w Szczytnej,
- liczne sztolnie, szyby i wyrobiska górnictwa złota w Złotym Stoku,
- miejsca martyrologii – filie obozu Gross Rosen w Srebrnej Górze.

Występuje tu bogata gama złóż surowcowych:

- kamienie budowlane i drogowe (melafir, porfir, granodioryt, marmur, serpentynit, amfibolit, gnejs, łupek łyszczykowy, piaskowiec permski i kredowy, margiel),
- kruszywa naturalne i iły ceramiki budowlanej,
- kwarcyty,
- węgiel kamienny,
- rudy (niklu, glinu, arsenu, miedzi, uranu, chromu),
- surowce chemiczne (baryt, fluoryt, wapień),
- wiele rodzajów kamieni szlachetnych, m.in. ametyst, chryzopraz, opal, agat.

Podstawą gospodarki jest obsługa ruchu turystycznego i usługi uzdrowiskowe przy mniejszym niż po stronie czeskiej znaczeniu przemysłu.

Strona czeska Euroregionu to taki sam region geograficzny jak po stronie polskiej. Malownicze krajobrazy górskie i podgórskie oraz dobre zagospodarowanie turystyczne tworzą dobre warunki dla rozwoju usług turystycznych.

W Rychnovie n. Kněžnou - mieście stanowiącym siedzibę Euroregionu po stronie czeskiej - w starym zamku Kolowratów znajduje się Galeria Zamkowa oraz Muzeum Gór Orlickich. Wiodą stąd szlaki pieszych, rowerowych i narciarskich wędrówek w Góry Orlickie z najwyższym szczytem Velká Deštná (1114 m n.p.m.).

Region ten charakteryzuje się bogatą przestrzenią przyrodniczą:

- wysokie walory krajobrazowe terenu,
- liczne osobliwości przyrodnicze chronione w rezerwatach,
- rozległe kompleksy leśne,

- regenerujące walory klimatu górskiego,
- występowanie wód mineralnych o właściwościach leczniczych.

Podstawą gospodarki po stronie czeskiej jest przemysł maszynowy, włókienniczy, spożywczy i drzewny, w rejonach górskich turystyka.

Tabl. 16. Podstawowe dane statystyczne o Euroregionie „Glacensis" w 1997 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Strona	
		polska	czeska
Powierzchnia w km^2	8351	1902	6449
Ludność ogółem	939959	198783	741176
na 1 km^2	113	105	115
Ludność w wieku:			
poniżej 18 lat	232191	49735	182456
18-39	287469	61508	225961
40-65	298220	62567	235653
powyżej 65 lat	122079	24973	97106
Przyrost naturalny	-410	-290	-120
Saldo migracji stałej	419	-268	687
Stopa bezrobocia w %	.	20,0	4,42
Miasta według liczby ludności:			
powyżej 100000	-	-	-
50000-100000	1	-	1
20000-50000	5	2	3
10000-20000	11	2	9
poniżej 10000	55	9	46

Ź r ó d ł o: [Materiały 1998a; Materiały 1998b].

Tabl. 17. Osobowy ruch graniczny według wybranych przejść granicznych w 1997r.

Przejścia graniczne a - w tys. osób b - 1996 = 100		Rodzaj przejścia granicznego	Przekroczenia granicy ogółem	Obywatele polscy		Cudzoziemcy		
				przekraczający granicę w kierunku				
				z Polski	do Polski	do Polski	z Polski	
							razem	w tym piesi
Mostowice	a	drogowe	13	6	6	1	0	1
	b		73,6	82,1	82,3	36,0	36,8	x
Niemojów	a	drogowe	20	7	7	3	3	3
	b		163,2	180,6	178,6	138,6	130,4	x
Lutynia	a	drogowe	103	51	51	1	0	0
	b		794,0	809,4	833,3	170,5	179,2	179,2
Złoty Stok	a	drogowe	24	11	10	2	1	1
	b		147,0	153,3	151,9	113,3	118,2	118,2
Tłumaczów	a	drogowe	2043	632	600	423	388	34
	b		84,8	92,3	91,5	75,6	76,2	97,5
Kudowa Słone	a	drogowe	8802	2256	2122	2239	2185	110
	b		108,4	107,8	108,9	110,2	106,8	74,2
Boboszów	a	drogowe	2713	558	556	824	775	79
	b		130,3	131,0	137,4	129,9	125,5	353,0
Międzylesie	a	kolejowe	141	41	43	29	28	x
	b		50,0	52,2	55,6	44,8	45,5	x

Źródło: [Ruch 1998].

Środki finansowe na działalność Euroregionu są gromadzone na niezależnych kontach stron i mogą pochodzić z: wpłat ze środków własnych poszczególnych Euroregionów, dotacji, darowizn, innych źródeł.

Składka gmin-członków Stowarzyszenia Gmin Ziemi Kłodzkiej ustalona na 1998 rok wynosi 0,40 zł na jednego mieszkańca rocznie i jest płatna w dwóch ratach.

Od 1989 roku wydawany jest miesięcznik „Ziemia Kłodzka – Od Kladskeho pomezi – Glatzer Bergland", który wiele miejsca poświęca problemom Euroregionu. Już od 1993 roku publikował autorskie teksty Czechów i Polaków, dotyczące wizji zacieśnienia dwustronnej współpracy.

Największą imprezą społeczno-kulturalną, zorganizowaną w 1997 roku już po raz ósmy, są Polsko-Czeskie Dni Kultury Chrześcijańskiej, odbywające się we wrześniu i w październiku po obu stronach granicy. W ramach dni odbyło się ponad 100 imprez, w tym m.in.:

- Spotkania Młodych w Głuszycy i Kamiennej Górze,
- międzynarodowy plener artystyczny „Malarstwo – grafika – rzeźba – fotografia" w Lądku Zdroju,
- VII Międzynarodowy wyścig kolarski w kategorii juniorów młodszych,
- spotkanie bibliotekarzy w Policach nad Metują poświęcone różnym formom pracy z dziećmi i młodzieżą,
- 5 konkursów dla dzieci i młodzieży; zwycięzcy konkursów otrzymali nagrody od konsulów generalnych Polski i Czech,
- konkurs fotograficzny „Światło świątyń i świętych"
- 14 wystaw fotograficznych, malarstwa i rzeźby,
- 33 koncerty z udziałem chórów, orkiestr i zespołów,
- koncerty słynnych organistów w ramach I Kłodzko-Orlickiego Festiwalu Organowego,
- wygłoszono 44 wykłady w ramach Studium Wiedzy o Czechach, sesji edukacyjnej o zagrożeniach w „Czarnym Trójkącie" i sesji popularno-naukowej o św. Wojciechu.

Program dni był w 1997 roku znacznie skromniejszy niż w latach poprzednich ze względu na powódź, jaka dotknęła przygraniczne tereny. W 1998 roku impreza ta otrzyma po raz pierwszy wsparcie finansowe z Unii Europejskiej z programu Phare-Credo.

Podstawowe problemy Euroregionu, to:

- trudności integracyjne, wynikające z niedogodności w przekraczaniu granic, niskiego poziomu znajomości języka sąsiadów, braku rozwiązań

prawnych preferujących wspólne inwestowanie na tym terenie, małych budżetów gmin przygranicznych,

- słaba kondycja finansowa dużej części przedsiębiorstw i trudny dostęp do kapitału,
- niesprzyjające warunki rozwoju rolnictwa (strefa górska),
- dekapitalizacja infrastruktury, zaniedbanie dróg, brak odpowiedniej ilości terenów uzbrojonych pod inwestycje, znaczne zniszczenia powstałe w wyniku powodzi w lipcu 1997 roku,
- stosowanie technologii uciążliwych dla środowiska, transgraniczne emisje szkodliwych gazów, brak systemowej gospodarki odpadami,
- zły stan środowiska naturalnego w miejscowościach uzdrowiskowych, zdekapitalizowane obiekty bazy turystycznej, niski poziom kwalifikacji kadr w turystyce i usługach towarzyszących.

Ważniejsze publikacje o Euroregionie

Euroregion Glacensis nabiera kształtów. „Magazyn Tygodniowy Gazety Robotniczej" nr 2, 1996

Euroregio Glacensis. Tygodnik wydawany od 1997 roku. Kłodzko.

Materiały Sekretariatu Euroregionu „Glacensis". Kłodzko 1998a.

Materiały Urzędu Statystycznego w Wałbrzychu. US Wałbrzych 1998b.

Studium uwarunkowań i możliwości rozwoju przygranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej. Euroregion Glacensis. Region Kłodzki." UW Wałbrzych, 1997.

Ziemia Kłodzka. Od Kladského pomezi. Glatzer Bergland. Miesięcznik wydawany od 1989. Nowa Ruda.

Wykaz ważniejszych adresów

Po stronie polskiej:

Euroregion Glacensis
ul. Chrobrego 1
57-300 Kłodzko

Po stronie czeskiej:

Euroregion Glacensis
Stare náměsti 68
51601 Rychnov n. Kněžnou

Sekretarz Euroregionu

Julian Golak
adres kontaktowy:
ul. Bohaterów Getta 4
57-400 Nowa Ruda
tel./fax (0-74) 87 24 624

Urząd Statystyczny

ul. 1 Maja 1
58-300 Wałbrzych
tel. (074) 260-34 do 34
fax (074) 227-81

Ważniejsze dokumenty dotyczące Euroregionu

- Umowa o utworzeniu polsko-czeskiego euroregionu pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej - „Euroregion Glacensis"
- Statut Euroregionu Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej Euroregion Glacensis

UMOWA
O UTWORZENIU POLSKO-CZESKIEGO EUROREGIONU POGRANICZA CZECH, MORAW
I ZIEMI KŁODZKIEJ - „EUROREGION GLACENSIS" ZAWARTA W DNIU 5 GRUDNIA 1996 R.
W HRADEC KRALOVE POMIĘDZY:

STOWARZYSZENIEM GMIN ZIEMI KŁODZKIEJ Z SIEDZIBĄ W KŁODZKU, REPREZENTOWANYM PRZEZ:

Czesław Kręcichwost - przewodniczący

A REGIONALNYM STOWARZYSZENIEM DO SPRAW WSPÓŁPRACY POGRANICZA CZECH,
MORAW I ZIEMI KŁODZKIEJ Z SIEDZIBĄ W RYCHNOVIE N. KN., REPREZENTOWANYM PRZEZ:

František Bartoš- předseda

O NASTĘPUJĄCEJ TREŚCI:

PREAMBUŁA

Stowarzyszenie Gmin Ziemi Kłodzkiej oraz Regionalne Stowarzyszenie do spraw współpracy pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej, zwane dalej Stronami, wspierając ideę współpracy transgranicznej, popierając ideę jedności europejskiej, dążąc do rozwijania przyjaznych i wzajemnych korzystnych kontaktów między Polakami i Czechami oraz w trosce o zachowanie wspólnego dziedzictwa kulturalnego terenów nadgranicznych, jak też uwzględniając postanowienia Europejskiej Konwencji Ramowej o Współpracy Transgranicznej między Wspólnotami i Władzami Terytorialnymi sporządzonej w Madrycie 21 maja 1980 roku, postanawiają utworzyć Euroregion Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej - „EUROREGION GLANCENSIS".

NAZWA, SIEDZIBA, ZNAK

§ 1

1. Nazwa Euroregionu brzmi: Euroregion Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej - EUROREGION GLACENSIS.
2. Siedzibą Euroregionu jest Rychnov n. Kn. - po stronie czeskiej, a po stronie polskiej miasto Kłodzko.
3. Obie strony mogą wprowadzać skrócone nazwy Euroregionu w swoich językach macierzystych.
4. Euroregion otrzyma wyróżniający znak, który zostanie przedstawiony w przeciągu jednego roku od dnia podpisania umowy.
Ochrona nazwy oraz godła należy do kompetencji poszczególnych członków Euroregionu.

ZASIĘG TERYTORIALNY

§ 2

1. Stronami Euroregionu są: Stowarzyszenie Gmin Ziemi Kłodzkiej z siedzibą w Kłodzku i Regionalne Stowarzyszenie do spraw współpracy Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej z siedzibą w Rychnovie n. Kn.
2. Stronami Euroregionu mogą być także inne gminy polskie i czeskie, które zostaną członkami stowarzyszeń określonych w ust. 1.
3. Euroregion działa na obszarze Dolnego Śląska Rzeczypospolitej Polskiej i powiatów przygranicznych Republiki Czeskiej (Trutnov, Náchod, Rychnov n. Kn., Ústi nad Orlicą, Šumperk, Jesenik i Hradec Kralove).
4. Strony na bieżąco będą się nawzajem informować o zmianach w członkostwie w swoich Stowarzyszeniach oraz o zmianach terytorialnych w poszczególnych częściach Euroregionu.
5. Założenie Euroregionu nastąpiło w formie uchwały delegatów Stron na pierwszym posiedzeniu w dniu 5 grudnia 1996 r. w Hradec Kralove.
   Uchwałę podpisali Przewodniczący obu Stowarzyszeń.

FORMUŁA PRAWNA

§ 3

1. Euroregion jest dobrowolną wspólnotą czeskich i polskich gmin.
2. Współpraca Euroregionu jest ukierunkowana na skoordynowanie przedsięwzięć zgodnych z celami określonymi w § 4 umowy.
3. Euroregion i wszystkie jego organy działają zgodnie z ustawodawstwem Polski i Czech.
4. Szczegółowe zasady funkcjonowania Euroregionu określi jego Statut.

CELE I ZADANIA

§ 4

1. Euroregion popiera na terenie swojego działania rozwój przede wszystkim w następujących dziedzinach:
   a) współpraca w planowaniu przestrzennym,
   b) ochrona i poprawa stanu środowiska naturalnego,
   c) współpraca w sferze gospodarczo-handlowej,
   d) budowa i wzajemna adaptacja infrastruktury technicznej,
   e) współpraca przy likwidowaniu pożarów i kataklizmów,
   f) współpraca w rozwoju turystyki przygranicznej i współpraca z organami rządowymi przy budowie nowych przejść granicznych ,
   g) wymiana kulturalna i troska o wspólne dziedzictwo kultury,
   h) współpraca w sferze humanitarnej, socjalnej wraz z zapewnieniem bezpieczeństwa dla obywateli,
   i) współpraca Górskich Ochotniczych Pogotowi Ratunkowych na terenie działalności Euroregionu,
   j) współpraca w dziedzinie szkolnictwa, młodzieży i sportu na terenie Euroregionu.
2. Euroregion wspiera w ramach swych możliwości interesy miast i gmin oraz działania stowarzyszeń, organizacji i osób fizycznych, które odpowiadają rozwojowym celom regionu.
3. Euroregion wspiera na płaszczyźnie regionalnej wszystkie działania, które prowadzą do przystąpienia Republiki Czeskiej i Rzeczypospolitej Polski do Unii Europejskiej.
4. Euroregion popiera zawieranie umów międzynarodowych, które prowadzą do rozwoju współpracy transgranicznej.

ORGANY EUROREGIONU

§ 5

Organami Euroregionu są:
1. Rada Euroregionu
2. Sekretariat Euroregionu
3. Komisja Rewizyjna

RADA EUROREGIONU

§ 6

1. Rada Euroregionu jest organem uchwałodawczym Euroregionu
2. Składa się z sześciu członków delegowanych po trzech przez każdą ze Stron.
3. Rada wybiera ze swego grona Przewodniczącego.
4. Kadencja Rady odpowiada kadencji organów delegujących Stron.
5. Rada spotyka się co najmniej 2 razy w roku na posiedzeniach zwyczajnych.

6. Posiedzenia nadzwyczajne Rady mogą być zwołane w każdym czasie na wniosek dwóch członków Rady.
7. Posiedzenia Rady zwołuje Sekretariat Euroregionu.
8. Do zadań Rady należy:
   a) uchwalanie wspólnych przedsięwzięć,
   b) podejmowanie decyzji dotyczących warunków wykorzystania wspólnych środków finansowych,
   c) uchwalanie sprawozdań z wykorzystania środków finansowych,
   d) mianowanie członków Sekretariatu,
   e) powoływanie Grup Roboczych oraz Komisji Rewizyjnej,
   f) delegowanie zastępców reprezentujących Euroregion na zewnątrz.
9. Rada na swoje posiedzenia może zaprosić z głosem doradczym przedstawicieli organów administracji rządowej, organów ustawodawczych i parlamentarzystów.

SEKRETARIAT EUROREGIONU

§ 7

1. Sekretariat Euroregionu jest organem wykonawczym. Składa się z dwóch osób zwanych Sekretarzami.
2. W sprawach zwykłego zarządu Sekretarze działają samodzielnie.
   W pozostałych sprawach Sekretarze działają wspólnie i w porozumieniu.
3. Urząd Sekretariatu zapewnia obsługę administracyjno-biurową Euroregionu.
4. Działanie Urzędu jest sprawą wewnętrzną każdej ze Stron.
5. Do zadań Sekretariatu Euroregionu należy:
   a) prezentacja Euroregionu na zewnątrz,
   b) zwoływanie posiedzeń Rady,
   c) przygotowywanie i przedkładanie Radzie projektów uchwał,
   d) wykonywanie uchwał Rady,
   e) kierowanie pracami Urzędu Sekretariatu.

KOMISJA REWIZYJNA

§ 8

1. Komisja Rewizyjna pełni funkcję organu kontrolnego.
2. W skład Komisji Rewizyjnej wchodzą cztery osoby delegowane przez Radę Euroregionu - po dwóch członków z każdej Strony.

GRUPY ROBOCZE

§ 9

1. Grupy Robocze powoływane są przez Radę.
2. Grupy Robocze zajmują się opracowaniem koncepcji wspólnych programów oraz realizują założenia Rady Euroregionu.

PODEJMOWANIE UCHWAŁ

§ 10

1. Uchwały podejmuje wyłącznie Rada.
2. Każdy z członków Rady posiada jeden głos.
3. Uchwały zapadają zwykłą większością głosów.

ZASADY FINANSOWANIA

§ 11

1. Obie Strony mają dostęp do informacji dotyczących dysponowania funduszami Euroregionu.
2. Środki finansowe na działalność Euroregionu są gromadzone na niezależnych kontach Stron i mogą pochodzić z:
   a) wpłat ze środków własnych poszczególnych Euroregionów,
   b) dotacji,
   c) darowizn,
   d) innych źródeł finansowych.

ROZWIĄZANIE EUROREGIONU

§ 12

1. Euroregion zostaje rozwiązany, jeżeli jedna ze Stron oznajmi na piśmie dobrowolne zakończenie swojego członkostwa.
2. O zamiarze wystąpienia z Euroregionu Strona powinna zawiadomić Radę co najmniej sześć miesięcy przed planowanym terminem wystąpienia.
3. O sposobie likwidacji organów i wzajemnych rozliczeniach Stron decyduje Rada Euroregionu.

POSTANOWIENIA KOŃCOWE

§ 13

1. Zmiany Statutu wymagają zgodnej woli obydwu Stron. Zmiany Statutu z uwagi na duże znaczenie wymagają formy pisemnej.
2. Statut wchodzi w życie z dniem podpisania.

František Bartoš Czesław Kręcichwost

STATUT EUROREGIONU POGRANICZA CZECH, MORAW I ZIEMI KŁODZKIEJ EUROREGION GLACENSIS

§ 1

Nazwa, siedziba i charakter Euroregionu

1. Nazwa Euroregionu brzmi:
   Euroregion Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej - Euroregion Glacensis.
   Obydwie strony mogą używać skróconej nazwy Euroregionu w swoich językach macierzystych.
2. Siedzibą Euroregionu jest Rychnov n. Kněžnou w Republice Czeskiej i Kłodzko w Rzeczypospolitej Polskiej.
3. Euroregion jest dobrowolnym związkiem Regionalnego Stowarzyszenia do Współpracy Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej w Republice Czeskiej oraz Stowarzyszenia Gmin Ziemi Kłodzkiej w Rzeczypospolitej Polskiej, które powstało na podstawie Umowy o utworzeniu czesko-polskiego Euroregionu Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej - Euroregionu Glacensis podpisanej przez przedstawicieli obydwu stowarzyszeń w dniu 5 grudnia 1996 roku w mieście Hradec Kralove.
   Euroregion nie ma osobowości prawnej, współpraca jest ukierunkowana na skoordynowanie głównych przedsięwzięć zgodnie z zamierzeniami Euroregionu.
   Euroregion i wszystkie jego organy działają zgodnie z ustawodawstwem Republiki Czeskiej i Rzeczypospolitej Polskiej.
   Działalnością Euroregionu nie narusza się kompetencji i odpowiedzialności prawnej właściwych terenowych organów administracji państwowej i samorządowej.

§ 2

Zasięg terytorialny

1. Członkami Euroregionu są:
   Regionalne Stowarzyszenie do Współpracy Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej z siedzibą w Rychnovie n. Kn.
   Stowarzyszenie Gmin Ziemi Kłodzkiej z siedzibą w Kłodzku.
2. Członkami Euroregionu mogą być także inne czeskie i polskie miasta i gminy, które zostaną członkami stowarzyszeń określonych w ust. 1.
3. Euroregion działa na obszarze powiatów przygranicznych Republiki Czeskiej (Trutnov, Náchod, Rychnov n. Kn., Ústi nad Orlicą, Šumperk, Jesenik i Hradec Kralove) oraz na obszarze Dolnego Śląska Rzeczypospolitej Polskiej.
4. Strony na bieżąco będą się informować o zmianach w członkostwie w swoich stowarzyszeniach oraz o zmianach terytorialnych w poszczególnych częściach Euroregionu.

§ 3

Cele i zadania

1. Euroregion popiera na terenach przygranicznych rozwój przede wszystkim w następujących dziedzinach działalności:
   a) współpraca w planowaniu przestrzennym,
   b) ochrona i poprawa stanu środowiska naturalnego,
   c) współpraca w sferze gospodarczej i handlowej,
   d) budowa i wzajemna adaptacja infrastruktury technicznej,
   e) współpraca przy likwidowaniu pożarów i kataklizmów,
   f) współpraca w rozwoju turystyki przygranicznej i współpraca z organami rządowymi przy budowie nowych przejść granicznych,
   g) wymiana kulturalna i troska o wspólne dziedzictwo kultury,
   h) współpraca w sferze humanitarnej, socjalnej wraz z zapewnieniem bezpieczeństwa dla obywateli,
   i) współpraca Górskich Ochotniczych Pogotowi Ratunkowych na terenie Euroregionu,
   j) współpraca w dziedzinie szkolnictwa, młodzieży, wychowania fizycznego na terenie Euroregionu.
2. Euroregion wspiera w ramach swych możliwości interesy miast i gmin jak również działania stowarzyszeń, organizacji i osób fizycznych odpowiadających rozwojowym celom regionu.
3. Euroregion wspiera na płaszczyźnie regionalnej działania, które prowadzą do przystąpienia Republiki Czeskiej i Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej.
4. Euroregion popiera zawieranie umów międzynarodowych, które prowadzą do rozwoju współpracy transgranicznej.

§ 4

Organy

1. Organami Euroregionu są:
   a) Rada Euroregionu
   b) Sekretariat Euroregionu
   c) Komisja Rewizyjna Euroregionu.

§ 5

Rada Euroregionu

1. Rada Euroregionu jest najwyższym organem Euroregionu.
2. Rada składa się z sześciu członków delegowanych po trzech przez każdą ze stron.
3. Rada Euroregionu wybiera ze swego grona przewodniczącego na jeden rok respektując zasadę przemienności kadencji obydwu stron.
4. Kadencja Rady Euroregionu odpowiada kadencji organów delegujących stron.
5. Rada Euroregionu zwołuje posiedzenia zwyczajne co najmniej 2 razy w roku.
6. Posiedzenia nadzwyczajne Rady mogą być zwoływane w każdym czasie, na wniosek dwóch członków Rady.
7. Posiedzenia Rady zwołuje Sekretariat Euroregionu.
8. Do zadań Rady należy:
   a) uchwalenie wspólnych przedsięwzięć
   b) podejmowanie decyzji dotyczących warunków wykorzystywania wspólnych środków finansowych
   c) uchwalanie sprawozdań z wykorzystania środków finansowych
   d) mianowanie członków Sekretariatu
   e) powoływanie Grup Roboczych i Komisji Rewizyjnej
   f) delegowanie przedstawicieli reprezentujących Euroregion na zewnątrz.
9. Rada na swoje posiedzenia może zapraszać z głosem doradczym przedstawicieli organów administracji państwowej, organów ustawodawczych i parlamentarzystów.

§ 6

Sekretariat Euroregionu

1. Sekretariat jest organem wykonawczym Euroregionu. Składa się z dwóch sekretarzy.
2. W sprawach zwykłego zarządu sekretarze działają samodzielnie.
   W pozostałych sprawach sekretarze działają wspólnie i w porozumieniu.
3. Urząd Sekretariatu zapewnia obsługę administracyjno-biurową Euroregionu.
4. Działanie Urzędu jest sprawą wewnętrzną każdej ze stron.
5. Do zadań Sekretariatu należy:
   a) prezentacja Euroregionu na zewnątrz
   b) zwoływanie posiedzeń Rady Euroregionu
   c) przygotowanie i przedkładanie radzie projektów uchwał

d) wykonywanie uchwał Rady Euroregionu
e) kierowanie pracami Urzędu Sekretariatu.

§ 7

Komisja rewizyjna

1. Komisja Rewizyjna jest organem kontrolnym Euroregionu.
2. Komisję Rewizyjną tworzą cztery osoby delegowane przez Radę Euroregionu - po dwie osoby z każdej strony.

§ 8

Grupy robocze

1. Grupy robocze powoływane są przez Radę Euroregionu.
2. Grupy robocze zajmują się opracowaniem koncepcji wspólnych projektów oraz realizują zadania zlecone Radą Euroregionu.

§ 9

Prawa i obowiązki członków Euroregionu

1. Członkowie Euroregionu mają za obowiązek realizować przyjęte dobrowolnie zobowiązania i współpracować przy realizacji celów wytyczonych przez Euroregion.
2. Członkowie Euroregionu mają prawo brać udział w działalności stowarzyszenia jak również w pracy w jego organach oraz korzystać z uprawnień wypływających w członkostwa w stowarzyszeniu.
3. Członkowie Euroregionu mają prawo wyrażania swoich opinii o przygotowywanych akcjach i programach, Mają również prawo przedstawiania własnych propozycji dotyczących działalności Euroregionu.
4. Członkowie Euroregionu mają obowiązek uczestniczenia w finansowaniu działalności Euroregionu w uzgodnionej formie i wysokości składki oraz wypełniać zadania, które dobrowolnie przyjęli i bronić interesów Euroregionu.

§ 10

Podejmowanie uchwał

1. Uchwały podejmuje wyłącznie Rada Euroregionu.
2. Każdy członek Rady ma jeden głos.
3. Uchwały zapadają zwykłą większością głosów.

§ 11

Zasady finansowania

1. Obie strony mają dostęp do informacji dotyczących dysponowania funduszami Euroregionu.
2. Środki finansowe na działalność Euroregionu są gromadzone na niezależnych kontach stron i mogą pochodzić z:
   a) wpłat ze środków własnych poszczególnych Euroregionów
   b) dotacji
   c) darowizn
   d) innych źródeł finansowych.

§ 12

Rozwiązanie Euroregionu

1. Euroregion zostaje rozwiązany, jeżeli jedna ze stron oznajmi na piśmie dobrowolne zakończenie swojego członkostwa.
2. O zamiarze wystąpienia z Euroregionu strona powinna zawiadomić Radę co najmniej sześć miesięcy przed planowanym terminem wystąpienia.
3. O sposobie likwidacji organów i wzajemnych rozliczeniach stron decyduje Rada Euroregionu.

§ 13

Postanowienia końcowe

1. Zmiany Statutu wymagają zgodnej woli obydwu stron. Zmiany Statutu z uwagi na duże znaczenie wymagają formy pisemnej.
2. Statut wchodzi w życie z dniem podpisania.

Euroregion
PRADZIAD

3.6. Euroregion „Pradziad"

Euroregion „Pradziad" jest jednym z najmłodszych euroregionów spośród już funkcjonujących na granicach Polski. Umowa ramowa o utworzeniu polsko-czeskiego *Euroregionu „Pradziad"* została podpisana **2 lipca 1997** roku w Jeseniku. Umowę ze strony polskiej podpisało Stowarzyszenie Rozwoju Gmin Dorzecza Osobłogi i Unia Turystyczna Ziemi Nyskiej, a ze strony czeskiej Stowarzyszenia Miast i Gmin Powiatów Bruntal, Jesenik i Šumperk. Władze Euroregionu ukonstytuują się w październiku br. W tym czasie zostaną też opracowane podstawowe dokumenty (statut i regulaminy funkcjonowania organów Euroregionu].

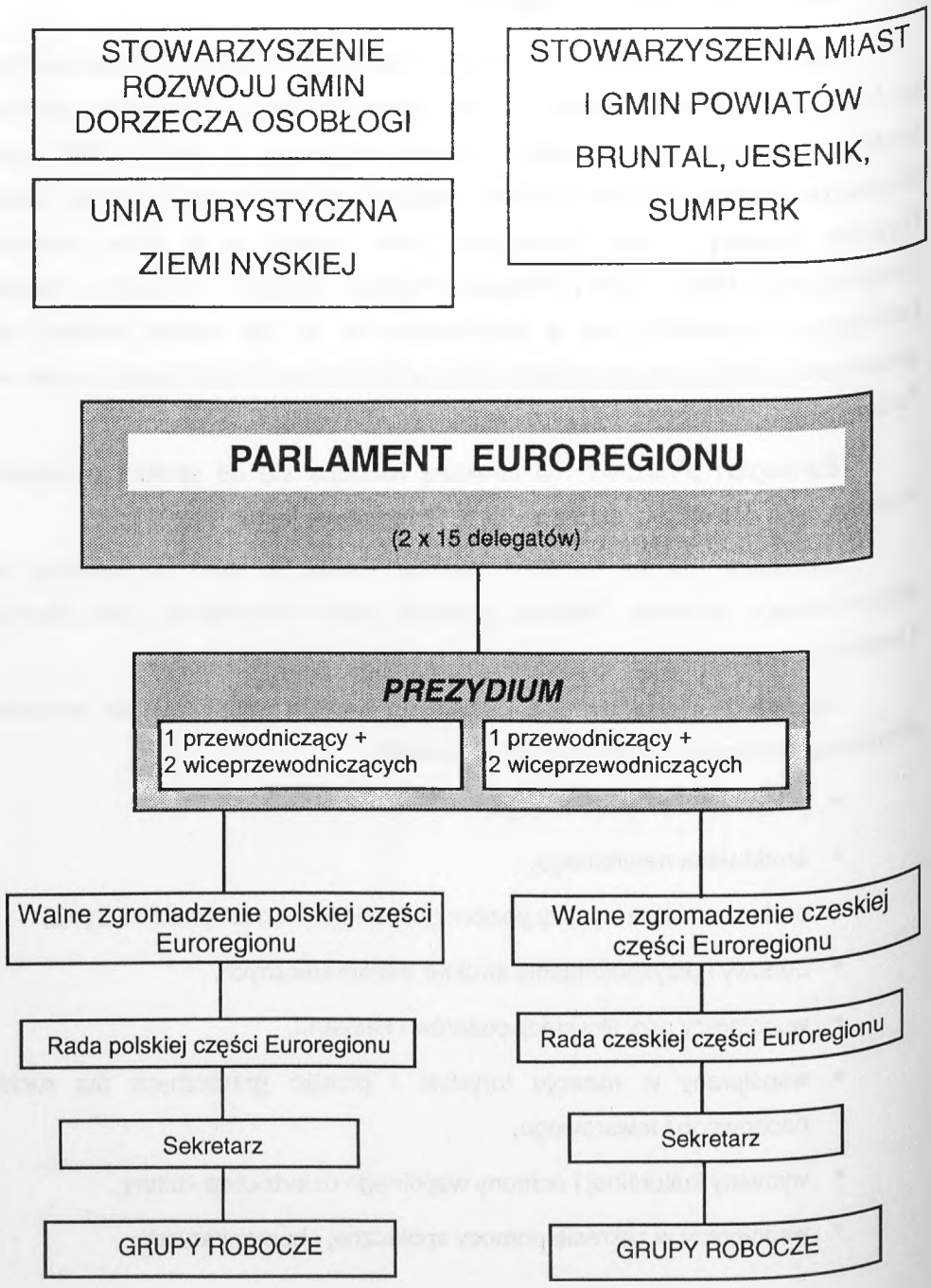
Euroregion „Pradziad" ma strukturę różniącą się od struktur przyjętych w omówionych dotychczas euroregionach. Przedstawia ją rys. 14.

Euroregion nie ma wspólnej siedziby. Każda ze stron ma siedzibę na terenie swojego państwa. Siedzibą czeskiej części Euroregionu jest Bruntal, a polskiej części Prudnik.

Zgodnie z umową ramową Euroregion wspiera współpracę na terenach przygranicznych przede wszystkim w dziedzinach:

- planowania przestrzennego,
- środowiska naturalnego,
- podnoszenia na wyższy poziom gospodarki i wzrost poziomu życia,
- budowy i przysposabiania struktur transgranicznych,
- współpracy przy likwidacji pożarów i katastrof,
- współpracy w rozwoju turystyki i przejść granicznych dla ruchu osobowego i towarowego,
- wymiany kulturalnej i ochrony wspólnego dziedzictwa kultury,
- współpracy w zakresie pomocy społecznej i humanitaryzmu.

Rys. 14. Schemat organizacyjny Euroregionu „Pradziad"

Źródło: [Materiały 1998a]

EUROREGION PRADZIAD
Mapa 13

Euroregion wspiera także:

- interesy i działania gmin, powiatów i osób indywidualnych, które odpowiadają rozwojowym celom regionu, a które nie są bezpośrednimi członkami Euroregionu,
- działania, które prowadzą do przystąpienia Republiki Czeskiej i Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej,
- zawieranie umów międzynarodowych, wiodących do współpracy przekraczającej granice.

Euroregion „Pradziad" obejmuje po stronie polskiej 9 gmin z województwa opolskiego. Po stronie czeskiej w skład Euroregionu wchodzą gminy z trzech powiatów.

Polska część Euroregionu jest położona w południowej części kraju i obejmuje zachodnią część Płaskowyżu Głubczyckiego i wschodnią część Sudetów.

Największym miastem tej części Euroregionu jest Nysa, leżąca nad Nysą Kłodzką - główną rzeką tego obszaru. Na wschód od Nysy znajduje się Głębinowski Zbiornik Wodny.

Przemysł jest reprezentowany przez zakłady urządzeń przemysłowych, przemysł spożywczy, obuwniczy, włókienniczy i drzewny.

Wśród zabytków kultury materialnej na uwagę zasługują obiekty sakralne (np. kościół Św. Jakuba z XIII wieku i kościół Św. Barbary z XV wieku w Nysie, wczesnogotycki kościół z XIII wieku w Głuchołazach), fragmenty fortyfikacji i murów miejskich w Nysie i Prudniku, barokowy pałac biskupi w Nysie, kamienice miejskie z XVII-XIX wieku w Nysie, Głuchołazach i Prudniku.

Walory naturalne, zabytki kultury materialnej i dobrze rozwinięta sieć połączeń komunikacyjnych tworzą dobre warunki dla rozwoju turystyki. Głuchołazy pełnią również funkcję ośrodka leczniczego.

Czeska część Euroregionu leży na obszarze wschodnich Sudetów, w paśmie Gór Opawskich i Jesioników. W tej części znajduje się najwyższy w Euroregionie szczyt - Pradziad (1491 m n.p.m.) - od którego wziął nazwę cały Euroregion.

Malownicze stoki górskie porośnięte lasami, głównie iglastymi i liczne źródła wody mineralnej, zagospodarowanie turystyczne i rozwinięta sieć dróg tworzą dobre warunki dla rozwoju turystyki i lecznictwa uzdrowiskowego. Jest tu wiele małych miejscowości uzdrowiskowych (np. Karlova Studánka, Lázně Jeseník, Lipova Lázně). Większość uzdrowisk w tym regionie została założona w XIX wieku przez Vincenta Priessnitza. W miejscowości Velké Špičák znajduje się maleńki zespół jaskiń krasowych.

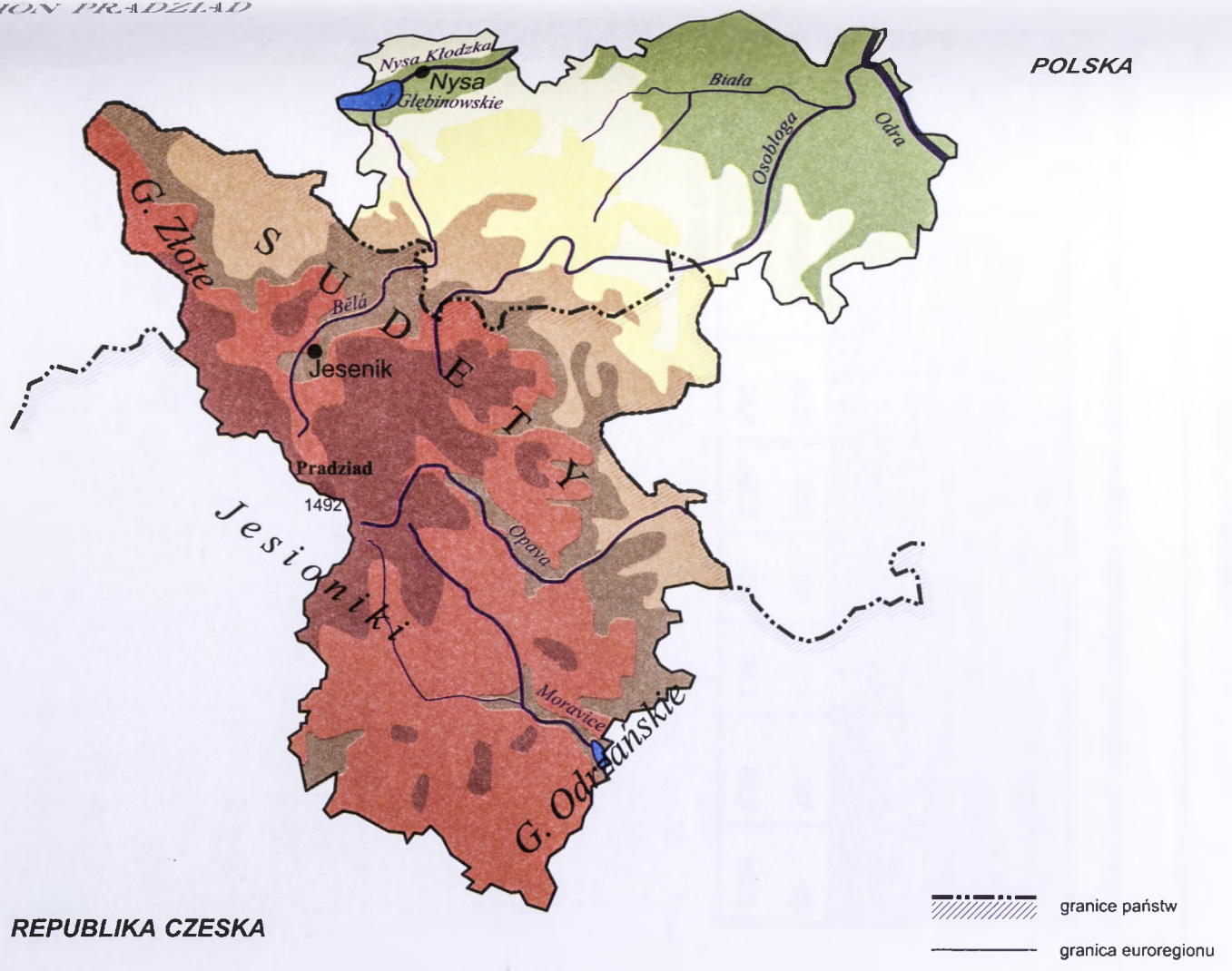
Największymi miastami w tej części Euroregionu są Bruntál i Jesenik. W Bruntálu znajduje się XV-wieczny zamek krzyżacki, przerobiony w XVIII wieku na barokową rezydencję z arkadowym dziedzińcem i ogrodami francuskimi. W zamku znajduje się galeria obrazów.

Tabl. 18. Podstawowe dane statystyczne o Euroregionie „Pradziad" w 1997 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Strona	
		polska	czeska
Powierzchnia w km^2	3990	1525	2465
Ludność ogółem	338522	210522	128000
na 1 km^2	85	138	52
Ludność w wieku:			
poniżej 18 lat	·	54834	.
18-39	·	68168	.
40-65	·	64202	.
powyżej 65 lat	·	23318	.
Przyrost naturalny	·	159	.
Saldo migracji stałej	·	-849	.
Stopa bezrobocia w %	·	9,1	.
Miasta według liczby ludności:			.
powyżej 100000	-	-	.
50000-100000	-	-	.
20000-50000	2	2	2
10000-20000	4	2	5
poniżej 10000	8	3	

Źródło: [Materiały 1998b].

EUROREGION PRADZIAD
Mapa 14

Tabl. 19. Osobowy ruch graniczny według wybranych przejść granicznych w 1997r.

Przejścia graniczne a - w tys. osób b - 1996 = 100	Rodzaj przejścia granicznego	Przekroczenia granicy ogółem	Obywatele polscy		Cudzoziemcy		
			przekraczający granicę w kierunku				
			z Polski	do Polski	do Polski	z Polski	
						razem	w tym piesi
Głuchołazy a	drogowe	2821	860	861	553	547	66
b		94,4	93,3	95,9	94,3	93,8	187,1

Źródło: [Ruch 1998].

Ważniejsze publikacje o Euroregionie

Materiały Sekretariatu Euroregionu „Pradziad". Prudnik 1998a.

Materiały Urzędu Statystycznego w Opolu. US Opole 1998b.

Wykaz ważniejszych adresów

Siedziba polskiej części Euroregionu Pradziad:

Urząd Miasta i Gminy
ul. Kościuszki 3
48-200 Prudnik
tel. (077) 36 20 21
tel. (077) 36 34 19
tel. (077) 36 39 10

Siedziba czeskiej części Euroregionu Pradziad:

Namesti Miru 1
79201 Bruntál

Urząd Statystyczny

ul. Krakowska 53
45-951 Opole
tel. (077) 53-84-11 do 13
fax (077) 54-51-47

Ważniejsze dokumenty dotyczące Euroregionu

- Umowa ramowa o utworzeniu czesko - polskiego euroregionu, Euroregionu „Pradziad"
- Statut Euroregionu Pradziad

UMOWA RAMOWA
O UTWORZENIU CZESKO-POLSKIEGO EUROREGIONU, EUROREGIONU *„PRADZIAD"*

Preambuła

Związki i stowarzyszenia gmin Śląska Opolskiego i stowarzyszenia miast i gmin powiatów Bruntal, Jesenik i Sumperk, dalej nazywane stronami, wspierające ideę współpracy transgranicznej, wspierające ideę zjednoczenia Europy, dążąc do rozwijania przyjaznych i wzajemnie korzystnych kontaktów między Republiką Czeską a Rzeczpospolitą Polską, dbając o zachowanie wspólnego dziedzictwa kulturowego terenów przygranicznych a jednocześnie biorąc pod uwagę postanowienia Europejskiej umowy ramowej o współpracy przekraczającej granice między jednostkami i organami terytorialnymi, przyjętej przez Radę Europy w 1980 roku, zdecydowały utworzyć Euroregion na styku Moraw, Śląska i Śląska Opolskiego - **Euroregion „PRADZIAD"**

§ 1

Cele

1/ Euroregion wspiera współpracę na terenach przygranicznych przede wszystkim w dziedzinach:
a/ współpraca w zagadnieniach planowania przestrzennego,
b/ środowiska naturalnego,
c/ podnoszenia na wyższy poziom gospodarki i wzrost poziomu życia,
d/ budowa i przysposabianie struktur transgranicznych,
e/ współpraca przy likwidacji pożarów i katastrof,
f/ współpraca w rozwoju turystyki i przejść granicznych dla ruchu osobowego i towarowego,
g/ wymiana kulturalna i dbanie o wspólne dziedzictwo kulturowe,
h/ polepszanie możliwości kontaktów międzyludzkich,
i/ współpraca w zakresie pomocy społecznej i humanitaryzmu,
2/ Euroregion wspiera w ramach swoich możliwości interesy i działania gmin, powiatów i osób indywidualnych, które odpowiadają rozwojowym celom regionu, a które nie są bezpośrednimi członkami Euroregionu.
3/ Celem Euroregionu na poziomie regionalnym jest wspieranie wszystkich działań, które wiodą do przyłączenia obu uczestniczących państw do Unii Europejskiej.
4/ Euroregion wspiera zawieranie umów międzynarodowych, wiodących do współpracy przekraczającej granice.

§ 2

Podstawa prawna

1/ Euroregion jest dobrowolnym stowarzyszeniem celowym, czeskich i polskich związków i stowarzyszeń miast i gmin na jego obszarze.
2/ Euroregion i jego organy pracują w zgodzie z porządkiem prawnym Republiki Czeskiej i Rzeczpospolitej Polskiej.
3/ Współpraca jest zamierzona na zharmonizowanie decydujących działań z celami Euroregionu wymienionymi w § 1 tej umowy.
4/ Dokładne zasady działania Euroregionu stanowi statut, statut przyjmuje swoją uchwałą parlament Euroregionu.

§ 3

Terytorium i struktura

1/ Członkami Euroregionu są stowarzyszenia /związki/ z poszczególnych krajów:
ze strony czeskiej: Stowarzyszenie Miast i Gmin Powiatu Bruntal, Jesenik i Sumperk,
ze strony polskiej: Stowarzyszenie Rozwoju Gmin Dorzecza Osobłogi, Unia Turystyczna Ziemi Nyskiej jako członkowie założyciele.
Członkostwo indywidualne w tych stowarzyszeniach jest sprawą wewnętrzną każdej ze stron.
2/ Członkami Euroregionu mogą być też inne czeskie i polskie miasta i gminy, które będą członkami stowarzyszeń wymienionych w punkcie 1.
3/ Euroregion działa na terenach przygranicznych czeskich powiatów Bruntal, Jesenik i Sumperk i na terenie strefy przygranicznej Śląska Opolskiego w Polsce.
4/ O zmianach członkostwa, łącznie ze zmianami terytorium, w poszczególnych częściach regionu jest informowana druga strona.
5/ Założenie Euroregionu zostało uzgodnione przez przedstawicieli obu stron, przy parafowaniu umowy 4 marca 1997 roku w Prudniku.

§ 4

Nazwa, siedziba, godło

1/ Nazwa Euroregionu brzmi:
Euroregion „PRADZIAD"
2/ Euroregion nie ma wspólnej siedziby. Każda narodowa część ma swoją siedzibę na terenie swego państwa. Siedzibą czeskiej części Euroregionu jest Bruntal, siedzibą polskiej części Euroregionu jest Prudnik.
3/ Obie strony mogą używać nazwy Euroregion w swoim języku.
4/ Euroregion będzie używał godła, które zostanie ustalone w trakcie pierwszego roku od dnia podpisania umowy. Ochrona nazwy i znaku jest indywidualną sprawą każdej części Euroregionu.

§ 5

Prawa i obowiązki członków

1/ Członkowie Euroregionu wyrażają wolę przyjaźnie i lojalnie uzgodnić zadania o wymiarze transgranicznym.
2/ Członkowie Euroregionu są obowiązani współuczestniczyć w finansowaniu działalności Euroregionu w ustalonej wysokości i formie.

§ 6

Organy

Organami Euroregionu są:
A: Organy wspólne dla obu części narodowych
a/ Parlament Euroregionu,
b/ Prezydium Euroregionu
B: Organy części narodowych: strona czeska
a/ walne zgromadzenie czeskiej części Euroregionu,
b/ rada czeskiej części Euroregionu,
c/ sekretarz,
d/ grupy robocze,
strona polska
a/ walne zgromadzenie polskiej części Euroregionu,
b/ rada polskiej części Euroregionu,
c/ sekretarz,
d/ grupy robocze.

§ 7

Parlament Euroregionu

1/ Parlament Euroregionu /dalej tylko parlament/ jest najwyższym organem Euroregionu.
2/ Parlament jest trzydziestoosobowy i składa się z piętnastu delegatów każdej narodowej części Euroregionu.
3/ Każda strona spośród swoich delegatów wybiera przewodniczącego dwu wiceprzewodniczących, którzy automatycznie zostają członkami prezydium.
4/ Sposób wyboru do Parlamentu jest sprawą wewnętrzną każdej strony.
5/ Posiedzenia Parlamentu odbywają się zgodnie z odpowiednim regulaminem.

§ 8

Prezydium Euroregionu

1/ Prezydium Euroregionu /dalej tylko prezydium/ jest sześcioosobowe a jest tworzone przez trzech członków Parlamentu z każdej części narodowej Euroregionu.
2/ Prezydium jest między posiedzeniami Parlamentu decydującym i reprezentującym Euroregion organem.
3/ Posiedzenia prezydium prowadzone są według regulaminu przyjętego przez Parlament Euroregionu.

§ 9

Walne zgromadzenie

1/ Walne zgromadzenie /dalej tylko WZ/ jest najwyższym organem narodowej części Euroregionu.
2/ Członkowie WZ są reprezentowani przez swoich statutowych przedstawicieli.
3/ Do podstawowych kompetencji WZ należy:
a/ przyjmowanie głównych zadań i celów,
b/ decydowanie o przyjęciu nowych członków do stowarzyszenia,
c/ decydowanie o wykluczeniu członka ze stowarzyszenia,

d/ wybór członka Rady narodowej części Euroregionu,
e/ przyjmowanie uchwały o wysokości składki członkowskiej.
4/ WZ może samo określić kompetencje do rozwiązywania innych zagadnień, które znajdują się w zakresie zadań Rady lub innych organów Euroregionu.

§ 10

Rada Euroregionu

1/ Rada narodowej części Euroregionu /dalej tylko rada/ jest organem wykonawczym części narodowej z powszechną działalnością, który pełni zadania walnego zgromadzenia między jego posiedzeniami.
2/ Rada jest piętnastoosobowa, członkowie rady są jednocześnie członkami Parlamentu.
3/ Na czele rady stoi przewodniczący, który jest wybrany na odpowiednią kadencje wspólnie z dwoma wiceprzewodniczącymi.

§ 11

Grupy robocze, sekretarz

1/ Grupy robocze mianuje rada.
2/ Grupy robocze przygotowują propozycje wspólnych projektów i wykonują zadania zlecone przez radę.
3/ Działanie poszczególnych grup roboczych jest przez radę kierowane i koordynowane.
4/ Dla pełnienia zadań administracyjnych, związanych z działalnością organów narodowej części Euroregionu, rada mianuje sekretarza.

§ 12

Przyjmowanie uchwał

1/ Uchwały przyjmuje wyłącznie Rada Euroregionu i WZ.
2/ Uchwały są przyjmowane większością głosów.

§ 13

Finansowanie

1/ Informacje o gospodarce finansowej Euroregionu są dostępne dla obu stron.
2/ Środki na działanie Euroregionu są gromadzone na niezależnych kontach obu stron i mogą być tworzone:
a/ składkami poszczególnych części Euroregionu z ich własnych środków
b/ dotacjami
c/ darami
d/ środkami z innych źródeł.

§ 14

Rozwiązanie Euroregionu

1/ Euroregion zanika, jeżeli jedna ze stron pisemnie oznajmi dobrowolne zakończenie swego członkostwa.
2/ W przypadku rozwiązania Euroregionu są użyte odpowiednie postanowienia § 15 punkty 3 - 5.

§ 15

Postanowienia końcowe

1/ Umowa zawarta jest na czas nieokreślony.
2/ Umowę można zmienić na podstawie swobodnej woli obu stron. Zmiany muszą być na piśmie.
3/ Umowa przestaje obowiązywać jeżeli jedna ze stron ogłosi wystąpienie z Euroregionu.
4/ O wystąpieniu z Euroregionu strona powinna poinformować Parlament Euroregionu przynajmniej sześć miesięcy przed planowaną datą wystąpienia.
5/ O sposobie likwidacji organów i o rozliczeniu wszystkich zobowiązań i należności zdecyduje Parlament Euroregionu.
6/ Umowa została przygotowana w dwu jednobrzmiących egzemplarzach w języku czeskim i polskim, obie wersje mają taką samą moc prawną.
7/ Umowa wchodzi w życie z dniem podpisania.

Podpisano w Jeseniku dnia 2.7.1997 r.

Podpisy czeskiej strony

1. Ing. Ivo Vykopal
Sdružení obcí Bruntálska

2. Ing. Petr Košacký
Sdružení měst a obcí Jesenicka

3. Jiří Franc
Sdružení obcí Osoblažska

4. Ing. Pavel Kolář
Sdružení obcí Rýmařovska

5. Ing. Zdeněk Jarmar
Sdružení obcí Vrbenska

Podpisy polskiej strony

Stowarzyszenie Rozwoju Gmin Dorzecza Osobłogi

1. Jan Roszkowski

2. Henryk Małek

3. Edward Cybulka

Unia Turystyczna Ziemi Nyskiej

1. Jacek Suski

2. Zdzisław Martyna

STATUT EUROREGIONU PRADZIAD

Preambuła

Euroregion Pradziad został utworzony dla rozwijania przyjaznej i wzajemnie korzystnej współpracy transgranicznej na styku Moraw i Śląska w Republice Czeskiej oraz Śląska Opolskiego w Rzeczpospolitej Polskiej.

§ 1

Nazwa, siedziba i charakter Euroregionu

1. Nazwa Euroregionu brzmi: EUROREGION PRADZIAD.
Obydwie Strony mogą używać nazwy Euroregionu w swoim języku.
2. Euroregion nie ma wspólnej siedziby, każda narodowa część ma siedzibę na terenie swego państwa. Siedzibą czeskiej części Euroregionu jest miasto Bruntal, siedzibą polskiej części Euroregionu jest miasto Prudnik. Euroregion używa godła, które ustala Parlament Euroregionu.
3. Euroregion jest dobrowolnym stowarzyszeniem czeskich i polskich związków i stowarzyszeniem miast i gmin położonych na terenie powiatów Bruntal i Jesennik w Republice Czeskiej oraz na terenie południowej części Śląska Opolskiego w Rzeczpospolitej Polskiej, które zostało utworzone na podstawie umowy ramowej o utworzeniu czesko-polskiego Euroregionu, podpisanej w dniu 02.07.1997 r. w Jeseniku Euroregion i jego organy działają zgodnie z porządkiem prawnym Republiki Czeskiej i Rzeczpospolitej Polskiej.
Działalność Euroregionu nie narusza kompetencji i odpowiedzialności prawnej właściwych terenowo organów administracji państwowej i samorządowej.
Euroregion nie posiada osobowości prawnej, współpraca jest ukierunkowana na skoordynowanie głównych działań zgodnie z celami wymienionymi w § 2.

§ 2

Cele i zadania

1. Euroregion wspiera współpracę na terenach przygranicznych przede wszystkim w dziedzinach:
   a) planowanie gospodarki przestrzennej,

b) ochrony środowiska naturalnego,
c) rozwoju gospodarczego, handlu i usług,
d) turystyki, sportu i rekreacji,
e) transportu i łączności, w tym rozwoju przejść granicznych,
f) oświaty, nauki, kultury, sztuki i ochrony zdrowia,
g) kontaktów międzyludzkich i wymiany młodzieży,
h) zapobiegania przestępczości,
i) wzajemnej pomocy na wypadek katastrof i klęsk,
j) innych dziedzin wzajemnego zainteresowania.

2. Euroregion wspiera w ramach swoich możliwości interesy i działania gmin, powiatów, osób prawnych i fizycznych, które odpowiadają realizacji celów Euroregionu.
3. Celem Euroregionu na poziomie regionalnym jest wspieranie wszystkich działań, które wiodą do przyłączenia Republiki Czeskiej i Rzeczpospolitej Polskiej do Unii Europejskiej.
4. Euroregion wspiera zawieranie umów międzynarodowych, wiodących do współpracy przekraczającej granice.

§ 3

Terytorium i struktura

1. Euroregion działa na terenie czeskich powiatów Bruntal i Jesenik oraz na terenie południowej części Śląska Opolskiego w Polsce.
2. Członkami założycielami Euroregionu są:
   a) ze strony czeskiej:
      Stowarzyszenie Gmin Bruntalska
      Stowarzyszenie Miast i Gmin Jesenicka
      Stowarzyszenie Gmin Osoblažska
      Stowarzyszenie Gmin Rymarowska
      Stowarzyszenie Gmin Vrbenska
   b) ze strony polskiej:
      Stowarzyszenie Rozwoju Gmin Dorzecza Osobłogi i Unia Turystyczna Ziemi Nyskiej.
3. Członkami Euroregionu mogą być również inne miasta i gminy położone na terenie działania Euroregionu, a także leżące poza nim lecz stowarzyszone z członkiem Euroregionu położonym na jego terytorium. Decyzję o przyjęciu nowych członków podejmuje Walne Zgromadzenie narodowej części Euroregionu bezwzględną większością głosów na wniosek Zarządu Miasta lub Gminy sporządzony w oparciu o uchwałę Rady Miasta lub Gminy.
4. O zmianach członkostwa, łącznie ze zmianami terytorium w poszczególnych częściach Euroregionu jest informowana druga Strona.

§ 4

Prawa i obowiązki członków Euroregionu

1. Członkowie Euroregionu mają prawo brać udział w jego działaniach, jak również w pracy w organach
2. Euroregionu oraz korzystać z uprawnień wynikających z członkostwa.
3. Członkowie Euroregionu mają prawo wyrażania swoich opinii o przygotowywanych zadaniach i programach, jak również przedstawiania własnych propozycji dotyczących działalności Euroregionu.
4. Członkowie Euroregionu mają obowiązek realizować przyjęte dobrowolnie zobowiązania i współpracować przy realizacji celów wytyczonych przez Euroregion.
5. Członkowie Euroregionu mają obowiązek uczestniczenia w finansowaniu Działalności Euroregionu w ustalanej formie i wysokości, oraz bronić jego interesów.

§ 5

Organy Euroregionu

Organami Euroregionu są:

1. Organy wspólne dla obu części narodowych
   a) Parlament Euroregionu
   b) Prezydium Euroregionu
2. Organy części narodowych:
   A. Strona Czeska

a) Walne Zgromadzenie czeskiej części Euroregionu
b) Rada czeskiej części Euroregionu
c) Komisja Rewizyjna
d) Sekretarz
e) Grupy Robocze

B. Strona Polska
a) Walne Zgromadzenie polskiej części Euroregionu
b) Rada polskiej części Euroregionu
c) Komisja Rewizyjna
d) Sekretarz
e) Grupy Robocze

§ 6

Parlament Euroregionu

1. Parlament Euroregionu (dalej tylko Parlament) jest najwyższym organem Euroregionu.
2. Parlament jest trzydziestoosobowy i składa się z piętnastu delegatów każdej narodowej części Euroregionu.
3. Każda część narodowa Euroregionu spośród swoich delegatów wybiera przewodniczącego i dwóch zastępców przewodniczącego, którzy zostają członkami Prezydium Euroregionu.
4. Sposób wyboru delegatów do Parlamentu jest wewnętrzną sprawą każdej ze Stron.
5. Kadencja Parlamentu odpowiada kadencji organów Stron wybierających delegatów.
6. Posiedzenia Parlamentu odbywają się zgodnie z jego regulaminem.

§ 7

Prezydium Euroregionu

1. Prezydium Euroregionu (dalej tylko Prezydium) jest sześcioosobowe i tworzone jest przez trzech członków każdej narodowej części Euroregionu.
2. Prezydium między posiedzeniami Parlamentu jest decydującym i reprezentującym organem Euroregionu.
3. Prezydium wybiera ze swego grona przewodniczącego na jeden rok respektując przemienność kadencji każdej ze Stron.
4. Kadencja Prezydium odpowiada kadencji organów Stron wybierających delegatów.
5. Posiedzenia Prezydium odbywają się według regulaminu przyjętego przez Parlament.

§ 8

Walne Zgromadzenie

1. Walne Zgromadzenie jest najwyższym organem narodowej części Euroregionu.
2. Członkami Walnego Zgromadzenia są przedstawiciele miast i gmin będących członkami Euroregionu oraz przedstawiciele stowarzyszeń będących członkami założycielami.
3. Walne Zgromadzenie stanowi zebranie wszystkich członków, z których każdy ma jeden głos.
4. Walne Zgromadzenie zwołane prawidłowo może podejmować ważne uchwały w obecności co najmniej połowy członków Stowarzyszenia.
5. Do wyłącznej kompetencji Walnego Zgromadzenia należy:
   a) wybór Rad Narodowych części Euroregionu,
   b) wybór Komisji Rewizyjnej,
   c) uchwalanie i zmiana statutu narodowych części Euroregionu,
   d) przyjmowanie głównych zadań i celów,
   e) decydowanie o przyjmowaniu nowych członków,
   f) decydowanie o wykluczaniu członków,
   g) ustalanie wysokości składek członkowskich,
   h) zatwierdzanie sprawozdań Rady i Komisji Rewizyjnej i udzielanie Radzie absolutorium,
   i) rozwiązanie Stowarzyszenia.
6. Walne Zgromadzenie winno odbywać się co najmniej jeden raz w roku. O terminie Walnego Zgromadzenia zawiadamia Przewodniczący lub w razie jego nieobecności Z-ca Przewodniczącego Rady co najmniej na 14 dni przed jego terminem. Do zawiadomienia powinien być załączony porządek obrad Walnego Zgromadzenia oraz materiały będące przedmiotem obrad.
7. Uchwały Walnego Zgromadzenia obowiązują wszystkich członków Stowarzyszenia.

8. Do podjęcia uchwały naruszającej prawo lub interesy członka Stowarzyszenia może on wnieść pisemny sprzeciw w ciągu siedmiu dni od daty otrzymania uchwały.
9. Wykonanie uchwały lub jej części objętej sprzeciwem podlega zawieszeniu do czasu rozpatrzenia sprzeciwu przez Walne Zgromadzenie.

§ 9

Rada Euroregionu

1. Rada Euroregionu jest organem wykonawczym narodowej części Euroregionu.
2. Rada jest piętnastoosobowa, członkowie Rady są jednocześnie członkami Parlamentu.
3. Rada wybiera ze swego grona Przewodniczącego i dwóch Zastępców Przewodniczącego, którzy jednocześnie są członkami Prezydium Euroregionu.
4. Do głównych zadań Rady należy:
   a) dążenie do realizacji celów Stowarzyszenia,
   b) przygotowanie posiedzeń Walnego Zgromadzenia,
   c) wykonywanie uchwał Walnego Zgromadzenia,
   d) reprezentowanie Stowarzyszenia wobec władz, sądów, instytucji,
   e) przedstawienie Walnemu Zgromadzeniu preliminarza budżetu na rok następny oraz sprawozdań i bilansów za roku ubiegły,
   f) mianowanie Sekretarza,
   g) powoływanie Grup Roboczych i przyjmowanie sprawozdań z ich działalności.
5. Do ważności uchwał Rady wymagana jest obecność co najmniej połowy jej składu w tym Przewodniczącego lub jego Zastępcy.
6. Kadencja Rady jest zgodna z kadencją Rad Gmin.

§ 10

Komisja Rewizyjna

1. Komisja Rewizyjna składa się z trzech członków wybieranych przez Walne Zgromadzenie.
2. Komisja wybiera ze swego grona przewodniczącego.
3. Komisja ocenia działalność Rady i przedkłada Walnemu Zgromadzeniu sprawozdanie wraz z wnioskami.

§ 11

Sekretarz, Grupy Robocze

1. Do realizacji zadań administracyjnych związanych z działalnością organów narodowej części Euroregionu, Rada mianuje Sekretarza.
2. Grupy Robocze powołuje Rada.
3. Grupy Robocze przygotowują projekty zadań przewidzianych do realizacji przez Stowarzyszenie, wykonują zadania zlecone przez Radę oraz przedkładają sprawozdanie z ich realizacji.

§ 12

Finansowanie i Majątek

1. Stowarzyszenie prowadzi gospodarkę finansową w oparciu o obowiązujące przepisy prawa.
2. Informacje o gospodarce finansowej są dostępne dla obu narodowych części Euroregionu.
3. Środki na działanie Euroregionu są gromadzone na niezależnych kontach każdej ze Stron.
4. Majątek Stowarzyszenia powstaje:
   a) ze składek członkowskich,
   b) z dotacji,
   c) z darowizn,
   d) z działalności gospodarczej,
   e) z innych źródeł.
5. Stowarzyszenie może prowadzić działalność gospodarczą. Dochód z działalności gospodarczej przeznaczony zostaje w całości na realizację jego statutowych celów.

§ 13

Rozwiązanie Euroregiou

1. Euroregion ulega rozwiązaniu jeżeli jedna z narodowych części oznajmi dobrowolnie zakończenie swego członkostwa w formie uchwały Walnego Zgromadzenia podjętej przez trzy czwarte głosów jego członków.
2. O wystąpieniu z Euroregionu Strona powinna poinformować Parlament Euroregionu na sześć miesięcy przed planowaną datą wystąpienia.
3. O sposobie likwidacji organów i rozliczeniu wszystkich zobowiązań i należności decyduje Parlament Euroregionu.

Euroregion
ŚLĄSK CIESZYŃSKI

3.7. *Euroregion „Śląsk Cieszyński"*

Jest to aktualnie najmłodszy Euroregion w Polsce. Jego powołanie jest ukoronowaniem wieloletniej współpracy polsko-czeskiej w regionie Śląska Cieszyńskiego.

Utworzony Euroregion stanowi dobrowolną wspólnotę polskich i czeskich związków gmin i miast Śląska Cieszyńskiego. Umowa o jego utworzeniu została podpisana w dniu **22 kwietnia 1998 roku** przez Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza" ze strony polskiej i Regionální sdružení česko-polské spolupráce Těšínského Slezska ze strony czeskiej.

Po stronie polskiej obszar Euroregionu obejmuje 12 gmin z województwa bielskiego i 2 z katowickiego, a po stronie czeskiej w skład Euroregionu wchodzi powiat Karwina i przygraniczna część powiatu Frydek-Mistek.

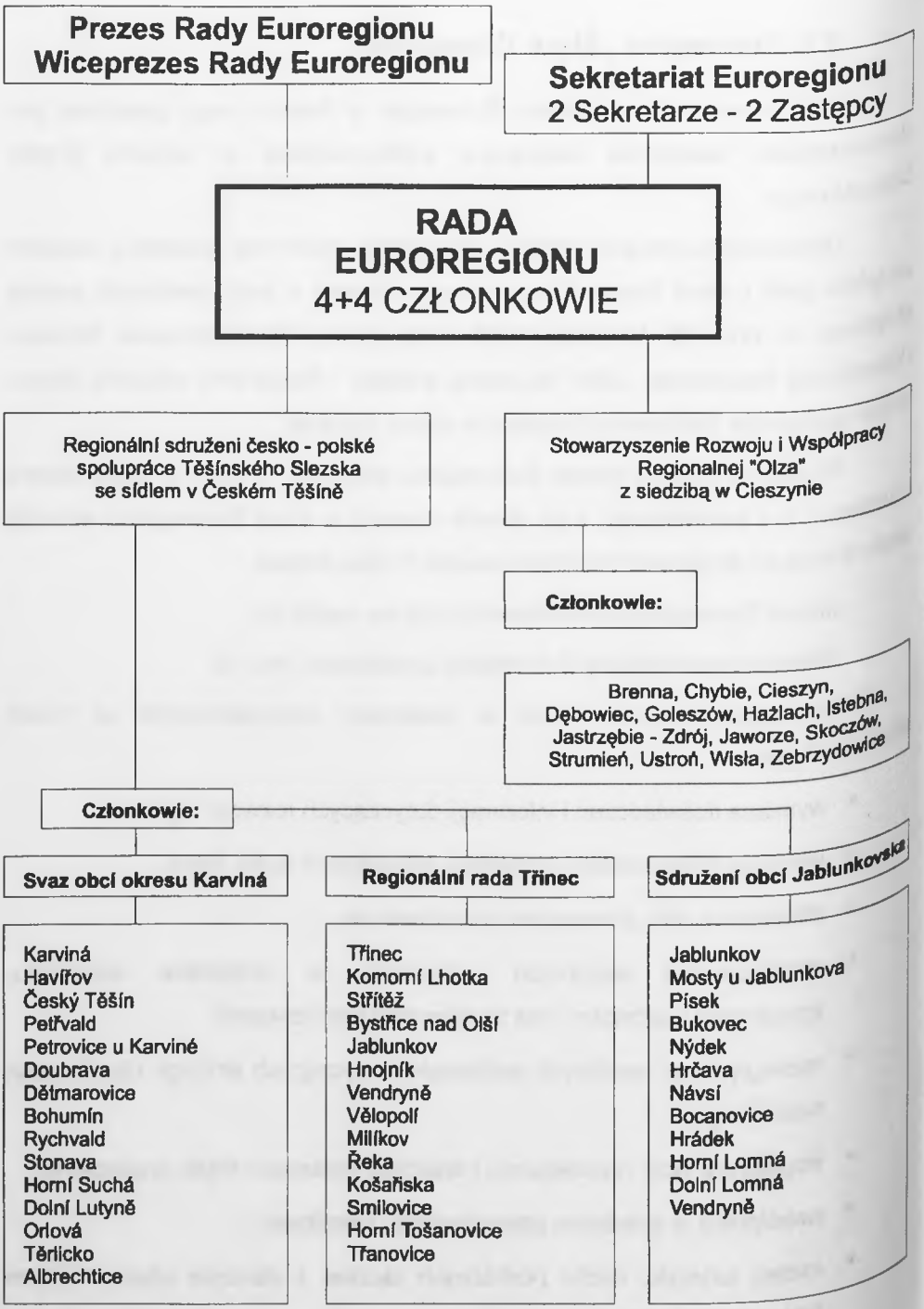
Obszar Euroregionu przedstawiony jest na mapie 15.

Schemat organizacyjny Euroregionu przedstawia rys. 15.

Euroregion wspiera rozwój w obszarach przygranicznych w takich dziedzinach jak:

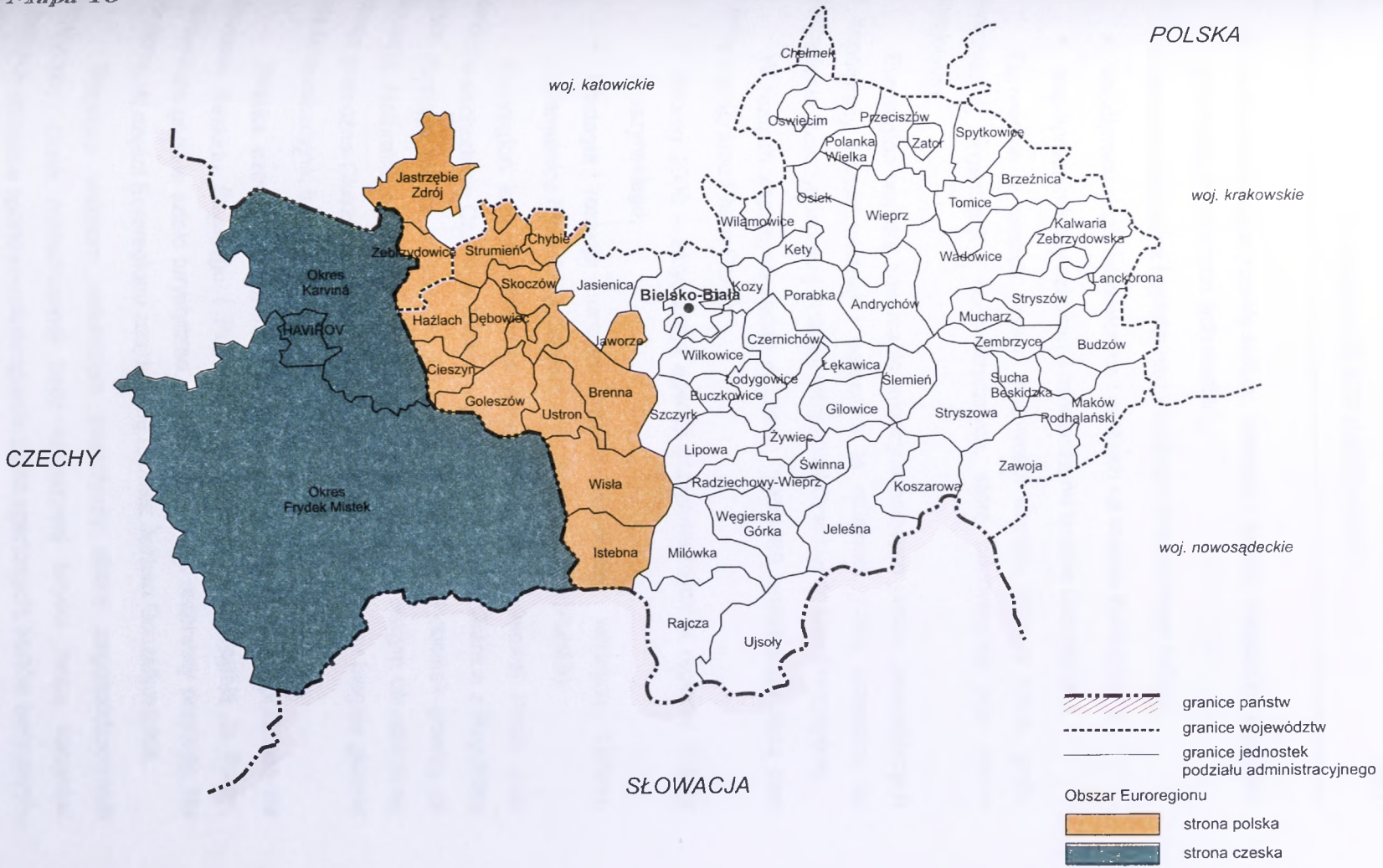
- wymiana doświadczeń i informacji dotyczących rozwoju regionu,
- wymiana doświadczeń i informacji dotyczących rynku pracy,
- współpraca przy planowaniu przestrzennym,
- rozwiązywanie wspólnych problemów w dziedzinie transportu, komunikacji i łączności oraz bezpieczeństwa obywateli,
- rozwiązywanie wspólnych problemów dotyczących ekologii i środowiska naturalnego,
- współpraca przy zapobieganiu i likwidacji następstw klęsk żywiołowych,
- współpraca w dziedzinie gospodarczej i handlowej,
- rozwój turystyki, ruchu podróżnych łącznie z dalszym usprawnieniem ruchu granicznego,

Rys.15. Schemat organizacyjny Euroregionu "Śląsk Cieszyński"

Źródło: [Materiały 1998a]

EUROREGION ŚLĄSK CIESZYŃSKI
Mapa 15

- akcje wspierające rozwój kultury, oświaty i sportu, zwłaszcza wymiana informacji dotyczących tych działań,
- wymiana kulturalna i opieka nad wspólnym dziedzictwem kultury,
- współpraca służb ratowniczych i górskich na terenie Euroregionu,
- współpraca między szkołami i młodzieżą na terenie Euroregionu.

Euroregion w ramach swoich możliwości wspiera interesy miast, gmin, stowarzyszeń, organizacji i osób fizycznych, które odpowiadają jego celom rozwojowym.

Euroregion wspiera zawieranie międzynarodowych umów, prowadzących do współpracy transgranicznej i wszystkie te działania, które prowadzą do przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Czeskiej do Unii Europejskiej.

W ramach wspólnych zadań w latach 1998/1999 realizowane będą dwa projekty z programu Phare Credo:

- Inforeg 2000 – aktywizacja agencji przygranicznych w regionie Śląska Cieszyńskiego,
- Strategia rozwoju turystyki wokół zbiorników wodnych Těrlicko i Žermanice (Republika Czeska) oraz Goczałkowice (Polska).

Euroregion leży na obszarze przygranicznym południowej Polski oraz północno-wschodnich Czech, w bliskim sąsiedztwie Słowacji. Granica z Republiką Czech rozciąga się na odcinku ok. 60 km, a 5 km stanowi odcinek granicy ze Słowacją. Naturalną oś Euroregionu tworzy rzeka Olza, a głównym ośrodkiem są miasta graniczne Cieszyn i Český Těšin. Przez teren Euroregionu biegnie główna linia komunikacyjna, łącząca północ i południe Europy.

Polska część Euroregionu obejmuje gminy przygraniczne położone na obszarze Beskidu Śląskiego i Pogórza Cieszyńskiego. Przebiegają tu liczne, malownicze górskie szlaki turystyczne, znajdują się także rezerwaty przyrody. Na obszarze tej części Euroregionu znajduje się również Jezioro Goczałkowickie.

Bogatym walorom naturalnym towarzyszy dobre zagospodarowanie turystyczne. Obok rozbudowanej bazy noclegowej turyści mogą korzystać z licznych obiektów sportowo-rekreacyjnych: boisk sportowych, kortów tenisowych, przystani kajakowych, wyciągów narciarskich, siłowni i gabinetów odnowy.

Najbardziej znane miejscowości wczasowe i uzdrowiskowe to Ustroń, Wisła i tzw. „beskidzka trójwieś": Istebna, Jaworzynka i Koniaków.

Polska część Euroregionu obfituje w zabytki kultury materialnej. Jest tu wiele zabytkowych obiektów sakralnych, m. in. Kościół Św. Jana Chrzciciela w Brennej, Kościół Marii Magdaleny z XIII wieku w Cieszynie i wiele drewnianych kościółków w miejscowościach górskich i podgórskich. W Cieszynie na Wzgórzu Zamkowym znajduje się rotunda romańska z XI wieku i Wieża Piastowska z XIV wieku, służąca jako punkt widokowy. Spośród wielu muzeów i izb regionalnych należy wymienić Muzeum malarki Zofii Kossak, Muzeum Gustawa Morcinka, Muzeum Koronek w Koniakowie.

W Gołyszu (gmina Chybie) znajduje się unikalna placówka Polskiej Akademii Nauk - Zakład Biologii Wód, zajmujący się nowoczesną hodowlą ryb. W Cieszynie ma siedzibę Filia Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

W Wiśle w ramach corocznego Tygodnia Kultury Beskidzkiej odbywa się wielka impreza folklorystyczna z udziałem krajowych i zagranicznych zespołów ludowych.

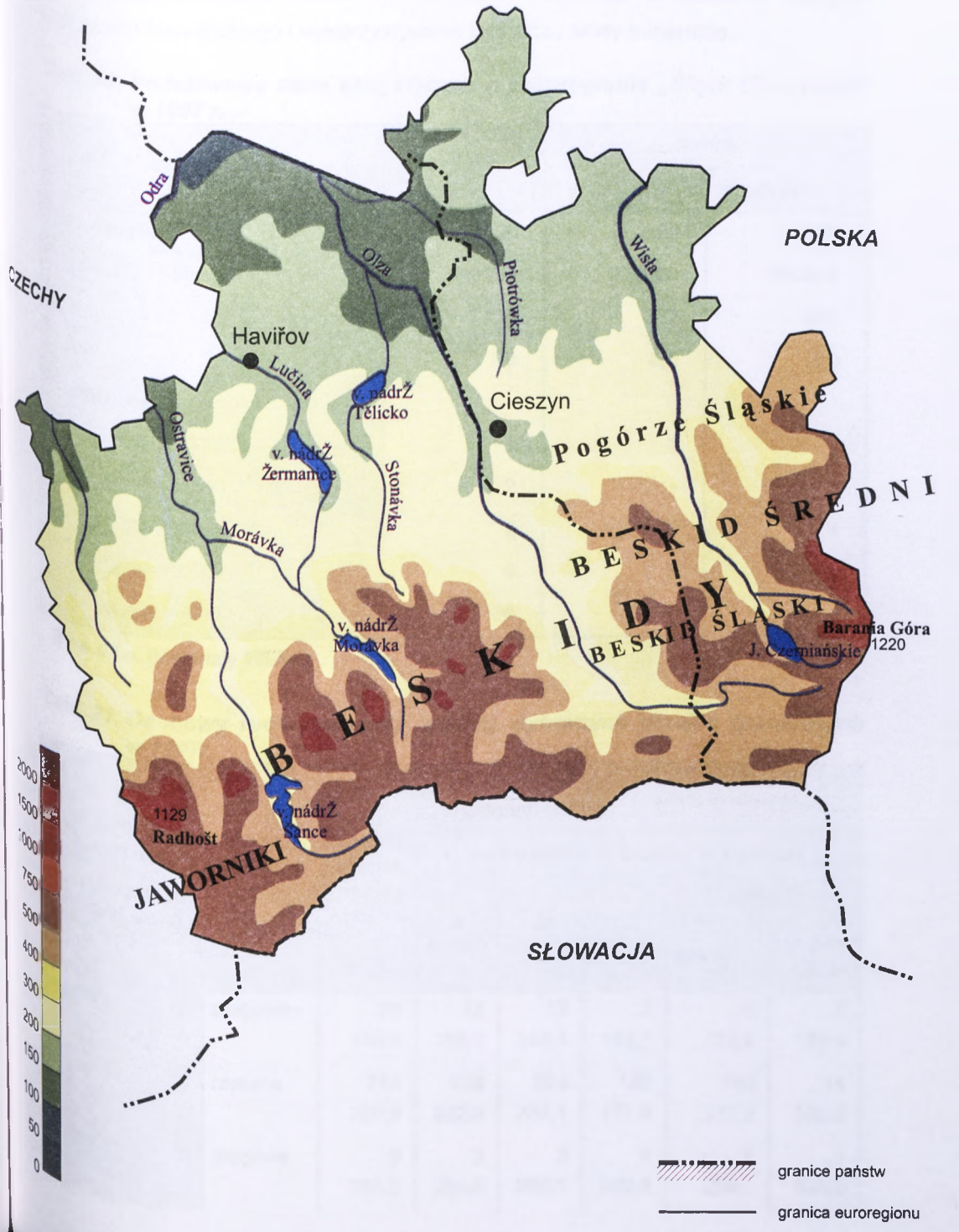
Największe znane w Polsce przedsiębiorstwa to Cukrownia i Rafineria „Chybie", „Polifarb" Cieszyn, producent elektronarzędzi „Celma", producent słodyczy „Olza" i Kopalnia Węgla Kamiennego „Morcinek".

Do bogactw naturalnych tego obszaru należą borowiny i wody mineralne, węgiel kamienny, a także złoża cennego piaskowca godulskiego, eksportowanego do wielu krajów Europy.

Czeska część Euroregionu to taki sam region geograficzny jak po stronie polskiej, charakteryzujący się podobnymi walorami naturalnymi. Malownicze krajobrazy górskie, rezerwaty przyrody, wiele szlaków turystycznych, bardzo dobre zagospodarowanie turystyczne tworzy doskonałe wręcz warunki dla rozwoju turystyki.

Podobnie jak po stronie polskiej, region obfituje w zabytki kultury materialnej: kościoły, zamki, pałace, drewniane chaty góralskie itp. W Boguminie znajduje się Muzeum Huty i Druciarni, w Czeskim Cieszynie jest Muzeum Ziemi Cieszyńskiej, w Petřvaldzie Muzeum Górnictwa.

EUROREGION ŚLĄSK CIESZYŃSKI
Mapa 16

Karwina jest siedzibą uniwersytetu.

Główne bogactwa naturalne to węgiel kamienny na obszarze Zagłębia Ostrawsko-Karwińskiego i wykorzystywane leczniczo wody mineralne.

Tabl. 20. Podstawowe dane statystyczne o Euroregionie „Śląsk Cieszyński" w 1997 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Strona	
		polska	czeska
Powierzchnia w km^2	1400	800	600
Ludność ogółem	630000	270000	360000
na 1 km^2	450	337	600
Stopa bezrobocia w %	7,0	6,0	8,0
Miasta według liczby ludności:			
powyżej 100000	1	1	-
50000-100000	2	-	2
20000-50000	6	2	4
10000-20000	6	5	1
poniżej 10000	38	6	32

Źródło: [Materiały 1998a].

Tabl. 21. Osobowy ruch graniczny według wybranych przejść granicznych w 1997r.

Przejścia graniczne a - w tys. osób b - 1996 = 100		Rodzaj przejścia granicznego	Przekroczenia granicy ogółem	Obywatele polscy		Cudzoziemcy		
				przekraczający granicę w kierunku				
				z Polski	do Polski	do Polski	z Polski	
							razem	w tym piesi
Jaworzynka	a	drogowe	28	12	12	2	2	2
	b		149,9	152,0	153,4	140,1	133,9	133,9
Jasnowice	a	rzeczne	719	232	224	130	133	14
	b		209,9	232,3	237,1	177,9	177,2	230,9
Stożek	a	drogowe	9	3	3	2	1	1
	b		285,2	280,0	288,1	359,1	236,0	332,6

Tabl. 21. Osobowy ruch graniczny według wybranych przejść granicznych w 1997r. (dok.)

Przejścia graniczne a - w tys. osób b - 1996 = 100		Rodzaj przejścia granicznego	Przekroczenia granicy ogółem	Obywatele polscy		Cudzoziemcy		
				przekraczający granicę w kierunku				
				z Polski	do Polski	do Polski	z Polski	
							razem	w tym piesi
Leszna	a	drogowe	1846	640	623	298	285	33
Górna	b		107,7	134,5	135,7	74,8	75,0	17,6
Puńców	a	kolejowe	4	1	1	1	1	1
	b		77,5	66,4	64,3	113,5	111,9	111,9
Cieszyn-	a	drogowe	8222	2164	1964	2086	2008	-
Boguszowice	b		.	.	.	.	.	.
Cieszyn	a	drogowe	11538	1994	1934	3843	3767	2998
	b		65,5	68,8	67,9	64,2	63,1	65,6
Marklowice	a	drogowe	2944	720	712	760	752	188
Górne	b		98,0	123,3	121,9	82,7	82,0	313,2
Kaczyce	a	drogowe	216	42	39	80	55	14
Górne	b		183,4	139,0	155,3	214,3	219,0	100,8
Zebrzydowice	a	kolejowe	862	234	262	199	167	x
	b		125,1	117,8	114,7	140,6	138,6	x

Źródło: [Ruch 1998].

Ważniejsze publikacje o Euroregionie

Materiały Sekretariatu Euroregionu „Śląsk Cieszyński". Cieszyn 1998a.

Wykaz ważniejszych adresów

Strona polska:

EUROREGION ŚLĄSK CIESZYŃSKI
Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza"
Dom Narodowy
Rynek 12
43-400 Cieszyn
tel./fax (033) 520-608
E-mail: zkzc@polbox.com

Strona czeska:

EUROREGION TĚŠÍNSKÉ SLEZSKO
Regionální sdružení česko-polské spolupráce Těšínského Slezska
Nám. ČSA. č.1
Hlavni Český Těšín 73701
Česka Republika
tel./fax (0-0420-69) 711866
fax (0-0420-69) 6371509
E-mail: itesin@grendel.cz

Ważniejsze dokumenty dotyczące Euroregionu

- Umowa o umowa o współpracy regionalnej pod nazwą: „Euroregion Śląsk Cieszyński – Těšínské Slezsko"

UMOWA O WSPÓŁPRACY REGIONALNEJ pod nazwą: „EUROREGION ŚLĄSK CIESZYŃSKI – TĚŠÍNSKÉ SLEZSKO"

zawarta w dniu 22 kwietnia 1998 r. w Cieszynie pomiędzy:

STRONĄ POLSKĄ reprezentowaną przez:
Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza" z siedzibą w Cieszynie (Sdruženi pro rozvoje a regionalní spolupracy „Olza" ze sidlem w Cieszynie) a

STRONĄ CZESKĄ reprezentowaną przez:
Regionalne Stowarzyszenie Współpracy Czesko-Polskiej Śląska Cieszyńskiego z siedzibą w Czeskim Cieszynie (Regionální sdružení pro cesko-polskou spolupraci Těšinského Slezska ze sidlem v Českém Těšine)

Preambuła

„Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza" z siedzibą w Cieszynie i „Regionalne Stowarzyszenie Współpracy Czesko-Polskiej Śląska Cieszyńskiego z siedzibą w Czeskim Cieszynie", dalej nazywane Stronami,

- wspierając ideę współpracy transgranicznej i jedności europejskiej,
- w trosce o rozwój wzajemnych i przyjacielskich stosunków między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Czeską,

w myśl „Umowy pomiędzy Rządem Rzeczpospolitej Polskiej a Rządem Republiki Czeskiej o współpracy transgranicznej", zawartej w dniu 8 września 1994 w Warszawie, a przy tym biorąc pod uwagę:

- postanowienia „Europejskiej Konwencji Ramowej o Współpracy Transgranicznej między Wspólnotami i Władzami Terytorialnymi", przyjętej przez Radę Europy w Madrycie, w dniu 21 maja 1980;
- cel „Umowy o współpracy regionalnej", zawartej 24 marca 1993 w Czeskim Cieszynie i 10 stycznia 1996 w Kyjově", pomiędzy Stroną Polską, reprezentowaną przez Związek Komunalny Ziemi Cieszyńskiej z siedzibą w Cieszynie a Stroną Czeską, reprezentowaną przez Radę Regionalną Rozwoju i Współpracy z siedzibą w Trzyńcu i Związek Komunalny Powiatu Karwina,

postanowiły podpisać umowę o współpracy regionalnej pod nazwą „Euroregion Śląsk Cieszyński"

§ 1

Postanowienia ogólne

1. Umowa ta nie jest sprzeczna z treścią odpowiednich przepisów prawnych obowiązujących w państwach poszczególnych stron tej umowy.
2. W wypadku istnienia w systemie prawnym państwa, którejkolwiek ze stron tej umowy, obowiązku jej zatwierdzenia lub uzgodnienia przez odpowiednie władze państwowe jako warunku ważności tej umowy, strony zobowiązane wystąpić z wnioskiem o taką decyzję.
3. Euroregion nie ma charakteru ponadnarodowego ani ponadpaństwowego, ale jest dobrowolną wspólnotą stowarzyszeń, których porozumienie służy ich wzajemnej współpracy.

§ 2

Nazwa, siedziba, znak

1. Nazwa wspólnoty zwanej dalej Euroregionem brzmi:
   w języku polskim: Euroregion Śląsk Cieszyński - Těšinské Slezsko
   w języku czeskim: Euroregion Těšinské Slezsko – Śląsk Cieszyński
2. Obie strony mogą używać skróconej nazwy Euroregionu we własnym języku.
3. Siedzibą organów Euroregionu jest miasto Cieszyn w Rzeczpospolitej Polskiej i miasto Czeski Cieszyn w Republice Czeskiej.
4. Euroregion będzie używać znaku, który zostanie ustalony w ciągu trzech miesięcy od dnia podpisania umowy. ochrona nazwy i znaku jest sprawą poszczególnych stron umowy.

§ 3

Definicje terytorialne

1. Członkami wspólnoty – Euroregionu są:
   - Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza" z siedzibą w Cieszynie w Rzeczpospolitej Polskiej
   - Regionalne Stowarzyszenie Współpracy Czesko-Polskiej Śląska Cieszyńskiego z siedzibą w Czeskim Cieszynie w Republice Czeskiej.
2. Euroregion działa na terytorium członków Stowarzyszenia Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza" z siedzibą w Cieszynie w Rzeczpospolitej Polskiej i na terytorium członków Regionalnego Stowarzyszenia Współpracy Czesko-Polskiej Śląska Cieszyńskiego z siedzibą w Czeskim Cieszynie w Republice Czeskiej.
3. Strony umowy będą regularnie informować się o zmianach w członkostwie swoich stowarzyszeń oraz o zmianach terytorialnych w poszczególnych częściach Euroregionu.

§ 4

Postanowienia prawne

1. Euroregion jest umową o wspólnocie polskich i czeskich stowarzyszeń miast, gmin oraz związków gmin. Stowarzyszenia te działają na podstawie przepisów prawnych państwa, w którym są zarejestrowane.
2. Euroregion nie ma osobowości prawnej.
3. Współpraca w ramach Euroregionu jest nastawiona na zharmonizowanie działań w zgodzie z celami Euroregionu wymienionymi w § 5 porozumienia.
4. Euroregion i wszystkie jego organy pracują w zgodzie z przepisami prawa Rzeczpospolitej Polskiej i Republiki Czeskiej.
5. Szczegółowe zasady działania Euroregionu określa jego statut, który uchwala Rada Euroregionu.

§ 5

Zadania i cele

1. Euroregion wspiera rozwój w obszarach przygranicznych, a zwłaszcza w takich dziedzinach jak:
   a) wymiana doświadczeń i informacji dot. rozwoju regionu,
   b) wymiana doświadczeń i informacji dotyczących rynku pracy,
   c) współpraca przy planowaniu przestrzennym,
   d) rozwiązywanie wspólnych problemów w dziedzinie transportu, komunikacji i łączności oraz bezpieczeństwa obywateli,
   e) rozwiązywanie wspólnych problemów dotyczących ekologii i środowiska naturalnego,
   f) współpraca przy zapobieganiu i likwidacji następstw klęsk żywiołowych,
   g) współpraca w dziedzinie gospodarczej i handlowej,
   h) rozwój turystyki, ruchu podróżnych łącznie z dalszym usprawnieniem ruchu granicznego,
   i) akcje wpierające rozwój kultury, oświaty i sportu, zwłaszcza wymiana informacji dotyczących tych działań,
   j) wymiana kulturalna i opieka nad wspólnym dziedzictwem kultury,
   k) wzajemna współpraca służb ratowniczych i górskich na terenie Euroregionu,
   l) współpraca miedzy szkołami i młodzieżą na terenie Euroregionu.
2. Euroregion wspiera w ramach swoich możliwości interesy miast i gmin, stowarzyszeń, organizacji i osób fizycznych, które odpowiadają celom rozwojowym regionu.
3. Euroregion wspomaga na poziomie regionalnym wszystkie te działania, które prowadzą do przystąpienia Rzeczpospolitej Polskiej i Republiki Czeskiej do Unii Europejskiej.
4. Euroregion wspiera zawieranie międzynarodowych umów, prowadzących do współpracy transgranicznej.

§ 6

Organy

1. Organami Euroregionu są:
   a) Rada euroregionu,
   b) Sekretariat Euroregionu.

§ 7

Rada Euroregionu

1. Rada Euroregionu jest najwyższym organem Euroregionu.
2. Radę Euroregionu tworzy ośmiu członków delegowanych po czterech z każdej ze Stron.
3. Rada Euroregionu wybiera ze swego grona Przewodniczącego Rady i jego zastępcę, przy respektowaniu zasady rozdziału funkcji między obie strony oraz przemienności ich kadencji. Jeżeli nie będzie postanowione inaczej, pierwszy przewodniczący zostanie wybrany losowo z dwóch kandydatów (jeden kandydat z każdej Strony).
4. Okres kadencji Rady Euroregionu odpowiada okresom kadencji organów delegujących poszczególnych Stron.
5. Zwyczajne posiedzenia Rady Euroregionu są zwoływane minimum dwa razy w ciągu roku, z tego jedno posiedzenie jest połączone z walnym zgromadzeniem przedstawicieli gmin i stowarzyszeń, w celu zaznajomienia się z programem działania Euroregionu.
6. Nadzwyczajne posiedzenie Rady Euroregionu może być zwołane kiedykolwiek na podstawie wniosku dwóch członków Rady Euroregionu.
7. Posiedzenie Rady zwołuje Sekretariat Euroregionu.
8. Do zadań Rady należy:
   a) uchwalenie statutu Euroregionu,
   b) uchwalanie wspólnych zamierzeń,
   c) decydowanie o warunkach wykorzystania wspólnych środków finansowych,
   d) uchwalanie sprawozdań o wykorzystaniu środków finansowych,
   e) powoływanie członków sekretariatu,
   f) tworzenie grup roboczych,
   g) delegowanie przedstawicieli reprezentujących Euroregion na zewnątrz.
9. Rada może na swoje posiedzenia zaprosić, z głosem doradczym, przedstawicieli organów władzy i administracji państwowej.

§ 8

Sekretariat Euroregionu

1. Sekretariat jest organem wykonawczym Euroregionu.
2. Sekretariat tworzy dwóch Sekretarzy, prowadzących Biuro Sekretariatu. Każdy sekretarz ma swojego zastępcę.
3. W sprawach bieżącej działalności sekretarze wykonują swoje funkcje samodzielnie. W innych sprawach działają w porozumieniu.
4. Biuro Sekretariatu wypełnia funkcje administracyjne Euroregionu.
5. Działanie Biura jest wewnętrzną sprawą każdej ze Stron, które dla realizacji swojej działalności zapewniają warunki do funkcjonowania tego biura.
6. Do zadań Sekretariatu Euroregionu należy:
   a) Prezentowanie Euroregionu na zewnątrz.
   b) Zwoływanie posiedzeń Rady Euroregionu.
   c) Przygotowywanie i przedłożenie projektów uchwał Rady Euroregionu i przygotowywanie materiałów informacyjnych dla Zgromadzenia przedstawicieli municypalnych stowarzyszeń narodowych.
   d) Realizacja uchwał Rady Euroregionu.
   e) Prowadzenie Biura Sekretariatu.

§ 9

Grupy robocze stałe lub tymczasowe

1. Grupy robocze oraz ich skład są powoływane przez Radę Euroregionu.
2. Grupy robocze wypracowują propozycje wspólnych projektów i realizują zadania zlecone przez Radę Euroregionu.
3. Grupy robocze działają w porozumieniu z Sekretariatem Euroregionu.
4. Grupy robocze nie są organami Euroregionu.

§ 10

Podejmowanie uchwał

1. Uchwały podejmuje wyłącznie Rada Euroregionu.
2. Rada może podjąć uchwałę, jeżeli na posiedzeniu są obecni minimum dwaj członkowie z każdego stowarzyszenia.
3. Uchwały przyjmuje się za zgodą wszystkich obecnych członków Rady.
4. Wszelkie pisma i dokumenty będą sporządzane w języku polskim i czeskim.

§ 11

Finansowanie

1. Środki finansowe na działalność Euroregionu są gromadzone na oddzielnych rachunkach bankowych Stron i mogą być tworzone:
   a) przez składki poszczególnych Stron Euroregionu z ich środków własnych
   b) przez dotacje,
   c) przez dary,
   d) przez inne źródła finansowania.
2. O sposobie finansowania zadań decyduje Rada Euroregionu. Podstawą uchwały jest plan finansowy opracowany na podstawie zadeklarowanych przez Strony środków.
3. Gospodarka finansowa Euroregionu jest jawna dla Stron.
4. Działanie Biura Sekretariatu jest finansowane przez Stronę, która to Biuro utworzyła zgodnie z § 8 pkt. 5.

§ 12

Rozwiązanie Euroregionu

1. Euroregion rozwiązuje się, jeżeli jedna ze Stron pisemnie oznajmi dobrowolne zakończenie swojego członkostwa.
2. W przypadku rozwiązania Euroregionu mają zastosowanie postanowienia § 13 pkt. 3-5.

§ 13

Czas trwania umowy

1. Umowa niniejsza zawarta została na czas nieokreślony.
2. Treść umowy można zmienić za zgodą obu Stron z zastrzeżeniem par. 1 ust. 2. Zmiany wymagają formy pisemnej.
3. Umowa traci ważność, jeżeli jedna ze Stron ogłosi swoje wystąpienie z Euroregionu.
4. Wystąpienie z Euroregionu Strona powinna ogłosić Radzie Euroregionu minimum sześć miesięcy przed planowaną datą wystąpienia.
5. O sposobie likwidacji Euroregionu i zaspokojeniu wszystkich jego zobowiązań decyduje Rada Euroregionu.

§ 14

Postanowienia końcowe

1. Umowa niniejsza została sporządzona w czterech egzemplarzach w języku polskim i w czterech w języku czeskim, przy czym obie wersje mają tę samą moc prawną.
2. Każda Strona umowy otrzymuje trzy egzemplarze w swoim języku i jeden egzemplarz w języku drugiej Strony Umowy.
3. Wszystkie egzemplarze umowy zostaną podpisane przez statutowych przedstawicieli obu Stron.
4. Umowa wchodzi w życie z dniem podpisania.

PODPISY STRON UMOWY:

Stowarzyszenie Rozwoju i Współpracy Regionalnej „Olza"

1. Jan Olbrycht
2. Marek Dorsz

Regionalne Stowarzyszenie Współpracy Czesko-Polskiej Śląska Cieszyńskiego

1. Lubomir Kuźnik
2. Igor Petrov

Euroregion
TATRY

3.8. Euroregion „Tatry"

Próby formalizacji kontaktów gmin słowackich z gminami polskimi w rejonie Podhala, w Pieninach i w Gorcach zostały podjęte podczas konferencji samorządowej w Zakopanem w listopadzie 1991 roku. W pół roku później w maju 1992 roku w Popradzie odbyła się bardzo ważna - z punktu widzenia rozwoju kontaktów transgranicznych - konferencja wójtów i burmistrzów gmin polskich i słowackich. W zawartym na tym spotkaniu **Porozumieniu** podkreślono, że rozwój współpracy ma w założeniu doprowadzić do tego, aby cały region górski mógł w przyszłości stanowić ekologiczną, gospodarczą i kulturową całość oraz uzyskać w przyszłości miano euroregionu [Borys, Panasiewicz 1996, s. 38].

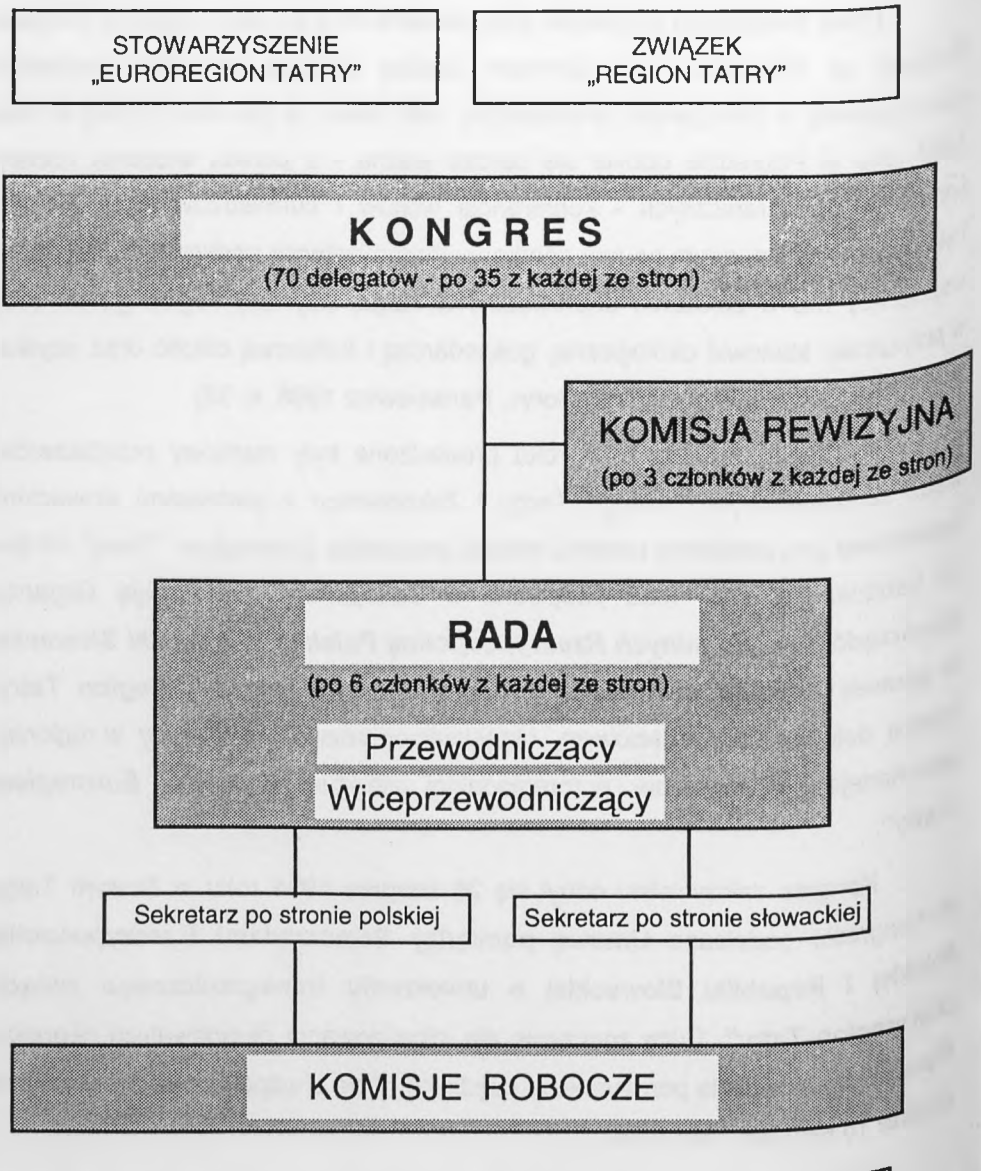
W drugiej połowie 1993 roku prowadzone były rozmowy przedstawicieli władz samorządowych Nowego Targu i Zakopanego z partnerami słowackimi, poświęcone przygotowaniu projektu statutu przyszłego *Euroregionu "Tatry"*. W dniu 31 października 1993 roku podpisano w Zakopanem ***„Deklarację Organów Samorządów Terytorialnych Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Słowackiej w sprawie projektu utworzenia transgranicznego związku Region Tatry"***, będącą dokumentem wyjściowym, określającym rozwój współpracy w regionie i zapowiadającym powołanie euroregionalnej struktury w postaci ***Euroregionu „Tatry"***.

Kongres założycielski odbył się 26 sierpnia 1994 roku w Nowym Targu. Na Kongresie podpisano **Umowę pomiędzy Samorządami Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Słowackiej o utworzeniu transgranicznego związku *„Euroregion Tatry"***. Duże znaczenie dla sfinalizowania długotrwałych negocjacji miało polsko-słowackie porozumienie międzyrządowe o współpracy transgranicznej zawarte 18 sierpnia 1994 roku.

Euroregion „Tatry" obejmuje po stronie polskiej 21 gmin z dwóch województw:

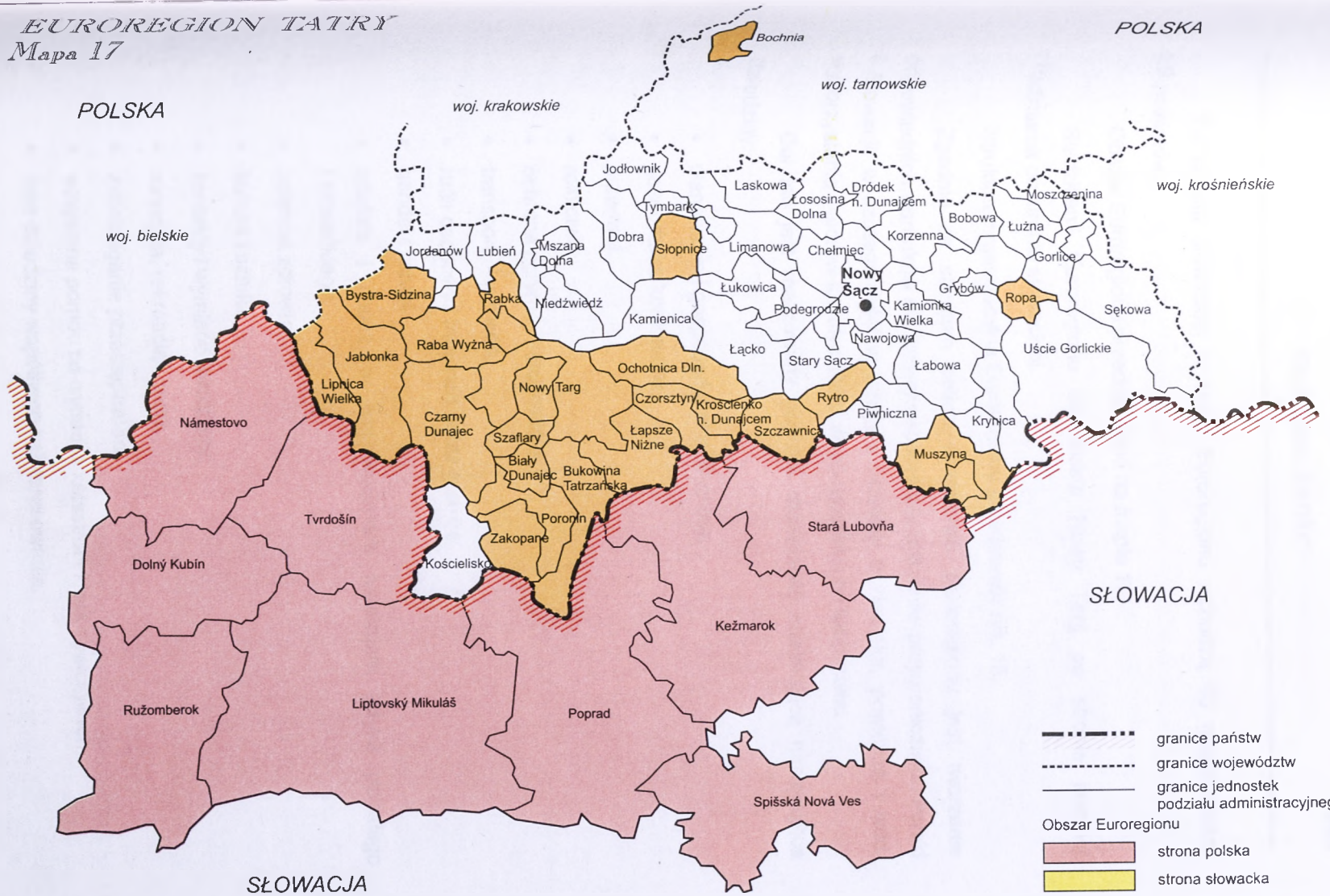
- 20 gmin z województwa nowosądeckiego,
- 1 gmina z województwa tarnowskiego.

Rys. 16. Schemat organizacyjny Euroregionu „Tatry"

Źródło: [Materiały 1998a]

EUROREGION TATRY
Mapa 17

Po stronie słowackiej w skład Euroregionu wchodzą 63 miejscowości z 9 powiatów.

Obszar Euroregionu przedstawiono na mapie 17.

Siedzibami Euroregionu są miasta Nowy Targ po stronie polskiej i Kežmarok po stronie słowackiej.

Strukturę organizacyjną Euroregionu przedstawia rys. 16.

Zgodnie ze statutem celem działalności Euroregionu jest tworzenie odpowiednich warunków dla rozwoju współpracy obszarów przygranicznych Polski i Słowacji, w szczególności w zakresie ochrony środowiska, powietrza i wód, wykorzystania walorów turystycznych, wypoczynkowych i lecznictwa.

Cel ten jest realizowany poprzez działalność obejmującą następujące dziedziny:

- planowanie i gospodarka przestrzenna,
- gospodarka komunalna,
- przemysł,
- rolnictwo,
- ochrona przyrody i środowiska,
- transport i łączność,
- ruch osobowy i transport przez granicę,
- handel i usługi,
- oświata i nauka, w tym wzajemne nauczanie języka polskiego i słowackiego,
- ochrona zdrowia,
- kultura i sztuka,
- kontakty i wymiana młodzieży,
- turystyka, rekreacja i sport,
- zapobieganie przestępczości,
- wzajemna pomoc na wypadek katastrof i klęsk żywiołowych,
- inne dziedziny wspólnego zainteresowania.

Euroregion cechują doskonałe walory przyrodnicze i krajobrazowe. Na jego obszarze znajduje się Tatrzański Park Narodowy, Pieniński Park Narodowy, Babiogórski Park Narodowy, Gorczański Park Narodowy, Słoweński Raj. Na tym terenie funkcjonuje też Międzynarodowy Rezerwat Biosfery „Tatry", obejmujący polską i słowacką część Tatrzańskiego Parku Narodowego, zatwierdzony w 1992 roku przez UNESCO.

Obszar ten posiada szczególne znaczenie dla turystyki, stworzenia powiązań gospodarczych i kulturalnych, zwłaszcza że zamieszkuje go ludność ściśle ze sobą związana, niezależnie od indywidualnych opcji narodowościowych.

Polska część Euroregionu leży w południowej i południowo-zachodniej części województwa nowosądeckiego i obejmuje część Beskidów, Kotlinę Orawsko-Nowotarską, Podhale oraz Tatry i Pieniny. Największe rzeki to Poprad i Dunajec, na którym znajduje się Jezioro Czorsztyńskie i elektrownia wodna.

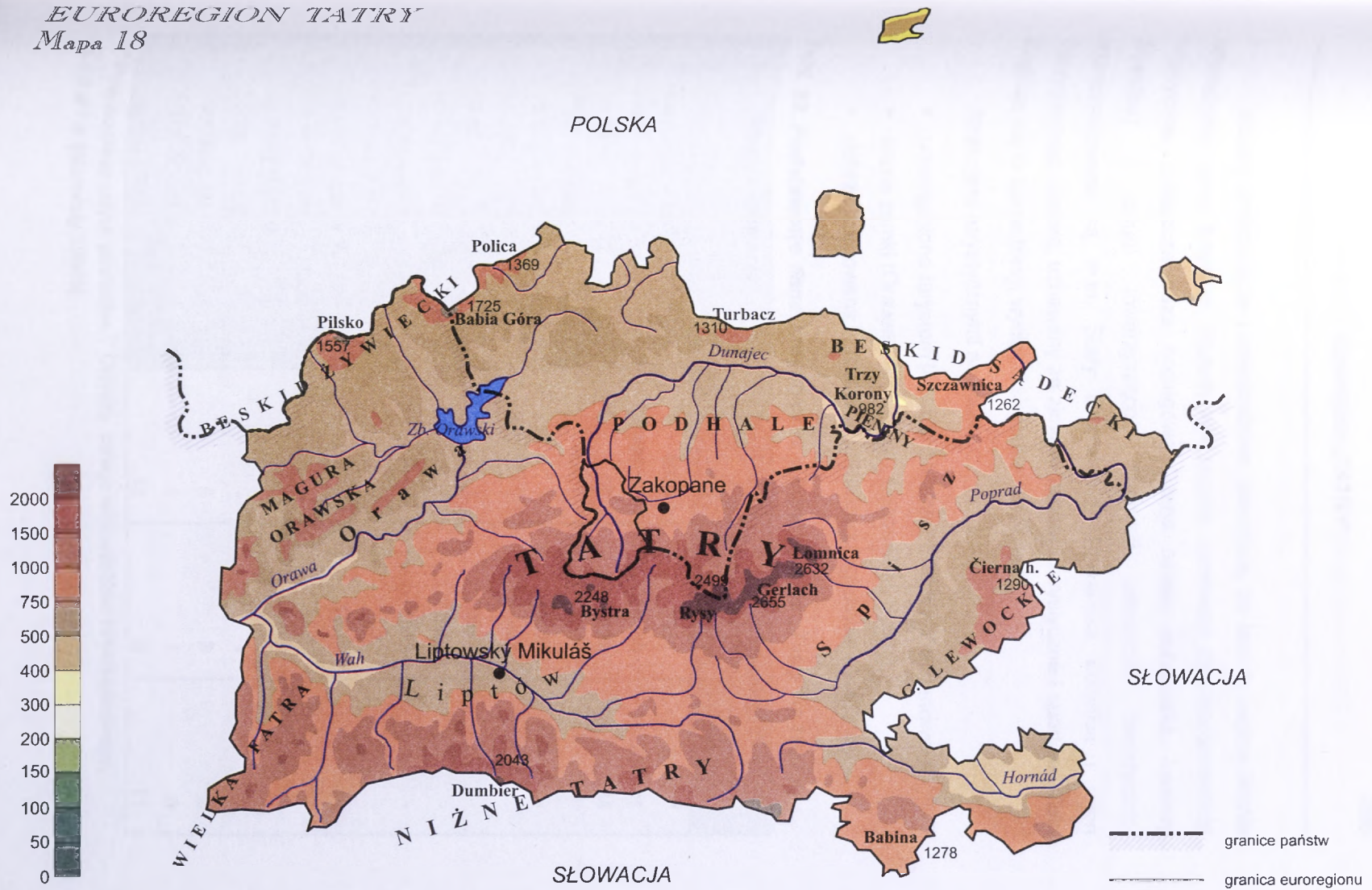
Jest to region wybitnie turystyczny. Znajdują się tutaj znane w całej Polsce miejscowości wypoczynkowe, których centrum jest Zakopane. Naturalne wody mineralne są podstawą funkcjonowania miejscowości uzdrowiskowych, takich jak Rabka, Szczawnica i Muszyna. Dodatkowymi atrakcjami turystycznymi są zamki w Czorsztynie i Niedzicy, Park Etnograficzny w Zubrzycy i wiele zabytkowych kościołów. Szczególną atrakcją jest spływ tratwami przez przełom Dunajca w Pieninach.

Brak jest tu większych zakładów przemysłowych jeśli nie liczyć zakładów obuwniczych w Nowym Targu. Dominuje drobna gospodarka rolna i w ograniczonym zakresie gospodarka leśna.

Słowacka część Euroregionu geograficznie obejmuje tereny Orawy, Liptowa i Spiszu. Podobnie jak i po polskiej stronie jest to region licznie odwiedzany przez turystów ze względu na swoje walory krajobrazowe i przyrodnicze. Znajdują się tu najwyższe szczyty Tatr i całych Karpat: Gerlach (2655 m n.p.m.) i Łomnica (2639 m n.p.m.). Największe rzeki to Wag, Orawa i Poprad z zaporami i elektrowniami wodnymi.

Region jest słabo uprzemysłowiony. W strukturze gospodarczej dominuje gospodarka leśna i wstępne przetwórstwo drewna (tartaki), a w rolnictwie głównie hodowla owiec i bydła. Jedynie w większych ośrodkach miejskich znajdują się nieliczne zakłady przemysłowe.

EUROREGION TATRY
Mapa 18

Walory przyrodnicze i krajobrazowe powodują, że jest to region licznie odwiedzany przez turystów. Atutem jest dobrze rozwinięte zagospodarowanie turystyczne, zwłaszcza baza noclegowa (liczne hotele, schroniska, kwatery prywatne) i usługi towarzyszące. Ważnymi ośrodkami turystyczno-wypoczynkowymi są m.in. Stary Smokowiec, Tatrzańska Łomnica i rejon Szczyrbskiego Jeziora, uznawany za zimowe centrum turystyczne i sportowe Tatr. Znajdują się tu liczne trasy, wyciągi i skocznie narciarskie.

Atrakcjami turystycznymi są także:

- udostępnione turystom jaskinie: Lodowa , Bielska i Demianowska,
- liczne zamki (Orawski, Kieżmarski, Lubowelski, Spiski),
- dobrze zachowana, zabytkowa zabudowa regionalna miast i wsi.

Tabl. 22. Podstawowe dane statystyczne o Euroregionie „Tatry" w 1997 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Strona	
		polska	słowacka
Powierzchnia w km^2	8553	1981	6572 [a/]
Ludność ogółem	498241	274840	223401
na 1 km^2	58	139	34
Ludność w wieku:			
poniżej 18 lat	·	82474	·
18-39	·	90856	·
40-65	·	73661	·
powyżej 65 lat	·	27849	·
Przyrost naturalny	·	1502	·
Saldo migracji stałej	·	-77	·
Stopa bezrobocia w %	·	11,1 [b/]	·
Miasta według liczby ludności:			
powyżej 100000	-	-	-
50000-100000	-	-	-
20000-50000	5	3	2
10000-20000	4	1	3
poniżej 10000	13	2	11

[a/] Powierzchnia całych powiatów. [b/] Dotyczy całego województwa nowosądeckiego.
Źródło: [Materiały 1998b].

Tabl. 23. Osobowy ruch graniczny według wybranych przejść granicznych w 1997r.

Przejścia graniczne a - w tys. osób b - 1996 = 100		Rodzaj przejścia granicznego	Przekroczenia granicy ogółem	Obywatele polscy		Cudzoziemcy		
				przekraczający granicę w kierunku				
				z Polski	do Polski	do Polski	z Polski	
							razem	w tym piesi
Szczawnica	a	drogowe	388	176	174	19	19	19
	b		15 razy	17 razy	17 razy	7 razy	8 razy	8 razy
Chyżne	a	drogowe	4307	1135	982	1066	1124	39
	b		83,8	92,2	93,8	76,6	76,4	401,6
Chochołów	a	drogowe	1276	382	360	258	276	17
	b		112,1	133,7	135,0	88,7	93,6	85,8
Łysa Polana	a	drogowe	2188	432	350	705	701	30
	b		93,8	83,0	81,0	102,3	101,6	107,3
Jurgów	a	drogowe	30	12	12	4	2	2
	b		107,3	87,9	84,5	19 razy	10 razy	x
Niedzica	a	drogowe	1068	260	260	270	278	8
	b		133,9	181,0	181,0	106,2	108,6	176,5
Kacwin	a	drogowe	2	1	1	0	0	0
	b		724,3	540,5	524,3	x	x	x
Leluchów	a	drogowe	50	9	9	16	16	15
	b		x	x	x	x	x	x
Muszyna	a	kolejowe	232	49	49	70	64	x
	b		96,5	95,1	88,7	99,9	100,6	x
Winiarczykówka	a	drogowe	14	1	1	7	5	4
	b		x	x	x	x	x	x

Źródło: [Ruch 1998].

Aktualnie budżet Euroregionu tworzony jest wyłącznie ze składek wnoszonych przez obie strony w wysokości ustalanej na corocznych kongresach. Po stronie polskiej składka roczna wynosi 0,30 zł na mieszkańca, a po stronie słowackiej 1 koronę na mieszkańca. Kwoty uzyskane tą drogą nie wystarczają na sfinansowanie zakładanych kierunków działania, a znaczną część budżetu pochłania utrzymanie skromnego lokalu sekretariatu i wynagrodzenie jednego

pracownika. Przewiduje się, że sytuacja ulegnie poprawie po przyjęciu wniosków o dofinansowanie określonych projektów w ramach programu Phare, LACA, SAIA.

Najbardziej znaczące osiągnięcia w dotychczasowej współpracy odnotowano w dziedzinie kultury. W 1995 roku odbyły się dni kultury słowackiej w Polsce, w 1996 r. dni kultury polskiej na Słowacji, w 1997 roku dni kultury *Euroregionu „Tatry"*. W ramach tych dni odbywały się m.in.:

- występy folklorystycznych i regionalnych zespołów muzycznych, baletowych i kabaretowych,
- Dni Muzyki Karpat,
- wystawy sztuki ludowej, fotografii artystycznej, tkactwa artystycznego, prac plastycznych,
- pielgrzymki do miejsc kultu religijnego.

Tematyka obrad komisji roboczej ochrony środowiska skupiała się głównie na:

- ochronie przyrody w parkach narodowych,
- ochronie wód i wpływie zapory w Czorsztynie na środowisko naturalne,
- oddziaływania imprez sportowych organizowanych na terenach parków narodowych na środowisko,
- ocenie skutków sztucznego naśnieżania.

W 1997 roku opracowano projekt naprawy i odnowy szlaku turystycznego Szczyrbskie Jezioro-Rysy oraz wydano opinie w sprawie nowych przejść granicznych i turystycznych.

Ponadto Komisja ta przygotowuje ocenę stanu środowiska naturalnego, pracuje nad wspólną koncepcją jego ochrony i monitorowania oraz ewentualnych przyszłych wspólnych inwestycji w tej dziedzinie. Jej prace zmierzają również do nawiązania ścisłej współpracy pomiędzy instytucjami i urzędami obu regionów, odpowiedzialnymi za ochronę środowiska naturalnego i sprawy zdrowia mieszkańców.

Komisja gospodarcza znacząco przyczyniła się do promocji Euroregionu na VI Targach Turystycznych „Tatra Tourist Workshop" w Popradzie na Słowacji,

których głównym motywem przewodnim był rozwój turystyki w regionie podtatrzańskim.

W 1996 roku *Euroregion „Tatry"* przystąpił do Stowarzyszenia Europejskich Regionów Granicznych z siedzibą w Gronau.

Główne problemy związane z działalnością Euroregionu mają charakter natury finansowej i prawnej. Ze względu na brak zewnętrznego zasilenia finansowego wiele przedsięwzięć nie wyszło poza fazę koncepcyjną. Natomiast podstawowa przeszkoda natury prawnej wynika z braku rejestracji Euroregionu po stronie słowackiej. Ta część Euroregionu została zarejestrowana jako stowarzyszenie osób prawnych pod nazwą „Stowarzyszenie Region Tatry" (postanowieniem Ministra Spraw Wewnętrznych Republiki Słowackiej z dnia 23 lipca 1996 roku), którego zadaniem jest rozwijanie wszechstronnych kontaktów między Polską i Słowacją. Obecnie na Słowacji przygotowano projekt ustawy o samorządach, która otworzy możliwość zawierania umów przygranicznej współpracy z samorządami innych państw. Tym samym przeszkoda ta zostanie najprawdopodobniej usunięta jeszcze w 1998 roku.

Ważniejsze publikacje o Euroregionie

Materiały Sekretariatu Euroregionu „Tatry". Nowy Targ 1998a.

Materiały Urzędu Statystycznego w Nowym Sączu z siedzibą w Limanowej. US Nowy Sącz 1998b.

Wykaz ważniejszych adresów

Euroregion „Tatry"

Biuro Rady w Nowym Targu
Al. Tysiąclecia 37
34-400 Nowy Targ
tel./fax (0-187) 699-81

Urząd Statystyczny w Nowym Sączu z siedzibą w Limanowej

ul. Matki Boskiej Bolesnej 8
34-600 Limanowa
tel./fax (018) 337-10-17

Ważniejsze dokumenty dotyczące Euroregionu

- Umowa pomiędzy Samorządami Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Słowackiej o utworzeniu transgranicznego związku „EUROREGION TATRY"
- Statut Związku Euroregionu „Tatry"

UMOWA
POMIĘDZY SAMORZĄDAMI RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ I REPUBLIKI SŁOWACKIEJ O UTWORZENIU TRANSGRANICZNEGO ZWIĄZKU „EUROREGION TATRY"

Preambuła

My, Przedstawiciele Samorządów reprezentujących mieszkańców terytoriów Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Słowackiej przyległych do Tatr, zgodnie z procesem integracji krajów Europy, w oparciu o Europejską Konwencję Ramową o współpracy transgranicznej między wspólnotami i władzami terytorialnymi z dnia 21 maja 1980 roku oraz Porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Słowackiej o współpracy transgranicznej z dnia 18 sierpnia 1994 roku porozumieliśmy się w sprawie powołania związku

„EUROREGION TATRY"

§ 1

Tworzy się „Euroregion Tatry", który jest związkiem transgranicznym, powołanym w celu osiągnięcia i przyspieszenia wszechstronnego rozwoju przylegających do siebie obszarów Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Słowackiej, w nawiązaniu do historycznych korzeni i wzajemnych stosunków tych regionów.

§ 2

Członkami związku „Euroregion Tatry" są w Rzeczypospolitej Polskiej miasta: Nowy Targ, Rabka i Szczawnica oraz Gminy: Biały Dunajec, Bukowina Tatrzańska, Czarny Dunajec, Czorsztyn, Jabłonka, Krościenko, Lipnica Wielka, Łapsze Niżne, Nowy Targ, Ochotnica Dolna, Raba Wyżna, Szaflary i Tatrzańska, a w Republice Słowackiej miasta i wsie powiatów: Dolny Kubin, Liptowski Mikulasz, Poprad i Stara Lubownia.

§3

Siedzibami związku „Euroregion Tatry" są miasta: Nowy Targ w Rzeczypospolitej Polskiej i Keżmarok w Republice Słowackiej.

§ 4

Celem związku „Euroregion Tatry" jest wspólna działalność ukierunkowana w szczególności na następujące dziedziny:

1. Współpracę gospodarczą, budowę infrastruktury, systemu wymiany informacji, rozwój turystyki,
2. Ochronę środowiska naturalnego,
3. Rozwój współpracy transgranicznej w zakresie handlu, drobnego przemysłu, inicjowanie budowy nowych przejść granicznych,
4. Wzajemne rozszerzanie współpracy w zakresie kultury, oświaty, wychowania i sportu.

§ 5

1. Organami związku „Euroregion Tatry" są:
   - Kongres
   - Rada
   - Sekretarze
   - Komisje Robocze.
2. Kongres jest najwyższym organem związku. Składa się z 70 delegatów, po 35 z każdej ze stron.
3. Rada jest organem wykonawczym związku. Składa się z 12 członków, po 6 z każdej ze stron, wybieranych przez Kongres.

§ 6

Szczegółowe zasady funkcjonowania związku „Euroregion Tatry" określi Statut.

§ 7

Organy samorządowe będą wymieniać doświadczenia mając na celu realizację zadań związku „Euroregion Tatry".

§ 8

Organy samorządowe będą się wzajemnie informować o kongresach naukowych, sympozjach i innych akcjach podejmowanych w regionach przygranicznych oraz będą zapraszać na nie przedstawicieli drugiej umawiającej się strony.

§ 9

Niniejsza umowa jest dokumentem określającym podstawy współpracy w ramach związku „Euroregion Tatry".

§ 10

Umowa została zawarta na czas nieokreślony i wchodzi w życie z dniem podpisania.

Sporządzono w Nowym Targu w dniu 26 sierpnia 1994 roku w dwóch egzemplarzach każdy w języku polskim i słowackim, przy czym obydwa teksty posiadają jednakową moc.

Za stronę słowacką:

Za wsie i miasta powiatu Poprad:

Ing. Jan Skupin
primator mesta Kieżmark

Frantisek Zavatzky
z-ca primatora mesta Stary Smokowiec

Za wsie i miasta powiatu Stara Lubownia:

Ing. Michal Sipos
primator mesta Stara Lubownia

Ing. Mikulas Mytnik
starosta wsi Kamienka

Za wsie i miasta powiatu Liptowski Mikulasz:

Julian Helka
primator mesta Rużomberek

Julius Medvedi
primator mesta Liptowski Hradek

Za wsie i miasta powiatu Dolny Kubin:

Ing. Jozef Mazari
primator mesta Trstena

Ing. Ivan Sasko
primator mesta Twardoszyn

Za stronę polską:

Miasto Nowy Targ:
burmistrz Czesław Borowicz

Miasto Rabka:
z-ca burmistrza Jan Pyka

Miasto Szczawnica:
burmistrz Józef Gacek

Gmina Biały Dunajec:
wójt Andrzej Majewski

Gmina Bukowina Tatrzańska:
z-ca wójta Jan Kuruc

Gmina Czarny Dunajec:
wójt Kazimierz Dzielski

Gmina Czorsztyn:
wójt Stanisław Wojtaszek

Gmina Jabłonka:
wójt Julian Stopka

Gmina Krościenko:
wójt Bronisław Bublik

Gmina Lipnica Wielka:
wójt Franciszek Adamczyk

Gmina Łapsze Niżne:
wójt Wendelin Haber

Gmina Nowy Targ:
wójt Jan Smarduch

Gmina Ochotnica Dolna:
wójt Sławomir Olszewski

Gmina Raba Wyżna:
wójt Marek Wierzba

Gmina Szaflary:
wójt Stanisław Ślimak

Gmina Tatrzańska:
burmistrz Franciszek Bachleda-Księdzularz

STATUT
Związku Euroregionu „Tatry"

Rozdział I

Postanowienia wstępne.

1. Związek „Euroregionu Tatry" został utworzony dla ożywienia wzajemnych stosunków we wszystkich dziedzinach przyspieszenia gospodarczego rozwoju regionu i nawiązuje do historycznej wspólnoty tych terenów.
2. Siedzibami Związku są Nowy Targ w Rzeczypospolitej Polskiej i Kieżmark w Republice Słowackiej.

Rozdział II

Członkostwo Związku.

1. Członkiem Związku mogą zostać wsie i miasta /po stronie słowackiej/ i gminy /po stronie polskiej/ leżące na Spiszu, Liptowie, Orawie, Podhalu, w Pieninach i w Gorcach.
2. Członkostwo Związku następuje na pisemny wniosek właściwej Rady Miasta, Wsi lub Gminy na podstawie uchwały Kongresu.
3. Na wniosek Rady Kongres może przyjąć inne miasta , wsie i gminy niż określone w ust. 1.

Rozdział III

Cele i zadania Związku „Euroregion Tatry"

1. Celem działalności jest tworzenie odpowiednich warunków dla rozwoju współpracy obszarów przygranicznych obu Państw w szczególności w zakresie ochrony środowiska, powietrza i wód, wykorzystania ich walorów turystycznych, wypoczynkowych i lecznictwa.
2. Działalność Związku ukierunkowana jest na następujące dziedziny:
   - planowanie i gospodarka przestrzenna,
   - gospodarka komunalna,
   - przemysł,
   - rolnictwo,
   - ochrona przyrody i środowiska,
   - transport i łączność,
   - ruch osobowy i transport przez granicę,
   - handel i usługi,
   - oświata i nauka, w tym wzajemne nauczanie języka polskiego i słowackiego w państwie sąsiedzkim,
   - ochrona zdrowia,
   - kultura i sztuka,
   - kontakt i wymiana młodzieży,
   - turystyka, rekreacja i sport,
   - zapobieganie przestępczości,
   - wzajemna pomoc na wypadek katastrof i klęsk żywiołowych,
   - inne dziedziny wspólnego zainteresowania.
3. Związek „Euroregion Tatry" reprezentuje opinie i stanowiska swych członków wobec władz państwowych, innych organów i instytucji.
4. Związek „Euroregion Tatry" współpracuje z innymi Euroregionami i może przystępować do ich stowarzyszeń.

Rozdział IV

Organy Związku „Euroregion Tatry"

1. Organami Związku są:
   a/ Kongres
   b/ Rada
   c/ Komisja Rewizyjna

2. a/ Kongres jest najwyższym organem Związku. Składa się z 70 delegatów, po 35 z każdej ze stron. Delegatów wybierają członkowie Związku oddzielnie dla każdej ze stron.
   b/ Do kompetencji Kongresu należy:
   - uchwalanie i zmiana statutu,
   - przyjmowanie nowych członków,
   - wybór i odwoływanie członków Rady i Komisji Rewizyjnej,
   - ustalenie wpisowego i składek członkowskich,
   - ustalenie podstawowych kierunków działania Związku,
   - podejmowanie uchwał o rozwiązaniu Związku i przeznaczeniu jego majątku,
   - rozpatrywanie i zatwierdzanie sprawozdań Rady i Komisji Rewizyjnej,
   - podejmowanie uchwał o przynależności do innych organizacji.

   c/ Kongres zwoływany jest przynajmniej raz w roku.
   d/ Nadzwyczajne posiedzenie Kongresu zwołuje Rada z własnej inicjatywy, na żądanie Komisji Rewizyjnej lub większości członków każdej ze stron.
   e/ Kongres rozstrzyga sprawy w oparciu o konsensus stron w obecności co najmniej 50% delegatów każdej ze stron. Rozstrzygnięcia po obydwu stronach zapadają zwykłą większością głosów,
   f/ Rozstrzygnięcia Kongresu zapadają w formie uchwał.
3. a/ Rada jest najwyższym organem wykonawczym Związku.
   b/ Rada składa się z 12 członków po 6 z każdej ze stron, wybieranych przez Kongres na okres 2 lat.
   c/ Pracami Rady kieruje Przewodniczący, wybierany przez Radę w głosowaniu tajnym na okres dwóch lat. Na Przewodniczącego wybierany jest przemiennie polski i słowacki przedstawiciel. Przewodniczący reprezentuje Związek na zewnątrz. Pierwszym Przewodniczącym będzie przedstawiciel strony polskiej.
   d/ W kierowaniu pracą Rady Przewodniczącemu pomaga jego V-ce Przewodniczący wybierany przez Radę - jest nim przedstawiciel drugiej strony.
   e/ Rada rozstrzyga sprawy w formie uchwał w oparciu o konsensus stron w obecności co najmniej 50% każdej ze stron.
   f/ Do kompetencji Rady należą wszystkie sprawy nie zastrzeżone dla innych organów tym statutem, a w szczególności:
   - uchwalanie planów rzeczowo-finansowych,
   - wybór składu Komisji,
   - zwoływanie Kongresu,
   - przygotowanie propozycji uchwał Kongresu,
   - wykonanie uchwał Kongresu.

   g/ Rada zbiera się według potrzeb, nie rzadziej jednak niż raz na kwartał.
4. a/ Komisja Rewizyjna jest organem kontrolnym Związku wybieranym przez Kongres.
   b/ Komisja Rewizyjna składa się z 6 członków po z 3 każdej ze stron.
   c/ Komisja Rewizyjna ma prawo kontroli wszystkich organów Związku i działa na podstawie regulaminu uchwalonego przez Kongres.
   d/ Przewodniczącego i Jego zastępcę komisja wybiera spośród swoich członków na I posiedzeniu.
5. Sekretarze są organami wykonawczymi Rady, jeden po stronie polskiej i jeden po stronie słowackiej. Ich zadaniem jest obsługa administracyjna organów Związku.
   Sekretarze są powoływani i odwoływani przez Przewodniczącego Rady. Działają na podstawie regulaminu uchwalonego przez Radę.
6. Komisje Rady.
   a/ Komisje powołuje Rada.
   b/ Komisje rozwiązują konkretne problemy związane ze współpracą w związku i są organami doradczymi Rady.
   c/ W ramach Rady działają następujące Komisje:
   - gospodarcza,
   - ochrony środowiska,
   - kultury,
   - informacji,

   d/ Rada może dla rozstrzygnięcia poszczególnych spraw powołać inne Komisje.
   e/ pracami Komisji kieruje jej Przewodniczący, wybierany przez Radę.
   f/ Komisje pracują na podstawie uchwalonych przez Radę regulaminów.

Rozdział V

Prawa i obowiązki członków.

1. Członkowie mają prawo zgłaszać problemy istotne dla nich, do rozwiązania przez Organy Związku.
2. Członkowie Związku proponują i wybierają delegatów na Kongres.
3. Członkowie są zobowiązani do realizacji decyzji i ustaleń przyjętych przez organy Związku.

Rozdział VI

Finansowanie działalności Związku.

Działalność Związku finansowana jest ze środków pochodzących z:

a/ wpisowego i składek członkowskich poszczególnych członków,
b/ dobrowolnych składek ze środków miast, wsi i gmin,
c/ innych funduszy wspierających, sponsorowania oraz darowizn.

Rozdział VII

Postanowienia końcowe

1. Utrata członkowstwa w Związku następuje w przypadku:
   a/ wypowiedzenia członkostwa przez członka, z zachowaniem półrocznego okresu wypowiedzenia dokonanego w terminie 30 czerwca lub 31 grudnia, bez prawa wycofania wkładów członkowskich.
   b/ nie wywiązania się z wpłaty składek członkowskich według zasad ustalonych przez Kongres.
   c/ poważnego naruszenia zasad statutu, na podstawie decyzji Kongresu.
2. Rozwiązanie Związku „Euroregion Tatry" następuje na podstawie uchwały Kongresu, która określa sposób likwidacji oraz przeznaczenie majątku Związku.

Euroregion
KARPACKI

3.9. Euroregion „Karpacki"

Powstanie Euroregionu poprzedzał kilkuletni okres ożywionych kontaktów i współpracy o charakterze dwustronnym (województwo krośnieńskie i przygraniczne powiaty słowackie, ukraińskie Zakarpacie i północno-wschodnie regiony Węgier). Pojawił się jednak pomysł, by połączyć różne inicjatywy o podobnym charakterze i spróbować utworzyć szersze forum współpracy, wykorzystując sprawdzoną w zachodniej Europie formę euroregionu. Istotnym krokiem, który przybliżył realizację tego celu, było seminarium „**Możliwości i perspektywy współpracy sąsiadujących regionów Polski, Czechosłowacji, Węgier i Ukrainy**", które odbyło się w lutym 1992 roku w Jaśle. Udział w nim wzięli m.in. przedstawiciele władz centralnych oraz placówek dyplomatycznych zainteresowanych krajów. Na spotkaniu tym podpisano deklarację, na mocy której powołano **Radę Współpracy Międzyregionalnej Przykarpacia** [Euroregion *Karpacki*, s. 9].

Po kilku miesiącach prac przygotowawczych w dniu 14 lutego 1993 roku w Debreczynie przedstawiciele władz terytorialnych Polski, Słowacji, Węgier i Ukrainy podpisali porozumienie o utworzeniu ***Związku Międzyregionalnego „Euroregion Karpacki"***. Politycznego poparcia udzielili tej inicjatywie ministrowie spraw zagranicznych Polski, Węgier i Ukrainy, podpisując ***Deklarację o Współpracy Społeczności Zamieszkujących Obszar Euroregionu „Karpackiego"*** [Borys, Panasiewicz 1996, 41]. Na posiedzeniu w dniach 29-30 kwietnia 1997 Rada Związku pozytywnie rozpatrzyła wniosek strony rumuńskiej o jej przyjęcie w charakterze Członka Zwyczajnego.

Euroregion „Karpacki" obejmuje po stronie polskiej 180 gmin z czterech województw:

- 44 gminy z województwa krośnieńskiego,
- 41 gmin z województwa przemyskiego,
- 47 gmin z województwa rzeszowskiego,
- 48 gmin z województwa tarnowskiego.

Po stronie węgierskiej w skład Euroregionu wchodzi 5 okręgów położonych w północno-wschodniej części kraju Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdú-Bihar, Heves, Jasz-Nagykun-Szolnok, Szabolcs-Szatmár-Bereg. Po stronie ukraińskiej w skład Euroregionu wchodzą 4 obwody: lwowski, zakarpacki, iwanofrankowski i czerniowiecki. Po stronie słowackiej do Euroregionu należą dwa kraje: koszycki i preszowski. Po stronie rumuńskiej w skład Euroregionu wchodzi 5 okręgów: Bihor, Sălaj, Satu Mare, Maramureş, Botoşani.

Obszar Euroregionu przedstawiono na dwóch mapach prezentujących podział administracyjny (mapa 19 i 20). Pierwsza z nich przedstawia cały obszar Euroregionu, a druga jego polską część w szczegółowym podziale administracyjnym.

Strukturę organizacyjną Euroregionu przedstawia rys. 17.

Siedziba Sekretariatu do 1995 roku, zgodnie z zasadą rotacji była zmieniana co rok. Pierwszą siedzibą był Sanok, a następnie Debreczyn. Dla ustabilizowania sytuacji i ułatwienia pracy Sekretariatowi decyzją Rady w 1995 roku postanowiono, że siedziba co najmniej przez dwa lata będzie znajdować się w Użgorodzie na Ukrainie.

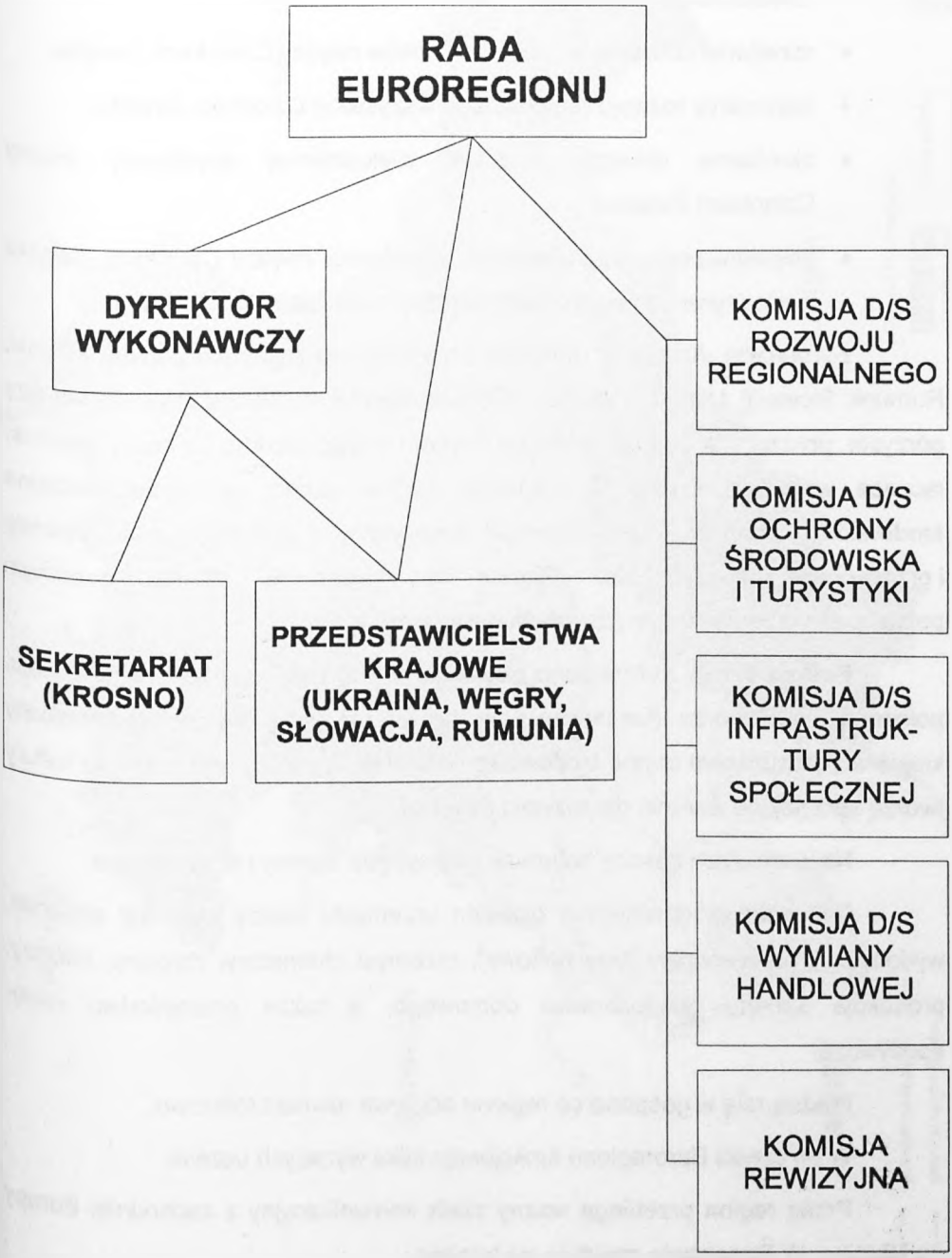
Przedstawicielstwa krajowe mają siedziby:

- strony polskiej w Krośnie,
- strony słowackiej w Bardejovie,
- strony węgierskiej w Debreczynie,
- strony rumuńskiej w Satu Mare.

Statut Związku zakłada realizację następujących celów i zadań:

- organizowanie i koordynowanie wspólnych działań na rzecz rozwoju współpracy między Członkami Związku w dziedzinie gospodarki, nauki, ekologii, kultury i oświaty,
- pomoc w opracowywaniu konkretnych projektów w zakresie współpracy transgranicznej między Członkami Związku w dziedzinach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania,

Rys. 17. Schemat organizacyjny Euroregionu "Karpackiego"

Źródło: [Materiały 1998a]

- rozwijanie i ułatwianie kontaktów między mieszkańcami obszaru działania Związku, w tym kontaktów między ekspertami w różnych dziedzinach,
- rozwijanie dobrosąsiedzkich stosunków między Członkami Związku,
- wspieranie rozwoju regionalnego wszystkich Członków Związku,
- określanie dziedzin możliwej wielostronnej współpracy między Członkami Związku,
- pośredniczenie oraz ułatwianie współpracy między Członkami Związku a międzynarodowymi organizacjami, instytucjami i agencjami.

Euroregion „Karpacki" obejmuje przygraniczne regiony 5 państw - Polski, Rumunii, Słowacji, Ukrainy i Węgier. Większą część Euroregionu stanowią obszary górzyste, położone w obrębie łańcucha Karpat i w jego pobliżu. Za cechy wspólne, łączące wszystkie części Euroregionu, można uznać nie zanieczyszczone środowisko naturalne, duży potencjał turystyczny i znaczącą rolę rolnictwa i przetwórstwa spożywczego. Region ten dysponuje również znacznym potencjałem przemysłowym [*Euroregion Karpacki*, s. 3].

Polska część Euroregionu obejmuje południowo-wschodnią część kraju, położoną na Pogórzu Karpackim i w części łańcucha Karpat. Urozmaicony krajobraz, stosunkowo czyste środowisko naturalne, liczne zabytki i pomniki kultury tworzą sprzyjające warunki dla rozwoju turystyki.

Najważniejsze zasoby naturalne to lasy, gaz ziemny i ropa naftowa.

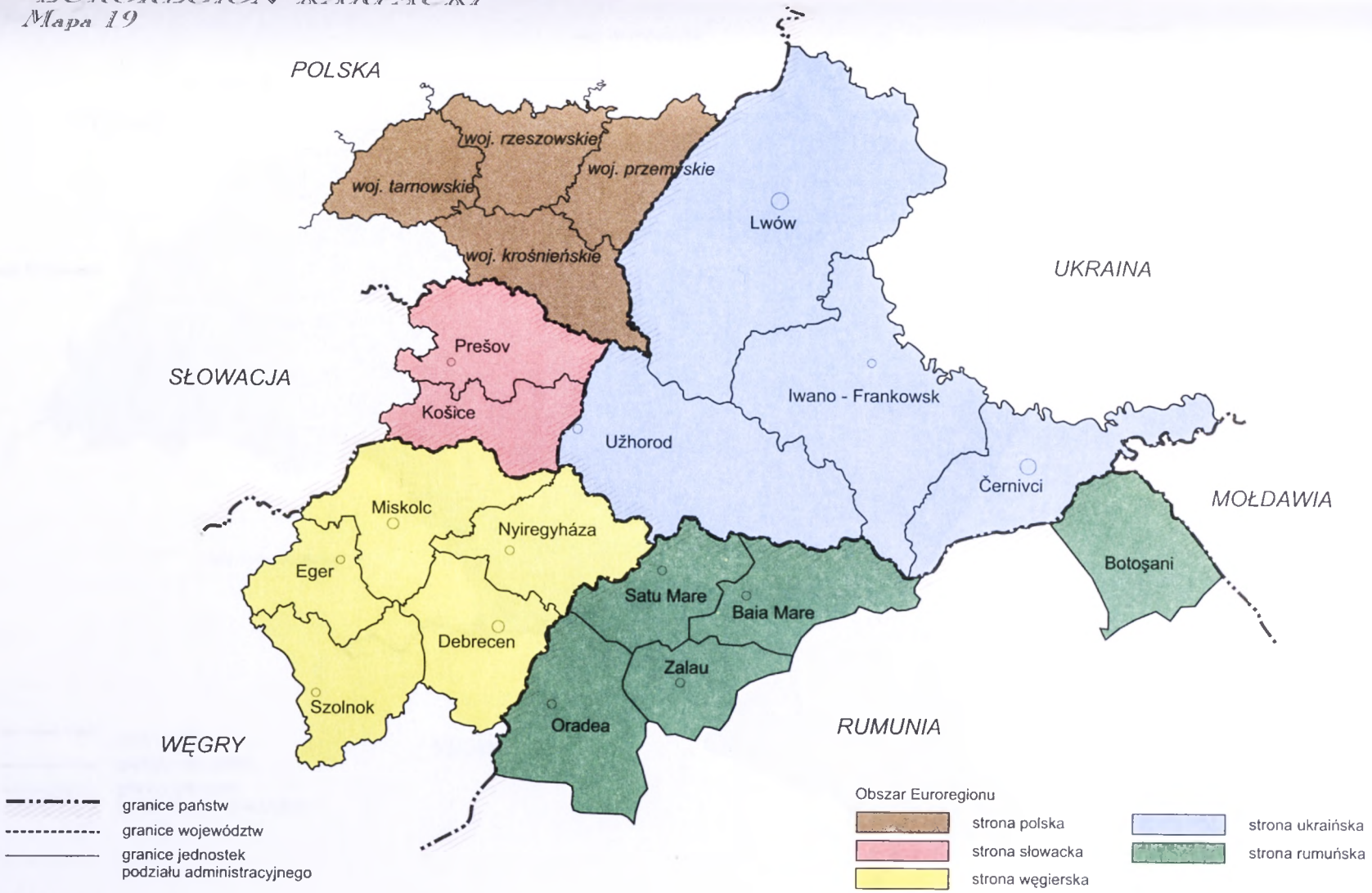
Do najlepiej rozwiniętych dziedzin przemysłu należy przemysł szklarski, wydobycie i przetwórstwo ropy naftowej, przemysł chemiczny, drzewny, lotniczy, produkcja sprzętu gospodarstwa domowego, a także przetwórstwo rolno-spożywcze.

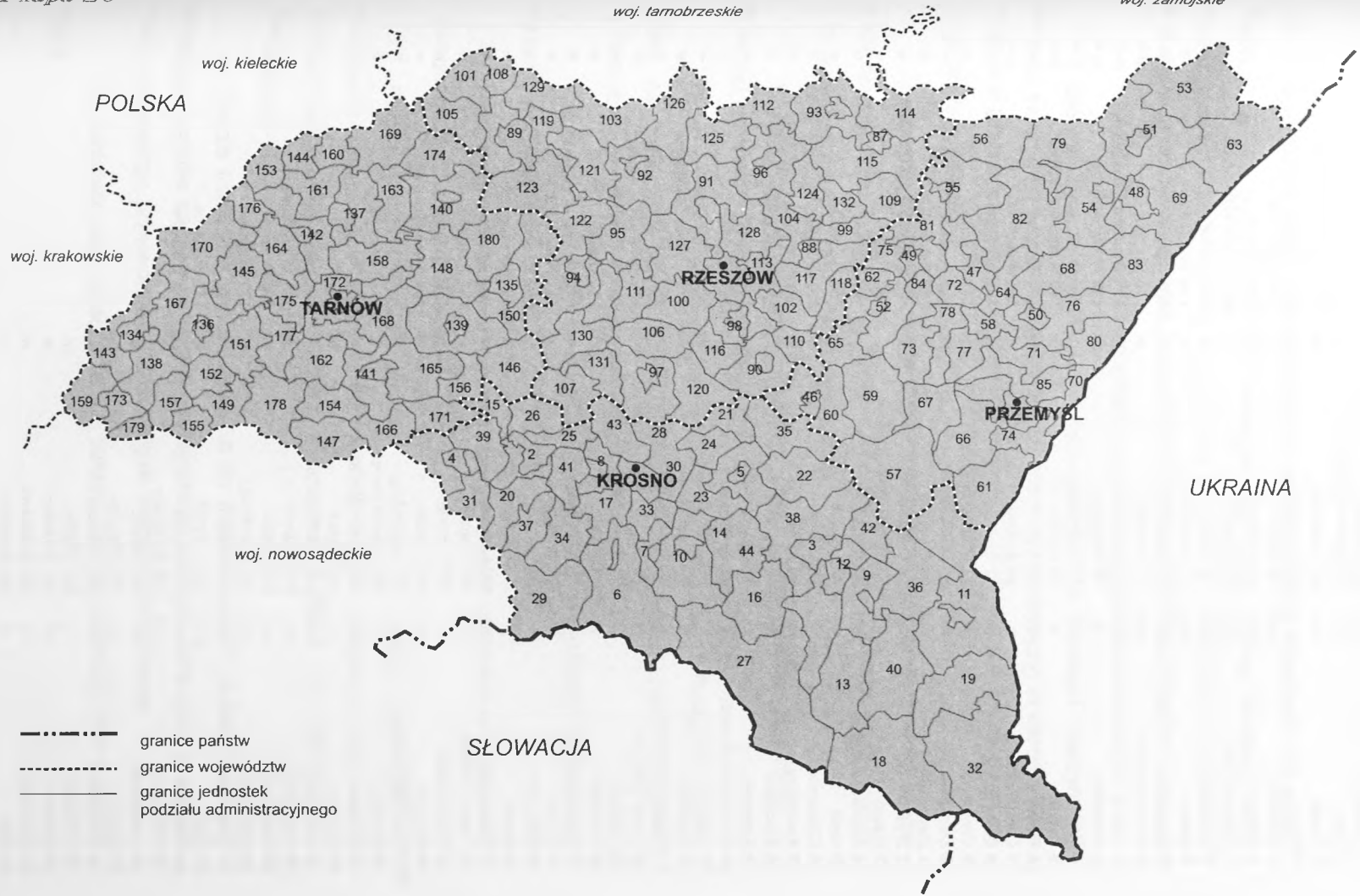
Ważną rolę w gospodarce regionu odgrywa również rolnictwo.

W tej części Euroregionu funkcjonuje kilka wyższych uczelni.

Przez region przebiega ważny szlak komunikacyjny z zachodniej Europy na Ukrainę. W Rzeszowie znajduje się lotnisko.

EUROREGION KARPACKI
Mapa 19

woj. tarnobrzeskie
woj. zamojskie
woj. kieleckie
POLSKA
woj. krakowskie
RZESZÓW
TARNÓW
PRZEMYŚL
KROSNO
UKRAINA
woj. nowosądeckie
SŁOWACJA
granice państw
granice województw
granice jednostek podziału administracyjnego

GMINY W EUROREGIONIE KARPACKIM

WOJ.KROŚNIEŃSKIE

1 Krosno m
2 Jasło m
3 Sanok m
4 Biecz m-w
5 Brzozów m-w
6 Dukla m-w
7 Iwonicz-Zdrój m-w
8 Jedlicze m-w
9 Lesko m-w
10 Rymanów m-w
11 Ustrzyki Dolne m-w
12 Zagórz m-w
13 Baligród w
14 Besko w
15 Brzyska w
16 Bukowsko w
17 Chorkówka w
18 Cisna w
19 Czarna w
20 Dębowiec w
21 Domaradz w
22 Dydnia w
23 Haczów w
24 Jasienica Rosielna w
25 Jasło w
26 Kołaczyce w
27 Komańcza w
28 Korczyna w
29 Krempna w
30 Krościenko Wyżne w
31 Lipinki w
32 Lutowiska w
33 Miejsce Piastowe w
34 Nowy Żmigród w
35 Nozdrzec w
36 Olszanica w
37 Osiek Jasielski w
38 Sanok w
39 Skołyszyn w
40 Solina w
41 Tarnowiec w
42 Tyrawa Wołoska w
43 Wojaszówka w
44 Zarszyn w

WOJ.PRZEMYSKIE

45 Przemyśl m
46 Dynów m
47 Jarosław m
48 Lubaczów m
49 Przeworsk m
50 Radymno m
51 Cieszanów m-w
52 Kańczuga m-w
53 Narol m-w
54 Oleszyce m-w
55 Sieniawa m-w
56 Adamówka w
57 Bircza w
58 Chłopice w
59 Dubiecko w
60 Dynów w
61 Fredropol w
62 Gać w
63 Horyniec w
64 Jarosław w
65 Jawornik Polski w
66 Krasiczyn w
67 Krzywcza w
68 Laszki w
69 Lubaczów w
70 Medyka w
71 Orły w
72 Pawłosiów w
73 Pruchnik w
74 Przemyśl w
75 Przeworsk w
76 Radymno w
77 Rokietnica w
78 Roźwienica w
79 Stary Dzików w
80 Stubno w
81 Tryńcza w
82 Wiązownica w
83 Wielkie Oczy w
84 Zarzecze w
85 Żurawica w

WOJ.RZESZOWSKIE

86 Rzeszów m
87 Leżajsk m
88 Łańcut m
89 Mielec m
90 Błażowa m-w
91 Głogów Małopolski m-w
92 Kolbuszowa m-w
93 Nowa Sarzyna m-w
94 Ropczyce m-w
95 Sędziszów Małopolski m-w
96 Sokołów Małopolski m-w
97 Strzyżów m-w
98 Tyczyn m-w
99 Białobrzegi w
100 Boguchwała w
101 Borowa w
102 Chmielnik Rzeszowski w
103 Cmolas w
104 Czarna w
105 Czermin w
106 Czudec w
107 Frysztak w
108 Gawłuszowice w
109 Grodzisko Dolne w
110 Hyżne w
111 Iwierzyce w
112 Kamień w
113 Krasne w
114 Kuryłówka w
115 Leżajsk w
116 Lubenia w
117 Łańcut w
118 Markowa w
119 Mielec w
120 Niebylec w
121 Niwiska w
122 Ostrów w
123 Przecław w
124 Rakszawa w
125 Raniżów w
126 Stary Dzikowiec w
127 Świlcza w
128 Trzebownisko w
129 Tuszów Narodowy w
130 Wielopole Skrzyńskie w
131 Wiśniowa w
132 Żołynia w

WOJ.TARNOWSKIE

133 Tarnów m
134 Bochnia m
135 Dębica m
136 Brzesko m-w
137 Dąbrowa Tarnowska m-w
138 Nowy Wiśnicz m-w
139 Pilzno m-w
140 Radomyśl Wielki m-w
141 Tuchów m-w
142 Żabno m-w
143 Bochnia w
144 Bolesław w
145 Borzęcin w
146 Brzostek w
147 Ciężkowice w
148 Czarna w
149 Czchów w
150 Dębica w
151 Dębno w
152 Gnojnik w
153 Gręboszów w
154 Gromnik w
155 Iwkowa w
156 Jodłowa w
157 Lipnica Murowana w
158 Lisia Góra w
159 Łapanów w
160 Mędrzechów w
161 Olesno w
162 Pleśna w
163 Radgoszcz w
164 Radłów w
165 Ryglice w
166 Rzepiennik Strzyżewski w
167 Rzezawa w
168 Skrzyszów w
169 Szczucin w
170 Szczurowa w
171 Szerzyny w
172 Tarnów w
173 Trzciana w
174 Wadowice Górne w
175 Wierzchosławice w
176 Wietrzychowice w
177 Wojnicz w
178 Zakliczyn w
179 Żegocina w
180 Żyraków

Rumuńska część Euroregionu leży we wschodnich Karpatach. Ta część Euroregionu nie ma terytorialnie zwartego charakteru. Okręg Botoşani leży w północnowschodniej Rumunii przy granicy z Ukrainą i Mołdawią, a pozostałe 4 okręgi w północno-zachodniej Rumunii przy granicy z Ukrainą i Węgrami.

Największym miastem rumuńskiej części Euroregionu jest Satu Mare.

Główne gałęzie przemysłu na tym obszarze to przemysł maszynowy, środków transportu, włókienniczy, metalowy, drzewny i spożywczy. W okręgu Bihor w Górach Bihorskich (najwyższy szczyt Curcubăta - 1848 m n.p.m.) wydobywa się boksyty i rudę żelaza.

Słowacka część Euroregionu obejmuje znaczny obszar wschodniej części kraju. Największymi miastami są Koszyce i Preszov. Część północno-wschodnia to tereny górzyste, bardzo atrakcyjne turystycznie.

W gospodarce dominuje przemysł ciężki. Inne gałęzie przemysłu to przemysł spożywczy, chemiczny i lekki.

Przez region przebiegają ważne trasy komunikacyjne z Polski na Węgry i dalej na Bałkany oraz z Europy zachodniej na Ukrainę przez Użhorod. W Koszycach jest lotnisko międzynarodowe.

Koszyce są też ważnym centrum kulturalnym i uniwersyteckim. Znajduje się tu Uniwersytet im. P. Safarika.

Ukraińska część Euroregionu obejmuje obwody położone w zachodniej i południowo zachodniej częsci kraju.

Region posiada liczne bogactwa naturalne, z których najważniejsze znaczenie mają ropa naftowa i gaz ziemny, węgiel brunatny, rudy metali nieżelaznych, sól kamienna, kruszywa budowlane, a także lasy (głównie na Zakarpaciu).

Dobrze rozwinięty jest przemysł, a do najważniejszych dziedzin należą: przemysł środków transportu, sprzętu medycznego, maszyn rolniczych, przemysł lekki, cukrowniczy, przetwórstwo mleka i mięsa, przetwórstwo drewna.

W rolnictwie duże znaczenie ma uprawa warzyw, winorośli oraz hodowla bydła.

Duże znaczenie ma transport, gdyż tu przecinają się szlaki komunikacyjne wschód-zachód i północ-południe.

Lwowskie instytucje naukowe i kulturalne mają znaczenie ogólnokrajowe. Wyższe uczelnie działają także w Iwanofrankowsku, a w Czerniowcach ma siedzibę jedna z najstarszych uczelni na Ukrainie Uniwersytet Państwowy.

Węgierska część Euroregionu obejmuje północno-wschodnią część kraju. Największymi miastami są: Debreczyn, Miskolc i Nyiregyhaza.

W gospodarce węgierskiej części Euroregionu dominuje przemysł. Do najważniejszych zaliczyć można przemysł hutniczy, chemiczny, maszynowy, górnictwo węgla brunatnego i rud miedzi, produkcję energii elektrycznej i materiałów budowlanych oraz przetwórstwo spożywcze.

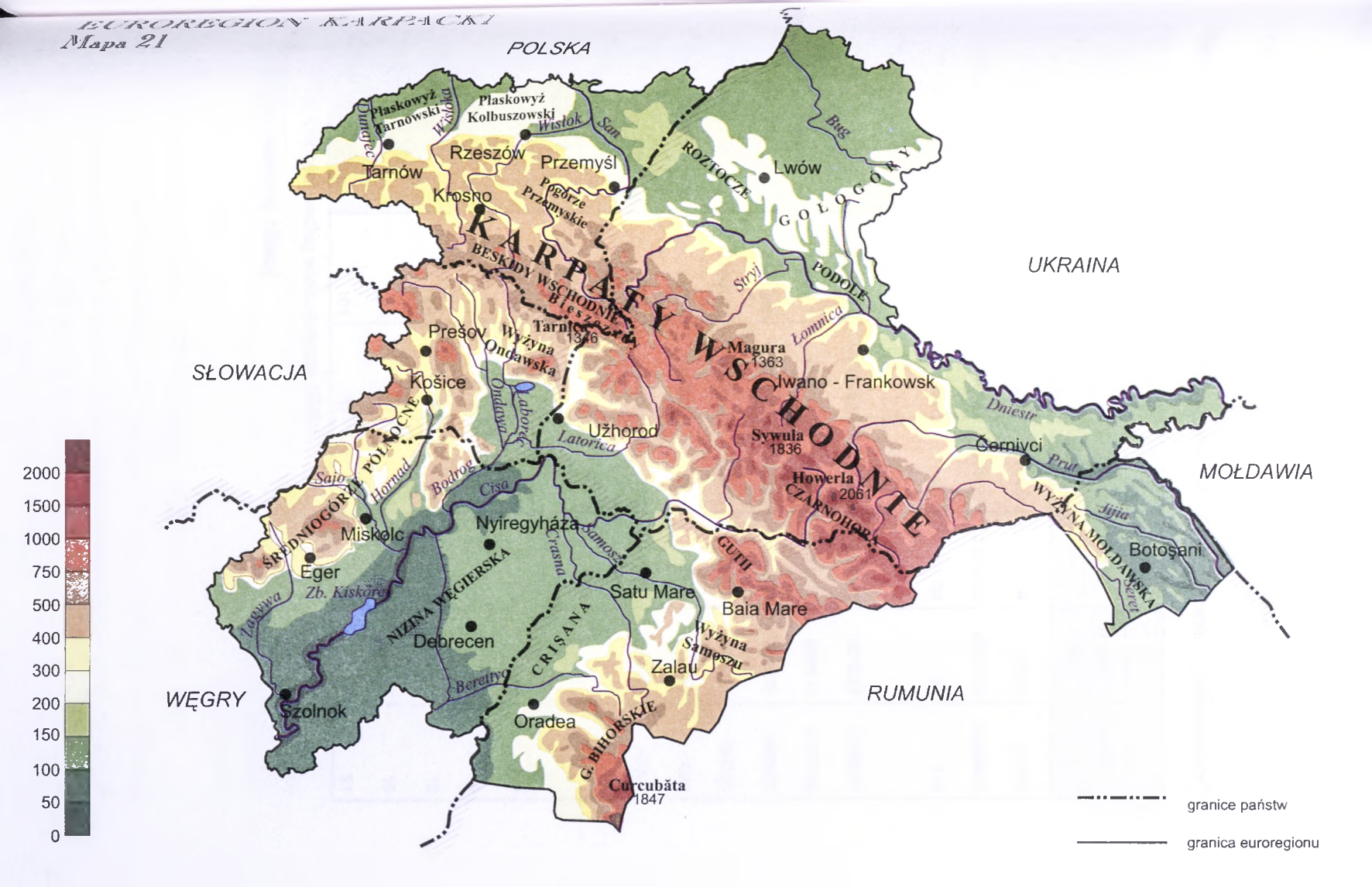
Ważną rolę odgrywa także rolnictwo: uprawa zbóż i hodowla zwierząt, ale także uprawa winorośli, papryki i pomidorów. W tej części Euroregionu znajduje się Tokaj - region uprawy winorośli i produkcji win o światowej sławie.

Znajdują się tu najwyższe góry Węgier: Matra i Bukk.

Region ma dobre połączenia drogowe i kolejowe; tradycyjnym szlakiem transportowym jest także rzeka Cisa.

W wielu miastach pod egidą *Euroregionu „Karpackiego"* od kilku lat organizowane są imprezy targowe, które mają na celu prezentację potencjału gospodarczego tego regionu, a także ułatwiają firmom z obszaru Euroregionu znajdowanie kontaktów na zewnątrz. Niektóre z imprez targowych mają już cykliczny charakter i cieszą się dużym zainteresowaniem wystawców, np. Krośnieńskie Targi Euroregionalne „Kontakt", czy targi w Rzeszowie, Miskolcu i Nyiregyhaza. Imprezom targowym towarzyszą często seminaria i szkolenia poświęcone różnym aspektom współpracy gospodarczej, a także liczne imprezy kulturalne i sportowe.

EUROREGION KARPACKI
Mapa 21

Tabl. 24. Podstawowe dane statystyczne o Euroregionie „Karpackim" w 1997 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Strona				
		polska	słowacka [a/]	rumuńska	węgierska	ukraińska
Powierzchnia w km^2	141485	18683	10459	27104	28639	56600
Ludność ogółem	14794858	2370654	1111177	2274013	2609114	6429900
na 1 km^2	105	127	106	84	91	113
Ludność w wieku:						
poniżej 18 lat	3953951	717182	269091	601381	628297	1738000
18-39	4747141	764833	293378	751917	809313	2127700
40-65	4145000	635650	227470	660505	841275	1780100
powyżej 65 lat	1708041	252989	80513	260210	330229	784100
Przyrost naturalny	13928	13564	4364	-3366	4416	-5050
Saldo migracji stałej	-9903	1627	-90	-4000	-3539	-3901
Miasta według						
liczby ludności:						
powyżej 100000	14	2	1	4	3	4
50000-100000	12	2	1	1	2	6
20000-50000	39	6	6	5	9	13
10000-20000	56	8	3	12	23	10
poniżej 10000	101	28	14	7	31	21

[a/] Dane o ludności według wieku dotyczą 1995 r.

Źródło: [Materiały 1998b].

Tabl. 25. Osobowy ruch graniczny według wybranych przejść granicznych w 1997r.

Przejścia graniczne a - w tys. osób b - 1996 = 100		Rodzaj przejścia granicznego	Przekroczenia granicy ogółem	Obywatele polscy		Cudzoziemcy		
				przekraczający granicę w kierunku				
				z Polski	do Polski	do Polski	z Polski	
							razem	w tym piesi
Barwinek	a	drogowe	2606	358	228	1007	1013	2
	b		84,7	97,0	85,9	81,2	84,3	21 razy
Krościenko	a	kolejowe	95	6	6	42	41	x
	b		99,2	91,0	96,3	102,5	97,6	x
Przemyśl	a	kolejowe	474	10	11	293	160	x
	b		80,8	93,2	97,9	78,0	84,6	x
Medyka	a	drogowe	2772	74	76	1303	1319	3
	b		80,2	70,4	73,4	83,7	77,9	240,6

Źródło: [Ruch 1998].

Organizacje podmiotów gospodarczych nawiązują bezpośrednie kontakty dwustronne, np. Podkarpacka Izba Gospodarcza rozpoczęła współpracę z izbami gospodarczymi ze Lwowa, Michalowiec i Koszyc.

Cyklicznie odbywa się Seminarium Pedagogiczno-Oświatowe *Euroregionu „Karpackiego"*, które jest ważnym forum spotkań nauczycieli. W szkołach średnich powstają kluby *Euroregionu „Karpackiego"*, które popularyzują wśród młodzieży idee współpracy transgranicznej i nawiązują kontakty ze szkołami z innych części Euroregionu.

Od 1994 roku istnieje Stowarzyszenie Uniwersytetów Euroregionu Karpackiego. Dzięki pomocy Euroregionu i Instytutu Studiów Wschód-Zachód na Uniwersytecie w Użgorodzie powstało Centrum na Rzecz Reformy Administracji Publicznej.

Współpracują urzędy statystyczne, archeolodzy, służby weterynaryjne, środowiska sportowe. Organizuje się coraz więcej wspólnych imprez kulturalnych, np. festiwale folklorystyczne Eurofolk oraz Festiwal Kultury Karpackiej.

Sekretariat Euroregionu opracowuje kalendarz imprez gospodarczych, kulturalnych, sportowych i turystycznych odbywających się pod patronatem *Euroregionu „Karpackiego"*.

Wiele uwagi poświęca się kwestii ułatwień w przekraczaniu granic pomiędzy państwami tworzącymi *Euroregion „Karpacki"*.

Od 1995 roku Euroregion ma swój budżet. Wkłady do budżetu wnoszone są zarówno w formie pieniężnej jak i niepieniężnej. Większość wpływów pochodzi ze składek regionów – członków Euroregionu. W 1995 roku Euroregion uzyskał bezzwrotną pomoc ze środków Rockefeller Brothers Fund (75 tys. USD) oraz Institute for East-West Studies (20 tys. USD) [Euroregion Karpacki, s. 4].

W 1994 roku – dzięki staraniom nowojorskiego Institute for East-West Studies, który od początku wspierał działalność Euroregionu – powstała Fundacja Rozwoju Euroregionu Karpackiego. Fundacja ta jest niezależną instytucją zarejestrowaną na Słowacji i zajmuje się wspieraniem poprzez pomoc finansową i techniczną, instytucji pozarządowych działających w Euroregionie. Celem Fundacji jest doprowadzenie do większego zaangażowania się społeczności lokalnych w działania na rzecz swych regionów.

Problemy i bariery związane z działalnością Euroregionu to m.in.:

- różnice w poziomie rozwoju poszczególnych państw oraz w tempie i zakresie transformacji ustrojowych; w wielu wypadkach podejmowane na szczeblu regionów działania są nieskuteczne i wymagają decyzji na szczeblu rządów centralnych, co jest poważną barierą współpracy transgranicznej,
- zróżnicowany poziom rozwoju infrastruktury w postaci dróg, szlaków kolejowych, przejść granicznych, telekomunikacji,
- istotne różnice w przepisach celno-dewizowych i podatkowych,
- brak banków wyspecjalizowanych w prowadzeniu rozliczeń w ramach Euroregionu, udzielających kredytów i gwarancji kredytowych na transgraniczne przedsięwzięcia gospodarcze.

Ważniejsze publikacje o Euroregionie

Euroregion Karpacki - podstawowe informacje. Przedstawicielstwo Polskie Euroregionu Karpackiego, Krosno, 1995.

Euroregion Karpacki. Przedstawicielstwo Polskie Euroregionu Karpackiego, Krosno 1997.

Materiały Sekretariatu Euroregionu „Karpackiego". Krosno 1998a.

Materiały Urzędu Statystycznego w Krośnie. US Krosno 1998b.

Wykaz ważniejszych adresów

Strona polska:

Sekretariat
ul. Prochownia 4
38-400 Krosno
tel. (013) 4364911
fax (013) 4364928

Strona rumuńska:

Romeo Nicoara
County Council of Satu Mare
P-ta 25 Octombrie nr 1
3900 Satu Mare
tel. 40 61 711-004
fax 40 61 710-651

Strona słowacka:

Pavol Popjak
Metsky urad
Radnicne namestie 16
085 01 Bardejov
tel. 421 935-746-476
fax 421 935-722-476

Strona węgierska:

Brigitta László
Szabolc-Szatmar-Bereg
County Council
H-4400 Nyíregyháza
Hosok tere 5
tel. 36 42 311-773
fax 36 42 312-603

Strona ukraińska:

Michaił Bizilia
Strilnytchna str. 79
294 000 Uzhgorod
tel. 380 3122-16-283
fax 380 3122-14-555

Urząd Statystyczny

ul. Bieszczadzka 5
34-400 Krosno
tel. (013) 436-29-32
fax (013) 436-31-81

Ważniejsze dokumenty dotyczące Euroregionu

- Porozumienie o utworzeniu Związku Międzyregionalnego „Euroregion Karpacki"
- Statut Związku Międzyregionalnego „Euroregion Karpacki"

POROZUMIENIE O UTWORZENIU ZWIĄZKU MIĘDZYREGIONALNEGO „EUROREGION KARPACKI"

Niżej wymienieni Członkowie - Założyciele Związku, zwani dalej „Stronami":

1. Strona Polska, reprezentowana:

- w imieniu władz administracyjnych szczebla regionalnego - przez Wojewodę Krośnieńskiego oraz Wojewodę Przemyskiego,

- w imieniu lokalnych władz samorządowych - przez Przewodniczących Wojewódzkich Sejmików Samorządowych w Krośnie i Przemyślu.

2. Strona Słowacka, reprezentowana:

- w imieniu lokalnych władz samorządowych - przez przedstawicieli Stowarzyszenia Regionu Karpackiego skupiającego samorządy jednostek administracyjnych miast Bardejov, Humenne, Michalovce, Svidnik, Trebisov, Vranov.

3. Strona Ukraińska, reprezentowana:

- w imieniu organów administracji państwowej szczebla regionalnego - przez przedstawiciela Prezydenta Ukrainy na Obwód Zakarpacki,
- w imieniu lokalnych władz samorządowych - przez Przewodniczącego Rady Obwodu Zakarpackiego.

4. Strona węgierska, reprezentowana

- w imieniu organów administracji państwowej szczebla regionalnego - przez Pełnomocnika Prezydenta Republiki Węgierskiej na komitaty Szabolcs-Szatmar-Bereg i Hajdu-Bihar oraz przez Pełnomocnika Prezydenta Republiki Węgierskiej na komitaty Borsod- Abauj-Zemplen i Heves.
- w imieniu lokalnych władz samorządowych - przez przedstawicieli Zgromadzeń Regionalnych (Borsod-Abauj- Zemplen, Heves, Hajdu-Bihar i Szabolcs-Sztamar-Bereg) oraz miast o statusie stolicy komitatu (Nyiregyhaza, Debrecen, Miskolc, Eger).

postanowili co następuje:

§ 1

Niniejszym powołuje się Związek Międzyregionalny „Euroregion Karpacki" zwany dalej „Związkiem".

§ 2

Cele, zadania oraz strukturę organizacyjną Związku określa Statut, stanowiący integralną część niniejszego Porozumienia.

§ 3

W przypadku istnienia przewidzianego w prawie krajowym jednej lub więcej Stron wymogu zatwierdzenia niniejszego Porozumienia przez odpowiednie władze, którego spełnienie jest niezbędne dla jego wejścia w życie, Strona lub Strony te powinny wystąpić w tej sprawie do tychże władz.

STATUT
ZWIĄZKU MIĘDZYREGIONALNEGO „EUROREGION KARPACKI"

I. Preambuła

Przygraniczne regiony Polski, Słowacji, Węgier i Ukrainy położone na obszarze geograficznym Karpat, basenu rzeki Cisy oraz na terenach przyległych, działając w oparciu o zasadę równości i zasadę wzajemnych korzyści, reprezentowane przez organy podpisujące niniejsze Porozumienie

tworzą

ZWIĄZEK MIĘDZYREGIONALNY

„EUROREGION KARPACKI"

jako wspólny organ doradczy i koordynujący, mający na celu wspieranie współpracy transgranicznej między regionami przygranicznymi - członkami Związku - zgodnie z jej definicją zawartą w Europejskiej Konwencji Ramowej o współpracy transgranicznej między wspólnotami i władzami terytorialnymi (Konwencja nr 106 Rady Europy).

II. Postanowienia ogólne

1. Niniejszy Statut nie narusza istniejących form i rodzajów współpracy transgranicznej danego Państwa lub strony.
2. Niniejszy Statut nie narusza zakresu ani treści uprawnień przysługujących każdej ze Stron z mocy prawa krajowego danego Państwa.
3. Strony, w ramach wzajemnych uzgodnień oraz stosownie do swoich możliwości, zapewnią środki finansowe niezbędne dla działalności Związku i jego organów utworzonych na mocy niniejszego Statutu. Wszelkie koszty związane z funkcjonowaniem Euroregionu Karpackiego będą pokrywane z budżetów lokalnych, a także z innych dostępnych źródeł wsparcia jego działalności.
4. Strony będą wspierać inicjatywy lokalne służące rozwijaniu współpracy transgranicznej na obszarze Euroregionu Karpackiego.
5. Organy Związku pełnią funkcje doradcze, konsultacyjne i koordynacyjne, z których nie będą wynikać zobowiązania natury prawnej dla żadnej ze Stron.
6. Przy wypełnianiu swoich funkcji oraz realizacji zadań Związek i jego organy mogą współpracować z międzynarodowymi organizacjami i agencjami, w których polu zainteresowania pozostaje współpraca międzyregionalna.
7. Rządy Państw, których przedstawiciele szczebla regionalnego i lokalnego uczestniczą w Związku, otrzymywać będą na żądanie wszelkie informacje o działalności Związku i jego uchwałach. Mogą również zwracać się bezpośrednio do organów Związku w celu informowania ich o swoim stanowisku, a także z żądaniem bezpośrednich konsultacji w interesujących je sprawach.
8. Sekretariat Euroregionu Karpackiego przedstawia dwa razy do roku sprawozdanie ze swojej działalności i przesyła je rządom państw, których przedstawiciele uczestniczą w Związku.

III. Obszar działania

1. Obszarem działania Związku są następujące regiony:
   - z Polski - Województwa krośnieńskie, rzeszowskie[2] i przemyskie
   - ze Słowacji - „Stowarzyszenie Regionu Karpat" obejmujące samorządy miast i gmin położonych na terytorium następujących jednostek administracyjnych: Bardejov, Humenne, Kosice-mesto[4], Kosice-vidiek, Michalovce, Presov, Svidnik, Trebisov i Vranov
   - z Ukrainy - Obwody Czerniowce, Iwano-Frankowsk, Lwów[5], Zakarpacie
   - z Węgier - Komitaty Szabolcs-Szatmar-Bereg, Hajdu-Bihar, Borsod-Abauj-Zemplen, Heves, Jasz-Nagykun-Szolnok[6] oraz miasta Nyiregyhaza, Debrecen, Miskolc i Eger.
2. Członkowstwo oraz obszar działania Związku mają charakter otwarty i mogą ulegać zmianie zgodnie z postanowieniami niniejszego Statutu.
3. W przypadku zmian terytorialnych bądź administracyjnych na obszarze jednego z Państw, które to zmiany dotyczyłyby obszaru działania Związku, nowy obszar jego działania zostanie określony w oparciu o zasadę sukcesji oraz zgodnie z prawem krajowym danego Państwa.
4. Członkostwo w Związku nie wyklucza prawa Uczestników do nawiązywania dwu lub wielostronnych stosunków i zawierania porozumień z innymi wspólnotami terytorialnymi nie należącymi do Związku.
5. Związek nie jest nowym podmiotem ponadnarodowym lub ponadpaństwowym, lecz stanowi strukturę służącą ułatwianiu współpracy międzyregionalnej między jego Członkami.
6. Członkowie Związku posiadają status „Członków Zwyczajnych" lub „Członków Stowarzyszonych", który określi Rada Związku. Wszyscy Członkowie Związku są traktowani równoprawnie, bez względu na wielkość terytorium i liczbę ludności. Rada Związku może określić wyjątki od tej zasady w stosunku do Członków Stowarzyszonych
7. „Członek stowarzyszony" posiada takie same prawa i obowiązki jak „Członek Zwyczajny" nie wyłączając spraw finansowych. Członek Stowarzyszony nie może jednak proponować kandydatury obywatela swojego kraju na

---

[1]

[2] punkt 8 wprowadzony do Statutu na XIII posiedzeniu w dniu 27.10.1995 r.

[3] województwo rzeszowskie przyjęto na IX posiedzeniu w dniu 07.10.1994 r.

[4] okręgi Kosice-mesto, Kosice-vidiek i Presov przyjęto na III posiedzeniu w dniu 25.06.1993 r.

[5] obwody Czerniowce, Iwano-Frankowsk i Lwów przyjęto na V posiedzeniu w dniu 05.11.1993 r.

[6] komitat Jasz-Nagykun-Szolnok przyjęto na IV posiedzeniu w dniu 05.11.1993 r.

punkt 6 w brzmieniu ustalonym na II posiedzeniu w dniu 05.04.1993 r.

stanowisko[7] Przewodniczącego Rady, a na terytorium takiego Członka nie może posiadać siedziby stały Sekretariat

8. Rada może zapraszać na swoje posiedzenia przedstawicieli innych Państw, poza sygnatariuszami niniejszego porozumienia, a w szczególności przedstawicieli Rumunii.
9. Euroregion Karpacki uzyska rejestrację i otworzy własne rachunki bankowe (depozytowe)[8] z chwilą rozpoczęcia działalności stałego Dyrektora Wykonawczego na zasadach ustalonych przez Radę.
10. Decyzję w sprawie roszczenia obszaru działania Euroregionu Karpackiego poprzez przyjęcie nowego regionu podejmuje Rada Euroregionu Karpackiego na podstawie pisemnego wniosku podpisanego przez uprawnione władze regionu, przesłanego[9] do Sekretariatu Euroregionu Karpackiego nie później niż dwa miesiące przed terminem posiedzenia Rady .
11. Członek Euroregionu Karpackiego (region) może wystąpić ze Związku.
Oficjalną informację o wystąpieniu władze danego regionu powinny przekazać na piśmie Przewodniczącemu Rady Euroregionu Karpackiego. Rada na najbliższym posiedzeniu podejmuje uchwałę stwierdzającą wystąpienie danego regionu ze Związku.
12. Członek Euroregionu Karpackiego (region) może zawiesić swoje członkostwo w Związku z ważnych powodów na okres nie dłuższy niż jeden rok. Jeżeli przed upływem roku od powiadomienia Rady o zamiarze zawieszenia członkostwa region nie zawiadomi na piśmie, że chciałby powrócić do aktywnego uczestnictwa w pracach Euroregionu Karpackiego, Rada podejmuje uchwałę stwierdzającą ustanie członkostwa tego regionu w Związku.
13. Rada może ustalić warunki, jakie powinien spełnić region, który ubiega się o członkostwo w Związku po uprzednim ustaniu członkostwa z powodu wystąpienia lub zawieszenia członkostwa. Rada może w szczególności uzależnić ponowne przyjęcie regionu na członka Euroregionu Karpackiego od wniesienia do budżetu EK odpowiedniego wkładu.
14. Wystąpienie lub zawieszenie członkostwa nie ma wpływu na zakres zobowiązań finansowych Członka w danym roku budżetowym, jeżeli zostało dokonane po upływie dwóch miesięcy od uchwalenia budżetu Euroregionu Karpackiego na ten rok. Jeżeli nastąpiło przed upływem tego terminu, członek nie ma obowiązku wnosić wkładu finansowego do budżetu, nie ma jednak prawa żądać zwrotu już przekazanych do budżetu kwot.

IV. Cele i zadania Związku

- Organizowanie i koordynowanie wspólnych działań na rzecz rozwoju współpracy między Członkami Związku w dziedzinie gospodarki, nauki, ekologii, kultury i oświaty.
- Pomoc w opracowywaniu konkretnych projektów w zakresie współpracy transgranicznej między Członkami Związku w dziedzinach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania.
- Rozwijanie i ułatwianie kontaktów między mieszkańcami obszaru działania Związku, w tym kontaktów między ekspertami w różnych dziedzinach.
- Rozwijanie dobrosąsiedzkich stosunków między Członkami Związku.
- Wspieranie rozwoju regionalnego wszystkich Członków Związku.[10]
- Określanie dziedzin możliwej wielostronnej współpracy transgranicznej między członkami Związku.
- Pośredniczenie oraz ułatwianie współpracy między Członkami Związku a międzynarodowymi organizacjami, instytucjami i agencjami.

V. Struktura organizacyjna Związku

1. Strukturę organizacyjną Związku tworzą następujące organy:[11]
   - Rada Związku
   - Przewodniczący Rady
   - Dyrektor Wykonawczy
   - Komisje Robocze

---

[7] punkt 7 w brzmieniu ustalonym na XII posiedzeniu w dniu 19.06.1995 r.

[8] punkt 9 w brzmieniu ustalonym na XII posiedzeniu w dniu 19.06.1995 r.

[9] punkty 10-14 dodane na XV posiedzeniu w dniu 26 kwietnia 1996 r.

[10] punktu tego brak w tekście jednolitym przygotowanym przez Sekretariat

[11] punkt 1 w brzmieniu ustalonym na XII posiedzeniu w dniu 19.06.1995 r.

2. Organy Związku pełnią funkcje doradcze, konsultacyjne oraz koordynacyjne mające na celu rozwijanie współpracy międzyregionalnej Członków Związku, jak również reprezentują one Związek na zewnątrz. Decyzje podejmowane przez organy Związku nie posiadają mocy prawnej, a jedynie charakter zaleceń wobec jego Członków.
3. Ilość organów Związku, ich struktura oraz zakres uprawnień mogą ulegać zmianom zgodnie z postanowieniami statutu.
4. Aparatem pomocniczym organów Związku jest Sekretariat Związku oraz stali przedstawiciele w krajach członkowskich.[12]

VI. Rada Związku

1. Rada Związku jest jego najwyższym organem.
2. W skład Rady Związku wchodzi po trzech przedstawicieli każdej ze Stron, desygnowanych na zasadzie wewnętrznego porozumienia. Ponadto w pracach Rady Związku mogą uczestniczyć w charakterze obserwatorów przedstawiciele Ministerstw Spraw Zagranicznych lub innych władz szczebla centralnego i regionalnego, jak również przedstawiciele organizacji międzynarodowych. Udział innych osób w pracach Rady określa jej Regulamin Organizacyjny.[13]
3. Posiedzenia Rady Związku odbywają się przynajmniej cztery razy w roku w trybie rotacyjnym. Wszelkie wydatki związane z określonym posiedzeniem Rady pokrywa kraj pełniący rolę gospodarza tego posiedzenia w ramach przyjętego budżetu Euroregionu Karpackiego.
4. Posiedzenia nadzwyczajne Rady Związku mogą być zwoływane w dowolnym czasie przez Dyrektora Wykonawczego z jego własnej inicjatywy lub na wniosek jednej ze stron.[14]
5. Do kompetencji Rady Związku należy w szczególności:
   - omawianie i zatwierdzanie wspólnych projektów współpracy międzyregionalnej prowadzonej w ramach Związku, zapewnianie ich finansowania oraz realizacji,
   - dokonywanie zmian w składzie członkowskim Związku,
   - dokonywanie zmian w Statucie Związku,
   - powoływanie Komisji Roboczych w poszczególnych dziedzinach współpracy transgranicznej Członków Związku oraz określanie siedziby danej Komisji,
   - podejmowanie decyzji w sprawach budżetu Związku,
   - uchwalenie Regulaminu Sekretariatu oraz dokonywanie w nim zmian,
   - podejmowanie decyzji o zwołaniu oraz określenie uczestników Konferencji Międzyregionalnych,
   - podejmowanie decyzji w sprawie członkostwa Związku w międzynarodowych organizacjach regionalnych,
   - reprezentowanie Związku wobec osób trzecich,
   - pełnienie funkcji pracodawcy w stosunku do Dyrektora Wykonawczego z prawem w uzasadnionych przypadkach do odwołania go ze stanowiska,
   - ustanowienie pełnomocników mających prawo dysponowania kontem bankowym Euroregionu Karpackiego,
   - podejmowanie decyzji w innych sprawach wymienionych w Statucie.
6. Wszelkie uchwały Rada Związku podejmuje w oparciu o zasadę jednomyślności.
7. Projekty uchwał są przedkładane Radzie Związku przez Dyrektora Wykonawczego lub przedstawicieli Stron.[15]
8. Rada Związku może zapraszać na swoje posiedzenia ekspertów w celu przedstawienia przez nich opinii.
9. Członkowie Rady nie pobierają wynagrodzenia za pracę w Radzie.
10. Pozostałe szczegółowe zasady organizacji i działalności Rady Związku określi jej Regulamin.

---

[12]

[13] punkt 4 w brzmieniu ustalonym na XII posiedzeniu w dniu 19.06.1995 r.

[14] punkt 2 w brzmieniu ustalonym na XII posiedzeniu w dniu 19.06.1995 r.

[15] punkt 5 w brzmieniu ustalonym na XII posiedzeniu w dniu 19.06.1995 r.

punkt 7 w brzmieniu ustalonym na XII posiedzeniu w dniu 19.06.1995 r.

VII. Przewodniczący Rady [16]

1. Przewodniczący Rady wybierany jest na dwuletnią kadencję przez Członków Rady Związku ze swego grona, zgodnie z zasadą rotacji.
2. Przewodniczący Rady wybierany jest w czasie pierwszego w danym roku kalendarzowym posiedzenia Rady.
3. Przewodniczący otwiera obrady, prowadzi debatę oraz zamyka obrady.
4. Przewodniczący Rady reprezentuje Radę wobec innych organów Związku oraz osób trzecich. Przewodniczący wykonuje również inne obowiązki zlecane mu przez Radę.
5. Przewodniczący Rady nie pobiera wynagrodzenia z tytułu pełnionych obowiązków, natomiast w uzasadnionych przypadkach przysługuje mu zwrot kosztów.

VIII. Dyrektor Wykonawczy [17]

1. Dyrektor Wykonawczy jest organem wykonawczym i administracyjnym Związku.
2. Dyrektor Wykonawczy jest wybierany przez Radę w trybie konkursu na dwuletnią kadencję. Rada ustala kryteria, którym powinien odpowiadać kandydat na stanowisko Dyrektora Wykonawczego.
3. Kadencja Dyrektora Wykonawczego może być przedłużona.
4. Dyrektor Wykonawczy jest pracownikiem etatowym, wynagradzanym według zasad ustalonych przez Radę Związku.
5. Do zakresu kompetencji Dyrektora Wykonawczego należy w szczególności:
   - przedkładanie projektów uchwał Radzie Związku do zatwierdzenia,
   - reprezentowanie Związku z upoważnienia Rady wobec stron trzecich,
   - bieżąca koordynacja działań podejmowanych przez Związek w dziedzinie współpracy transgranicznej, w tym pracy Komisji Roboczych,
   - wykonywanie wszelkich koniecznych funkcji administracyjnych i budżetowych na rzecz Związku w tym uczestnictwo w działaniach mających na celu pozyskiwanie środków finansowych,
   - przygotowywanie propozycji wspólnych projektów w dziedzinie współpracy międzyregionalnej,
   - przygotowywanie projektów umów przedkładanych Radzie Związku do zatwierdzenia,
   - podpisywanie umów zatwierdzonych przez Radę Związku,
   - przygotowywanie i zwoływanie posiedzeń Rady Związku,
   - kierowanie pracą Sekretariatu,
   - wykonywanie na rzecz Związku czynności nie przekraczających zakresu zwykłego zarządu,
   - nawiązywanie i utrzymywanie kontaktów z organizacjami i instytucjami międzynarodowymi oraz lokalnymi,
   - przedstawianie rocznego sprawozdania ze swojej działalności i prac Sekretariatu w poprzednim roku kalendarzowym,
   - wypełnianie innych czynności określonych przez Radę.
6. Kadencja Dyrektora Wykonawczego ulega zakończeniu z następujących przyczyn: [18]
   - upływu terminu,
   - złożenia rezygnacji,
   - odwołania przez Radę.
7. Dyrektor Wykonawczy wykonuje swoje zadania przy pomocy Sekretariatu.
8. Sekretariat działa w oparciu o Regulamin Sekretariatu zatwierdzony przez Radę Związku.
9. Dyrektor Wykonawczy i Sekretariat działają w oparciu o zasadę równego traktowania wszystkich stron.
10. O siedzibie Sekretariatu decyduje Rada Związku.
11. Personel Sekretariatu składa się z pracowników etatowych. Wynagrodzenia pracowników, pokrywane z budżetu Związku, zatwierdza Rada na wniosek Dyrektora Wykonawczego. Pracodawcą w stosunku do pracowników Sekretariatu jest Dyrektor Wykonawczy.
12. Obsada stanowisk w Sekretariacie odbywa się w trybie ofertowym.

---

[16] Rozdziały VII i VIII zastąpiły dotychczasowy rozdział VII (Sekretarz generalny). Zmianę wprowadzono na XII posiedzeniu w dniu 19.06.1995 r.

[17] Rozdział VIII w brzmieniu ustalonym na XII posiedzeniu w dniu 19.06.1995 r.

[18] punkt 6 w brzmieniu ustalonym na XIII posiedzeniu w dniu 27.10.1995 r.

IX. Komisje Robocze

1. Komisje Robocze w poszczególnych dziedzinach współpracy międzyregionalnej Członków Związku powołuje Rada Związku.
2. Komisje Robocze przedstawiają swoje zalecenia Radzie Związku oraz Dyrektorowi Wykonawczemu.
3. Komisje Robocze mogą zapraszać ekspertów do udziału w swoich pracach.
4. Na mocy niniejszego Statutu tworzy się Komisję Rewizyjną. Rada utworzy inne Komisje Robocze, które będą się zajmować poszczególnymi aspektami współpracy transgranicznej, w tym w szczególności problematyką rozwoju regionalnego, infrastruktury społecznej, turystyki i ochrony środowiska. W razie potrzeby Rada może utworzyć również inne Komisje Robocze.[19]
5. Rada określa zakres przedmiotowy prac każdej Komisji Roboczej, jej lokalizację oraz sposób finansowania działalności.
6. Koszty funkcjonowania Komisji pokrywane będą z budżetu Związku w ramach krajowych rachunków bankowych (depozytowych).[20]
7. Członkowie Komisji Roboczych nie pobierają wynagrodzenia w związku z pełnioną funkcją, natomiast przysługuje im zwrot poniesionych kosztów według zasad ustalonych przez Radę Związku.
8. Obrady Komisji Roboczej prowadzi jej Przewodniczący wyłoniony w drodze wyboru.
9. Działalność Komisji Roboczych może być koordynowana przez Sekretariat lub przedstawicieli krajowych Rady Związku.
10. Pozostałe szczegółowe zasady organizacji prac Komisji Roboczych określi Regulamin Komisji Roboczych uchwalony przez Radę Związku.

X. Przedstawiciele krajowi Euroregionu Karpackiego[21]

1. Przedstawicieli krajowych Euroregionu Karpackiego wybierają członkowie Rady z poszczególnych części Euroregionu Karpackiego. Kandydaci powinni być wybierani w trybie ofertowym.
2. Prawa i obowiązki przedstawiciela krajowego Euroregionu Karpackiego określa umowa , którą podpisuje on z Dyrektorem Wykonawczym lub osobą przez niego upoważnioną.
3. Rada zatwierdza wynagrodzenie przedstawicieli oraz inne wydatki, które pokrywane będą z budżetu Związku w ramach krajowych rachunków bankowych (depozytowych).
4. Do zakresu kompetencji przedstawicieli krajowych Euroregionu Karpackiego należy w szczególności:
   - utrzymywanie bieżących kontaktów z Dyrektorem Wykonawczym oraz Radą Związku,
   - koordynowanie prac Komisji Roboczych na podstawie decyzji Rady Związku,
   - tłumaczenie materiałów otrzymywanych z Sekretariatu z języka angielskiego na język ojczysty i upowszechnianie ich,
   - tłumaczenie materiałów wysyłanych do Sekretariatu na język angielski,
   - wykonywanie innych zadań wyznaczonych przez Radę lub Dyrektora Wykonawczego.
5. Przedstawicielstwo krajowe może być zorganizowane jako wieloosobowe stanowisko pracy.

XI. Finansowanie działalności Związku

1. Strony dołożą wszelkich starań nas rzecz zapewnienia środków finansowych niezbędnych dla realizacji celów i zadań Związku.
2. Zatwierdzone przez Radę Związku wspólne projekty oraz koszty związane z funkcjonowaniem Związku będą finansowane przez członków Związku w oparciu o zasadę równości (po przeliczeniu na waluty wymienialne).
3. Budżet Związku składa się z wkładów gotówkowych własnych deponowanych na krajowych rachunkach bankowych (depozytowych) oraz wkładów rzeczowych.[22]
4. Budżet Związku może być zwiększony lub uzupełniony ze źródeł zewnętrznych.
5. Wysokość budżetu, jego przeznaczenie, sposób tworzenia oraz dysponowania określa Rada Związku.

---

[19]

[20] punkt 4 w brzmieniu ustalonym na XII posiedzeniu w dniu 19.06.1995 r.

[21] punkty 6 i 7 dodane na XII posiedzeniu w dniu 19.06.1995 r.

[22] Rozdział X dodany na XII posiedzeniu w dniu 19.06.1995 r.
punkty 3-5 dodane na XII posiedzeniu w dniu 19.06.1995 r.

6. O sposobie pozyskania przez daną Stronę wkładu finansowego decyduje ona samodzielnie.
7. Strona finansowa działalności Związku podlega kontroli Komisji Rewizyjnej.
8. Konsekwencje niewywiązywania się z przyjętych zobowiązań finansowych lub poważnych opóźnień w dokonywaniu stosownych wpłat określi Rada Związku.
9. Wystąpienie Strony ze Związku nie upoważnia jej do wysuwania roszczeń majątkowych wobec Związku.

XII. Postanowienia końcowe.

1. Okres wypowiedzenia członkostwa w Związku wynosi sześć miesięcy i upływa z końcem roku kalendarzowego - po uregulowaniu wszystkich wzajemnych zobowiązań między Stroną a Związkiem.
2. W przypadku rozwiązania Związku jego majątek oraz zobowiązania ulegają równemu podziałowi między wszystkie Strony.
3. Związek ulega rozwiązaniu w następujących przypadkach:
   - jeżeli Rada Związku stwierdzi, iż cele i zadania dla których został on powołany nie są realizowane,
   - jeżeli w Związku pozostanie tylko jedna Strona.
4. Niniejsze Porozumienie oraz Statut zostały sporządzone w językach polskim, węgierskim, ukraińskim, słowackim i angielskim, przy czym wszystkie teksty posiadają jednakową moc. Wnioski dotyczące zmian niniejszego statutu winny być składane do Sekretariatu Euroregionu Karpackiego w terminie 30 dni przed planowanym posiedzeniem Rady Związku.[23]
5. Niniejsze Porozumienie oraz Statut wchodzą w życie w dniu ich podpisania przez przedstawicieli wszystkich Stron.
6. Pierwsze posiedzenie Rady Związku zwoła Komitet Przygotowawczy w ciągu jednego miesiąca od dnia podpisania Porozumienia i Statutu.[24]

[23] punkt 4 w brzmieniu ustalonym na XII posiedzeniu w dniu 19.06.1995 r.

[24] Punkt 7 wg protokołu XIII posiedzenia został usunięty z tekstu jako identyczny z punktem 3 Porozumienia. Porozumienie oraz Statutu zostały podpisane w dniu 14.02.1993 r. w Debreczynie.

Euroregion
BUG

3.10. Euroregion „Bug"

Współpracę transgraniczną między wschodnimi województwami a regionami przygranicznymi Białorusi i Ukrainy zapoczątkowało podpisanie 18 grudnia 1991 roku w Tomaszowie ***Porozumienia o współpracy przygranicznych województw/obwodów Polski i Ukrainy.*** Podpisy złożyli wojewodowie chełmski, krośnieński, przemyski i zamojski oraz przedstawiciele obwodów wołyńskiego i lwowskiego (angażującego się również w struktury Euroregionu „Karpackiego"). Realizację porozumienia jego sygnatariusze powierzyli utworzonej specjalnie komisji mieszanej, której sekretariat mieści się w Zamościu.

Istotnym wzmocnieniem strony polskiej było podpisanie w Lublinie 30 kwietnia 1992 roku przez Ministra Przekształceń Własnościowych, Ministra-Kierownika CUP, wojewodów bialskopodlaskiego, chełmskiego i lubelskiego oraz Prezydenta Lublina ***Porozumienia Regionalnego***, mającego służyć opracowaniu i realizacji programu restrukturyzacji i prywatyzacji gospodarki regionu obejmującego swym obszarem wymienione województwa. Powołany został ***Komitet Koordynacyjny Porozumienia Regionalnego***. Następnie do *Porozumienia* przystąpiło województwo tarnobrzeskie.

Pomysł utworzenia *Euroregionu "Bug"* pojawił się po raz pierwszy na konferencji polsko-ukraińskiej zorganizowanej w Kazimierzu Dolnym w maju 1992 roku, poświęconej współpracy gospodarczej, funkcjonowaniu samorządów oraz współpracy miast i gmin. W wyniku dyskusji nad projektem dotyczącym zagospodarowania przestrzennego makroregionu obejmującego województwa: bialskopodlaskie, chełmskie, lubelskie i tarnobrzeskie oraz obwód wołyński proponowana pierwotnie nazwa ***Euroregion „Ściana Wschodnia"*** zmieniona została na ***Euroregion „Bug".***

W umocnieniu podstaw instytucjonalnych „euroregionalizacji" trilateralnej współpracy transgranicznej istotne znaczenie miały także:

- polsko-białoruskie porozumienia, a zwłaszcza podpisanie w Chełmie 8 maja 1992 roku przez wicewojewodę chełmskiego oraz przedstawicieli rządu Białorusi protokołu intencyjnego dotyczącego wymiany barterowej,
- polsko-ukraińskie porozumienia, a w szczególności podpisanie w Kowlu na Ukrainie 30 czerwca 1992 roku porozumienia między obwodem wołyńskim a Komitetem Koordynacyjnym Porozumienia Regionalnego, dotyczącego współpracy transgranicznej w różnych dziedzinach oraz utworzenie w styczniu 1993 roku w Lublinie banku ofert barterowych oraz barterowej izby rozrachunkowej w postaci spółki polsko-ukraińskiej,
- utworzenie 11 września 1992 roku w Zamościu Regionalnego Centrum Współpracy Transgranicznej na mocy porozumienia podpisanego przez wojewodów zamojskiego, chełmskiego, przemyskiego i krośnieńskiego, przedstawicieli prezydenta Ukrainy na obwód wołyński i lwowski, dyrektorów 2 instytutów PAN: Instytutu Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej oraz Instytutu Geografii i Zagospodarowania Przestrzennego, a także dyrektora Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych.

W pracach przygotowujących powstanie *Euroregionu „Bug"* przyjęto, że będzie to jeden z największych obszarów współpracy transgranicznej w Europie. Miał on obejmować swym zasięgiem przygraniczne regiony Polski, Ukrainy i Białorusi położone w zlewni rzeki Bug i na obszarach przyległych o łącznej powierzchni 82 tys. km^2 i liczyć 5,3 mln mieszkańców. Polska część miała stanowić 35,6 % jego obszaru, białoruska 39,9 % i ukraińska 24,5 % [Euroregion Nysa 1994, s.89-90; Skrzydło 1994, s.10]. Ten transgraniczny region współpracy miał obejmować: ze strony polskiej - województwa bialskopodlaskie, chełmskie, tarnobrzeskie i lubelskie, ze strony ukraińskiej - obwód wołyński i ze strony białoruskiej - obwód brzeski.

Trójstronny charakter *Euroregionu „Bug"* potwierdzany był przez Polskę, Ukrainę i Białoruś do połowy 1995 roku, m.in. na:

- zorganizowanej w Kazimierzu Dolnym (15-17 czerwiec 1994) konferencji nt. "*Euroregion Bug* jako problem badawczy i przedsięwzięcie gospodarcze" z udziałem reprezentantów władz i ośrodków naukowych

obszarów przygranicznych trzech państw; we wnioskach konferencji podkreślono potrzebę szybkiego powołania trilateralnego Euroregionu i zarejestrowania go w Stowarzyszeniu Europejskich Regionów Granicznych,

- spotkaniu roboczym wojewodów przygranicznych obszarów Polski, Białorusi i Ukrainy w Chełmie (25 styczeń 1995), na którym trzy strony potwierdziły wolę utworzenia euroregionu oraz gotowość jak najszybszego sfinalizowania prac nad statutem i organizacją struktur euroregionalnych; w lutym 1995 roku projekt ***Porozumienia o utworzeniu Euroregionu „Bug"*** został zaakceptowany przez stronę polską, białoruską i ukraińską.

W połowie 1995 roku okazało się, że mimo wcześniejszych deklaracji władze centralne Białorusi nie wyraziły zgody na przystąpienie obwodu brzeskiego do struktur Euroregionu. Wobec jednoznacznego poparcia projektu utworzenia *Euroregionu „Bug"* przez władze centralne Polski i Ukrainy, strona polska i ukraińska zdecydowały się utworzyć Euroregion w formule dwustronnej przy pozostawieniu stronie białoruskiej możliwości włączenia się w struktury euroregionalne w przyszłości.

Oficjalne utworzenie Euroregionu nastąpiło w dniu 29 września 1995 roku w Łucku na Ukrainie. Wojewodowie: chełmski , lubelski, tarnobrzeski i zamojski oraz ze strony ukraińskiej Przewodniczący Wołyńskiej Obwodowej Rady pełniący jednocześnie funkcję Przewodniczącego Wołyńskiej Administracji Państwowej podpisali ***Porozumienie o utworzeniu Związku Transgranicznego Euroregion „Bug***.

Z dniem 15 maja 1998 roku Euroregion rozszerzono po stronie polskiej o województwo bialskopodlaskie. W tym samym dniu do Euroregionu przystąpiła strona białoruska. Powstał zatem trilateralny obszar współpracy euroregionalnej.

Obszar Euroregionu przedstawiono na dwóch mapach prezentujących podział administracyjny (mapa 22 i 23).

W skład Euroregionu po stronie polskiej wchodzi 251 gmin z 5 województw:

- 40 gmin z województwa bialskopodlaskiego,
- 30 gmin z województwa chełmskiego,
- 69 gmin z województwa lubelskiego,
- 55 gmin z województwa tarnobrzeskiego,
- 57 gmin z województwa zamojskiego.

Po stronie ukraińskiej w skład Euroregionu wchodzi obwód wołyński, a po stronie białoruskiej w skład Euroregionu wchodzi obwód brzeski.

Strukturę organizacyjną Euroregionu przedstawia rys. 18.

Siedzibami sekretariatów Euroregionu jest po stronie polskiej Chełm, po stronie ukraińskiej Łuck, a po stronie białoruskiej Brześć.

Zgodnie ze Statutem *Euroregion „Bug"* został utworzony w celu rozwoju współpracy obszarów przygranicznych w następujących dziedzinach:

- zagospodarowania przestrzennego,
- komunikacji, transportu i łączności,
- oświaty, ochrony zdrowia, kultury, sportu i turystyki,
- ochrony i poprawy stanu środowiska naturalnego,
- likwidacji zagrożeń i klęsk żywiołowych,
- rozwijania kontaktów między mieszkańcami obszarów przygranicznych oraz współpracy instytucjonalnej, a także współpracy podmiotów gospodarczych.

Euroregion z przyrodniczego punktu widzenia dzieli się na dwie różniące się od siebie części. Część południowa, o dominującej rzeźbie wyżynnej, obejmuje fragment Wyżyny Kielecko-Sandomierskiej, Wyżynę Lubelską z Roztoczem oraz Wyżynę Wołyńską. Występują tutaj dobre, a nawet bardzo dobre gleby. Cechą charakterystyczną tego obszaru jest duże urzeźbienie terenu z malowniczymi wąwozami. Teren jest słabo zalesiony i cechuje się na ogół deficytem wody. Najcenniejszym przyrodniczo fragmentem tej części Euroregionu jest Roztocze, stanowiące ostoję unikalnej w skali światowej roślinności i zwierzyny.

Rys. 18. Schemat organizacyjny Euroregionu "Bug"

Źródło: [Materiały 1998a]

Z kolei część północna, obejmująca Polesie Lubelskie i Polesie Wołyńskie jest płaska, pocięta gęstą siecią cieków wodnych, lesista, z rozległymi torfowiskami i bagnami, które są ostoją rzadkich gatunków zwierząt (zwłaszcza ptactwa wodnego i błotnego), a także występowania reliktowych gatunków roślin torfowiskowych.

Polska część Euroregionu leży między Wisłą i Bugiem, na skrzyżowaniu historycznych szlaków handlowych łączących Polskę i Europę z Ukrainą. Wyżyna Lubelska, lasy Roztocza oraz Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie stanowią atrakcję turystyczną tego regionu. Z kolei w Kotlinie Sandomierskiej znaczne połacie pokrywają lasy (Puszcza Solska i Puszcza Janowska).

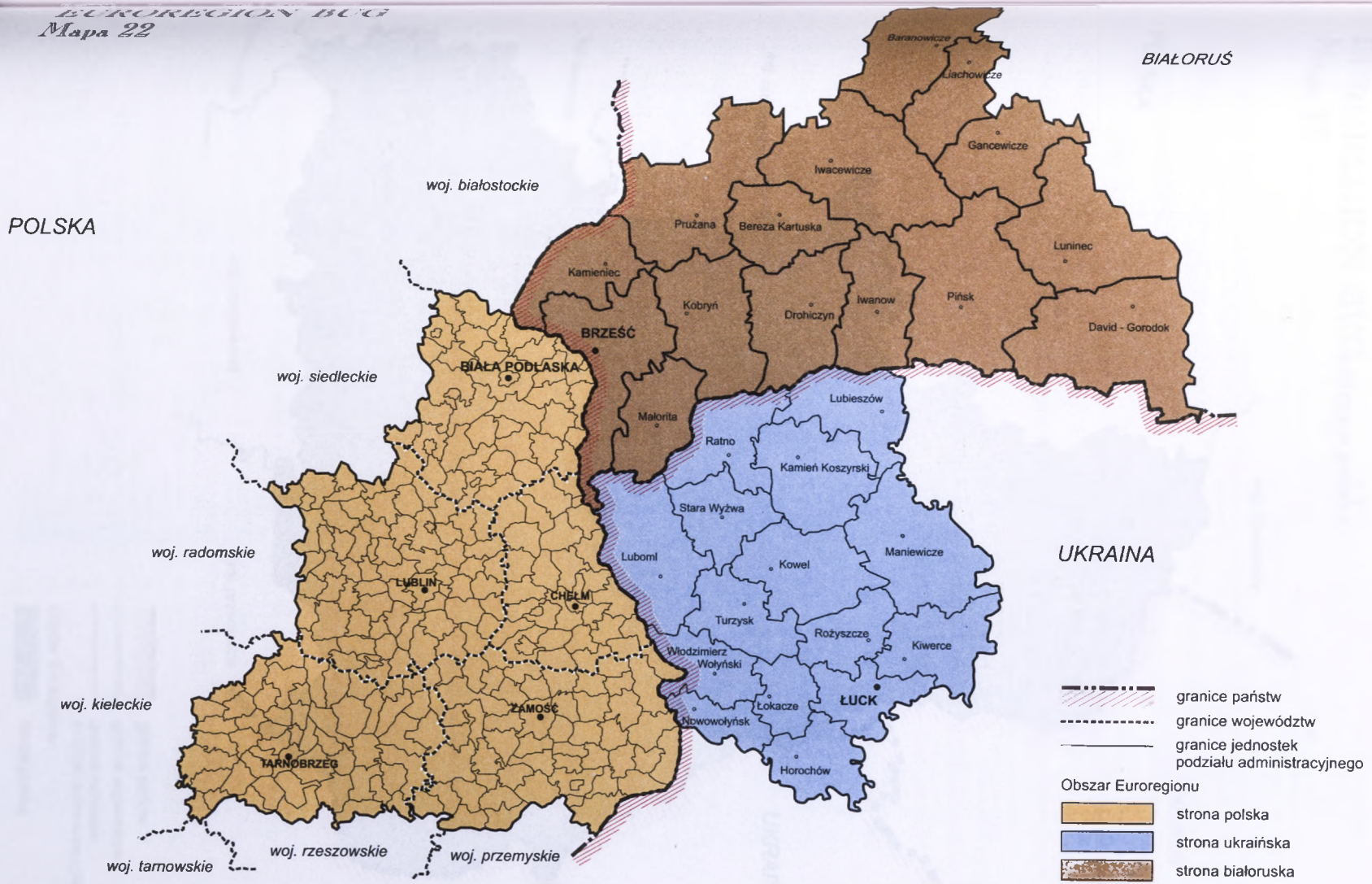
Na obszarze Roztocza Środkowego znajduje się Roztoczański Park Narodowy o powierzchni 7,9 tys. ha. Najciekawszym elementem są drzewostany (ponad 400 drzew będących pomnikami przyrody). Bogata fauna reprezentowana jest przez ponad 2000 gatunków chrząszczy, rzadkich płazów i gadów oraz 160 gatunków ptaków. Wprowadzono tutaj bobry, a także utworzono ostoję konika polskiego. Na najcenniejszej przyrodniczo części Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego utworzono Poleski Park Narodowy o powierzchni 9,6 tys. ha. Jest to w Europie najdalej wysunięty na południowy zachód obszar o roślinności będącej namiastką tundry lub lasotundry. Występuje tutaj 140 gatunków roślin północnych, 25 strefy atlantyckiej i 30 południowej, 40 gatunków ryb, 145 gatunków ptaków i 35 gatunków ssaków. Ponadto na obszarze polskiej części Euroregionu jest 18 parków krajobrazowych o powierzchni ponad 2740 km^2 i 49 rezerwatów.

Znajdują się tu też liczne zabytki kultury i architektury, jak np. zespoły staromiejskie w Kazimierzu nad Wisłą, Zamościu, Sandomierzu i Lublinie, pałace w Baranowie Sandomierskim i Kozłówce.

Bogactwa naturalne to węgiel kamienny w Zagłębiu Lubelskim eksploatowany w kopalni w Bogdance koło Łęcznej, siarka w okolicach Tarnobrzega eksploatowana w kopalniach Grzybów, Jeziórko, Machów i Piaseczno oraz złoża gazu ziemnego w okolicach Lublina.

Największe miasta regionu są siedzibą dużych zakładów przemysłowych: Daewoo Motor Polska w Lublinie, Huta Stalowa Wola, cementownie w Chełmcu i Rejowcu, Zakłady Azotowe w Puławach, Zakłady Siarkowe w Tarnobrzegu,

EUROREGION BUG
Mapa 22

EUROREGION BUG strona polska
Mapa 23

WOJ.CHEŁMSKIE

1	Chełm	m
2	Krasnystaw	m
3	Rejowiec Fabryczny	m
4	Włodawa	m
5	Białopole	w
6	Chełm	w
7	Cyców	w
8	Dorohusk	w
9	Dubienka	w
10	Hańsk	w
11	Kamień	w
12	Krasnystaw	w
13	Kraśniczyn	w
14	Leśniowice	w
15	Łopiennik Górny	w
16	Rejowiec	w
17	Rejowiec Fabryczny	w
18	Ruda-Huta	w
19	Sawin	w
20	Siedliszcze	w
21	Siennica Różana	w
22	Sosnowica	w
23	Stary Brus	w
24	Urszulin	w
25	Wierzbica	w
26	Włodawa	w
27	Wojsławice	w
28	Wola Uhruska	w
29	Wyryki	w
30	Żmudź	w

WOJ.LUBELSKIE

31	Lublin	m
32	Dęblin	m
33	Kraśnik	m
34	Lubartów	m
35	Puławy	m
36	Świdnik	m
37	Bełżyce	m-w
38	Bychawa	m-w
39	Kazimierz Dolny	m-w
40	Kock	m-w
41	Łęczna	m-w
42	Nałęczów	m-w
43	Opole Lubelskie	m-w
44	Ostrów Lubelski	m-w
45	Piaski	m-w
46	Poniatowa	m-w
47	Ryki	m-w
48	Abramów	w
49	Baranów	w
50	Borki	w
51	Borzechów	w
52	Chodel	w
53	Dzierzkowice	w
54	Fajsławice	w
55	Firlej	w
56	Garbów	w
57	Głusk	w
58	Jabłonna	w
59	Janowiec	w
60	Jastków	w
61	Jeziorzany	w
62	Józefów	w
63	Kamionka	w
64	Karczmiska	w
65	Konopnica	w
66	Końskowola	w
67	Kraśnik	w
68	Krzczonów	w
69	Kurów	w
70	Lubartów	w
71	Ludwin	w
72	Łaziska	w
73	Markuszów	w
74	Mełgiew	w
75	Michów	w
76	Miłejów	w
77	Niedrzwica Duża	w
78	Niedźwiada	w
79	Niemce	w
80	Nowodwór	w
81	Ostrówek	w
82	Puchaczów	w
83	Puławy	w
84	Rybczewice	w
85	Serniki	w
86	Spiczyn	w
87	Stężyca	w
88	Strzyżewice	w
89	Trawniki	w
90	Ułęż	w
91	Urzędów	w
92	Uścimów	w
93	Wąwolnica	w
94	Wilkołaz	w
95	Wilków	w
96	Wojciechów	w
97	Wólka	w
98	Zakrzówek	w
99	Żyrzyn	w

WOJ.TARNOBRZESKIE

100	Tarnobrzeg	m
101	Sandomierz	m
102	Stalowa Wola	m
103	Annopol	m-w
104	Baranów Sandomierski	m-w
105	Ćmielów	m-w
106	Janów Lubelski	m-w
107	Nisko	m-w
108	Nowa Dęba	m-w
108	Opatów	m-w
110	Osiek	m-w
111	Ozarów	m-w
112	Połaniec	m-w
113	Rudnik nad Sanem	m-w
114	Staszów	m-w
115	Ulanów	m-w
116	Zawichost	m-w
117	Baćkowice	w
118	Batorz	w
119	Bogoria	w
120	Bojanów	w
121	Chrzanów	w
122	Dwikozy	w
123	Dzwola	w
124	Godziszów	w
125	Gorzyce	w
126	Gościeradów	w
127	Grębów	w
128	Harasiuki	w
129	Iwaniska	w
130	Jarocin	w
131	Jeżowe	w
132	Klimontów	w
133	Koprzywnica	w
134	Krzeszów	w
135	Lipnik	w
136	Łoniów	w
137	Łubnice	w
138	Majdan Królewski	w
139	Modliborzyce	w
140	Obrazów	w
141	Padew Narodowa	w
142	Potok Wielki	w
143	Pysznica	w
144	Radomyśl	w
145	Rytwiany	w
146	Sadowie	w
147	Samborzec	w
148	Szastarka	w
149	Tarłów	w
150	Trzydnik Duży	w
151	Wilczyce	w
152	Wojciechowice	w
153	Zaklików	w
154	Zaleszany	w

WOJ.ZAMOJSKIE

155	Zamość	m
156	Biłgoraj	m
157	Hrubieszów	m
158	Tomaszów Lubelski	m
159	Frampol	m-w
160	Józefów	m-w
161	Krasnobród	m-w
162	Szczebrzeszyn	m-w
163	Tarnogród	m-w
164	Zwierzyniec	m-w
165	Adamów	w
166	Aleksandrów	w
167	Bełżec	w
168	Biłgoraj	w
169	Biszcza	w
170	Dołhobyczów	w
171	Goraj	w
172	Gorzków	w
173	Grabowiec	w
174	Horodło	w
175	Hrubieszów	w
176	Izbica	w
177	Jarczów	w
178	Komarów-Osada	w
179	Krynice	w
180	Księżpol	w
181	Lubycza Królewska	w
182	Łabunie	w
183	Łaszczów	w
184	Lukowa	w
185	Miączyn	w
186	Mircze	w
187	Nielisz	w
188	Obsza	w
189	Potok Górny	w
190	Rachanie	w
191	Radecznica	w
192	Rudnik	w
193	Sitno	w
194	Skierbieszów	w
195	Stary Zamość	w
196	Sułów	w
197	Susiec	w
198	Tarnawatka	w
199	Telatyn	w
200	Tereszpol	w
201	Tomaszów Lubelski	w
202	Trzeszczany	w
203	Turobin	w
204	Tyszowce	w
205	Uchanie	w
206	Ulhówek	w
207	Werbkowice	w
208	Wysokie	w
209	Zakrzew	w
210	Zamość	w
211	Żółkiewka	

WOJ.BIALSKOPODASKIE

212	Biała Podlaska	m
213	Międzyrzec Podlaski	m
214	Radzyń Podlaski	m
215	Terespol	m-w
216	Łosice	m-w
217	Parczew	w
218	Biała Podlaska	w
219	Czemierniki	w
220	Dębowa Kłoda	w
221	Drelów	w
222	Hanna	w
223	Huszlew	w
224	Jabłoń	w
225	Janów Podlaski	w
226	Kąkolewnica Wschodnia	w
227	Kodeń	w
228	Komarówka Podlaska	w
229	Konstantynów	w
230	Leśna Podlaska	w
231	Łomazy	w
232	Międzyrzec Podlaski	w
233	Milanów	w
234	Olszanka	w
235	Piszczac	w
236	Platerów	w
237	Podedwórze	w
238	Radzyń Podlaski	w
239	Rokitno	w
240	Rossosz	w
241	Sarnaki	w
242	Siemień	w
243	Sławatycze	w
244	Sosnówka	w
245	Stara Kornica	w
246	Terespol	w
247	Tuczna	w
248	Ulan-Majorat	w
249	Wisznice	w
250	Wohyń	
251	Zalesie	

Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego w Świdniku, kopalnie węgla w Bogdance, a także liczne zakłady przemysłu rolno-spożywczego o znaczeniu ponadregionalnym.

Lublin jest dużym ośrodkiem akademickim. Znajduje się tu Uniwersytet im. Marii Curie-Skłodowskiej, Katolicki Uniwersytet Lubelski, Akademia Medyczna, Akademia Rolnicza i Politechnika Lubelska.

Korzystne warunki glebowo-klimatyczne sprzyjają rozwojowi rolnictwa. Uprawiane są przede wszystkim zboża i ziemniaki, ale także buraki cukrowe, chmiel, tytoń, zioła, owoce i warzywa.

Przez region przebiegają ważne szlaki komunikacyjne Warszawa-Lublin-Chełm-Kijów i Warszawa-Lublin-Zamość-Lwów prowadzące dalej do portów czarnomorskich.

Ukraińska część Euroregionu to obszary urzekające pięknem przyrody. Znajduje się tu Szacki Park Narodowy o powierzchni 32,5 tys. ha na obszarze Pojezierza Szackiego. Charakteryzuje się krajobrazami leśno-bagiennymi. Są tu 22 jeziora pochodzenia krasowego i polodowcowego, w tym najgłębsze jezioro Ukrainy –Świtaź. Spotkać tu można ok. 800 gatunków roślin, z tego 24 objęte ścisłą ochroną. Bogata jest fauna, zwłaszcza ptactwo wodne i błotne. Na obszarze ukraińskiej części Euroregionu jest także jeden park krajobrazowy i 8 rezerwatów.

Eksploatowany jest tu węgiel kamienny w Zagłębiu Wołyńsko-Lwowskim, torf, glina i różnorodne surowce dla budownictwa. Badania geologiczne wykazały obecność złóż gazu ziemnego, metali kolorowych i fosforanów. Przemysł reprezentowany jest m.in. przez takie branże jak przemysł środków transportu, precyzyjny, elektrotechniczny, drzewny, lekki i spożywczy.

Największe miasta to Łuck, Kowel i Nowowołyńsk. Łuck jest ośrodkiem akademickim. Znajduje się tu Uniwersytet Wołyński im. Łesi Ukrainki oraz Łucki Instytut Przemysłowy, będący w istocie politechniką, z rozbudowanymi również studiami ekonomicznymi.

Rolnictwo regionu specjalizuje się w uprawie lnu, buraków cukrowych, zbóż i ziemniaków.

Białoruska część Euroregionu obejmuje obwód brzeski, leżący w południowo-zachodniej części kraju. Największym miastem jest Brześć, węzeł kolejowy na granicy z Polską, stanowiący ważne ogniwo w tranzycie wschód-zachód Europy. Już od XVI wieku odbywają się w tym mieście słynne targi brzeskie.

Obszar tej części Euroregionu ma charakter nizinny, pocięty gęstą siecią rzek. Rolnictwo to głównie uprawa zbóż, lnu i konopi.

Główne gałęzie przemysłu na tym obszarze to przemysł spożywczy, włókienniczy i materiałów budowlanych.

Tabl. 26. Podstawowe dane statystyczne o Euroregionie „Bug" w 1997 r.

Wyszczególnienie	Ogółem [a/]	Strona	
		polska	ukraińska
Powierzchnia w km^2	44064	23921	20143
Ludność ogółem w tys.	3445,5	2377,5	1068,0
na 1 km^2	78	99	53
Ludność w wieku w tys.:			
poniżej 18 lat	943,3	650,7	292,6
18-39	1035,9	714,4	321,5
40-65	1019,1	703,0	316,1
powyżej 65 lat	447,2	309,4	137,8
Przyrost naturalny w tys.	3,0	4,0	-1,0
Saldo migracji stałej w tys.	-5,1	-2,5	-2,6
Stopa bezrobocia w %	.	11,3	.
Miasta według liczby ludności:			
powyżej 100000	2	1	1
50000-100000	7	5	2
20000-50000	10	9	1
10000-20000	13	8	5
poniżej 10000	48	24	24

[a/] Bez strony białoruskiej, która przystąpiła do Euroregionu w dniu 15 maja 1998 r.

Ź r ó d ł o: [Materiały 1998b].

EUROREGION BUG
Mapa 24

Tabl. 27. Osobowy ruch graniczny według wybranych przejść granicznych w 1997r.

Przejścia graniczne a - w tys. osób b - 1996 = 100		Rodzaj przejścia granicznego	Przekroczenia granicy ogółem	Obywatele polscy		Cudzoziemcy		
				przekraczający granicę w kierunku				
				z Polski	do Polski	do Polski	z Polski	
							razem	w tym piesi
Hrebenne	a	drogowe	3091	54	53	1416	1568	0
	b		116,4	90,1	83,9	112,7	122,8	27,4
Hrebenne	a	kolejowe	37	2	2	23	10	x
	b		272,5	141,2	146,1	346,2	231,8	x
Zosin	a	drogowe	1157	18	14	478	647	0
	b		125,0	59,2	43,6	121,0	137,9	55,1
Dorohusk	a	kolejowe	272	13	13	151	95	x
	b		90,4	87,0	85,7	98,3	81,2	x
Dorohusk	a	drogowe	2771	99	90	1238	1344	0
	b		106,9	54,4	48,5	118,3	114,1	123,5

Źródło: [Ruch 1998].

Od czasu powstania (tj. od 1995 roku) nie realizowano konkretnych projektów poza środkami z Komitetu Badań Naukowych, przeznaczonymi na realizację projektu badawczego dotyczącego Euroregionu. Celem tego projektu jest analiza możliwości współpracy transgranicznej i zaproponowanie konkretnych form rozszerzenia tej współpracy. Wyniki prowadzonych badań pomogą określić kierunki i zasady wspomagania rozwoju całego obszaru *Euroregionu „Bug"*. W projekcie bierze udział ok. 130 osób z uczelni lubelskich i instytutów naukowych z Warszawy.

Ważniejsze publikacje o Euroregionie

Euroregion Bug. Seria wydawnicza 13 tomów pod red. M. Bałtowskiego. Wydawnictwo „Norbertinum". Lublin 1997.

Euroregion Bug w liczbach. US Lublin 1995.

Euroregion Press. IZAN Lublin, (czasopismo).

Materiały Sekretariatu Euroregionu „Bug". Chełm 1998a.

Materiały Urzędu Statystycznego w Chełmie. US Chełm 1998b.

Miasta w Euroregionie Bug. US Lublin 1997.

Związek Transgraniczny Euroregion Bug. (w:) „Rocznik Chełmski", tom II 1996.

Wykaz ważniejszych adresów

Sekretariat strony polskiej

Plac Niepodległości 2, p. 230
22-100 Chełm
tel./fax (082) 56 30 654

Urząd Statystyczny

Plac Niepodległości 1
22-100 Chełm
tel. (082) 565-52-11
fax (082) 563-01-53

Ważniejsze dokumenty dotyczące Euroregionu

- Porozumienie o utworzeniu związku transgranicznego „Euroregion Bug"
- Statut związku transgranicznego „Euroregion Bug"

POROZUMIENIE O UTWORZENIU ZWIĄZKU TRANSGRANICZNEGO „EUROREGION BUG"

Podpisane w Łucku w dniu 29 września 1995 roku

Niżej wymienieni Członkowie - Założyciele Związku, zwani dalej „Stronami":

Strona polska reprezentowana przez:
- wojewodów chełmskiego, lubelskiego, tarnobrzeskiego i zamojskiego, działających w porozumieniu z zainteresowanymi samorządami lokalnymi województw chełmskiego, lubelskiego, tarnobrzeskiego i zamojskiego,

Strona ukraińska reprezentowana przez:
- Przewodniczącego Wołyńskiej Rady Obwodowej, działającego w imieniu organów administracji rządowej i samorządowej.

Kierując się pragnieniem swobodnego zrzeszania się i współpracy narodów Europy na zasadach tradycyjnych wartości demokratycznych, wolności rynkowej i współpracy gospodarczej w obszarach przygranicznych, działając zgodnie z ustawodawstwem wewnętrznym własnego państwa i swoimi kompetencjami oraz mając na uwadze Porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Ukrainy o współpracy międzyregionalnej z dnia 24 maja 1993 roku, a także Europejską Konwencją Ramową o współpracy transgranicznej między wspólnotami i władzami terytorialnymi z dnia 21 maja 1980 roku postanowiły co następuje:

§ 1

1. Utworzyć Związek Transgraniczny pod nazwą „Euroregion Bug" zwany dalej „Związkiem".
2. Siedzibą Związku są po Stronie polskiej miasto Chełm, po Stronie ukraińskiej miasto Łuck.
3. Strony postanawiają, że Związek ma charakter otwarty dla wspólnot lokalnych i władz terytorialnych, w tym również państw trzecich.

§ 2

1. Głównym celem Porozumienia jest tworzenie warunków rozwoju społeczno-gospodarczego i współpracy naukowo-kulturalnej w obszarach przygranicznych sąsiadujących państw.
2. Cele, zadania oraz strukturę organizacyjną Związku określa Statut, stanowiący integralną część niniejszego Porozumienia.

§ 3

1. Porozumienie niniejsze wchodzi w życie z dniem podpisania.
2. W przypadku istnienia przewidzianego w prawie krajowym jednej ze Stron wymogu zatwierdzenia niniejszego Porozumienia przez odpowiednie władze Strona ta wystąpi w tej sprawie do tychże władz.

Porozumienie sporządzono w dwóch egzemplarzach, w językach polskim i ukraińskim, przy czym oba teksty mają jednakową moc prawną.

Sporządzono w Łucku, dnia 29 września 1995 roku.

W imieniu Strony Polskiej

Wojewoda Chełmski
Wojewoda Lubelski
Wojewoda Tarnobrzeski
Wojewoda Zamojski
(podpisy nieczytelne)

W imieniu Strony Ukraińskiej

Przewodniczący Wołyńskiej Obwodowej Rady
Przewodniczący Wołyńskiej Administracji Państwowej

(podpis nieczytelny)

STATUT ZWIĄZKU TRANSGRANICZNEGO „EUROREGION BUG"

§ 1
POSTANOWIENIA OGÓLNE

1. Niniejszy statut nie narusza istniejących form i rodzajów współpracy transgranicznej danego Państwa lub Strony.
2. Niniejszy Statut nie narusza sfery i zakresu uprawnień przysługujących każdej ze Stron stosownie do ustawodawstwa wewnętrznego własnego Państwa.
3. Strony w ramach wzajemnych uzgodnień oraz stosownie do swoich możliwości finansują działalność Związku i jego organów utworzonych na mocy niniejszego Statutu.
4. Strony będą wspierać inicjatywy lokalne służące rozwijaniu współpracy transgranicznej na obszarze Związku.
5. Organy Związku wykonujące funkcje koordynacyjne i doradcze nie mogą w swojej działalności naruszać ustawodawstwa żadnej ze stron.
6. Przy wypełnianiu swoich funkcji oraz realizacji zadań Związek i jego organy mogą współpracować z organizacjami, agencjami krajowymi i międzynarodowymi.
7. Każda ze Stron zgodnie ze swym ustawodawstwem wewnętrznym może konsultować z odpowiednimi władzami treść uchwał Rady Związku. Niezależnie od tego właściwe organy administracji obu Państw będą na żądanie otrzymywać wszelkie informacje o działalności Związku i jego uchwałach.

§ 2
CELE I ZADANIA ZWIĄZKU

Związek Euroregion Bug tworzy się w celu rozwoju współpracy obszarów przygranicznych w następujących dziedzinach:

- zagospodarowania przestrzennego,
- komunikacji, transportu i łączności,
- oświaty, ochrony zdrowia, kultury, sportu i turystyki,
- ochrony i poprawy stanu środowiska naturalnego,
- likwidacji zagrożeń i klęsk żywiołowych,
- rozwijania kontaktów między mieszkańcami obszarów przygranicznych oraz współpracy instytucjonalnej, a także współpracy podmiotów gospodarczych.

§ 3
CZŁONKOSTWO W ZWIĄZKU

1. Związek składa się z członków rzeczywistych i zwyczajnych.
2. Członkowie założyciele Związku mają status członków rzeczywistych, a status członków zwyczajnych nadaje Rada Związku.
3. Członkostwo w Związku nie wyklucza prawa członków do nawiązywania dwu lub wielostronnych stosunków i zawierania porozumień z innymi strukturami, nie należącymi do Euroregionu Bug.
4. Każdy z członków Związku ma prawo swobodnego opuszczenia go po uprzednim powiadomieniu Rady Związku na 6 miesięcy przed opuszczeniem Związku. Członkostwo w Związku ustaje z chwilą decyzji Rady Związku.
5. W przypadku zmian terytorialnych bądź administracyjnych na obszarze jednego z Państw, które to zmiany dotyczyłyby obszaru działania jednego lub więcej członków Związku, powstałe wskutek zmian podmioty mają prawo przystąpienia na zasadzie sukcesji oraz zgodnie z prawem wewnętrznym danego państwa.
6. Wszyscy członkowie Związku są traktowani równoprawnie bez względu na wielkość terytorium i liczbę ludności.

§ 4
WŁADZE ZWIĄZKU

1. Władzami Związku są:
   - Rada Związku,
   - Prezydium Rady Związku,
   - Sekretariat Związku,
   - Komisja Rewizyjna
2. Władze Związku sprawują funkcje koordynacyjne i doradcze związane z realizacją celów i zadań Związku, o których mowa w § 2 oraz reprezentują Związek na zewnątrz.
3. Ilość organów Związku, ich struktura oraz zakres uprawnień mogą ulegać zmianom, zgodnie z jednomyślnymi postanowieniami stron.

§ 5

RADA ZWIĄZKU

1. Rada Związku, zwana dalej Radą, jest najwyższym jego organem.
2. W skład Rady wchodzi po 10-ciu przedstawicieli delegowanych przez każdą ze Stron.
3. Przedstawiciele każdej ze Stron pełnią funkcje członka w Radzie przez okres kadencji organów, które go do Rady Związku delegowały. Członkowie Rady pełnią swoje funkcje do czasu wyboru nowych przedstawicieli.
4. Odwołanie członka może nastąpić w dowolnym okresie przez Stronę, która go delegowała po uprzednim zawiadomieniu Prezydium Rady. Na miejsce odwołanego członka Rady Strona w okresie 1 miesiąca deleguje nowego przedstawiciela.
5. Posiedzenia Rady odbywają się nie rzadziej niż dwa razy do roku i są otwarte, jeżeli Rada nie postanowi inaczej.
6. Na żądanie jednej ze Stron mogą być zwoływane nadzwyczajne posiedzenia Rady.
7. W posiedzeniach Rady i jej pracach, z prawem głosu doradczego, mogą brać udział przedstawiciele władz nadrzędnych każdej ze stron. Za zgodą Rady w posiedzeniach mogą brać udział przedstawiciele organizacji międzynarodowych.
8. Przewodniczącym Prezydium wybiera się kolejno każdego z członków na okres jednego roku. Kieruje on pracami Prezydium w okresie między posiedzeniami Rady Związku.
9. Do kompetencji Rady należy:
   - omawianie i zatwierdzanie wspólnych projektów współpracy transgranicznej, prowadzonej w ramach Związku, zapewnienie ich finansowania i realizacji,
   - dokonywanie zmian w statucie,
   - przyjmowanie nowych członków i pozbawianie członkostwa w Związku oraz nadawanie członkostwa honorowego,
   - podejmowanie decyzji w sprawach budżetu Związku,
   - wybór Prezydium Rady Związku i Komisji Rewizyjnej,
   - powołanie Sekretariatu Związku i ustalanie jego budżetu,
   - uchwalanie regulaminów Rady, Sekretariatu i Komisji Rewizyjnej,
   - powoływanie stałych i doraźnych Grup Roboczych do realizacji określonych zadań w wybranych dziedzinach współpracy transgranicznej oraz uchwalanie Regulaminów ich pracy,
   - podejmowanie uchwał dotyczących członkostwa Związku w organizacjach międzynarodowych,
   - podejmowanie uchwał w innych sprawach określonych w Statucie.
10. Wszelkie uchwały Rady podejmowane są na zasadzie jednomyślności Stron.
11. Projekty uchwał przedkłada Radzie kierownik Sekretariatu Związku lub przedstawiciele Stron.
12. Szczegółowe zasady organizacji i działalności Rady określa jej regulamin.

§ 6

PREZYDIUM ZWIĄZKU

1. Prezydium Związku zwane dalej Prezydium składa się z dwóch członków i powoływane jest przez Radę według zasady po jednym członku z każdej ze Stron.
2. Prezydium wykonuje funkcje koordynacyjne i reprezentacyjne w imieniu Rady między jej posiedzeniami.

§ 7

SEKRETARIAT ZWIĄZKU

1. Sekretariat Związku zwany dalej Sekretariatem jest organem wykonawczym i administracyjnym powoływanym przez Radę w składzie równym liczbowo dla każdej ze Stron.
2. Każda ze Stron prowadzi na swoim terenie biuro krajowe Sekretariatu, w skład którego wchodzą członkowie Sekretariatu z danego Państwa.
3. Krajowe biura Sekretariatu nie są wzajemnie podporządkowane i spełniają funkcje koordynacyjne i administracyjne dla każdej ze Stron.
4. Kierownicy biur krajowych Sekretariatu uczestniczą w posiedzeniach Rady i Prezydium.
5. Do zadań Sekretariatu należy:
   - przygotowanie i przedkładanie Radzie projektów uchwał oraz innych opracowań dotyczących wspólnych przedsięwzięć w ramach współpracy przygranicznej, w tłumaczeniu na języki stron,
   - przygotowywanie posiedzeń Rady,
   - obsługa grup roboczych,
   - wypełnianie innych funkcji związanych z administrowaniem i realizacją zadań finansowych Związku.

6. Funkcję Kierownika Sekretariatu Związku pełni ten Kierownik biura krajowego i Sekretariatu, tej Strony, której członek Prezydium nie przewodniczy Radzie.
7. Sekretariat działa w oparciu o Regulamin zatwierdzony przez Radę.

§ 8

KOMISJA REWIZYJNA

1. Komisja Rewizyjna składa się z 4 osób i reprezentuje proporcjonalnie każdą ze Stron. Członkowie Komisji Rewizyjnej wybierani są na okres dwóch lat.
2. Do kompetencji Komisji Rewizyjnej należy kontrola prawidłowości prowadzenia dokumentacji i wykorzystania środków finansowych Związku.
3. Przewodniczącego Komisji rewizyjnej powołuje Rada na okres 2 lat kolejno z kandydatów każdej ze Stron.
4. Komisja Rewizyjna działa zgodnie z regulaminem uchwalonym przez Radę.

§ 9

GRUPY ROBOCZE

1. Dla realizacji określonych wspólnych zagadnień problemowych Rada może powoływać stałe lub doraźne grupy robocze.
2. W wyjątkowych przypadkach grupy robocze mogą być powoływane przez Prezydium ale wymagają zatwierdzenia przez Radę na najbliższym jej posiedzeniu.
3. Przygotowane przez grupy robocze propozycje i materiały przedkładane są Radzie za pośrednictwem Kierownika Sekretariatu.
4. Do pracy w grupach roboczych, za zgodą Prezydium, mogą być zapraszani eksperci.
5. Rada określa zakres przedmiotowy prac każdej grupy roboczej oraz sposób jej finansowania.
6. Szczegółowe zasady organizacji i pracy grup roboczych określa ich regulamin uchwalony przez Radę.

§ 10

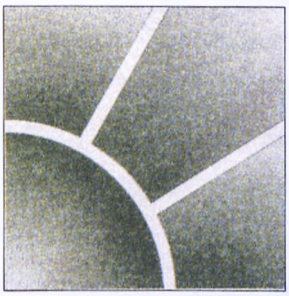
FINANSOWANIE DZIAŁALNOŚCI ZWIĄZKU

1. Finansowanie działalności Związku w zakresie niezbędnym dla realizacji jego celów i zadań zapewnia każda ze Stron.
2. Strony gromadzą środki na realizację celów statutowych Związku na odrębnych rachunkach.
3. Zatwierdzone przez Radę wspólne projekty, a także koszty niezbędne dla funkcjonowania organów Związku finansują Strony na zasadzie równości według kursów swobodnie wymienialnych walut, o ile Rada nie postanowi inaczej.
4. Każda ze Stron może w ramach własnych środków realizować określone przez Radę prace na rzecz Związku w celu nieodpłatnego ich wykorzystania przez Związek.
5. Budżet Związku może być zwiększany lub uzupełniany ze źródeł zewnętrznych. Środki te są dzielone po równo dla każdej ze Stron.

§ 11

ROZWIĄZANIE ZWIĄZKU

1. Związek zostaje rozwiązany w przypadku jednomyślnej decyzji wszystkich Stron, jeżeli cele i zadania dla jakich został powołany nie są realizowane.
2. W razie rozwiązania Związku jego majątek, tj. środki trwałe i obrotowe (aktywa i pasywa) stanowiące wspólną własność Związku dzieli się między obie Strony Związku proporcjonalnie do ich wkładu.

Euroregion
NIEMEN

3.11. Euroregion „Niemen"

Inicjatywa utworzenia Euroregionu - jako obszaru współpracy transgranicznej Polski, Rosji , Litwy i Białorusi - pojawiła się na początku 1995 roku w Deklaracji III Bałtyckiego Forum Gospodarczego, które odbyło się w lutym w Wigrach koło Suwałk. Inicjatywę tę poprzedziło zawarcie dwóch porozumień transgranicznych przez wojewodę suwalskiego z:

- Przewodniczącym Administracji Obwodu Kaliningradzkiego (Rosja) w 1992 roku,
- województwem grodzieńskim (Białoruś) w 1994 roku.

W kwietniu 1995 roku Urząd Rady Ministrów zaakceptował podjęte przez Wojewodę Suwalskiego działania zmierzające do utworzenia *Euroregionu „Niemen"*, a 5 listopada Wojewoda Suwalski i Przewodniczący Sejmiku Samorządowego Gmin Województwa Suwalskiego oraz Prezydent Polsko-Litewskiej Izby Gospodarczej podpisali porozumienie w sprawie utworzenia Biura *Euroregionu „Niemen"*. W grudniu 1995 roku i w styczniu 1996 roku podpisane zostały kolejne dwustronne porozumienia o współpracy z dwoma województwami litewskimi [Borys, Panasiewicz 1996, s. 47].

W lutym 1997 roku na spotkaniu w Wigrach podpisano *Deklarację o współpracy transgranicznej pomiędzy Wojewodą Suwalskim Rzeczypospolitej Polskiej, Administracją Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej, Zarządcami Powiatów Alytus i Mariampol Republiki Litwy i Wojewodą Grodzieńskim Republiki Białoruś*. W deklaracji tej ustalono termin Konferencji Założycielskiej *Euroregionu „Niemen"* [Euroregion Niemen, s. 36].

Ostatecznie prace przygotowawcze sfinalizowano podpisaniem *Porozumienia o utworzeniu Związku Transgranicznego Euroregion „Niemen"* w dniu 6 czerwca 1997 roku w Augustowie. Porozumienie podpisali przedstawiciele strony polskiej, białoruskiej i litewskiej. Zabrakło przedstawiciela strony rosyjskiej. W imieniu strony polskiej porozumienie podpisał Wojewoda Suwalski. Dopiero 21 listopada 1997 zarejestrowano Stowarzyszenie Gmin

Polskich Euroregionu „Niemen", a w skład komitetu założycielskiego Stowarzyszenia weszły gminy Olecko, Puńsk i miasto Suwałki. Aktualnie do Stowarzyszenia należą następujące gminy: Suwałki, Augustów, Bakałarzewo, Banie Mazurskie, Biała Piska, Gołdap, Kowale Oleckie, Lipsk, Olecko, Płaska, Puńsk, Raczki, Ryn, Sejny (gmina miejska i gmina wiejska), Świętajno, Wieliczki, Wiżajny, Wydminy.

Euroregion „Niemen" jest członkiem Stowarzyszenia Europejskich Regionów Granicznych.

Po stronie polskiej w skład Euroregionu wchodzi 48 gmin województwa suwalskiego, po stronie białoruskiej obwód grodzieński, a po stronie litewskiej powiaty Alytus i Mariampol.

Obszar Euroregionu przedstawiono na mapie 25, a jego strukturę organizacyjną na rys. 19.

Siedzibą Euroregionu jest miasto Suwałki.

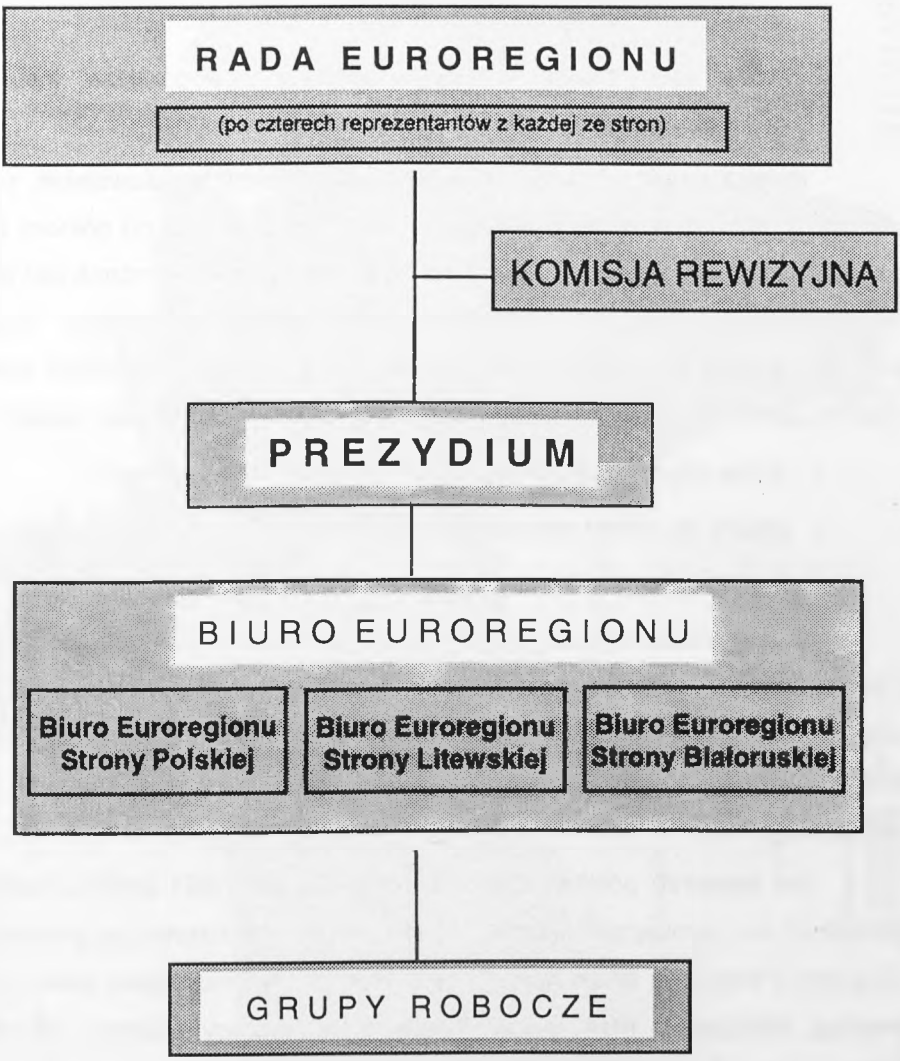
Euroregion „Niemen" - zgodnie ze statutem - utworzono w celu rozwoju współpracy obszarów przygranicznych w następujących dziedzinach:

- wszechstronnego rozwoju ekonomicznego,
- zagospodarowania przestrzennego,
- infrastruktury publicznej,
- oświaty, ochrony zdrowia, kultury, sportu i turystyki,
- ochrony środowiska,
- likwidacji zagrożeń i klęsk żywiołowych,
- rozwijania kontaktów między mieszkańcami obszarów przygranicznych oraz współpracy instytucjonalnej, a także współpracy podmiotów gospodarczych.

Obszar Euroregionu jest urozmaicony krajobrazowo i stanowi interesującą ofertę turystyczną. We wszystkich trzech obszarach Euroregionu występują podobne cechy krajobrazowe, stanowiące o atrakcyjności turystycznej:

- liczne jeziora i rzeki,
- zróżnicowane, pagórkowate ukształtowanie terenu,

Rys. 19. Schemat organizacyjny Euroregionu "Niemen"

Źródło: [Materiały 1998a]

- duże obszary leśne,
- nieznacznie tylko przekształcone i zniszczone środowisko naturalne,
- różnorodny i bogaty świat roślinny i zwierzęcy, chroniony w licznych parkach narodowych, krajobrazowych i rezerwatach,
- interesujące zabytki kultury materialnej z pogranicza wielu kultur: polskiej, litewskiej, ruskiej, pruskiej i innych.

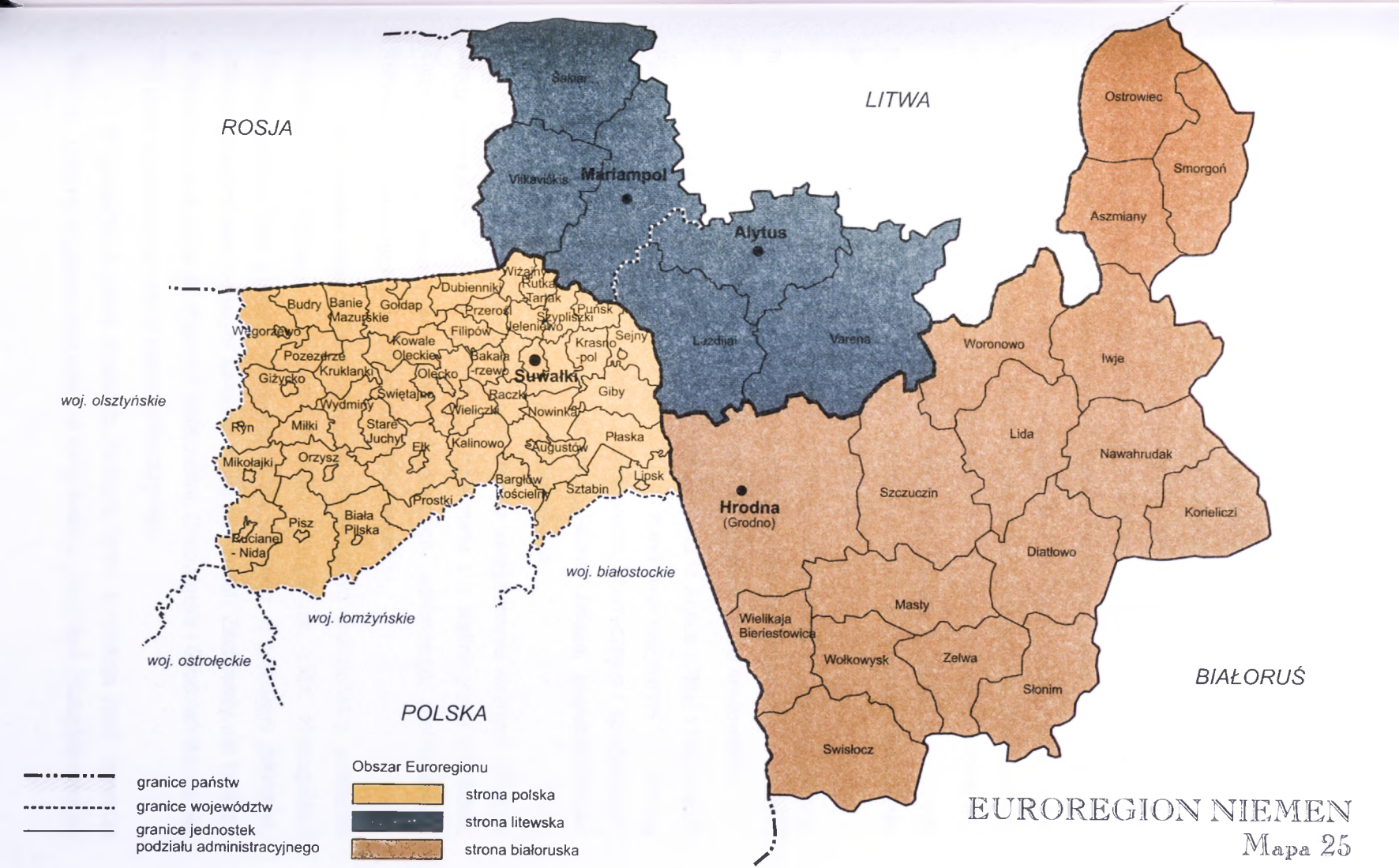
Polska część Euroregionu obejmuje województwo suwalskie, położone skrajnie w północno-wschodniej części Polski. Graniczy ono od północy z Rosją, od północnego wschodu z Litwą i od wschodu z Białorusią. Położone jest w całości na obszarze Pojezierza Wschodniobałtyckiego, w strefie krajobrazu odznaczającego się urozmaiconą rzeźbą terenu, powstałą w wyniku ostatniego zlodowacenia bałtyckiego. Do charakterystycznych form krajobrazu należą:

- liczne pagórki i wzgórza z rozsianymi głazami narzutowymi,
- jeziora rynnowe i wytopiskowe,
- znaczne obszary sandrowe.

Mozaikowość terenu powoduje, że przeważająca część województwa posiada niekorzystne warunki dla rozwoju rolnictwa, ma natomiast unikatowe często walory dla turystyki. Duża liczba jezior, rzek, strumieni i kanałów, połączonych ze sobą i tworzących rozległe i długie systemy wodne stwarza dogodne warunki dla uprawiania turystyki i sportów wodnych.

Na obszarze polskiej części Euroregionu jest 1051 jezior o powierzchni powyżej 1 ha, zajmujących łącznie 746 km^2, w tym oba największe polskie jeziora: Śniardwy i Mamry, a także najgłębsze – Hańcza. Najważniejsze rzeki to Czarna Hańcza, Rospuda i Pisa. Kanał Augustowski, łączący systemy wodne Wisły i Niemna nie ma wprawdzie większego znaczenia komunikacyjnego, ale za to jest bardzo ciekawym szlakiem turystycznym i jedynym w swoim rodzaju pomnikiem sztuki inżynierskiej na taką skalę w Europie.

Na obszarze województwa są dwa parki narodowe: Wigierski i część Biebrzańskiego, dwa parki krajobrazowe: Mazurski i Suwalski oraz 47 rezerwatów, w tym 6 ścisłych.

granice państw
granice województw
granice jednostek podziału administracyjnego

Obszar Euroregionu
strona polska
strona litewska
strona białoruska

EUROREGION NIEMEN

Mapa 25

Atrakcją turystyczną są też zabytkowe obiekty, które szczęśliwie przetrwały zawieruchy dziejowe. Należą do nich średniowieczne pokrzyżackie zamki w Węgorzewie i Rynie, gotyckie kościoły w Mikołajkach, Gołdapi i Baniach Mazurskich, barokowe zespoły klasztorne w Sejnach i Wigrach, klasycystyczne budynki w Suwałkach, zabytkowy wiadukt kolejowy w Stańczykach.

Przemysł, chociaż słabo rozwinięty, jest reprezentowany przez takie gałęzie i branże, jak spożywcza, drzewna, meblarska, materiałów budowlanych, odzieżowa i wyrobów metalowych. Główne miasta to Suwałki, Giżycko i Augustów.

Przez województwo przebiega trasa Via Baltica – jeden z ważnych europejskich szlaków transportowych północ-południe, prowadzący z Helsinek przez Tallin, Rygę, Kowno, Suwałki do Warszawy.

Litewska część Euroregionu to malownicze okolice, zabytki kultury, muzea, galerie sztuki. To także region urodzajnych równin, upiększonych licznymi jeziorami, lasami i rezerwatami przyrody oraz czyste, nieskażone środowisko.

Dwa główne miasta w tej części Euroregionu to Alytus (Olita) i Mariampol. Pierwsze z nich jest ważnym ośrodkiem handlowo-usługowym z dobrze rozwiniętym przemysłem włókienniczym, metalowym, chemicznym i spożywczym. Znajduje się tu kombinat budowy domów, odlewnia żelaza, przedsiębiorstwo produkcji zamrażarek i chłodziarek oraz wytwórnia win.

Mariampol leży nad rzeką Szeszupą, na skrzyżowaniu ważnych szlaków międzynarodowych, wiodących z Polski do Kowna i z Kaliningradu do Wilna. Znajdują się tu zakłady przemysłu cukierniczego, wełnianego, meblarskiego, materiałów budowlanych oraz części samochodowych.

Białoruska część Euroregionu to województwo grodzieńskie, położone w dolinie rzeki Niemen, z miastami Grodno, Wołkowysk, Lida, Nowogródek i Słonim. Obszar ten charakteryzuje wspaniała przyroda, z głębokimi jeziorami, rzekami i lasami oraz bogatym światem roślin i zwierząt. Zachowały się tu duże kompleksy leśne, takie jak Puszcza Nalibowska, Białowieska i Grodzieńska; są też trzy parki krajobrazowe oraz 8 rezerwatów przyrody.

W gospodarce rolnej przeważa hodowla bydła, produkcja zbóż, buraków oraz lnu. Główne bogactwa naturalne to ruda żelaza, gliny i torf. Zlokalizowane są

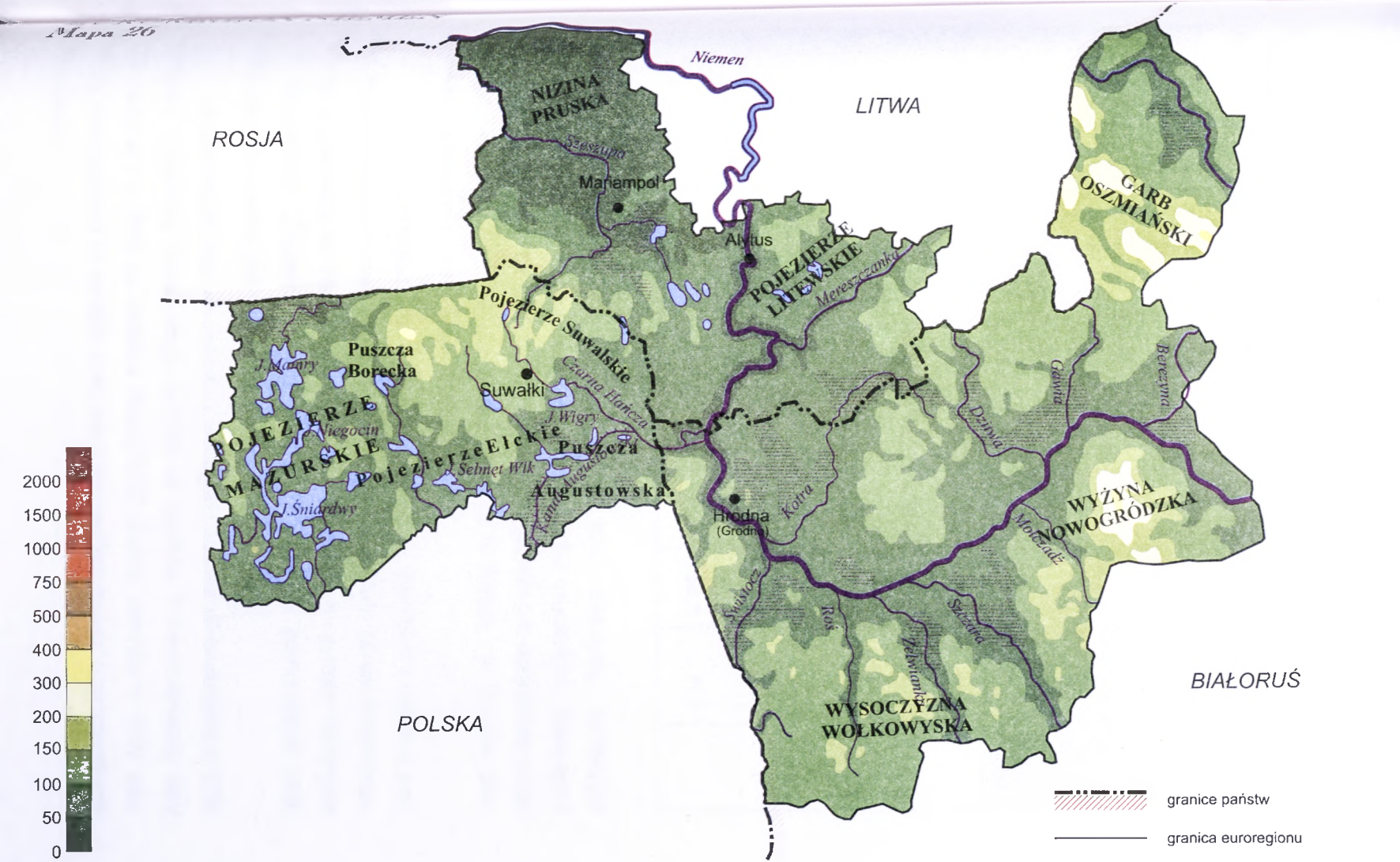
zakłady przemysłu cementowego, drzewnego, tytoniowego, skórzanego, tekstylnego, chemicznego i maszynowego.

Zachowało się wiele zabytków, np. w Grodnie Cerkiew Św. Borysa, Stary Zamek, kościoły i klasztory, pozostałości pałacu Tyzenhauza, klasycystyczne domy.

Tabl. 28. Podstawowe dane statystyczne o Euroregionie „Niemen" w 1996 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Strona		
		polska	białoruska	litewska
Powierzchnia w km^2	45579	10490	25200	9889
Ludność ogółem	2087945	488549	1198500	400896
na 1 km^2	46	47	47	41
Ludność w wieku:				
poniżej 18 lat	563709	148822	308100	106787
18-39	672619	158727	386900	126992
40-65	588831	135081	342500	111250
powyżej 65 lat	262786	45919	161000	55867
Przyrost naturalny	-3908	2001	-5800	-109
Saldo migracji stałej	-1357	-602	-900	145
Stopa bezrobocia w %	8,2	21,2	3,2	7,3
Miasta według liczby ludności:				
powyżej 100000	1	-	1	-
50000-100000	6	2	2	2
20000-50000	6	2	3	1
10000-20000	11	4	5	2
poniżej 10000	39	7	21	11

Ź r ó d ł o: [Materiały 1998b].

ROSJA
LITWA
POLSKA
BIAŁORUŚ
Niemen
NIZINA PRUSKA
Szeszupa
Mariampol
Alytus
POJEZIERZE LITEWSKIE
Mereszczanka
GARB OSZMIAŃSKI
Pojezierze Suwalskie
Puszcza Borecka
J.Mamry
Suwałki
Czarna Hańcza
J.Wigry
POJEZIERZE MAZURSKIE
Niegocin
Pojezierze Ełckie
Puszcza Augustowska
Sełmęt Wlk
J.Śniardwy
Kanał Augustowski
Hrodna (Grodno)
Kotra
Dziwna
Gawia
Berezyna
WYŻYNA NOWOGRÓDZKA
Motczadź
Świsłocz
Roś
Szczara
Zelwianka
WYSOCZYZNA WOŁKOWYSKA
granice państw
granica euroregionu
2000
1500
1000
750
500
400
300
200
150
100
50
0

Tabl. 29. Osobowy ruch graniczny według wybranych przejść granicznych w 1997r.

Przejścia graniczne a - w tys. osób b - 1996 = 100		Rodzaj przejścia granicznego	Przekroczenia granicy ogółem	Obywatele polscy		Cudzoziemcy		
				przekraczający granicę w kierunku				
				z Polski	do Polski	do Polski	z Polski	
							razem	w tym piesi
Ogrodniki	a	drogowe	1501	126	122	634	619	-
	b		99,3	86,6	82,4	105,0	100,8	-
Budzisko	a	drogowe	1998	70	59	1010	859	-
	b		148,5	88,6	76,8	150,8	165,2	-
Trakiszki	a	kolejowe	51	8	8	18	17	-
	b		61,6	51,5	49,7	66,3	71,7	-

Źródło: [Ruch 1998].

Dotychczasowe korzyści dla społeczności lokalnych, wynikające z powołania Euroregionu, to przede wszystkim korzyści promocyjne. Euroregion jest jednym z najlepszych narzędzi promocyjnych pozyskanych dotychczas przez województwo suwalskie. Jest doskonale odbierany w Polsce i w Europie, jako pierwszy Euroregion z Litwą i Białorusią.

Obszar Euroregionu ma szczególny związek z Bałtykiem i ochroną jego wód. Suwalszczyzna została włączona do programów państw Morza Bałtyckiego. Daje to uprawnienia do korzystania z pomocy finansowej programów bałtyckich Unii Europejskiej. Złożono wiele projektów do funduszy pomocowych Unii, a niektóre z nich zostały już wstępnie przyjęte.

W pierwszym roku działalność Euroregionu została sfinansowana w 57% z budżetu Wojewody Suwalskiego, w 23% ze środków Polsko-Litewskiej Izby Gospodarczej i w 20% ze środków Phare CBC. Całość środków w 1997 roku została przeznaczona na wydatki związane z tworzeniem struktur organizacyjnych Euroregionu.

Podstawowe działania, które powinny być realizowane w najbliższej przyszłości w ramach współpracy transgranicznej na tym obszarze, to przede wszystkim:

- konieczność ściślejszej koordynacji działań: aktualnie różnymi formami i różnymi zakresami współpracy zajmuje się kilkadziesiąt organizacji i instytucji. Praktycznie nikt nie orientuje się dokładnie w ich rzeczywistym oddziaływaniu, wzajemnym uzupełnianiu czy konkurowaniu. Panujący w tej sferze brak pełnej informacji utrudnia współpracę, powoduje dublowanie się przedsięwzięć i w efekcie złą alokację sił i środków;
- konieczność pilnego utworzenia silnych struktur organizacyjnych; pełna instytucjonalizacja współpracy wydaje się wymogiem nieodzownym. Euroregion stworzy możliwość dostępu do środków niezbędnych na rozwój tego obszaru, który jest wyjątkowo opóźniony, a wkrótce ma się stać obszarem przy zewnętrznej granicy Unii Europejskiej. Działalność Euroregionu wymaga powołania w Suwałkach fundacji, której celem będzie finansowanie działalności struktur organizacyjnych oraz części inicjatyw, które nie będą mogły uzyskać wsparcia ze źródeł zewnętrznych, a ich realizacja jest istotna z punktu widzenia współpracy transgranicznej;
- potrzeba utworzenia wielostronnej komisji planowania przestrzennego pogranicza polsko-rosyjsko-litewsko-białoruskiego lub instytucji koordynującej to planowanie; istnieją wprawdzie odpowiednie komisje dwustronne, ale brak koordynacji między nimi utrudnia przygotowanie i realizację projektów wielostronnych;
- utworzenie transgranicznych obszarów chronionych;
- potrzeba zacieśnienia współpracy w zakresie ochrony granicy oraz zwalczania przestępczości w regionach przygranicznych, w szczególności poprzez bieżącą wymianę informacji i podejmowanie wspólnych akcji służb polskich, litewskich i białoruskich. Wiele działań w zakresie zwalczania przemytu, nielegalnych przekroczeń granicy i walki z przestępczością zorganizowaną jest utrudnionych przez brak ich koordynacji;

- konieczność stworzenia podstaw prawnych i organizacyjnych współdziałania na obszarach przygranicznych pogotowia ratunkowego, straży pożarnej, ratownictwa drogowego i ekologicznego. W obecnym stanie prawnym w przypadku wystąpienia jakiejkolwiek większej katastrofy współpraca tych służb nie jest możliwa;
- monitoring stanu wód transgranicznych i zmniejszania ich zanieczyszczeń;
- podejmowanie wspólnych działań na rzecz promocji turystyki. Obszar Euroregionu jest bardzo atrakcyjny turystycznie, ale w bardzo małym stopniu wykorzystywany;
- zwiększenie przepustowości przejść granicznych i lepsza obsługa przejeżdżających. Konieczne jest stworzenie systemu turystycznych przejść granicznych dla ruchu osobowego, w tym pieszego;
- ścisła współpraca w zakresie wymiany młodzieży i poszerzenie wiedzy o sąsiadach. Kraje Euroregionu były przez lata oddzielone od siebie szczelnie zamkniętymi granicami. Bardzo słaba jest wzajemna znajomość mieszkańców po obu stronach granicy, co wywołuje wiele uprzedzeń.

W trakcie spotkań przedstawiciele stron zaproponowali realizację całego szeregu projektów transgranicznych:

- ➡ opracowanie programu rozwoju i zagospodarowania Euroregionu oraz powołanie instytucji do jego realizacji,
- ➡ utworzenie Centrum Koordynacji Przestrzennej „Niemen",
- ➡ utworzenie Centrum Informacji Euroregionu „Niemen" (zintegrowanej bazy danych gospodarczych, prawnych, turystycznych, archiwaliów itp.),
- ➡ utworzenie Międzynarodowego Ośrodka Integracji Euroregionu (nauka języków, rozwój przedsiębiorczości, szkolenia, spotkania młodzieży, stałe ekspozycje narodowe itp.),
- ➡ poprawa lokalnej sytuacji gospodarczej (utworzenie Stowarzyszenia Izb Gospodarczych „Niemen", Centrum Targowo-Wystawienniczego

w Suwałkach, specjalnych stref ekonomicznych, wolnych obszarów celnych),

- poprawa infrastruktury publicznej (sieci drogowej, połączeń kolejowych – w tym kolej-TIR, budowa i rozbudowa lotnisk, budowa i rozbudowa systemu przejść granicznych, utworzenie systemu obsługi kierowców i spedycji, rozbudowa transgranicznych sieci energetycznych),
- poprawa i rozbudowa sieci telekomunikacyjnej, budowa sieci informatycznej,
- ochrona środowiska i przyrody (ochrona zlewni wód rzeki Niemen, budowa oczyszczalni, gospodarka odpadami, utworzenie transgranicznych terenów chronionych: np. Puszczy Rominckiej na pograniczu polsko-litewsko-rosyjskim, Puszczy Augustowskiej na pograniczu polsko-białorusko-litewskim, Zielonych Płuc Europy),
- poprawa w zakresie zagospodarowania turystycznego (odbudowa Kanału Augustowskiego i Mazurskiego, zagospodarowanie turystyczne Wielkich Jezior Mazurskich oraz szlaku wodnego od Wigier do Morza Bałtyckiego, utworzenie Międzynarodowego Kompleksu Rekreacyjnego Euroregionu, utworzenie Międzynarodowego Centrum Sportów Konnych w Czerniachowsku, wytyczenie systemu transgranicznych szlaków kajakowych, rowerowych, pieszych),
- współpraca kulturalna (prezentacja i upowszechnianie zespołów, orkiestr, dokonań artystycznych, festiwale Euroregionu, ochrona dóbr kultury, utworzenie rozgłośni radiowej i TV Euroregionu, opracowanie wspólnych wydawnictw, map, przewodników, wydawanie gazety euroregionalnej),
- utworzenie Międzynarodowego Międzyuczelnianego Ośrodka Naukowego Euroregionu i Zespołu Badań Innowacyjnych.

Od 1996 roku funkcjonuje Suwalska Specjalna Strefa Ekonomiczna, utworzona w celu przyspieszenia rozwoju gospodarczego w regionie północno-wschodnim. Ma ona charakter strefy rozproszonej i obejmuje tereny w trzech

miastach: Suwałkach, Ełku i Gołdapi. W 1997 roku sprzedano pod inwestycje w strefie 41 ha gruntów i 35 podmiotom wydano pozwolenia na działalność gospodarczą w strefie. Podmioty te zadeklarowały zatrudnienie ok. 4000 osób i poniesienie wydatków inwestycyjnych na kwotę 150 mln zł. Zakłada się, że do końca 2005 roku w strefie powstanie 15000 miejsc pracy.

W 1997 roku Komitet Badań Naukowych ogłosił konkurs na realizację następujących projektów, dotyczących Euroregionu „Niemen":

- sformułowanie celów,
- program współpracy w zakresie opracowania jednolitego planu zagospodarowania przestrzennego całego obszaru Euroregionu „Niemen",
- scenariusze współpracy i rozwoju samorządności, kształcenia, oświaty, kultury, zatrudnienia, opieki społecznej,
- scenariusz współpracy i współdziałania w zakresie ochrony środowiska,
- scenariusze rozwoju produkcji rolnej, rybołówstwa, gospodarki leśnej, ochrony obszarów leśnych, obsługi rolnictwa, przetwórstwa i sprzedaży produktów (w tym promocji zdrowej żywności),
- scenariusze rozwoju przemysłu i rzemiosła, handlu i sieci usług, informacji gospodarczej, eksportu towarów,
- koncepcja i scenariusze rozwoju turystyki i agroturystyki, bazy noclegowej, informacji turystycznej i wykorzystania obszarów chronionych,
- scenariusze rozwoju transportu, komunikacji, łączności i energetyki, system przejść granicznych.

Konkurs wygrał zespół naukowy Politechniki Białostockiej i w 1998 roku przystąpił do prac nad projektem. Urząd Statystyczny w Suwałkach zadeklarował wolę współpracy przy tym projekcie.

Ważniejsze publikacje o Euroregionie

Euroregion Niemen. IV Bałtyckie Forum Gospodarcze Augustów 1997. Wojewoda Suwalski i Polsko-Litewska Izba Gospodarcza. Suwałki, 1997.

Materiały Sekretariatu Euroregionu „Niemen". Suwałki 1998a.

Materiały urzędów statystycznych w Suwałkach, Wilnie i Grodnie, 1998b.

Powstaje Euroregion Niemen. (w:) „Wspólnota" nr 47, 1996.

Wykaz ważniejszych adresów

Biuro Euroregionu Niemen

ul. Noniewicza 10
16-400 Suwałki
tel. (087) 650 270
(087) 666 220 w. 378

Urząd Statystyczny

ul. Noniewicza 91
16-400 Suwałki
tel. (087) 65-06-41
fax (087) 65-23-32

Ważniejsze dokumenty dotyczące Euroregionu

- Porozumienie o utworzeniu związku transgranicznego „Euroregion Niemen"
- Statut związku transgranicznego Euroregion „Niemen"

POROZUMIENIE O UTWORZENIU ZWIĄZKU TRANSGRANICZNEGO „EUROREGION NIEMEN"

Niżej wymienieni Członkowie - Założyciele Związku, zwani dalej „Stronami":
Województwo Suwalskie Rzeczypospolitej Polskiej reprezentowane przez Wojewodę Suwalskiego,
Obwód Grodzieński Republiki Białoruskiej reprezentowany przez
Przewodniczącego Grodzieńskiego Obwodowego Komitetu Wykonawczego,
Powiaty Alytus i Mariampol Republiki Litewskiej reprezentowane przez
Zarządcę Powiatu Alytus i Zarządcę Powiatu Mariampol,

Strony kierując się pragnieniem swobodnego zrzeszania się i współpracy narodów Europy na zasadach tradycyjnych wartości demokratycznych, wolności rynkowej i współpracy gospodarczej w obszarach przygranicznych, działając zgodnie z ustawodawstwem wewnętrznym własnego państwa i swoimi kompetencjami oraz mając na uwadze porozumienia między rządami wyżej wymienionych państw o współpracy międzyregionalnej i transgranicznej, a także Europejską Konwencję Ramową o współpracy transgranicznej między wspólnotami i władzami terytorialnymi z dnia 21 maja 1980 roku, uzgodniły co następuje:

§ 1

1. Utworzyć Związek Transgraniczny pod nazwą Euroregion „Niemen" zwany dalej „Związkiem".
2. Siedzibą Związku jest miasto Suwałki.
3. Strony postanawiają, że Związek ma charakter otwarty dla wspólnot lokalnych i władz terytorialnych, w tym również państw trzecich.

§ 2

1. Głównym celem Porozumienia jest tworzenie warunków dla rozwoju społeczno-gospodarczego i współpracy naukowo-kulturalnej na obszarach przygranicznych sąsiadujących państw.
2. Cele, zadania oraz strukturę organizacyjną Związku określa Statut, stanowiący integralną część niniejszego Porozumienia.

§ 3

1. Porozumienie niniejsze wchodzi w życie z dniem podpisania. W przypadku istnienia przewidzianego w prawie krajowym jednej ze Stron wymogu zatwierdzania niniejszego Porozumienia przez odpowiednie władze, dokument ten nabiera mocy prawnej po jego zatwierdzeniu.
2. Porozumienie sporządzono w trzech egzemplarzach, w językach: polskim, białoruskim, litewskim, przy czym wszystkie teksty mają jednakową moc prawną.

Podpisano w Augustowie, dnia 6 czerwca 1997 roku.

W imieniu strony Polskiej

Wojewoda Suwalski

Cezary Cieślukowski

W imieniu Strony Białoruskiej

Z-ca Przewodniczącego Grodzieńskiego Obwodowego Komitetu Wykonawczego

Michaił Aleksiejewicz Bielajew

W Imieniu Strony Litewskiej

Zarządca Powiatu Alytus

Ignas Aleškevičius

Zarządca Powiatu Mariampol

Kostas Jankauskas

STATUT
ZWIĄZKU TRANSGRANICZNEGO EUROREGION „NIEMEN"

§ 1
POSTANOWIENIA OGÓLNE

1. Niniejszy Statut nie narusza istniejących form i rodzajów współpracy transgranicznej Państw lub Stron Euroregionu Niemen.
2. Niniejszy Statut nie może naruszać ustawodawstwa wewnętrznego i pełnomocnictw Stron.
3. Strony będą wspierać inicjatywy lokalne służące rozwijaniu współpracy transgranicznej na obszarze Euroregionu Niemen.
4. Organy Związku nie mogą w swojej działalności naruszać ustawodawstwa państwowego Stron.
5. Przy wypełnianiu swoich funkcji oraz realizacji zadań Związek i jego organy mogą współpracować z organizacjami krajowymi i międzynarodowymi.
6. Każda ze stron może konsultować z władzami swoich państw treść uchwał Rady Związku. Administracje Państw będą na żądanie otrzymywać wszelkie informacje o działalności Związku i jego uchwałach.

§ 2
CELE I ZADANIA ZWIĄZKU

Związek Eurogionu Niemen tworzy się w celu rozwoju współpracy obszarów przygranicznych w następujących dziedzinach:

- wszechstronnego rozwoju ekonomicznego,
- zagospodarowania przestrzennego,
- infrastruktury publicznej,
- oświaty, ochrony zdrowia, kultury, sportu i turystyki,
- ochrony środowiska,
- likwidacji zagrożeń i klęsk żywiołowych,
- rozwijania kontaktów między mieszkańcami obszarów przygranicznych oraz współpracy instytucjonalnej, a także współpracy podmiotów gospodarczych.

§ 3
CZŁONKOSTWO W ZWIĄZKU

1. Związek składa się z członków rzeczywistych i zwyczajnych. Może być nadawane członkostwo honorowe oraz status obserwatora.
2. Członkowie założyciele Związku mają status członków rzeczywistych a status członków zwyczajnych i honorowych oraz obserwatorów nadaje Rada Związku.
3. Status obserwatora nadaje się współpracującym z Euroregionem Niemen samorządom i władzom regionalnym nie graniczącym bezpośrednio z obszarem Euroregionu.
4. Członkostwo w Związku nie wyklucza prawa członków do nawiązywania dwu lub wielostronnych stosunków i zawierania porozumień z innymi strukturami, nie należącymi do Euroregionu Niemen.
5. Każdy z członków Związku ma prawo swobodnego opuszczenia go po uprzednim powiadomieniu Rady Związku na 6 miesięcy przed datą opuszczenia Związku. Członkostwo w Związku ustaje z chwilą decyzji Rady Związku.
6. W przypadku zmian terytorialnych bądź administracyjnych na obszarze jednego z Państw, które to zmiany dotyczyłyby obszaru działania jednego lub więcej członków Związku, powstałe wskutek zmian podmioty mają prawo przystąpienia do Związku na zasadzie sukcesji oraz zgodnie z prawem wewnętrznym danego Państwa.
7. Wszyscy członkowie Związku są traktowani równoprawnie bez względu na wielkość terytorium i liczbę ludności.

§ 4
ORGANY ZWIĄZKU

1. Władzami Związku są:
   - Rada Związku
   - Prezydium Rady Związku
   - Sekretariat Związku
2. Władze Związku sprawują funkcje koordynacyjne i doradcze związane z realizacją celów Związku, o których mowa w paragrafie 2 oraz reprezentują Związek na zewnątrz.
3. Komisja Rewizyjna jest organem kontrolnym władz Związku.
4. Ilość organów Związku, ich struktura oraz zakres uprawnień mogą ulegać zmianom zgodnie z postanowieniami Stron, w drodze zmian zapisów Statutu.

§ 5

RADA ZWIĄZKU

1. Rada Związku, zwana dalej Radą jest najwyższym jego organem.
2. W skład Rady wchodzi 4 przedstawicieli delegowanych przez każdą ze Stron.
3. Przedstawiciele każdej ze Stron pełnią funkcje członka w Radzie przez okres kadencji organów, które go do Rady Euroregionu delegowały. Członkowie Rady pełnią swoje funkcje do czasu wyboru nowych przedstawicieli.
4. Odwołanie członka Rady może nastąpić w dowolnym okresie przez Stronę, która go delegowała, po uprzednim zawiadomieniu Prezydium Rady. Na miejsce odwołanego członka Rady Strona w okresie 1 miesiąca deleguje nowego przedstawiciela.
5. Posiedzenia Rady odbywają się nie rzadziej niż dwa razy do roku i są otwarte, jeżeli Rada nie postanowi inaczej.
6. Na żądanie jednej ze Stron mogą być zwoływane nadzwyczajne posiedzenia Rady.
7. W posiedzeniach Rady i jej pracach, z prawem głosu doradczego, mogą brać udział przedstawiciele władz państwowych Stron oraz organizacji międzynarodowych.
8. Przewodniczącego posiedzenia Rady wybiera się kolejno każdego z członków Prezydium Rady Związku. Przewodniczy on pracy Prezydium w okresie między posiedzeniami Rady.
9. Do kompetencji Rady należy:
   - omawianie i zatwierdzanie wspólnych projektów współpracy transgranicznej, prowadzonej w ramach Związku, zapewnienie ich finansowania i realizacji,
   - dokonywanie zmian w Statucie,
   - przyjmowanie nowych członków i pozbawianie członkostwa w Związku oraz nadawanie członkostwa honorowego oraz statutu obserwatora,
   - podejmowanie decyzji w sprawach budżetu Związku,
   - wybór Prezydium Rady Związku i Komisji Rewizyjnej,
   - powoływanie Sekretariatu Związku i ustalenie jego budżetu,
   - uchwalanie regulaminów Rady, Prezydium, Sekretariatu i Komisji Rewizyjnej,
   - powoływanie stałych i doraźnych Grup Roboczych do realizacji określonych zadań w wybranych dziedzinach współpracy transgranicznej oraz uchwalanie regulaminów ich pracy,
   - podejmowanie uchwał dotyczących członkostwa Związku w organizacjach międzynarodowych,.
   - podejmowanie uchwał w innych sprawach określonych w Statucie.
10. Wszelkie uchwały Rady podejmowane są na zasadzie jednomyślności Stron.
11. Projekty uchwał przedkłada Radzie Kierownik Sekretariatu Związku lub przedstawiciele Stron.
12. Szczegółowe zasady działalności Rady określa jej regulamin.

§ 6

PREZYDIUM RADY ZWIĄZKU

1. Prezydium Rady Związku zwane dalej Prezydium składa się z 6 osób, powoływane jest przez Radę według zasady po dwóch członków z każdej ze Stron.
2. Prezydium wykonuje funkcje koordynacyjne i reprezentacyjne w imieniu Rady między jej posiedzeniami.
3. Działalność Prezydium określa uchwalony przez Radę regulamin.

§ 7

SEKRETARIAT ZWIĄZKU

1. Sekretariat Związku zwany dalej Sekretariatem jest organem wykonawczym i administracyjnym powoływanym przez Radę w składzie równym liczbowo dla każdej ze Stron.
2. Każda ze Stron prowadzi na swoim terenie biuro krajowe Sekretariatu, w skład którego wchodzą członkowie Sekretariatu z danego Państwa.
3. Krajowe biura Sekretariatu nie są wzajemnie podporządkowane i spełniają funkcje koordynacyjne i administracyjne dla każdej ze Stron.
4. Kierownicy biur krajowych Sekretariatu uczestniczą w posiedzeniach Rady i Prezydium.
5. Do zadań Sekretariatu należy:
   - przygotowywanie i przedkładanie Radzie projektów uchwał oraz innych opracowań dotyczących wspólnych przedsięwzięć w ramach współpracy przygranicznej, w tłumaczeniu na języki Stron,
   - przygotowywanie posiedzeń Rady,
   - obsługa grup roboczych,
   - wypełnianie innych funkcji związanych z administrowaniem i realizacją zadań finansowych Związku.
6. Funkcje Kierownika Sekretariatu pełni ten Kierownik Biura Krajowego Sekretariatu, tej Strony, której członek Prezydium przewodniczy Radzie.
7. Działalność Sekretariatu określa uchwalony przez Radę regulamin.

§ 8

KOMISJA REWIZYJNA

1. Komisja Rewizyjna reprezentuje proporcjonalnie każdą ze Stron.
2. Do kompetencji Komisji Rewizyjnej należy kontrola prawidłowości prowadzenia dokumentacji i wykorzystywania środków finansowych Związku.
3. Przewodniczącego Komisji Rewizyjnej powołuje Rada na okres jednego roku kolejno z członków Komisji.
4. Działalność Komisji Rewizyjnej określa jej regulamin uchwalony przez Radę.

§ 9

GRUPY ROBOCZE

1. Dla realizacji określonych wspólnych zagadnień problemowych Rada może powoływać stałe lub doraźne grupy robocze.
2. W wyjątkowych przypadkach grupy robocze mogą być powoływane przez Prezydium, ale wymagają zatwierdzenia przez Radę na najbliższym jej posiedzeniu.
3. Przygotowane przez grupy robocze propozycje i materiały przedkładane są w Radzie poprzez Kierownika Sekretariatu.
4. Do pracy w grupach roboczych, za zgodą Prezydium, mogą być zapraszani eksperci.
5. Rada określa zakres przedmiotowy prac każdej grupy roboczej oraz sposób jej finansowania.
6. Obrady grupy roboczej prowadzi jej przewodniczący wybrany przez grupę.
7. Organizację pracy stałych i doraźnych grup roboczych określa uchwalony przez Radę regulamin.

§ 10

FINANSOWANIE DZIAŁALNOŚCI ZWIĄZKU

1. Finansowanie działalności Związku w zakresie niezbędnym dla realizacji jego celów i zadań zapewnia każda ze Stron.
2. Strony w ramach wzajemnych uzgodnień oraz stosownie do swoich możliwości finansują działalność Związku.
3. Zatwierdzone przez Radę wspólne projekty, a także koszty niezbędne dla funkcjonowania organów Związku finansują Strony na zasadzie równości, o ile Rada nie postanowi inaczej.
4. Każda ze Stron może w ramach własnych środków realizować określone przez Radę prace na rzecz Związku w celu nieodpłatnego ich wykorzystania przez Związek.
5. Budżet Związku może być zwiększany lub uzupełniany ze źródeł zewnętrznych.
6. Konsekwencją nie wywiązywania się Stron z przyjętych zobowiązań finansowych lub poważne opóźnienie w dokonywaniu stosownych wpłat określa Rada.

§ 11

ROZWIĄZANIE EUROREGIONU „NIEMEN"

1. Związek zostaje rozwiązany w przypadku jednomyślnej decyzji wszystkich Stron jeżeli:
   - cele i zadania dla jakich został powołany nie są realizowane
   - jeżeli w Związku pozostanie tylko jedna Strona.
2. W razie rozwiązania Związku jego majątek, tj. środki trwałe i obrotowe, (aktywa i pasywa) stanowiące wspólną własność Związku dzieli się między wszystkie Strony Związku proporcjonalnie do ich wkładu.
3. Likwidację Związku przeprowadza Komisja Likwidacyjna w składzie po 3 przedstawicieli każdej ze Stron.

§ 12

POSTANOWIENIA KOŃCOWE

1. Niniejszy statut stanowi załącznik do Porozumienia o utworzeniu Związku Transgranicznego Euroregion „NIEMEN" i wchodzi w życie wraz z jego podpisaniem.

W imieniu Strony Polskiej

Wojewoda Suwalski

Cezary Cieślukowski

W imieniu strony Białoruskiej

Z-ca Przewodniczącego Grodzieńskiego Obwodowego Komitetu Wykonawczego
Michaił Aleksiejewicz Bielajew

W imieniu strony Litewskiej

Zarządca Powiatu Alytus
Ignas Aleševičius

Zarządca Powiatu Mariampol
Kostas Jankauskas

Euroregion
BAŁTYK

3.12. Euroregion „Bałtyk"

Euroregion „Bałtyk" (pierwotnie zakładano, że będzie on nosił nazwę „Jantar" lub „Amber"), jest jednym z ostatnio utworzonych euroregionów i jego historia liczy zaledwie kilka miesięcy. Umowę o utworzeniu podpisano **22 lutego 1998 roku** w Malborku. *Euroregion „Bałtyk"* łączy w ramach współpracy transgranicznej obszary leżące na terytorium aż 6 krajów i jest pod tym względem ewenementem wśród euroregionów w Europie. Obejmuje on obszar znajdujący się na terenie następujących krajów nadbałtyckich: Polski, Danii, Litwy, Łotwy, Rosji i Szwecji.

Po stronie polskiej w skład Euroregionu wchodzą 4 województwa: elbląskie, gdańskie, olsztyńskie i słupskie. Sygnatariuszem umowy jest także **Stowarzyszenie Gmin Rzeczypospolitej Polskiej Euroregionu Bałtyk**, do którego akces zgłosiło 56 gmin.

Po stronie duńskiej do Euroregionu przystąpiło hrabstwo Bornholm, położone na wyspie i będące najmniejszym okręgiem administracyjnym Danii.

Po stronie litewskiej okręg kłajpedzki (z rejonami: kłajpedzkim, kretingskim, szyłuckim i skuodskim).

Po stronie łotewskiej miasto i region Liepaja – trzeci co do wielkości ośrodek miejski na Łotwie.

Po stronie rosyjskiej Związek Municypalny Obwodu Kaliningradzkiego, obejmujący przede wszystkim miasta pasa nadmorskiego, tj. Bałtijskiego i Swietłego Okręgu Miejskiego oraz Kaliningradu.

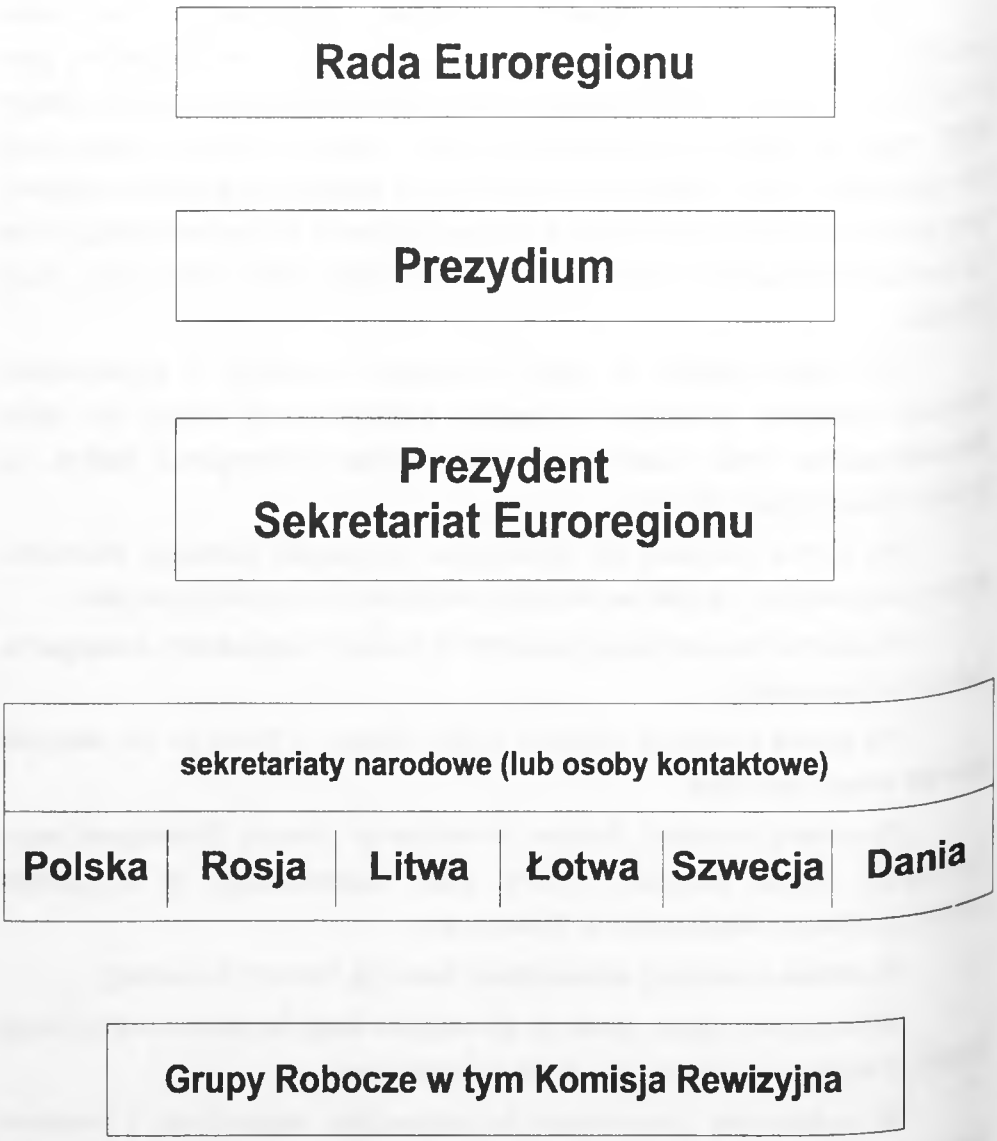
Po stronie szwedzkiej województwa: Blekinge, Kalmar i Kronoberg.

Członkostwo i obszar działania Euroregionu mają charakter otwarty i mogą ulegać zmianie na podstawie decyzji Rady Euroregionu.

W podpisanym porozumieniu przedstawiciele regionalnych i lokalnych władz przygranicznych regionów większości państw leżących nad Morzem Bałtyckim uznali za główny cel Euroregionu przygotowanie i realizację wspólnych planów i projektów rozwoju przygranicznych terenów oraz likwidację barier we współpracy.

Schemat organizacyjny Euroregionu przedstawia rys. 20.

Rys. 20. Schemat organizacyjny Euroregionu "Bałtyk"

Źródło: [Materiały 1998a]

Do Rady Euroregionu wchodzi po 6 osób delegowanych przez każdą ze stron, a kadencja każdej grupy przedstawicieli odpowiada długości kadencji organów, które ją delegują. Posiedzenia Rady odbywają się przynajmniej 2 razy w roku, a uchwały Rady podejmowane są na zasadzie konsensusu. Rada wyłania Prezydium, do którego wchodzi po jednej osobie reprezentującej każdą stronę. Rada wybiera też Prezydenta na jednoroczną kadencję oraz określa rotację na kolejny rok na stanowisku Prezydenta. Przedstawiciel strony, który w kolejnym roku ma pełnić funkcję Prezydenta, pełni funkcję Wiceprezydenta.

Prezydent powołuje Sekretariat Euroregionu. Sekretariat organizuje pracę a koszty jego działalności ponosi strona, której przedstawiciel pełni funkcję Prezydenta. Pracami Sekretariatu kieruje Dyrektor Sekretariatu, którego powołuje i odwołuje Prezydent Euroregionu. Kadencja Dyrektora Sekretariatu trwa rok. Siedziba Sekretariatu zmienia się rotacyjnie wraz ze zmianą na stanowisku Prezydenta. W 1998 roku Sekretariat znajduje się w Elblągu, a w 1999 roku przejdzie do Kłajpedy.

Grupy robocze powoływane są przez Prezydium Euroregionu, a w grupie roboczej winna być reprezentowana każda ze stron. Kadencja grupy roboczej trwa rok, ale może być przedłużana lub skracana na wniosek przewodniczącego grupy.

Podstawowe cele współpracy, wynikające ze statutu Euroregionu obejmują:

- poprawę warunków życia ludzi zamieszkujących obszar Euroregionu,
- ułatwianie wzajemnych kontaktów,
- zbliżenie lokalnych społeczeństw,
- przełamywanie historycznych uprzedzeń,
- programowanie prac zmierzających do zapewnienia zrównoważonego rozwoju gospodarczego z uwzględnieniem stanu rozwoju gospodarki każdej ze stron umowy,
- wspieranie działań zmierzających do nawiązywania współpracy między władzami regionalnymi i terytorialnymi.

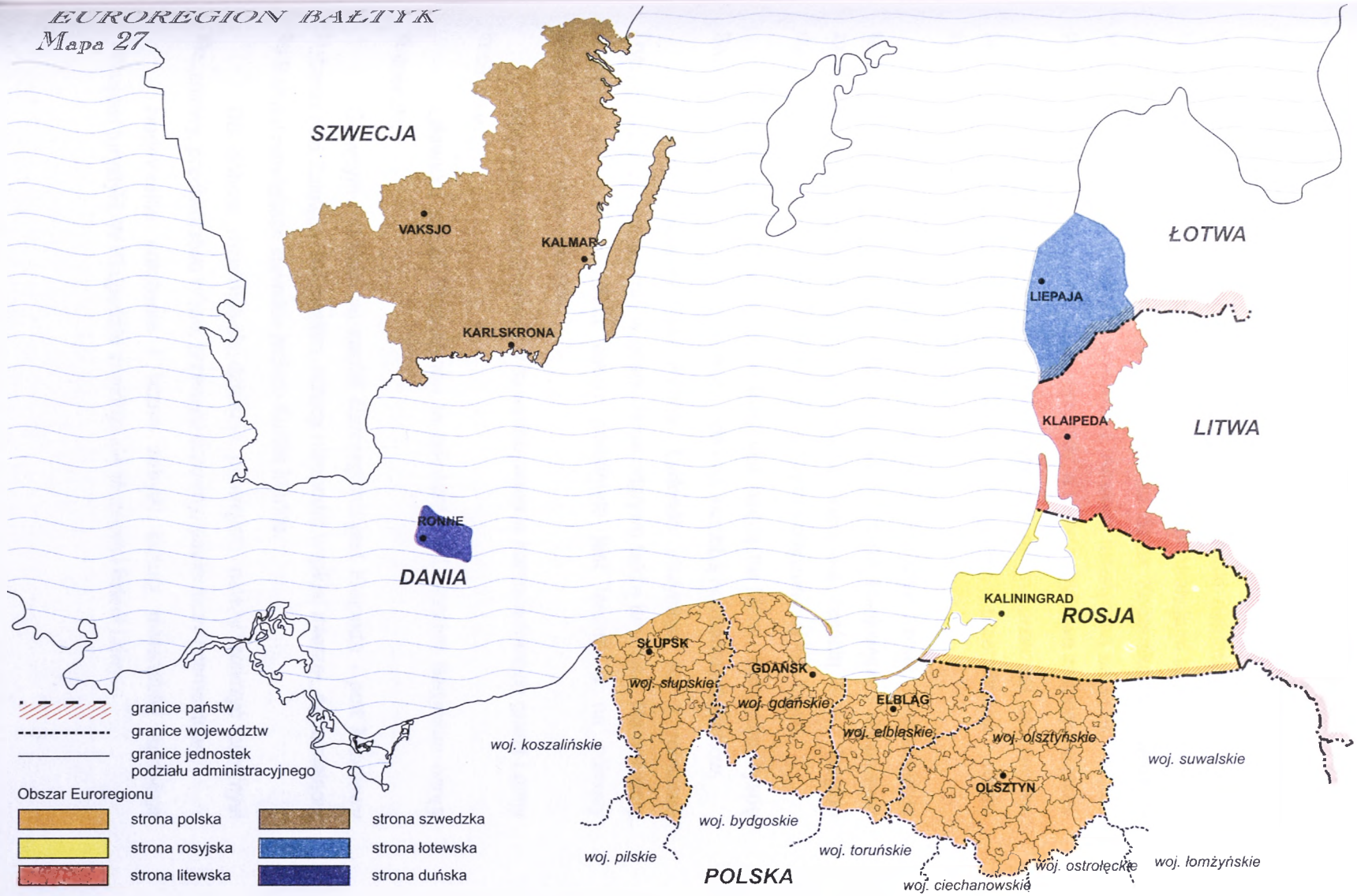
Wymienione wyżej cele mają być realizowane poprzez:

- wspieranie wspólnych ponadgranicznych projektów rozwoju gospodarczego w przemyśle, rolnictwie, leśnictwie, transporcie, komunikacji, ochronie środowiska, zwalczaniu przestępczości, a także poprzez transfer technologii i wymianę know-how,
- współpracę przy realizacji wspólnych projektów komunalnych na terenach przygranicznych (np. oczyszczalnie ścieków, wysypiska, utylizacja odpadów itp.),
- współpracę w dziedzinie zagospodarowania przestrzennego na terenach przygranicznych,
- rozbudowę infrastruktury przejść granicznych,
- podnoszenie kwalifikacji zawodowych oraz ukierunkowywanie systemu przekwalifikowań w celu zmniejszenia bezrobocia, ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży,
- wymianę grup naukowych, sportowych, kulturalnych, dzieci i młodzieży,
- współpracę w zakresie rozwoju turystyki,
- wspieranie nauki języka sąsiadów,
- ochronę i pielęgnowanie wspólnego dziedzictwa kulturowego,
- organizowanie systemów informacyjnych Euroregionu i wspieranie programów rozwoju sieci mediów, w celu zapewnienia bieżącej informacji wszystkim stronom umowy,
- współpracę w zakresie zwalczania klęsk żywiołowych i ekologicznych, pożarów i innych sytuacji awaryjnych oraz wzajemne informowanie o występowaniu takich zagrożeń.

Polska część Euroregionu obejmuje Pojezierze Kaszubskie, Pobrzeże Kaszubskie, Żuławy Wiślane, Warmię i Pojezierze Olsztyńskie. Największe miasta tej części Euroregionu to leżące nad Zatoką Gdańską Gdynia i Gdańsk oraz Olsztyn, Elbląg i Słupsk.

Jest to jeden z największych regionów turystycznych w Polsce. Malownicze krajobrazy pojezierzy, setki otoczonych lasami jezior oraz samo

EUROREGION BAŁTYK
Mapa 27

wybrzeże Morza Bałtyckiego tworzą doskonałe warunki naturalne dla rozwoju turystyki, szczególnie w sezonie letnim. Dodatkowymi atrakcjami turystycznymi są liczne zabytki kultury materialnej. Przebiega tu Szlak Kopernikowski Kwidzyń-Malbork-Elbląg-Frombork-Braniewo-Orneta. Atrakcją turystyczną są szlaki wodne, parki krajobrazowe, liczne rezerwaty przyrody, a także zabytkowe zespoły miejskie.

W tej części Euroregionu rozwinięty jest m. in. przemysł stoczniowy, petrochemiczny, drzewny, papierniczy, maszynowy, przetwórstwa rolno-spożywczego, farmaceutyczny i lekki.

Region pełni ważną rolę w systemie komunikacyjnym Polski. Tutaj znajdują się największe porty handlowe Polski. Sieć połączeń kolejowych i drogowych zapewnia dobre skomunikowanie regionu z pozostałą częścią kraju. Region dysponuje również krajowymi i międzynarodowymi połączeniami lotniczymi.

Duńska część Euroregionu obejmuje leżącą na Morzu Bałtyckim wyspę Brnholm. We wczesnym średniowieczu była ona siedzibą normańskich piratów.

Głównym miastem jest Rönne. Ludność utrzymuje się z rolnictwa i rybołówstwa, ale ważną rolę w gospodarce odgrywa także turystyka. Na południu znajdują się plaże, centrum wyspy porośnięte jest lasami, a na północy postrzępione urwiska górskie.

Bogactwa naturalne wyspy to wydobywany w kamieniołomach granit i gliny kaolinowe.

Litewska część Euroregionu to położony nad Morzem Bałtyckim okręg kłajpedzki.

Głównym miastem tej części Euroregionu jest Kłajpeda - port handlowy i rybacki nad Zalewem Kurońskim, leżący nieopodal wąskiej mierzei, oddzielającej od Bałtyku największe litewskie jezioro Kuršiá Marios.

Do dobrze rozwiniętych dziedzin przemysłu należy zaliczyć przemysł stoczniowy, przetwórstwo rybne, przemysł drzewny, papierniczy i cementowy.

Nadmorskie położenie i liczne zabytki kultury materialnej sprzyjają rozwojowi turystyki. W Kłajpedzie znajduje się Muzeum Historii Litwy.

Łotewska część Euroregionu obejmuje region położony nad Morzem Bałtyckim na zachodzie kraju. Głównym miastem tego regionu jest Liepaja - trzecie co do wielkości miasto Łotwy, liczące ponad 100 tys. mieszkańców.

W centrum miasta znajdują się zabytkowe budynki, ale nie ma tzw. „starego miasta". Do najciekawszych zabytków należy luterański Kościół Św.Trójcy z XVIII wieku, w którym odbywają się recitale organowe. W sąsiedztwie Liepai znajdują się czyste, piaszczyste plaże, morze jest jednak mocno zanieczyszczone.

Rosyjska część Euroregionu obejmująca region Kaliningradzki jest wysuniętą najdalej na zachód częścią Federacji Rosyjskiej. Rozciąga się 195 km w linii wschód-zachód i 110 km w linii północ-południe. Stanowi enklawę całkowicie oddzieloną od terytorium Rosji, a jednocześnie jest najkrótszym połączeniem tranzytowym Rosji z zachodnią Europą.

Od 1996 roku funkcjonuje tu Specjalna Strefa Ekonomiczna. Największymi miastami regionu są: Kaliningrad, Sowietsk, Gusiew i Bałtyjsk.

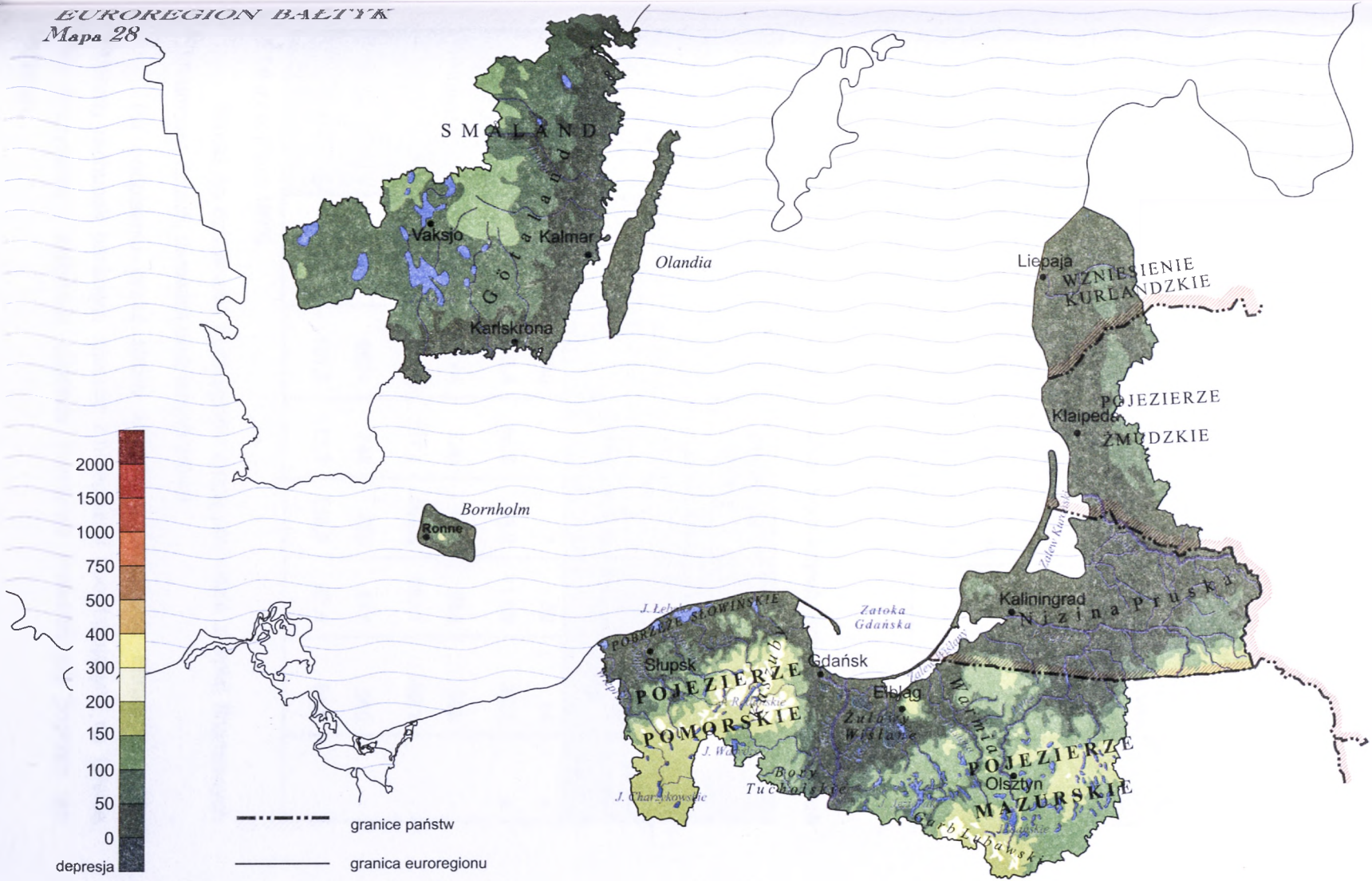
Szwedzka część Euroregionu to region o bogatych walorach naturalnych. Wybrzeże Bałtyku urozmaicają niewielkie zatoczki i wiele punktów widokowych. Wyspa Öland, zwana „Wyspą Słońca i Wiatru" jest połączona ze stałym lądem 7-kilometrowym mostem - najdłuższym mostem w Europie. W głębi lądu występują liczne małe jeziora, często otoczone lasami, w których przeważają buki i dęby. W ten malowniczy krajobraz wkomponowują się małe miasta i wioski rybackie.

W Karlshamn odbywa się Festiwal Morza Bałtyckiego, w Hultsfred Festiwal Rockowy, w Västervik Festiwal Ballad, a także wiele innych festiwali muzycznych.

Jest to obszar o długiej tradycji przemysłowej. Znajdują się tu zakłady takich znanych firm jak Telecom, Ericsson, Volwo, ABB, Saab Scania, IKEA. Rozwinięty jest przemysł przetwórstwa rybnego i rolnego, papierniczy, drzewny, meblarski, szklarski. W Oskarshamn znajduje się elektrownia atomowa. Ważną rolę w rozwoju techniki i technologii pełni Uniwersytet Karlskrona-Ronneby i Uniwersytet w Växjö.

Region charakteryzuje dobrze rozwinięta sieć komunikacyjna, którą tworzą nie tylko połączenia drogowe i kolejowe, ale także lotnicze i promowe.

EUROREGION BAŁTYK
Mapa 28

Tabl. 30. Podstawowe dane statystyczne o Euroregionie „Bałtyk" w 1996 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Strona					
		polska	rosyjska	litewska	łotewska	szwedzka	duńska
Powierzchnia w km^2	76725	33277	15100	5750	·	22000	598
Ludność ogółem							
w tys.	5236	3164	930	416	100	580	46
na 1 km^2	68	95	62	72	·	26	77

Źródło: [Materiały 1998b].

Tabl. 31. Osobowy ruch graniczny według wybranych przejść granicznych w 1997r.

Przejścia graniczne a - w tys. osób b - 1996 = 100		Rodzaj przejścia granicznego	Przekroczenia granicy ogółem	Obywatele polscy		Cudzoziemcy		
				przekraczający granicę w kierunku				
				z Polski	do Polski	do Polski	z Polski	
							razem	w tym piesi
Braniewo	a	kolejowe	60	7	7	32	14	x
	b		103,4	95,0	89,0	111,9	98,7	x
Gronowo	a	drogowe	2144	736	667	353	388	-
	b		156,6	157,1	154,3	150,1	166,1	-
Bezledy	a	drogowe	2601	744	720	577	560	-
	b		101,5	117,7	118,6	87,5	84,5	-

Źródło: [Ruch 1998].

Środki na działalność Euroregionu mogą pochodzić z wpłat finansowych stron umowy, dotacji, darowizn oraz innych źródeł.

Po podpisaniu przez strony Umowy o utworzeniu Euroregionu jest otwierany rachunek bankowy, zgodnie z przepisami obowiązującymi na terenie kraju Prezydenta i wszystkie operacje finansowe prowadzi się poprzez ten rachunek.

Budżet Sekretariatu jest tworzony przez wkład finansowy i materialny strony, na której terytorium znajduje się Sekretariat oraz fundusze pochodzące z dotacji innych organizacji.

Językami oficjalnymi w Euroregionie są język angielski i rosyjski. Jeżeli obrady toczą się na terytorium jednego z państw - stron umowy, mogą być prowadzone w języku gospodarza. Wówczas jednak gospodarze obrad są obowiązani zapewnić symultaniczne tłumaczenie na język angielski i rosyjski.

Ważniejsze publikacje o Euroregionie

Materiały Sekretariatu Euroregionu „Bałtyk". Elbląg 1998a.

Materiały Urzędu Statystycznego w Gdańsku. US Gdańsk 1998b.

Wykaz ważniejszych adresów

Strona polska:

Sekretariat Stowarzyszenia Gmin RP Euroregion Bałtyk
ul. Św. Ducha 19
82-300 Elbląg
Małgorzata Samusjew
tel./fax +48 55 235-55-99
e-mail: urs@eurobalt.org.pl

Strona rosyjska:

Administracja Bałtijskiego Okręgu Miejskiego
ul. Lenina 6
238520 Bałtijsk
Jelena Buturowa - inspektor
tel./fax +07 01145 226-69
e-mail: koshelev@bltfrd.koenig.su

Strona litewska:

Klaipeda County Administration
Danges g. 17
LT-5800 Klaipeda
Dalia Makuskiene - inspector
tel./fax +370 6 31 24 83
e-mail: urs@klaipeda.aps.lt

Strona łotewska:

Liepaja County Administration
Rozu str. 6
Liepaja LV-3401, Latvia
Gunars Ansins - Head of Foreign Department
tel. +371 34 23 992
fax +371 34 80 225

Strona szwedzka:

Regional Council in Kalmar County
Box 762, S-391
Maria Lindbom - Co-ordinator for European Affairs and Baltic Sea
tel. +46 480 42-17-30
fax +46 480 54-654
e-mail: maria.lindbom@kalmar.regionforbund.se

Strona duńska:

County of Bornholm
Ullasvej 23
DK-3700
Henrik Eybye Nielsen - EU Consultant
tel. +54 5695 9400, lok. 2207
fax +54 5695 7967
e-mail: ffhen@bora.dk

Urząd Statystyczny

ul. Danusi 4
80-434 Gdańsk
tel. (058) 347-82-02
fax (058) 341-83-03

Ważniejsze dokumenty dotyczące Euroregionu

- Umowa o utworzeniu Euroregionu „Bałtyk"
- Statut Euroregionu „Bałtyk"

UMOWA O UTWORZENIU EUROREGIONU „BAŁTYK"

Preambuła

Regionalne i lokalne władze przygranicznych regionów południowo-wschodniego Bałtyku – Strony niniejszej Umowy, współpracując ze sobą w ramach określonych prawem swoich państw, uwzględniając, że Euroregion realizuje dążenia lokalnych społeczności do wielostronnej współpracy w oparciu o istniejące stosunki dwustronne, uwzględniając postanowienia Europejskiej konwencji ramowej o współpracy transgranicznej między wspólnotami i władzami terytorialnymi z dnia 21 maja 1980 r. oraz Europejskiej Karty Samorządu Terytorialnego, z dnia 15 października 1985 r., potwierdzając dążenia do współpracy, tworząc fundament dla kontaktów między ludźmi, organizacjami gospodarczymi i władzami, uznając za główny cel Euroregionu przygotowanie i realizację wspólnych planów i projektów rozwoju przygranicznych terenów oraz likwidację barier we współpracy, podpisują niniejsze Porozumienie.

Umowę o utworzeniu Euroregionu Bałtyk zawarto pomiędzy:

ze strony duńskiej:

Hrabstwem Bornholmu, reprezentowanym przez Wojewodę Knuda Andersena

ze strony lotewskiej

Miastem i regionem Liepaja, reprezentowanym przez I Wiceprzewodniczącego Rady Miejskiej Liepai Aivarsa Jurkovskisa

ze strony litewskiej

I. Gubernatora okręgu Kłajpedzkiego Laisvunasa Kavaliaukasa

II. Merów Miast:

1)Kłajpedy – Eugeniusza Gentvilasa

2)Pałangi – Parnasa Žeimysa

3)Neringi – Stasysa Mikelisa

III. Merów Rejonów

1)Kłajpedzkiego – Česlavasa Banevičiusa

2)Kretingskiego – Juzoasa Šakinisa

3)Sziluckiego – Šarunasa Laužikasa

4)Skuodskiego – Luidasa Žukauskasa

ze strony polskiej:

I. Stowarzyszeniem „Gmin Rzeczypospolitej Polskiej – Euroregionu Bałtyk"
reprezentowanym przez:

1)Przewodniczącego Zarządu, Prezydenta Elbląga - Witolda Gintowta-Dziewałtowskiego

2)V-Przewodniczącego Zarządu, V-Prezydenta Gdyni - Macieja Brzeskiego

II. Wojewodów

1. Elbląskiego – Marię Piór
2. Gdańskiego – Tomasza Sowińskiego
3. Olsztyńskiego – Zbigniewa Babalskiego
4. Słupskiego – Jerzego Kuzyniaka

III. Przewodniczących Sejmików Samorządowych województw

1. Elbląskiego – Włodzimierza Kunca
2. Gdańskiego – Grzegorza Grzelaka
3. Olsztyńskiego – Marka Żylińskiego
4. Słupskiego – Mirosława Batrucha

ze strony rosyjskiej

Związkiem Municypialnym Obwodu kaliningradzkiego, reprezentowanym przez:

1)Przewodniczącego Rady Związku, Szefa Administracji Bałtyjskiego Okręgu Miejskiego – Aleksandra Kuzniecowa

2)I Vice – Mera Kaliningradu Jurija Sawienko

ze strony szwedzkiej

I. Stowarzyszeniem Władz Lokalnych Województwa Blekinge, reprezentowanym przez:
Prezydenta Stiga Janzona

II. Radą Województwa Blekinge reprezentowaną przez:
Dyrektora Jana Larssona

III. Urzędem Wojewódzkim Administracji Blekinge, reprezentowanym przez:

V. Wojewodę Per Arne Andreassona

IV. Radą Regionalną Województwa Kalmar, reprezentowaną przez Prezydenta Rogera Kaliffa

V. Stowarzyszeniem Władz Lokalnych Województwa Kronoberg, reprezentowanym przez:
Prezydenta Carla-Olofa Bengtssona

VI. Radą Województwa Kronoberg, reprezentowaną przez

VII. Przewodniczącego Bo Jonssona

zwanymi dalej Stronami.

Ilekroć w Umowie używane będzie wyrażenie „Strona duńska" należy przez to rozumieć Hrabstwo Bronholm.

Ilekroć w Umowie używane będzie wyrażenie „Strona łotewska, należy przez to rozumieć Miasto Liepaja i Region Liepaja.

Ilekroć w Umowie używane będzie wyrażenie „Strona litewska", należy przez to rozumieć Gubernatora Okręgu Kłajpedzkiego, Merów Miast Kłajpedy, Pałangi, Neringi, Merów Rejonów Kłajpedzkiego, Kretingskiego, Sziluckiego, Skuodoskiego.

Ilekroć w Umowie używane będzie wyrażenie „Strona polska", należy przez to rozumieć Stowarzyszenie Gmin Rzeczypospolitej Polskiej – Euroregionu Bałtyk, Wojewodów i Przewodniczących Sejmików Smorządowych Województw Elbląskiego, Gdańskiego, Olsztyńskiego, Słupskiego.

Ilekroć w Umowie używane będzie wyrażenie „Strona rosyjska", należy przez to rozumieć Związek Municypialny Obwodu Kalinigradzkiego.

Ilekroć w Umowie używane będzie wyrażenie „Strona szwedzka" należy przez to rozumieć Stowarzyszenie Władz Lokalnych Województwa Blekinge, Radę Województwa Blekinge, Urząd Wojewódzki Administracji Belkinge, Radę Regionalną Województwa Kalmar, Stowarzyszenie Władz Lokalnych Województwa Kronoberg oraz Radę Województwa Kronoberg.

Ilekroć w Umowie używane będzie wyrażenie „Strony" należy przez to rozumieć wszystkich uczestników Umowy.

§ 1

1. Strony powołują Euroregion o nazwie „Bałtyk".
2. Działalność Euroregionu Bałtyk obejmuje obszary na terenie:
   - Królestwo Danii – Hrabstwo Bornholm;
   - Republiki Łotwy – Miasto i Region Liepaja;
   - Republiki Litewskiej – Okręg Kłajpedzki;
   - Rzeczypospolitej Polskiej – Województwa elbląskie, gdańskie, olsztyńskie i słupskie;
   - Federacji Rosyjskiej – Obwód Kaliningradzki;
   - Królestwa Szwecji – Województwa Blekinge, Kalmar i Kronoberg.
3. Członkostwo i obszar działania Euroregionu „Bałtyk" mają charakter otwarty i mogą ulegać zmianom na podstawie decyzji Rady Euroregionu na wniosek jednej lub kilku Stron Umowy.
4. Strony Umowy mogą podjąć decyzję o przystąpieniu Euroregionu do innych organizacji i stowarzyszeń, a szczególnie do Stowarzyszenia Europejskich Regionów Granicznych.

§ 2

1. Umowa zostaje zawarta na czas nieokreślony.
2. Wszystkie zmiany niniejszej Umowy wymagają pisemnej zgody wszystkich Stron Umowy.
3. Umowę może wypowiedzieć każda ze Stron z zachowaniem 6-miesięcznego okresu wypowiedzenia przed datą planowanego wystąpienia. Wypowiedzenie powinno mieć pisemną formę.

4. W wypadku wypowiedzenia Umowy przez taką ilość Stron Umowy, że w Euroregionie pozostanie tylko jedna Strona. Rada Euroregionu rozstrzygnie o sposobie jego likwidacji.
5. Językami oficjalnymi w Euroregionie „Bałtyk" są język angielski i rosyjski. Jeżeli obrady toczą się na terytorium jednego z państw – strony Umowy, mogą być prowadzone w języku gospodarza. Gospodarze obrad obowiązani są zapewnić tłumaczenia symultaniczne w językach angielskim i rosyjskim.
6. Dokumenty oficjalne muszą być sporządzane w dwóch językach – angielskim i rosyjskim.
7. Każda ze Stron wyznacza przedstawicieli upoważnionych do podpisania Umowy.

§ 3

Cele, formy współpracy, prawa i obowiązki oraz strukturę organizacyjną Euroregionu „Bałtyk" określa Statut organizacyjny, który jest integralną częścią niniejszej Umowy.

§ 4

Umowa wraz ze Statutem została sporządzona w 7 egzemplarzach w języku angielskim i rosyjskim, po jednym egzemplarzu dla każdej ze Stron Umowy i jeden do archiwum Sekretariatu.

wszystkie egzemplarze Umowy i Statutu maja jednakową moc prawną.

§ 5

Umowa wchodzi w życie z dniem podpisania przez Strony Umowy.

W imieniu:
Strony Duńskiej
Anud Andersen
Strony Łotewskiej
Alvars Jurkowskis
Strony Litewskiej
Lalsvunas Kavaliauskas
Eugenijus Gentvallas
Parnas Żeimys
Stasy Mikelis
Česlavas Banevičius
Hozas Šakinis
Šarunas Laužikas
Liudas Žukausas
Strony Polskiej
Witold Gintowt-Dziewałtowski
Maciej Brzeski
Maria Piar
Tomasz Sowiński
Zbigniew Babalski
Jerzy Kuzyniak
Włodzimierz Kunc
Grzegorz Grzelak
Marek Żyliński
Mirosław Batruch
Strony Rosyjskiej
Aleksandr Kuzniecow
Jurij Sawinko
Strony Szwedzkiej
Stig Janzon
Jan Larsson
Per – Arne Andreasson
Hoger Kaliff
Carl – Olof Benglsson
Bo Jonsson

Malbork, 22 lutego 1998 r.

STATUT EUROREGIONU „BAŁTYK"

Rozdział I

Cele i formy współpracy

§ 1

Celem współpracy w ramach Euroregionu Bałtyk jest:

- poprawa warunków życia ludzi zamieszkujących obszar Euroregionu;
- ułatwianie wzajemnych kontaktów;
- zbliżenie lokalnych społeczeństw;
- przełamywanie historycznych uprzedzeń;
- programowanie prac zmierzających do zapewnienia zrównoważonego rozwoju gospodarczego uwzględniając stan rozwoju gospodarki każdej ze Stron Umowy;
- wpieranie działań zmierzających do nawiązywania współpracy między regionalnymi i terytorialnymi władzami.

§ 2

Cele wymienione w § 1 realizowane będą przez:

1. wspieranie wspólnych ponadgranicznych projektów rozwoju gospodarczego w dziedzinach:
   - przemysłu,
   - rolnictwa i leśnictwa,
   - transportu,
   - komunikacji,
   - wymiany „know-how",
   - transferu technologii,
   - ochrony środowiska,
   - zwalczania przestępczości.
2. współpracę przy realizacji wspólnych projektów komunalnych na terenach przygranicznych (np. oczyszczalnie ścieków, wysypiska i utylizacja odpadów, itp.);
3. współpracę w dziedzinie zagospodarowania przestrzennego na terenach przygranicznych;
4. rozbudowę infrastruktury przejść granicznych;
5. podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz ukierunkowywanie systemu przekwalifikowań w celu zmniejszenia bezrobocia ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży;
6. wymianę grup naukowych, sportowych, kulturalnych, młodzieży i dzieci;
7. współpracę w zakresie rozwoju turystyki;
8. wspieranie nauki języka sąsiadów;
9. ochronę i pielęgnowanie wspólnego dziedzictwa kulturowego;
10. organizowanie systemów informacyjnych Euroregionu i wspieranie programów rozwoju sieci mediów, w celu zapewnienia bieżącej informacji wszystkim Stronom Umowy;
11. współpracę w zakresie zwalczania klęsk żywiołowych i ekologicznych, pożarów oraz innych sytuacji awaryjnych. Wzajemne informowanie o występowaniu w/w zagrożeń.

Rozdział II

Prawa i obowiązki Stron.

§ 3

1. Strony opracowują na zasadach partnerstwa projekty o zasięgu ponadgranicznym w porozumieniu z właściwymi organami administracyjnymi swoich państw, postępując zgodnie z prawem obowiązującym we własnym kraju, uwzględniają uwarunkowania innych Stron Umowy.
2. Strony informują się wzajemnie o własnych przedsięwzięciach, które mogą mieć znaczenie transgraniczne.

3. Strony Umowy umożliwiają członkom organów Euroregionu wzajemne korzystanie z biur sekretariatów krajowych.
4. Członkostwo w Euroregionie nie wyklucza prawa do zawierania przez Strony porozumień dwu lub wielostronnych z innymi partnerami zagranicznymi.

Rozdział III

Organy Euroregionu

§ 4

Organami Euroregionu są:

- Rada Euroregionu
- Prezydium Euroregionu
- Sekretariat Euroregionu
- Grupy Robocze (w tym Komisja Rewizyjna) – działające w systemie sieciowym.

§ 5

Rada Euroregionu

1. Rada Euroregionu jest najwyższym organem koordynującym współpracę w ramach Euroregionu.
2. Rada Euroregionu może przyznawać tytuł Honorowego Członka Euroregionu.
3. Zadania Rady Euroregionu:
   - zatwierdzenie składu Prezydium Euroregionu;
   - określenie kierunków i programów działania;
   - uchwalanie poprawek w Statucie;
   - podejmowanie decyzji o zmianach w strukturze organizacyjnej Euroregionu;
   - uchwalanie planów finansowych, dotyczących wspólnych przedsięwzięć inwestycyjnych;
   - przyjmowanie sprawozdań z działalności Prezydium Euroregionu;
   - podejmowanie decyzji o rozszerzeniu terytorium działania Euroregionu oraz przyjęcie do wiadomości decyzji o wystąpieniu lub zawieszeniu członkostwa Stron w Euroregionie;
   - wybór Prezydenta i Wiceprezydenta Euroregionu;
4. Rada Euroregionu wybiera pierwszego Prezydenta oraz określa rotację na kolejny rok na stanowisku Prezydenta. Przedstawiciel Strony, który w następnym roku ma pełnić funkcję Prezydenta pełni funkcję Wiceprezydenta. Prezydent przewodniczy posiedzeniom Rady i Prezydium.
5. Kadencja Prezydenta trwa jeden rok i kolejno przedstawiciele wszystkich Stron Umowy – członkowie Prezydium pełnią funkcję Prezydenta.
6. Prezydent i Wiceprezydent reprezentują Euroregion w kontaktach zewnętrznych.

§ 6

1. Do Rady Euroregionu wchodzi do 6 osób delegowanych przez każdą ze Stron Umowy.
2. Kadencja każdej grupy przedstawicieli Strony Umowy odpowiada długości kadencji organów, które ją delegują. Każda ze Stron Umowy jest zobowiązana do informowania Dyrektora Sekretariatu o zmianach personalnych w składach grup delegowanych do Rady w terminie 14 dni od dokonania zmiany.
3. Rada Euroregionu ze swego składu wyłania Prezydium, do którego wchodzi po 1 osobie reprezentującej każdą ze Stron Umowy.

§ 7

1. Rada Euroregionu obraduje na posiedzeniach. Posiedzenia mogą być zwyczajne i nadzwyczajne. Posiedzenia zwyczajne muszą się odbywać przynajmniej 2 razy do roku i są zwoływane przez Prezydenta Euroregionu. Posiedzenia nadzwyczajne Rady mogą odbywać się w każdym czasie i są zwoływane na wniosek Prezydium lub żądanie co najmniej 10 członków Rady.
2. Posiedzenia Rady powinny odbywać się w oparciu o ustalony kalendarz spotkań w kraju Prezydenta, jeśli członkowie Rady nie zdecydują inaczej.

3. Zawiadomienia o posiedzeniach wysyłane są przez Dyrektora Sekretariatu na 30 dni przed terminem posiedzenia Rady, a szczegółowy porządek dnia powinien być podany do wiadomości członkom Rady na co najmniej 14 dni przed terminem posiedzenia.
4. Każdy z członków Rady może składać pisemne wnioski do Prezydenta w sprawie porządku posiedzenia.
5. Porządek dnia posiedzenia Rady ustala Prezydium.
6. Posiedzenie Rady powinno być tak zaplanowane, aby porządek dzienny został wyczerpany w ciągu jednego dnia.
7. Posiedzenia Rady są zamknięte i tylko za zgodą Rady Prezydent jako prowadzący obrady może ogłosić posiedzenie otwartym.
8. Posiedzeniom Rady przewodniczy Prezydent, który:
   - stwierdza kworum Rady,
   - przedstawia porządek posiedzenia,
   - prowadzi dyskusję i ewentualnie ogranicza czas wypowiedzi,
   - zarządza przerwy,
   - przedstawia projekty uchwał,
   - zamyka obrady.
9. W posiedzeniach Rady uczestniczą:
   - członkowie Rady,
   - Dyrektor Sekretariatu,
   - wyznaczeni pracownicy Sekretariatu,
   - przewodniczący grup Roboczych.
10. Na posiedzenia Rady mogą być zapraszani:
    - przedstawiciele władz krajowych i regionalnych Stron Umowy;
    - przedstawiciele organizacji międzynarodowych;
    - eksperci;
    - inne osoby, których obecność będzie niezbędna na posiedzeniu Rady.
11. Posiedzenie Rady uznaje się za ważne jeśli obecnych jest co najmniej 50% + 1 członków Rady, a uchwały podjęte obowiązujące dla wszystkich Stron Umowy jeśli każda ze Stron była reprezentowana przynajmniej przez jednego przedstawiciela. W wypadku braku przedstawiciela Strony uchwały nie obowiązują tej Strony Umowy, ale mogą być przez nią przyjęte.
12. Uchwały Rady podejmowane są na zasadzie consensusu.
13. Przed podjęciem uchwały Strony Umowy mogą żądać przerwy w posiedzeniu dla uzgodnienia stanowisk.
14. Protokóły z posiedzenia prowadzi Sekretariat Euroregionu. Protokóły i uchwały Rady są dostarczane Stronom nie później niż w przeciągu 30 dni od zakończenia posiedzenia.
15. Obrady prowadzone są w językach angielskim i rosyjskim oraz uznaniowo – w języku gospodarza. Organizator posiedzenia zapewnia tłumaczenie symultaniczne na języki angielski i rosyjski.
16. Dyrektor Sekretariatu składa sprawozdanie z rocznej działalności Sekretariatu na pierwszym posiedzeniu Rady, nie później niż do 31 marca następnego roku.

§ 8

Prezydium Euroregionu

1. Do Prezydium Euroregionu wyłonionego z Rady wchodzi po 1 osobie, reprezentującej każdą ze Stron Umowy.
2. Do zadań Prezydium Euroregionu należy:
   - zwoływanie posiedzeń Rady i ustalanie porządku dnia posiedzeń;
   - przygotowanie i przedkładanie Radzie do zatwierdzenia uchwał;
   - realizacja uchwał Rady;
   - przyjmowanie sprawozdań z działalności Euroregionu przygotowywanych przez Sekretariat i składanie ich, przynajmniej 2 razy do roku, do zatwierdzenia Radzie;
   - powoływanie Grup Roboczych.

3. Obrady Prezydium odbywają się na terenie kraju, w którym znajduje się siedziba Sekretariatu Euroregionu, jeżeli Prezydium nie postanowi inaczej.
4. Prezydium podejmuje swoje uchwały na zasadach consensusu, przy udziale przynajmniej 50% + 1 członków Prezydium. Uchwały podjęte są obowiązujące dla wszystkich Stron Umowy, jeśli każda ze Stron była reprezentowana przez swojego przedstawiciela. W wypadku braku przedstawiciela Strony uchwały nie obowiązują tej Strony, ale mogą być przez nią przyjęte.
5. Prezydium ma prawo do upoważnienia członków Rady i Dyrektora Sekretariatu do reprezentowania na zewnątrz Euroregionu.
6. Kalendarz posiedzeń Prezydium ustala na pierwszym posiedzeniu po ukonstytuowaniu się organów Euroregionu.
7. Posiedzenia Prezydium winny być tak planowane, aby wyczerpywały porządek w ciągu jednego dnia.
8. Prezydium Euroregionu wypełnia funkcję organu wykonawczego w Euroregionie.

§ 9

Sekretariat Euroregionu

1. Prezydent Euroregionu powołuje Sekretariat Euroregionu.
2. Koszty działalności Sekretariatu ponosi Strona Umowy, której przedstawiciel pełni funkcję Prezydenta.
3. Siedziba Sekretariatu zmienia się rotacyjnie wraz ze zmianą na stanowisku Prezydenta Euroregionu. Sekretariat organizuje Strona Umowy, której przedstawiciel pełni aktualnie funkcję Prezydenta Euroregionu. Liczebność personelu Sekretariatu ustala Prezydent Euroregionu.
4. Pracami Sekretariatu kieruje Dyrektor Sekretariatu.
5. Dyrektora Sekretariatu powołuje i odwołuje Prezydent Euroregionu.
6. Kadencja Dyrektora trwa 1 rok.
7. Do obowiązków Dyrektora Sekretariatu należą:
   - realizacja uchwał Rady i Prezydium,
   - kierowanie pracami Sekretariatu,
   - utrzymywanie łączności z Grupami Roboczymi i udzielanie im pomocy organizacyjnej,
   - reprezentowanie Euroregionu na podstawie upoważnień Prezydium,
   - przygotowywanie projektów współpracy między Stronami Umowy oraz instytucjami i organizacjami zagranicznymi,
   - przygotowywanie organizacyjne posiedzeń Rady i Prezydium, a w szczególności dostarczanie następujących dokumentów:
     - pisemnych zawiadomień o posiedzeniach Rady i Prezydium na 30 dni przed planowanym terminem oraz szczegółowych (z porządkiem posiedzenia i innymi niezbędnymi dokumentami dla członków Rady i Prezydium) zawiadomień – na 14 dni przed planowanym terminem,
     - protokółów i uchwał z odbytych posiedzeń, nie później niż w 30 dni po odbytych posiedzeniach,
     - sprawozdań z rocznej działalności Sekretariatu,
     - innych, na polecenie Rady lub Prezydium.
   - utrzymywanie kontaktów z władzami lokalnymi, instytucjami i organizacjami międzynarodowymi,
   - dysponowanie kontem bankowym Euroregionu Bałtyk z zastrzeżeniem, iż każda operacja bankowa musi być potwierdzona podpisem Prezydenta,
   - ustalanie zakresu obowiązków i wynagrodzeń personelu Sekretariatu.
8. Sekretariat wykonuje swoje obowiązki w następującym zakresie:
   - działania organizacyjne na rzecz promocji Euroregionu oraz umacniania więzi między Stronami Umowy,
   - prowadzenie korespondencji w imieniu organów Euroregionu,
   - prowadzenie archiwum,
   - udział w organizacji posiedzeń Rady i Prezydium oraz protokołowanie ich przebiegu,
   - organizowanie tłumaczeń symultanicznych oraz tłumaczeń dokumentów,
   - wykonywanie zadań zleconych przez Radę, Prezydium i Prezydenta Euroregionu.
9. Budżet Sekretariatu jest tworzony przez wkład finansowy i materialny Strony Umowy, na której terytorium znajduje się Sekretariat oraz fundusze pochodzące z dotacji innych organizacji.

   Środki finansowe są lokowane na koncie bankowym w walucie kraju – Strony Umowy prowadzącej Sekretariat.

§ 10

Podstawowy obieg dokumentów między organami Euroregionu

1. Sekretariat otrzymuje od Stron Umowy, Rady, Prezydium i Grup Roboczych:
   - protokóły posiedzeń Rady i Prezydium,
   - uchwały, postanowienia i decyzje Rady Prezydium,
   - zawiadomienia o powołaniu Grup Roboczych oraz wyniki ich pracy;
   - zmiany w Statucie, członkostwie, terytorium działania Euroregionu i regulaminach organizacyjnych,
   - akty o powołaniu i odwołaniu Dyrektora Sekretariatu,
   - ekspertyzy, analizy i programy,
   - informacja o zmianach personalnych w Radzie i Prezydium w terminie 14 dni po zmianach.
2. Sekretariat przygotowuje dokumenty dla Rady i Prezydium:
   - dokumentację posiedzeń Rady i Prezydium,
   - projekty uchwał, umów i decyzji do zatwierdzenia,
   - roczne sprawozdanie z działalności Sekretariatu,
   - powiadomienie Stron Umowy o zmianach personalnych w składach Rady i Prezydium,
   - informacja o bieżących sprawach dotyczących działalności Euroregionu.

§ 11

Grupy Robocze

1. Grupy Robocze powoływane są przez Prezydium Euroregionu w celu realizacji wspólnych projektów. Uczestnictwo w Grupach Roboczych jest otwarte i nie wymagane jest członkostwo w organach Euroregionu z wyjątkiem członkostwa w Grupie Roboczej – Komisja Rewizyjna.
2. W Grupie Roboczej winna być reprezentowana każda Strona Umowy.
3. Członkowie Grupy Roboczej wybierają ze swego grona Przewodniczącego.
4. Grupa Robocza obraduje na posiedzeniach w jednym z dwóch oficjalnych języków (angielskim, rosyjskim) i w języku kraju, na terenie którego obraduje. Przewodniczący Grupy Roboczej zapewnia tłumaczenia.
5. Kadencja Grupy Roboczej trwa 1 rok, może być skrócona z chwilą zakończenia prac lub przedłużana na wniosek Przewodniczącego Grupy Roboczej przez Prezydium Euroregionu.
6. Przewodniczący Grupy Roboczej:
   - organizuje prace Grupy Roboczej
   - przewodniczy na posiedzeniach
   - utrzymuje kontakt z Sekretariatem i Prezydium Euroregionu
   - bierze udział w posiedzeniach Rady.
7. Grupa Robocza odbywa posiedzenia w zależności od potrzeb, ale nie rzadziej niż 4 razy w roku.
8. W posiedzeniach Grupy Roboczej mogą brać udział członkowie Rady, Dyrektor Sekretariatu oraz inne zaproszone osoby.
9. Grupa Robocza podejmuje uchwały większością głosów przy obecności przynajmniej połowy jej członków.
10. Przewodniczący Grupy Roboczej przekazuje do Sekretariatu w terminie dwutygodniowym od chwili podjęcia uchwały jej tekst, protokóły z zakończenia pracy i sprawozdania okresowe.
11. Protokóły, sprawozdania, uchwały oraz inne dokumenty winny być sporządzane w dwóch językach (angielski, rosyjski).
12. Koszty delegowania swych przedstawicieli na posiedzenia Grupy Roboczej ponoszą Strony Umowy.
13. Koszty organizacyjne posiedzenia Grupy roboczej pokrywane są z budżetu Euroregionu.
14. Koszty opracowania ekspertyz, analiz, programów mogą być refundowane z budżetu Euroregionu po zaakceptowaniu przez Prezydium Euroregionu.
15. W celu minimalizacji kosztów posiedzenie Grupy Roboczej powinno być przeprowadzone w ciągu jednego dnia.
16. Grupą Roboczą ze szczególnym zakresem obowiązków jest Komisja Rewizyjna, która musi być powołana przez Prezydium. Regulamin pracy Komisji Rewizyjnej ustali Prezydium po jej powołaniu.
17. Przepisy zawarte w niniejszym Statucie stosuje się odpowiednio do Komisji Rewizyjnej z uwzględnieniem specyfiki zadań tej Komisji.

18. Komisja Rewizyjna musi odbywać swe posiedzenia przynajmniej raz w roku, przy czym głównym jej zadaniem jest kontrola działalności finansowej Euroregionu.
19. Przewodniczącym Komisji Rewizyjnej nie może być przedstawiciel Strony, na terytorium której znajduje się Sekretariat Euroregionu.

Rozdział IV

Zasady finansowania

§ 12

Informacja o gospodarce finansowej Euroregionu jest jawna dla Stron. Środki na działalność Euroregionu mogą pochodzić z:

- wpłat finansowych Stron Umowy,
- dotacji,
- darowizn,
- innych źródeł.

§ 13

Rokiem finansowym jest rok kalendarzowy. Projekt budżetu Euroregionu winien być zatwierdzony przez Radę do końca roku poprzedzającego rok finansowy. Sprawozdanie finansowe przygotowuje Sekretariat i winno być sporządzone do 31 marca roku następnego.

§ 14

Koszty delegowania na posiedzenia Rady, Prezydium i Grup Roboczych obciążają każdą ze Stron Umowy.

§ 15

Po podpisaniu przez Strony Umowy o utworzeniu Euroregionu jest otwierany rachunek bankowy, zgodnie z przepisami obowiązującymi na terenie kraju Prezydenta Euroregionu i wszystkie operacje finansowe prowadzi się poprzez ten rachunek.

§ 16

W wypadku rozwiązania Euroregionu jego majątek i zobowiązania ulegają podziałowi między wszystkie Strony Umowy, proporcjonalnie do wniesionego wkładu.

§ 17

Wystąpienie Strony z Euroregionu upoważnia ją do wysuwania roszczeń majątkowych wobec Euroregionu, proporcjonalnie do wniesionego wkładu.

Malbork, 1998 r.

ANEKS: UMOWY MIĘDZYNARODOWE, MIĘDZYPAŃSTWOWE ORAZ WAŻNIEJSZE DOKUMENTY DOTYCZĄCE WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ

Aneks 1

EUROPEJSKA KONWENCJA RAMOWA O WSPÓŁPRACY TRANSGRANICZNEJ MIĘDZY WSPÓLNOTAMI I WŁADZAMI TERYTORIALNYMI

PREAMBUŁA

Państwa członkowskie Rady Europy, które podpisały niniejszą konwencję, zważywszy, że celem Rady Europy jest stworzenie ściślejszych powiązań między jej członkami oraz wspieranie współpracy między nimi; zważywszy, że zgodnie z artykułem 1 Rady Europy cel ten powinien zostać osiągnięty w szczególności przez zawieranie porozumień w dziedzinie administracji; zważywszy, że Rada Europy dąży do zapewnienia współdziałania wspólnoty i władz terytorialnych Europy przy urzeczywistnianiu jej celów; biorąc pod uwagę znaczenie, jakie przy dążeniu do tego celu może posiadać współpraca między wspólnotami i władzami terytorialnymi obszarów przygranicznych w takich dziedzinach, jak rozwój regionów, miast i wsi, ochrona środowiska, poprawa infrastruktury publicznej oraz usług dla ludności, a także wzajemna pomoc w razie nieszczęść i katastrof; biorąc pod uwagę doświadczenia, które pokazały, że współpraca między władzami lokalnymi i regionalnymi w Europie ułatwia realizację ich celów, a w szczególności przyczynia się do poprawy stanu i rozwoju obszarów przygranicznych; zdecydowanie w jak najszerszym stopniu wspierać tę współpracę i w ten sposób przyczyniać się do postępu gospodarczego i społecznego obszarów przygranicznych oraz do umocnienia poczucia wspólnoty, które jednoczy narody Europy, postanowiły, co następuje;

Artykuł 1

Każda z Umawiających się stron zobowiązuje się ułatwiać i wspierać współpracę transgraniczną wspólnot i władz terytorialnych podlegających jej właściwości ze wspólnotami i władzami terytorialnymi podlegającymi właściwości innej Umawiającej się Strony. Będzie ona czyniła starania na rzecz zawarcia porozumień i przyjęcia uzgodnień niezbędnych w tym celu, z poszanowaniem odrębnych postanowień konstytucyjnych każdej ze Stron.

Artykuł 2

1. Za współpracę transgraniczną uważa się w myśl niniejszej konwencji każde wspólnie podjęte działanie mające na celu umocnienie i dalszy rozwój sąsiedzkich kontaktów między wspólnotami i władzami terytorialnymi dwóch lub większej liczby Umawiających się Stron, jak również zawarcie porozumień i przyjęcie uzgodnień koniecznych do realizacji takich zamierzeń. Współpraca transgraniczna ograniczona jest ramami właściwości wspólnot i władz terytorialnych, w sposób określony przez prawo wewnętrzne. Niniejsza konwencja nie narusza zakresu i rodzaju tej właściwości.
2. W myśl niniejszej konwencji wyrażenie wspólnoty i władze terytorialne odnosi się do jednostek, urzędów i organów realizujących zadania lokalne i regionalne oraz uważanych za takie przez prawo wewnętrzne każdego państwa. Każda z Umawiających się Stron może jednak w momencie podpisywania niniejszej Konwencji lub w formie późniejszego powiadomienia Sekretarza Generalnego Rady Europy określić jednostki, urzędy i organy, jak również przedmiot i formy działania, co do których zamierza ograniczyć zakres stosowania niniejszej konwencji bądź które zamierza wyłączyć z zakresu jej stosowania.

Artykuł 3

1. Działając na rzecz realizacji celów niniejszej konwencji Umawiające się Strony wspierają, z zastrzeżeniem zawartym w artykule 2 ustęp 2, przedsięwzięcia wspólnot i władz terytorialnych, które uwzględniają wypracowane w ramach Rady Europy zarys porozumień między wspólnotami i władzami terytorialnymi. Jeżeli strony uznają to za stosowne, mogą one uwzględniać wypracowane w Radzie Europy wzory dwustronnych i wielostronnych porozumień międzypaństwowych, które w zamierzeniu mają ułatwiać współpracę między wspólnotami i władzami terytorialnymi. Poczynione uzgodnienia i zawarte porozumienia mogą w szczególności opierać się na załączonych do niniejszej konwencji pod numerami 1.1 do 1.5 oraz 2.1 do 2.6 wzorach i zarysach podstawowych porozumień , statutów i umów, które powinny być dostosowane do szczególnej sytuacji każdej z Umawiających się Stron. Te podstawowe wzory porozumień, statutów oraz umów służą jedynie za punkt odniesienia i nie posiadają charakteru wiążącego.
2. Jeżeli Umawiające się Strony uznają za konieczne zawarcie porozumień międzypaństwowych, to mogą między innymi wyznaczać ramy, formy i granice, w których zakresie będą mogły działać wspólnoty i władze terytorialne

rialne zajmujące się współpracą transgraniczną. W każdym z porozumień mogą też zostać określone władze i organy, których porozumienia te nie dotyczą.

3. Ustęp 1 i 2 nie wykluczają, aby Umawiające się Strony zastosowały zgodnie z porozumieniem inne formy współpracy transgranicznej. Postanowienia niniejszej konwencji nie mogą być również interpretowane w taki sposób, że unieważniają istniejące porozumienia o współpracy.
4. Porozumienia i uzgodnienia zostaną zawarte z poszanowaniem przez prawo wewnętrzne każdej z Umawiających się Stron właściwości w dziedzinie stosunków międzynarodowych i ogólnej polityki, jak również z poszanowaniem przepisów dotyczących kontroli i nadzoru, którym podlegają wspólnoty i władze terytorialne.
5. Każda z Umawiających się Stron może w tym celu, w momencie podpisania niniejszej konwencji lub w formie późniejszego powiadomienia Sekretarza Generalnego Rady Europy, określić organy, które zgodnie z jej prawem wewnętrznym są właściwe do sprawowania kontroli i nadzoru w stosunku do odnośnych wspólnot i władz terytorialnych.

Artykuł 4

Każda z Umawiających się Stron poczyni wysiłki na rzecz rozwiązania wszelkich problemów natury prawnej, administracyjnej lub technicznej, które mogłyby zakłócić rozwój i pomyślną realizację współpracy transgranicznej i - jeśli to konieczne - poczyni stosowne uzgodnienia z jedną lub wieloma Umawiającymi się Stronami, których sprawa ta dotyczy.

Artykuł 5

W przypadku współpracy transgranicznej opartej na niniejszej konwencji Umawiające się Strony badają celowość przyznania uczestniczącym w tej współpracy wspólnotom i władzom terytorialnym takich możliwości, jakie stwarza współpraca międzypaństwowa.

Artykuł 6

Każda z Umawiających się Stron dostarcza wszystkich możliwych informacji zapotrzebowanych przez inną Umawiającą się Stronę w celu ułatwienia wywiązania się przez nią z zobowiązań wynikających z niniejszej konwencji.

Artykuł 7

Każda z Umawiających się Stron troszczy się o to, aby odnośne wspólnoty i władze terytorialne zostały poinformowane o sposobach działania, pozostających w ich dyspozycji w oparciu o niniejszą konwencję.

Artykuł 8

1. Umawiające się Strony przekazują Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy wszystkie istotne informacje o porozumieniach przewidzianych w artykule 3.
2. Każda propozycja jednej lub wielu Umawiających się Stron, dotycząca uzupełnienia lub poszerzenia niniejszej konwencji bądź porozumień wzorcowych, jest przekazywana Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy. Sekretarz Generalny przedkładają Komitetowi Ministrów Rady Europy, który podejmie decyzje co do poczynienia stosownych kroków.

Artykuł 9

1. Niniejsza konwencja zostaje przedłożona do podpisu państwom członkowskim Rady Europy. Wymaga ona ratyfikacji, przyjęcia lub zatwierdzenia. Dokumenty ratyfikacyjne, przyjęcia lub zatwierdzenia należy złożyć Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy.
2. Niniejsza konwencja wchodzi w życie trzy miesiące po złożeniu czwartego dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia lub zatwierdzenia, przy założeniu, iż co najmniej dwa Państwa, które dokonały tej formalności, posiadają wspólną granicę.
3. W stosunku do każdego z Państw-Sygnatariuszy, które w późniejszym terminie ratyfikuje, przyjmie lub zatwierdzi mniejszą konwencję, wchodzi ona w życie trzy miesiące po złożeniu jego dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia lub zatwierdzenia.

Artykuł 10

1. Po wejściu w życie niniejszej konwencji Komitet Ministrów Rady Europy może, przez jednogłośne postanowienie, zaprosić każde państwo europejskie nie będące członkiem Rady Europy do przystąpienia do niniejszej konwencji. Zaproszenie to wymaga wyraźnej zgody każdego z państw, które ratyfikowało niniejszą konwencję.
2. Przystąpienie następuje przez złożenie dokumentu przystąpienia Sekretarzowi Generalnemu Rady Europy; liczy się ono po trzech miesiącach od daty złożenia dokumentu.

Artykuł 11

1. Każda z Umawiających się Stron może w swoim imieniu wypowiedzieć niniejszą konwencję w drodze notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego Rady Europy.
2. Takie wypowiedzenie wchodzi w życie sześć miesięcy po dniu wpłynięcia notyfikacji do Sekretarza Generalnego.

Artykuł 12

Sekretarz Generalny Rady Europy notyfikuje państwom członkowskim Rady oraz każdemu państwu, które przystąpiło do niniejszej konwencji;

a) każde podpisanie,
b) każde złożenie dokumentów ratyfikacyjnych, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia,
c) każdą datę wejścia w życie niniejszej konwencji, zgodnie z jej artykułem 9,
d) każde wpłynięcie oświadczenia, zgodnie z artykułem 2 ustęp 2 lub artykułem 3 ustęp 5,
e) każde wpłynięcie notyfikacji, zgodnie z artykułem 11, oraz datę wejścia w życie wypowiedzenia.

Na dowód niżej podpisani, zaopatrzeni w odpowiednie pełnomocnictwa, podpisali niniejszą konwencję.

Sporządzono w Madrycie dnia 21 maja 1980 r. w języku angielskim i hiszpańskim, przy czym oba teksty mają jednakową moc prawną. Oryginał jest przechowywany w archiwum Rady Europy. Sekretarz Generalny Rady Europy udostępni uwierzytelnione odpisy wszystkim państwom członkowskim Rady Europy oraz każdemu państwu, które zostanie zaproszone do przystąpienia do niniejszej konwencji.

Aneks 2

EUROPEJSKA KARTA REGIONÓW GRANICZNYCH I TRANSGRANICZNYCH

(Część I)

I. Preambuła

Granice są „bliznami historii". Współpraca transgraniczna pomaga w łagodzeniu niekorzystnych skutków istnienia owych granic, a także w przezwyciężaniu skutków położenia terenów przygranicznych na narodowych obrzeżach państw oraz służy poprawie warunków życiowych osiadłej tam ludności. Współpraca ta obejmować powinna wszystkie dziedziny życia kulturalnego, społecznego i gospodarczego, a także rozwoju związanej z nimi infrastruktury. Wiedza o sąsiedzie i zrozumienie dlań są równie ważne jak budowanie zaufania.

Wielorodność problemów i szans po obu stronach granic w Europie sprawia, iż współpraca transgraniczna staje się nieodzowna. Służy bowiem urzeczywistnianiu zasad prawa międzynarodowego na dającym się przejrzyście i regionalnie objąć obszarze pogranicza. Współpraca instytucji publiczno-prawnych poniżej szczebla ogólnopaństwowego oraz pomiędzy różnymi grupami ludności prowadzona ponad wytyczonymi granicami państw wspiera pokój, wolność, bezpieczeństwo i przestrzeganie praw człowieka oraz ochronę mniejszości etnicznych i narodowych.

Regiony graniczne i transgraniczne stają się tym samym częściami składowymi i pomostami w procesie jednoczenia się Europy, służąc współżyciu europejskich społeczeństw i grup mniejszościowych.

We współpracy transgranicznej niezbędne jest również stosowanie zasady subsydiarności i partnerstwa między płaszczyzną europejska, państwową, regionalną i lokalną. Pozytywne doświadczenia uzyskane w praktyce bliskiego obywatelom współdziałania transgranicznego w obrębie Unii Europejskiej oraz Rady Europy, winny być ponownie wykorzystane dla wzrastającej współpracy z krajami Europy Środkowej i Wschodniej, tak między nimi, jak i z państwami pozaeuropejskimi graniczącymi na Południu.

II. Tło historyczno-polityczne

1. Aspekty historyczne

Dzisiejsza Europa jest ukształtowana w wyniku wspólnej kultury i przeszłości. Głównie do XVII wieku powstawała mozaika wspólnot historycznych. Wiek XVIII przyniósł wraz z dynamicznym rozwojem przemysłowym i politycznym sformułowanie takich pojęć jak: praworządność, prawa człowieka, prawa zasadnicze, gospodarka wolnorynkowa. W XIX i XX wieku w wyniku napięć między regionami - na których swe piętno wycisnęło wiele czynników wspólnych - ukształtowały się państwa narodowe, jako dominujące zjawisko w ówczesnej Europie.

Granice państw narodowych podzieliły częstokroć europejskie wspólnoty historyczne wraz z ich regionami i grupami narodowościowymi, nie powodując jednak ich zaniku.

2. Aspekty polityczne

Tradycyjne pojęcie granicy państwowej zrodziło się z jej funkcji ochronnej. Z prawnego punktu widzenia granice były liniami, które wyznaczały kres suwerenności danego państwa.

W epoce państw narodowych i ich konfliktów zbrojnych w obawie przed wkroczeniem obcych wojsk, wytyczano mniej lub bardziej szerokie strefy przygraniczne słabiej rozwinięte w wielu dziedzinach, bowiem im dalej oddalone były od centralnych ośrodków danego państwa, tym słabsze były pod względem gospodarczym, komunikacyjnym, kulturowym czy też gęstości zaludnienia. Obszary przygraniczne stały się, nie licząc kilku wyjątków, obszarami niedorozwiniętymi strukturalnie, gdzie często nie docierały szlaki drogowe i kolejowe, bądź też były one ograniczone.

Dzięki sprzyjającemu wzrostowi możliwości komunikowania się rozwojowi środków transportu, upowszechniania słowa drukowanego, a następnie radia i telefonu, nieuchronnie niemal zaczęto koncentrować się na ośrodkach centralnych i wyobrażeniach narodowych. Myślenie w kategoriach narodowo-państwowych zaczęło determinować kulturę, gospodarkę, społeczeństwo i politykę. Szczególnie jaskrawo proces ten przebiegał w Europie na obszarach pogranicza, doprowadzając ludność do uszczerbku tożsamości tam, gdzie pomimo nowych granic państwowych zachowały się trwające od wieków wspólne więzy kulturowe, językowe, krajobrazowe, etniczne i historyczne.

Od Europy Południowej poprzez Europę Środkową i Wschodnią aż po Skandynawię i Irlandię rozciągały się liczne obszary nękane na pograniczach w gruncie rzeczy często takimi samymi problemami: na obszarze przygranicznym kraju sąsiedzkiego borykano się na ogół z podobną problematyką.

Po II wojnie światowej państwa europejskie, regiony i gminy przystąpiły do rozwiązywania problemów narosłych w miarę rozwoju historycznego, nie wynikających jednak z podłoża kulturowego (np. problemy mniejszości). Rada Europy oraz Unia Europejska stały się płaszczyzną gotowości porozumienia. Poza zasięgiem tego rozwoju politycznego pozostawały aż do końca lat 80 państwa i regiony leżące w Europie Wschodniej. Wiele granic państw Europy Środkowej i Wschodniej spełniało dotychczas rolę ostrzegawczej, zgoła nieprzepuszczalnej bariery (Żelazna kurtyna") wzniesionej z przyczyn politycznych.

Od końca lat 80 przebiegają w Europie trzy na pierwszy rzut oka odmienne, ale pod względem merytorycznym, politycznym i gospodarczym ściśle ze sobą związane zjawiska:

- znoszenie granic w obrębie obszaru państw Unii Europejskiej, w wyniku czego granice UE przejmują funkcje odgraniczenia zewnętrznego od państw trzecich. Rozwój ten nasila się od początku 1995 r. wraz z rozszerzaniem UE,
- dążenie do nawiązywania kontaktów intelektualnych, politycznych, kulturalnych i gospodarczych z państwami trzecimi leżącymi poza nowymi zewnętrznymi granicami Unii Europejskiej,
- proces demokratyzacji w państwach Europy Środkowej i Wschodniej oraz przyjęcie ich do Rady Europy.

Wszystkie te procesy dotyczą bezpośrednio regionów granicznych i transgranicznych na kontynencie europejskim.

Granice utraciły obecnie w znacznej mierze swą dawną rolę separującą państwa narodowe, choć trudno nie dostrzec jeszcze wyraźnych różnic gospodarczych i społecznych między granicami w obrębie Unii Europejskiej, a także zewnętrznymi granicami Unii z państwami Europy Środkowej i Wschodniej, jak również granicami w obrębie Europy Wschodniej i na obszarze krajów basenu Morza Śródziemnego.

Nadgraniczna pustka spowodowana występowaniem granic jako takich, istnieje jednak w dalszym ciągu na wielu obszarach przygranicznych i transgranicznych, powodując nierzadko, iż obszary te działają hamująco na proces zrastania się Europy. Należy przy tym zwrócić uwagę na fakt, iż liczne regiony pogranicza borykają się ze szczególnymi problemami wynikającymi z faktu, że rozdzielają je nie tylko granice państwowe, ale nierzadko również warunki naturalne (rzeki, jeziora, morza, pasma górskie).

Dopiero wraz z zanikaniem granic gospodarczych, społecznych, kulturowych, komunikacyjnych i prawnych w procesie integracji Europy dążącej do jedności w wielorakości, dotychczasowe marginesowe położenie wielu terenów przygranicznych może się zmienić na korzyść w wewnątrz wspólnoty europejskiej. W wyniku rozleglejszych powiązań mogą przezwyciężyć swą izolację obszary przygraniczne opierające się o zewnętrzną granicę Unii Europejskiej. Regiony graniczne i przygraniczne spełniać będą tym samym rolę pomostów, a zarazem probierza europejskiego procesu zjednoczeniowego.

III. Cele współpracy transgranicznej w Europie

1. Nowa jakość granic: obszary spotkań

Szczególnie w obszarach przygranicznych sąsiadujących ze sobą państw uwidacznia się konieczność przezwyciężania krępujących do tej pory uregulowań państwowych. To, co dla rodaka z głębi kraju jawi się często jako teoria europejska, stanowi dla obywatela żyjącego na pograniczu praktyczne doświadczenie dnia codziennego. Zmuszony jest znosić niedogodności wynikające z faktu istnienia granicy, a więc życzeniem jego jest usunięcie przyczyn powodujących jego troski. Gotowość obywateli, gmin i regionów granicznych do wspólnego poszukiwa-

nia rozwiązań problemów transgranicznych nie oznacza zamiaru pozbawienia państw ich suwerenności. Chodzi jedynie o przezwyciężenie „blizn historii", umożliwienie ludności zamieszkującej obszary przygraniczne lepszej współpracy we wszystkich dziedzinach życia oraz urzeczywistnienie idei „Europy obywateli".

Dlatego celem działalności w regionach pogranicza oraz we współpracy transgranicznej jest niwelowanie przeszkód i kwestii mogących dzielić te regiony, a w rezultacie przezwyciężania istnienia granic, względnie sprowadzenie ich do znaczenia czysto administracyjnego. W warunkach postępującej integracji europejskiej i rozwijającej się współpracy gospodarczej, także mieszkańcy stref przygranicznych muszą domagać się swych praw do równorzędnych warunków życiowych w nowej Europie. „Ludzkie oblicze" polityki europejskiej może sprawdzić się przede wszystkim tam, gdzie wola współpracy jest koniecznością życiową praktykowaną na co dzień, a więc w regionach granicznych. Tu właśnie należy kontynuować dzieło usuwania barier i przekształcania sposobu życia: od „odwróconych do siebie plecami" do wspólnego życia „twarzą w twarz".

2. Umacnianie warunków gospodarczych i społeczno-kulturalnych.

Stopniowo udało się osiągnąć postęp na terenach przygranicznych. Centra gospodarcze znajdujące się na obszarach przygranicznych są niejednokrotnie oddzielone od części swego naturalnego zaplecza po drugiej stronie granicy, co pociąga za sobą deformacje odbijające się negatywnie na możliwościach handlowych i usługowych. Infrastruktura komunikacyjna regionów granicznych przez całe dziesięciolecia cierpiała na brak połączeń o szerokim zasięgu. Tam, gdzie dziś udało się stworzyć tego rodzaju infrastrukturę, to i tak w stosunku do analogicznych obszarów usytuowanych w głębi kraju nastąpiło to z długoletnim opóźnieniem, a tam gdzie jej po dziś dzień nie ma, brak często również psychologicznych uwarunkowań umożliwiających przyszłościowy, interregionalny i transgraniczny rozwój.

Regiony graniczne i transgraniczne muszą często borykać się z brakiem alternatywnych i równorzędnych miejsc pracy, a także z niedostatkiem narodowych i transgranicznych placówek oświatowych oraz z uszczerbkiem pojawiającym się w przypadku podejmowania pracy w kraju sąsiedzkim, a ponadto z nieprzejrzystością zagranicznego rynku pracy.

Przedsiębiorstwa działające w strefach granicznych często nie dysponują dostatecznym rozeznaniem możliwości rynkowych i eksportowych oraz nie mają dostępu do źródeł marketingowych po drugiej stronie granicy. Narzekają na ograniczone możliwości wykorzystywania wyników badań naukowych i szans rozwojowych w kraju sąsiedzkim, a także na brak innowacji produkcyjnych oraz poczucie wypierania przez sąsiada na skutek jego przewagi w warunkach konkurencji rynkowej. Ponadto bardzo często ograniczony jest dostęp do zamówień publicznych oraz korzystanie z wyników badań i programów naukowych dostępnych po drugiej stronie granicy. Równocześnie należy stwierdzić, że tego rodzaju problemy występują w poszczególnych regionach granicznych z różnym natężeniem, a niektóre z nich z różnym skutkiem podejmują kroki dla chociażby częściowego rozwiązania tych problemów, a także próbują im przeciwdziałać.

Ludność zamieszkująca obszary przygraniczne oczekuje, że regiony graniczne przyczynią się do rozwiązania tego rodzaju kwestii, chociaż nie ponosi ona odpowiedzialności za ich powstanie. Istniejące nadal w Europie problemy skupiają się na obszarach przygranicznych jak w „soczewce". Szczególnie wyraźnie różnice te ujawniają się w:

- strukturach i kompetencjach na szczeblach administracyjnych,
- ustawach podatkowych i socjalnych,
- ustawach o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
- ustawodawstwie o ochronie środowiska naturalnego i utylizacji odpadów,
- systemach komunikacyjnych i polityce dotyczącej owych systemów,
- codziennych problemach regionów przygranicznych,
- braku rozwiązań problemów wynikających z dysproporcji gospodarczej i parytetu walut,
- nieudanych inwestycjach w dziedzinie usług i świadczeń socjalnych na skutek barier w planowaniu, ustawodawstwie i finansowaniu.

Dlatego też niezbędna jest transgraniczna sieć powiązań na szczeblu regionalnym i lokalnym umożliwiająca nie tylko kooperację gospodarczą i infrastrukturalną, ale także wzbudzanie zaufania poprzez znoszenie barier, na przykład w sprawach socjalnych, w dziedzinie oświaty i nauczania języków obcych, w rozwiązywaniu codziennych problemów granicznych oraz w sferze zrozumienia kulturalnego.

Współpraca transgraniczna staje się zatem we wszystkich częściach Europy pilnym zadaniem wybiegającym poza rok 2000, która winna być podejmowana w równej mierze troskliwie, jak i niemniej energicznie.

3. Regiony siłą napędową współpracy transgranicznej

3.1. Partnerstwo i subsydiarność

Dla Europy charakterystyczna jest przede wszystkim jej różnorodność regionalna, co należy uznać za zaletę. Budowa wspólnego europejskiego domu, a tym samym rosnąca współpraca we wszystkich dziedzinach musi uwzględniać struktury i odrębności wyrosłe na gruncie regionalnym, zachowywać je i rozwijać. Nie należy przy tym rezygnować z trwałej solidarności z tymi regionami granicznymi i transgranicznymi, które są w szczególny sposób upośledzone.

Daleko idące i konsekwentne wprowadzanie idei regionalizacji do konstytucji państw Europy służy także bezpośrednio współpracy transgranicznej i regionalnej. Odpowiada ona celom Rady Europy i Unii Europejskiej, podobnie jak i celom układów o partnerstwie zawartych przez kraje członkowskie Unii Europejskiej zarówno z państwami Europy Środkowej i Wschodniej jak i z krajami basenu Morza Śródziemnego.

Współpraca transgraniczna przebiega na różnych szczeblach - w komisjach rządowych i w komisjach planowania przestrzennego, transgranicznych euroregionach, a także między gminami.

Odbywa się to bądź nas podstawie zawartych umów, bądź też bez nich. Struktury transgraniczne mogą być wybierane w drodze decyzji państwowych, regionalnych lub komunalnych.

Aby rozwiązać problemy regionów granicznych i transgranicznych nieodzowne jest udoskonalenie procesu głosowania oraz wzmożona współpraca europejskich, państwowych, regionalnych i lokalnych ośrodków decyzyjnych. Dlatego za naglące i konieczne uważa się:

- wprowadzanie zwłaszcza przez narodowe parlamenty i władze postanowień podjętych na szczeblu europejskim do powszechnej praktyki politycznej,
- wnoszenie przez wszystkie odnośne władze na szczeblu europejskim i narodowym zwiększonego wkładu w rozwiązywanie problemów przygranicznych poprzez wydawanie odpowiednich decyzji,
- dobitne przedstawianie idei powstałych na szczeblu lokalnym i regionalnym na forum państwowym i europejskim,
- umożliwienie odpowiedniej reprezentacji uzasadnionych interesów regionów granicznych i transgranicznych w ramach struktur Rady Europy i Unii Europejskiej,
- zawarcie na szczeblu międzypaństwowym, a zwłaszcza wewnątrz Unii Europejskiej nieodzownych umów regulujących publicznoprawne podstawy współpracy transgranicznej na poziomie regionalnym względnie lokalnym.

3.2. Regiony przygraniczne i transgraniczne jako pomosty łączące sąsiadów.

Tożsamość regionalna w obrębie państw i w obrębie Europy może być odbierana w regionach jako element składowy Unii Europejskiej. Regiony graniczne i transgraniczne spełniają bowiem wzdłuż granic europejskich rolę pomostów stwarzających dobrą szansę rozwoju dzięki swej bliskości do obywateli. Dlatego regiony te powinny być wspierane bardziej niż dotychczas przez wszystkie instytucje państwowe i europejskie, jak i siły polityczne.

Regiony graniczne i transgraniczne stanowiące uzupełnienie w planowaniu i przedsięwzięciach na szczeblu gmin oraz przy wytycznych państwowego planowania, a także i kształtowaniu europejskich wizji rozwoju, stanowią siłę napędową regionalnego rozwoju transgranicznego.

4. Ujednolicenie zagospodarowania przestrzennego w Europie.

Zagospodarowanie przestrzenne jest dziś równoznaczne ze świadomym kształtowaniem stosunku człowieka do jego środowiska naturalnego. Zagospodarowanie przestrzenne w regionach granicznych i transgranicznych zawiera główne idee trwałego porządku i rozwoju przestrzennego oraz środki jego realizacji w państwach i regionach po obu stronach granicy. Do tej pory prawie nie ma rzeczywistego ładu przestrzennego, ale istnieją już cele i założenia prowadzące do jego realizacji:

- we wszystkich regionach granicznych i transgranicznych muszą zostać stworzone przesłanki równorzędnych, choć nie jednakowych warunków życiowych,
- strukturę przestrzenną należy kształtować - uwzględniając warunki naturalne, potrzeby ochrony środowiska oraz wymogi infrastrukturalne, gospodarcze, społeczne i kulturalne panujące w strefach granicznych - w taki sposób, by służyła ona jak najlepiej nieskrępowanemu rozwojowi osobowości we wspólnocie społecznej,
- zamierzona struktura przestrzenna na terenach przygranicznych powinna być włączona do ramowych warunków zagospodarowania przestrzennego państw i Europy,
- polityka zagospodarowania przestrzennego państw członkowskich Rady Europy i UE powinna przywiązywać znaczną wagę do współpracy transgranicznej (Europejska Karta Zagospodarowania Przestrzennego, „Europa 2000 +", Europejska Koncepcja Rozwoju Przestrzennego).

5. Niwelowanie gospodarczych oraz infrastrukturalnych przeszkód i dysproporcji

Sytuację w europejskich regionach granicznych i transgranicznych charakteryzuje występowanie różnorakich przeszkód i dysproporcji gospodarczych, zarówno w obrębie Unii Europejskiej, jak i na jej zewnętrznych granicach oraz w obrębie samej Europy Wschodniej. Owe występujące w szerokiej skali dysproporcje rozwoju gospodarczego na Zachodzie, w centrum, na Wschodzie i na Południu Europy zderzają się bezpośrednio w strefach granicznych.

W zasięgu tych ogólnoeuropejskich dysproporcji współpraca transgraniczna przyczynia się do usuwania w sposób przejrzysty na szczeblu regionalnym nierównowagi gospodarczej oraz przeszkód na sąsiadujących ze sobą terenach przygranicznych, a także pozwala na przekształcanie jej w partnerstwo z państwami narodowymi i instytucjami europejskimi. Pomimo rozmaitych różnic w zakresie problemów gospodarczych występujących w europejskich regionach przygranicznych, istnieją liczne podobieństwa umożliwiające wytyczanie wspólnych celów politycznych. W wyniku peryferyjnego położenia stref przygranicznych wytworzyły się w całej Europie

rozliczne dysproporcje w koncentracji gospodarki między regionami położonymi w głębi kraju, a tymi na pograniczu. Czasami dysproporcje te (poważnie zróżnicowanie struktur gospodarczych i dochodów) są uderzające, jak np. w przypadku Europy Południowej, Środkowej i Wschodniej, a czasami uwidaczniają się dopiero po wnikliwej analizie, jak np. w przypadku obszarów granicznych Europy Zachodniej, które muszą stawić czoła swemu wcześniejszemu, jednostronnemu rozwojowi przemysłowemu. Należy przeciwdziałać rosnącym efektom kumulacji pracy, usług i kapitału w przemysłowych centrach Europy poprzez wspólnie ustalone europejskie i państwowe zagospodarowanie przestrzenne i politykę regionalną.

Należy zatem:

- poprawiać w skali narodowej i transgranicznej niedobory wyposażenia infrastrukturalnego stref przygranicznych (przede wszystkim w Europie Południowej, Środkowej i Wschodniej), nie nadużywając przy tym programów wspierających rozwój współpracy transgranicznej dla przedsięwzięć narodowych,
- usuwać braki i przeszkody w transgranicznym przepływie osób i towarów,
- zwiększać często zbyt niewielki w stosunku do średniej krajowej poziom siły nabywczej i wysokość produktu krajowego brutto,
- urzeczywistniać sprawnie działający transgraniczny rynek pracy (również w Europie Środkowej i Wschodniej),
- zahamować lub przynajmniej złagodzić zagrażające dysproporcje w walutach i dochodach występujące na zewnętrznych granicach Unii Europejskiej oraz w Europie Środkowej i Wschodniej by w ten oto sposób tworzyć konieczne podstawy dla aktywnej współpracy transgranicznej. Dotyczy to przede wszystkim najuboższych stref przygranicznych UE oraz Europy Środkowej i Wschodniej.

Wraz ze wzrostem zakrojonej na szeroką skalę wymiany towarowej i w miarę rozszerzania swobód ruchu obywateli, pracy, usług i kapitału między krajami europejskimi, muszą być również uwzględniane specyficzne problemy europejskich regionów granicznych i transgranicznych, jak:

- codzienne problemy graniczne,
- powszedni ruch wahadłowy mieszkańców,
- niezbędna rozbudowa infrastruktury na małą i dużą skalę,
- usuwanie ograniczeń handlowych w drodze uregulowań administracyjnych i prawnych,
- częstokroć jednostronny lub niedostateczny rozwój gospodarczy spowodowany peryferyjnym położeniem na terenie kraju,
- ochrona środowiska naturalnego,
- bariery kulturowe i językowe.

(Część II)

IV. Przedsięwzięcia

1. Intensyfikacja trwałego transgranicznego zagospodarowania przestrzennego i polityki regionalnej

Celem intensyfikacji transgranicznego zagospodarowania przestrzennego i polityki regionalnej należałoby podjąć przede wszystkim następujące przedsięwzięcia:

- bieżącą transgraniczną obserwację rozwoju przestrzennego za pomocą analiz społeczno-ekonomicznych;
- regularne, transgraniczne uzgadnianie wszelkich planów dotyczących ładu przestrzennego;
- opracowywanie i uzupełnianie katalogu problemów regionów granicznych;
- sporządzenie regionalnych transgranicznych rozwiązań wzorcowych i planów ładu przestrzennego oraz uwzględnianie ich w narodowym i sektorowym planowaniu przestrzennym;
- opracowywanie wspólnych transgranicznych planów regionalnych o bezpośredniej mocy obowiązującej w postaci szeroko zakrojonych wytycznych transgranicznego zagospodarowania przestrzennego;
- transgraniczne planowanie lokalne zapoczątkowane zintensyfikowaniem korelowania wszelkich planów;
- uzgadnianie i współudział w ważnych przedsięwzięciach transgranicznych oraz założeniach zagospodarowania przestrzennego i polityki regionalnej;
- stopniowe uzgadnianie instrumentów rozwoju regionalno-politycznego mających za zadanie wspieranie stref przygranicznych;
- wzajemny udział obywateli, gmin i regionów pogranicza we wszystkich ważniejszych planach i przedsięwzięciach dotyczących ładu przestrzennego.

Przedsięwzięcia te z dziedziny zagospodarowania i polityki regionalnej powinny zostać włączone - celem ułatwienia ich przeforsowania - do „Regionalnych i transgranicznych koncepcji rozwoju" oraz do „Programów operacyjnych" (jak np. INTERREG, PHARE).

2. Infrastruktura i gospodarka

2.1. Umacnianie regionów granicznych we współzawodnictwie europejskim o zdobywanie należnej pozycji

Celem polityki regionalnej dotyczącej infrastruktury i gospodarki w regionach granicznych i transgranicznych powinno być dążenie do wzajemnego skoordynowania, a ostatecznie do zharmonizowania infrastrukturalnych,

gospodarczych i społecznych przedsięwzięć i norm oraz do niwelowania różnic w rozwoju powstałych wskutek istnienia granic. Dlatego też niezbędne jest podporządkowanie tej polityki podstawowym celom polityki narodowej i europejskiej w takich dziedzinach jak np. polityka agrarna, strukturalna, zagospodarowania przestrzennego, regionalna, społeczna, itp. „Regionalne i transgraniczne koncepcje rozwoju" oraz „Programy operacyjne" powinny być opracowywane i uzupełniane staraniem regionów granicznych i transgranicznych oraz służyć jako podstawa ich wspólnego rozwoju.

2.2 Poprawa infrastruktury komunikacyjnej

Połączenia komunikacyjne i sieci zaopatrzenia w energię mają rosnące znaczenie międzynarodowe. Dlatego zaliczane są do najistotniejszych przedsięwzięć i instrumentów polityki zagospodarowania przestrzennego oraz polityki regionalnej w regionach transgranicznych.

Budowa, względnie rozbudowa sieci dróg i połączeń kolejowych, lotnisk, szlaków żeglugi wodnej i portów ma dla obszarów przygranicznych - borykających się po dziś dzień ze skutkami swego peryferyjnego położenia - ogromne znaczenie zarówno w skali państwowej jak i europejskiej. Dzięki temu zostaną stworzone niezbędne przesłanki współpracy transgranicznej.

Połączenia międzynarodowe przebiegające przez regiony graniczne i transgraniczne muszą łączyć je z centralnymi ośrodkami w głębi kraju. Bowiem dopiero specyficzne dla danego regionu połączenia i wykorzystanie zakrojonej na szeroką skalę infrastruktury ładu przestrzennego sprawią, że wyeliminowane zostaną tzw. „wąskie gardła" spowodowane przygranicznym usytuowaniem i regiony te staną się pomostami między państwami, a jednocześnie dojdzie do wewnętrznej aktywizacji obszarów pogranicza.

Międzynarodowe połączenia nie mogą uczynić z regionów granicznych i transgranicznych wyłącznie obszarów tranzytowych. Przy budowie względnie rozbudowie infrastruktury komunikacyjnej należy uwzględniać zarówno interesy ludzi żyjących na tych terenach, jak i wymogi ochrony środowiska naturalnego, przyrody i krajobrazu. Projekty dotyczące infrastruktury komunikacyjnej należy zrealizować wyłącznie w przypadku równoprawnego udziału zainteresowanych regionów granicznych i transgranicznych.

Następujące przedsięwzięcia mogą przyczynić się do rozwoju regionów granicznych i transgranicznych:

- ukierunkowanie celów polityki komunikacyjnej w oparciu o wspólną strategię w dziedzinie polityki ładu przestrzennego, polityki regionalnej i europejskiej, nie tylko zaś na usprawnianie aktualnego stanu w ruchu komunikacyjnym i jego przepustowości,
- rozbudowa w określonych regionach granicznych połączeń infrastrukturalnych o dalekim zasięgu w celu przezwyciężenia ich dotychczasowej peryferyjności (Europa Południowa, Pireneje, Alpy, Europa Środkowa i Wschodnia) oraz dostosowania środków transportu do uwarunkowań przestrzennych,
- likwidowanie istniejących luk w połączeniach transgranicznych w drodze powiązania ze sobą regionalnych, narodowych i transeuropejskich osi oraz sieci komunikacyjnych,
- wspólne, a nie oparte na konkurencji planowanie nowych i rozwój istniejących już portów lotniczych,
- rozbudowa transgranicznych sieci dróg dla granicznego ruchu osobowego, usuwanie przeszkód w korzystaniu z nich, a także niwelowanie utrudnień wynikających z systemów taryfowych,
- budowa, względnie rozbudowa przejść granicznych na wszystkich zewnętrznych granicach Unii Europejskiej, a także w Europie Środkowej i Wschodniej celem skrócenia czasu oczekiwania i przyspieszenia biegu transportu,
- rozbudowa, względnie budowa uzgodnionych na szczeblu transgranicznym terminali transportu kombinowanego i centrów przeładunkowych ruchu towarowego,
- rozbudowa transgranicznych sieci energetycznych,
- koordynacja instrumentów wspierania i finansowania po obu stronach granicy, aby stworzyć przesłanki, założeń polityki komunikacyjnej służącej przenoszeniu punktu ciężkości transportu na kolej i żeglugę wodną,
- korzystanie z programów Unii Europejskiej służących wspieraniu regionów granicznych i celem stworzenia bezpośrednich projektów transgranicznych.

2.3. Poprawa sieci telekomunikacyjnej i informatycznej

Rozwój sieci telekomunikacyjnej i informatycznej stwarza dla przyszłego rozwoju regionów granicznych i przygranicznych - zwłaszcza na zewnętrznych granicach Unii Europejskiej i w Europie Środkowej i Wschodniej - przyszłościowe szanse wyjścia z narodowej i europejskiej peryferyjności oraz wyeliminowania następstw niekorzystnego położenia.

Dlatego wzywa się Unię Europejską i wszystkie rządy państw, by niezbędne inwestycje w dziedzinie telekomunikacji i informatyki były przeprowadzane w regionach granicznych i transgranicznych co najmniej równocześnie z analogicznymi przedsięwzięciami na pozostałych obszarach o gęstym zaludnieniu i znacznym stopniu uprzemysłowienia. Przy rozbudowie nowoczesnych sieci telekomunikacyjnych nie należy powielać błędów z przeszłości,

tak jak to miało miejsce w przypadku inwestycji infrastrukturalnych (np. komunikacja), bowiem tylko w ten sposób obszary dotychczas upośledzone będą mogły korzystać z nowoczesnej telekomunikacji i informatyki.

Następujące przedsięwzięcia w dziedzinie telekomunikacji przyczynić się mogą w decydujący sposób do rozwoju regionów granicznych i transgranicznych oraz do usunięcia uszczerbków spowodowanych peryferyjnym położeniem:

- rozbudowa sieci telekomunikacyjnych i informatycznych w systemie ISDN na obszarach przygranicznych,
- transgraniczna rozbudowa sieci infostrad o zasięgu ponadregionalnym,
- likwidowanie barier administracyjnych, gospodarczych i technicznych w dziedzinie telekomunikacji oraz informatyki wynikających z nadgranicznego położenia,
- tworzenie przygranicznych systemów taryfowych (np. dla telefonii, systemów poczty elektronicznej oraz wizualnego przekazywania danych i informacji)
- wspieranie używanych w ruchu transgranicznym central telefonicznych jako ośrodków rozdzielczych telekomunikacji na słabo zaludnionych obszarach przygranicznych,
- rozbudowa transgranicznych ośrodków przekazu informacji obejmujących uniwersytety, wyższe szkoły zawodowe i instytucje oświatowe,
- transgraniczna wymiana danych między uniwersytetami, placówkami badawczymi etc. służąca przekazywaniu innowacji, informacji i wyników badań oraz informująca o rozwoju rynku w skali międzynarodowej, możliwościach dotarcia do klienta, etc.

2.4. Poprawa sytuacji gospodarczej

Podczas, gdy infrastruktura na pograniczu często stwarza dopiero przesłanki współpracy gospodarczej, to skoordynowana polityka gospodarcza i zatrudnienia winna bezpośrednio służyć poprawie regionalnego rozwoju gospodarczego w układzie transgranicznym. Pomimo dostrzegalnych różnic gospodarczych w Europie Południowej, Zachodniej, Środkowej i Wschodniej, w europejskich strefach przygranicznych istnieje wiele wspólnych problemów, które przeszkadzają w tworzeniu nowych inwestycji w dziedzinie przemysłu i usług oraz w przeprowadzaniu koniecznej restrukturyzacji istniejącego przemysłu oraz usuwaniu dysproporcji gospodarczych na obszarach przygranicznych o słabości strukturalnej.

W partnerskich związkach na płaszczyźnie regionalnej, państwowej i europejskiej należy bezzwłocznie podjąć następujące przedsięwzięcia zmierzające do:

- poprawy transgranicznej kooperacji małych i średnich zakładów produkcyjnych,
- rozwoju nowych transgranicznych powiązań pomiędzy producentami i dostawcami (gdy dawne transgraniczne struktury przemysłowe uległy załamaniu, a nowe nie zdążyły się jeszcze rozwinąć),
- tworzenia zastępczych miejsc pracy dla osób, których aktywność zawodowa na obszarze granicznym przestanie być aktualna wraz z powstaniem europejskiego rynku wewnętrznego (np. cło, spedycja), bądź też wraz z rosnącą integracją Europy Środkowej i Wschodniej,
- rozwiązywania problemów strukturalnych transgranicznego rynku pracy,
- transgranicznej kooperacji w dziedzinie zwalczania nielegalnej działalności i pośrednictwa na rynku pracy,
- usuwania czynników ujemnie odbijających się na konkurencyjności, a wynikających z przygranicznego położenia (publiczne i prywatne procedury przetargowe, bariery administracyjne, dumping społeczny, czasowe różnice w sprawności działania sektora pocztowego, itp.),
- rozwiązywania problemów społecznych wywołanych rosnącym przygranicznym ruchem wahadłowym ludności,
- stwarzania przesłanek (placówki, nauczyciele, programy nauczania) umożliwiających naukę języka kraju sąsiedniego we wszystkich typach szkół,
- wspierania transgranicznego kształcenia zawodowego przy uwzględnieniu specyfiki wymogów danego państwa,
- budowy sieci połączeń na transgranicznym rynku pracy poprzez współdziałanie pracodawców, związków zawodowych i urzędów pracy,
- wspólnego wykazywania oraz stwarzania warunków prawnych i podatkowych służących prowadzeniu działalności gospodarczej w transgranicznych ośrodkach przemysłowych,
- wykorzystanie rosnących stopniowo korzyści finansowych w strefach granicznych, a to nie tylko w kategoriach bezwzględnej konkurencji, lecz także w celu wyrównania i uzupełniania szans,
- rozwijania koncepcji turystyki transgranicznej dla wzmożenia ruchu turystycznego jako istotnego czynnika gospodarki lokalnej,
- uzgadniania zastosowań instrumentów służących wspieraniu polityki regionalnej i gospodarczej po obu stronach granicy,
- opracowywania i aktualizacji wspólnych podstawowych danych statystycznych.

2.5. Usprawnienie działalności placówek zaopatrzenia, obsługi i służb publicznych

Placówki te mogłyby być w regionach przygranicznych bardziej sensownie zaplanowane, korzystniej finansowane i lepiej wykorzystane, gdyby określono potrzeby w relacjach transgranicznych i porzucono myślenie w kategoriach połowiczności. Dotyczy to w szczególności służby zdrowia (szpitale, centra rehabilitacyjne, domy spokojnej starości), placówek oświatowych (przedszkola, szkoły dwujęzyczne, uniwersytety, wyższe szkoły zawodowe, placówki kształcenia zawodowego) i usług publicznych (pogotowie ratunkowe i ratownictwo, regionalne ośrodki sportowe, policja, osiedla mieszkaniowe).

Do przedsięwzięć służących ulepszaniu pracy placówek zaopatrzenia i służb publicznych w obrocie transgranicznym należy zaliczyć:

- ustalenie potrzeb transgranicznych jako podstawy dla wspólnego planowania i rozwoju transgranicznych placówek i służb publicznych,
- tworzenie transgranicznych związków celowych,
- eliminowanie barier prawnych i finansowych,
- wspieranie transgranicznych placówek oświatowych oraz systemów dokształcania zawodowego,
- planowanie i uruchomienie transgranicznych zakładów utylizacji odpadów i surowców wtórnych,
- rozliczanie kosztów transgranicznych placówek zaopatrzenia i służb publicznych w oparciu o obwiązujące w danym państwie przepisy (np. tworzenie funduszy refundacyjnych itd.),
- tworzenie transgranicznych placówek o charakterze socjalnym,
- tworzenie zabezpieczonych od strony prawnej transgranicznych planów zapobiegania katastrofom systemów ratunkowych, itd.

3. Doskonalenie transgranicznej ochrony środowiska i przyrody

Powietrze, woda i rozwój przyrody nie zatrzymują się na granicy. Dlatego istnieje potrzeba skuteczniejszej ochrony środowiska i przyrody wykraczającej poza granicę, która powinna być włączona do transgranicznego modelu zagospodarowania przestrzennego. Kształtowanie krajobrazu w regionach granicznych i transgranicznych wymaga takich samych wspólnych działań, jak w przypadku problemów transgranicznych związanych z zanieczyszczaniem powietrza i wody, ograniczaniem ilości odpadów i ich utylizacją, wykorzystaniem surowców wtórnych oraz walką z hałasem. Należy przy tym uwzględnić znaczne różnice w ochronie środowiska naturalnego i przyrody oraz wynikające z tego priorytety w poszczególnych regionach granicznych i transgranicznych.

Celem skutecznych i uzgodnionych w kategoriach troski o ład przestrzenny działań w regionach granicznych i transgranicznych należałoby podjąć następujące przedsięwzięcia:

- transgraniczne stosowanie zasady odpowiedzialności sprawcy wyrządzonych szkód,
- opracowywanie transgranicznych programów ochrony środowiska i przyrody na szczeblu regionalnym, państwowym i europejskim,
- tworzenie transgranicznych ośrodków wypoczynku, terenów i parków przyrodniczych oraz krajobrazowych, transgranicznych obszarów ochrony biologicznej,
- badanie odporności środowiska naturalnego pod kątem ewentualnych zagrożeń mogących występować po obu stronach granicy (np. w przypadku planowanej lokalizacji zakładów przemysłowych, wykorzystywania zasobów wód gruntowych, inwestycji obciążających środowisko naturalne),
- tworzenie transgranicznych banków danych dotyczących środowiska naturalnego i ekologicznych systemów wczesnego ostrzegania,
- dążenie do osiągania coraz wyższych standardów ochrony środowiska po obu stronach granicy,
- wyczerpujące informowanie ludności i w miarę możliwości równoprawne wysłuchiwanie zainteresowanych po obu stronach granicy,
- transgraniczne systemy informacji i kształcenia jako instrumenty zapobiegania zanieczyszczaniu środowiska naturalnego.

4. Rozwiązywanie problemów przygranicznego ruchu osobowego.

Liczba osób zatrudnionych po jednej stronie granicy a zamieszkałych po drugiej jest w skali europejskiej znaczna i waha się w zależności od zmian warunków gospodarczych na danych obszarach państw narodowych. Ustawicznie wzrasta liczba osób przekraczających granicę z powodu dokonywania zakupów, w celach turystycznych lub z racji osobistych. W jednoczącej się Europie przygraniczny ruch osobowy musi być zatem traktowany jako zjawisko powszednie. Oczywiste jest, że pojawiają się tu znaczne różnice dotyczące problemów związanych z tym ruchem na wewnętrznych granicach Unii Europejskiej, na jej zewnętrznych granicach z krajami Europy Południowej, Środkowej i Wschodniej, oraz także na granicach Europy Środkowo-Wschodniej. Ponadto należy dostrzegać różnice między legalnym a nielegalnym ruchem wahadłowym osób w pasie przygranicznym.

Rozwiązywaniu problemów przygranicznego ruchu osobowego służyć mogą następujące przedsięwzięcia:

- stosowanie europejskiej Karty Praw Socjalnych we wszystkich państwach i regionach granicznych,
- wprowadzenie do ustawodawstwa narodowego zasad „Białej Księgi polityki socjalnej Komisji Europejskiej",

- opracowywanie regionalnych katalogów transgranicznych praw i obowiązków dla przygranicznego ruchu osobowego,
- kontynuacja rozwoju układów o przyjaźni i umów o stowarzyszeniu państw Europy Środkowej i Wschodniej oraz krajów basenu Morza Śródziemnego ze swoimi bezpośrednimi sąsiadami oraz z Unią Europejską celem rozwiązywania problemów przygranicznego ruchu osobowego na zewnętrznych granicach UE oraz w samej Europie Środkowej i Wschodniej,
- poprawa współdziałania między policją, urzędami celnymi i służbami ochrony granic w celu transgranicznego zwalczania przestępczości przy jednoczesnym wsparciu przez odpowiednie władze w euroregionach,
- otwarcie i ulepszanie tzw. „małego" ruchu granicznego dla mieszkańców stref nadgranicznych (utrzymywanie małych przejść granicznych, umożliwienie przekraczania zamkniętych w porze nocnej punktów granicznych, otwarcie przejść na tzw. „zielonych granicach", etc.),
- uproszczenie kontroli granicznej dla osób, które w ruchu wahadłowym zmuszone są do przekraczania granicy kilka razy dziennie,
- wprowadzenie przedsięwzięć umożliwiających rekompensatę zmiennych dochodów i wahań kursów walut uwarunkowanych sytuacją przygraniczną,
- ulepszona ochrona miejsc pracy osób przekraczających granicę w ruchu wahadłowym ze względów zarobkowych,
- usuwanie dysproporcji w dziedzinie ubezpieczeń społecznych, opodatkowania, etc.,
- poprawa transgranicznej ochrony konsumentów.

5. Wspieranie transgranicznej współpracy kulturalnej

Usuwanie nieufności i budowanie wzajemnego zaufania oraz bliskich kontaktów z obywatelami są istotnymi czynnikami we wszelkiej współpracy transgranicznej. Stanowi ona ważną przesłankę wszystkich przyszłych przedsięwzięć prowadzących do rozwoju wzajemnego zaufania. Znajomość całokształtu regionu pogranicza, jego uwarunkowań geograficznych, strukturalnych, gospodarczych, społeczno-kulturalnych i historycznych jest przesłanką aktywnego współuczestnictwa obywateli i wszystkich innych partnerów. Jest to ściśle powiązane z nieskrępowanym przez istniejące granice odbywaniem wspólnych spotkań na gruncie społeczno-kulturalnym.

Regiony graniczne i transgraniczne pragną i mogą wnosić istotny wkład w rozwój intensywnych kontaktów i powiązań w duchu integracji europejskiej, nie rezygnując przy tym ze swej bogatej różnorodności kulturowej. Transgraniczna współpraca kulturalna przyczynia się również do lepszego zrozumienia etnicznych i narodowych mniejszości oraz znalezienia dla ich problemów koniecznych rozwiązań. Tym samym stanowi istotny wkład w dzieło tolerancji i porozumienia między narodami. Władze polityczne i administracyjne oraz prasa, radio i telewizja winny stwarzać przesłanki dobrosąsiedzkich stosunków i przyczyniać się do usuwania uprzedzeń.

Transgraniczna współpraca kulturalna staje się częścią składową rozwoju regionalnego przez:

- udział obywateli, władz oraz ugrupowań politycznych i społecznych po obu stronach granicy,
- upowszechnianie w sposób trwały i powtarzalny informacji o uwarunkowaniach geograficznych, strukturalnych, gospodarczych, społeczno-kulturalnych i historycznych regionów transgranicznych,
- przedstawianie regionów transgranicznych na mapach i atlasach, na łamach publikacji oraz w materiałach służących nauczaniu,
- wykształcenie kręgu zaangażowanych specjalistów upowszechniających wiadomości związane z danym regionem,
- udział Kościołów, szkół, placówek kształcenia dla dorosłych i młodzieży, instytucji ochrony zabytków, stowarzyszeń reprezentujących różne dziedziny życia kulturalnego, bibliotek, muzeów, etc., jako czynnych partnerów w dziele pokojowego rozwoju i współistnienia narodów w strefach granicznych,
- wspieranie partnerstwa, spotkań młodzieżowych i rodzinnych, imprez sportowych, wymiany urzędników, seminariów, zjazdów studyjnych i spotkań ekumenicznych, seminariów fachowych etc. dotyczących transgranicznej tematyki regionalnej,
- poszanowanie i wspieranie mniejszości narodowych np. poprzez wzajemne i obowiązujące prawnie oświadczenia oraz gwarancje rządowe służące ocaleniu ich własnej kultury oraz tworzeniu odpowiednich placówek (szkoły, biblioteki, itd.), a także przez ratyfikację konwencji Rady Europy dotyczącej ochrony mniejszości i ich języków,
- włączenie języka kraju sąsiedzkiego do programów nauczania wszystkich typów szkół,
- równouprawnienie i upowszechnienie znajomości języka kraju sąsiedzkiego, względnie dialektów jako części składowej transgranicznego rozwoju regionalnego i przesłanki umożliwiającej wzajemne komunikowanie się,
- popieranie nauki języków i wzajemnych kontaktów jako środka umożliwiającego adaptację ludności do warunków życia i spędzania wolnego czasu w społeczności europejskiej,
- współpracę środków masowego przekazu dzięki wspólnym ciągłym publikacjom prasowym i informacjom oraz programom emitowanym w transgranicznej lub regionalnej sieci radiowej i telewizyjnej,

- rozbudowywanie oraz wspólne wspieranie istniejących instytucji kulturalnych jako transgranicznych placówek służących ogólnoregionalnej prezentacji i wykorzystaniu (zespoły sceniczne, orkiestry, troska o rozwój kultury).

6. Środki organizacyjne i prawne

Gospodarka od dawna zorganizowała się i rozwinęła transgranicznie, korzystając często z poparcia państw i czynników europejskich.

Dlatego korzystnym byłoby tworzenie transgranicznych instytucji publiczno-prawnych przy współudziale i przynależności do stowarzyszeń terytorialnych - tak regionalnych, jak i lokalnych - które w sposób demokratyczny sterowałyby transgranicznym rozwojem gospodarczym. Wszystkie dotychczas utworzone komisje transgraniczne oraz instancje które powstaną w przyszłości, powinny zgodnie z zasadą prospołecznego podejmowania decyzji - angażować do współdziałania czynniki na płaszczyźnie komunalnej i regionalnej lub w drodze umów powodować ich odpowiedzialność. W związku z zaawansowanym rozwojem i zrastającym się rynkiem wewnętrznym wynikają dla Unii Europejskiej i jej państw członkowskich szczególne zobowiązania.

Instrumentami prawnymi w tym zakresie są:

- zastosowanie Madryckiej Konwencji Ramowej Rady Europy (1981) wraz z Protokołem Dodatkowym, które służą doskonaleniu współpracy transgranicznej między lokalnymi wspólnotami i władzami terytorialnymi. Możliwości wynikające z tej Konwencji stwarzają niezbędne przesłanki dla rozwiązywania problemów w przyszłości w drodze umów zarówno dwustronnych jak i wielostronnych,
- opierające się na tym dwustronne lub wielostronne umowy regulujące współpracę transgraniczną na poziomie stowarzyszeń terytorialnych, tak regionalnych jak lokalnych (przykładowe umowy: BENELUX, Niemcy/Holandia, Włochy/Francja, Włochy/Austria; Francja/Hiszpania; Francja/Niemcy; planowane: Hiszpania/Portugalia),
- Europejska Wspólnota Interesów Gospodarczych (EWIV) jako transgraniczny instrument prawny umożliwiający partnerom łączenie fragmentów działalności gospodarczej,
- wykorzystanie Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE) jako nowej płaszczyzny politycznego i praktycznego współdziałania z regionami granicznymi i transgranicznymi.

Opierając się o zobowiązania rządów podjęte zgodnie z wymogami prawa międzynarodowego, można tymi instrumentami prawnymi objąć szeroki zakres działalności gospodarczej, komunalnej i regionalnej oraz zapobiegać powstawaniu problemów natury publiczno-prawnej w dziedzinie bytu społecznego.

Jako instrumenty organizacyjne służyć tu mogą następujące rozwiązania powstałe dzięki inicjatywie własnej regionów przygranicznych:

- tworzenie przez regiony transgranicznych stowarzyszeń dysponujących własnymi sekretariatami i środkami finansowymi jako przesłanką do uzyskiwania wsparcia z zewnątrz,
- opracowywanie „Transgranicznych koncepcji rozwoju" dla euroregionów, obejmujących wszystkie dziedziny współżycia ludzi i stanowiących podstawę dla programów wykonawczych lub operacyjnych, a także dla przedsięwzięć i projektów aż po fazę ich transgranicznego wdrażania,
- przestrzeganie zasady subsydiarności także w toku współpracy transgranicznej na szczeblu regionalnym i lokalnym, która to pozostawia czynnikom państwowym możliwość cedowania ich uprawnień,
- bliska interesom obywateli postawa w przypadkach arbitrażu, transgraniczne poradnictwo dla osób regularnie przekraczających granice, opracowywanie wspólnych map, tekstów, statystyk, itp.,
- ustalanie prawomocnych odbiorców świadczeń i partnerów umów, jako przesłanki do uzyskiwania środków finansowych oraz zarządzania nimi (kwestie legalizacji oraz uprawnień i zobowiązań, celowość zastosowania, itd.).

V. W perspektywie XXI wieku

Niniejsza Karta regionów granicznych i transgranicznych opiera się o świadomość historycznego podłoża i odpowiedzialności za przyszłość zrastającej się Europy, w której regiony graniczne i transgraniczne odgrywają decydującą rolę. Stają się one probierzem:

- pokojowego współistnienia i respektowania różnorodności oraz praw mniejszości,
- poszanowania zasad partnerstwa i subsydiarności,
- czynnego udziału obywateli, polityków, instytucji i stowarzyszeń społecznych we współpracy transgranicznej,
- dążenia do przystosowania się, tolerancji i równowartości mimo różnorodności partnerów,
- rozwijania społecznych, kulturalnych i gospodarczych powiązań kooperacyjnych w celu integracji transgranicznej przy równoczesnej ochronie własnej suwerenności państwowej,
- powstawania Europy regionów.

Aby wkroczyć tą drogą w XXI wiek do „Europy bez granic" nie wolno zaniechać wspólnego działania w ramach struktur Unii Europejskiej, Rady Europy, Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, rządów

narodowych, regionów oraz instytucji na szczeblu lokalnym jak i przy wzajemnej solidarności regionów granicznych i transgranicznych.

Niniejsza Karta zwraca się do wszystkich partnerów, którzy współdziałają w kształtowaniu tego procesu wybiegającego w przyszłość i przeto kierowana jest ku szczególnej uwadze regionów granicznych i transgranicznych stanowiących siłę motoryczną tego rozwoju.

Niniejszą Kartę uchwalono po raz pierwszy w dniu 20 listopada 1981 roku w EUREGIO na pograniczu Niemiec i Holandii, a następnie w zmienionej jak powyżej postaci w dniu 1 grudnia 1995 roku w Szczecinie, w Euroregionie Pomerania, na pograniczu Polski i Niemiec.

Aneks 3

EUROPEJSKA KARTA SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

(fragment)

Preambuła

Państwa członkowskie Rady Europy, sygnatariusze niniejszej Karty,

Zważywszy, iż celem Rady Europy jest zacieśnianie więzi pomiędzy państwami członkowskimi w celu ochrony i rozwijania idei oraz zasad, które stanowią ich wspólny dorobek;

Zważywszy, że jednym ze środków służących do realizacji tego celu jest zawieranie umów w dziedzinie administracji;

Zważywszy, że społeczności lokalne stanowią jedną z zasadniczych podstaw ustroju demokratycznego;

Zważywszy, że prawo obywateli do uczestniczenia w zarządzaniu sprawami publicznymi wchodzi w zakres demokratycznych zasad, wspólnych dla wszystkich państw członkowskich Rady Europy;

Przekonane, że to właśnie na szczeblu lokalnym prawo to może być realizowane w sposób najbardziej bezpośredni;

Przekonane, że istnienie społeczności lokalnych, wyposażonych w rzeczywiste uprawnienia, stwarza warunki dla zarządzania skutecznego i pozostającego zarazem w bezpośredniej bliskości obywatela;

Świadome faktu, że obrona i ugruntowanie samorządu terytorialnego w poszczególnych krajach Europy przyczyniają się w poważnym stopniu do budowy Europy w oparciu o zasady demokracji i decentralizacji władzy;

Przyznając, iż jest to możliwe przy założeniu istnienia społeczności lokalnych wyposażonych w organy decyzyjne ukonstytuowane w sposób najbardziej demokratyczny i korzystające z szerokiej autonomii, jeśli chodzi o kompetencje, formy wykonywania uprawnień oraz środki niezbędne do realizacji zadań;

Uzgodniły co następuje:

Artykuł 1

Strony zobowiązują się do uznania poniższych artykułów za wiążące w sposób i w zakresie przewidzianym w artykule 12 niniejszej Karty.

CZĘŚĆ I

Artykuł 2

Podstawa konstytucyjna i prawna samorządu terytorialnego

Zasada samorządności terytorialnej musi być uznana w prawie wewnętrznym oraz, w miarę możliwości, w Konstytucji.

Artykuł 3

Koncepcja samorządu terytorialnego

1. Samorząd terytorialny oznacza prawo i rzeczywistą zdolność społeczności lokalnych, w granicach określonych prawem, do kierowania i zarządzania zasadniczą częścią spraw publicznych na ich własną odpowiedzialność i w interesie ich mieszkańców.
2. Prawo to jest realizowane przez rady lub zgromadzenia, w skład których wchodzą członkowie wybierani w wyborach wolnych, tajnych, równych, bezpośrednich i powszechnych, które mogą dysponować organami wykonawczymi im podlegającymi. Przepis ten nie wyklucza możliwości odwołania się do zgromadzeń obywateli, referendum lub każdej innej formy bezpośredniego uczestnictwa obywateli, jeśli ustawa dopuszcza takie rozwiązanie.

Artykuł 4

Zakres działania samorządu terytorialnego

1. Podstawowe kompetencje społeczności lokalnych są określone w Konstytucji lub w ustawie. To postanowienie nie wyklucza jednakże możliwości przyznania społecznościom lokalnym uprawnień niezbędnych do realizacji specyficznych zadań, zgodnie z prawem.
2. Społeczności lokalne mają - w zakresie określonym prawem - pełną swobodę działania w każdej sprawie, która nie jest wyłączona z ich kompetencji lub nie wchodzi w zakres kompetencji innych organów władzy.
3. Odpowiedzialność za sprawy publiczne najlepiej powinny, w zasadzie, ponosić te organy władzy, które znajdują się najbliżej obywateli. Powierzając te funkcje innemu organowi władzy, należy uwzględnić zakres i charakter zadania oraz wymogi efektywności i gospodarności.
4. Kompetencje przyznane społecznościom lokalnym powinny być w zasadzie całkowite i wyłączne i mogą zostać zakwestionowane lub ograniczone przez inny organ władzy, centralny lub regionalny, jedynie w zakresie przewidzianym prawem.
5. W przypadku delegowania kompetencji społecznościom lokalnym przez organy władzy centralnej lub regionalnej, powinny one, w miarę możliwości, mieć pełną swobodę dostosowania sposobu wykonywania tych kompetencji do warunków miejscowych.
6. Społeczności lokalne powinny być konsultowane o tyle, o ile jest to możliwe, we właściwym czasie i w odpowiednim trybie, w trakcie opracowywania planów oraz podejmowania decyzji we wszystkich sprawach bezpośrednio ich dotyczących.

Artykuł 5

Ochrona granic społeczności lokalnych

Każda zmiana granic społeczności lokalnej wymaga uprzedniego przeprowadzenia konsultacji z zainteresowaną społecznością, możliwie w drodze referendum, jeśli ustawa na to zezwala.

Artykuł 6

Dostosowanie struktur i środków administracyjnych do zadań społeczności lokalnych

1. Jeśli bardziej ogólne postanowienia ustawy nie stanowią inaczej, społeczności lokalne powinny móc samodzielnie ustalać ich wewnętrzną strukturę administracyjną, tworząc jednostki dostosowane do specyficznych potrzeb i umożliwiające skuteczne zarządzanie.
2. Status pracowników samorządowych powinien umożliwiać zatrudnianie pracowników wysoko wykwalifikowanych, w oparciu o kryterium umiejętności i kompetencji; w tym celu należy przewidzieć odpowiednie zasady szkolenia, wynagradzania oraz możliwości awansu zawodowego.

Artykuł 7

Warunki wykonywania uprawnień na szczeblu lokalnym

1. Status przedstawicieli wybieranych do władz lokalnych powinien zapewniać swobodne wykonywanie ich mandatu.
2. Status ten powinien zapewnić wyrównanie finansowe odpowiednio do kosztów poniesionych w związku z wykonywaniem mandatu oraz, w razie potrzeby, wyrównanie finansowe za utracone zyski lub też wynagrodzenie za wykonaną pracę jak również odpowiednie ubezpieczenie społeczne.
3. Funkcje lub działania nie dające się pogodzić z mandatem przedstawiciela wybranego do władz lokalnych mogą być określone jedynie przez ustawę lub wynikać z podstawowych zasad prawnych.

Artykuł 8

Kontrola administracyjna działalności społeczności lokalnych

1. Wszelka kontrola administracyjna społeczności lokalnych może być dokonywana wyłącznie w sposób oraz w przypadkach przewidzianych w Konstytucji lub w ustawie.
2. Wszelka kontrola administracyjna działalności społeczności lokalnych powinna w zasadzie mieć na celu jedynie zapewnienie przestrzegania prawa i zasad konstytucyjnych. Kontrola administracyjna może jednakże obejmować kontrolę celowości realizowaną przez organ wyższego szczebla w odniesieniu do zadań, wykonanie których zostało społecznościom lokalnym delegowane.
3. Kontrola administracyjna społeczności lokalnych powinna być sprawowana z zachowaniem proporcji między zakresem interwencji ze strony organu kontroli a znaczeniem interesów, które ma on chronić.

Artykuł 9

Zasoby finansowe społeczności lokalnych

1. Społeczności lokalne mają prawo, w ramach narodowej polityki gospodarczej, do posiadania własnych wystarczających zasobów finansowych, którymi mogą swobodnie dysponować w ramach wykonywania swych uprawnień.

2. Wysokość zasobów finansowych społeczności lokalnych powinna być dostosowana do zakresu uprawnień przyznanych im przez Konstytucję lub przez prawo.
3. Przynajmniej część zasobów finansowych społeczności lokalnych powinna pochodzić z opłat i podatków lokalnych, których wysokość społeczności te mają prawo ustalać, w zakresie określonym ustawą.
4. Systemy finansowe, na jakich opierają się zasoby pozostające do dyspozycji społeczności lokalnych, powinny być wystarczająco zróżnicowane i elastyczne, aby mogły w miarę możliwości odpowiadać rzeczywistym zmianom zachodzącym w poziomie kosztów związanych z wykonywaniem uprawnień.
5. Ochrona społeczności lokalnych finansowo słabszych wymaga zastosowania procedur wyrównawczych lub działań równoważących, mających na celu korygowanie skutków nierównego podziału potencjalnych źródeł dochodów, a także wydatków, jakie te społeczności ponoszą. Procedury lub działania tego typu nie powinny ograniczać swobody podejmowania decyzji przez społeczności lokalne w zakresie ich uprawnień własnych.
6. Społeczności lokalne powinny być konsultowane, w odpowiednim trybie, co do form przyznania ich zasobów pochodzących z redystrybucji dochodów.
7. O ile jest to możliwe, subwencje przyznane społecznościom lokalnym nie powinny być przeznaczane na finansowanie specyficznych projektów. Przyznanie subwencji nie może zagrażać podstawowej wolności społeczności lokalnej do swobodnego prowadzenia własnej polityki w zakresie przyznanych jej uprawnień.
8. Dla potrzeb finansowania nakładów inwestycyjnych społeczności lokalne powinny mieć dostęp do krajowego rynku kapitałowego, w granicach określonych prawem.

Artykuł 10

Prawo społeczności lokalnych do zrzeszania się

1. Wykonując swoje uprawnienia społeczności lokalne mają prawo współpracować z innymi społecznościami lokalnymi oraz zrzeszać się z nimi - w granicach określonych prawem - w celu realizacji zadań, które stanowią przedmiot ich wspólnego zainteresowania.
2. Prawo społeczności lokalnych do przystąpienia do stowarzyszenia w celu ochrony i rozwijania wspólnych interesów oraz prawo do przystąpienia do międzynarodowego stowarzyszenia społeczności lokalnych będzie uznane w każdym państwie.
3. Społeczności lokalne mogą współpracować ze społecznościami innych państw na warunkach przewidzianych prawem.

Artykuł 11

Prawna ochrona samorządu terytorialnego

Społeczności lokalne mają prawo do odwołania na drodze sądowej w celu zapewnienia swobodnego wykonywania uprawnień oraz poszanowania zasad samorządności terytorialnej; przewidzianych w Konstutucji lub w prawie wewnętrznym.

Europejska Karta Samorządu Terytorialnego została przyjęta z inicjatywy Rady Europy i weszła w życie w 1988 r.

Aneks 4

Kongres

Stowarzyszenia Europejskich Regionów Granicznych (AGEG)

w dniach 1. i 2.12.1995 r. w Szczecinie / Polska

Temat:

„Planowanie przestrzenne Europa 2000 + oraz jego wpływ na europejskie regiony graniczne"

Oświadczenie końcowe

- Projekt -

Uczestnicy kongresu AGEG, a wśród nich politycy europejscy i narodowi, przedstawiciele regionów granicznych, przedstawiciele życia gospodarczego i społecznego oraz eksperci od spraw przygranicznych z całej Europy

dziękują

Prezydentowi Miasta Szczecina, Euroregionowi Pomerania oraz Rzeczypospolitej Polskiej za przyjazne przyjęcie i gościnność, i uchwalają następujące oświadczenie:

Współpraca transgraniczna jest główną „podporą" i „siłą napędową" europejskiej polityki planowania przestrzennego.

Z tego powodu żąda się:

I. Działania prawne

1. Przy renegocjacji Układu z Maastricht (a zwłaszcza jego Art. 3 i 130a i b EGV) należy nadać polityce planowania przestrzennego Unii Europejskiej kompetencje ramowe. Wspomaganie rozwoju instytucjonalnej współpracy transgranicznej na płaszczyźnie regionalnej i lokalnej należy uznać za samodzielny cel.
2. Należy stworzyć warunki do współpracy transgranicznej na płaszczyźnie publiczno-prawnej poprzez dopasowanie narodowych uregulowań prawnych i zawieranie bilateralnych i trilateralnych umów zgodnie z uchwałami i zaleceniami Rady Europy (Europejska Karta Planowania Przestrzennego i konwencje ramowe dla poprawy współpracy transgranicznej między władzami lokalnymi i regionalnymi).
3. Europejskim regionom przygranicznym, jako tym, których najbardziej to dotyczy należy umożliwić aktywny udział w opracowywaniu „Europejskiej Koncepcji Planowania Przestrzennego" i uwzględnić ich szczególne problemy.
4. Udział wszystkich odpowiedzialnych z płaszczyzny regionalnej i komunalnej w procesach planowania przestrzennego i gospodarczego o oddziaływaniu transgranicznym jest tak samo niezbędny jak wspólnie uzgodniony transgraniczny udział obywateli w tych procesach.

II. Wspomaganie działań fachowych

1. Stała transgraniczna obserwacja i analiza problemów granicznych jest niezbędna. Na podstawie ich wyników należy opracowywać główne kierunki planowania przestrzennego dla całego obszaru przygranicznego i dla poszczególnych regionów granicznych, które wskazywałyby transgraniczne kierunki i perspektywy rozwojowe, np. dla struktury osadniczej, transportu, gospodarki czy ochrony środowiska.
2. Wypracowane główne kierunki planowania przestrzennego powinny służyć jako podstawa dla:
   - „Regionalnych, transgranicznych koncepcji rozwojowych" oraz dla „Programów operacyjnych".
   - dalszego opracowywania lokalnych i regionalnych planów rozwoju przestrzennego na płaszczyźnie narodowej, które w rzeczywistości byłyby uzgodnione transgranicznie.
3. Na wszystkich granicach europejskich należy utworzyć bilateralne lub multilateralne komisje ze współudziałem regionów granicznych, których zadaniem byłaby intensyfikacja transgranicznej gospodarki przestrzennej i włączenie w to obywateli w możliwie największym stopniu.
4. Transnarodowe europejskie trasy komunikacyjne nie mogą wykorzystywać regionów granicznych tylko jako obszarów tranzytowych, lecz muszą włączyć się w centra sąsiadujących państw bądź muszą prowadzić po zewnętrznych granicach ich peryferiów. Dopiero dopasowane do specyfiki regionu powiązanie i wykorzystanie struktur wielkoprzestrzennych zlikwiduje uwarunkowane przez granicę „wąskie gardła" i „brakujące powiązania" (= z ang. „missing links").
5. Zastosowanie pociągów rozwijających duże szybkości oraz pożądane przeniesienie części dalekobieżnego ruchu osobowego i towarowego z dróg na kolej doprowadzi do tak dużej częstości kursowania pociągów, że pociągi dalekobieżne „wypchną" w sieci kolejowej ruch regionalny i podmiejski, co spowoduje niemożność powiązania regionów przygranicznych z węzłami kolejowymi sieci transeuropejskich. Także tutaj konieczne jest poszukiwanie specyficznych rozwiązań regionalnych.
6. Ze względu na często występujące trudności z planowaniem należy w przyszłości autostrady i drogi główne planować i budować od wspólnie uzgodnionych przejść granicznych.
7. Programy INTERREG i PHARE CBC zdecydowanie przyczyniły się w ostatnich latach do intensyfikacji i przyspieszenia współpracy transgranicznej we wszystkich częściach Europy. Kontynuacja i wzmocnienie tych programów jest tak samo konieczne, jak wspomaganie rozwoju powiązań regionów granicznych Europy między sobą, poprzez wymianę know-how i poprzez pomoc techniczną. Dlatego też działania rozpoczęte w Obserwatorium Współpracy Transgranicznej przy AGEG i prowadzone w ramach LACE powinny być z pomocą finansową ze strony Unii Europejskiej kontynuowane zarówno na obszarze Unii jak i poza nią.

III. Rozwiązanie poważnych problemów technicznych

1. Wnioskowane przez europejskich Ministrów Planowania Przestrzennego (Uchwały z Lipska, D6) wyznaczenie „transnarodowych pól działania" dla zwiększenia spójności obszaru Unii Europejskiej bezwzględnie wymaga udziału regionów transgranicznych. Niezbędne przy tym partnerstwo (europejskie, narodowe, regionalne, lokalne) może bazować na doświadczeniach regionów przy - i transgranicznych.

2. Pilnie niezbędne zlikwidowanie technicznych przeszkód w planowaniu przestrzennym (metody, kryteria i normy planowania), zharmonizowanie kartografii (stworzenie transgranicznych map (podkładów) planistycznych) oraz dalsza poprawa transgranicznej statystyki regionalnej.
3. Należy stworzyć transgraniczne podręczniki pojęć planistycznych (np. podręcznik niemiecko-polski) dla wszystkich regionów granicznych Europy, w których byłyby podane w kilku językach podstawy porządku państwowego, konstytucyjnego, systemy planowania i centralne pojęcia planistyczne dla sąsiadujących ze sobą państw wraz z planami i mapami wyjaśniającymi.
4. Przewidziana w Art. 130b Kodeksu Europejskiego (EGV) „sprawozdawczość okresowa" powinna zostać uzupełniona o „sprawozdawczość z zagospodarowania przestrzennego".

Aneks 5

Projekt rezolucji końcowej

„Więcej miejsc pracy poprzez kooperację międzygraniczną"

(More work through cross-border cooperation)

Dorocznego Kongresu LACE

odbywającego się w dniach

15 i 16 listopada 1996 roku

w Rheine (EUREGIO)

Federalna Republika Niemiec

Stowarzyszenie Europejskich Regionów Granicznych (SERG) wraz z ponad 200 uczestnikami dorocznego kongresu LACE z 19 krajów europejskich

1. uznaje:
   - istniejące od wielu lat różnorodne programy, inicjatywy oraz działalność polityczną Parlamentu Europejskiego i Komisji Europejskiej, wspierające rozwój rynku pracy Unii Europejskiej;
   - wkład Rady Europy w pracę nad udoskonaleniem praw człowieka i poszukiwanie rozwiązań szczególnych problemów osób dojeżdżających do pracy w strefach międzygranicznych;
   - wysiłki Nordyckiej Rady Ministrów (od początku lat pięćdziesiątych) w zakresie stabilizacji i promocji całego skandynawskiego rynku pracy, szczególnie poprzez lepszą współpracę międzygraniczną;
   - wzmożoną pomoc finansową INTERREG i PHARE-CBC (włącznie ze wstępnymi etapami programu TACIS) dla europejskich regionów granicznych, która owocuje pozytywnymi rezultatami w obrębie ekonomicznych struktur tych krajów i ich rynków pracy;
   - deklarację SERG „Karta Granic Europejskich i Regionów Międzygranicznych" (Charter of European Bordes and Cross-Borders Regions) uwzględniającą zagadnienia międzygranicznych rynków pracy i sytuacji osób przekraczających granicę w dojeździe do pracy w strefach międzygranicznych.

2. ustanawia:
   - że w sytuacji trwającego w Europie kryzysu w dziedzinie zatrudnienia, bezrobocie musi zostać uznane jako trwały fenomen strukturalny. Mimo wzrostu gospodarczego, w ciągu ostatnich dziesięciu lat nie udało się wytworzyć nowych stanowisk pracy;
   - że polityka antyinflacyjna w oparciu o silne waluty oraz konsekwencje wynikające z porozumienia dotyczącego ujednolicenia waluty europejskiej (European Currency Union) doprowadzi do spadku popytu w obszarze makroekonomicznym a więc do bezrobocia;
   - że decyzje w sprawach budżetu i w zakresie polityki monetarnej muszą iść w parze z podjęciem równoległych środków zabezpieczających właściwą i docelową pomoc w ponoszeniu kosztów niezbędnych dla zabezpieczenia rynków pracy w obszarze makroekonomicznym (a nie infrastruktury);
   - że statystyki bezrobocia są różne dla różnych regionów. Strefy graniczne jednakowoż, oprócz najbiedniejszych regionów wewnątrz i poza UE, mają wysoki poziom bezrobocia w porównaniu ze średnimi krajowymi;
   - że regiony graniczne i międzygraniczne, z powodu ich dawnych, często jednostronnie traktowanych struktur gospodarczych zorientowanych na intensywny rynek zatrudnienia (jak: rolnictwo, przemysł włókienniczy a także górnictwo i metalurgia) najbardziej ucierpiały w sytuacji znacznego spadku liczby miejsc pracy

charakterystycznych dla stref granicznych (cło, przedsiębiorstwa przewozowe, etc.) i z powodu ciągle nieistniejącego międzygranicznego rynku pracy;
- że w związku z tym, regiony graniczne i międzygraniczne należą do grup regionów kryzysowych, w których osiągnięcie poprawy statystyk bezrobocia może być tylko chwilowe i zależne od okresów okazjonalnej koniunktury gospodarczej;
- że w infrastrukturze stref międzygranicznych często istnieją warunki wstępne dla trwałej współpracy gospodarczej, ale ze względu na peryferyjne ich usytuowanie, często zdarza się, że działają tam niezadowalające infrastruktury utrudniające łatwość ruchu pracowników;
- że nie należy się spodziewać od dużych przedsiębiorstw tworzenia miejsc pracy w regionach granicznych, a więc należy z konieczności zastosować tam inne środki zaradcze;
- że ponadto, absolutnie konieczna jest mobilizacja socjo-ekonomicznych sił animacyjnych, które wdrożyłyby szczególne inicjatywy rozwoju w strefach międzygranicznych.

3. żąda

3.1. od Unii Europejskiej i rządów narodowych wewnątrz i poza UE:

- sfinalizowania prac nad koncepcją Europejskiego Rozwoju Regionalnego, a więc podstawowych deklaracji na temat europejskiej polityki komunikacyjnej (sieć trans-europejska), związków między europejską polityką regionalną i strukturalną, problemów rozwoju obszarów miejskich oraz zagadnień ochrony środowiska regionów granicznych i międzygranicznych. Wprowadzenia w życie tych ramowych warunków bez względu na granice państwowe i europejskie, aby mogły się stać bodźcem dla rynków pracy w niektórych regionach granicznych;
- rozwoju Europejskiej Polityki Pracy jako najlepszej strategii wiodącej do rozwiązania problemów rynku pracy na terenie Europy, która to polityka powinna pobudzić pozytywne impulsy rozwoju w regionach granicznych i międzygranicznych, szczególnie jeśli kraje najbardziej dotknięte wdrożą uzgodnioną politykę dla wzmocnienia struktur ekonomicznych w sąsiadujących regionach granicznych;
- kontynuacji w zakresie długoterminowym i w ramach Europejskiej Polityki Regionalnej wspólnych inicjatyw UE wspierających potrzeby regionów granicznych i międzygranicznych: INTERREG, PHARE-CBC i TACIS-CBC dla wszystkich europejskich regionów granicznych, bez względu na to czy należą do regionów europejskich lub narodowych objętych pomocą czy nie. Sam fakt, że strefa jest regionem granicznym z aktualnymi i ewentualnymi problemami na przyszłość, już sama w sobie uzasadnia potrzebę pomocy;
- bardziej elastycznego procesu wdrażania oraz ściślejszej współpracy w zakresie instrumentów pomocy zorientowanych na polityczne cele programów europejskich, tak aby odpowiadały rzeczywistym potrzebom regionów granicznych;
- zastosowania zasady subsydiarnej oraz partnerskiej we wspólnych inicjatywach i programach pomocy UE dla Europy Środkowej i Wschodniej, z tym że Unia Europejska będzie w dalszym ciągu zatwierdzać i przeprowadzać monitoring programów, ale poziomy regionalne i lokalne, będące w układach partnerskich z krajami, będą odpowiedzialne za zarządzanie programami i projektami (poczynając już od składania wniosków, poprzez selekcję projektów oraz ich ocenę, jak również projektowanie kosztorysu);
- pomocy w znalezieniu rozwiązania problemów bezrobocia, szczególnie w strefach granicznych na poziomie regionalnym i lokalnym, poprzez specjalne inicjatywy rozwoju, wkomponowane w regionalne i międzygraniczne koncepcje rozwojowe i funkcjonujące programy;
- dalszego prowadzenia Programu LACE jako Programu Pomocy Technicznej dla wszystkich granic wewnątrz i poza UE jako LACE-PHARE lub LACE-TACIS. Tylko tą drogą można zagwarantować szeroki zakres sieci europejskiej wymiany doświadczeń i pomocy technicznej, transfer know-how oraz wymianę ekspertów między wszystkimi regionami granicznymi Europy.
- podjęcia następujących kroków na poziomie lokalnym i regionalnym wiodących do poprawy sytuacji międzygranicznych rynków pracy i związanych z tym inicjatyw zatrudnienia międzygranicznego, wprowadzanych w partnerskich układach z agendami rządowymi i europejskimi;

w zakresie gospodarczym:

- rozwijania sieci międzygranicznych rynków pracy na drodze kooperacji między pracodawcami, związkami zawodowymi i władzami sektora pracy;
- poprawy współpracy międzygranicznej między przedsiębiorstwami małymi i średnimi;
- rozwijania nowych układów międzygranicznych między wytwórcami a dostawcami (stare struktury międzygraniczne w tym zakresie upadły a nowe jeszcze się nie rozwinęły);
- rozwiązania problemów międzygranicznych rynków pracy;
- międzygranicznej koordynacji polityki badań i współpracy z sektorem przemysłu;
- utworzenia zastępczych miejsc pracy związanych ze specyfiką strefy granicznej na miejsce tych, które już zostały wyeliminowane poprzez wewnętrzny rynek europejski (na przykład: cło, przedsiębiorstwa przewozowe) albo będą wyeliminowane w procesie postępującej integracji Środkowej i Wschodniej Europy;

- opracowania koncepcji rozwoju międzygranicznej turystyki i sektora usług, jako elementu gospodarki regionalnej;
- planowania i współpracy międzygranicznych zakładów oczyszczalni śmieci i odpadów i recyklingu;
- środków kompensujących straty dochodów z powodu fluktuacji waluty w granicznej strefie zatrudnienia;
- opracowania i uaktualniania wspólnych statystyk;

w sprawach socjalnych:

- wprowadzenia w życie Europejskiej Karty Socjalnej (European social Charter) we wszystkich krajach i regionach granicznych;
- udziału wszystkich partnerów (pracodawców, organizacji pracodawców, zrzeszeń i stowarzyszeń, itp.) w praktycznej współpracy międzygranicznej;
- innowacyjnej polityki zatrudnienia międzygranicznego opartej na wymianie danych o rynku pracy, współpracy między władzami sektora pracy po obu stronach granicy oraz wymianie doświadczeń na temat modeli zatrudnienia;
- promocji wzajemnych międzygranicznych udogodnień edukacyjnych, szkolenia zawodowego i systemów dalszego kształcenia;
- promocji międzygranicznego szkolenia zawodowego wraz z uznaniem odpowiednich zawodowych uprawnień i kwalifikacji;
- stworzenia systemu międzygranicznych udogodnień socjalnych;
- opracowania regionalnych międzygranicznych katalogów/kodeksów praw i obowiązków dla osób przekraczających granicę w dojeździe do pracy;
- rozwiązania problemów społecznych powodowanych przez wzrost międzygranicznego ruchu osób przekraczających granicę w dojeździe do pracy;
- poprawy systemu ochrony miejsc pracy dla osób przekraczających granicę w dojeździe do miejsca zatrudnienia;
- stopniowego usuwania różnic i rozbieżności w zakresie systemu podatków, opieki społecznej, itp.;
- stworzenia odpowiednich warunków (udogodnienia, nauczyciele, programy nauczania, itp.) we wszystkich szkołach, tak aby zagwarantować wzajemne nauczanie języka sąsiadującego kraju;

w zakresie planowania prawnego i legislacji:

- wprowadzenia w życie „Białej Księgi Europejskiej Polityki Socjalnej" (White Paper on European Social Policy) Komisji Europejskiej oraz dyrektyw Unii Europejskiej na temat legislacji narodowej, tak aby działanie polityki międzygranicznych rynków pracy nie natrafiało na bariery prawne;
- uzgodnienia polityki regionalnej i instrumentów polityki pomocy po obu stronach granicy;
- usunięcia negatywnych aspektów konkurencji charakterystycznej dla stref granicznych (publiczne i prywatne ogłaszanie przetargu, bariery administracyjne, dumping społeczny, opóźnienia usług pocztowych, itp.);
- międzygranicznej współpracy w walce z nielegalnym zatrudnieniem i nielegalnymi ofertami na rynku pracy;
- poprawy w zakresie współpracy między policją, sektorem cła i ochrony granicznej w popieraniu władz w Euroregionach w walce z przestępczością;

specjalnie dla granic zewnętrznych:

- dalszego rozwoju umów o przyjaźni i współpracy między krajami Europy Środkowej i Wschodniej, jak również krajami regionu Morza Śródziemnego z ich bezpośrednimi sąsiadami oraz UE w celu zagwarantowania rozwiązań problemów osób przekraczających granicę w dojeździe do pracy wewnątrz specjalnych rynków pracy i strefach międzygranicznych, szczególnie w Europie Środkowej i Wschodniej jak również na zewnętrznych granicach UE;
- spożytkowania specjalnych korzyści płynących z różnicy kosztów wewnątrz regionów granicznych jako rekompensaty, a nie jako nierozważnej rywalizacji;
- wprowadzenia w życie i poprawa małego ruchu granicznego dla regionów granicznych i ich mieszkańców (utrzymywanie małych przejść granicznych, umożliwienie przejścia punktów granicznych zamkniętych w nocy, otwarcie przejść na „zielonych granicach", itp.);
- uproszczenia procedur kontroli granicznej dla tych osób, które muszą przekraczać granicę kilka razy dziennie.

Aneks 6

Porozumienie

między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Białoruś

o głównych zasadach współpracy transgranicznej

Rząd Rzeczypospolitej Polskiej i Rząd Republiki Białoruś, zwane dalej Stronami;

kierując się zasadami zawartymi w Deklaracji o dobrym sąsiedztwie, wzajemnym zrozumieniu i współpracy między Rzeczpospolitą Polską i Republiką Białoruś z 10 października 1991 roku;

mając na uwadze Europejską Konwencję ramową o transgranicznej współpracy między wspólnotami i władzami terytorialnymi z 21 maja 1980 roku;

uwzględniając, że współpraca transgraniczna będzie sprzyjać zacieśnieniu stosunków między Rzeczypospolitą Polską i Republiką Białoruś;

świadome znaczenia, jakie ma współpraca między władzami regionalnymi i lokalnymi obu Państw;

zdecydowane wspierać tę współpracę i w ten sposób przyczyniać się do postępu gospodarczego i społecznego regionów obu Państw, w tym ich obszarów przygranicznych;

uzgodniły co następuje:

Artykuł 1

1. Dla celów niniejszego Porozumienia wymienione określenia mają następujące znaczenie:
   - "współpraca transgraniczna" oznacza wszystkie uzgodnione przedsięwzięcia natury ekonomicznej, społecznej, prawnej, technicznej, naukowej, kulturalnej i innej, zmierzające do umocnienia i rozwoju stosunków między władzami regionalnymi i lokalnymi obu Państw, jak również zawarcie stosownych porozumień;
   - "władze regionalne" oznacza władze terytorialne oraz ich organy, które zgodnie z prawem wewnętrznym każdego Państwa realizują zadania regionalne;
   - "władze lokalne" oznacza władze terytorialne oraz ich organy, które zgodnie z prawem wewnętrznym każdego Państwa realizują zadania lokalne.
2. Strony przekażą sobie informacje potrzebne dla bliższego sprecyzowania określeń „władze regionalne" i „władze lokalne"

Artykuł 2

1. Centralne organy administracji obu Państw będą informować władze regionalne i lokalne o możliwościach działania tych władz w zakresie współpracy transgranicznej.
2. Strony w drodze wzajemnych uzgodnień, będą sprzyjać tworzeniu władzom regionalnym i lokalnym odpowiednich warunków dla realizacji współpracy transgranicznej.
3. Niniejsze Porozumienie nie narusza istniejących już norm regulujących współpracę transgraniczną obu Państw, w szczególności wynikających z umów międzynarodowych.
4. Niniejsze Porozumienie nie narusza uprawnień władz regionalnych i lokalnych określonych przez prawo wewnętrzne każdego z Państw.
5. Każde z Państw może w dowolnym czasie, określić części swego terytorium, przedmiot lub formy współpracy, do których niniejsze Porozumienie nie będzie miało zastosowania.

Artykuł 3

Za wspólnym porozumieniem Strony mogą podjąć właściwe kroki w celu zmiany tych postanowień prawa wewnętrznego, które utrudniają współpracę transgraniczną.

Artykuł 4

Strony dołożą wszelkich starań w celu doprowadzenia do rozwiązania kwestii spornych, które utrudniają współpracę transgraniczną.

Artykuł 5

Przedmiotem współpracy transgranicznej będą w szczególności:
- rozwój regionów, miast i obszarów wiejskich,
- planowanie i gospodarka przestrzenna,
- transport i komunikacja (środki komunikacji publicznej, drogi, lotniska, drogi wodne, porty morskie i śródlądowe),

- zaopatrzenie w elektryczność, gaz ziemny i wodę,
- ochrona przyrody (parki narodowe, rezerwaty, tereny wypoczynkowe),
- ochrona środowiska (zwalczanie zanieczyszczeń wód, powietrza i gleby, budowa oczyszczalni, sieci kanalizacyjnych i urządzeń dla utylizacji odpadów),
- współpraca przemysłowa (powiązania kooperacyjne, tworzenie wspólnych przedsiębiorstw),
- wymiana handlowa,
- rolnictwo (rozwój kultury agrarnej, przetwórstwo produkcji rolnej),
- edukacja i badania naukowe (kształcenie zawodowe w nauczaniu języka drugiego Państwa),
- ochrona zdrowia,
- kultura i sztuka,
- turystyka, rekreacja i sport,
- walka z przestępczością,
- wzajemna pomoc na wypadek katastrof i klęsk żywiołowych (epidemie, powodzie, pożary, katastrofy górnicze, wypadki transportowe).

Artykuł 6

Władze regionalne lub lokalne mogą zawierać umowy cywilno-prawne i inne w zakresie współpracy transgranicznej, określonej w artykule 1 ustęp 1 i artykule 5 niniejszego Porozumienia. Dotyczy to w szczególności umów o dostawy i świadczenie usług oraz tworzenia wspólnych przedsiębiorstw. Realizację tych umów wspomniane władze mogą powierzyć osobom fizycznym, instytucjom, przedsiębiorstwom i innym osobom prawnym zgodnie z ustawodawstwem obowiązującym na terytorium danego Państwa.

Artykuł 7

1. W celu realizacji współpracy transgranicznej Strony utworzą Polsko-Białoruską Międzyrządową Komisję Koordynacyjną do spraw Współpracy Transgranicznej, zwaną dalej „Komisją".
2. Na szczeblu regionalnym i lokalnym mogą być tworzone przez odpowiednie władze wspólne organy koordynacyjne do spraw współpracy transgranicznej.

Artykuł 8

1. Zadaniem Komisji jest koordynacja ogólnych kierunków programów i form współpracy transgranicznej oraz rozpatrywanie kwestii spornych utrudniających tę współpracę. Komisja opracowuje także zalecenia dotyczące tworzenia wspólnych regionalnych i lokalnych organów koordynacyjnych do spraw współpracy transgranicznej.
2. Komisja spotyka się stosownie do potrzeb, jednak nie rzadziej niż dwa razy do roku.
3. Komisja może zapraszać rzeczoznawców w celu zbadania poszczególnych problemów.

Artykuł 9

Wydatki związane z udziałem w posiedzeniach wspólnych organów koordynacyjnych pokrywa się ze środków tych władz regionalnych lub lokalnych, które delegują na te posiedzenia swoich przedstawicieli.

Artykuł 10

Strony zalecają wspólnym organom koordynacyjnym korzystanie z wzorów porozumień, umów cywilno-prawnych i statutów, będących załącznikami do Europejskiej Konwencji ramowej o transgranicznej współpracy między wspólnotami i władzami terytorialnymi z dnia 21 maja 1980 roku.

Artykuł 11

1. Niniejsze Porozumienie podlega przyjęciu zgodnie z prawem każdego z Państw i wchodzi w życie w dniu wymiany not informacyjnych o tym przyjęciu.
2. Niniejsze Porozumienie zostaje zawarte na okres 10 lat. Ulega ono automatycznemu przedłużaniu każdorazowo na okres pięcioletni, jeżeli żadna ze stron nie wypowie go w drodze notyfikacji na 6 miesięcy przed upływem danego okresu.

Sporządzono w Warszawie dnia 24.04.1992 roku, w dwóch egzemplarzach, każdy w językach polskim i białoruskim, przy czym obydwa teksty posiadają jednakową moc.

Z upoważnienia Rządu
Rzeczypospolitej Polskiej
(podpis nieczytelny)

Z upoważnienia Rządu
Republiki Białoruś
(podpis nieczytelny)

Aneks 7

POROZUMIENIE

między

Rządem Rzeczypospolitej Polskiej

a Rządem Federacji Rosyjskiej

o współpracy północno -wschodnich województw

Rzeczypospolitej Polskiej

i Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej

Rząd Rzeczypospolitej Polskiej i Rząd Federacji Rosyjskiej, zwane dalej Stronami,

kierując się celami i zasadami Traktatu między Rzecząpospolitą Polską a Federacją Rosyjską o przyjaznej i dobrosąsiedzkiej współpracy z dnia 22 maja 1992 roku, w szczególności jego Artykułem 10 ustęp 1 i 2;

doceniając znaczenie podtrzymywania i doskonalenia istniejących związków północno-wschodnich województw Rzeczypospolitej Polskiej i Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej;

uwzględniając wspólne dla tych regionów Polski i Rosji problemy i zadania w dziedzinie ekonomicznej, społeczno-kulturalnej i ekologicznej;

wyrażając szczególne zainteresowanie stałym rozwojem i współpracą w regionie bałtyckim;

uzgodniły co następuje:

Artykuł 1

1. W rozwijaniu stosunków polsko-rosyjskich Strony przywiązują duże znaczenie do bezpośrednich związków oraz współpracy gospodarczej i społeczno-kulturalnej północno-wschodnich województw Rzeczypospolitej Polskiej i Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej.
2. Strony będą także popierać współpracę między innymi zainteresowanymi regionami Polski i Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej.

Artykuł 2

Strony będą tworzyć sprzyjające warunki dla współpracy w szczególności w takich dziedzinach jak:

- rozwój regionów, miast i obszarów wiejskich,
- transport samochodowy, kolejowy, powietrzny, morski, rzeczny i rurociągowy oraz jego infrastruktura,
- łączność (poczta i telekomunikacja),
- zaopatrzenie w elektryczność, gaz i wodę,
- współpraca przemysłowa,
- rolnictwo,
- handel i usługi,
- finanse i bankowość,
- budownictwo,
- gospodarka komunalna, w tym budowa oczyszczalni, sieci kanalizacyjnych i urządzeń do utylizacji odpadów,
- ochrona przyrody i środowiska,
- wykorzystanie zasobów naturalnych,
- oświata, nauka, kultura, kształcenie zawodowe i wzajemne nauczanie języka sąsiada,
- ochrona zdrowia, w tym wzajemne wykorzystywanie placówek służby zdrowia,
- turystyka i sport,
- walka z przestępczością,
- informowanie się, pomoc i podejmowanie wspólnych przedsięwzięć w dziedzinie ratownictwa morskiego,
- informowanie się i pomoc na wypadek klęsk ekologicznych i żywiołowych, katastrof i epidemii, a także współdziałanie w likwidacji ich skutków.

Artykuł 3

Organy administracji państwowej i samorządów, podmioty gospodarcze oraz organizacje społeczne będą nawiązywać bezpośrednie kontakty na wszystkich szczeblach i zawierać odpowiednie porozumienia i kontrakty w celu realizacji konkretnych projektów współpracy w dziedzinach wymienionych w artykule 2.

Artykuł 4

Strony będą sprzyjać zorganizowaniu wymiany informacji o ustawodawstwie obu Państw, aktach prawnych lokalnych organów władzy, regulujących działalność w zakresie przedsiębiorczości, w tym wymiany handlowej, warunków inwestowania oraz warunków funkcjonowania wolnych stref ekonomicznych.

Artykuł 5

Na podstawie odrębnych porozumień strony ustanowią wzajemnie Ośrodki Informacji oraz promocji Gospodarczej, Kulturalnej i Naukowo-Technicznej, obsługujące Obwód Kaliningradzki Rosji i współpracujące z nim polskie województwa.

Artykuł 6

Strony, zgodnie z ustawodawstwem wewnętrznym, będą stwarzać korzystne warunki dla wspólnych inwestycji na swoich terytoriach oraz dla wymiany towarów i usług, współpracy naukowo-technicznej i wymiany doświadczeń w dziedzinie zarządzania działalnością organizacji gospodarczych.

Artykuł 7

Strony będą szczególnie popierać współpracę między gospodarstwami farmerskimi, a także innymi podmiotami gospodarczymi, w produkcji, przetwórstwie i zbycie artykułów rolnych.

Artykuł 8

W celu zapewnienia połączeń transportowych wewnątrz regionów, jak również rozwoju połączeń tranzytowych strony rozpatrzą możliwości:

- zorganizowania międzynarodowych przewozów pasażerskich między miastami na terytorium Polski a miastami w Obwodzie Kaliningradzkim Rosji,
- otwarcia międzynarodowej komunikacji powietrznej między miastami polskimi i Kaliningradem,
- wykorzystania Kanału Mazurskiego dla połączeń transportowych i turystycznych,
- rozszerzenia przewozów morskich i śródlądowych między portami polskimi a portami Obwodu Kaliningradzkiego Rosji,
- realizacji wspólnego projektu rekonstrukcji autostrady Elbląg-Kaliningrad.

Artykuł 9

W celu realizacji przedsięwzięć wynikających z niniejszego Porozumienia Strony będą popierać polskie i rosyjskie banki, przedsiębiorstwa, inne osoby prawne i fizyczne w tworzeniu przez nie wspólnych banków i ich filii.

Artykuł 10

Strony będą popierać zawieranie umów między organizacjami ubezpieczeniowymi o wzajemnych ubezpieczeniach majątkowych, na mienie i na życie.

Artykuł 11

Strony będą współdziałać w rozwoju współpracy na wszystkich szczeblach w dziedzinie nauki i techniki, w szczególności przez:

- rozwój kooperacji naukowo-technicznej i ułatwianie dostępu do informacji naukowo-technicznej,
- ustanowienie bezpośrednich kontaktów między instytucjami naukowo-badawczymi oraz placówkami naukowo-produkcyjnymi,
- opracowywanie wspólnych projektów w dziedzinie rybołówstwa i przetwórstwa rybnego, gospodarki portowej, łączności, sektora agrarnego i innych,
- przeprowadzanie roboczych narad i sympozjów, organizowanie stażów dla pracowników naukowych i wymianę ekspertów.

Artykuł 12

1. Strony rozpatrzą możliwość utworzenia Europejskiego Uniwersytetu w Kaliningradzie.
2. Strony rozpatrzą możliwość zorganizowania przeszkolenia zawodowego kadry wojskowej zwalnianej do rezerwy po odbyciu służby w Siłach Zbrojnych Federacji Rosyjskiej w Obwodzie Kaliningradzkim.

Artykuł 13

1. Właściwe organy opracują i będą realizować programy dotyczące ochrony środowiska na terenach przygranicznych, a także gospodarki wodnej na powierzchniowych i podziemnych wodach granicznych, włączając w to Zalew Wiślany.
2. Współpraca w dziedzinie wymienionej w ustępie 1 niniejszego artykułu dotyczyć będzie w szczególności:

- okazywania, na wzajemnie uzgodnionych warunkach, pomocy przy zapobieganiu zagrożeniom ekologicznym i zwalczaniu ich następstw, włączając w to wzajemne informowanie się o możliwych zanieczyszczeniach transgranicznych,
- uzgadniania planowanych przedsięwzięć, w celu wyeliminowania ich negatywnego wpływu na środowisko sąsiednich regionów,
- stworzenie obiektów przyrody chronionej, w szczególności w regionie Mierzei Wiślanej, Puszczy Romnickiej i Jeziora Oświn.

3. Strony rozpatrzą możliwość powołania wspólnego organu w celu realizacji niniejszego Artykułu.

Artykuł 14

Strony będą popierać rozwój stosunków w dziedzinie oświaty, nauki, kultury i informacji w ramach zdecentralizowanej współpracy i bezpośredniej wymiany:

- przedstawicieli instytucji naukowych i kulturalnych oraz organizacji społecznych,
- pracowników naukowych, wykładowców, doktorantów, studentów, stażystów i twórców, zgodnie z obowiązującym prawem strony przyjmującej,
- młodzieży.

Artykuł 15

1. Strony wyznaczą swoich Pełnomocników, odpowiedzialnych za koordynację programów i działań mających na celu rozwój współpracy w północno-wschodnich województwach Rzeczypospolitej Polskiej i w Obwodzie Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej, oraz sprawujących nadzór nad zgodnością realizacji tych programów i działań z postanowieniami niniejszego Porozumienia.
2. Pełnomocnicy ustanowią w miarę potrzeb strukturę zapewniającą realizację postanowień niniejszego Porozumienia.
3. Pełnomocnicy wchodzą z urzędu w skład Polsko-Rosyjskiej Komisji do spraw Współpracy Międzyregionalnej jako jej wiceprzewodniczący.
4. Powołanie Pełnomocników nastąpi w terminie dwóch miesięcy od wejścia w życie niniejszego Porozumienia.

Artykuł 16

W odniesieniu do poszczególnych dziedzin współpracy Strony mogą zawierać protokoły, które będą stanowić integralną część niniejszego Porozumienia.

Artykuł 17

Realizacja postanowień niniejszego Porozumienia nie będzie naruszać prawa wewnętrznego żadnego z obu Państw.

Artykuł 18

1. Niniejsze porozumienie wejdzie w życie w dniu ostatniego zawiadomienia stwierdzającego, że zostały spełnione niezbędne wymogi wewnętrzne dla jego wejścia w życie.
2. Niniejsze Porozumienie zostaje zawarte na okres 10 lat. Ulega ono automatycznemu przedłużeniu na kolejne okresy pięcioletnie, jeżeli żadna ze Stron nie zawiadomi drugiej Strony w drodze notyfikacji na 6 miesięcy przed upływem odpowiedniego okresu o zamiarze wypowiedzenia niniejszego Porozumienia.

Sporządzono w Moskwie, dnia 22 maja 1992 roku, w dwóch egzemplarzach, każdy w językach polskim i rosyjskim, przy czym obydwa teksty posiadają jednakową moc.

Z upoważnienia Rządu
Rzeczypospolitej Polskiej
(podpis nieczytelny)

Z upoważnienia Rządu
Federacji Rosyjskiej
(podpis nieczytelny)

Aneks 8

Porozumienie

między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej

a Rządem Ukrainy o współpracy międzyregionalnej

Rząd Rzeczypospolitej Polskiej i Rząd Ukrainy, zwane dalej Stronami;

kierując się celami i zasadami Traktatu między Rzeczypospolitą Polską a Ukrainą o dobrym sąsiedztwie, przyjaznych stosunkach i współpracy z dnia 18 maja 1992 roku;

mając na uwadze postanowienia Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Ukrainy o handlu i współpracy gospodarczej z dnia 4 października 1991 roku;

uwzględniając, że celem współpracy międzyregionalnej jest zacieśnienie stosunków między Rzeczypospolitą Polską i Ukrainą;

świadome znaczenia, jakie ma współpraca między terenowymi organami administracji państwowej i organami samorządu terytorialnego obu Państw;

zdecydowane wspierać tę współpracę i w ten sposób przyczyniać się do postępu gospodarczego i społecznego regionów obu Państw, szczególnie przygranicznych;

uzgodniły co następuje:

Artykuł 1

Dla celów niniejszego Porozumienia określenie „współpraca międzyregionalna" oznacza działania terenowych organów administracji państwowej i organów samorządu terytorialnego zmierzające do umocnienia i rozwoju przyjaznych i dobrosąsiedzkich stosunków między obu Państwami.

Artykuł 2

1. Strony będą informować swoje terenowe organy administracji państwowej i organy samorządu terytorialnego o możliwościach działania tych organów w zakresie współpracy międzyregionalnej.
2. Strony będą popierać wysiłki terenowych organów administracji państwowej i organów samorządu terytorialnego w realizacji współpracy międzyregionalnej.

Artykuł 3

1. Niniejsze Porozumienie nie narusza zobowiązań wynikających z umów międzynarodowych regulujących współpracę obu Państw.
2. Niniejsze Porozumienie nie narusza uprawnień i obowiązków terenowych organów administracji państwowej i organów samorządu terytorialnego określonych przez prawo wewnętrzne Rzeczypospolitej Polskiej i Ukrainy.
3. Każda ze Stron, w dowolnym czasie, może określić części terytorium swojego Państwa, przedmiot i formy współpracy, co do których niniejsze Porozumienie nie będzie miało zastosowania.

Artykuł 4

Strony będą sprzyjać wszechstronnie realizacji współpracy w zakresie rozwoju regionów, miast i obszarów wiejskich, wobec których stosuje się niniejsze Porozumienie, w szczególności w takich dziedzinach, jak:

- budownictwo i gospodarka przestrzenna,
- transport,
- gospodarka komunalna,
- przemysł,
- handel,
- rolnictwo (rozwój kultury agrarnej, przetwórstwo i zbyt produkcji rolnej),
- ochrona przyrody (parki narodowe i krajobrazowe, obszary i obiekty wypoczynkowe),
- ochrona środowiska (zwalczanie zanieczyszczeń wód, powietrza i gleby),
- oświata i kształcenie zawodowe,
- nauczanie odpowiednio języka polskiego i ukraińskiego jako drugiego w szkołach, zwłaszcza w strefie przygranicznej,
- kultura i sztuka,
- ochrona zdrowia,
- turystyka i sport,
- wzajemne informowanie się i pomoc na wypadek katastrof i klęsk ekologicznych (epidemie, powodzie, pożary, katastrofy i wypadki transportowe),

– inne dziedziny wzajemnego zainteresowania.

Artykuł 5

1. Terenowe organy administracji państwowej i organy samorządu terytorialnego mogą zawierać, w ramach swoich kompetencji i zgodnie z prawem wewnętrznym każdego z obu Państw, umowy w dziedzinach, o których mowa w artykule 4 niniejszego Porozumienia. Dotyczyć to będzie w szczególności umów o dostawach towarów lub świadczeniu usług oraz tworzeniu wspólnych przedsiębiorstw, stowarzyszeń i fundacji.
2. Terenowe organy administracji państwowej i organy samorządu terytorialnego programują i organizują na swoich szczeblach współpracę międzyregionalną w dziedzinach wymienionych w artykule 4 niniejszego Porozumienia.

Artykuł 6

Strony utworzą wspólną Międzyrządową Radę Koordynacyjną do spraw Współpracy Międzyregionalnej.

Artykuł 7

Terenowe organy administracji państwowej i organy samorządu terytorialnego mogą tworzyć wspólne organy koordynacyjne do spraw współpracy międzyregionalnej.

Artykuł 8

Wydatki związane z udziałem w posiedzeniach wspólnych organów koordynacyjnych ponoszą odpowiednio te organy, które delegują na te posiedzenia swoich przedstawicieli.

Artykuł 9

Kwestie sporne związane z interpretacją i należytym wykonywaniem postanowień niniejszego Porozumienia będą rozstrzygane w drodze wzajemnych konsultacji i rozmów Stron.

Artykuł 10

Za zgodą obu Stron postanowienia niniejszego Porozumienia mogą być zmieniane lub uzupełniane zgodnie z procedurą przewidzianą w artykule 11 niniejszego Porozumienia.

Artykuł 11

Niniejsze Porozumienie wchodzi w życie po wymianie not informujących o zakończeniu odpowiedniej procedury, koniecznej dla wejścia w życie takiego porozumienia. Za datę wejścia w życie uważa się dzień otrzymania noty późniejszej.

Artykuł 12

Niniejsze Porozumienie zostaje zawarte na okres pięciu lat. Ulega ono automatycznemu przedłużeniu każdorazowo na okres pięcioletni, jeżeli żadna ze Stron nie wypowie go w drodze notyfikacji na trzy miesiące przed upływem danego okresu obowiązywania.

Sporządzono w Kijowie dnia 24 maja 1993 roku w dwóch egzemplarzach, każdy w językach polskim i ukraińskim, przy czym obydwa teksty posiadają jednakową moc.

Z upoważnienia
Rządu Rzeczypospolitej Polskiej
(podpis nieczytelny)

Z upoważnienia
Rządu Ukrainy
(podpis nieczytelny)

Aneks 9

POROZUMIENIE

między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej

a Rządem Republiki Czeskiej

o współpracy transgranicznej

Rząd Rzeczypospolitej Polskiej i Rząd Republiki Czeskiej, zwanej dalej „Stronami" przekonane, że rozwój współpracy transgranicznej będzie sprzyjać zacieśnieniu stosunków między Rzeczypospolitą Polską i Republiką Czeską; wyrażając wolę tworzenia sprzyjających warunków dla rozwoju kontaktów między regionami, województwami, powiatami, miastami i gminami, w szczególności na obszarach przygranicznych obu Państw;

świadome znaczenia osobistych kontaktów obywateli i społeczności lokalnych oraz instytucji i organizacji społecznych obu Państw dla zbliżenia sąsiadujących ze sobą Narodów; zdecydowane wspierać te kontakty i współpracę transgraniczną przyczyniając się w ten sposób do postępu gospodarczego i społecznego w obu Państwach; uwzględniając postanowienia Europejskiej Konwencji Ramowej o współpracy transgranicznej między wspólnotami i władzami terytorialnymi z dnia 21 maja 1980 roku; uzgodniły co następuje:

Artykuł 1

1. Dla celów niniejszego Porozumienia wymienione określenia mają następujące znaczenie;
   - „współpraca transgraniczna" oznacza wszystkie przedsięwzięcia natury ekonomicznej, społecznej, administracyjnej, technicznej, naukowej, kulturalnej i innej, zmierzające do umocnienia i rozwoju stosunków między władzami regionalnymi i lokalnymi obu Państw, jak również zawieranie przez nie stosowanych porozumień;
   - "władze regionalne" oznacza władze terytorialne oraz ich organy, które zgodnie z prawem krajowym każdego z obu Państw realizują zadania regionalne;
   - "władze lokalne" oznacza władze terytorialne oraz ich organy, które zgodnie z prawem krajowym każdego z obu Państw realizują zadania lokalne.
2. Strony przekażą sobie informacje potrzebne dla bliższego sprecyzowania określeń „władze regionalne" i „władze lokalne".

Artykuł 2

1. Strony będą informować swoje władze regionalne i lokalne o możliwościach działania tych władz w zakresie współpracy transgranicznej.
2. Niniejsze Porozumienie nie narusza uprawnień władz regionalnych i lokalnych określonych przez prawo krajowe każdego z obu Państw.

Artykuł 3

1. W drodze wzajemnych uzgodnień Strony będą stwarzać sprzyjające warunki dla realizacji współpracy transgranicznej.
2. Strony będą dążyć do rozwiązywania problemów natury prawnej, administracyjnej lub technicznej, które mogą zakłócić rozwój i pomyślną realizację współpracy transgranicznej.
3. Strony dołożą wszelkich starań w celu doprowadzenia do rozwiązania kwestii spornych, które utrudniają współpracę transgraniczną.

Artykuł 4

Strony popierają rozwój współpracy transgranicznej w następujących dziedzinach:

- planowanie i gospodarka przestrzenna,
- gospodarka komunalna,
- ochrona i kształtowanie środowiska,
- transport i łączność,
- graniczny ruch osobowy i towarowy,
- handel i usługi,
- rolnictwo i przemysł rolno-spożywczy,
- oświata i nauka, w tym nauczanie języka polskiego i czeskiego odpowiednio w państwie sąsiedzkim,
- ochrona zdrowia,
- kultura i sztuka,

- kontakty i wymiana dzieci i młodzieży,
- turystyka, rekreacja i sport,
- walka z przestępczością,
- wzajemna pomoc na wypadek katastrof i klęsk żywiołowych,
- inne dziedziny wspólnego zainteresowania.

Artykuł 5

1. Władze regionalne i lokalne obu Państw mogą zawierać w ramach swoich kompetencji, umowy i porozumienia w zakresie współpracy transgranicznej określone w artykule 1 ustęp 1 i artykule 4 niniejszego Porozumienia.
2. Umowy i porozumienia wymienione w ustępie 1 dotyczyć mogą w szczególności tworzenia wspólnych przedsiębiorstw, spółek, stowarzyszeń i fundacji.
3. Na szczeblu regionalnym i lokalnym odpowiednie władze obu Państw mogą tworzyć wspólne organy koordynacyjne do spraw współpracy transgranicznej

Artykuł 6

Władze regionalne i lokalne obu Państw mogą planować i organizować na swoich szczeblach współpracę transgraniczną we wszystkich dziedzinach określonych w artykule 1 ustęp 1 oraz artykule 4. Jeżeli współpraca ta dotyka spraw pozostających w kompetencji organów centralnych któregokolwiek z obu Państw, postulaty władz regionalnych i lokalnych wymagają akceptacji tych organów.

Artykuł 7

1. W celu badania i rozwiązywania problemów wspólnego zainteresowania władz regionalnych i lokalnych obu Państw oraz wspierania kontaktów między państwowymi i niepaństwowymi podmiotami na obszarach po obu stronach granicy polsko-czeskiej, Strony tworzą Polsko-Czeską Komisję Międzyrządową do spraw Współpracy Transgranicznej, zwaną dalej Komisją.
2. Zadaniem Komisji będzie ustalanie ogólnych kierunków i form oraz koordynacja programów współpracy transgranicznej, wypracowywanie zaleceń w związku z decyzjami przygotowywanymi przez wspólne organy koordynacyjne szczebla regionalnego i lokalnego oraz rozpatrywanie kwestii spornych utrudniających tę współpracę.
3. Posiedzenia Komisji będą odbywać się stosownie do potrzeb, jednak nie rzadziej niż jeden raz w roku, na przemian w obu Państwach.
4. W posiedzeniach Komisji mogą uczestniczyć z głosem doradczym przedstawiciele wspólnych organów koordynacyjnych szczebla regionalnego i lokalnego.
5. Komisja może zapraszać ekspertów w celu zbadania poszczególnych problemów.

Artykuł 8

1. Komisja oraz wspólne organy koordynacyjne szczebla regionalnego i lokalnego będą działać na podstawie swoich statutów. Statut Komisji zatwierdzą Strony. Statuty wspólnych organów koordynacyjnych szczebla regionalnego i lokalnego zatwierdzać będzie Komisja.
2. Wydatki związane z udziałem w posiedzeniach wspólnych organów koordynacyjnych pokrywa się ze środków tych organów władz, które delegują na te posiedzenia swoich przedstawicieli.

Artykuł 9

Strony zalecają wspólnym organom koordynacyjnym korzystanie z wzorów umów i statutów stanowiących załączniki do Europejskiej Konwencji Ramowej o współpracy transgranicznej między wspólnotami i władzami terytorialnymi z dnia 21 maja 1980 roku.

Artykuł 10

1. W dowolnym czasie każda z obu Stron może określić części terytorium swojego Państwa, przedmiot i formy współpracy, co do których niniejsze Porozumienie nie będzie miało zastosowania. W takim przypadku jest ona zobowiązana do wcześniejszego poinformowania o tym drugiej Strony w drodze notyfikacji.
2. Niniejsze Porozumienie nie narusza praw i zobowiązań wynikających dla Stron z już zawartych umów międzynarodowych.

Artykuł 11

1. Niniejsze Porozumienie podlega przyjęciu zgodnie z prawem każdego z obu Państw i wchodzi w życie w dniu wymiany not informujących o tym przyjęciu.

2. Niniejsze Porozumienie zostaje zawarte na okres dziesięciu lat. Ulega ono automatycznemu przedłużaniu każdorazowo na okres pięcioletni, jeżeli żadna ze Stron nie wypowie go w drodze notyfikacji na sześć miesięcy przed upływem danego okresu obowiązywania.

Sporządzono w Warszawie dnia 8 września 1994 roku, w dwóch egzemplarzach, każdy w językach polskim i czeskim, przy czym obydwa teksty posiadają jednakową moc.

Z upoważnienia Rządu
Rzeczypospolitej Polskiej
(podpis nieczytelny)

Z upoważnienia Rządu
Republiki Czeskiej
(podpis nieczytelny)

U C H W A Ł A Nr 106/ 94

Rady Ministrów

z dnia 21 grudnia 1994 roku

w sprawie zatwierdzenia Porozumienia między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Czeskiej o współpracy transgranicznej.

Rada Ministrów uchwala co następuje;

§ 1

Zatwierdza się Porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Czeskiej o współpracy transgranicznej, sporządzone w Warszawie dnia 8 września 1994 roku.

§ 2

Nadzór i zapewnienie wykonania Porozumienia wymienionego w § 1, powierza się Ministrowi-Szefowi Urzędu Rady Ministrów.

§ 3

Upoważnia się Ministra Spraw Zagranicznych do dokonania odpowiedniej notyfikacji Rządowi Republiki Czeskiej.

§ 4

Uchwała wchodzi w życie z dniem powzięcia.

PREZES RADY MINISTRÓW
Waldemar Pawlak

Aneks 10

POROZUMIENIE

między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej

a Rządem Republiki Słowackiej o współpracy transgranicznej

Rząd Rzeczypospolitej Polskiej i Rząd Republiki Słowackiej, zwane dalej „Stronami"

przekonane, że rozwój współpracy transgranicznej będzie sprzyjać zacieśnieniu stosunków między Rzecząpospolitą Polską i Republiką Słowacką;

wyrażając wolę tworzenia sprzyjających warunków dla rozwoju kontaktów między regionami, województwami, powiatami, miastami i gminami, w szczególności na obszarach przygranicznych obu Państw;

świadome znaczenia osobistych kontaktów obywateli i społeczności lokalnych oraz instytucji i organizacji społecznych obu Państw dla zbliżenia sąsiadujących ze sobą Narodów;

zdecydowanie wspierać te kontakty i współpracę transgraniczną, przyczyniając się w ten sposób do postępu gospodarczego i społecznego w obu Państwach;

uwzględniając postanowienia Europejskiej Konwencji Ramowej o współpracy transgranicznej między wspólnotami i władzami terytorialnymi z dnia 21 maja 1980 roku;

uzgodniły, co następuje:

Artykuł 1

1. Dla celów niniejszego Porozumienia wymienione określenia mają następujące znaczenie:
   a) „współpraca transgraniczna" oznacza wszystkie uzgodnione przedsięwzięcia natury ekonomicznej, społecznej, prawnej, administracyjnej, technicznej, naukowej, kulturalnej i innej, zmierzające do umocnienia i rozwoju stosunków między władzami regionalnymi i lokalnymi obu Państw, jak również zawieranie przez nie stosownych porozumień;
   b) „władze regionalne" oznacza władze terytorialne oraz ich organy, które zgodnie z prawem krajowym każdego z obu Państw realizują zadania regionalne;
   c) „władze lokalne" oznacza władze terytorialne oraz ich organy, które zgodnie z prawem krajowym każdego z obu Państw realizują zadania lokalne.
2. Strony przekażą sobie informacje potrzebne dla bliższego sprecyzowania określeń „władze regionalne" i „władze lokalne".

Artykuł 2

1. Strony będą informować swoje władze regionalne i lokalne o możliwościach działania tych władz w zakresie współpracy transgranicznej.
2. Niniejsze Porozumienie nie narusza uprawnień władz regionalnych i lokalnych określonych przez prawo krajowe każdego z obu Państw.

Artykuł 3

1. W drodze wzajemnych uzgodnień Strony będą stwarzać sprzyjające warunki dla realizacji współpracy transgranicznej.
2. Strony będą dążyć do rozwiązywania problemów natury prawnej, administracyjnej lub technicznej, które mogą zakłócić rozwój i pomyślną realizację współpracy transgranicznej.

Artykuł 4

Strony będą popierać rozwój współpracy transgranicznej, w szczególności w takich dziedzinach, jak:
- planowanie i gospodarka przestrzenna,
- gospodarka komunalna,
- przemysł,
- rolnictwo,
- ochrona przyrody i środowiska,
- transport i łączność,
- ruch osobowy i transport przez granicę,
- handel i usługi,
- oświata i nauka, w tym wzajemne nauczanie języka polskiego i słowackiego w państwie sąsiedzkim,
- ochrona zdrowia,
- kultura i sztuka,
- kontakty i wymiana młodzieży,
- turystyka, rekreacja i sport,
- zapobieganie przestępczości,
- wzajemna pomoc na wypadek katastrof i klęsk żywiołowych,
- inne dziedziny wspólnego zainteresowania.

Artykuł 5

1. Władze regionalne i lokalne obu Państw mogą zawierać, w ramach swoich kompetencji, umowy w zakresie współpracy transgranicznej określonej w artykule 1 ustęp 1 i artykule 4 niniejszego Porozumienia.
2. Umowy wymienione w ustępie 1 dotyczyć mogą w szczególności tworzenia wspólnych przedsiębiorstw, spółek, stowarzyszeń i fundacji.
3. Na szczeblu regionalnym i lokalnym odpowiednie władze obu Państw mogą tworzyć wspólne organy koordynacyjne do spraw współpracy transgranicznej.

Artykuł 6

1. Władze regionalne i lokalne obu Państw mogą planować i organizować w ramach swoich kompetencji współpracę transgraniczną we wszystkich dziedzinach, określonych w artykule 1 ustęp 1 oraz artykule 4.
2. Jeżeli współpraca ta dotyczy spraw pozostających w kompetencji organów centralnych któregokolwiek z obu Państw, postulaty władz regionalnych i lokalnych wymagają akceptacji tych organów.

Artykuł 7

1. W celu badania i rozwiązywania problemów wspólnego zainteresowania władz regionalnych i lokalnych obu Państw oraz wspierania kontaktów między państwowymi i niepaństwowymi podmiotami na obszarach po obu stronach granicy polsko-słowackiej Strony utworzą Polsko-Słowacką Komisję Międzyrządową do spraw Współpracy Transgranicznej, zwaną dalej „Komisją".
2. Skład Komisji zostanie ustalony na zasadzie parytetu.
3. Zadaniem Komisji będzie ustalanie ogólnych kierunków i form oraz koordynacja programów współpracy transgranicznej, wypracowywanie zaleceń w związku z decyzjami przygotowywanymi przez wspólne organy koordynacyjne szczebla regionalnego i lokalnego oraz rozpatrywanie i rozwiązywanie kwestii spornych utrudniających tę współpracę.
4. Posiedzenia Komisji będą odbywać się stosownie do potrzeb, jednak nie rzadziej niż jeden raz w roku.
5. W posiedzeniach Komisji mogą uczestniczyć z głosem doradczym przedstawiciele wspólnych organów koordynacyjnych szczebla regionalnego i lokalnego.
6. Komisja może zapraszać ekspertów w celu zbadania poszczególnych problemów.

Artykuł 8

1. Komisja oraz wspólne organy koordynacyjne szczebla regionalnego i lokalnego będą działać na podstawie swoich statutów. Statut Komisji zatwierdzą Strony. Statuty wspólnych organów koordynacyjnych szczebla regionalnego i lokalnego zatwierdzać będzie Komisja.
2. Wydatki związane z udziałem w posiedzeniach wspólnych organów koordynacyjnych pokrywa się ze środków tych organów władz, które delegują na te posiedzenia swoich przedstawicieli.

Artykuł 9

Strony zalecają wspólnym organom koordynacyjnym korzystanie z wzorów umów i statutów stanowiących załączniki do Europejskiej Konwencji Ramowej o współpracy transgranicznej między wspólnotami i władzami terytorialnymi z dnia 21 maja 1980 roku.

Artykuł 10

1. W dowolnym czasie każda ze stron może określić części terytorium swojego Państwa, przedmiot i formy współpracy, co do których niniejsze Porozumienie nie będzie miało zastosowania. W takim przypadku jest ona zobowiązana do wcześniejszego poinformowania o tym drugiej Strony w drodze notyfikacji.
2. Niniejsze Porozumienie nie narusza obowiązujących norm regulujących współpracę obu Państw, w szczególności wynikających z umów międzynarodowych.
3. Spory dotyczące interpretacji lub stosowania niniejszego Porozumienia będą rozstrzygane przez Strony w drodze dyplomatycznej.

Artykuł 11

1. Niniejsze Porozumienie podlega przyjęciu zgodnie z prawem każdego z obu Państw i wchodzi w życie w dniu wymiany not informujących o tym przyjęciu.
2. Niniejsze Porozumienie zostaje zawarte na okres pięciu lat. Ulega ono automatycznemu przedłużeniu każdorazowo na okres pięcioletni, jeżeli żadna ze Stron nie wypowie go w drodze notyfikacji co najmniej na sześć miesięcy przed upływem danego okresu obowiązywania.

Sporządzono w Warszawie dnia 18 sierpnia 1994 roku, w dwóch egzemplarzach, każdy w językach polskim i słowackim, przy czym obydwa teksty posiadają jednakową moc.

Z upoważnienia Rządu
Rzeczypospolitej Polskiej
(podpis nieczytelny)

Z upoważnienia Rządu
Republiki Słowackiej
(podpis nieczytelny)

Aneks 11

UMOWA

między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej

a Rządem Federacji Rosyjskiej o współpracy transgranicznej

Rząd Rzeczypospolitej Polskiej i Rząd Federacji Rosyjskiej, zwane dalej Stronami;

kierując się celami i zasadami Traktatu między Rzecząpospolitą Polską a Federacją Rosyjską o przyjaznej i dobrosąsiedzkiej współpracy z dnia 22 maja 1992 roku;

biorąc pod uwagę Europejską Konwencję ramową o transgranicznej współpracy między wspólnotami i władzami terytorialnymi z 21 maja 1980 roku;

uwzględniając, że celem współpracy transgranicznej jest zacieśnienie stosunków między obu Państwami;

świadome znaczenia, jakie przy dążeniu do tego celu może posiadać współpraca między władzami regionalnymi i lokalnymi obu Państw;

zdecydowanie wspierać tę współpracę i w ten sposób przyczyniać się do postępu gospodarczego i społecznego obu Państw, w szczególności północno-wschodnich i nadmorskich województw Rzeczypospolitej Polskiej i regionu Sankt Petersburga oraz Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej;

uzgodniły, co następuje:

Artykuł 1

1. Dla celów niniejszej Umowy wymienione określenia mają następujące znaczenie:
   - "współpraca transgraniczna" oznacza wszystkie uzgodnione przedsięwzięcia natury ekonomicznej, społecznej, prawnej, administracyjnej, technicznej, naukowej, kulturalnej i innej, zmierzające do umocnienia i rozwoju stosunków między władzami regionalnymi i lokalnymi obu Państw, jak również zawarcia stosownych porozumień;
   - „władze regionalne" oznacza władze terytorialne oraz ich organy, które zgodnie z prawem krajowym każdego z obu Państw realizują zadania regionalne;
   - „władze lokalne" oznacza władze terytorialne oraz ich organy, które zgodnie z prawem krajowym każdego z obu Państw realizują zadania lokalne.
2. Strony przekażą sobie informacje potrzebne dla bliższego sprecyzowania określeń „władze regionalne" „władze lokalne".

Artykuł 2

1. Strony będą informować swoje władze regionalne i lokalne o możliwościach działania tych władz w zakresie współpracy transgranicznej.
2. Strony w drodze wzajemnych uzgodnień, dołożą starań w celu zapewnienia władzom regionalnym i lokalnym sprzyjających warunków dla realizacji współpracy transgranicznej.
3. Niniejsza Umowa nie narusza obowiązujących norm regulujących współpracę transgraniczną obu Państw, w szczególności wynikających z umów międzynarodowych.
4. Niniejsza Umowa nie narusza uprawnień władz regionalnych i lokalnych określonych przez prawo krajowe każdego z obu Państw.
5. Każda ze Stron może określić części swojego terytorium, przedmiot i formy współpracy, co do których niniejsza Umowa nie będzie miała zastosowania.

Artykuł 3

1. Strony będą dążyć do rozwiązywania problemów natury prawnej, administracyjnej lub technicznej, które mogą zakłócić rozwój i pomyślną realizację współpracy transgranicznej.
2. Strony dołożą wszelkich starań w celu doprowadzenia do rozwiązania kwestii spornych, które utrudniają współpracę transgraniczną.

Artykuł 4

Przedmiotem współpracy transgranicznej będą w szczególności:
- rozwój regionów, miast i obszarów wiejskich,
- transport oraz jego infrastruktura,
- łączność (poczta i telekomunikacja),
- problemy zaopatrzenia w elektryczność, gaz i wodę na szczeblu regionalnym,
- współpraca przemysłowa,
- rolnictwo,
- handel i usługi,
- finanse i bankowość,
- budownictwo,
- gospodarka komunalna, w tym budowa oczyszczalni, sieci kanalizacyjnych i urządzeń dla utylizacji odpadów,
- ochrona przyrody i środowiska,
- wykorzystanie zasobów naturalnych,
- oświata, nauka i kultura, kształcenie zawodowe i wzajemne nauczanie języków uczestników tej współpracy,
- ochrona zdrowia, w tym wzajemne wykorzystywanie placówek służby zdrowia,
- turystyka i sport,
- walka z przestępczością,
- informowanie się, pomoc i podejmowanie wspólnych przedsięwzięć w dziedzinie ratownictwa morskiego,
- informowanie się i pomoc na wypadek klęsk ekologicznych i żywiołowych, katastrof i epidemii, a także współdziałanie w likwidacji ich skutków,
- inne dziedziny wspólnego zainteresowania.

Artykuł 5

Władze regionalne i lokalne będą zawierać w ramach swoich kompetencji umowy w zakresie współpracy transgranicznej, określonej w artykule 1 ustęp 1 i artykule 4 niniejszej Umowy. Dotyczyć to będzie w szczególności umów o dostawach lub świadczeniu usług oraz tworzenia wspólnych przedsiębiorstw, spółek, stowarzyszeń i fundacji.

Artykuł 6

1. Na szczeblu regionalnym i lokalnym mogą być tworzone przez odpowiednie władze obu Państw wspólne organy koordynacyjne do spraw współpracy transgranicznej.
2. Władze regionalne i lokalne planują i organizują na swoich szczeblach współpracę transgraniczną we wszystkich dziedzinach. Jeżeli współpraca ta dotyka spraw pozostających w kompetencji organów centralnych któregokolwiek z obu Państw, postulaty władz regionalnych i lokalnych wymagają akceptacji tych organów.

Artykuł 7

1. Strony utworzą Polsko-Rosyjską Komisję do spraw Współpracy Międzyregionalnej, zwaną dalej Komisją.
2. Zadaniem Komisji jest ustalanie i koordynacja ogólnych kierunków, programów i form współpracy transgranicznej, wypracowanie zaleceń w związku z decyzjami przygotowywanymi przez wspólne organy koordynacyjne szczebla regionalnego i lokalnego oraz rozpatrywanie kwestii spornych, utrudniających tę współpracę.
3. W posiedzeniach Komisji mogą uczestniczyć z głosem doradczym przedstawiciele wspólnych organów koordynacyjnych szczebla regionalnego i lokalnego.
4. Komisja może zapraszać rzeczoznawców w celu zbadania poszczególnych problemów.
5. Komisja spotyka się stosownie do potrzeb, jednak nie rzadziej niż dwa razy w roku.

Artykuł 8

1. Komisja oraz wspólne organy koordynacyjne szczebla regionalnego i lokalnego będą działać na podstawie swoich statutów. Komisja zatwierdza statuty wspólnych organów koordynacyjnych szczebla regionalnego i lokalnego.
2. Wydatki związane z udziałem w posiedzeniach wspólnych organów koordynacyjnych pokrywa się ze środków tych organów władz, które delegują na te posiedzenia swoich przedstawicieli.

Artykuł 9

1. Niniejsza Umowa wejdzie w życie w dniu ostatniego zawiadomienia stwierdzającego, że zostały spełnione niezbędne wymogi wewnętrzne dla jej wejścia w życie.
2. Niniejsza Umowa zostaje zawarta na okres dziesięciu lat. Ulega ona automatycznemu przedłużaniu każdorazowo na okres pięcioletni, jeżeli żadna ze Stron nie wypowie jej w drodze notyfikacji na sześć miesięcy przed upływem danego okresu obowiązywania.

Sporządzono w Warszawie dnia 2 października 1992 roku, w dwóch egzemplarzach, każdy w językach polskim i rosyjskim, przy czym obydwa teksty posiadają jednakową moc.

Za Rząd
Rzeczypospolitej Polskiej
(podpis nieczytelny)

Za Rząd
Federacji Rosyjskiej
(podpis nieczytelny)

Aneks 12

UMOWA

między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej

a Rządem Republiki Litewskiej

o współpracy transgranicznej

Rząd Rzeczypospolitej Polskiej i Rząd Republiki Litewskiej, zwane dalej Stronami;

kierując się celami i zasadami Traktatu między Rzecząpospolitą Polską, a Republiką Litewską o przyjaznych stosunkach i dobrosąsiedzkiej współpracy z 26 kwietnia 1994 roku;

biorąc pod uwagę Europejską konwencję ramową o współpracy transgranicznej między wspólnotami i władzami terytorialnymi z 21 maja 1980 roku;

uwzględniając, że celem współpracy transgranicznej jest zacieśnienie stosunków między obu Państwami;

świadome znaczenia, jakie w dążeniu do tego celu ma współpraca między władzami regionalnymi i lokalnymi obu Państw, w tym zwłaszcza między samorządami terytorialnymi;

zdecydowane wspierać tę współpracę i w ten sposób przyczyniać się do postępu gospodarczego i społecznego obu Państw;

uzgodniły, co następuje:

Artykuł 1

1. Dla celów niniejszej Umowy wymienione określenia mają następujące znaczenie:
   - „współpraca transgraniczna" oznacza wszystkie, uzgodnione przedsięwzięcia natury ekonomicznej, społecznej, prawnej, administracyjnej, technicznej, naukowej, kulturalnej i innej, zmierzające do umocnienia i rozwoju stosunków między władzami regionalnymi i lokalnymi obu Państw, jak również zawarcia stosownych porozumień;
   - „władze regionalne" oznacza władze terytorialne oraz ich organy, które zgodnie z prawem wewnętrznym każdego Państwa realizują zadania regionalne;
   - „władze lokalne" oznacza władze terytorialne, przede wszystkim samorządowe, oraz ich organy, które zgodnie z prawem wewnętrznym każdego Państwa realizują zadania lokalne.
2. Strony przekażą sobie informacje potrzebne dla bliższego sprecyzowania określeń „władze regionalne" i „władze lokalne".

Artykuł 2

1. Strony będą informować swoje władze regionalne i lokalne o możliwościach działania tych władz w zakresie współpracy transgranicznej.
2. Strony dołożą starań w celu zapewnienia swoim władzom regionalnym i lokalnym sprzyjających warunków dla realizacji współpracy transgranicznej.
3. Niniejsza Umowa nie narusza innych norm regulujących współpracę transgraniczną Stron, w szczególności wynikających z umów międzynarodowych.
4. Niniejsza Umowa nie narusza obowiązujących kompetencji władz regionalnych i lokalnych określonych przez prawo wewnętrzne każdego z Państw.
5. Każda ze Stron, w dowolnym czasie, może wskazać część terytorium swojego Państwa, przedmiot i formy współpracy, co do których niniejsza Umowa nie będzie miała zastosowania. W takim przypadku jest ona zobowiązana do wcześniejszego poinformowania o tym drugiej Strony w drodze notyfikacji.

Artykuł 3

Strony będą dążyć do rozwiązywania problemów natury prawnej, administracyjnej lub technicznej, które mogą zakłócić realizację i rozwój współpracy transgranicznej.

Artykuł 4

1. Przedmiotem współpracy transgranicznej, zgodnie z kompetencjami władz regionalnych i lokalnych, będą:
   - rozwój regionów, miast i obszarów wiejskich,
   - budownictwo i gospodarka przestrzenna,
   - transport i łączność,
   - ruch osobowy przez granicę,
   - zaopatrzenie w elektryczność, gaz i wodę,
   - gospodarka komunalna,
   - współpraca przemysłowa,
   - handel i usługi,
   - bankowość i finanse,
   - ubezpieczenia wzajemne,
   - rolnictwo,
   - gospodarka leśna,
   - ochrona środowiska,
   - oświata i nauka,
   - kultura i sztuka,
   - środki masowego przekazu,
   - ochrona zdrowia,
   - turystyka, rekreacja i sport,
   - kontakty i wymiana grup młodzieży,

- wzajemne informowanie się i pomoc na wypadek klęsk żywiołowych, katastrof, awarii przemysłowych mogących powodować szkodliwe skutki transgraniczne oraz innych nadzwyczajnych zagrożeń środowiska (awarie instalacji nuklearnych, epidemie, powodzie, pożary, wypadki transportowe i inne),
- wymiana informacji o możliwościach wzajemnego zatrudniania na terytorium drugiego Państwa osób zamieszkałych na terenach przygranicznych,
- walka z przestępczością.

2. Strony mogą uzgodnić inne dziedziny współpracy.

Artykuł 5

1. Władze regionalne lub lokalne obu Państw mogą zawierać, w ramach swoich kompetencji, umowy cywilnoprawne i inne w zakresie współpracy transgranicznej, określonej w artykule 1 ustęp 1 i artykule 4 niniejszej Umowy.
2. Umowy wymienione w ustępie 1 dotyczyć mogą w szczególności tworzenia wspólnych przedsiębiorstw, spółek, towarzystw, fundacji i innych stowarzyszeń. Realizację tych umów władze regionalne lub lokalne mogą powierzyć osobom fizycznym lub prawnym.

Artykuł 6

Władze regionalne i lokalne obu Państw programują i organizują w ramach swoich kompetencji współpracę transgraniczną w dziedzinach określonych w artykule 1 ustęp 1 i artykule 4. Władze te mogą tworzyć wspólne organy koordynacyjne do spraw współpracy transgranicznej.

Artykuł 7

1. Strony utworzą na zasadzie parytetu Polsko-Litewską Komisję Międzyrządową do spraw Współpracy Transgranicznej, zwaną dalej „Komisją".
2. Nie mniej niż jedna trzecia członków każdej ze Stron w Komisji powinna reprezentować władze regionalne lub lokalne.
3. Zadaniem Komisji jest ustalanie i koordynacja ogólnych kierunków programów i form współpracy transgranicznej, udzielanie zaleceń wspólnym organom koordynacyjnym szczebla regionalnego i lokalnego oraz rozpatrywanie kwestii spornych utrudniających tę współpracę.
4. Na posiedzenia Komisji mogą być zapraszani z głosem doradczym przedstawiciele wspólnych organów koordynacyjnych szczebla regionalnego i lokalnego.
5. Komisja może zwrócić się do ekspertów o zbadanie poszczególnych problemów.
6. Komisja spotyka się stosownie do potrzeb, jednak nie rzadziej niż raz w roku.

Artykuł 8

1. Komisja oraz wspólne organy koordynacyjne szczebla regionalnego i lokalnego będą działać na podstawie swoich statutów. Statut Komisji zatwierdzają Strony. Statuty wspólnych organów koordynacyjnych szczebla regionalnego i lokalnego zatwierdza Komisja.
2. Każda Strona pokrywa wydatki związane z udziałem jej przedstawicieli w Komisji. Wydatki związane z udziałem w posiedzeniach członków wspólnych organów koordynacyjnych szczebla regionalnego i lokalnego pokrywają instytucje delegujące tych członków.

Artykuł 9

Strony zalecają wspólnym organom koordynacyjnym korzystanie ze wzorów porozumień i umów będących załącznikami do Europejskiej konwencji ramowej o współpracy transgranicznej między wspólnotami i władzami terytorialnymi z 21 maja 1980 roku.

Artykuł 10

1. Strony poinformują się notami, że wszystkie wymogi prawa wewnętrznego - niezbędne do wejścia w życie niniejszej Umowy zostały wykonane.
2. Niniejsza Umowa wejdzie w życie w dniu otrzymania noty późniejszej.
3. Niniejsza Umowa zostaje zawarta na okres pięciu lat. Ulega ona automatycznemu przedłużeniu na dalsze okresy pięcioletnie, jeżeli żadna ze Stron nie wypowie jej w drodze notyfikacji na sześć miesięcy przed upływem danego okresu obowiązywania.
4. Spory, dotyczące interpretacji lub stosowania niniejszej Umowy będą rozstrzygane przez Strony w drodze dyplomatycznej.

Sporządzono w Wilnie, dnia 16 września 1995 roku, w dwóch egzemplarzach, każdy w językach polskim i litewskim, przy czym obydwa teksty mają jednakową moc.

Z upoważnienia
Rządu Rzeczypospolitej Polskiej
(podpis nieczytelny)

Z upoważnienia
Rządu Republiki Litewskiej
(podpis nieczytelny)

Aneks 13

Statut Stowarzyszenia

Europejskich Regionów Granicznych

Preambuła

Stowarzyszenie Europejskich Regionów Granicznych

- w przekonaniu, że granice często dzielą historycznie i kulturalnie powiązane ze sobą terytoria i narody,
- przeświadczeniu o nienaruszalności granic, pokojowym współistnieniu społeczności na obszarach przygranicznych i ochronie mniejszości,
- respektując kulturalną różnorodność Europy i regionalną samodzielność we współpracy transgranicznej,
- wobec nasilającej się współpracy transgranicznej w Europie i postępującej integracji europejskiej,
- wobec koniecznej subsydiarności i partnerstwa we współpracy transgranicznej na szczeblu europejskim, państwowym, regionalnym i lokalnym,
- świadomi, że pomimo istnienia Europejskiego Wspólnego Rynku i rosnącej kooperacji z Europą Środkową i Wschodnią regiony przygraniczne mają za zadanie rozwiązywać problemy, za przyczyny których nie są odpowiedzialne,
- świadomi występujących na granicy różnic w kompetencjach państwowych, strukturach, ustawodawstwie podatkowym i socjalnym, w polityce przestrzennej i regionalnej,
- w przekonaniu, że współpraca transgraniczna przyczynia się na wszystkich szczeblach do umacniania pokoju, wolności, bezpieczeństwa i obrony praw człowieka,
- w przekonaniu, że regiony graniczne i transgraniczne stanowią pomost w europejskim procesie zjednoczeniowym dla współpracy mieszkańców Europy i jej mniejszości,
- świadomi szansy uczynienia z regionów granicznych pomostu wspólnych spotkań,

jako kontynuację osiągnięć zgromadzenia założycielskiego 17 i 18 czerwca 1971 r. i rozwinięcie uchwał z 21 stycznia 1977 r. stanowi się następujący statut:

§ 1

Nazwa

Pod nazwą Stowarzyszenie Europejskich Regionów Granicznych (SERG) zrzeszają się europejskie rejony graniczne i transgraniczne.

§ 2

Forma prawna i siedziba

1. Stowarzyszenie Europejskich Regionów Granicznych (SERG) jest stowarzyszeniem zarejestrowanym.
2. Siedzibą stowarzyszenia jest Gronau, Republika Federalna Niemiec. Na wniosek prezydium, uchwałą zgromadzenia członków siedziba może być przeniesiona na inne miejsce.
3. SERG może tworzyć ekspozytury regionalne i upoważniać do reprezentowania swoich interesów na szczeblu państwowym.

§ 3

Cele i zadania

1. SERG reprezentuje europejskie regiony graniczne i transgraniczne celem:
   - wyeksponowania ich specyficznych problemów, szans, zadań i podejmowanych prac,
   - reprezentowania ogółu ich interesów na państwowym i międzynarodowym forum parlamentarnym, wobec organów władzy, urzędów i instytucji,
   - inicjowania, wspierania i koordynowania ich współpracy w całej Europie,
   - wymiany doświadczeń i informacji w sposób umożliwiający formułowanie oraz uzgadnianie wspólnych interesów i możliwych rozwiązań, biorąc pod uwagę różnorodność problemów i szans we współpracy transgranicznej.
2. Do zadań SERG należy:

- realizowanie programów i projektów, wnioskowanie o środki finansowe, deponowanie i dysponowanie nimi,
- organizowanie imprez poświęconych problematyce współpracy transgranicznej,
- współudział przy rozwiązywaniu problemów transgranicznych i wspieranie szczególnych inicjatyw,
- przygotowywanie i realizacja wspólnych akcji,
- rozbudowa „Centrum europejskich regionów granicznych i transgranicznych" w ścisłej współpracy z Unią Europejską i Radą Europy.,
- informowanie polityków i opinii publicznej w Europie o kwestiach współpracy transgranicznej.

§ 4

Członkostwo

Do Stowarzyszenia Europejskich Regionów Granicznych mogą przystąpić:

1. Jako członkowie zwyczajni z prawem głosu:
   - europejskie regiony graniczne i transgraniczne z państw członkowskich Unii europejskiej lub Rady Europy,
   - porozumienia regionów granicznych z obszaru kilku państw, o ile ich członkowie nie przystąpią samodzielnie do SERG.
2. Jako członkowie bez prawa głosu:
   - regiony graniczne i transgraniczne mające przez dwa lata status obserwatora, w których nie jest wyjaśniona kwestia przedstawicielstwa,
   - członkowie honorowi zasłużeni dla SERG.
3. Jako członkowie doradczy bez prawa głosu:
   - osoby cywilne, zrzeszenia osobowe, instytucje i instytuty, które działają dla rozwoju współpracy transgranicznej.
4. O przyjęciu nowego członka decyduje prezydium. Wymaga to zatwierdzenia przez zgromadzenie członków. Wniosek o przyjęcie należy wystosować w formie pisemnej. Jeżeli prezydium odrzuci wniosek o przyjęcie, wnioskodawca może złożyć sprzeciw w ciągu miesiąca od wydania decyzji negatywnej. W tej sprawie rozstrzyga najbliższe zwyczajne zgromadzenie członków. Zgromadzenie może uchylić decyzję prezydium większością dwóch trzecich głosów członków.
5. Członkostwo wygasa w drodze pisemnego oświadczenia o wystąpieniu. Może to nastąpić tylko w końcu roku kalendarzowego, przy czym oświadczenie musi być złożone z 6 miesięcznym wyprzedzeniem.
6. Członek może być wykluczony decyzją prezydium, jeżeli uporczywie nie wypełnia swoich zobowiązań wobec SERG. W ciągu miesiąca może zostać zgłoszony sprzeciw w sprawie wykluczenia, o którym rozstrzyga najbliższe zwyczajne zgromadzenie członków. Zgromadzenie może uchylić decyzję prezydium tylko większością dwóch trzecich głosów członków.

§ 5

Prawa i obowiązki członków

1. Członkowie współdecydują o charakterze i kierunku działań SERG. Informowani są o aktualnej problematyce transgranicznej i rozwoju na szczeblu europejskim.
2. Członkowie mają prawo korzystania z usług programów i urządzeń SERG.
3. Członkowie zobowiązani są do wspierania prac SERG polegających na umacnianiu regionalnej współpracy transgranicznej i jej rozwoju na szczeblu państwowym i europejskim. Informują SERG o sytuacji panującej w ich regionach granicznych.
4. Członkowie zobowiązani są do uiszczania składek uchwalonych przez zgromadzenie członków w ramach ustaleń tego statutu i regulaminu składek.

§ 6

Organy

Organami SERG są:

1. Zgromadzenia członków,
2. Prezydium,
3. Sekretarz generalny.

§ 7

Zgromadzenie członków

1. Zgromadzenie członków jest organem najwyższym.
2. W Zgromadzeniu każdy członek zwyczajny ma co najmniej jeden głos, o ile została przez niego uiszczona składka członkowska za poprzedni, względnie obecny rok kalendarzowy. Liczba głosów ustalona zostanie w regulaminie składek. Wyklucza się możliwość przeniesienia głosów.
3. Zgromadzenie członków zbiera się co najmniej raz w roku.

4. Do zgromadzenia członków należy w szczególności:
   a. wybór prezydenta,
   b. wybór pierwszego wiceprezydenta i co najmniej trzech innych wiceprezydentów. Wybieralnymi są z reguły reprezentanci regionów granicznych i transgranicznych wybrani według klucza politycznego,
   c. wybór prezydium,
   d. przyjmowanie i wykluczanie członków zgodnie z § 4 statutu,
   e. zmiana statutu,
   f. ustanowienie regulaminu składek,
   g. uchwalenie budżetu,
   h. przyjęcie rachunku końcowego.
   i. udzielenie prezydium absolutorium.
5. Zgromadzenie członków przekazuje te zadania prezydium, jeżeli w okresie pomiędzy zgromadzeniami muszą być podjęte decyzje w sprawach pilnych. Powyższe decyzje wymagają zatwierdzenia przez zgromadzenie członków.
6. Posiedzenia zgromadzenia członków są z reguły jawne.

§ 8

Prezydium

1. Kadencja prezydium trwa dwa lata.
2. W skład prezydium wchodzą:
   - prezydent,
   - pierwszy wiceprezydent i co najmniej trzech innych wiceprezydentów,
   - skarbnik,
   - co najmniej 20 członków - przedstawicieli regionów granicznych i transgranicznych.

   Przy formowaniu prezydium powinna być uwzględniona zasada równowagi regionalnej oraz ilość członków z poszczególnych państw. Prezydium zbiera się co najmniej dwa razy w roku. Na obrady zostają zaproszeni przewodniczący komisji i rad doradczych, o ile nie należą do prezydium.
3. Na posiedzenie prezydium mogą zostać zaproszeni w charakterze członków doradczych: po jednym przedstawicielu Unii Europejskiej, Rady Europy, Rady Gmin i Regionów Europy (RGRE) oraz Zgromadzenia Regionów Europy (ZRE).
4. Do zadań prezydium należy:
   a. przygotowywanie i realizacja uchwał zgromadzenia członków,
   b. prowadzenie spraw personalnych, organizacyjnych i finansowych, o ile nie leży to w gestii zgromadzenia członków lub sekretarza generalnego,
   c. opracowywanie projektu budżetu.
   d. sporządzanie rachunku końcowego,
   e. wybór sekretarza generalnego; prezydium może zlecić tę funkcję jednemu ze swoich członków, o ile nie zostanie wybrany etatowy sekretarz generalny,
   f. tworzenie i obsada komisji i rad doradczych,
   g. zajmowanie stanowiska wobec programów i dokumentów na szczeblu europejskim,
   h. współpraca z europejskimi instytucjami, organizacjami i zrzeszeniami,
   i. podejmowanie decyzji w sprawach pilnych.

§ 9

Prezydent

1. Prezydent jest najwyższym reprezentantem SERG i reprezentuje go na zewnątrz.
   Prowadzi obrady zgromadzenia członków i prezydium. Upoważniony jest do podejmowania wszystkich decyzji koniecznych do realizacji uchwał SERG w porozumieniu z sekretarzem generalnym.
2. Pierwszy wiceprezydent jest zastępcą prezydenta.
3. Prezydent może przekazywać zadania jednemu lub kilku wiceprezydentom lub sekretarzowi generalnemu.

§ 10

Sekretarz generalny

1. Sekretarz generalny ma pełnomocnictwo do działania i uprawnienia reprezentacyjne w porozumieniu z prezydentem zgodnie z § 9.1. Prowadzi sekretariat generalny.
2. Do sekretarza generalnego należy w szczególności:
   a. przygotowywanie zgromadzenia członków,
   b. przygotowywanie i realizacja uchwał prezydium,

c. prowadzenie spraw bieżących łącznie z organizacją i administrowaniem finansami w ramach budżetu,
d. realizacja programów i projektów,
e. funkcja przełożonego współpracowników.

3. Sekretarz generalny bierze udział w posiedzeniach prezydium.

§ 11

Komisje i rady doradcze

1. W celu realizacji zadań SERG prezydium może powoływać i odwoływać komisje.
   Prezydium mianuje członków komisji. W zależności od rodzaju zadania mogą zostać zaangażowane europejskie gremia polityczne, stowarzyszenia i ugrupowania społeczne z głosem doradczym. Posiedzenia są zwoływane przez sekretarza generalnego.
2. W szczególności należy powołać „Radę do spraw współpracy transgranicznej". Jej zadaniem jest fachowe doradztwo SERG we wszystkich sprawach współpracy transgranicznej i przygotowywanie propozycji rozwiązań.
   Rada zostaje mianowana przez prezydium i zwołana przez sekretarza generalnego. Prezydium mianuje przewodniczącego. Członkami rady są osobistości, które swoją pracą naukową lub inną działalnością przysłużyły się idei współpracy transgranicznej.

§ 12

Postępowanie w organach SERG

1. Prezydent zawiadamia pisemnie zgromadzenie członków o terminie zgromadzenia z czterotygodniowym wyprzedzeniem, informując o porządku obrad. Zwołanie nadzwyczajnego zgromadzenia członków wymaga uchwały prezydium albo wniosku co najmniej jednej trzeciej składu członków.
2. Prezydium zwoływane jest przez sekretarza generalnego z 14-dniowym wyprzedzeniem i z zawiadomieniem o porządku obrad.
3. Organy zdolne są do podjęcia uchwały, gdy stwierdzona zostanie obecność więcej niż połowy członków z prawem głosu, o ile statut nie stanowi inaczej. Zdolność do podjęcia uchwały trwa do momentu stwierdzenia braku tej zdolności.
4. Uchwały podejmowane są zwykłą większością głosów obecnych członków. Regułą jest głosowanie jawne; na wniosek odbywa się głosowanie tajne.
5. W wyborach w pierwszym głosowaniu decyduje większość absolutna (50% + 1 głos wszystkich członków), w drugim głosowaniu większość zwykła (50% + 1 głos obecnych członków), jednak nie mniej niż jedna trzecia wszystkich członków. W trzecim głosowaniu zostaje wybranym ten, który uzyska większość głosów.
   Jeżeli przedstawiciel wyłoniony w wyborach utraci swój regionalny mandat/urząd odchodzi z organów SERG. Do czasu nowych wyborów w najbliższym zgromadzeniu członków funkcję w organach SERG może przejąć następca delegowany przez region.
6. Z każdego posiedzenia zostaje sporządzony protokół końcowy.
7. Organy mogą zawierać w regulaminach szczegółowe postanowienia.
8. Zmiany statutu może dokonać tylko zgromadzenie członków większością dwóch trzecich oddanych głosów lub przynajmniej większością absolutną (50% + 1 głos wszystkich członków). O zamiarze zmiany statutu umieszczonym w porządku obrad informuje się w formie pisemnej cztery tygodnie przed terminem zgromadzenia.

§ 13

Finanse

1. W celu pokrycia niezbędnych wydatków finansowych SERG ustanowione zostają składki członkowskie. O szczegółach stanowi regulamin składek zawierający podstawy ich wymierzania i obliczoną na tej bazie liczbę głosów w zgromadzeniu członków.
2. O wysokości i terminie płatności składek stanowi zgromadzenie członków większością dwóch trzecich obecnych członków.
3. Dochody SERG stanowią ponadto:
   - wpłaty organizacji publicznych i prywatnych,
   - dochody z własnej działalności,
   - dochody z majątku,
   - inne dochody.
4. Wydatki powstałe w związku z posiedzeniami organów SERG ponoszone są z reguły przez region członkowski, w którym odbywają się obrady. Do tych wydatków nie zalicza się kosztów podróży i pobytu. W szczególnych przypadkach prezydium może postanowić o całkowitym lub częściowym przejęciu kosztów obrad przez SERG.

5. Rokiem obrachunkowym jest rok kalendarzowy. W każdym roku obrachunkowym sporządza się budżet i rachunek końcowy. Projekt budżetu powinien być sporządzony dwa miesiące przed rozpoczęciem roku budżetowego i uchwalony przez zgromadzenie członków z początkiem roku budżetowego.
6. Zasady budżetu i sprawozdania rachunkowego zgodne są z przepisami ustalonymi przez prezydium na podstawie obowiązującego prawa.
7. W przypadku sprzeciwu skarbnika na poczynienie wydatków lub zaciągnięcie kredytów nie przewidzianych w budżecie potrzebna jest uchwała prezydium podjęta większością dwóch trzecich głosów, w tym prezydenta i sekretarza generalnego.
8. Zgromadzenie członków powołuje dwóch rewidentów. Każdego roku sporządzają oni protokół. W każdym czasie mogą zażądać od sekretarza generalnego i skarbnika wszystkich potrzebnych informacji. W celu przeprowadzenia rewizji kasowej mogą korzystać z pomocy urzędu rewizji księgowości danego regionu członkowskiego.

§ 14

Rozwiązanie SERG

1. O rozwiązaniu SERG postanowić może jedynie nadzwyczajne zgromadzenie członków zwołane w tym celu z dwumiesięcznym wyprzedzeniem. Uchwała o rozwiązaniu musi być podjęta większością trzech czwartych obecnych członków.
2. Nadzwyczajne zgromadzenie członków rozstrzyga o sposobie likwidacji i społecznym wykorzystaniu majątku. O ile zgromadzenie członków nie postanowi inaczej likwidatorami są wspólnie członkowie prezydium. Mogą oni zlecić przeprowadzenie likwidacji sekretarzowi generalnemu.
3. Członkowie SERG zobowiązani są w postępowaniu likwidacyjnym, odpowiednio do wysokości świadczonych składek, do wypełnienia zobowiązań SERG, które pozostaną po wykorzystaniu majątku.

Bonn/Strasbourg 21 stycznia 1977 r.
ostatnie zmiany 25 listopada 1994 r. na zgromadzeniu członków w Trieście.

Bibliografia, w tym źródła cytowane

I. Książki, artykuły i materiały powielane

ABC Unii Europejskiej. Wyd. IKiCHZ. Warszawa 1997.

Adamczuk F.: *Euroregion Nysa - o co chodzi?* „Rynek Jeleniogórski" nr 3, 1993.

Adamczuk F.: *Euroregion Nysa - szanse i zagrożenia.* „Rynek Jeleniogórski" nr 4, 1993.

Adamczuk F.: *Koncepcja rozwoju Euroregionu Nysa - blaski i cienie.* „Biuletyn Informacyjny ERN" nr 6, 1994.

Aspekty prawne współpracy transgranicznej. (w:) Samorządy terytorialne a współpraca transgraniczna. Europejska Agencja Wspierania Samorządów Lokalnych (maszynopis powielony) 1993.

Baczyński J.: *Ministerstwa drżą w posadach.* „Polityka" nr 8, 1994.

Barcz J.: *Współpraca regionów przygranicznych na przykładzie RFN. Wnioski dla polsko-niemieckiej współpracy przygranicznej. Problemy prawne i strukturalne.* MSZ . Warszawa1991 (maszynopis powielony).

Borys T.: *Regionalna polityka ekologiczna.* "Ekonomia i Środowisko" nr 1, 1993.

Borys T. , Mazurski K.: *Air poluution in the gorder areas of the Euroregion-Neisse.* Wyd. Sudety. Wrocław 1993.

Borys T., Przybyła Z.: *Procesy euroregionalizacji na obszarach przygranicznych na przykładzie euroregionu Nysa.* „Wrocławski Biuletyn Gospodarczy" nr 5, 1993.

Borys T.: *Koncepcje wspólnej polityki energetycznej na obszarze przygranicznym Polski i Niemiec w Euroregionie Nysa.* (w:) Rozwój euroregionu Nysa - wybrane problemy. Materiały II seminarium polsko-niemieckiego DAAD, Jelenia Góra marzec 1994.

Borys T.: *Rozwój statystyki obszarów transgranicznych.*(w:) Zastosowania metod ilościowych. „Informatyka i ekonometria" Akademia Ekonomiczna Wrocław, nr 2, 1997.

Borys T., Panasiewicz Z.: *Euroregion Neisse-Nisa-Nysa. Podstawowe informacje.* GUS-WUS Warszawa-Jelenia Góra 1994.

Borys T., Panasiewicz Z.: *Panorama Euroregionów.* US Jelenia Góra 1997.

Borys T., Panasiewicz Z.: *Współpraca transgraniczna w Polsce- efekty i możliwości współpracy strony polskiej na przykładzie Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa".* US Jelenia Góra 1996.

Bukowska-Floreńska I.: *Pogranicze jako kategoria wewnątrzspołeczna i wewnątrzkulturowa* (w:) „Pogranicze jako problem kultury". UP Opole 1994.

Ciok S.: *Problematyka obszarów przygranicznych Polski południowo-zachodniej. Studium społeczno-ekonomiczne.* Warszawa-Wrocław. PWN 1990.

Ciok S.: *Zmiany funkcji granicy i jej wpływ na przeobrażenia w strefie przygranicznej (na przykładzie rejonu Zgorzelca).*(w:) Rozwój społeczno-gospodarczy obszarów przygranicznych. Materiały na konferencję PAN. Wrocław 1979.

Deklaracja intencji w sprawie nawiązania trójstronnej współpracy transgranicznej. Praga 5 maja 1992.

Denisiuk Z.: *Karpaty Wschodnie.* (W:) „Rezerwaty biosfery w Polsce". MaB. Warszawa 1994.

Eberhardt P.: *Euroregiony na wschodzie Polski.* "Rzeczpospolita" nr 81, 1993.

Eckert M.: *Problemy rozwoju obszarów przygranicznych. Środkowe Nadodrze regionem transgranicznym.* Związek Gmin Zachodnich. Zielona Góra. 1991.

Europa regionów. "Gazeta Wyborcza" nr 249, 1992.

„Euroregio Glacensis" nabiera kształtów. Magazyn Tygodniowy Gazety Robotniczej" nr 2, 1996.

Euroregion zmienia charakter. Euroregion Nysa „Biuletyn Informacyjny" nr 30, 1997.

Euroregion „Bug" w liczbach. WUS Lublin 1995.

Euroregion „Bug". Seria wydawnicza 13 tomów pod red. M. Bałtowskiego. Wyd. Norbertinum. Lublin 1997.

Euroregion Czechy - Saksonia -Śląsk. Wyd. NOT. Wrocław 1992.

Euroregion Karpacki – podstawowe informacje. Przedstawicielstwo Polskie Euroregionu Karpackiego. Krosno 1997.

Euroregion Neisse-Nisa-Nysa. Informator. Wyd. Stowarzyszenie Miast i Gmin. Jelenia Góra - Liberec - Zittau 1993.

Euroregion Neisse - Nisa -Nysa. Konferentz der Schuler und Lehrer. Przesieka 26-30.10.1992 .Wyd. CSL Jelenia Góra 1993.

*Euroregion Nysa - organizacja i finansowanie - materiały informacyjne (*maszynopis powielony) 1994.

Euroregion Nysa - trzy lata doświadczeń . PAN IGiPZ nr 7, 1994.

Euroregion Nysa ."Biuletyn Informacyjny" numery od 1(1991) do 31(1997).

Euroregion Pomerania. Wyd. Fundacja Pomerania, US i UM. Szczecin 1996.

Euroregion Pro Europa Viadrina. US Gorzów Wielkopolski, Landesamt für Datenverarbeitung und Statistik Brandenburg. Grudzień 1997.

Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr w liczbach. US Zielona Góra, Landesamt für Datenverarbeitung und Statistik Brandenburg. Zielona Góra listopad 1996.

Euroregiony nadal w modzie. "Gazeta Przemysłowa i Handlowa" nr 9, 1994.

Euroregiony. Pierwszy krok do integracji europejskiej. Wyd. Alta 2. Wrocław 1998.

Europejska Karta Regionów Granicznych i Transgranicznych oraz materiały informacyjne, dokumentacyjne i metodyczne. Wyd. Perspektywy Press. Warszawa 1996.

Fic M.: *Obszary przygraniczne w badaniach statystycznych.* Materiały seminarium „Regionalna Statystyka Transgraniczna". Jachranka listopad 1995.

Gęsicki J.: *Strach przed obcym.* "Polityka" nr 43, 1992.

Glotz A.: *Euroregion - piąte koło u wozu czy piąta kolumna*? „Jeleniogórski Kurier Prowincjonalny" nr 4, 1994.

Golak J.: *Czy będzie Polsko-Czeski Euroregion*? *Ekorestrukturyzacja na pograniczu.* "Ziemia Kłodzka" nr 53, 1994.

Grabowski R.J.: *Eurosąsiedzi.* „Wspólnota" nr 5, 1996.

Grzeszczak J.: *Euroregiony z udziałem Polski.* (w:) Współczesna geografia polityczna. PAN Warszawa 1993.

Henzler M.: *Granice interesów - z euroregionów nie popłyna do Polski impulsy wzrostu* . „Polityka" nr 30, 1994.

Henzler M.: *Zaliczka na integrację.* "Polityka" nr 40, 1991.

Herman S.: *Badania i planowanie przestrzenne regionów pogranicznych w Europie zachodniej.* Warszawa luty 1991.

Informationbroschure. AGEG. Gronau Marz 1991.

Jadach H.: *Problemy planowania przestrzennego we współpracy przygranicznej na przykładzie Euroregionu Nysa.* Praca magisterska.. Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu - Wydział w Jeleniej Górze 1994

Jakubiec J.: *Euroregion Nysa - geneza, struktura, funkcjonowanie.* „Biuletyn Informacyjny Euroregionu Nysa" nr 9-10, 1994.

Jakubiec J.: *Quo vadis Euroregionu Nysa*? „Biuletyn Informacyjny Euroregionu Nysa" nr 7, 1994.

Jakubiec J.: *Szansa czy utopia*? „Nowiny Jeleniogórskie" (21.12.1992).

Jakucki P.: *Euroregiony: piąty rozbiór Polski.* „Gazeta Polska" nr 2, 1993.

Jałowiecki B.: *Kwestia regionalna.* "Wspólnota" nr 15-16 , 1992.

Kachniarz M.: *Ekologiczne podstawy restrukturyzacji gospodarki na terenach górskich Euroregionu Nysa.* Praca doktorska. Akademia Ekonomiczna - Wydział w Jeleniej Górze, 1997.

Kępiński A.: *Piąta kolumna czy fundament.* „Rzeczpospolita" nr 290, 1994.

Kiraga E.: *Euroregion Nysa.* „Przegląd Rządowy" nr 127, 1993.

Koncepcja rozwoju gospodarczego dla Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa. Dornier GmbH, tom I - grudzień 1993, tom II - styczeń 1994a.

Koncepcja rozwoju i działania Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr. Dornier GmbH, listopad 1993b.

Koncepcja rozwoju i działania Euroregionu Pro Europa Viadrina. Dornier GmbH, październik1993c.

Kończoł B.: *Nie bójmy się euroregionów.* „Wieczór Wrocławia" (5-7.03.1993).

Kosierkiewicz M.: *Restrukturyzacja przemysłu w Euroregionie Nysa a ochrona środowiska.* Praca magisterska.. Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu - Wydział w Jeleniej Górze. 1994.

Krysiak P.: *Laboratoria pogranicza* ."Gazeta Pogranicza" październik 1994.

Krzemień E.: *Europa regionów.* „Gazeta Wyborcza" (22.10.1992).

Kulik Z.: *Z wizytą w euroregionie Maas-Rhein.* (w:) Euroregion Nysa. „Biuletyn Informacyjny" nr 11 i 12, 1994.

Kuźniar R.: *Euroregiony - kaprys czy konieczność* „Pan", październik 1993.

Markowska R.: *Problemy współpracy społeczno-gospodarczej gmin przygranicznych na przykładzie gmin woj. jeleniogórskiego i Górnych Łużyc (Saksonia).* Praca magisterska. Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu- Wydział w Jeleniej Górze 1992.

Materiały Sekretariatów Euroregionów. 1998a.

Materiały Urzędów Statystycznych. 1998b.

Mazurski K.: *Razem ku przyszłości - Euroregion Nysa i jego kłopoty z przyrodą.* „Poznaj Swój Kraj" nr 10, 1992.

Mering K.: *Jak w Trójkącie?* „Życie Gospodarcze" nr 17, 1995.

Metodyczne i praktyczne problemy statystyki euroregionów. GUS-WUS. Warszawa - Jelenia Góra 1994.

Miasta w Euroregionie Bug. US Lublin 1997.

Miasta w Euroregionie Nysa: Jelenia Góra – Görlitz - Liberec. US Jelenia Góra, KUS Kamenz i PUS Liberec, 1995.

Miasta w Euroregionie Nysa: Zittau - Bogatynia - Hradek. US Jelenia Góra, KUS Kamenz i PUS Liberec, 1997.

Miasta w Euroregionie Nysa: Zgorzelec - Bautzen – Jablonec n/N. US Jelenia Góra, KUS Kamenz i PUS Liberec, 1998.

Miasta w Euroregionie Pomerania. US Szczecin 1998.

Międzynarodowa współpraca regionów. Wybór ekspertyz. Praca zbiorowa pod red. W. Toczyskiego, W. Sartoriusa i J. Zauchy. Wyd. „Przedświt". Warszawa wrzesień 1997.

Międzyregionalna Rada Związkowa. Pierwszy rok międzyregionalnej współpracy związkowej nad Łabą i Nysą. Materiał NSZZ „Solidarność" Region Jelenia góra. Luty 1996.

Mudrich G.: *Rada Europy i przygraniczna współpraca w Europie.* Rada Europy. Strasburg. 16 wrzesień 1991.

Ochrona środowiska na pograniczu polsko-czesko-niemieckim. Wyd. FRDL CSL. Jelenia Góra 1994.

Oświadczenie końcowe Kongresu SERG. 1-2 grudzień 1995. Szczecin.

Pastuszak Z.: *Przejścia graniczne i ruch graniczny w Euroregionie Bug.* Wyd. Norbertinum. Lublin 1997 (t. 7 serii „Euroregion Bug".

Pawłowski W.: *Unia opłotków.* "Polityka" nr 9, 1993.

Persz T.: *Euroregion „Pomerania" - zamierzenia i współpraca statystyków.* Materiały seminarium „Regionalna Statystyka Transgraniczna" Jachranka listopad 1995.

Piasek P.: *Koalicja dwóch światów: co się komu z euroregionami kojarzy?* " Gazeta Wyborcza" (22.02.1993).

Planowanie przestrzenne i rozwój regionalny - współpraca przygraniczna. Wyd. FRDL CSL. Jelenia Góra 1994.

Polska i jej współdziałanie transgraniczne z sąsiadami. „Biuletyn PAN IZGiPZ", nr 10, 1995.

Pomerania. „Wspólnota" nr 47, 1996.

Powstaje Euroregion „Niemen". „Wspólnota" nr 47, 1996.

Praktyczny przewodnik współpracy transgranicznej. Opr. SERG. Wyd. II European Commission. Gronau – Bruksela 1997.

Problematyka wschodniego obszaru pogranicza. „Biuletyn PAN IGiPZ" nr 2. Warszawa 1993.

Problematyka zachodniego obszaru pogranicza. „Biuletyn PAN IGiPZ" nr 1. Warszawa 1993.

Projekt Rezolucji Końcowej „Więcej miejsc pracy poprzez współpracę transgraniczną" Kongresu LACE - SERG. 15-16 listopad 1996. Rheine Euroregio.

Propozycje działań na rzecz rozwoju regionów przygranicznych Polski, Czechosłowacji i Niemiec. CUP, Warszawa wrzesień 1991.

Przybyła Z.: *Dylematy rozwoju euroregionu Nysa.* (w:) Planowanie przestrzenne i rozwój regionalny - współpraca przygraniczna. Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnych . Jelenia Góra 1994.

Przybyła Z.: *Euroregiony w Polsce.(W:) Metodyczne i praktyczne problemy statystyki euroregionów.* GUS-WUS . Warszawa - Jelenia Góra 1994.

Przybyła Z.: *O Euroregionie Nysa -nieco inaczej.* "Rynek Jeleniogórski" nr 6 , 1993.

Przybyła Z.: *Problemy rozwoju współpracy ekonomicznej regionów przygranicznych (np. Euroregionu Nysa).* Wyd. Akademii Ekonomicznej. Wrocław 1995.

Raport o sytuacji wyjściowej do koncepcji zagospodarowania przestrzennego polsko-niemieckiego obszaru granicznego. IGPiK. Warszawa czerwiec 1993.

Region ujścia Odry. Wyd. Mecklenburg-Vorprommern 1993.

Rocznik Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa – podstawowe dane. US Jelenia Góra – CUS Liberec – KUSWPS Kamenz. Jelenia Góra 1998.

Rola Z.: *Furtka Europy.* „Wprost" styczeń 1994.

Rozlał J.: *Euroregion z rodowodem.* „Nowiny Jeleniogórskie" nr 51, 1993.

Rozlał J.: *Wszystko będzie Europą.* „Nowiny Jeleniogórskie" nr 2, 1994.

Rozwój społeczno-ekonomiczny obszarów przygranicznych. Materiały konferencji PAN. Wrocław 1979.

Ruch graniczny i wydatki cudzoziemców w Polsce i Polaków za granicą. GUS Warszawa 1998.

Rybiński M.: *Wyścig do kasy.* „Polityka" nr 9, 1995.

Siwek S.: *Euroregiony - UD-PC - Polska* „Rzeczpospolita" (3.03.1993).

Skrzydło A.: *Euroregiony z udziałem podmiotów polskich jako forma współpracy transgranicznej.* „Sprawy Międzynarodowe" nr 3, 1994.

Studium uwarunkowań i możliwości rozwoju przygranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej. „Euroregion Glacensis. Region Kłodzki". UW Wałbrzych 1997.

Strahl D., Obrębalski M.: *Sieć osadnicza i ludność Euroregionu „Nysa"* „Wiadomości Statystyczne" nr 3, 1995.

Statystyka Euroregionów. Red. T. Borys i Z. Panasiewicz. Materiały konferencji międzynarodowej. Drezno 1996.

Strzemiecki R.: *Inflanty nad Odrą.* „Wprost" styczeń 1994.

Sumień T.: *Racja stanu czy emocje*? „Rzeczpospolita" (18.05.1993).

Szczegóła H.: *Polsko-niemieckie kontakty przygraniczne w latach 1945-1990.* (w:) Środkowe Nadodrze. Problemy rozwoju i współpracy z Niemcami. Wyd. Związek Gmin Zachodnich. Zielona Góra 1992.

Ulmann M.: *Euroregion Nysa.* Informacni obcastnik ceske casti Euroregionu Nisa nr 7, 1995.

Warczak T.: *Strach ma wielkie oczy: czy euroregiony doprowadzą do rozbioru Polski?* „Słowo Polskie" (9.03.1993).

Węzłowe problemy współpracy przygranicznej. „Biuletyn PAN IGiPZK" nr 5, 1994.

Witkowski Z., Cichy-Pazder E.: *Ochrona środowiska i przyrody w strefach przygranicznych.* PAN Kraków 1996.

Współpraca transgraniczna. Materiały konferencji. Wisła 23-24 luty 1996.

Wykaz regionów współpracy transgranicznej z udziałem polskich władz i samorządów terytorialnych. Wydział Współpracy Transgranicznej MSZ . Warszawa styczeń 1996.

Z myślą o przyszłości - kontrowersje wokół euroregionów. „Wieczór Wrocławia" (2.02.1993).

Żukowska B.: *Sami swoi (euroregiony).* "Życie Gospodarcze" 1995 nr 6, 1995.

Żukowska B.: *Wpław się nie da.* "Życie Gospodarcze" nr 32, 1992.

Żurawski K.: *Problemy statystyki euroregionów w Polsce.* „ Gospodarka Narodowa" nr 11, 1994.

II. Akty prawne i inne postanowienia o charakterze normatywnym

II.1. Umowy międzynarodowe

Europejska Konwencja Ramowa o współpracy transgranicznej między wspólnotami i władzami terytorialnymi (tzw. Karta Madrycka) sporządzona w Madrycie 21 maja 1980 roku.

Europejskie Ramowe Porozumienie o współpracy na terenach przygranicznych przyjęte przez Radę Europy w końcu 1980 roku.

Europejska Karta Regionów Granicznych i Transgranicznych uchwalona przez Radę Europy 20 listopada 1981r.. i znowelizowana 1 grudnia 1995 roku.

Europejska Karta Samorządu Terytorialnego uchwalona przez Radę Europy 15 października 1985 roku.

II.2. Umowy dwustronne

Deklaracja o dobrym sąsiedztwie, wzajemnym zrozumieniu i współpracy między Rzecząpospolitą Polską a Federacją Rosyjską zdnia 10 października 1991 roku.

Traktat między Rzecząpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o potwierdzeniu istniejącej między nimi granicy z dnia 14 listopada 1990 roku.

Traktat między Rzecząpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy z dnia 17 czerwca 1991 roku (a).

Traktat między Rzecząpospolitą Polską a ĆSFR o dobrym sąsiedztwie, solidarności i przyjaznej współpracy z dnia 6 października 1991 roku (b).

Traktat między Rzecząpospolitą Polską a Ukrainą o dobrym sąsiedztwie, przyjaznych stosunkach i współpracy z dnia 18 maja 1992 roku (a).

Traktat między Rzecząpospolitą Polską a Federacją Rosyjską o przyjaznej i dobrosąsiedzkiej współpracy z dnia 22 maja 1992 roku (b).

Traktat między Rzecząpospolitą Polską a Republika Litewską o przyjaznych stosunkach i dobrosąsiedzkiej współpracy z dnia 28 kwietnia 1994 roku.

Porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Federalnej Niemiec o współpracy regionalnej i przygranicznej z 17 czerwca 1991 roku (w formie wymiany not).

Porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Białoruś o głównych zasadach współpracy transgranicznej, sporządzone w Warszawie dnia 24 kwietnia 1992 roku (a).

Porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Federacji Rosyjskiej o współpracy północno-wschodnich województw Rzeczypospolitej Polskiej i Obwodu Kaliningradzkiego Federacji Rosyjskiej, sporządzone w Moskwie dnia 22 maja 1992 roku (b).

Porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Ukrainy o współpracy transgranicznej, sporządzone w Kijowie dnia 24 maja 1993 roku.

Porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Czeskiej o współpracy transgranicznej, sporządzone w Warszawie dnia 8 września 1994 roku (a).

Porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Słowackiej o współpracy transgranicznej, sporządzone w Warszawie dnia 18 sierpnia 1994 roku (b).

Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Ukrainy o handlu i współpracy gospodarczej z dnia 4 października 1991 roku.

Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Federalnej Niemiec o współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych z 19 maja 1992 roku.

Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Federacji Rosyjskiej o współpracy transgranicznej, sporządzona w Warszawie dnia 2 października 1992 roku.

Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Czeskiej o małym ruchu granicznym, sporządzona w Pradze dnia 17 stycznia 1995 roku.

Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Litewskiej o współpracy transgranicznej, sporządzona w Wilnie dnia 16 września 1995 roku.

Nota Ministra Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej do Federalnego Ministra Spraw Zagranicznych Republiki Federalnej Niemiec w sprawie utworzenia Niemiecko-Polskiej Komisji Międzyrządowej do spraw współpracy Regionalnej i Przygranicznej z dnia 17 czerwca 1991 roku.

II.3. Ustawy i rozporządzenia krajowe

Ustawa z dnia 28 maja 1975 roku o dwustopniowym podziale administracyjnym Państwa oraz o zmianie ustawy o radach narodowych. Dz. U. z 1975, nr 16, poz. 91.

Ustawa z 8 marca 1990 roku o samorządzie terytorialnym. Dz. U. z 1990, nr 16, poz. 95 wraz z późniejszymi zmianami,

Ustawa z dnia 28 grudnia 1989 roku - Prawo celne. Dz. U. z 1994, nr 71, poz. 312.

Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 roku - Prawo o Stowarzyszeniach. Dz. U. z 1989, nr 20, poz. 104 wraz z późniejszymi zmianami.

Ustawa z dnia 17 maja 1990 roku o podziale zadań i kompetencji określonych w ustawach szczególnych pomiędzy organy gminy a organy administracji rządowej oraz o zmianie niektórych ustaw. Dz.U. z 1990, nr 20, poz. 198.

Rozporządzenie 28 maja 1991 roku Rady Ministrów w sprawie określenia zakresów obowiązków organów obowiązanych do utrzymywania przejść granicznych oraz źródeł finansowania tych przedsięwzięć, a także określania organów zobowiązanych do osadzania i utrzymywania znaków granicznych ma morskich wodach wewnętrznych. Dz. U. z 1991, nr 49, poz. 215.

II.4. Dokumenty struktur euroregionów

Statut Stowarzyszenia Europejskich Regionów Granicznych. Bonn - Strasbourg 21 stycznia 1977 roku (ostatnie zmiany 25 listopada 1994 roku na zgromadzeniu SERG w Trieście).

Statut Regionalnego Komunalnego Stowarzyszenia Miast i Gmin Północnych Czech, uchwalony 28 sierpnia 1991 roku.

Statut Komunalnego Stowarzyszenia Euroregionu „Nysa", Sekcja Niemiecka, uchwalony 10 grudnia 1991 roku.

Statut Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu „Nysa", uchwalony 3 października 1992 roku.

Statut Związku Międzyregionalnego „ Euroregion Karpacki" , uchwalony 14 lutego 1993 roku.

Statut Związku Euroregionu „Tatry", zarejestrowany 27 listopada 1996 roku.

Statut Związku Transgranicznego „Euroregion Bug".

Statut Euroregionu Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej Euroregionu Glacensis.

Ramowe Porozumienie o współpracy Euroregionu „Nysa", zawarte 19 marca 1994 roku w Jabloncu nad Nysą.

Porozumienie o utworzeniu Związku Międzyregionalnego „ Euroregion Karpacki", podpisane 14 lutego 1993 roku w Debreczynie.

Porozumienie o utworzeniu Związku Transgranicznego „ Euroregion Bug", podpisane 29 września 1995 roku w Łucku.

Porozumienie o utworzeniu Związku Transgranicznego „ Euroregion Niemen", podpisane 6 czerwca 1997 roku w Augustowie.

Umowa o utworzeniu „Euroregionu Sprewa - Nysa - Bóbr", podpisana 21 września 1993 roku w Gubinie.

Umowa o utworzeniu Euroregionu „Pro Europa Viadrina", podpisana 21 grudnia 1993 roku w Rogach.

Umowa o utworzeniu Euroregionu „Pomerania", podpisana 15 grudnia 1995 roku w Szczecinie.

Umowa ramowa o utworzeniu czesko-polskiego Euroregionu „Pradziad", podpisana 2 lipca 1997 roku w Jeseniku.

Memorandum uczestników konferencji założycielskiej Euroregionu „Nysa" z dnia 25 maja 1991 roku.

Deklaracja Organów Samorządów Terytorialnych Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Słowackiej w sprawie utworzenia transgranicznego związku „Region Tatry", przyjeta 31 października 1993 roku w Zakopanem.

Regulamin Rady Euroregionu „Nysa", uchwalony przez Radę Euroregionu 29 lutego 1992 w Libercu.

Regulamin Grup Roboczych Euroregionu „Nysa", uchwalony przez Radę Euroregionu 24 października 1992 w Jeleniej Górze.

Regulamin Sekretariatu Euroregionu „Nysa", uchwalony przez Radę Euroregionu 29 lutego 1992 w Libercu.

Regulamin Organizacyjny Organów Euroregionu „Pro Europa Viadrina", uchwalony przez Radę Euroregionu 22 kwietnia 1994 w Beeskov.

Regulamin Organizacyjny Rady Związku Międzyregionalnego „Euroregion Karpacki", uchwalony przez Radę Euroregionu Karpackiego 19 czerwca 1995 roku.

Regulamin Sekretariatu Związku Międzyregionalnego „Euroregion Karpacki", uchwalony przez Radę Euroregionu Karpackiego 26 kwietnia 1996 roku.

Regulamin Komisji Roboczych oraz Komisji Rewizyjnej Euroregionu Karpackiego, uchwalony przez Radę Euroregionu Karpackiego 26 kwietnia 1996 roku.

Wykaz map, rysunków, tablic, ważniejszych dokumentów dotyczących euroregionów i aneksów

A. Mapy

Nr	Nazwa	Strony
1.	Europejskie regiony graniczne	*44*
2.	Euroregiony na granicach Polski	*60*
3.	Euroregion „Pomerania" – *mapa administracyjna*	*106*
4.	Euroregion „Pomerania" – *mapa fizyczna*	*108*
5.	Euroregion „Pro Europa Viadrina" – *mapa administracyjna*	*124*
6.	Euroregion „Pro Europa Viadrina" – *mapa fizyczna*	*128*
7.	Euroregion „Sprewa - Nysa – Bóbr" – *mapa administracyjna*	*148*
8.	Euroregion „Sprewa - Nysa – Bóbr" – *mapa fizyczna*	*150*
9.	Euroregion "Nysa" – *mapa administracyjna*	*174*
10.	Euroregion "Nysa" – *mapa fizyczna*	*176*
11.	Euroregion „Glacensis" – *mapa administracyjna*	*210*
12.	Euroregion „Glacensis" – *mapa fizyczna*	*212*
13.	Euroregion „Pradziad" – *mapa administracyjna*	*226*
14.	Euroregion „Pradziad" – *mapa fizyczna*	*228*
15.	Euroregion „Śląsk Cieszyński" – *mapa administracyjna*	*240*
16.	Euroregion „Śląsk Cieszyński" – *mapa fizyczna*	*242*
17.	Euroregion „Tatry" – *mapa administracyjna*	*252*
18.	Euroregion „Tatry" – *mapa fizyczna*	*254*
19.	Euroregion „Karpacki" – *mapa administracyjna*	*268*
20.	Euroregion „Karpacki" (strona polska) – *mapa administracyjna*	*268*
21.	Euroregion „Karpacki" – *mapa fizyczna*	*270*
22.	Euroregion „Bug" – *mapa administracyjna*	*288*
23.	Euroregion „Bug" (strona polska) – *mapa administracyjna*	*288*
24.	Euroregion „Bug" – *mapa fizyczna*	*290*
25.	Euroregion „Niemen" – *mapa administracyjna*	*300*
26.	Euroregion „Niemen" – *mapa fizyczna*	*302*
27.	Euroregion „Niemen" – *mapa administracyjna*	*316*
28.	Euroregion „Niemen" – *mapa fizyczna*	*318*

B. Rysunki

Nr	Nazwa	Strony
1.	Relacje między terminami: współpraca międzynarodowa – współpraca transgraniczna – współpraca euroregionalna	8
2.	Schemat organizacyjny *Euregio*	40
3.	Różnice i podobieństwa w strukturze transgranicznych planów regionalnych	70
4.	Koncepcja metodyczna budowy transgranicznego planu regionalnego	71
5.	Główne drogi i ogólnodostępne przejścia graniczne	76
6.	Odległości dokonania zakupów od granicy przez cudzoziemców zmotoryzowanych przybyłych do Polski w 1997 r.	78
7.	Odległości dokonania zakupów od granicy przez Polaków zmotoryzowanych w 1997 r.	79
8.	Obszary o najwyższych wartościach przyrodniczych o charakterze transgranicznym i w polskich częściach euroregionów	87
9.	Schemat organizacyjny Euroregionu „Pomerania"	104
10.	Schemat organizacyjny Euroregionu „Pro Europa Viadrina"	123
11.	Schemat organizacyjny Euroregionu „Sprewa - Nysa - Bóbr"	147
12.	Schemat organizacyjny Euroregionu „Neisse - Nisa - Nysa"	173
13.	Schemat organizacyjny Euroregionu „Glacensis"	209
14.	Schemat organizacyjny Euroregionu „Pradziad"	226
15.	Schemat organizacyjny Euroregionu „Śląsk Cieszyński"	240
16.	Schemat organizacyjny Euroregionu „Tatry"	252
17.	Schemat organizacyjny Euroregionu „Karpackiego"	267
18.	Schemat organizacyjny Euroregionu „Bug"	287
19.	Schemat organizacyjny Euroregionu „Niemen"	299
20.	Schemat organizacyjny Euroregionu „Bałtyk"	314

C. Tablice

Nr	Nazwa	Strony
1.	Organizacje i uregulowania prawne współpracy transgranicznej	31
2.	Status euroregionów na granicach Polski	54
3.	Organa euroregionów na granicach Polski	56
4.	Ważniejsze programy pomocowe wspierające współpracę transgraniczną	59
5.	Główne cele współpracy euroregionów na granicach Polski	68
6.	Chronologia tworzenia euroregionów	94
7.	Podstawowe dane o euroregionach	96
8.	Podstawowe dane statystyczne o Euroregionie „Pomerania" w 1996 r.	111
9.	Osobowy ruch graniczny według wybranych przejść granicznych w 1997 r.	112
10.	Podstawowe dane statystyczne o Euroregionie „Pro Europa Viadrina" w 1996 r.	130
11.	Osobowy ruch graniczny według wybranych przejść granicznych w 1997 r.	131
12.	Podstawowe dane statystyczne o Euroregionie „Sprewa - Nysa - Bóbr" w 1996 r.	152
13.	Osobowy ruch graniczny według wybranych przejść granicznych w 1997 r.	153
14.	Podstawowe dane statystyczne o Euroregionie „Neisse - Nisa - Nysa" w 1997 r.	180
15.	Osobowy ruch graniczny według wybranych przejść granicznych w 1997 r.	181
16.	Podstawowe dane statystyczne o Euroregionie „Glacensis" w 1997 r.	214
17.	Osobowy ruch graniczny według wybranych przejść granicznych w 1997 r.	215
18.	Podstawowe dane statystyczne o Euroregionie „Pradziad" w 1997 r.	228
19.	Osobowy ruch graniczny według wybranych przejść granicznych w 1997 r.	229

C. Tablice (dok.)

Nr	Nazwa	Strony
20.	Podstawowe dane statystyczne o Euroregionie „Śląsk Cieszyński" w 1997 r.	243
21.	Osobowy ruch graniczny według wybranych przejść granicznych w 1997 r.	243
22.	Podstawowe dane statystyczne o Euroregionie „Tatry" w 1997 r.	255
23.	Osobowy ruch graniczny według wybranych przejść granicznych w 1997 r.	256
24.	Podstawowe dane statystyczne o Euroregionie „Karpackim" w 1997 r.	271
25.	Osobowy ruch graniczny według wybranych przejść granicznych w 1997 r.	272
26.	Podstawowe dane statystyczne o Euroregionie „Bug" w 1997 r.	290
27.	Osobowy ruch graniczny według wybranych przejść granicznych w 1997 r.	291
28.	Podstawowe dane statystyczne o Euroregionie „Niemen" w 1996 r.	302
29.	Osobowy ruch graniczny według wybranych przejść granicznych w 1997 r.	303
30.	Podstawowe dane statystyczne o Euroregionie „Bałtyk" w 1996 r.	319
31.	Osobowy ruch graniczny według wybranych przejść granicznych w 1997 r.	319

D. Ważniejsze dokumenty dotyczące euroregionów

Lp.	Nazwa	Strony
1.	Umowa o utworzeniu Euroregionu „Pomerania"	117
2.	Umowa o utworzeniu Euroregionu „Pro Europa Viadrina"	136
3.	Regulamin Organizacyjny Organów Euroregionu „Pro Europa Viadrina"	139
4.	Umowa o utworzeniu Euroregionu „Sprewa - Nysa - Bóbr"	167
5.	Ramowe Porozumienie Euroregionu „Sprewa - Nysa - Bóbr"	201
6.	Statut Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu „Nysa"	204
7.	Umowa o utworzeniu polsko-czeskiego Euroregionu Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej – Euroregionu „Glacensis"	219
8.	Statut Euroregionu Pogranicza Czech, Moraw i Ziemi Kłodzkiej – Euroregionu „Glacensis"	222
9.	Umowa ramowa o utworzeniu czesko-polskiego Euroregionu „Pradziad"	231
10.	Statut Euroregionu „Pradziad"	234
11.	Umowa o współpracy regionalnej pod nazwą „Euroregion Śląsk Cieszyński – Těšínské Slezsko"	246
12.	Umowa pomiędzy Samorządami Rzeczypospolitej Polskiej i Republiki Słowackiej o utworzeniu transgranicznego związku „Euroregion Tatry"	260
13.	Statut Związku Euroregionu „Tatry"	262
14.	Porozumienie o utworzeniu Związku Międzyregionalnego „Euroregion Karpacki"	275
15.	Statut Związku Międzyregionalnego „Euroregion Karpacki"	276
16.	Porozumienie o utworzeniu Związku Transgranicznego „Euroregion Bug"	293
17.	Statut Związku Transgranicznego „Euroregion Bug"	294
18.	Porozumienie o utworzeniu Związku Transgranicznego „Euroregion Niemen"	309
19.	Statut Związku Transgranicznego „Euroregion Niemen"	310
20.	Umowa o utworzeniu Euroregionu „Bałtyk"	323
21.	Statut Euroregionu „Bałtyk"	324

E. Aneksy

Nr	Nazwa	Strony
1.	Europejska Konwencja Ramowa o współpracy transgranicznej między wspólnotami i władzami terytorialnymi (tzw. Karta Madrycka) z 21 maja 1980 roku.	332
2.	Europejska Karta Regionów Granicznych i Transgranicznych z20 listopada 1981 roku.	334
3.	Europejska Karta Samorządu Terytorialnego z 15 października 1985 roku.	344
4.	Oświadczenie końcowe Kongresu SERG z 1-2 grudnia 1995 roku.	346
5.	Projekt Rezolucji Końcowej „Więcej miejsc pracy poprzez kooperację międzygraniczną" Kongersu LACE - SERG z 15-16 listopada 1996 roku.	348
6.	Porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Białoruś o głównych zasadach współpracy transgranicznej z 24 kwietnia 1992 roku.	351
7.	Porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Federacji Rosyjskiej o współpracy północno-wschodnich województw Rzeczypospolitej Polskiej i Obwodu Kalingradzkiego Federacji Rosyjskiej z 22 maja 1992 roku.	353
8.	Porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Ukrainy o współpracy międzyregionalnej z 24 maja 1993 roku.	356
9.	Porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Czeskiej o współpracy transgranicznej z 8 września 1994 roku.	358
10.	Porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Słowackiej o współpracy transgranicznej z 18 sierpnia 1994 roku.	360
11.	Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Federacji Rosyjskiej o współpracy transgranicznej z 2 października 1992 roku.	362
12.	Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Litewskiej o współpracy transgranicznej z 16 września 1995 roku.	364
13.	Statut Stowarzyszenia Europejskich Regionów Granicznych z 21 stycznia 1977 roku.	367

✉ Wykaz adresów

Stowarzyszenie Europejskich Regionów Granicznych
(Arbeitsgemeinschaft Europäischer Grenzregionen)
Enscheder Strasse 362
48599 Gronau
Deutschland
Tel. 0049 2562 7020
Fax 0049 2562 1639

Ministerstwo Spraw Zagranicznych
Departament Instytucji Europejskich Wydziału Współpracy Transgranicznej
Al. Szucha 23
00-580 Warszawa
Tel. (022) 62-39-000

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
Wydział Współpracy Transgranicznej i Międzyregionalnej
ul. Wspólna 2
00-921 Warszawa

Objaśnienia znaków umownych:

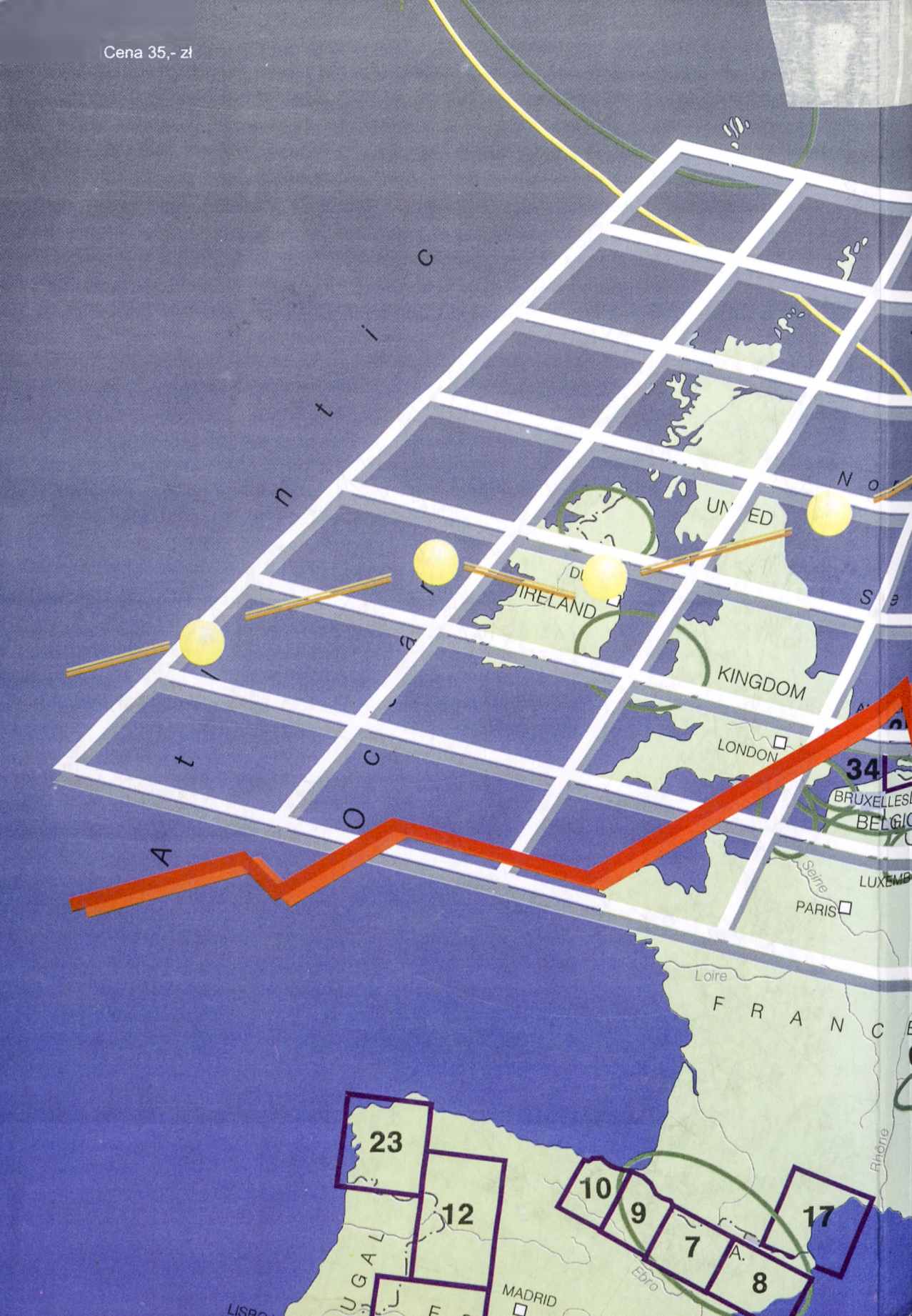
Kreska (-) - zjawisko nie wystąpiło;

Zero (0) - zjawisko istniało, jednakże w ilościach mniejszych od liczb, które mogły być wyrażone uwidocznionymi w tablicy znakami cyfrowymi;

Kropka (.) - zupełny brak informacji lub brak informacji wiarygodnych;

Znak (x) - wypełnienie pozycji ze względu na układ tablicy jest niemożliwe lub niecelowe;

Cena 35,- zł

IRELAND
KINGDOM
LONDON
PARIS
Seine
Loire
FRANCE
MADRID
Ebro
Rhône
34
23
12
10
9
7
8
17